

[illegible] ... potestas ...

Questiones 3ⁱ libri

Motus p[er] a diffinitione ... assignata [illegible]

Titulo 3 affirmative

[illegible] motus naturalis [illegible]

Anno domini [illegible]

prima

[illegible] naturalis [illegible]

Titulo 3 affirmative

[illegible] spectat [illegible]

Titulo 3 affirmative

[illegible] distinctio librorum [illegible]

Titulo 3 affirmative

[illegible]

Titulo 3 negative

[illegible] negatus

[illegible] realiter distincta

[illegible] principia

[illegible]

Titulo 3 affirmative

Questiones 4ⁱ libri

[illegible] diffinitio

[illegible]

Titulo 3 affirmative

[illegible] realiter distincta

Titulo 3 affirmative

De casu et fortuna

[illegible]

2 B. 37

Lambertus

1/913

excludāt eos qui ꝓbati sunt argēto. Dissipa gētes que bella uolunt: ueniēt legati ex egypto: ethiopia ꝑueniet man⁹ eius deo. Regna terre cātate deo: psallite dn̄o. Psallite deo qui ascēdit sup celū celi: ad orientē. Ecce dabit uoci sue uocē virtutis: date glīaꝫ deo: sup isrl' magnificētia eius ꝛ virt⁹ eius in nubib⁹. Mirabilis deus in sanctis suis: deus isrl' ipse dabit ṽtutē ꝛ fortitudinē plebis sue: bn̄dict⁹ deus. An̄. In ecclesijs bn̄dicite dn̄o. ℣. Deus vitā meā. In lau. an̄. Ampli⁹ laua me dn̄e ab iniustitia mea. ps. Miserere. An̄. Te decet hymn⁹ deus i syon. ps. Ipsum. An̄. Labia mea laudabūt te in vita mea de⁹ meus. ps. De⁹ de⁹. An̄. Dn̄s iudicabit fines terre. ps. Exultauit. An̄. Celi celoꝝ laudate deū. ps. Laudate. Ad bn̄. an̄. Salutē ex inimicis nr̄is ꝛ de manu oium qui nos oderūt libera nos dn̄e. Feria. v. Inuitat. Adoremus dn̄m qm̄ fecit nos. An̄. Dn̄e deus. ps. lxviij.

Saluū me fac de⁹: qm̄ itrauerūt aque usq3 ad aiam meā. Infixus sum i limo ꝓfundi: ꝛ nō est substātia. Ueni i altitudinē maris: ꝛ tēpestas demersit me. Laboraui clamās rauce facte sunt fauces mee: defecerunt oculi mei dū spero in deum meum. Multiplicati sunt sup capillos capitis mei: qui oderūt me gratis. Confortati sunt qui psecuti sūt me inimici mei iniuste: que nō rapui tūc exoluebā. Deus tu scis insipiētiā meā: ꝛ delicta mea a te non sunt abscōdita. Non erubescāt in me qui expectāt te dn̄e: dn̄e virtutū. Non cōfundātur sup me: qui querūt te deus israel. Qm̄ ꝑpter te sustinui obprobrium: operuit cōfusio faciē meā. Extrane⁹ fact⁹ sum frib⁹ meis: ꝛ pegrinus filijs matris mee. Qm̄ zelus domus tue comedit me: ꝛ obprobria exprobrātiū tibi ceciderūt sup me. Et operui in ieiunio aiam meā: ꝛ factū est i obprobriū mihi. Et posui uestimētū meū ciliciū: ꝛ fact⁹ sum illis in parabolā. Aduersum me loquebant' qui sedebāt in porta: ꝛ in me psallebāt qui bibebāt vinū. Ego ṽo orationē meā ad te dn̄e: tēpus bn̄placiti deus. In multitudine misericordie tue exaudi me: in ṽitate salutis tue. Eripe me de luto ut non infigar: libera me ab his qui oderūt me: ꝛ de profundis aquarū. Non me demergat tempestas aque: neq3 absorbeat me ꝓfundū: neq3 urgeat sup me pute⁹ os suū. Exaudi dn̄e qm̄ benigna est misericordia tua: s'm multitudinē misatio nū tuarū respice in me. Et ne auertas faciē tuā a puero tuo: qm̄ tribulor uelociter exaudi me. Intēde aie mee ꝛ libera eā: ꝓpter inimicos meos eripe me. Tu scis iproperiū meū ꝛ ꝯfusionē meā: ꝛ reuerētiā meā. In cōspectu tuo sunt oēs q tribulāt me: iproperiū expectauit cor meū ꝛ miseriā. Et sustinui qui simul ꝯtristaret' ꝛ nō fuit: ꝛ qui cōsolaret' ꝛ nō inueni. Et dederūt in escā meā fel: ꝛ in siti mea potauerūt me aceto. Fiat mēsa eorū corā ipsis in laqueū: ꝛ in retributiones ꝛ in scandalū. Obscurent' oculi eoꝝ ne videāt: ꝛ dorsū eoꝝ semp icurua. Effunde sup eos irā tuā: ꝛ furor ire tue cōprehendat eos. Fiat habitatio eoꝝ deserta: ꝛ in tabnaculis eoꝝ nō sit qui inhabitet. Qm̄ quē tu ꝑcussisti psecuti sunt: ꝛ sup dolorē vulnerū meorū addiderūt. Appone iniqtatē sup iniquitatē eoꝝ: ꝛ non intret in iustitiam tuā. Deleant' de libro uiuentiū: ꝛ cū iustis nō scribant'. Ego sum pauper ꝛ dolēs: salus tua deus suscepit me.

Laudabo nomẽ dei cũ cãtico: ⁊ ma
gnificabo eũ in laude. Et placebit
deo ſuꝑ vitulũ nouellũ: cornua ꝓdu
cẽtẽ ⁊ vngulas. Videãt paupes ⁊
letent̃: querite deũ ⁊ viuet aĩa ur̃a.
Qm̃ exaudiuit paupes dñs: ⁊ vin-
ctos ſuos nõ deſpexit. Laudẽt illũ
celi ⁊ terra: mare ⁊ oĩa reptilia in eis.
Qm̃ deus ſaluã faciet ſyon: ⁊ edifi-
cabunt̃ ciuitates iude. Et inhabita
bũt ibi: ⁊ hereditate acqrẽt eã. Et
ſemẽ ſuoꝝ eiꝰ poſſidebit eã: ⁊ q dili-
gũt nomẽ eiꝰ habitabũt ĩ ea. ps. lxix.
DEus in adiutoriũ meũ ĩtẽde:
dñe ad adiuuãdũ me feſtina.
Cõfundant̃ ⁊ reuereant̃: q̃ querũt
aĩam meã. Auertant̃ retrorſũ ⁊ eru
beſcãt: qui uolũt mihi mala. Auertã
tur ſtatim erubeſcẽtes: qui dicũt mi-
hi euge euge. Exultẽt ⁊ letent̃ ĩ te
oẽs qui querũt te: ⁊ dicãt ſemꝑ ma-
gnificet̃ dñs qui diligũt ſalutare tuũ.
Ego vo egenus ⁊ pauꝑ ſum: deus
adiuua me. Adiutor meus ⁊ libera
tor meꝰ es tu: dñe ne moreris. Añt.
Dñe deꝰ in adiutoriũ meũ intẽde. ps. lxx.
IN te dñe ſpaui nõ cõfundar in
eternũ: in iuſtitia tua libera me
⁊ eripe me. Inclina ad me aurẽ tuã:
⁊ ſalua me. Eſto mihi ĩ deũ ꝓtecto
rẽ ⁊ in locũ munitũ: ut ſaluũ me faci-
as. Qm̃ firmamẽtũ meũ: ⁊ refugiũ
meũ es tu. Deus meꝰ eripe me de
manu peccatoris: ⁊ de manu contra
legẽ agẽtis ⁊ iniq. Qm̃ tu es patiẽ
tia mea dñe: dñe ſpes mea a iuuẽtu-
te mea. In te ꝯfirmatꝰ ex utero: de
uẽtre matris mee tu es ꝓtector meꝰ.
In te cãtatio mea ſemꝑ: tanq̃ ꝓdi-
giũ factꝰ ſum multis: ⁊ tu adiutor for
tis. Repleat̃ os meũ laude: ut cãtẽ
[g]lᵃz tuã: tota die magnitudinẽ tuã.
Ne ꝓijcias me in tꝑe ſenectutis: cũ
defecerit virtꝰ mea ne derelinquas
me. Quia dixerũt inimici mei mihi:
⁊ qui cuſtodiebãt aĩam meã ꝯſiliũ fe
cerũt in vnũ. Dicẽtes deꝰ dereliq̃t
eũ: ꝑſequimini ⁊ cõprehẽdite eũ: q̃a
nõ eſt qui eripiat. Deꝰ ne elõgeris
a me: deus meus in auxiliũ meũ re-
ſpice. Cõfundant̃ ⁊ deficiãt detra-
hẽtes aĩe mee: opiant̃ cõfuſiõe ⁊ pu
dore qui querunt mala mihi. Ego
aũt ſemꝑ ſpabo: ⁊ adijciã ſuꝑ laudẽ
tuã. Os meũ annũciabit iuſtitiã tu-
am: tota die ſalutare tuũ. Qm̃ non
cognoui litteraturã introibo in po-
tentias dñi: dñe memorabor iuſtitie
tue ſolius. Deus docuiſti me a iuuẽ
tute mea: ⁊ uſq; nũc: ꝓnũciabo mira
bilia tua. Et uſq; in ſenectã ⁊ ſeniũ:
deꝰ ne derelinquas me. Donec an
nũciẽ brachium tuũ: gñationi omni
que uẽtura eſt. Potentiã tuã ⁊ iuſti
tiã tuã deus uſq; in altiſſima que fe-
ciſti magnalia: deus q̃s ſimilis tibi.
Quãtas oſtendiſti mihi tribulatio
nes multas ⁊ malas: ⁊ cõuerſus vi-
uificaſti me: ⁊ de abyſſis terre iterũ
reduxiſti me. Multiplicaſti magni
ficentiã tuã: ⁊ cõuerſus conſolatꝰ es
me. Nam ⁊ ego cõfitebor tibi in ua
ſis pſalmi ueritatẽ tuã deus: pſallã
tibi in cythara ſanctus iſrael. Exul
tabũt labia mea cũ cantauero tibi: ⁊
anima mea quã redemiſti. Sed ⁊
lingua mea tota die meditabit̃ iuſti
tiã tuam: cum confuſi ⁊ reueriti fue-
rint qui querũt mala mihi. ps. lxxi.
DEus iudiciũ tuũ regi da: ⁊ iu-
ſtitiã tuã filio regis. Iudicare
populũ tuũ in iuſtitia: ⁊ paupes tu-
os in iudicio. Suſcipiãt montes pa
cẽ pplo: ⁊ colles iuſtitiã. Iudicabit
pauperes ppli: ⁊ ſaluos faciet filios
pauperũ: ⁊ humiliabit calũniatorẽ.
Et permanebit cũ ſole ⁊ ante lunã:
in gñatione ⁊ gñationẽ. Deſcẽdet
ſicut

populus qui scit iubilationē. Dñe in lumine vult⁹ tui ambulabūt: ⁊ in nomine tuo exultabūt tota die: ⁊ in iustitia tua exaltabūtur. Qm̄ glīa virtutis eoꝝ tu es: ⁊ in beneplacito tuo exaltabit͛ cornu nostrū. Quia dñi est assumptio nr̄a: ⁊ sancti israel regis nostri. Tunc locut⁹ es in visione sanctis tuis: ⁊ dixisti posui adiutoriū in potēte: ⁊ exaltaui electū de plebe mea. Inueni dauid seruū meum: oleo sancto meo vnxi eū. Manus enim mea auxiliabitur ei: ⁊ brachiū meū ꝯfortabit eū. Nihil ꝓficiet inimicus in eo: ⁊ filius iniquitatis nō apponet nocere ei. Et cōcidā a facie ipsius inimicos eius: ⁊ odiētes eū in fugā ꝯuertā. Et ueritas mea ⁊ misericordia mea cū ipso: ⁊ in noīe tuo exaltabit͛ cornu eius. Et ponā in mari manū eius: ⁊ in fluminibus dexterā eius. Ipse inuocabit me pater meus es tu: deus meus ⁊ susceptor salutis mee. Et ego p̄mogenitū ponā illū: excelsum pre regib⁹ terre. In eternū seruabo illi misericordiā meā: ⁊ testamētū meū fidele ipsi. Et ponā in seculū seculi semē eius: ⁊ thronū eius sicut dies celi. Si aūt dereliquerint filij eius legē meā: ⁊ in iudicijs meis nō ambulauerint. Si iustitias meas ꝓphanauerint: ⁊ mādata mea nō custodierint. Visitabo in virga iniquitates eoꝝ: ⁊ in uerberib⁹ peccata eoꝝ. Mīēicordiā autē meā nō dispergā ab eo: neqꝫ nocebo in ueritate mea. Neqꝫ ꝓphanabo testamētū meū: ⁊ que ꝓcedūt de labijs meis non faciā irrita. Semel iuraui in sācto meo: si dauid mētiar: semē eius in eternum manebit. Et thron⁹ eius sicut sol in ꝯspectu meo: ⁊ sicut luna pfecta in eternū: ⁊ testis in celo fidelis. Tu vō repulisti ⁊ despexisti: distulisti xp̄m tuū. Auertisti testamentū serui tui: ꝓphanasti in terra sanctuariū eius. Destruxisti oēs sepes eius: posuisti firmamētū eius formidinē. Diripuerunt eū oēs trāseūtes viā: fact⁹ est obprobrium vicinis suis. Exaltasti dexterā deprimentiū eū: letificasti oēs inimicos ei⁹. Auertisti adiutoriū gladij eius: ⁊ nō es auxiliatus ei in bello. Destruxisti eum ab emūdatione: ⁊ sedē eius in terra collisisti. Minorasti dies tēporis eius: pfudisti eū confusione. Usqꝫquo dñe auertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua. Memorare que mea substātia: nūquid enim uane cōstituisti oēs filios hoīum. Quis est hō qui viuet ⁊ nō videbit mortē: eruet aīaꝫ suā de manu inferi. Ubi sunt misericordie tue antique dñe: sicut iurasti dauid ī ueritate tua. Memor esto dñe obprobrij seruoꝝ tuoꝝ: qd̄ cōtinui in sinu meo multarū gētiū. Qd̄ exprobrauerūt inimici tui dñe: qd̄ exprobrauerūt cōmutationē xp̄i tui. Bn̄dict⁹ dñs in eternum: fiat fiat. p̄s. lxxxix.

Domine refugiū factus es nobis: a gn̄atione in gn̄ationeꝫ. Priusqꝫ mōtes fierēt aut formaret͛ terra ⁊ orbis: a seculo ⁊ usqꝫ in seculū tu es de⁹. Ne auertas hoīem in humilitatē: ⁊ dixisti cōuertimini filij hoīum. Qm̄ mille anni ante oculos tuos: tanqꝫ dies hesterna que preterijt. Et custodia ī nocte: que pro nihilo habent͛ eoꝝ anni erūt. Mane sicut herba transeat: mane floreat ⁊ trāseat: uespe decidat induret ⁊ arescat. Quia defecimus in ira tua: ⁊ in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniqtates nr̄as in cōspectu tuo: seculū nr̄m in illuminatione vultus tui. Qm̄ oēs dies nostri defecerūt: ⁊ in

ira tua defecim⁹. A nni nostri sicut
aranea meditabunt̃: dies annorum
nr̃oꝝ i ipsis septuaginta annis. S i
autē in potētatib⁹ octoginta anni: ꝛ
amplius eoꝝ labor ꝛ dolor. Q m̃ su
peruenit mãsuetudo: ꝛ corripiemur.
Q uis nouit ptãtem ire tue: ꝛ pre ti
more tuo irã tuã dinũerare. D exte
rã tuã sic notã fac: ꝛ eruditos corde
in sapientia. C onuertere dñe usqꝫ
quo: ꝛ deprecabilis esto sup seruos
tuos. R epleti sumus mane miseri
cordia tua: ꝛ exultauim⁹ ꝛ delecta
ti sumus: in oĩbus dieb⁹ nr̃is. L eta
ti sum⁹ pro dieb⁹ quib⁹ nos humilia
sti: annis quib⁹ vidimus mala. R e
spice in s̃uos tuos ꝛ in opa tua: ꝛ di
rige filios eorũ. E t sit splendor dñi
dei nostri sup nos: ꝛ opera manuuꝫ
nostrarum dirige super nos: ꝛ opus
manuum nostrarum dirige. ps. xc.

Q Ui habitat in adiutorio altis
simi: in ꝓtectione dei celi com
morabit̃. D icet dño susceptor me⁹
es tu: ꝛ refugiũ meũ deus meus spe
rabo in eum. Q m̃ ipse liberauit me
de laqueo uenantiũ: ꝛ a uerbo aspo.
S capulis suis obũbrabit tibi: ꝛ sub
pẽnis eius spabis. S cuto circũda
bit te ueritas eius: non timebis a ti
more nocturno. A sagitta uolãte in
die: a negocio perambulãte in tene
bris: ab incursu ꝛ demonio meridia
no. C adẽt a latere tuo mille: ꝛ decẽ
milia a dextris tuis: ad te aũt nõ ap
propinquabit. U erũtamẽ oculis tu
is cõsiderabis: ꝛ retributionẽ pecca
torum videbis. Q m̃ tu es dñe spes
mea: altissimũ posuisti refugiũ tuũ.
N on accedet ad te malũ: ꝛ flagellũ
nõ appropinquabit tabnaculo tuo.
Q m̃ angelis suis mandauit de te:
ut custodiant te in omnib⁹ vijs tuis.
I n manibus portabũt te: ne forte
offendas ad lapidẽ pedẽ tuũ. S up
aspidẽ ꝛ basiliscũ ambulabis: ꝛ con
culcabis leonẽ ꝛ draconẽ. Q m̃ i me
spabit liberabo eũ: ꝓtegã eũ qm̃ co
gnouit nomẽ meum. C lamauit ad
me ꝛ ego exaudiã eũ: cũ ipso sum in
tribulatione: eripiã eũ ꝛ glorificabo
eũ. L õgitudine dierũ replebo eũ: ꝛ
ostendã illi salutare meum. ps. xcj.

B Onum est cõfiteri dño: ꝛ psal
lere nomini tuo altissime. A d
annũciandũ mane mĩscordiã tuã: ꝛ
ueritatẽ tuã per noctem. I n deca
chordo psalterio: cũ cãtico in cytha
ra. Q uia delectasti me dñe in factu
ra tua: ꝛ in opib⁹ manuũ tuarũ exul
tabo. Q uã magnificata sunt opera
tua dñe: nimis ꝓfunde facte sunt co
gitationes tue. U ir insipiẽs nõ co
gnoscet: ꝛ stultus nõ intelliget hec.
C ũ exorti fuerint peccatores sicut
fenũ: ꝛ apparuerint oẽs qui operan
tur iniquitatẽ. U t intereant in secu
lũ seculi: tu aũt altissimus in eternũ
dñe. Q m̃ ecce inimici tui dñe: qm̃
ecce inimici tui pibũt: ꝛ dispgent̃ oẽs
qui operant̃ iniquitatẽ. E t exalta
bit̃ sicut vnicornis cornu meũ: ꝛ se
nect⁹ mea in mĩscordia uberi. E t
despexit oculus meus inimicos me
os: ꝛ insurgẽtib⁹ in me malignãtib⁹
audiet auris mea. I ustus ut palma
florebit: sicut cedrus libani multipli
cabit̃. P lãtati in domo dñi: in atrijs
domus dei nostri florebũt. A dhuc
multiplicabuntur in senecta uberi: ꝛ
bene patiẽtes erunt ut annuncient.
Q uoniã rectus dñs deus noster:
ꝛ non est iniquitas in eo. ps. xcij.

D Ominus regnauit decorẽ in
dut⁹ est: indut⁹ est dñs fortitu
dinẽ ꝛ precinxit se. E tenim firma
uit orbem terre: qui nõ cõmouebit̃.
P arata sedes tua extũc: a seculo tu

Leaves 1-8 missing

substātiā sepate. et materialia sicut quidditates rerum materialiū. tunc d'r compatādo immateriālia intelligibilia ad materialia ꝙ nulla eadem sunt nobis notiora et nature. q2 immaterialia intelligibilia sunt nature notiora et nō nobis. q2 sunt magis in actu. ꝗ comparando materialia intelligibilia ad inuicē. tunc eadem sūt nobis et nature notiora. Primū ꝓbatur sic q2 cū ex intelligibili et intellectu fiat vnū ſm ꝓportōnem sicut d'r tercio de anima. oportet intellectū esse ꝓportionatum intelligibili et ecōtra. sed dupl'r aliqd cōtingit nō hr̄e ꝓportionē ad intellectum. pmo mō q2 excedit ꝓportōem intellectus. et sic immaterialia nō ꝓporcionātur nostro intellectui. q2 intellectus noster est virt' inorganica 2uersa sup corpus et fātasmata. et ido suā 2gnitōnem accipit ex fātasmatibus. Immaterialia autem nō pn̄t cadere sub fātasmatib'. Alio mō 2tingit aliquid deficere a ꝓportōe intellectus ꝓpter defectum ei' qd 2gnoscitur. q2 est ens in potētia vel imperfcm̄ sic ꝙ nō pōt mouere intellectū. Et q2 immaterialia nō habent ꝓportōem ad intellectū nostruz ꝓpter eoꝝ ꝑfectōem ꝙ̄uis sint magis in actu. ido sunt nature notiora et nō nobis. Scd'a ps ptz q2 in re materiali 2tingit inuenire actualitatem ex qua res est notior nature. i. ſm se 2gnoscibil'. et nihilomin' cum illa actualitate quādam habz potētialitatē ſm quā hēt ꝓportōem ad intellectum nostꝝ. et sic videtur materialia tam nobis ꝙ̄ nature notiora. Similiter etiā quedā materialia sicut colores sūt nobis et nature notiora. Sunt etiā quedā materialia q̄ tā nature ꝙ̄ nobis sunt ignota. sicut est materia pma que ē de se ignota et ignota etiā nobis.

Arguitur Videtur ꝙ prima 2clusio 2tradicat secūde 2clusiōi q2 pma dicit ꝙ ꝓcedēdū ē ex principiis. secūda dicit ꝙ notōribus nobis. sed effcūs nobis notiores sunt et n̄ principia. Dōm ꝙ secūda 2clusio limitat pmam et ēgo ponit in secūdo ordine. Est ergo sensus 2clusionis ꝙ inter principia de q̄bus dicit pma 2clusio ꝓcedēdum a notiorib' nobis. q2 a cōmuniorib' principiis ad min' cōmunia. et hoc fit in ista phīa naturali. q2 in libro phisicoꝝ qui est pmus ponūtur 2munia principia entis mobilis. In libro de celo et mūdo ponuntur principia entis mobilis 2tracta ad vbi. sic i philosophia naturali ꝓceditur a magis 2munibus ad minus 2munia.

Arguitur Confusa sūt priora nature. ergo sūt notiora naturē q2 hoc ēst prius naturaliter a quo n̄ cōuertitur 2ña subsistēdi. sed a cōfuso nō 2uertitur subsistēdi 2ña. ergo 2fusa sūt priora nature. Dōm ꝙ duplex est ordo. s. ordo nature generatōis qui sumitur a natura ſm ꝙ natura significat materiam. et isto mō verū est ꝙ 2muniora sūt priora ordine nature. q2 etiā in generatōe naturali prius generat' 2mune ꝙ̄ ꝓprium. q2 prius generat' plāta ꝙ̄ animal. vt ptz ex secūdo de anima. et isto mō ꝓcedit noster intellect' ordine nature. ꝗ isto mō nō intelligit hic textus. Alius est ordo ꝑfectōnis ſm quē ordinem forma d'r natura. et sic ꝑfectōra et magis in actu sūt priora ſm naturaz et ita dicitur hic ꝙ aliqua sūt pora ordine nature.

Queritur Vtꝝ vniūsalia sint notiora singularib'. Dōm ꝙ vniūsale et singulare dupl'r pn̄t ad inuicē cōparari. Vno mō in diuersis generib' 2gnitōnum. s. in generē 2gnitōnis intellectiue et sēsitiue. et tūc singulare accipit' ꝓ singulari simplicit' qd 2gnoscitur ꝑ sensum. et vniūsale accipit' ꝓ vniuersali qd nō est singulare indiuidualit'. et tūc est sēsus questiōis. vtꝝ vniūsalia sūt prius nota singularibus simplicit' dictis. Alio mō 2parantur in vno genē 2gnitōnis. s. intellectiue tm̄. et tūc nō pt singulare capi ꝓ singulari simplicit' dicto. q2 hoc nō 2gnoscitur ꝑ intellectū. sed accipit' ꝓ singulari in respectu siue ꝓ illo qd ē min' vniūsale. Per hoc rn̄detur ad questiōem ꝙ cōparādo pmo mō vniuersale ad singularia tūc singulare ē notius. Nō est q2 nobis prior est 2gnitio sensitiua ꝙ̄ intellectiua. q2 intellectiua cognitō oritur ex sensitiua. Et sic loq̄tur aresto. pmo posterioꝝ. vbi dicit ꝙ singularia sūt nobis notiora. Si aūt cōparat' vniūsale ad singulare in eodem gn̄e 2gnitōnis tūc vniūsale capit' duplicit'. vno mō formalit' ꝓ intētōe vniūsalitatis et sic ē posterius notū suis singularib' cuz abstrahat' ab eis. Exempli grā ista intētio genus posterior ē animali. et aial acceptum in ordine ad secūdam intētiōem est posterius homine et asino. Et isto mō loq̄tur aresto. in pmo de anima cum dicit vniūsale nihil est aut posterius suis singularib'. Alio mō accipit' vniūsale quo ad materiale. et sic est iteꝝ distinguēdū vel accipitur ſm viā cōpositōnis ſm quā ꝓcedit' ab imꝑfecto ad ꝑfectum. et a cōfusis ad determinata. et tūc vniūsalia nobis sunt notiora. et sic

iste pn̄s textus intelligitur. q2 tunc vl'e magis ꝓporcionat intellectui nostro q̄ singulare. Alio mō accipit singulare ſm viā resolutōis ſm quā ꝓceditur a cōpositis ad simplicia. resoluendo sc3 res in suas cās vniu̇ſales. et sic vl'a sunt maxie difficilia et sic methaphisicus tractat de vniu̇ſalibus. Cui⁹ rō est quia intellect⁹ sic ꝯsiderās vniu̇ſalia nō stat in ꝯfusione vl'itatis. ſ3 talia ōnia iferiora resoluit in rōem vniu̇ſalis et in principia vniu̇ſaliū cāꝝ. Et istō ē quod dici solet q2 ens p̄mo et vltimo ē ꝯgnitū a nr̄o intellectu. q2 ens est p̄mo ꝯgnitū in via ꝯpositōis vbi ꝓceditur a ꝯfusis ad spēalia. et vltimo ꝯgnitū ſm viā resolucōis. q2 valde difficile ē resoluere ista entia ꝑticularia in principia entis ꝯīs. sicut pat3 septio methaphisice. Et sic p3 nō ēe veꝝ q2 methaphisica sit difficilima solū ex vniuersalib⁹ in causādo q2 etiā habet difficultatē ex vniuersalib⁹ in ꝯdiscando que sūt trāscendētia. q2 q̄uis illa trāscendentia ſm ꝯfusionē primo veniāt ad nostꝝ itellectum tn̄ in via resolutōis sūt vltimo nota et difficilis ꝯgnitōis sicut dcm̄ est.

Arguitur Singulare ē nobis mag notū. ergo qđ est ꝓpinqui⁹ singulari erit nobis magis notū. sed min⁹ vniu̇ſale est ꝓpinquius singulari. ergo ē nobis magis notum. ¶ Dōm q2 p̄mo maior ē distinguēda deinde minor ſm q2 duplex ē singulare. Aliqđ eīn ē singulare magis ꝯmunis. s. hoc ens hec substātia. et tunc ē verum q2 hoc singulare ē nobis magis notū. Alio mō capitur p singulari min⁹ cōmunis vt hic homo Tūc dōm q2 singulare magis ꝯmunis ē nobis magis notū q̄ singulare minus cōmunis qđ est nobis minus notū. sicut p3 in vltimo signo textus prius dicto. Deinde dō3 est ad minorē q2 q̄uis minus vl'e sit magis ꝓpinquū singulari minus ꝯīs. nō tamē est ꝓpinqu⁹ singulari magis ꝯmunis qđ prius ꝯgnoscitur a nobis. Arguit igit argumētum magis ꝓpositū q̄ oppositū. q2 si singulare magis ꝯīs ē nob prius notū et magis ꝓpinquū ꝯgnitōi sensitiue. ergo magis ꝯmune ē prius nobis notū ꝯgnitione intellectiua.

Arguitur Omīs potētia ꝯgnoscit prius suū obiectum. sed obiectum intellect⁹ ē quidditas rei material' que est aliquod min⁹ vniuersale. g⁹ intellect⁹ nr̄ prius ꝯgnoscit min⁹ vl'e. ¶ Dōm q2 q̄dditas rei materialis capitur dupl'r. vno mō ſm specificā rōem q̄ddi-tatis et sic nō prius cognoscit ab intellectu nr̄o ꝓpter impfectōem intellectus nostri q̄ est potētialis. ⁊ sic magis ꝯgnoscit magis potētialia que sunt vl'a magis. Alio mō accipit ſm q2 in q̄dditate includuntur supiora que sunt de q̄dditatis rōne. sicut in homine includūtur sba corpus corpus mixtū ⁊c. Et illo mō p̄mo intelligit quidditas. et nō oport3 q2 q̄dditas ſm rōem ꝓpriam ⁊ specificā q̄dditatis p̄mo cognoscat. q2 tūc vl'e minus p̄mo ꝯgnosceretur quod est falsum.

Arguitur Spēs itelligibilis existēs apud intellcm̄ est spēs intelligibilis quidditatis siue spēi specialissime. ergo nō potest repn̄tare nisi spēm specialissimā. Dōm q2 q̄uis species intelligibilis spēi specialissime sit apud intellectū nr̄m. tamē p illā non repn̄tat p⁹ spēs specialissima apud intellcm̄ nostꝝ sed magis vl'e. qđ q2 non est alteꝝ a q̄dditate ſ3 inclusum in ea. ergo et simul repn̄tatur in q̄dditate. Et si queratur quare q̄dditas nō p̄mo repn̄tatur p spēm intelligibilē cū tamē spēs intelligibilis sit similitudo q̄dditatis. Dōm q2 hoc prouenit ex ipfectōe nostri intellcūs. ex q̄ eīn intellectus nr̄ ex se est in potētia sic intelligit p̄mo in quidditate magis potētiale et deinde ꝓcedit ad magis actualia. s. ad min⁹ vniu̇ſalia. Et hoc alit est in intellectu angelico. ex quo eīn ille intellectus est pfectus ergo p speciē intelligibilē increatam p̄mo intelligit naturā specificam.

Necesse āt vnu3

Postq̄ phus posuit ꝓhemiū huius libri. ꝯnter ponit partē executiuā. Et in primo libro determinatur de principijs reꝝ naturaliū. et diuidit in duas partes. In p̄ma determinat de principijs ſm opiniōem alioꝝ. Scđo ponit veritatē et opinionē ꝓpriam ibi Omīs igit ꝯtraria. Prima ps diuidit in duas partes. In p̄ma recitat opinionē antiquoꝝ de principijs. Scđo improbat eas. ibi. principiū autē maxime notum. Primo ponit vnā sufficiētiam opinionū antiquoꝝ. et ē plhoꝝ opinātium de principijs aliqui ponūt vnū. aliq̄ plura. si primū vel ponūt hoc vnū mobile vel immobile. si secūdum vel ponūt hoc ēē finitū. et sic est pmenides. qui ꝯsiderabat rōem entis ſm rōe3 forme que finit materiā et sic habet rōem finiti. Vel ponūt hoc vnū immobile infinitū. et sic est

Mellissus qui ꝯsiderabat materiā reꝝ in qua inuenit infinitū. vel ponūt hᵒ vnū mobile hᵒ ē quadrupliciter. qꝛ aliq̄ ponebāt hoc vnū esse aquā sic thales. Aliqui ponūt hoc vnū eē aerē sicut dyogenes. vel ignem sicut Eraclitꝰ. Alij posuerunt mediū scꝫ vaporē. sed nullus posuit terrā ꝓpter eius grossitiē. qꝛ magis apparet ꝙ terra sit p̄ncipiatū q̄ principiū. Alij ponebant plura et hoc dupl'r vel ponebāt plura finita vl' īfinita. Si primū sic sunt diuersificati qꝛ aliq̄ ponebāt duo ſꝫ apparētiam. s. ꝑmenides q̄ posuit terrā et ignem eē principia reꝝ. et dicit ignē esse principiū rerū in estate et terrā in hyeme ſm apparētiam. Alii qui ponebant tria sicut aresto. et plato. Plato duo ex parte materie. s. magnū et ꝑuum. et vnū ex parte forme. s. ydeam. Aliqui ponebāt quatuor sicut empedocles q̄ dicit ꝙ quatuor elemēta sūt principia reꝝ naturaliū et ꝯiungit principia formalia quatuor elemētis. s. litem et amiciciā ⁊ sic fiunt sex. Vel ponūtur plura principia et infinita hoc est dupl'r. vel illa principia sūt vnius rationis dr̄ña figura positōe ⁊ ordine et sic est opīo democriti. vel diuersaꝝ spēꝝ et sic est opinio anaxagore. quia democritus posuit infinita corpora athomalia vnius nature ſm subam. et vt saluarꝫ diuersitatē i rebus dixit talia corpa athomalia differre ab inuicē accidētaliter. et hoc quo ad tria. primo quo ad figurā qꝛ dixit aliqua rcā aliqua curuā aliqua quadrāgularia. et sic ex corporibus athomalibus triāgularibus fieret alia cōpositio q̄ est ex rectis et curuis. Secūdo dicebat ea differre ordine. qꝛ dicebat aliqua eē priora et aliqua posteriora. Tercō positōe scꝫ ſm añ et retro. sursum et deorsum. Sed anaxagoras posuit infinitas ꝑtes diuersaꝝ spēꝝ. s. ꝑtes ossiū et carniū infinitas. ꝯ quibus manifestū est ꝙ ille partes sunt diuersarum specierum.

Arguitur

Aresto. nō ponit opiniōem anaxagoē. ergo male ꝟ narratur. Dōm ꝙ ꝗuis nō ponat opinionē anaxagore sub ꝓpria forma nec nomē eius tñ ꝯphendit in textu ꝑ hoc qꝺ dicit. aut ꝯtraria qꝛ opinio eius est opposita opinioni democriti.

Queritur

Quare phi ponētes plura p̄ncipia nō sunt sic diuersificati penes mobile et immobile sicut ponētes vnū. Dīcꝫ ꝙ ideo qꝛ ponētes plura principia ponebāt ea eē ꝯtraria. ſꝫ ꝯtraria sunt trāsmutabilia ad inuicē. qꝛ ꝯtraria expellunt se ab eodē subiecto ⁊ ꝑñs successiue eidē inesse. Sed ponētes vnū principium nō ponebant ꝯtrarietatē saltē illi qui ponebāt vnū principiū esse immobile.

Similiter āt querunt

Hic dicit aresto. ꝙ eadem est opinio antiquorū circa entia et p̄ncipia. qꝛ illi q̄ ponebāt vnū tm̄ principiū ponebāt tm̄ vnū ens eē ſm subam dicebāt eñ antiqui formas accn̄tales eē formas subales rerum et totā subam esse materiā. Exēplum est vt dyogenes dixit omnē rem eē aerem sicut homo esset aer sic figuratus. lignū eēt aer sic figuratus.

Id quidem igitur si.

Hic ꝯsequēter aresto. positis opiniōibus antiquoꝝ inquirit an iste opiniōes sint reprobande a pho natali. et vult ꝙ reprobatō cuiuslibꝫ istarum opinionū nō spectat ad naturalē phm et p̄cipue opinio ꝑmenidis et mellissi. et hoc ꝓbat duabus rōnibus. Quaꝝ p̄ma stat in hoc. nulla particularis scia habet reprobare opiniōem negātē sua principia. sed opinio ꝑmenidis et mellissi sūt huiōi. ergo ⁊c̄. maiorē ꝓbat inductiue. qꝛ ad geometrū nō spectat disputare ꝯtra negātem principia geometrie. minorē ꝓbat quia ponētes vnū ens negant oīe principiū. qꝛ quādo dr̄ principiū tunc significatur ordo ad principiatū ponēdo āt tm̄ vnū nō ponitur principiatum. ergo nec principium. Similiter si quis diceret tm̄ pater est ille negat p̄rem esse. qꝛ paṫ nō est p̄r preter filium. Querit vtrū qui dicit vnū eē negat principium scīe natural'. Dōm ꝙ sic et rō est quia q̄cunqꝫ dicit tm̄ vnū esse negat motū. quia q̄cq̄d mouetur ab alio mouetur. sed aliquid moueri ē est principiū in phia naturali. Secunda ratō in nulla scia est disputandū cōtra opiniōes manifeste falsas. sed iste opiniones sunt huiōi. ergo ⁊c̄. Ratō illorum ē quia destruunt seipsas et disputatō fit solū de illo quod apparet dubium. minor patet quia manifestū est ꝙ nō omnia vnū sunt simpliciter etiā qualitercūqꝫ accipiat vnū.

Aut soluere ratōnem

Hic cōsequenter aresto. probat ꝙ ratōes istorū duorum phorum nō sunt soluende. et hoc duabus ratōnibus. quarū prima stat in hoc. in nulla sciētia debent solui ratōes manifeste false et sophistice sed ratōes ꝑmenidis et mellissi sūt ma

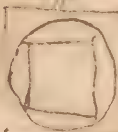
misecte falſe peccantes in materia et forma. ergo ꝯ. maior ptꝫ ꝑ aresto. ꝑmo thopicoꝝ. quia quolibet ꝓferente ꝯtraria opinionibus ſolliatū eſſe ſtultū eſt. Compat tamē opiniōes iſtoꝝ ad inuicem et dicit ꝙ rō melliſſi eſt magis onerosa. id eſt fatua et vana et nō habens defectū. i. apparentiam. et iđo ex tali opiniōe multa ꝯtingunt incōuenientia. nec hoc eſt difficile. Quia vno icōueniēti dato alia contingūt. dr notāter alia et nō omnia. quia ex vno incōueniēti ꝯtingūt bene plura ſed nō omnia vt dicunt moderni.

Arguitur

Ratō melliſſi habet maiorē defectū. ergo male dicit ꝙ nō habet defectum. Dōm ꝙ aliquā rōnem nō habere defectū intelligitur dupliciter. vno mō ſm ſe quia ē ex veris et ſm debitā formā arguendi poſita. et iſto modo rō melliſſi magnū habet defectum. qr peccat in materia et forma. Alio mō ratō nō habet defectum effective quo ad rñdentē quia. ſ. nō facit rñdentem deficere. et ſic rō manifeſte falſa nō dicitur habere defectū. qr nullus ꝑ eam decipitur. ſicut dicimus illam ratōem non habere defectum omē lignū eſt lapis omnis homo eſt aſinus. ergo omnis homo eſt lapis. qa per eam nullus decipitur.

Nobis autem.

Hic romit ſecundā rōem ad idem et eſt. ille rōnes nō ſunt ſoluende in aliqua ſcia que accipiunt in ſe aliquod contrarium pricipijs ſciētie. ſed iſte ratōes accipiunt in ſe aliquod cōtrarium principijs iſtius ſciētie. ergo nō ſunt hic ſoluēde. maiorē ꝓbat aresto. per ſimile qr in mathematica ſūt due rōes de quadratura circuli quarū vna ſoluenda eſt et alia nō. Briſſo enim ſic arguebat vbicūqꝫ eſt dare maius et minꝰ ibi eſt dare equale. ſed ē dare quadratū maius circulo ꝛ minus circulo. ergo eſt dare equale. Iſtud argumētum eſt ſoluēdum in geometria quia ꝓcedit ex vno principio ꝯmuni geometrie quod ipſe male intelligebat. Sed argumētum antiphōtis nō eſt ſoluendū. quia accipit aliquid in ſua ratōe quod eſt ꝯtra principia geometrie. ſ. ꝙ ꝯtinuū nō eſt diuiſibile in infinitum. Arguebat enī ſic ꝯtingit lineam rectā diuidi in ptes. ſed in tali diuiſione nō eſt ꝓceſſus in infinitū. ergo tādē deueitur ad circulum in tali diuiſione. vbi manifeſtum eſt ꝙ minor ꝯtradicit principio geometrie. ꝯ minor principalis rōnis patꝫ quia in iſto libro ſupponitur aliquid moueri quod ipſe negabat.

Et quoniā de natura

Hic aresto. vlterius oſtēdit ꝙ ꝙuis contra eos nō eſt diſputādum ex principijs iſtius ſcientie nec ſic ſunt ratōes ſoluēde tamē adhuc cōtra eos eſt diſputandū nō ꝓpter neceſſitatē ſciētie ſed ꝓpter bonitatē doctrine ne obſcuritas relinquatur volētibꝰ ꝓcedere in ſcia. Secūdo ne eoꝝ error credatur incorrigibilis. et etiā quia loquūtur de rebus naturalibus ꝙuis innaturaliter. Pōt ergo ex principijs methaphiſicalibus ſicut facit aresto. cum eis diſputari.

Queritur

Vtrū ſciētia habeat diſputaē ꝯtra negantē ſua principia. Dōm ꝙ nulla pticularis ſcia habet diſputare ꝯtra negātes ſua principia ex ſe. ſed bñ poteſt facere ſupior ſcia quales ſunt tres ſciētie ꝯmunes. Ratō ꝑmi eſt duplex. ꝑma ē quia omnis diſputatō debet eē ex notioribus. ſed principijs ſciētie nihil ē notius. quādo ērgo quis negat principia ſcie tunc nō pōt aliquid notius ſumi in illa ſcia per quod tale reprobetur. Ex quo ſequitur ꝙ ꝯtra negantem principia nō eſt diſputādum nec oſtēſiue nec ad impoſſibile. qr oſtēſio eſt ſemper ex prioribus. ſed principijs nihil ē prius. nec etiā ad ipoſſibile. quia oppoſitis principiorum nihil eſt impoſſibilius. ſed demonſtratio ad impoſſibile ꝓcedit ad maius impoſſibile ꝙ fuit cōceſſum ab aduerſario. Secūda ratō ſtat in hoc quia oportet in ōni motu principium motus eē immobile ſm ſpēm illius motus quo mouet. ſꝫ principia ſcie ſunt principia motus. i. diſcurſus ratōnis demonſtrātis. ergo debent eē immobilia et ꝑſuppoſita in tali ſcia. maior ptꝫ quia niſi ſic idem eſſet in actu et in potētia reſpectu eiuſdem. Secūda pars oſtēditur quia ſunt tres ſcie ꝯmunes que poſſunt diſputare de omībus indifferēter. ſ. methaphiſica dyaletica et ſophiſtica. Et rō eſt quia iſte ſciētie verſantur circa omne ens. Ꝯ ptꝫ inductiue ꝙa methaphiſice ſubiectū ē ens inꝙtū ens. et ſic methaphyſica determinat de omni enti. et dyaletica verſatur circa ens rōnis quod eſt eque ꝯmune cum ente reali cum omē ens reale poſſet per ratiouē accipi. ſed ſophiſtica de ꝙlibet ente ꝙrit apparētiam. et ſic ꝑꝫ per illas tres procedi ꝯtra negantes principia etiam maniſeſtiſſima et non ꝑ alias. Et ſi arguat nihil eſt notius primo pricipio. ergo nō poteſt fieri diſputatio ꝯtra negātes prima principia. Dōm ꝙ

q̃uis nihil ē notius talibus principijs ꝭm se ta
mē in ordine ad respondentē · quia si respon dēs
aliquid concedat · tunc potest statim redargui ex
sua cõcessione · et sic ad magis incõueniens duci
tur nõ simpliciter ꝭ quo ad rñdentē.

Queritur

Utrum equaliter cõue
niat istis trib⁹ sciētijs
disputare contra negantes principia. ¶ Dicen
dum ꝙ non · quia methaphisicus facit hoc dmõ
stratiue generādo veraz scientiā et firmiter sta
biliēdo tale principium · sed dyaleticus facit h°
generādo opiniõem · sed sophista facit hoc gene
rando apparentiam · Et ratio istius ē · quia me
thaphisicus ꝯsiderat ens nature et ex eius prin
cipijs procedit · talia autem principia sunt intra
nea et necessaria · quia sunt fundata in natura
rei · Dyaleticus autem considerat ens ratõis ·
quod q̃uis sit etiam cõmune sicut ens nature ·
tamē habet se accidentaliter et extranee ad ip̄az
rem · quia accidit rei ꝙ per ratõem apprehēdatur
Sophista autem querit apparētiā circa vtrũqꝫ
Et hoc est quod dicit aresto · quarto methaphisi
ce ꝙ iste tres sciētie induunt vnam naturam q̃
tum ad obiectum · sed differunt solum potestate
et ꝓheresi · quia dyaleticus potest solũ ꝓbare et
non demonstrare. et sic differt potestate a me
thaphisico · Sophista eligit apparere et nõ exi
stere et sic differt ꝓheresi id ē electõne · ¶ Dice
ret aliquis sola dyaletica habet disputare de
principijs omniũ aliarum sciētiarum · ergo ñ sũt
tres sciētie cõmunes sicut dictum est. Dicēdum
ꝙ in illo textu vbi ponitur illa ꝓpositio addit
ille terminus ꝓbabiliter · et tunc verum ē ꝙ so
la dyaletica habet disputare de principijs omni
um aliarum sciētiarum ꝓbabiliter · Sed metha
phisicus disputat demõstratiue · sophista apparē
ter · Ex isto põt sumi ꝙ extrinsecus termin⁹ om
nis sciētie sunt principia methaphisicalia · quia õ
nis scientia resoluit̄ finalit̄ et extrinsece ad illa
principia que nõ possunt ꝓbari simpliciter per a
liqua priora ꝭm se · sed soluꝫ per priora quo ad re
spondētem. ¶ Item sciēdum ꝙ principia sciētie
subalternate possunt ꝓbari per principia sciētie
subalternātis · Et ratio illius est quia vnumqđ
qꝫ naturaliter ꝓbatur per causam per quā ostē
ditur · sed sciētia sbalternans ponit causam scie
tie subalternate et principiorũ eius · ergo possũt
talia principia ostendi ⁊ ꝓbari per principia sci
entie subalternātis · Est tamē differētia inť sciē
tiam subalternātem et ꝯmunem · quia sciētia sb
alternās solum ꝓbat principia sciētie subalter
nate · sed scia cõmunis ꝓbat indifferēter omnia
principia.

Arguitur

Phs hic statim ꝓbat prĩ
cipia istius scie. ergo ma
le dicit ꝙ cõtra negātes principia nõ est dispu
tādum · ¶ Dicēdum ꝙ aresto · ostendit hic sua
principia ex principijs alicuius sciētie ꝯmunis · s.
methaphisice · quia ipse in sua ꝓbatõne ꝓcedit ex
distinctõne entis et vnius que spectant ad me
thaphisicum ·

Arguitur

Principium methaphisica
le quod est notissimũ pro
batur ab arestotile in eadem sciētia · ergo in qua
libet scientia sic erit · ¶ Dicēdum ꝙ principium
methaphisicale ꝓbatur in libro methaphisice ñ
ex principijs proprijs methaphisicalibus · sed ꝓ
ceditur sophistice cõtra eum qui negat principi
um primum methaphisicale · et non est simile de
alijs sciētijs · quia alie scientie non sunt cõmu
nes sicut methaphisica ·

Arguitur

In qualibet scientia pos
sunt fieri demonstratões
quia sed in illis demonstratõnibus ꝓbant prin
cipia · ergo ⁊c · ¶ Dicēdum ꝙ posse probare pri
cipia in omni sciētia potest intelligi dupliciter ·
vno modo simpliciter per aliqua priora et noti
ora et sic ē impossibile · quia i scientijs nihil ē no
tius primis principijs. Alio modo potest contin
gere quo ad nos · et sic in qualibꝫ sciētia possunt
probari principia. Et hoc contingit dupliciter ·
vno modo variando genus demonstratõnis · a
lio mõ variando genus cause · variando genus
demonstratõnis proceditur per demonstratõem
quia ad principia. sed variādo genus cause pro
ceditur a causa notiori ad ignotam ⁊c ·

Principiũ autē maxi

¶ Post ꝙ aresto · ostendit ꝙ non est disputan
dum cõtra Permenidem et Mellissum ex prin
cipijs scientie naturalis · sed ex principijs metha
phisice scientie · Hic consequēter disputat cõtra
eos ex principijs methaphisice sciētie · et quia opi
nio antiquorũ fuit ꝙ ens et vnum cõuertũtur ·
iđo primo disputat cõtra eos ex parte entis ·

secundo contra eos ex parte vnius. et dicit ꝙ mul tum refert in ista ꝓpositione dicere quid ens et quid vnum. an ens significat substãtiam aut q̃titatem aut qualitatẽ aut vnam substãtiam. vnã quãtitatem et vnã qualitatẽ. et sic omnia erũt vna substãtia vna quãtitas vna qualitas que omnia sunt impossibilia.

Si quidẽ enim essent

¶ Hic format ratõem ex parte entis contra istas opiniones. et stat rõ in hoc. Si ista opinio philosophorũ esset vera scʒ ꝙ ens est vnum. vel accipitur ibi ens ꝓ substãtia vel accidente vel ꝓ substãtia et accidente simul. sed nullum istorum potest dici. ergo ens nõ est vnum. Non põt dici terciũ. quia suba et accidens semper sunt plura siue sint ab inuicẽ sepata siue cõiuncta. ergo vnum nõ potest sic dici de ente. Nec põt dici secundum scʒ ꝙ ens significet accidens tm̃. quia accidẽs sepatari a subiecto incõueniens est ymo impossibile. ergo si dicatur ens significare accidens. tunc oportet ꝙ etiã significet substãtiam. quia accidẽs nõ potest subsistere sine substãtia. Nec põt dici primũ. quia Melissus dixit istud vnũ esse infinitum et Permenides finitũ. sed substãtia absqꝫ q̃titate nõ ẽ finita siue infinita. ergo oportꝫ ad minus ens significare substãtiam cum quãtitate. sed illa sunt multa. Et ꝓ illius ꝓbatõne ponitur autoritas. ꝙ infiniti rõ quãtitati cõuenit sed ꝙ nõ nude substãtie.

Queritur Utrum ens sit equiuocum et vtrũ sit equiuocũ a casu aut a cõsilio. Pro intellectu questionis sciendum ꝙ tripliciter aliquid de alio predicatur. vno mõ ßm eãdem ratõem simpliciter et sic ẽ predicatio vniuoca. Alio mõ ßm rõnes omnino diuersas. et sic est predicatõ equiuoca. Tercõ mõ ßm ratões partim diuersas et partim easdem et sic est predicatõ analogica siue equiuoca a cõsilio. quia ibi sunt multa habentia ad se inuicem. vel ad alterum aliquã habitudinẽ inquãtum scꝫ referũtur ad vnum nõ solum genere aut specie sed etiam numero. vt patet de sanitate que ẽ in animali subiectiue et illa eadem sanitas etiam in numero fit ꝑ medicinam et significatur ꝑ vrinam. Unde patet quodãmodo maiorẽ eẽ vnitatem in analogis q̃ vniuocis. quia vniuoca vniuocata nullo modo possũt reduci ad aliqꝺ vniuocans vnum numero. sed necesse est ꝙ sit vel vnum genere vel specie. Per hoc ergo probatur prius dictũ scʒ ꝙ ens est analogum. ꝑ primo auctoritatibus. secũdo ratõnibus. auctoritatibus quia in hoc textu dr ꝙ ens dicitur multipliciter. Item quarto methaphĩce in principio dr ꝙ ens habet se sicut salubre siue sanum. sicut ergo sanũ ꝑmo dicitur de sanitate animalis et deinde de sanitate medicine diete et vrine. ita ens prius dicitur de substãtia q̃ de accidente. Tercõ patet per Arestotilẽ ꝑmo ethicorum vbi dicit ꝙ nõ potest esse vna ydea boni propter multitudinem entis et boni. Scdo potest sic formari ratõ ens nõ ẽ vniuocum ens nõ est simpliciter equiuocum. ergo est analogum a sufficiente diuisione. Añcedens probatur ꝓ prima parte. quia si esset vniuocũ vel hoc esset ad deum et creaturã. vel ad subam et accidens. sed nullum istorum ẽ dicẽdũ ergo etc. sequela patet ex sufficiẽti diuisione. ãtecedens ꝓbatur pro prima parte ex tribus ratõibus quarũ prima est. Quecũqꝫ nõ cõueniunt in vna diffinitõe nõ possũt dici vniuoca. sed deus et creatura nõ cõueniunt in vna ratõe id est diffinitõne. Maior patet ex diffinitiõe vniuocorum. minor ꝓbatur quia diffinitõ siue ratõ est idem ꝙ quidditas siue natura. sed impossibile ẽ ꝙ deus et creatura conueniãt in natura. cum differant penes finitum et infinitum. Secũda ratõ stat in hoc si ens ẽ vniuocum tũc necessario erit genus vel species. sed illud est impossibile. ergo illud ex quo sequitur. prima parꝫ antecedentis patet. quia omne vniuocum vniuocãs significat cõceptum preuenientem sua significata. sed omnis conceptus preueniens vel est genericus vel specificus. Secũda pars pꝫ duabus rõnibus. ꝑma ẽ. si ens est genus tunc erit de intellectu suarum differẽtiarum. qa ens ẽ de intellectu omnium. sed hoc est impossibile quia tunc aliquid participaret opposita in se. Secũda ratô quia tunc deus esset in aliquo genere. quia haberet genus supra se. s. ens. sed hoc est impossibile propť tria. Primo quia in deo nulla est potẽtia saltem passiua alias enĩ deus eẽt imperfectus. sed genus ẽ aliquid potẽtiale in ordine ad differẽtias. ergo etc. si ergo deus sit in genere habebit in se aliquid potentiale et actuale quod repugnat diuine perfectõni quia deus ẽ actus tm̃. Secũdo quia tũc in deo esset aliq̃ ꝯpositõ quia in deo differrent es

sentia sm quā aliquid ponitur in genere et esse
sm qd ponitur aliquid in actuali subsistentia.
Tertio sequeret q deus habeat diffinitōnem qd
est impossibile. quia qd habet diffinitōnem est fi
nitū simpliciter. finitur eīn primo genere & vl
tima differētia. sz deus non potest dici finitus.
quia tunc non esset omnipotens quod ē ↄtra ar
ticulum fidei.

Queritur Ergo an ponentes deum in predicamēto sunt here
tici sicut moderni. ¶ Dōm q nō quia ponētes
deū esse in predicamēto nō ponunt rem significa
tam per terminū esse in predicamēto. sed solum
terminū. et ido vt sic nō est hereticū. quia ille ter
minus deus impositus est sicut alij termini. fal
sum tamē est q termini sunt in predicamēto. quia
si termini essent in predicamēto tunc nō possz fi
eri predicatio generis de specie in predicamento
quia ista est falsa iste termin⁹ homo est iste ter
minus animal. sz res significata p subiectū habz
in se rem significatā per predicatū. & ex hoc veri
ficantur ↄpositōes et nō ex terminis. Nam ter
minus ē in predicamēto qualitatis quia est vox
ergo adhuc g° male dicit q termini sīt in predi
camēto. quia sic deus esset qualitas et nō suba.

Arguitur Deus est substātia. ergo ē in predicamēto substantie
¶ Dōm q substātia accipitur tripliciter. vno
mō prout dr a subsistēdo et sic deus maxime est
substātia quia sic substātia nullam imperfectio
nem dicit. Alio mō capitur substātia prout dr
a substando accñtibus. et sic deus nō potest dici
substātia. quia deus nō potest suscipe in se acci
dentia cum omnia que sunt in do sunt essentiali
ter in eo et sic substātia significat aliquā imper
fectōem. quia significat rem habentem possibili
tatem ad accidentia. Tertio mō potest dici a sb
stantiādo id est dando esse inferioribus et sic de
us iterum nō est substātia. qz de⁹ nō substātiat
formaliter sz efficienter. et sic suba etiam impor
tat aliquā imperfectōem quia est ps diffinitōis
Aresto. autē in predicamēto accipit substātiam
prout dr a substādo accidētibus. et hoc patz ex
diffinitōe prime sbstātie.

Arguitur Deus ē sba icorporea. ergo est i predicamento sb
stātie. ¶ Dōm q anñcedens est falsum prout dr
substātia a substādo. Et si dicatur de⁹ ē incorpo
deus. ergo est substātia. pbatur ↄsequētia quia
cuicunqz conuenit differentia illi conuenit genus
¶ Dōm cuicūqz cōuenit differentia positiua illi
cōuenit genus. sed hoc nō oportet de differentia
priuatiua siue negatiua. quia nō omne illud est
animatū quod est insensibile. quia lapis est in
sensibilis attamē nō est animatus ¶ Tertia rō
principalis. si deus et creatura conuenirēt vniuo
ce in ente sequeretur q deus esset creabilis. sed
hoc est falsum et impossibile. sequela tamē patz
quia omnis virtus causalis extendit se ad om
nia illa que continentur sub vniuoca ratōne sui
obiecti. sed manifestum est q multa entia sīt cre
abilia. si ergo deus coincidit cum illis entib⁹ vni
uoce. ergo sicut illa sunt creabilia ita et de⁹. ma
ior ptz exemplariter quia virtus causatiua ho
minis potest se extendere ad omnia que habent
naturam humanā. quia vniuoce conueniunt in
ratōe humana. Similiter virtus causatiua asi
ni comprehendit sub se omnia illa que continen
tur sb ratōe et natura vniuoca asini.

Queritur Utrum impossibile sit ac
cidens esse sine subiecto.
¶ Dōm q impossibile capitur dupliciter. vno
modo pro impossibili simpliciter dicto. et sic dici
tur hoc impossibile quod per nullam potentiam
fieri potest et hoc implicat cōtradictōnem. Alio
modo dicitur aliquid esse impossibile sm quid i
ordine ad potentiam creatam. quia scz per potē
tiam creatam fieri non potest. per hoc ergo dicē
dum q accidens separari a subiecto sm potēti
am creatam est impossibile. sed non est impossi
bile sm potētiaz creatoris. Cuius ratō est quia
non implicat contradictōem. quod sic patz quia
deus potest cōseruare aliquā rem absqz proxia
effectiua causa materiali in qua. cum ergo sub
iectum sit proxima causa effectiua et material
in qua ipsius accidentis potest deus accidēs ab
soluere a proxima causa. et sic accidens esse sine
subiecto. quia tamē nulla creatura potest muta
re ordinem naturalem rei. ido nō potest fieri na
turaliter et per potentiam creatā. sed deus talē
ordinem immutare pōt. quia est autor nature

Arguitur Deus non potest separa
re diffinitōem a diffinito.
sed inesse est de diffinitōne accidentis. quia acci
dentis esse est inesse. ¶ Dicēdum q duplex est
inesse scz aptitudinale et hoc est de essentia acci

dentis et nunq̄ potest separari a subiecto. Ali
ud est inesse actuale quod conuenit sibi per com
paratōem ad primum subiectum. et tale inesse
non est de ratōe accidentis sed est conditō que
dam accidentalis ipsius accidentis. quādo ergo
accidens est a subiecto sepatum tūc adhuc habet
aptitudinē ad inesse quod est de rōe sui.

Arguitur Deus non potest supplere
causalitatem cause mate
rialis. sed subiectum est causa materialis acci
dentis. ergo deus nō potest separare accidens a
subiecto. Dōm q̄ dupliciter se habet materia
ad aliquam rem. Uno modo intrinsece quia in
trinsece ꝯstituit rem sicut materia hominis ē de
intrinseca ratōe hominis. et talem causam ma
terialem nō pōt deus supplere. quia tunc esset ps
rei et esset ei aliquid intrinsecum. Alio modo ha
bet se materia ad aliquā rem extrinsece et p ad
ditōnem sicut se habet materia sd̄ subiectū in ac
cidentibus. quia materia nō ē pars intrinseca ip
sorum accidentiū. et talem materiā potest deus
supplere per aliud accidens. et sic in sacramento
altaris qualitates sē in quātitate vt i subiecto
et quantitas habꝫ quodāmodo suā indiuiduatō
nem a situ et sic potest sustentare accidentia.

Arguitur Deus non potest de nouo
creare accidentia sine sub
iecto. ergo nō potest saluare accidentia sine sub
iecto. ancedens pbatur. q̄a creatō est ad eē simi
pliciter. sed accidens sine subiecto nō habet esse
simpliciter et pfectum. ergo nō potest creari abs
q̄ subiecto. ꝯsequētia tenet a simili. Dōm q̄
nō est simile. quia si accidens crearetur sine sub
iecto tunc nō haberet aliquā indiuiduatōnem et
per ꝯsequēs nō posset subsistere. sed accidens qd̄
iam fuit in subiecto habet indiuiduatōem a sub
iecto. et ergo potest eodem mō ꝯseruari sine sub
iecto q̄ mō prius habuit indiuiduatōē. sicut ani
ma ratōnalis recipit indiuiduatōem a corpore.
et ideo q̄uis nō potest per se creari tamē postq̄
recepit indiuiduatōem a corpore pōt illam indi
uiduatōem retinere post sepatōem.

Queritur Utrū substātia in genere
substātie manēdo sit di
uisibilis vel indiuisibilis. Dōm q̄ duplex est
diuisio. quedā est que est p partes essentiales. s. p
differētias ꝓprias et talem diuisiōem habet sb
stātia etiā in ꝓprio genē absq̄ accidentib⁹. Alia
est diuisio quātitatiua et illā nō habet actualiē
sine quātitate q̄uis posset eam habere originali
ter. s. ex parte materie que ē diuisibilitatis origo
q̄ est in predicamento substātie.

Queritur Utrum infiniti ratō cō
ueniat quātitati. Di
cendū q̄ dupliciē aliquid dr̄ infinitū. vno mō for
maliter siue essentialiter qd̄ scꝫ habet essentiā
nō ꝯtractā ad aliquā spēm et sic deus est infini
tus simpliciē nō autē substātie sepate. quia ille
habent distinctā spēm. dicūtur tamē infinite ſm
quid. s. p cōparatōem ad materialia. quia nō cō
trahuntur ad aliquā materiā sicut ista materi
alia. Alio mō dicitur aliqd̄ infinitum ſm ptes
quātitatiuas siue quātitatiue. et sic quātitas ex
tensa sine termino est infinita. tale autē infini
tum inuenitur in quātitate solum. et sic loquiē
hic aresto. in textu cum dicit. Qꝫ infiniti ratō q̄
titati cōuenit. Et si dicatur secūdo mō nō ē ali
quid infinitū. quia nō est aliqua quātitas exten
sa sine termino. Dōm q̄ dupliciter aliq̄d dr̄
infinitum. vno mō ſm actum quia scꝫ habet ex
tensionē actualem ad quātitatem sine termino.
et sic verꝫ est q̄ infinitū nō inueitur a parte rei
Alio mō accipitur infinitum p infinito in potē
tia et sic inuenitur infinitū a parte rei sicut pa
tebit in tercio huius.

Arguitur Dicitur q̄ in argumento
textus sit petitio principij
quia aresto. presupponit hic q̄ ens dr̄ multipli
ter. et hoc est min⁹ notum q̄ qd̄ debet pbari. q̄a
hoc negāt ātiqui cū dicebāt tm̄ vnū eē ens. Di
cendū q̄uis pmenides et mellissus negabāt mul
titudinē rerum nō tamē negabāt multitudinē
vocum quin scꝫ voces multa significēt. et ideo q̄
uis hic nō pcedatur a notiori simpliciter. pcedi
tur tn̄ a notiori q̄ ad aduersariū. et hoc sufficit
q̄a aduersarius nō pt negare multitudinē vocū.

Queritur Utrum accidens differat
a substātia. Dōm q̄ sic.
Et arguiē q̄ nō. q̄ que nō habent differētias n̄
differunt. sed substātia et accidens non hn̄t dif
ferētias. ergo nō differunt. Dōm q̄ differre
accipitur dupliciter. vno mō ꝓprie et sic illa di
cūtur differre que distinguūtur differētijs. et sic
substātia et accidens nō differunt. quia differen
tia solum ꝯuenit spēbus. sed substātia est genus
generalissimū qd̄ non habet differētiam ꝯstitu

tiuam cũm nõ poſſit eſſe ſpẽs ·Alio mõ accipit differre ꝯmuniter ſm ꝙ differre ẽ habere diuerſitatẽ ⁊ ſic ſubſtãtia et accidẽs differũt·i· habent ab inuicẽ diuerſitatẽ realem ſiue realem diſtinctõem·Et ꝙ ſint diſtincta realiter ptȝ autoritate ratõe et ſigno·Primo autoritate areſto·i textu qui dicit ꝙ ſi ens ſignificat ſubſtãtiam et accidens tunc nõ poteſt dici ꝙ ens ſit vnũ quia accidens et ſubſtãtia ſunt multa ·Scdõ ptȝ idem quarto methaphiſice vbi areſto·diuidit ens i ſubſtãtiam et accñs tãꝗ̃ realiter diſtincta· Poteſt tercio ꝓbari p areſto·pmo poſterioꝝ qui dicit illam ꝓpoſitõem eſſe immediatã in qua vnũ pdicamẽtum negatur de alio·ſed immediata ꝓpoſitio fit inter illos terminos quoꝝ vnus eſt de eſſentia alterius ſicut in immediata affirmatiua· vel vbi terminus ſignificat vnũ õmino diuerſum· ab alio ſicut in immediatis negatiuis·Itẽ ratõnibus ptȝ idẽ pma eſt·Quoꝝ intrinſece cõditiones ſunt diuerſe illa ſunt diuerſa·ſed intrinſece conditõẽs ſubſtãtie et accidentis ſunt diuerſe·ergo ⁊c·maior ptȝ quia intrinſece conditiõẽs oriuntur ex natura rei et indicãt ipſam rem ſicut riſibile et rudibile indicant ꝙ homo et aſin[9] ſunt diſtincta·minor ptȝ quia conditõ ſube ẽ per ſe eſſe·Conditio autẽ accidentis eſt alteri ineſſe que conditõnes vtiqꝫ ſunt diuerſe quia habẽt ad inuicem ꝯtradictõem·Scdã ratõ talis eſt·illa ſunt diuerſa que habent diuerſas ratões principiandi·ſꝫ ſubſtãtia et accidens ſunt huiuſmõi· ergo ſunt diuerſa·maior ptȝ quia modi principiãdi accipiuntur ex diuerſis virtutibus·vbi ergo ſunt diuerſe virtutes ibi eſt diuerſa natura rei·minor ptȝ quia forma ſubſtãtialis principiat intrinſece informãdo ſuum ꝓprium ſubiectũ ſed accidentia nõ agũt intrinſece informan[a] accidentaliter ſuas materias in quibus ſunt·ſꝫ agunt extrinſece ſupra extrinſecã materiã ſicut calor ignis calefacit aquã que ẽ extrinſeca igni· Tercia ratõ quecũqꝫ terminãt motus realiẽ diuerſos illa ſunt diuerſa·ſꝫ ſubſtãtia et accidens ſunt huiuſmõi·ergo ſunt diuerſa·maior pȝ quia motus habet diuerſitatẽ et vnitatẽ ex terminis· vbicũqꝫ igitur ſũt motus realiter diuerſi ibi etiam ſunt termĩ realiter diuerſi ·minor pȝ de generatõe et alteratõe qui ſunt motus diuerſi quia generatõ ad ſubam et alteratõ ad qualitatẽ·Dignuȝ ãt eſt ad hoc quia accidens de ſacto ſepatur a ſubiecto vt ptȝ de ſacramẽto altaris·ergo eſt alia res realiter diſtincta a ſubiecto quod ẽ ſuba·Que eñ ſunt idem realiẽ ñ pñt a ſe inuicẽ ſepari ſiẽ ptȝ de diffinitõe et diffinito

Arguitur In analogis pmum analogatorum habet totã naturam ꝯmunis analogi·ſed ſubſtãtia eſt pmuȝ analogatũ·ergo habebit totã naturam entis et ſic accidens nõ eſt ens· Dõm ꝙ duplex ẽ analogia quãtum ꝓ nunc ſufficit·aliqualem eſt analogia in qua poſterius analogatũ retinet naturã cõmunis analogi licet imperfectiori modo· ſicut ptȝ de analogia entis inter deum et creaturam·Manifeſtum eſt eñ ꝙ creatura ſit ens licet impfectum in ordine ad creatorem·et talis analogia eſt inter ſubſtãtiam et accidẽs·pmo areſto.quarto methaphiſice diuidit ens reale in decem genera in quo datur intelligi ꝙ etiã accñs eſt ens reale·Alia ẽ analogia vbi vltimũ analogatorum nõ habet ratõem cõmunis analogi· vt quãdo diuiditur homo in hominẽ viuũ et hominẽ pictum·Manifeſtũ eñ eſt ꝙ homo pictus non participat ratõem hominis et talis etiam eſt analogia ſani·quia ſanum ſm ſuam diffinitõnem dr ſolum de ſanitate animal et ſanum i vrina et in medicina nõ habent diffinitõem ſani Per hoc ad argumentũ dõm eſt ꝙ non oportȝ in qualibet analogia pmũ analogatoꝝ hrẽ totã naturã ꝯmunis analogi·

Arguitur Si accñs eſt realiter diſtinctum a ſba·ergo hẽbit diffinitõem in ꝓprio genere·quod ẽ falſum vt dicit areſto·ſeptimo metha·qꝛ accidens habȝ diffinitõem p ſubam· Dõm ꝙ accñs habet duplicẽ diffinitõem·quedã ẽ diffinitõ accidentis õmino intrinſeca et talem hẽt accidens in ꝓprio genẽ·et iſta ẽ ꝯpleta ꝯpletõe eẽntiali ꝙ̃uis nõ ſit ꝯpleta cõpletõe ſbſiſtẽtiali·Scdã ẽ diffinitõ accñtis oio ꝯpleta·ſ·intrinſece et extrinſece·et tal diffinitio dȝ dari p ſbiectũ·qꝛ nõ hȝ accñs ſubſiſtẽtiã niſi i ſubiecto·Per hoc g[9] dõm ad argumẽtũ ꝙ ſufficit ad realẽ diſtinctõem accñtis et ſbe ꝙ accñs hẽat pfectã eſſentiã in ſuo ꝓprio genere·

Arguit Quãtitas ẽ coetna maẽie·g[o] ñ diſtiguiẽa mã·ſꝫ mã ẽ ſba·g[o] et ꝙ̃titas· Dõȝ negãdo ꝯñaȝ·qꝛ ñ oȝ ꝙ ſi aliqd ſit coetnũ aliẽ ꝙ nõ diſtinguaẽ ab alẽo eẽntialẽ·ſi ei mũd[9] eẽt eẽn[9] adhuc mũd[9] diſtinguẽẽ

a deo et tamē mundus esset coeternus deo. Item si homo esset eternus risibile esset coeternū homini et tamē adhuc distingueretur ab homine. Alii qui tm̄ quantitatem ꝓbabant esse distinctam a materia per vtres inflatos aere quia tales nō possunt comprimi nisi prius aer extrat. et hoc nō potest contingere ex materia et forma aeris. ergo hoc contingit ex quātitate. ergo quātitas nō distinguitur a substātia. Illud autem ſm veritatem nō ꝯtingit ex parte quātitatis. sed propter repletōem vacui.

Arguitur hoc quod est principium indiuiduatōis est substātia. sed quātitas est principium indiuiduatōis ergo quātitas est substātia. ¶ Dicendum ꝙ duo sunt de ratōe indiuidui. s. esse indiuisum in se et hoc complet essentialiter ratōem indiuidui. et talis cōditio aduenit indiuiduo ex materia. et sic simpliciter materia est principium indiuiduatōnis in substātijs materialibus. Alia est conditio indiuidui quod est diuisum a quolibet alio eiusdem speciei. et talis diuisio est originaliter a materia. sed actualiter et completiue a quantitate quia nihil diuiditur nisi quātum. sed talis diuisio non est de ratōne indiuidui. quia si solus sortes esset a parte rei adhuc sortes esset indiuiduum et tamen non esset diuisus a quolibet alio eiusdem speciei cum non esset alius ab ipso.

Queritur Vtrum ens sit vniuocum ad substātiam et accidēs ¶ Dicendum ꝙ non quod probatur duabus ratōnibus. Prima est quia tunc tm̄ vnum esset predicamentum scz ens. qd̄ ꝓbatur quia predicamenta sunt ꝑma genera. sed tm̄ vnum esset primum gen⁹ sup illa scz ens. qꝛ cū ens nō possit dici species. ergo ē genus. Secūda ratō stat in hoc. Impossibile est vniuocata cōtenta sub vniuoco diffiniri per se inuicem sicut homo et asinus que sūt vniuocata animalis nisi forsan in illis ꝯ adaliquid vbi vna species diffinitur ꝑ aliam. sꝫ nō est diffinitio intrinseca. iam accidens et substantia non sunt adaliquid. si ergo esset ens vniuocū ad substātiam et accidens tunc substātia et accidēs essent vniuocata entis et sic non posset accidēs diffiniri ꝑ substātiā. qd̄ ē ꝯtra aresto. 7° metha.

Queritur Quare ens non habꝫ se ad deum et ad creaturaꝫ pure equiuoce sꝫ analogice. ¶ Dicendum ꝙ propter duas ratōes. Prima ē quia vbi aliquid dicit de pluribus pure equiuoce in illis vnū equiuocatum nō potest ꝑ aliud cognosci. sicut animal latrabile nō cognoscitur ꝑ beluam marinā. sed de⁹ cognoscitur ex creaturis. ergo nō potest ens pure equiuoce dici de illis. Ratō maior est quia ōmis ꝯgītio fit ꝑ similitudinē. quādo igit aliqua ꝑ se inuicem cognoscūtur necesse ē ꝙ in se habeant similitudinē. sꝫ in habentibus similitudinē ē ordo analogie. et sic illa ꝯtinent analogice sub tertio et nō pure equiuoce. Scōa ratō quia si ens dicetur pure equiuoce de deo et creaturis tūc omnia que de deo demonstrātur haberēt in se formā fallacie equiuocatōnis. Cuius ratō ē quia nos demonstram⁹ et dicimus aliquid de deo ꝑ nomina imposita creaturis. si ergo ens esset pure equiuocum. ergo omnia nomīa significātia particularia entia de deo et creaturis dicta essent equiuoca. Concluditur ergo ꝙ ens est analogū ad deuꝫ et ad creaturas ad subam et accīs.

Queritur Quottuplex ē ordo analogie. ¶ Dicendum ꝙ duplex. Primus est ſm quem aliqua dicuntur analogata. quia referūtur ad aliqḋ tercium sicut sanum in vrina sanū in medicina dicūtur analogata. quia referūtur ad aliqḋ tercium scz ad sanum in animali. Alius est ordo ſm quē aliqua dicuntur analogata ſm ꝙ referūtur ad inuicem sicut militare dr̄ analogum ad ipsum militē et ad ea que referūtur ad militem sicut sunt equ⁹ arma et similia. In analogia aūt entis est secūd⁹ modus analogie. quia de⁹ et creatura. sbstantia et accidens dicūtur analogata non quia referunt ad aliqḋ tercium. sꝫ quia hn̄t ordinē ad se inuicē sicut creatura ad creatorē et accīs habet ordinē ad sbaꝫ. qꝛ dr̄ 7° metha. accīs nō ē ens sꝫ entis. Est aūt alia diuisio analogoꝝ. qꝛ aliqua analogia sumit ſm gen⁹ cāe efficientis sic militare. Alia analogia sumit ſm genus cāe materialis sic analogia entis ad sbaꝫ et accīs. qꝛ accīs hꝫ ordinē ad sbaꝫ ſm gen⁹ cāe mālis. Et sumit alia analogia ſm gen⁹ cāe final sic analogia sani in aiali. qꝛ sanitas aialis ē finis alioꝝ sanoꝝ sicut ipsi⁹ sani in vrina et medicina. et n̄ sumit aliqua analogia in genē cāe formal. qꝛ quācūqꝫ ꝯueniūt in aliq̊ formali sūt vniuoca et n̄ equoca. cū g° analogia spectat ad equocatōem sic nō pōt aliqua analogia eē ſm genus cause formalis.

Queritur Scḋm q̄ genus cāe di citur ens analogice·

¶ Dicēdum ꝙ diſtinguēdo·vel enim ens dicitur de deo et creaturis et ſic eſt analogia ſm genus cauſe efficiētis et finalis·quia deus eſt cauſa ef ficiens et finalis creaturaꝝ·vel refertur ad ſub ſtantiam et accidēs·et ſic analogia ſumit ſm ge nus cauſe mālis·Cuius ratō eſt quia ſubſtātia compatur ad accidēs in ratōe cauſe materialis et etiam quādoqꝫ in ratōe cauſe efficiētis·quan do ſcꝫ accidēs a ſubſtātia fluit et principijs eius vel ꝯplexionalibus vt accidētia ꝯmunia ſicut album et nigrum·vel ex principijs eēntialibꝰ·vt accidentia ꝓpria ſicut riſibile et hinnibile·

Queritur Quot ſunt analogata entis· ¶ Dōm ꝙ quatuor· Primo em̄ ens dr̄ de his que habent pfectum eſſe ſicut de ſubſtātia·et ergo ſubſtātia ē primuꝫ analogatū entis·Secūdo dicitur ens de his q̄ habent debile eſſe ſicut accidentia·Tercō de his que habent eſſe priuatōni admixtum ſicut motꝰ Quarto dicitur ens de his que habent eſſe i ra tōe et illa dicūtur entia ratōnis·quia de eis in tellectus aliquid affirmat vel negat ·et ſic dicit ariſto·quarto methaphiſice ꝙ non ens id eſt ne gatio etiam poteſt dici ens·quia de nō ente eti am dicimus eſſe·dicēdo ſic non ens eſt non ens· Primo modo ens dicitur ſubſtātia·ſecundo mo do dicitur paſſio vel proprietas ſubſtātie·tercio modo dicitur pceſſus ad ſbſtātiam·quarto mo do dicitur negatio ſubſtātie·et ſic patet ꝙ oīa iſta analogata habent ordinē ad vnum quod ē ſubſtātia·et ex hoc poſſūt multe queſtiōes ſolui Si em̄ queratur an puatio ſit ens an materia prima ſit ens ꝛc· Dicitur ꝙ ſi ens capiatur ſm pmam eius ſignificatōem tunc nullum illorum eſt ens·ſed quādo accipitur ens ſm duas vlti mas acceptōnes ſic puatō eſt ens·

Arguitur Omnis multitudo reduci tur ad vnitatem·ergo om nes predicatōnes debent reduci ad vnam vni uocam predicatōem·et quia reducitur multitu do rerum ad ens ſic ens erit vniuocum· Dicēdum ꝙ iſta propoſitō omnis multitudo re ducitur ad vnitatem poteſt dupliciter intelligi· vno modo ꝙ omnia reducantur ad vnitatē qua ſi fiant hoc vnum ad quod reducūtur et ſic eſt falſum·quia creature nunq̄ fiūt crea tor· Alio modo intelligitur ꝙ omnis multitudo reducat ad vnitatem quia omnia habent ordinem ad v num·et ſic omnis multitudo realis rducitur ad vnum ſcꝫ ad deum ad quē omnia habent ordiēꝫ Simile eſt de predicatōnibus·quia omnis predi catō reſoluitur in ens quod reducitur ad vnita tem·ſ·ad ſubſtātiam·quia omnes equiuocatōes entis habent ordinem ad vnum quod ē ſubſtan tia ſic omnia entia habēt ordinem ad vnum ſcꝫ deum·

Arguitur Hoc quod predicatur vno nomine et vna ratōne hoc eſt vniuocum·ſed ens predicatur de ſubſtātia et accidente vno nomine et vna ratōne·ergo vniuo cum·minor probatur quia habere eſſe ē diffinitō en tis q̄ pdicatur de ſubſtātia et accidēte· ¶ Dōm ad hoc dupliciter·pmo ꝙ habere eſſe non poteſt eē diffinitō entis ſm ꝙ dr̄ de ſba et acnte·quia diffinitō dꝫ eē eēntialis·ſꝫ habere eſſe accidit om ni ſubſtātie create et omni enti creato·eſt enim ſolus deus ens per eſſentiam·Secundo dicendū ꝙ habere eſſe etiam dicitur analogice de ſubſtā tia et accidente·quia habere eſſe cōuenit proprie et per ſe ſubſtātie·ſed cōuenit accidenti per alteꝝ ſicut dicitur ſeptimo methaphiſice·et ſic noſter in tellectus nō pōt cōcipere aliquā naturā pueniē tem ſubſtātiam et accidens·quod tamē requirit ad vniuocam predicatōem·

Arguitur Ens poteſt concipi abſqꝫ cōceptōne ſubſtātie et acci dentis·ergo ē vniuocū·probatur quia habꝫ vnū cōceptum puenientem ſubſtātiam et accidens·qꝛ antiqui cōcipiebant lumē eſſe et tamē non cōci piebant eē ſubſtātiam vel accidens· ¶ Dōm ꝙ ens non poteſt diſtincte concipi niſi cōcipiatur ꝙ ſit ſubſtātia vel accidens·et ideo antiqui con cipiētes lumē cōcipiebant vel ſub ratōe ſubſtātie vel ſub ratōne accidentis·Sed aliter ſoluūt alij dicentes ꝙ duplex eſt conceptus·vnus extra ge nus et eſt ifformis et quodāmodo negatiuꝰ·et ta lis conceptus poteſt eſſe in ente pueniēdo ſub ſtantiam et accidens et nō facit vniuocatōnem Alius ē ꝯceptus formalis et intra genꝰ et affir tiuꝰ et tal facit vniuocatōeꝫ·nec poteſt talis eē de ente·Pōt etiā tercō dici ꝙ nō ſufficit ad vni uocatōeꝫ vnus ꝯceptus puenīs·ſꝫ reqrit cū hꝰ ꝙ ſit equaliter participatus ab vniuocatis quod d ente dici nō poteſt· Et ergo iſte tres ſolutio:

nes habent se quedaz ordine·quia prima dicit ꝙ
non est aliquis conceptus preueniens·Secunda
dicit ꝙ potest esse aliquis conceptus extra gen⁹
et negatiuus·Tertia admittit ꝙ sit aliquis cō
ceptus affirmatiuus sed non equaliter partici=
patus·et sic tripliciter possumus euadere hoc ar
gumentum·

Arguitur

Quicquid potest vnica di
stributōne distribui ꝓ om
nibus inferioribus hoc est vniuocum·sed sic pōt
ens distribui pro substātia et accidente·ergo est
vniuocum·Dicendum ꝙ non solum vniuocum
distribuitur pro suis inferioribus sed etiaz ēquo
cū a consilio vbi tamen posterius analogatum
participat realiter de natura ipsius cōmunis a
nalogantis·et sic est de ente qua vltimum ana
logatum eius est reale ens·et sic homo depictus
non cadit sub distributōne quando homo distri
buitur·quia homo pictus non habz ratōnem ho
minis sicut accn̄s habet rōem entis·

Arguitur

Accidens nō est reale ens
ſm veritatē·quia arestoti
les cōpat sanitatem ad ens·sed sanitas que est
in animali est solum realis et essentialis sani=
tas·sed sanitas in alijs analogatis nō habet es
sentiam sanitatis·ergo sic erit de ente·Dicen
duz ꝙ nō est per omnia simil' compatio sani ad
ens·Est enim similitudo quātum ad hoc ꝙ sani
tas primo dicitur de sanitate aīmalis et postea
de alijs·sic ens primo dicit de substantia et post
ea de accidente·Sed differētia est quia vltima
analogata sani non habent essentialiter ratōez
cōmunis analogātis sicut accidens habet in se
ēentiam realem entis·

Amplius quoniā et·

Postꝙ aresto·disputauit cōtra opinionem
Mellissi et Permenidis ex parte entis reprobā
do·s·istam opinōem ꝙ ens est vnum·Hic conse
quenter facit hoc idem ex parte vnius et inten
dit talem ratōem·Si ista propositō ens ē vnū
esset vera·vel acciperetur vnum ꝓ vno cōtinui=
tate·sicut dicimus ꝙ cōtinuum est vnum vt li=
gnum est vnum·vel acciperetur vnum ꝓ vno in
diuisibilitate sicut dicimus ꝙ punctum est vnū
vel accipitur ꝓ vno ratōe·sicut dicimus ꝙ illa
sunt vnum que habent vnam ratōnē·vt eadem
est ratō vestis et indumenti·sed nullum istoruz
est dicēdum·ergo ens nō est vnum·Maior ē ma
nifesta ex significatōne vnius et sufficienti diui
sione vnius·minorem probat per ordinem et pri=
mo ꝙ non potest capi pro vno cōtinuitate quia
in eo quod est vnum sicut cōtinuum sunt multa
entia·quia sunt multe partes quia ꝯtinuum di
uisibile est in infinitum·Et circa hoc mouet are
stotiles istam dubitatōem vtrum totum sit sue
partes·et si non tunc manifestum est ꝙ vnum
cōtinuitate non est perfecte vnum·ꝓbat ergo a=
resto·ꝙ non potest dici ꝙ totum sit sue partes·
quia quecunqꝫ sunt eadem vni tercō sunt eadem
inter se·si ergo partes alicuius continui sunt ee
dem in toto·ergo sunt eedem inter se·quod ē im
possibile·oportet ergo dicere ꝙ partes distinguā
tur a toto et per ꝯsequens inuenitur multitudo
inter totum et partes·

Atuero si est indiuisi·

Consequēter ostendit ꝙ ista ꝓpositō ens ē
vnū nō potest esse vera capiēdo vnuz ꝓ vno in
diuisibilitate·et stat rō in hoc·Quia isti antiꝗ
ponebant istud vnū infinitum sicut Mellissus·
vel finitum sicut Permenides·sed indiuisibile n̄
potest esse finitū nec infinitū·quia finitū et infi
nituz sunt quāta·sed indiuisibile nec ē quale nec
quātum·ergo non pōt dici ꝙ vnuz accipiatur ꝓ
vno indiuisibilitate·Deinde probat ꝙ vnum nō
potest capi pro vno ratōe et hoc sic·quia si om
nia sunt vnum ratōne·ergo erit vna ratō con=
tradictoriorū·quia cōtradictoria continentur sꝰ
ente·Item vna erit ratō contrariorū·s·boni et
mali·et vna erit ratō eorum que sunt dispata·
sicut hominis et equi·Item erit eadem ratō om
nium predicamētorū·quia ista omnia continent
sub ente que sunt incōuenientia·ergo illud ex ꝗ
sequitur·

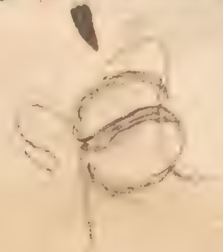
Conturbati sunt aūt

Jam arestotiles reprobat sequentes opinio
nes illorum antiquorum et dicit primo ꝙ aliqui
philosophi sequentes opiniones illorum philoso
phorum vt nō cogerentur ponere idem eē vnum
et multa auferebant hoc verbū est a propositō
ne·ne cogerētur aliquo mō ponere multitudinez
sicut Lycofrō·Alij autem phi attendētes ꝙ ta=

lis oratiõ esset imperfecta quando esset ablata copula mutabant copulam in verbum dicentes q non liceret dicere homo est albus sed homo albatur. Nec liceret dicere homo est ambulans. sed homo ambulat. Deficiebant ergo antiqui in hoc q non sciebant distinguere inter ens et vnum. quia crederbant ens et vnum vniuoce dici que dicuntur multipliciter. et ideo illa q̄ sẽ vnum subiecto sunt multa rõne sicut album et paries. Quedam sunt vnũ toto et multa partibus sicut cõtinuum. sed si multa et vnum referãtur ad idem tunc sunt opposita sicut vnum specie ad diuersa specie. vnum numero ad diuersa numero. Unde non oportet auferre hoc verbũ ẽ a propositionibus. quia illa inter que ponitur hoc verbum est habent aliquam non vnitatẽ siue distinctionem. cum enim dicitur homo est albus q̄uis enim homo et albus sint vnum numero siue subiecto sunt tamẽ multa ratõe. Alia ei ẽ ratõ hominis et ratio albi.

Arguitur Idem non potest esse album et nigrũ et p cõseq̃ns idem nõ potest esse vnum et multa. et ergo antiqui bene dixerunt q contraria non possunt esse in eodem subiecto. Dicendum q non ẽ simile de albo et nigro et de vno et multo quia albũ et nigrum sunt contraria specifica et specialia et ideo non possunt ẽm actum vni inesse. sed vnum et multa sunt contraria transcendentia et vniuersalia. et ergo possunt r̃espectu diuersorum vni inesse. et hoc est quod solet dici q non est aliqua multitudo sine vnitate et hoc est ppter transcẽdentiam vnius et multi.

Queritur Utrum totum sit sue ptes. Dicendum q totum accipitur tripliciter. vno modo cathegrãmatice ẽm q idem est qd integrum habens partes. et isto modo ista verificatur totum quod ẽ in mundo ẽ in oculo meo. Alio modo sincathegrãmatice prout valet tm̃ sicut quelibet pars. et sic ista ppositiõ dicatur totus sortes est minor sorte. Tercio modo accipitur partim cathegrammatice et partim sincathegrãmatice et sic tm̃ valet sicut hoc et nihil eius quin hoc. Accipiẽdo ergo totũ pmo modo ppositiõ est distinguẽda. quia vel predicatum intelligitur attribui subiecto coniunctim vel diuisim. cõiunctim scz q totum sit sue partes simul sumpte. diuisim. i. q totũ sit sue partes diuisim sumpte. Si ergo primo mõ intelligatur est ppõ

ita de toto integrali et essentiali. quia ibi totũ est sue partes simul sumpte. sed falsum est de toto potestatiuo. quia anima non est omnes potentie simul sumpte. Vel intelligitur predicatum sb iecto diuisim attribui. et sic vel intelligitur de toto diffinitiuo potestatiuo vel integrali. De toto potestatiuo est simpliciter falsum. Vel intelligit de toto diffinitiuo et hoc est dupliciter. quia vel totum diffinitiuũ comparatur ad suas partes reales que sunt materia et forma et sic est falsum. quia homo non est anima et corpus diuisim sumpta. vel comparatur ad partes rationis que sunt genus et differentia. et tunc est verum q totum est sue partes etiam diuisim sumpte. quia homo est animal et rationalis. Vel intelligitur de toto integrali et sic iterum est distinguendum. quia est duplex totum integrale. scz omogenium et eutrogenium. Omogenium ẽ totum habens partes eiusdem figure et speciei. sicut in aqua que est eiusdem figure in toto et in partibus. si ergo intelligitur de toto omogenio tunc est vera in illo sensu in quo verum esse dicit cõuenientiam in natura. non autem scõm q dicit conuenientiam in quibusdam accidentibus. Exempli gratia nos dicimus q tota aqua sit sue partes etiam diuisim sumpte ẽm naturã sed non ẽm quantitatem que est accidens aque. Sz in toto eutrogenio est simplr falsum. q2 falsum ẽ q homo est sue partes diuisim sumpte. Et ratõ istius est quia forma totius omogenij respicit totum per se. et similiter partes per se. sed forma totius eutrogenij primo respicit totum et ex cõsequenti partes. et ergo partes non recipiunt predicatõnem totius sicut in toto omogenio.

Alio modo accipitur totum sincathegrãmatice et sic predicatum potest attribui subiecto vel cõiunctim vel diuisim. si attribuatur coniunctim subiecto semper propositio est falsa preter q in partibus diffinitiuis rationis sicut sunt genus et differentia. Est enim sensus q quelibet ptes alicuius totius simul sumpte sunt vna pars et hoc est manifeste falsum in toto integrali et in toto potestatiuo et essentiali per comparationem ad partes reales quia corpus non est anima et corpus simul sumpta. Similiter paries non est omnes partes domus simul sumpte. Vel predicatum attribuitur subiecto diuisim et sic potest propositõ esse vera reddendo singula singulis. quia quelibet ps est quelibet pars diui

s̃m sumpta reddendo singula singul̃r. Tercĩo mõ accipit̃ totũ ptim cathegrãmatice et ptim sincathegrãmatice et sic ppõ est vera de p̃dicato ↄiunctim sumpto ĩ toto integrali. in toto ẽentiali hñte ptes. q̃ nota͂ter d̃r ppter immaterialia. quia om̃es ptes simul sumpte sũt hoc totũ et nihil ei⁹ quin hoc. exempli grã dom⁹ que ẽ totũ ẽ sue partes simul sumpte. ß est falsum in toto ptãtiuo.

Arguitur Nihil est p̃us seipso. sed ptes sũt p̃ores toto. ẽgo ptes nõ sunt idẽ cum toto. ¶ Dõm q̃ ptes alicuius totius accipiũtur dupl̃r. vno⁰ diuisĩz ⁊ sic sẽ priores toto q̃ sic ↄstituũt totũ s̃m quandã successiuã collectõem ptium. sicut p̃z de ↄstructõne domus. Alio mõ accipiũtur ptes alicui⁹ totius ↄiunctim ⁊ sic sunt simul tp̃e cũ toto. ß tunc partes sũnt priores toto via generatõis. et ecõtra totũ est prius ptibus via pfectõnis. ⁊ sic nõ est incõueniens idem s̃m vnũ modũ ẽẽ prius seipso s̃m aliũ modũ. aut posteri⁹ seipso s̃m alium et alium modum.

Arguitur Quecunq̃ sunt eadẽ vni tercĩo singulari sunt eadẽ int̃ se. si ergo ptes totius integralis sẽ eadẽ vni tercio singulari. ergo sunt eedẽ int̃ se ¶ Dõm ad maiorẽ q̃ tripl̃r aliqua ↄueniũt in vno tercĩo singulari. vno mõ s̃m q̃ subsistũt in illo tercio singulari sicut accñia ↄueniũt in subiecto et tũc non est necẽ q̃ ea que ↄueniũt in vno tercĩo singulari q̃ ↄueniãt int̃ se. in hoc em̃ fundat̃ falsitas isti⁹ argumẽti. lac est dulce et lac est albũ. ergo dulcedo est albedo Alio mõ ↄueniũt aliqua in toto sbsistentialiter nõ autẽ ẽentialiter. q̃ totũ siue terciũ de ipsis p̃dicari nõ põt sicut nõ dicim⁹ paries ẽ dom⁹ fundamñtũ est domus nec pectus ẽ hõ caput est hõ. et isto mõ etiã falsũ est aliqua duo int̃ se ↄuenire q̃ ↄueniũt ĩ vno tercio. Tercio⁰ aliq̃ ↄueniũt in tercio singulari ẽentialiter sic. s. q̃ ẽentialit̃ de illo tercĩo p̃dicãtur. sicut aĩal et hõ ↄueniũt in sorte. nã ibi est ẽentialis p̃dicatõ ⁊ sic maior ẽ vã. s. q̃cũq̃ sunt eadem vni tercĩo singulari. sunt eadem inter se.

Arguitur Aliq̃d est totũ cui⁹ ptes nõ sunt. ergo totũ nõ est idẽ cũ suis ptib⁹. añs p̃z de tp̃e. ¶ Dõm q̃ eodẽ mõ quo totũ ẽ sp ptes eius sẽ. ẽ ergo aliq̃d totũ simpl̃r pmanẽs q̃d. s. nõ recipit aliquã mutationẽ in subsistẽtia sicut sẽ corpa celestia. et in illis etiã ptes nõ hñt successiõem. aliud ẽ totũ q̃d est simpl̃r successiuũ sicut ẽ tp̃s et hoc h̃z ptes oĩno successiuas. q̃ tp̃s d̃r ẽẽ eo q̃ vna ps succedit alteri. Aliud ẽ totũ q̃d se h̃z medio mõ q̃d scz manet s̃m ptes formales ß nõ s̃m ptes matẽiales sicut p̃z in viuẽtib⁹ phice q̃ in ill̃ p ↄtinuũ nutrimentũ peunt ptes mat̃iales et restaurãtur per nutritõnem. sed manẽt semp eedem ptes formales vtz in p̃mo de generatõe.

Queritur Vtrũ indiuisibile poss̃ ẽẽ quale vel quãtũ. ¶ Dõm q̃ indiuisibile p̃t capi tripl̃r. vno mõ p indiuisibili cõtinuitate. ⁊ sic indiuisibile d̃r ↄtinuũ actu nõ diuisũ. Alio mõ accipit̃ indiuisibile p indiuisibili rõe s̃m q̃ aliqua forma d̃r indiuisibil̃ sicut spẽs spẽalissima. Tercĩo mõ capit̃ indiuisibile p indiuisibili simpl̃r (sicut ẽ pũctum) q̃d nullo mõ est diuisibile et hoc ẽ duplex. q̃ aliq̃d est idiuisibile ĩ genere q̃ scz est de genẽ q̃titatis et sic punctũ et vnitas dicũtur indiuisibilia. Alio mõ accipit̃ indiuisibile negatiue extrã gen⁹ et sic forme immateriales dicũtur indiuisibiles sicut subẽ sepate. Istis p̃suppositis dõm est q̃ si indiuisibile accipiatur p̃mo et secũdo modis tũc indiuisibile ẽ q̃tum et quale. dr̃nter tñ q̃a indiuisibile p̃mo mõ est q̃tũ ẽentialit̃. q̃ est met q̃titas sicut p̃z de ↄtinuo. ß indiuisibile scdõ⁰ ẽ q̃tũ accñtalit̃. q̃ q̃titas ẽ in eo sit̃ accñs in subiecto. vtz de hoie q̃ ẽ quãtus accñtalit̃. Simil̃r ista indiuisibilia ẽẽ sunt q̃lia sed dr̃nter q̃ indiuisibile p̃mo⁰ ẽ quale sic̃ subiectũ quo q̃ quãtitas ẽ subiectũ quo q̃litatis. ß indiuisibile secũdo⁰ ẽ quale sit̃ subiectũ q̃d. Si l̃ accipit̃ indiuisibile tercĩo mõ. et sic si accipiat̃ indiuisibile p̃uatiue siue in genẽ q̃d idem ẽ sic indiuisibile nec ẽ quale nec q̃tum sicut p̃z de pũcto q̃d nõ est quãtũ. q̃ de rõe quãtitatis est hr̃e ptẽ extra ptem sicut p̃z ex diffinitõnib⁹ quãtitatis ↄtinue et discrete. ß hoc indiuisibile nõ habet partes. ergo tale indiuisibile nõ est q̃tum nec quale q̃ q̃litas rei mat̃ialis p̃supponit q̃titatẽ si aũt indiuisibile tale nõ h̃eat q̃titatẽ. g⁰ nec q̃litatẽ et sic loq̃tur aresto. in textu q̃ de tali indiuisibili d̃r q̃ nec ẽ q̃le nec q̃tũ. Si l̃ accipit̃ ĩdiuisibile negatiue extra gen⁹ et sic indiuisibile ñ ẽ q̃tũ q̃ ñ h̃z mat̃iaz q̃ ẽ principiũ q̃titatis. Est tñ h⁰ indiuisibile quale ñ tñ q̃litate mat̃iali ß q̃litate spũali. q̃ ĩ illis sbantijs sepatis sẽ ista accñia intellectus voluntas scientia ⁊ species intelligibiles et sic de alijs. Q̃z sit necesse ista accidentia esse in eis sic patet. quia ille substantie separate

operantur et nihil citra primū opaꝛ ꝑ suā essenti am. optz ergo ꝙ operētur ꝑ potētiam aliquā sup additā. et qꝛ potētia nō ꝓcedit ad actum absqꝫ specie obiecti. ergo necē ē in potētijs eē spēm in telligibilē. Ista aūt in deo nō addūt aliquā qua litatē sed sunt eēntia diuina ꝓꝓ ē simplitatē diuinā.

Arguit Omnis forma ꝯsistit in indiuisi bili vtz in sex principijs. ſꝫ mul te forme sūt quales et quāte. ergo ꝛc. ¶ Dicēdū ꝙ duplex est quātitas. vna est quātitas molis .i. quātitas dimensionata. Alia ē quātitas ꝑfectō nis siue vtutis. forme aūt sbales vt ē anima ꝛ eē sbe sepate sunt quāte quātitate ꝑfectōnis ꝛ vir tutis. ſꝫ nullo mō sūt quāte quantitate molis. Si dicatur. ergo diffinitō forme erit falsa qꝛ ad min⁹ quātitas molis non ꝯsistit in indiuisibili essentia. ¶ Dicēdū ꝙ illa quātitas accipiꝛ dupl̄r vno mō ſm rationē forme et sic habet indiuisibi litatē. q̄a ſm ꝙ forma est sic habet vnitatē. Ali o mō accipiꝛ quātitas ſm ꝙ ꝯpatur ad ptes q̄ sunt in ipsa potētialiter. et sic quātitas ē diuisi bilis. ꝛ sic nō ꝯtinet sub diffinitōe forme. ¶ Ali a est igitur quātitas que sumiꝛ ſm gradū ꝑfecti onis rei ꝛ talis quātitas repeꝛiꝛ in singulis ſm diuersā ꝑfectiōem nature. et idō ista quantitas etiā repitur in deo. quia deus dꝛ magn⁹ sine quā titate. qꝛ magnitudo in ipso attenditꝛ ſm ꝑfecti onē nature. Sicut etiā dicit aug⁹. ꝙ in his q̄ nō mole magna sunt idē est eē mai⁹ qđ melius.

Arguit Sube sepate sunt indiuisibiles et sunt quales. ergo indiuisibile est quale. ¶ Dicēdū ꝙ indiuisibilia pñt eē qualia qualitate spūali sicut sūt intellcūs spēs intelligi bilis ꝛc. ſꝫ nō sunt qualia qualitate corꝑali. quia sbe sepate nō pñt esse albe nec nigre. et de tali q̄ litate loq̄tur Aresto. qꝛ ꝯtra antiquos dicētes es se infinitū in ente et ꝑ ꝯñs qualitatē et quanti tatem corꝑalem.

Arguit Cōtinuū ſm quālibet partē su am est quale. sed punctū ē ps ꝯtinui. ergo est quale. ¶ Dicēdū ꝙ sūt duplices ꝑ tes in ꝯtinuo. s. ptes integrales et sic est verꝫ ꝙ ꝯtinuū ē quale ſm quālibet eius ptē. qꝛ si paries est albus necē est quālibet ꝑtem parietis eē albam Alie sunt ꝑtes diffinitiue. et sic punctū dꝛ pars linee qꝛ poniꝛ in rōne linee. ꝛ sic nō ē necē quam libet ptē ꝯtinui eē qualē. qꝛ talis ps nō habet in se quātitatē et similiē dicim⁹ ꝙ nunc est ps tpis nō integralis sed diffinitiua.

Arguit Supficies ē indiuisibilis ſm ꝓfunditatem. ergo est indiui sibil̄. ¶ Dicēdū q̄uis supficies sit indiuisibil̄ ſm ꝓfunditatē qꝛ eam nō habet. est tñ diuisibil̄ ſm longitudinem et latitudinem.

Queritur Vtrꝫ ista ꝓpō sit vēa tm̄ vnū est. ¶ Dicēdū ꝙ in ista q̄stione ꝑmo distinguēdum ē de vno. qꝛ vnū accipiꝛ du pliciē. vno mō transcēdent put ꝯuertiē cū ente ꝛ sic ōne ens dꝛ vnū. Alio° capiꝛ vnū ſm ꝙ ē prin cipiū quātitatis discrete ꝛ sic reductiue ē i ꝑdica mēto q̄titatis. Et rō isti⁹ diuisiōis ē qꝛ vnū ꝯsi stit i indiuisiōe. dꝛ eñi vnū q̄si indiuisū. ſm ergo duplicē modū diuisiōis oꝫ accipe duplicē rōeꝫ in diuisiōis. qꝛ tot modis dꝛ vnū oppositoꝝ q̄t mo dis et reliquū. Est autē duplex diuisio. q̄dā ē di uisio formal̄ q̄ fit ꝑ drās oppositas. cui⁹ origo ē oppositō affirmatōis et negatōnis. et qꝛ drē ni hil supaddūt rei cui⁹ sūt drē. idō tale vnum nihil supaddit enti ſm reꝫ. qꝛ talis idiuisio fundatur in negatōe q̄ ē ens rōnis. sicut ergo tal̄ indiuisio nihil addit sic nec vnū. vñ ptꝫ ꝙ primū cadēs in nr̄m intellectū est ens. et secūdo cadit in nostrū intellectū diuisio. quia nos ꝯgnoscim⁹ simplicia ꝑ ꝯposita. deinde intelligim⁹ vnū qđ q̄uis est ꝑ us et simplici⁹ ſm ordinē nature. est tamē poste rius quo ad nos. ¶ Ex quo patꝫ q̄uo ad semui cem hñt vnū et multa. qꝛ se hñt priuatiue. nam vnū dicit indiuisionē. multū autē dicit diuisiōeꝫ nō indiuisū oppoiꝛ diuiso ꝑuatiue. ergo etiam vnū oppoiꝛ multo ꝑuatiue. ¶ Et si arguatur opposita nō possunt se simul ꝯpati. sed in ōni mlti tudine est vnitas. ergo nō opponūtur. Dicēdū ꝙ vnū et multa pñt dupl̄r capi. vno mō ſm relati onē ad idem ſm idē. et sic simpliciē opponūtur et nō pñt se simul compati sicut nihil ē vnū genē ꝛ mlta gñe. ſꝫ qđ est vnū genē ē bñ multa spē et sic nō est relatō ad idꝫ Alio° referūtur vnū et mul ta ad diuersa et sic pñt se simul ꝯpati. Est tamē ꝯsiderādum ꝙ opposita in trāscendētibus possūt se melius ꝯpati q̄ opposita sigficātia res deter minatas. sicut albū et nigꝝ nō ꝯpatiūtur se si mul in eodē subiecto. ſꝫ vnū et multa ꝓꝓ ē trāscen dentiā simul se ꝯpatiūtur in eodem. ¶ Et si de inde arguatur. vnū oppositoꝝ non ꝯstituit alte rum. sed vnum constituit multitudinem. ergo nō opponuntur. ¶ Dicēdum ꝙ vnum accipitur du pliciter. vno modo materialiter scdm ꝙ est ali quod imperfectum reducibile ad perfectōnem al=

terius et sic nõ opponitur multitudini q2 est ps eius·et q2 pars ꝯstituit totũ ita et vnũ ꝯstitui multa·Alio mõ acipitur vnũ formaliter ꝓm formã indiuisibilitatis·et sic vnũ opponitur multitudini et nõ põt secũ stare·q2 indiuisibilitas nõ põt esse in multitudine sicut ẽ in vnitate· ❡ Presupposita ergo distinctõe vnius etiã distinguendum est de hoc signo tm̃·q2 illud signũ tm̃ potest capi dupl'r. Uno mõ put facit ꝓpositiõem de excluso subiecto et sic cadit supra subiectũ excludendo õmia alia·exempli grã vt tm̃ sortes currit·si tm̃ faciat ꝓpositõem de excluso subiecto·sensus ẽ q sortes solitarie acceptus currit·et si aliquis simul currat cum sorte adhuc ista est vera tm̃ sortes currit·Alio mõ facit vnam exclusiuã que excludit õmia preter subiectũ a ꝯsortio pdicati·exempli grã tm̃ sortes currit·sensus est q cursus ꝯuenit vni sorti et non alteri·et idõ si aliquis simul currat cũ sorte tunc ista ẽ falsa isto mõ nõ pmo mõ·Utroqꝫ ãt mõ potest adhuc exponi dupliciter scꝫ grã alietatis et pluralitatis·exempli grã vt tm̃ sortes currit·sens⁹ ẽ q sortes currit et nõ alius q̃ sortes·grã pluralitatis sic exponit sortes currit et nõ plures q̃ sortes currũt· ❡ Per hoc respõdetur ad quesitum q si tm̃ faciat ꝓpositõnem de excluso subiecto sp ꝓpositõ est vera·siue exponat grã alietatis siue pluralitatis·et siue accipiat vnũ trãscẽdenter siue ꝓ quãtitate discreta·quia sensus est q hoc qõ est vnum et nõ aliud q̃ vnũ ẽ·vel sic hoc qõ est vnum et nõ plura q̃ vnũ hoc est·Sed si accipiat tm̃ put facit vnam exclusiuã tunc est distinguẽdum·q2 vel tm̃ expoitur grã alietatis et sic ẽ vera capiẽdo vnũ transcẽdenter·q2 sensus est q eẽ ꝯuenit vni et nõ alteri q̃ vni·et hoc est verꝫ quia vnum et ens cõuertũtur·Est tamẽ sic sta ꝓm q vnũ est principium nũeri·q2 sic multa sũt preter hoc vnũ sicut deus et substãtie sepate q̃ nõ hñt ꝯtinuitatẽ·et sic sũt vnũ d pdicamẽto quãtitatis·Uel exponit grã pluralitatis et sic sp est falsa qualitercũqꝫ accipiat vnum·q2 sensus est q eẽ cõuenit vni et nõ pluribus q̃ vni·et hoc sp est falsum·et ad illũ intellectũ reprobãtur ãtiqui·et hoc mõ dꝫ ista ꝓpositõ exponi tm̃ vnũ est·q̃a est regula loicorũ·q quãdo signum exclusiuũ addit termino numerali·tunc debet talis ꝓpositõ exponi grã pluralitatis·Cũ ergo in ista ꝓpositõne tm̃ vnũ ẽ ponatur termin⁹ numeralis debet hec signũ tm̃ exponi grã pluralitatis et sic sp ẽ falsa·

Arguitur

Ens et vnũ ꝯuẽtũtur· sed ista ẽ vera tm̃ ens ẽ· ergo ista erit vera tm̃ vnũ est· ❡ Dõm q ꝓm ꝓprietatem locutõnis aliter iudicãdum est de ista tm̃ ens est et aliter de ista tm̃ vnũ est·quia ista tm̃ ens est exponitur grã alietatis et est semp vẽa·Sꝫ ista tm̃ vnũ est ꝓm ꝓprietatẽ locutõnis exponit gratia pluralitatis et sic ẽ falsa·vñ patet q simplicit' loquẽdo debet ista ꝓpõ tm̃ ens ẽ dici vera·et ista sp dici falsa tm̃ vnũ est·Sic etiã soluitur hoc argumẽtum·vnũ est ⁊ nihil aliõ ab vno est·ergo tm̃ vnũ est·quia ista ꝓpõ est vera exponẽdo gratia alietatis q̃ mõ nõ debꝫ exponi sed debet exponi grã pluralitatis et sic ẽ falsa·

Ex q̃bus demõstrãt·

❡ Postq̃ aresto·reprobauit opiniõeꝫ Permenidis et mellissi q̃ dicebãt illam ꝓpositõeꝫ tm̃ vnũ est eẽ verã·Hic incipit soluere rões eorꝫ et pmo rõem mellissi·scdõ pmenidis ibi et ad pmenidem·Primo ponit facilitatẽ solutõis et dicit q nõ est difficile soluere rões eorꝫ scꝫ istorꝫ phorum quia manifeste peccãt in materia cum pcedãt ex falsis·et etiam peccãt in forma cũ ñ syllogisent·verũ est tamẽ q rõ mellissi est magis viciosa q̃ rõ permenidis nõ habens defectuꝫ quo ad respõdentem sicut dictum est·

Quod quidem igitur

❡ Hic aresto·reprobat rõem mellissi que est tal' si aliquod est fcm̃ ipm habet principiũ·ergo si nõ est fcm̃ nõ habet principiũ·sed ens nõ est factũ ergo nõ habet principiũ·Quicq̃d nõ habꝫ principium est infinitũ q2 ex ea pte qua caret principio nõ habet finem siue terminũ·Quicq̃d est infinitũ ẽ immobile quia nõ habet aliquid extẽ se a quo moueat cũ nihil habet extra se·Quicq̃d ẽ infinitũ et immobile ẽ tm̃ vnum·ergo tm̃ vnum ẽ·Nã q ens nõ est factũ pbatur inferius in rõe anaxagore·reprobat ergo istam ratõem quantum ad quatuor illatões que in ipsa ponuntur·Primo quãtũ ad hoc qõ dicit·si aliquid ẽ factũ ipm habet principiũ·ergo si nõ est factũ nõ habꝫ principiũ·⁊ vult q ibi ẽ fallacia ꝯsequẽtis· quia argu'r a tota cõditionali cũ destructõe añcedentis ad destructõem ꝯseq̃ntis que ꝯseq̃ntia nõ valet·sicut in simili nõ valet si hõ est animal ẽ·ergo si homo nõ ẽ animal non est·

Arguitur In isto argumēto arguiť
a ꝯuertibilibus. ergo ē bo
num argumētum. ¶ Dōm ꝙ principiū accipiť
tripliciter. vno mō ꝓ principio duratōis. et sic
arguiť hic ex ꝯuertibilibus. quia si aliquid est fa
ctum ipsum habet principiū duratōis. et si non
est factū nō habet principium duratōis. sed sic
nō pōt hic capi principium. qꝛ tunc secūda illatō
nō sequeretur ex pma. vbi dꝛ si aliquid nō habꝫ
principium ipsum est infinitū. Alio mō accipiť
ꝓ principio magnitudinis tm̄ et sic accipiť in se
cunda illatōe quādo dꝛ si aliquid nō habet prin
cipium ipsum ē infinitū. quia hoc dꝛ infinitū qd
nō habꝫ principium magnitudinis. Tercō modo
accipiť principium ꝓ principio duratōis et ma
gnitudinis simul et sic necē est hic capi principiū
et ꝑ ꝯñs nō arguiť ex ꝯuertibilibus. qꝛ sic habere
principium ē generalius ꝙ eē factū.

Postea et hoc incon

¶ Hic phus improbat secūdam illatōem melis
si que fuit. ens nō habet principiū. ergo est infini
tum et dicit ꝙ ibi ē fallacia equiuocatōis. quia
principiū accipitur in ista illatōe aliter ꝙ in p
ma. quia necē est in pma illatōne pncipium ca
pi ꝓ pncipio duratōis siue effectiuo. sic em̄ va
let si aliquid ē factum habet pncipium effectiuū
sed in ista illatōe capitur ꝓ principio magnitu
dinis. tunc em̄ solum vꝫ ens nō habet pncipium
magnitudinis. ergo ē infinitū. quia ōne finitum
debet hēe finē magnitudinis et etiā iniciū. Dein
de improbat terciā illatōem que fuit ista si ens
est infinitū est immobile. qꝛ si aliquid ē infinituꝫ
nō sequitur ꝙ sit totaliter immobile ꝙuis em̄ in
finitū nō pōt moueri extra locū ꝑm totū. qꝛ nō
est assignabilis locus aliquis in quē moueatur
pōt tamē intra se localiť moueri. Exempli grā
si esset vna aqua infinita illa posset adhuc mo
ueri ꝑ partes suas et sic nō cessabit omis motꝰ
sicut voluit melissus. Deīn nihil impedit quin
totū infinitū possꝫ moueri motu alteratōis. qa
totum infinitū posset alterari. quia in alteratōe
nō optet ponere locū infinitū ad quē moueretur
sicut in motu locali.

Arguitur Motus localis est pmus
motus. ergo si non potest
moueri motu locali ergo nec aliquo alio motu.
¶ Dicēdum ꝙ licet in diuersꝭ motus localis est
pmus motus quia ē causa alioꝝ motuū nō tamē
optet ꝙ in eodem motus localis precedat omēs
alios motus. quia in illo quod generať et moue
tur localiter generatō ꝑcedit motū localem. non
ergo valet illatō. quia arguiť ab inferiori ad su
pius negatiue. quia nō seqtur si nō possꝫ moue
ri motu locali ꝙ nec alijs motibus.

At vero nec spē possi.

¶ Hic reprobat phus quartā illatōem que fuit
ista si ens est infinitū et immobile est tm̄ vnum
qa nō sequiť ꝙ essꝫ vnū qualitercūqꝫ sicut ipse po
nebat absqꝫ distinctōe. si em̄ ens est infinitū nō
est vnū ꝑm spēm. ꝟꝫ si ens ē infinitū pt esse vnum
ꝑm materiā et hoc fuit de mente phoꝝ q̄ pone
bant vnā materiā reꝝ infinitā scꝫ aerē vł aquā

Et ad permenidez āt.

¶ Postꝙ phus improbauit rōnem melissi. hic
ꝯsequēter improbat rōem pmenidis que talis fu
it Quicquid est preter ens ē nō ens. quod ē non
ens est nihil. ergo quicqd est ꝑter ens ē nihil. sed
ens et vnū ꝯuertūtur. ergo qcquid est preť vnuꝫ
est nihil et ꝑ ꝯñs tm̄ vnum ē. et ex hoc vlterius
ꝯcludebat ꝙ esset immobile qꝛ nō haberet a quo
moueretur cum idem nō moueat seipm. Dicit ergo
aresto. ꝙ idē modus potest eē ad soluendū ratō
nē pmenidis sicut fuit ad soluendū rōem melis
si. quia sicut rō melissi peccat in materia et for
ita etiā ratō pmenidis. Est tn̄ veꝝ ꝙ est alius
modus ꝓprius ad soluendū rationē pmenidis.
qꝛ pmenides ponebat ꝓpositōes aliqualiť ꝓba
biles. qꝛ scꝫ in vno sensu sunt vere et in alio sūt
false. et idō pōt cōtra eū argui ex ꝓpositōibꝰ
ab eo assumptis. Exempli grā qn̄ dꝛ. quicqd est
preter ens ē nō ens illa ꝓpositō est vera si ens
sumatur trāscendēter ꝙuis sic male cōcludatur
ꝙ ens est vnū. Prosequiť ergo aresto. pmū mo
dū soluendi. s. ꝙ ratō pmenidis peccat in mate
ria et forma. peccat em̄ i materia qꝛ falsa recipit
Accipit em̄ ens dici simpliciť. i. vno mō qd tamē
dꝛ multipliciť. Deīn peccat in forma qꝛ in simi
li forma datur instātia. quia si loco entis pone
retur album tunc nō valet argumētū. Quicqd ē
preter albū est nō album. et nō album ē nihil.
ergo tm̄ vnū est. quia posito albo adhuc ponun
tur multa. qꝛ albū cōnotat subiectū cum qualita
te que sunt multa. ꝙuis em̄ albedo et subiectum
nō sunt sepata loco et subiecto sunt tamē sepata
rōe. et hoc pmenides nondū vidit. s. ꝙ illa que

sunt vnũ subiecto sunt distincta ratõne. Et ideo moderni nõdum ɔgnoscẽtes distinctõem predicamentorꝝ adhuc sunt in ignorãtia ꝑmenidis.

Necesse est igitur acci-

¶ Hic phs ostẽdit ꝙ ratõ ꝑmenidis est falsa et pͥmo ostẽdit quãdo dicitur in maiore quicquid est pter ens ẽ nõ ens. ꝙ ibi ens nõ potest capi ꝓ suba tm̃. nec ꝓ acciñte tm̃. nec ꝓ substãtia et accidente simul. nõ põt capi ꝓ suba tm̃. qꝛ tunc accidens essꝫ nõ ens. qꝛ est preter substãtiam. et cũ predicatur de suba sequiẗ ꝙ nõ ens predicaẽtur de ente. ꝫ hoc est impossibile quia ɔtradictoria ñ possunt de se inuicẽ verificari. Vel accipiẗ ens ꝓ accidente tm̃ et tunc suba esset nõ ens. et sic cuꝫ accidens ꝑdicatur d̃ substãtia ꝑdicabitur ens d̃ non ente. Nõ em̃ potest dici ꝙ sba predicet de accidente ꝑ modũ accidẽtis. qꝛ quod vere ẽ nulli accidit. sed suba est id quod vere ẽ. Nec potest capi ens ꝓ substãtia et accidente simul. quia tunc nõ bene ɔcluderet ꝙ tm̃ vnum ẽ. quia suba et accñs sunt multa.

Neqꝫ igitur multitu-

¶ Hic aresto. ꝓbat ꝙ ens in maiore ratõis ꝑmenidis nõ potest capi ꝓ substãtia corpea. quia tunc male concluderet ꝙ tm̃ vnum ẽ. et hoc ideo quia suba corpea habet multas partes. sed multitudo ptium impedit vnitatẽ simpliciter dictaꝫ. ergo nõ potest ɔcludi ꝙ tm̃ vnũ est.

Quod autem diuidit

¶ Hic ꝓbat phus ꝙ quãdo d̃r tm̃ vnũ est ꝙ nõ potest capi ibi ens ꝓ suba diffinibili. qꝛ sba diffinibilis diuidiẗ in plura quorꝫ vnũqdqꝫ est illud quod vere ẽ. i. suba. ergo suba diffinibil' non est aliquid vnũ. añs ꝓbatur quia oportet omnem diffinitõem ɔstitui ex multis ptibus. et ꝓpẽ hoc diffinitõ eq̃uoca nõ valet sicut ptꝫ sexto topicorꝫ. cum ergo diffinitõ habeat multas ptes. vl' g° tales ptes sunt substãtie et sic habeẗ ꝓpositum. vel sũt accñia. sed hoc est impossibile. Et circa hoc ponit phs duas suppositõnes. Prima ẽ ꝙ duplex ẽ accidens. s. separabile et inseparabile. Accñs separabile est quod ɔtingit eidem inesse et nõ inesse. accñs vero inseparabile est in cuius diffinitõne ponitur subiectũ. Scd'a suppositõ si aliquid ponaẗ in diffinitõe alterius tunc ecõtra illud nõ debet poni in diffinitõne prioris. et loquitur hic aresto. de absolutis que ꝑ se inuicẽ nõ diffiniũtur. secus ẽ de relatiuis. Istis suppositis sic arguiẗ. si partes diffinitõnis sunt accidẽtia. vel sunt accidẽtia ipsi diffinito. vel alicui alteri. nõ possunt esse accidentia ipi diffinito. qꝛ exempli grã si aial ⁊ bipes essent accidẽtia hominis vel eẽnt accidẽtia separabilia vel inseparabilia. nõ separabilia quia tũc homo posset nõ esse animal qđ est impossibile. nec inseparabilia. quia tũc in eius diffinitõe poneretur hõ ꝑ secũdam ptem prime suppositõnis. Sed hoc ẽ impossibile ꝑ secundã suppositõem. quia animal poniẗ in diffinitõe hominis. ergo nõ potest econtra homo poni in diffinitõe animal'. nec pñt esse accidẽtia alicui alteri. qꝛ si diffinitõ essꝫ accñs etiam diffiniẽtũ esset accñs quia sunt eiusdẽ nature sed hoc est impossibile quia hic loquimur de substantia diffinibili.

Queritur

vtrꝫ q̃libet diffinitõ diuidatur in plura quorꝫ vnũquodqꝫ est illud qđ vere est. ¶ Dõm ꝙ triplex ẽ diffinitõ quedã est que datur ꝑ additamẽtũ alterius generis sicut diffiniũtur accñtia ꝑ substãtiam que de alio genere ẽ ꝙ̃ accidẽtia. Alia ẽ diffinitio que datur ꝑ additamẽtum eiusdẽ generis sicut diffiniẗ forma ptis ꝑ suam materiã siue sbiectũ sicut aia diffiniẗ ꝑ corpus. ⁊ tam anima ꝙ̃ corpus sunt de ꝑdicamẽto sube. Alia ẽ diffinitõ pure intrinseca q̃ datur ꝑ genus et differẽtiam loice. et per materiã ⁊ formã phice. Et rõ istius diuisiõis ẽ q̃a vnũquodqꝫ sicut habet eẽ ita habꝫ diffiniri. sed aliqua sunt q̃ habent esse naturaliẗ in alio. g° eẽ talia hñt diffiniri ꝑ alterũ sicut sũt accidẽtia et forme ptis. sed illa q̃ habent eẽ subsistens ꝑ se cõpletum diffiniũtur ɔplete in ꝓꝓ° genere. Istis sic ꝑsuppositis respõdendũ est ad quesitum ꝙ in diffinitõe que datur per additamẽtũ tam diuersorꝫ generuꝫ ꝙ̃ vnius generis semper ɔmentur plura. quia additamentũ est alterius nature ꝙ̃ illud cui additur. In diffinitõne autẽ essentiali est distinguẽdũ. vel intelligiẗ de diffinitõe que habet partes reales phicales. et tũc diffinitũ diuiditur in plura. quia partes talis diffinitõnis realiter distinguũtur sicut ptꝫ de materia et forma. Sed loquẽdo de diffinitõe loica q̃ datur ꝑ genus et differẽtiam. Dõm ꝙ ille ptes in eodẽ solum differunt ẽm ratõem. sed illa distinctio ratõnis in eodem arguit distinctõem realem in diuersis in quibus talia sepatim repiũtur. Exempli gratia. si animal inueniatur absqꝫ

tōnali sicut in asino·tūc inter aīal et rōnale est realis differētia·et sic quodāmō talis diffinitio etiā in plura diuiditur.

Quidam aūt ratōni·

Postq̄ phs reprobauit rōem pmenidis. hic idē reprobat eos q̄ ɔsentiebāt incōueniētijs illatis ɔtra pmenidē· Phus āt vsus est duab⁹ rōnibus ɔtra positōem pmenidis q̄ nō seq̄tur q̄ ōnia sīt vnū ꝓpter diuersitatē accñtis et subiecti·q2 si ens est vnū et ens capitur p sbā·tūc sequit̄ q̄ accñs esset nō ens·q2 quicq̄d est p̄ter ens qd̄ est sūba ē nō ens· Alio mō ꝓcedit ɔtra pmenidē q̄ nō pōt dici q̄ oīa sunt vnū q2 magnitudo ē diuisibil̄ in multa vel oporteret ponere magnitudines indiuisibiles nō hn̄tes ptes· Platonici āt ɔcedebāt vtrūq3 incōueniēs·pmo q̄ accidens esset nō ens q2 dicebāt sophisticā esse circa nō ens qd̄ est accidēs·q̄uis ergo ɔcessit plato primā ꝓpositōem nō tn̄ ɔcessit secūdā sc3 q̄ nō ens est nihil·et hoc idō quia ipse credebat q̄ si secundū ɔcessisset tūc sequeret̄ q̄ tm̄ vnū esset.

Manifestum est aūt

Hic improbat aresto·opiniōem platonis· Et primo quo ad hoc q2 dixit nō ens eē aliq̄d et accidens eē n̄ ens·de alia āt positōe que ponit magnitudines indiuisibiles aresto·ponit et tractat in 3° celi· Improbat ergo opiniōem platonis dupliciter·pmo q̄tum ad hoc q̄ dixit accñs eē non ens·dicit em̄ aresto·q̄uis accñs sit non ens ꝓm pmā significatōem entis ꝓm quā ens capit̄ pro sūba· Est tn̄ accidēs ens capiēdo ens ꝓm aliā eius significatōes·et idō plato nō accipiebat satis ɔmunit̄ ens. Scd̄o reprobat eū quo ad hoc q̄ nisi negaret̄ scd̄a ꝓpositō pmenidis·s·q̄ non ens ē nihil·tūc oporteret ɔcedere q̄ tm̄ vnū ē·h° et est falsum·q2 etiā si sūba ponat̄ solū ens adhuc erunt plura entia et nō vnū tm̄·q2 substātia diuidit̄ in plura q̄ꝝ vnūq̄dq3 ē id qd̄ vere est.

Sicut autem philici·

Postq̄ aresto·posuit opiniōes phoꝝ non naturalit̄ loquētium et easdē reprobauit·ɔsequēter ponit opiniōes phoꝝ naturalit̄ loquētium q̄ sc3 nō negabāt motū· Phoꝝ ergo naturalit̄ loquētiū aliqui ponebāt vnū principiū tm̄·aliqui plura· Qui ponebāt vnū principium tm̄ dicebāt generatōem et corruptōem fieri raritate et densitate· Exempli gratia Dyogenes q̄ posuit aērem p principio dixit generatōem fieri densitate et corruptōez raritate·et sic etiā ponebāt illi phi plura principia ex pte forme·s·raritatem et densitatē·et in hoc ɔcordant cū alijs phis·quia oēs phi ponebāt quādā ɔtrarietatē in principijs sicut plato posuit magnū et puum q̄ sūt ɔtraria· Plato tn̄ differebat ab alijs phis q2 posuit ɔtrarietatē ex pte matie ꝓ alij phi ponebāt ɔtrarietatē ex pte forme· Ponētes āt plura pncipia sicut Anaxagoras Anaximādros et Empedocles dixerūt generatōez fieri p ɔgregatōem et corruptōem p segregatōem· Exēpli gr̄a democritus q̄ posuit corpa athomalia eē pincipia rerum·dixit q̄ p talem ɔgregatōem corpoꝝ athomaliū res generātur et p segregatōem corrūpuntur· Differt tn̄ empedocles ab anaxagora in duob⁹ pmo q2 Anaxagoras dixit solū mundū semel generari et corrūpi ab intellectu sepato· Sz empedocles dixit mundū sepe corrūpi et hoc per litē et sepe generari et hoc p amiciciā· Scd̄a dr̄a q̄a anaxogoras posuit infinitas ptes p pncipijs· Empedocles āt solū posuit q̄tuor elemēta·

Arguitur

Aresto·posuit plura principia et tn̄ nō dicit generatōem et corruptōem fieri p segregationē et ɔgregationē·ergo male dr̄ q̄ ponētes plura principia dicāt mutatōem fieri p segregatōem et ɔgregationē. Dōm q̄ phs loq̄tur de illis qui pōebāt plura principia q̄ tria·et rō est q2 qui ponebant tria principia dicebāt mutatōez fieri ex h° q̄ subiectū quādoq3 stat sub vno principio et q̄n̄q3 sub altero ad qd̄ sufficiunt tria principia· Sz qui ponebāt plura habuerunt necārio aliud addere·et ideo dicebāt fieri mutatōem reꝝ congregatōe et segregatione·

Videtur autez anaxa·

Postq̄ phs recitauit opiniōes naturalit̄ loquētium in generali·hic ɔsequēter descēdit specialiter ad opinionē anaxagore eā reprobādo· Cui⁹ ratō potest esse triplex·pma q2 opinio sua includit aliqualiter oēs opiniōes naturaliter loq̄ntium Scd̄a q2 ipse videtur assignare cām omniū specieꝝ motus·vt3 pmo de generatōe· Tertia q2 ipse videtur ponere principia omniū reꝝ· Empedocles aūt solū ponit pncipia elementatoꝝ·quia posuit quattuor elementa p principijs· Primo ergo opinionē recitat·secūdo eam reprobat· Circa pri

niū duas ponit suppositōes anaxagore ex quib⁹ elicit deductōem eius. Prima suppositō est cōmunis ōmbus phis.s. q ex nihilo nihil fit. et ex illa sequit alia suppositō anaxagore q omnia cōtraria sunt in se inuicē. quia cōtraria sunt ex se inuicem. s ex nihilo nihil fit. ergo prius inerāt sibi inuicem. Et ex hoc sequitur vlterius q omīs generatō est alteratō q2 res subaliter est anteq fit. Et ex istis suppositōnib⁹ ponitur ratō anaxagore et stat in hoc. Oīne quod fit fit ex aliquo vel ex nihilo. nō potest dici q fiat ex nihilo. q2 ex nihilo nihil fit. ergo oportet dicē q fiat ex aliquo. et sic hoc qd dicit fieri p̄existebat anteq fieret. Et ex ista rōe fuerūt oīnes antiqui moti ad dōz q ens nō est fcm. quia ens p̄existebat factōni sue. ex ista rōne concludebat anaxagoras suā positionē que est q quodlibet est in quolibet. quia qdlibet fit ex quolibet.

Queritur

Quō debeat solui rō anaxagore. Dōz est ad maiorem q oīne qd fit ex aliquo fit. et quādo dr. et go preest in ipso. distinguendū est. vel sm actum sicut anaxogoras voluit et tunc est falsū. vl sm potētiam et tunc est verū. Exempli grā ignis fit ex ligno. et in ligno nō p̄existebat ignis sm actū s sm naturalem potentiā inq̄tum scz lignum et materia ligni naturaliter pōt recipere formam ignis. et sic nō sequit q quodlibet est in quolibet nisi sm potētiam. et sic defectus fuit ex eo q nō sciuit distinguere int actū et potētiam.

Sz propter paruita.

Hic arest͡o oñdit quō anaxagoras respondebat ad obiecta cōtra suā positōez. Pōt ei prīo sic obijci. si quodlibet est actu in quolibet deberēt illa pcipi sensu tact⁹ sic si in ligno essz ignis. Rñt anaxagoras q quodlibet est in quolibet sm insēsibiles ptes ppter puitatē talium ptium q̄uis sint ibi sm actum. Scōa obiectō. si quodlibet ē actu in quolibet. ergo res nō debet plus denominari ab vno q ab alio. si ergo ignis est actu in ligno nō debet lignum magis denominari lignū q ignis. Respōdet anaxagoras q ab illo res denominat quod magis abundat in eo. et idō non repitur in rebus aliquod purū quod nō habeat cōmixtionē cuz aliqua alia re. Exempli grā q̄uis in ligno est actualiter ignis sm opinionē anaxagore tamē nō vocatur ignis s lignū. quia sūt in ligno plures ptes ligni q ignis.

Si igitur infinitum.

Postq arest͡o posuit opinionē anaxagore. h̄ cōsequēter improbat eam et primo q̄tum ad ipsam opinionē in se. secūdo q̄tum ad modū positōnis eius. Quātum ad primū ponit q̄nq3 ratōnes et stat pma in hoc. Infinitū sm q huiōi est nobis ignotū. si ergo principia rer̄ naturaliū sūt infinita sicut dixit anaxagoras tunc erūt ignota. s ignoratis principijs nccē est ignorare principiata et sic tollitur oīnis scīa de rebus naturalibus. dr notāter sm q huiōi. quia infinitū sm multitudinē est ignotū sm multitudinē. Infinitum sm magnitudinē est ignotū sm magnitudinem. Et ratō illius extra textū est. quia quicq̄d est notū apud nostr̄ intellectū hoc apprehendit a nostro intellectu. sed infinitū nō potest compr̄hendi a nostro intellectu. q2 tunc esset finitū.

Amplius autē si nccē

Scōa ratō stat in hoc si partes actuales alicui⁹ totius sunt infinite nccē est etiā totū esse infinitū. s anaxagoras posuit in qualibet re naturali actuales partes infinitas. et hoc pz quia in infinitum potest aliquid ex alio generari. et quicquid generat ex alio hoc semp preest in alio sequitur ergo q totum est infinitum. s hoc ē impossibile. Quia entia naturalia sūt determinata ad maximū et minimū. sic nō potest ens naturale esse infinitum. dicebatur notāter in maiore de ptibus actualibus. quia in continuo finito sunt infinite partes sm potentiā diuisionis sed nō sm actum. Ratō maioris ē quia totum dependet ex ptibus actualibus.

Arguitur

In cōtinuo sunt infinite ptes et tamē non est infinitum. ergo maior predicte ratōnis est falsa. Dōm q sūt duplices ptes alicuius totius. quedā sunt partes potentiales que sumūtur sm potentiam diuisionis. et in illis nō oportet q si ptes sunt infinite q et totū erit infinitum. Alie sunt partes actuales sicut in homine caput pectus. et si tales partes sunt infinite oportet totū esse infinitū. tales autē ptes posuit anaxagoras in q̄libet ente naturali. q2 dixit quodlibet esse in q̄libet sm actum.

Queritur

Vtrum ista cōpositō quodlibet est i quolibet possit aliquo mō verificari. Dōm q illa cōpositō pōt

duplíciter capi·vno mõ ſm q̄ quodlibet abſolute diſtribuit pro quolibet ente·et ſic eſt ſimpliciter falſa·q2 nõ ſunt materialia i ſepatis nec ecõtra Alio mõ capit̃ qõlibet ſm q̄ diſtribuit p̄ rebus naturablib9 ſm ſbam trãſmutabilib9·qõ addit̃ notãter ꝓpter celum qõ nõ eſt trãſmutabile ſm ſubaȝ·ſ3 ſolũ ſm locum·et ſic qõlibet eẽ in quolibȝ p̃t duplicit̃ intelligi·vno mõ ſm actum et ſic ite tum ꝓpõ eſt falſa·vel aliq̃d ẽ in alio ſm poten tiã et ſic eſt vera·q2 vnaq̃qȝ res trãſmutabilis ſm ſubam hẽt materiã q̃ eſt i potẽtia ad recipi endũ quãlibet formã rei trãſmutabilis·

Amplius ſi omnia in

Hic ponit̃ tercia rõ in qua tria ſupponuntur ſm intẽtõem anaxagore·p̃mũ eſt q̄ oĩa ſũt ſimĩ ·i·i ſe inuicẽ·ſecundũ eſt q̄ qõlibȝ ſit ex quolibet terciũ eſt q̄ oĩe corpus finitũ p ablatõem finiti ꝯſumit̃·Et tũc ſic arguit̃ detur aliqua aq̃ finita et ſegreget̃ caro ex tali aqua p intellectũ ·et hoc ſiet multotiẽs 2° 3° ⁊ 4° ⁊ ſic de aliĳs·vel ẽgo ſtabit talis ſegregatõ ſic q̄ ãplius nõ erit caro i tali aqua·vel pcedit talis ſegregatõ in īfinitum nõ poteſt dici primũ·q2 tunc quodlibet nõ eſſet i quolibet·q2 nõ eſſet caro in aqua qõ eſt ꝯtra opi nionẽ anaxagoẽ·Nec põt dici ſecundũ·ſ·q̄ talis ſegregatõ pcederet in infinitũ·q2 tunc ſeq̃rentur duo incõueniẽtia·Primũ eſt q̄ corpus finitũ nõ ꝯſumitur p ablatõem finiti corporis·q2 iſtud cor pus·ſ·aqua eſt finitũ·ergo etiã tota aqua cõſu metur et p ꝯñs caro in aqua·Secũdo ſequeretur q̄ infinite p̃tes equales eẽnt ſimul in vno finito q2 nunq̃ ſtabit ſegregatõ·ergo p̃tes ſunt infini te et ſunt equales ·q2 ſunt mĩme·mĩmũ eñ ſp̃ eſt equale mĩmo·ſ3 iſtud ẽ impoſſibile q2 totũ de pendet ex p̃tibus·ergo in toto finito non ſunt p̃ tes infinite·

Adhuc autem ſi omne·

Hic ponitur quarta rõ que ſtat in hoc·oĩe cor pus ẽmoto aliquo fit min9·q2 totũ eſt mai9 ſua parte·ſi ergo a minima parte aliq̃d poſſȝ ſepari ſm ſegregatõem tũc aliquid eſſȝ min9 mĩmo·ſ3 hoc eſt impoſſibile·ẽgo nõ põt fieri qõlibet ex q̃ libet p ſegregatõem·

Amplius autẽ in fini

Quinta rõ ſtat in hoc ſi quodlibet eſt i quo libet ſicut dixit anaxagoras·ergo in qualibet re naturali finita eẽnt infinita infinicies·ſed hoc ẽ impoſſibile q2 partes eſſent maiores toto·ſeque la tamẽ p3·quia quelibet res naturalis hẽt i ſe infinitas p̃tes ſm opinionem anaxagore·et res naturales etiã ſunt infinite ſm numeꝝ et ſp̃em ſm poſitõem ſuã·ergo in vno finito erunt oĩs res naturales que ſunt infinite et h° infinicies·

Nequaquã aũt ſeq̃re

Hic improbat poſitõem anaxagore q̃tũ ad modũ ponẽdi·q2 anaxagoras dixit q̄ ſegregatõ nunq̃ finiret̃ ſic q̄ corpa ab inuicẽ q̃nqȝ poſſent ſegregari·que ꝓpoſitõ poteſt dupliciter intelligi vno mõ quãtum ad corpa ſicut ipſe voluit ⁊ ſic eſt falſa·q2 vtiqȝ corpa poſſunt ab inuicẽ ſepari q2 ſm veritatẽ quodlibet nõ eſt actualiter i quo libet·Alio mõ põt intelligi q̃tum ad accñtia·et ſic ꝓpoſitõ eſt vera q2 nunq̃ p̃nt accñtia ſepari a ſubiecto·nec hoc ẽ ſolũ incõueniẽs·ſ3 intellcũs hoc querẽs querit ipoſſibilia·et ſic anaxagoras nõ intellexit ꝓpriã opiniõeȝ·Secũdo reprobat eũ q̃tum ad motiuũ ſuũ·quia ipſe mouebat̃ ad di cendum q̄ quodlibet p̃exiſteret i quolibet ex h° q̄ oĩe ſimile ſit ex ſuo ſimili·Sȝ dicit areſto·q̄ hoc motiuũ nõ eſt ſufficiens q2 nõ eſt verũ·quia q̃uis ſimile generat̃ ex ſimili ſicut fluui9 ex tor rentib9 et torrens ex guttis nõ tñ hoc eſt verũ ſemp̃ ·q2 q̃nqȝ aliqua generãtur ex diſſimilibus ſicut lateres ex luto et lutum nõ eſt ſimile late rib9 ſeu lapidib9 ⁊ dom9 ex laterib9 et aer ex aq̃

Melius autem eſt mi

Hic compat ratõem anaxagore ad poſitio nem empedoclis et vult q̄ melius poſuit empe docles q̃ anaxagoras · quia melius eſt ponere pauca principia et finita q̃ multa et infinita·

Queritur

Utrum illa ꝓpoſitio ſit vera ex nihilo nihil fit·

Dõm q̄ fieri capitur dupliciter·vno mõ put dicit natalẽ mutatõem·et ſic eſt veꝝ q̄ ex nihilo nihil fit·ſic eñ loquũtur antiqui de iſta ꝓpoſitõ ne·Alio mõ accipitur fieri generalit̃ p quacũqȝ ꝓductõne ſiue emanatõne ab alio ſiue hoc ſit p naturalẽ actionẽ ſiue creatõem·et ſic ex nihilo a liq̃d fit·q2 deus facit p creatõem aliquid ex ni hilo·et quia talẽ productionẽ nõ nouerunt anti qui·idõ pro vera conceptõe habebant q̄ ex nihi lo nihil fit·et ſic patȝ q̄ non dicunt oppoſita ad ſidem ſicut in ſimili hic nõ eſt oppoſitio carnis ẽ

latrabilis loquēdo de cane domestico. et canis nō est latrabilis loqndo de sidere celesti.

Queritur Utrū creatō sit impossibilis. Dōz dupliciť ꝙ aliquid diciť impossibile. vno mō simpliciť. quia per nullam potētiam fieri potest. et sic creatō nō est impossibilis. quia fides tradit mundū esse creatuz. sed fidei nō potest subesse falsum. Alio mō aliq̄d dicitur impossibile ſm quid. q2 scz nō potest fieri per potentiam creatam. Pro p̄me partis declaratōne est sciēdum ꝙ triplex est mutatō. vna ē mutatō in qua acquiritur forma accidentalis sicut est alteratō per quam acquiritur qualitas. Alia est mutatō ꝑ quā acquiritur forma substātialis sicut est generatio. Tercia est mutatio nō tamē phisica in qua acquiritur tota substātia sicut est creatō. Et est differētia inter has mutatōnes. quia in prima mutatiōe presupponitur tota substātia. in secūda presupponitur materia. in tercia nihil presupponitur. ꝯstat autē primas duas mutatiōes esse. et ideo de tercia mutatiōe ꝓbabitur nunc ꝙ etiam necesse est ꝯcedere creatōnem in qua totum ens producitur. et hoc probatur tribus ratōnibus. Prima ratō stat in hoc et sumitur ex ordine agētium. effectus vniuersalissimus debet competere et correspondere vniuersalissime cause. quia causa et effectus debent ꝓportōnari. sed est aliq̄d agēs primū et vniuersalissimū. ergo debet sibi correspondere effectus vniuersalissimus. talis autem est esse. ergo esse ꝓduciť per primum agens. sed producere totum esse est creare. ergo deus creat. q̄re creatio est possibilis. Et hoc est quod dr̄ in libro de causis ꝙ prima rerum creatarum est esse. Secunda ratō sumitur ex ordine actionum et hoc sic. quāto aliqua actō est prior tanto pauciora presupponit. sed actō dī est simpliciter p̄ma. ergo nihil presupponit. sed ꝓducere ex nullo presupposito est creare. ergo deo cōuenit creatō. maior ptz quia ars et natura sic se habent ꝙ vnū presupponit alteruz et actō nature est prior actōe artis. et idō actō nature etiam pauciora p̄supponit actōne artis q2 materiā et actō artis plura p̄supponit q2 totū ꝯpositum. Tercia ratio sumiť ex ꝯditōe effectuū sic. quicq̄d est in aliquo ꝑ participatōem hoc causať ab eo q̄d est tale ꝑ essentiam. ſ3 omnia accipiunt eē a p̄mo ꝑ participatōem. ergo totū quod ad eē pertinet est ab illo p̄mo. sed materia et forma spectāt ad esse rei. ergo materia et forma ꝓducunť ꝑ creatōem. ergo creatō est possibilis. Secūda ps ꝓbatur. s. ꝙ nō potest ꝯuenire creatio creature. q2 si ꝯueniret creature hoc esset vel principaliter vel instrumētaliter. ſ3 nullū illoꝝ est dicēduz nō principaliter quod ꝓbatur duabus rōnibus. Prima q2 actio creatiua ꝯuenit vniuersalissimo agēti quod agit ī totū ens. ſ3 nulla creatura est vniuersalissimū agēs ſ3 solus deus qui opať omnia in omnibus. ergo creatō non potest ꝯuenire creature. Secūa ratō stat in hoc. actio creatiua est a virtute infinita. sed est impossibile creaturam habere virtutē infinitā. ergo impossibile ē creaturā creare. maior ptz. quia sicut ꝓducere ex aliquo requirit potētiam finitā. ita produceē ex nihilo requirit potentiā infinitam. q2 quāto aliquid ꝓducitur ex magis distanti tanto requiriť maior potentia. minor ꝓbatur q2 si creatura haberet potētiam infinitam haberet etiam essentiam infinitā. et sic nō esset creatura. Nec etiā pōt creatura creare instrumētaliter. quia agēs instrumentale semꝑ ſm ꝓpriam formā agit in effectū sicut securis agit ꝑ acutiē in lignum ad edificiū sed creatōni nihil presupponiť. ergo nō pōt creatura agere ad creationē etiā instrumētaliter. Ex quo vlterius seq̄tur. p̄mo ꝙ in substātijs separatis nō potest vna suba separata ꝓduci ab alia. q2 ille substātie sunt solū per creatōnem producte. sed nulla creatura potest agere ad creandum. Secundo patet ꝙ q̄uis non potest creatura agere ad creationē tamen bene ad increationē. sicut patet de anima ratōnali. quia natura operatur ad dispositōem corporis que dispositō corporis instrumētaliter valet ad increationē aīme rationalis. Et ratio illius est quia in incretione aliquid presupponitur in quod potest creatura agere scz materia. sed creatura pōt hanc disponē

Arguitur Cuicunq3 potest conuenire actio maior illi etiam potest conuenire actio minor. sed creaŕe cōuenit trāsubatio instrumītaliť et illa est maior actio sicut dicit scūs tho. quia multa plura mutabilia sequunť talem actōem q̄ creatōem. ergo etiam p̄t creaŕe ꝯmūicari actō creandi. Dōm ꝙ nō ē sile. quia in transbatiōe presupponiť aliq̄d scz panis cui creaŕa p̄t istrumētaliť applicare suam actōez. ſ3 ī creatōe nihil p̄supponiť. g° ū p̄t applicaē ibi suā actōem. quia semꝑ in actōne creature aliquid presupponiť.

Arguiť. Prima ꝓncipia nec̄ario sc̄ vā. ſ3 anti

q̄ habuerīt hoc p uno principio scilicet q̄ ex nihi lo nihil fieret ergo est verum. Dicendum q̄ fi eri accipitur dupliciter. uno modo prout signifi cat fieri naturale. et sic habebant philosophi pro principio q̄ ex nihilo nihil fieret. Alio modo ac cipitur fieri generaliter prout est qualitercunq̄ procedere de non esse ad esse. et sic non est ista p positio principium quia sic est falsa. proceditur enim quandoq̄ de non esse ad esse ex nihilo.

Arguitur Omnis mutatio est ex sb iecto presupposito. sed crea re est mutare. ergo est ex aliquo presupposito.

Dicendum q̄ mutatio accipitur dupliciter. uno modo proprie sicut Aristotiles loquitur de mu tari in quinto huius. et sic mutari est transire d̄ quodam in quoddam. et talis processus nō potest esse nisi in subiecto. et ideo presupponitur subiectū aliter et aliter se habens in utroq̄ termino mu tationis. Alio modo accipitur mutatio genera liter et improprie s̄m q̄ mutatio significat quā cunq̄ acceptionem ipsius esse post non esse. siue sit ex quodam siue ex nihilo. et sic etiam potest creatio dici mutatio. et creari mutari.

Queritur Quid significet creatio. Dicendū q̄ creatio acci pitur dupliciter. uno modo active et sic est ipsa diuina essentia s̄m q̄ creans id est essentia ac cepta cum relatione rationis ad creaturas. quod notanter dicitur. quia si creatio esset diuina essē tia absolute tunc deus semper crearet. quia deus semper est sua essentia. sed non habet semper il lam relationem ad creaturas. Alio modo accipi tur creatio passiue et sic non est passio predica mentalis. quia talis passio causatur ex actione predicamentali. sed creatio actiua non est actio predicamentalis sed est diuina essentia. sed pas siua creatio est quedam relatio realis in creatura s̄m quam creatura refertur ad creatorem sb no uitate essendi. quod ideo dicitur. quia semper cre atura habet relationem realem ad creatorem. quia ab ipso conseruatur. sed non semper habet relationem realem cum nouitate essendi. talem autem relationem solum habet quando creatur unde patet q̄ deus dicitur creator non ex hoc q̄ aliqua realis relatio sit in deo. sed ex hoc q̄ cre atura realiter refertur ad ipsum. Et est simile. quia columna quandoq̄ potest dici dextra non ex dextro quod est in columna. sed ex dextro q̄d est in animali. sic deus dicitur creator ex relati one creature ad ipsum. Et ex illo iterum patet q̄ deus non dicitur creator siue creans ab eter no. quia ista relatio que est creatio passiua non semper fuit in creatura. Et quia dictum est q̄ s̄m illam realiter dicitur creator. ergo non dice batur ab eterno creator. Similiter dicitur d̄ do mino. quia deus non dicebatur ab eterno domi nus cum antequā creatura esset nō fuit seruus. ergo etiam nō dominus.

Arguitur Omne accidens sequitur suum subiectum. sed creatio intel ligitur precedere creaturā. ergo nō est accidens.

Dicendū q̄ creatio accipitur dupliciter. uno mō ex parte obiecti siue termini quod est ipse deus et sic creatio p̄cedit creaturā. sic enim intelligit cre atura procedere a deo p creationē. Alio mō accipi tur creatio ex ea parte qua coniungitur creature. et sic creatio sequit̄ creaturā quia est accidens ip sius creature. et omne accidens sequitur naturalit̄ suum subiectū. Et si dicatur si creatio est tale ac cidens. ergo oportet illam etiam fieri p aliam cre ationem et sic descendere in infinitum. Dicendum q̄ hoc nō oportet quia creatio non est id q̄d crea tur sed quo aliquid creatur. illud autē quod crea tur procedit ab alio p creationē mediā.

Arguitur Omne quod fit potuit fie ri vel possibile fuit fieri ā tequā fieret. sed potentia significat materiā. ergo quod fit prehabuit materiā. ergo non fit ex nihi lo. maior probatur quia alias non posset fieri.

Dicendum q̄ i isto argumento est fallacia equi uocationis. quia potentia accipitur dupliciter. uno modo pro potētia materie que est ipsa met materia. et sic maior est falsa et minor vera. q̄a non est verum q̄ omne quod fit fuit possibile fi eri s̄m illam potētiam s̄m quā potentia signifi cat materiā. Alio modo accipitur potentia pro potētia logica vel p potētia actiua agētis et sic maior est vera et minor est falsa. quia hoc quod de nouo fit habuit potentiā producentem illud quod fit. Etiam non repugnabat ex parte facti q̄ ipsum factum fieret. et dicitur potētia logica q̄ nihil aliud ē q̄ nō repugnantia terminorū. quia ergo creatura non habet repugnātiam ad esse. iō possibile fuit ipa3 eē anq̄ eēt s̄m talē potētiā

Arguit Si creatio esset possibilis tūc simul cēnt fieri et factū esse. s̄ fieri p̄ce dit factum esse. ergo etc. Dicendum q̄ duplices sunt mutatiōes. s. successiue et instātanee. Successiue

mutatões fiunt in tempe sicut alteratõ et loci mutatõ. et i talib⁹ verũ ẽ q̄ fieri p̄cedit factũ esse In toto em̄ tpe talis res fit et i fine tempis facta est. Alie sunt mutatões instãtanee q̄ fiunt i instãti sicut sũt gñatõ et corruptõ et i talibus simul est fieri et fcm̄ ẽe. q2 dũ fiunt simul sũt quia instãs i quo fiunt est ĩdiuisibile et tale fit ei significatur per creatõem.

Queritur Qualẽ circũstantiam dicat ex i ista ꝓpõne ex nihilo aliquid fit. ¶ Dõm q̄ ex i ista ꝓpõne non dicit ꝓprie circũstãtiam cãe. sed potius circũstantiã ordinis. Primũ ptꝫ q2 si diceret circũstantiã cãe tunc diceret circũstãtiam cãe materialis. q̄a ex notat materiã. et significaret q̄ ex materia sicut ex nihilo aliquid fieret qd̄ est falsũ. Scdm̄ ptꝫ q2 qñqꝫ ex significat tm̄ sicut post. et sic accipitur ex cũ d2 ex mãe fit meridies. ⁊ sic est verũ q̄ ex nihilo aliquid fit. i. post nihil. non tamen est ordo accipiẽdus i ista locutõe ſm tẽps s; ſm naturã. q2 si mund⁹ fuisset ab eterno creat⁹ tũc nõ p̄cessisset nõ esse mundi ẽẽ mundi i tpe. s; tm̄ naturaliter. q2 ꝯapiẽdo eẽntiam diuinã ꝯcipim⁹ absolute nõ e,se mundi. ⁊ illa eẽntia naturalit̃ est añ mundũ. vel p̄t ex dicere circũstãtiam cause materialẽ negate sic q̄ negatõ cadat sup̄ illaꝫ prepositõem ex vt sit sensus ex nihilo aliq̄d fit id ẽ nõ ex aliquo fit aliquid.

Queritur Vtrũ creatõem ẽẽ posset ꝯgnosci natali lumie. Dõm est q̄ lumẽ naturale capit̃ duplr̃. vno mõ d2 lumẽ naturale mediũ ꝯgnoscẽdi sumptum ex p̄ncipijs scie natural. ⁊ sic creatõeꝫ ẽẽ nõ põt cognosci siue sciri ex lumie natali. q2 pħus dicit q̄ ex nihilo nihil fit. sed õne qd̄ fit fit ex materia. Alio mõ capit lumẽ natale p medio ꝯgnoscendi sumpto ex lumie natal rõnis. et sic p̄t sciri ex lumine naturali q̄ creatõ est. sicut patuit ex rõnibus p̄us adductis. Et itẽ posset sic argui materia p̄ma est vel ergo ẽ ex aliquo ꝓducta. vl ex nihilo. nõ põt dici q̄ sit ꝓducta ex aliquo. q2 si esset ꝓducta ex aliquo tũc materia hẽret materiã ex qua eẽt ꝓducta et itẽ illa materia aliã sic q̄ fieret p̄ce,sus i infinitum.

Arguitur Per fidẽ ꝯgnoscim⁹ creationẽ ẽẽ. ergo nõ põt haberi ex lumie natural rõnis. ¶ Dõm est duplr̃ p̄mo q̄ creatõ capit duplr̃. vno mõ absolute et sic p̄t ꝯgnosci creatõem ẽẽ ex lumie rõnis naturalis.

Alio mõ capit̃ creatõ ſm q̄ est fcã cũ certis circumstãtijs. s. i p̄ncipio tempis ⁊ q̄ õmia sunt creata sil̃ et distincta i septẽ diebus ⁊ sic d̄ alijs circumstãtijs. et tunc creatõ tenet̃ vel habet̃ p fidẽ Vel p̄t dici q̄ nõ est incõuemẽs aliqd̄ e,se demõstratũ apud pħm qd̄ est creditũ apud laicũ. Nõ em̄ pñt omnes hoies intendere acq̄sitõm scie. et ideo necẽ fuit etiã aliqua tradere p fidẽ p deotis q̄ tñ possũt demõstrari apud sapiẽtes. sicut dicit doctor scũs in p̄mo libro ꝯtra gentiles.

Queritur Vtrũ infinitũ sit nob ig⁹tũ. ¶ Dõm q̄ ifinitũ capitur duplr̃. vno mõ p infinito forli et sic ifinitũ est nob simplicit̃ ignotũ in lumie naturali. Alio mõ accipit̃ infinitũ p infinito materiali. et hoc ẽ duplex. vnũ est infinitũ materiale acceptũ cathegrãmatice. ⁊ hoc itẽ a nob nõ ꝯgnoscit̃ ſm rõeꝫ ſm quã est infinitũ. Alio⁹ capit̃ infinitũ sincathegrãmatice ⁊ sic potest infinitũ a nob ꝯgnosci ¶ Pro q̄rũ itellectu ẽ sciendũ q̄ duplex ẽ infinitũ. s. formale ⁊ materiale. et rõ illius ẽ q2 infinitũ d2 penes negatõem finis siue termi. s; duplr̃ aliq̄d finit̃. vno mõ p materiã. q2 em̄ oĩs forma ẽ cõmunicabil optꝫ q̄ recipiat incõmunicabilitatẽ ex materia et sic terminat̃ p materiã ad esse idiuiduale. Alio mõ aliq̄d terminat̃ siue finit̃ p formã sicut ꝯtingit de rebus hñtibus aliquã spẽꝫ Dicit̃ ergo infinitũ formale q2 nõ hẽt terminum materialẽ in quo recipitur. ⁊ sic forma que naturaliter subsistit sine materia vocatur infinita sicut est forma in substãtijs sepatis. Et idõ dicit autor libri causarũ q̄ intelligẽtia est infinita versus inferius. et dicitur notanter versus iferius. quia in ordine ad materialia intelligentie sunt infinite. quia nõ habent materiã. tamẽ i ordine ad superius. s. in ordine ad deum sic sunt simpliciter finite. ⁊ hoc idõ quia q̄uis non habẽt tles intelligentie formã receptam i materia. habent tamẽ esse receptũ in essentia determinate speciei. et ideo sunt simpliciter finite, Sũt em̄ in aliquo p̄dicamẽto quia in p̄dicamẽto substãtie. sed eẽntia diuina est simpliciter infinita. p̄mo quia non recipitur i materia. secũdo quia sua essentia nõ est alicui⁹ determiate speciei. Ex quo ptꝫ q̄ nulla suba material p̄t dici infinita aliq̄ istorũ mõrũ. Nõ em̄ p̄t ẽẽ infinita materialit̃. q2 hẽt materiã i quã recipit̃ et sic finit̃ indiuidualit̃. nec ẽ infinita formaliter quia habet essentiam determinate speciei. Omnis autem creatura est finita forma-

liter. quia habet essentiam determinate speciei q̄uis tñ quedā creatura .s. immaterialis posset dici infinita materialiter q₂ nō habet materiā. Ex quib⁹ omnibus ptz q̄ solus deus est infinit⁹ formaliter. Sed infinitū materiale dr̄ per priuationem termini formalis. vnde si materia subsisteret absq₃ omni forma ipsa diceret infinita materialiter. et q₂ quātitas tenet se ex parte materie. idō est q̄ si esset aliqua quātitas extensa sine termio diceret infinita materialit̄. Hoc ergo infinitum accipitur dupliciē. vno mō cathegrāmatice et tunc infinitū significat quātitatem extensam sine t̄mino. et hoc infinitū reprobat are sto. 3° huius. Alio mō capitur infinitū sincathegrāmatice et tunc valet i ɔtinuis nō tātū quin maius et in discretis non tot quin plura. Istis sic p̄suppositis respōdendum est sicut prius dcm̄ est. ꝛ ponātur tres ɔclusiones. Prima est infinitum formale est nobis ignotū in lumie naturali. In qua ɔclusione p̄mo dr̄ nobis q₂ hoc infinitum formale est s̄m se maxie cognoscibile cum sit maxime in actu. s₃ quia excedit ꝓportionē nostri intellectus. idō nō est a nobis cognoscibile. ɔgnoscitur ergo p̄fecte ab intellectu diuino. Dicitur etiā notāter in lumine naturali. q₂ in lumie gl̄e quo intellectus noster eleuatur ad vnionem intelligibilē p lumē glorie cū diuina eēntia. sic deus qui est infinitū formale poterit a nobis ɔgnosci nō tamē eo mō quo deus ɔgnoscit seip̄m quia ɔgnoscat seipsū ɔprehēsiue q₂ ɔprehēdit seip̄m. sic autē nō potest aliqua creatura etiā in gloria existens cōprehēdere deū. ¶ Secūda ɔclusio ē. infinitum acceptū materialiter et cathegrāmatice est s̄m se nobis ignotum s̄m ratōem infiniti. Dicebatur notāter nobis. q₂ intellectus diuin⁹ posset etiā tale infinitū si esset ɔgnoscere nō eo modo q̄ intellectus noster ɔgnoscit. sed colligēdo om̄ia in vno nunc eternitatis et sic deus ɔgnoscit om̄ia que sunt in potētia sua que sunt infinita. Nr̄ āt intellectus n̄ potest ɔgnoscere tale infinitū. Cui⁹ ratō est quia noster intellectus accipit suā ɔgnitionē ex fantasmatib⁹. et sic ɔgnoscit vnū pt⁹ alterum. cū ergo in infinito nō sit t̄minus et finis. nō potest intellectus nr̄ capere tale infinitū nec pōt habere speciem intelligibilem illius infiniti. ¶ Tercia ɔclusio est infinitū acceptum materialiter et sincathegrāmatice potest a nobis ɔgnosci. Cuius ratō est q₂ quelibet potentia p̄t naturaliter ɔgnoscere suū obiectum. s₃ tale infinitum ɔtinetur sub obiecto intellectus qd̄ est quidditas rei materialis. ergo pōt tale infinitū per intellectum ɔgnosci. minor ptz q₂ cōtinuum dr̄ sic infinitum et ɔtinuū ɔtinet̄ sub quidditate rei material̄ est eñ tale infinitum ꝓporcionatū speciei intelligibili. quia species intelligibilis representat vniuersale quod vniūsale s̄m potentiā ɔtinet in se infinita singularia. q₂ nō tot quin plura.

Arguitur. Deus est infinit⁹ et ē a nobis ɔgnoscibilis. ergo infinitū est a nobis ɔgnoscibile. scd̄a p₃ añtis patz q₂ in hoc ɔsistit b̄titudo humana q̄ ɔgnoscat deum ¶ Dōm q̄ de⁹ est a no₃ ɔgnoscibilis nō ɔg̃tōne naturali. s₃ ex ɔgnitōe supn̄aturali q̄ fit p lumē glorie sicut dcm̄ est.

Arguit̄. Spēs re₄ sunt infinite vt dr̄ in porphirio. ꝛ sūt a no₃ ɔgnoscibiles. ergo infinitū est a nobis ɔgnoscibile. Dōm q̄ sunt duplices spēs re₄. quedā sūt spēs re₄ imp̄fcātum sicut sunt spēs nūo₄ et tales sē infinite s̄m potentiā. et idō s̄m ratōem infinitatis tales spēs nō sunt ɔgnoscibiles. Alie sē spēs re₄ p̄fectarum sicut sunt spēs rerū naturalium. et tales spēs etiā sūt infinite quo ad nos. et idō nos nō ɔgnoscim⁹ numerū talium spē₄. de illis tamē est scia s̄m q̄ h̄nt aliquā cōmunē pa[r]tionē sicut in p̄ncipio huius dictum est.

Arguitur. Plura corpa p̄nt esse i eodem loco p̄mo infinita. ergo p̄nt infinite spēs esse apud intellcm̄. añs ꝓbat̄. q₂ ea rōe q̄ duo corpa sē in eodē loco eadē rōne infinita. Dōm q̄ pl⁹ repugnat infinitas seu indet̄miatas spēs intelligibiles eē apd̄ intellcm̄ q̄ plura corpa īfinita eē i eodē loco. q₂ plura corpa n̄ veniunt necārio i vnū locū p successiōem. s₃ necē est spēs itelligibiles veire ad intellcm̄ successiue. In ill' aūt in quib⁹ ē successio vnū naturalit̄ est post alte₄ qd̄ repugnat infinito.

Arguit̄. Intellcūs nr̄ est v̄tus inorgāica. g° est v̄tus infinita ¶ Dōz q̄ aliqua foā p̄t dici infinita dupl̄r. vno⁹ simpl̄r q₂. s. nō h̄et eēntiā ɔtractā ad determinatā spēm et sic sola eēntia d̄ina dr̄ infinita. Alio° dr̄ aliq̄ for̄ infinita s̄m q̄d q₂. s. nō hab₃ materiā in qua recipit̄. hoc aūt ɔtingit dupliciē. s. formā recipi i maťia. vno mō quia immergit̄ maťie sic̄ i brutis ɔtingit in quib⁹ nō est forma eleuata sup̄ materiā. Alio mō for̄ est in materia sic tñ q̄ sit sup̄ materiā eleuata s̄m eē. sicutt ptz de aīa hūana

et ĩdo talis forᷓ est quodāmõ sincathegrāmatice infinita. qꝛ ñ põt in tot opari q̃n in plura. Dõꝫ est ergo q̄ ex hoc q̄ intellectus est virtus inorganica ſm q̃d est sincathegrāmatice infinitus.

Queritur Utrū entia naturalia sint determinata ad maximũ et minimũ. ¶ Dõm ē q̄ sic et hoc põt pbari primo generalit. secũdo spẽaliter. gñalit quo ad maximũ pbatur qꝛ in reb⁹ naturalib⁹ nõ inuenitur infinitũ sicut pbatur tertio hui⁹. ergo res naturales sunt determinate ad maximũ. qꝛ si res naturales sũt finite. ergo hñt terminũ quātitatiuũ Quo ad minimũ sic ptꝫ qꝛ ſm aristo. in ho: textu dabilis ē minima caro q̃ si vlterius diuidat resoluitur in cõtinens. ſ. in aerem vel aquā q̃ ꝯtinent talē carnem. Scdõ mõ potest pbari spẽaliter p ea que inueniũtur in reb⁹ naturalib⁹. In rebus eñi naturalib⁹ tria inueniũtur. ſ. quātitas virtus actiua et passiua ⁊ qualitatiue dispositiones. ſ nullũ hoꝝ potest esse infinitũ. pmo eñi datur maximũ et minimũ in quantitate qð põt iteꝝ dupliciter intelligi. vno mõ accipiẽdo materiam corpeam ex qua oritur q̄titas absolute. secundo accipiendo materiā corporeā p comparationem ad corpus determinatũ vel ad determinatā spẽm. Capiendo absolute materiā corpoream ī vniũso ē dabile maximũ corp⁹. ſ. pmũ celũ. et minimũ qð vlterius diuidi ñ potest. ſ. minima caro.

Arguitur Minima caro ē aliqð ꝯtinuum. ergo diuidit in infinitũ. ¶ Dõm q̄ minima caro pt accipi duplr ex pte q̄titatis. vno mõ capiendo q̄titatē carnis mathematice siue loice. i. sine ordine ad corpus phicum in quo est talis q̄titas. ⁊ sic q̃libꝫ quātitas pt diuidi in infinitũ. et sic nõ datur minima caro. Alio mõ capitur quātitas phice. i. ſm habitudinē ad aliquā rē vel ad aliqð corpus phicum ⁊ sic loq̃ndo de quātitate carnis ſm spẽm carnis nõ potest quātitas carnis diuidi in infinitũ. sed est dabilis minima caro. et hoc est qð dicit aresto. in textu. qꝛ si minima caro diuideret nõ maneret caro ſ resolueret in cõtinens ita q̄ caro nõ teneret illā ñaturā phisicā quā prius. Scdõ pbatur q̄ sumat maximũ et minimũ p ꝯparatõem ad determinatā speciē rei naturalis. qꝛ quelibet res hñs speciem hẽt determinatā naturā illius spẽi. ergo etiam hẽt determinata accidẽtia q̃ ꝯsequũtur spẽm ſ q̄titas ē accñs ꝯseq̃ns spẽm. ergo etiā hẽbit determiata accñtia et determinatā q̄titatē. ⁊ hoc ĩdo qꝛ oꝫ accñtia cuiuslibet rei ꝓportõnari ipi fini ad quē talis res ordinat. ſ indeterminata q̄titas nõ ꝯueniret opatõni aialis q̃ ē finis aial. ergo oꝫ quātitatē determiatā eē in q̃libꝫ aiali.

Arguitᷓ In spẽ hũana hoies sũt differentes i q̄titate. g° ibi nõ est determiatõ ad maximũ et minimũ. ¶ Dõꝫ q̄ q̄titas in spẽ humana hꝫ determiatõeꝫ ad maxim et ad minimũ et inter maximũ et minimũ q̃dā pl⁹ accedũt ad maximũ ⁊ eē aliq̃ sũt q̃ pl⁹ accedũt ad minimũ. ⁊ sic pt aliq̃s hõ deficē ab illa quātitate ſm quā sumitur maximũ i illa spẽ ⁊ abũdarē i illa ſm quā sumit minimũ in illa spẽ licꝫ ille q̄titates sint nobꝫ ignote. Silr̃ inueniũt in reb⁹ naturalib⁹ maximũ ⁊ minimũ ſm v̓tutes actiuas ⁊ passiuas in q̃b⁹ ñ solũ inuenit maximũ et minimũ extrĩsece ſ eē intrinsece. Sꝫ q̃ scdũ q̄ aliq̃ moderni dicũt q̄ in reb⁹ natur̃ib⁹ dat maximũ et minimũ extrĩsece. qꝛ. ſ. illud maximũ penes qð sumit determiatõ nõ pt attingi a re natali. nec minimũ pt attingi. ſ ois q̄titas rei ē infra maximũ et sup̃ minimũ. ſ aliq̃ dicũt q̄ eē dat maximũ et minimũ itrĩsece sic. ſ. q̄ spẽs rei natal eē pt attingē h° maximũ ad qð determiat tal spẽs in maxio. silr̃ et de mimo. dat igr̃ maximũ et minimũ intrĩsece i potẽtijs actiũis sic pt dari maximũ põd⁹ qð sortes pt portaē et nõ āplius

Arguitᷓ Optꝫ excedē potẽtiā actiuā ipꝫ patiẽs. g° oꝫ potẽtiā portatiuā sortis excedē resistẽtiā ipi⁹ põderis. pbat qꝛ a pportõe eq̃litatis ñ ē actõ. vel g° excedit in indiuisibili vel i diuisibili. nõ pmũ qꝛ i indiuisibili nõ pt fieri excessus. nec secũdũ qꝛ tũc pt aliq̃d addi ¶ Dõꝫ q̄ potẽtia portatiua sortis excedit. ſ tal excess⁹ ē in aliq̃ indiuisibili phice. et iõ eē phice ñ pt aliq̃d addi ad põd⁹ alias nõ portaret. qꝛ si aliq̃d adderet tũc nõ fuisset determinat⁹ ad pmũ pd⁹ sic ad maximũ qð tũ supponit. Et si dicat indiuisibile nõ facit excessũ. Dõm q̄ idiuisibile facit excessũ phice licꝫ ñ matheātice. ⁊ silr̃ pt itelligi ꝺ v̓tutib⁹ passiuis. qꝛ v̓t⁹ passiua ē determiata ad minimũ a q̃ pt pati sic vis⁹ nõ pt pati a q̃cũq̄ puo colorē. nec audit⁹ a q̃cũq̄ puo sono. ¶ Secũdo ptꝫ idē in q̃litatis dispõnib⁹. qꝛ ē dare maximā raritatē i igne natalit disposito. silr̃ in aq̃ et i aere. qꝛ vidẽ⁹ q̄ si aq̃ multũ rarefiat ꝛsoluit i aerē et si aer multũ rarefiat resoluit i ignē. silr̃ ē dat sũmā velocitatē in motu diurno. Et cã oĩꝫ istoꝝ dictorum est ista. quia nature reꝝ sunt determinate ſm sua principia. sed ex determinatõ

ne pncipioꝝ ſumitur determinatō in eſſe quãtum ad dimẽſiones quãtitatiuas. Similit determiat̃ ad poſſe quãtũ ad qualitates actiuas ⁊ paſſiuas. et ad opati quãtum ad qualitatiuas diſpotões que ſunt pncipium operãdi.

Arguitur Dato maximo hoie adhuc põt dari maior. ergo natã nõ eſt determinata ad maximũ et ad minimum añs pbatur q2 dato mario homie adhuc pt corpus humanũ rarefieri et ſic ſit maius. Dõm ꝙ homo vel quecũq3 res naturalis põt cap: dupliciter. vno mõ ſm ꝙ hab3 ſubſiſtẽtiam pmanẽdi in natura. ⁊ ſic nõ poteſt dato maximo hoie corpus humanũ rarefieri. q2 nõ maneret ſubſiſtẽtia natuẽ Alio mõ accipitur hõ vel alia res naturalis ſm ꝙ diſponit ad corruptõem. et ſic dato maximo in re naturali adhuc res naturalis pt vlterius rarefieri ⁊ diſponi ad corruptõnem. et iõo bene dicebatur ꝙ res naturales. i. res ſm ꝙ habent aliquã naturã non pñt in infinitũ augmentari. q2 natura in illis reb9 corrumperetur.

Arguitur Intelleũs human9 ẽ ens naturale et tñ nõ eſt determinatus ad maximũ et ad minimũ. aſſũptũm ꝓ pma pte pt3 q2 eſt ens in materia. ergo ẽ ens natale. Dõ3 ad ptẽ primã aſſumpti ꝙ intellectus nõ eſt ens naturale. ß eſt ens ſupnaturale q2 nõ dependet intellectus hũanus ex materia ĩ ſuo cõſeruari ſicut forme naturales. nec etiã acq̃ritur virtute naturali effectiue ꝙuis bñ diſpoſitiue. Ad ſecundã etiã ptem aſſumpti eſt dõm ꝙ intellect9 etiã quodãmodo ẽ determinat9 ad maximũ ⁊ ad minimũ. q2 maximũ intelligibile ẽ q̃dditas rei materialis q̃ eſt ſuũ obiectũ qõ pfciſſime ꝯgnoſcit ipſa potẽtia. et minimũ intelligibile ẽ ipa mã q̃ ꝯgnoſcit p analogiã ad formã.

Arguitur Motus et tps ſunt entia natalia et tñ durãt i infinitũ. ꝙ ſint entia naturalia p3 q2 ſũt paſſiões entium naturaliũ. Dõm ꝙ motus et tps pñt dupliciter capi. vno mõ ꝙtum ad id qõ actu inuenit in ipſis et ſic ſũt finita et determiata ad maximũ. Alio9 capiunt ꝙtũ ad id qõ potẽtia ⁊ ſucceſſiõe repit in ipſis ⁊ ſic ſunt infinita q2 tps pt durare ſm ſucceſſiõem in infinitũ. ſilr et mot9 vnũqõq3 aũt deb3 denoiari ab illo qõ eſt in actu vt õ2 ſcõo h9 ⁊ ſic ſimplr dõ3 ẽ ꝙ ſẽ finita.

Arguit̃ Areſto. dicit in 2° de aĩma ꝙ ignis creſcat in infinitũ appoſito ꝯbuſtibili. ß ignis eſt ens naturale. g° entia naturalia nõ ſunt determinata ad maximũ. Dõm ꝙ areſto. loquit ibi ꝯditõnaliter et añs illius ꝯditõnalis ẽ impoſſibile ſicut et ꝯñs. Dicit em̃ ſic ꝙ ſi igni apponat infinitu3 ꝯbuſtibile tũc in infinitũ augebit. ß impoſſibile ẽ apponere infinita ꝯbuſtibilia. q2 ſi quatuor elemẽta ⁊ mixta eẽnt ꝯuerſa in ignẽ tunc nõ eſſent plura ignibilia. Scõo dõm ẽ ꝙ areſto. in illa autoritate loq̃t ꝯpatiue ꝯpando ſc3 ignem ad aiata. q2 in aĩmatis eſt determinatõ ad maximũ et ad minimum ex pte forme. q2 forma in aiatis nõ pt informaẽ quãcũq3 materiã. ß ignis ñ eſt ſic determinatus ex pte forme. q2 forma ignis inꝙtum ignis põt quãcunq3 materiã informare ſiue magnã ſiue puam vt latius õ2 in 2° de aia.

Queritur Utrum dato mario igne poſſet addi ſtuppa vel lignum. Dõm ꝙ queſtio pſupponit falſũ. q2 dato marimo igne nõ eſſet ſtuppa ignibil. vel poſſ3 dici ꝙ dato marimo igne ſi in vna pte adderetur aliquid quocũq3 mõ tũc in alia pte fieret cõdenſatõ ⁊ ſic maneret quãtitas ignis q̃ p9 fuit

Omnes igitur con

Poſtꝙ areſto. determinauit de pncipijs ſm opiniões antiquoꝝ. hic ꝯſeq̃nter icipit inquirere veritatẽ de principijs reꝝ naturalium ⁊ pmo facit hoc p modũ diſputatõis ſiue diſputatiue. Scõo facit hoc demõſtratiue ibi. Sic igitur dicam9. Primo inquirit de ꝯtrarietate principioꝝ. ſcõo de nũo ipoꝝ. Circa primũ pmo ꝓponit opiniões antiquorum de contrarietate principioꝝ. Scõo inducit circa hoc ratõem. Et tercĩo oñdit quomõ phi differẽter ſe habebant ponẽdo principia ꝯtraria. Dicit ergo pmo ꝙ omnes antiqui dicũt pncipia eſſe cõtraria. et hoc pbat per tres opiniões. q2 aliqui ponebãt vnũ principium innaturalit loq̃ntes ſicut pmenides et melliſſ9 ⁊ illi etiã dicebãt ꝯtrarietatẽ eẽ in pncipio. q2 parmenides ponit calidũ ⁊ frigidũ eẽ pncipia. ⁊ õt calidũ eẽ ignẽ et frigidũ eẽ terrã ñ diſtinguens accidens a ſubiecto. Alij ponebant vnũ principium mobile et ſunt naturaliter locuti. et illi etiam ponebant contrarietatem in illo principio. quia dicebant hoc principium diuerſificari ſm rarum et denſum. Alij vero ponebant infinita pncipia ſicut democritus et illi etiam ponebãt

ꝯtrarietatē in principijs. q2 democritus dixit cor
pora athomalia differre ſm plenū ⁊ vacuum.
Itē dicebat ea differre ſm figurā positōez et or
dinem. q2 aliqui eſſent athomi recti aliqui circu-
lares. Poſitōe aliqui eſſent ſurſum et aliq̄ deor
ſū. et ordine aliq̄ eſſent priores et aliq̄ poſteriores

Queritur Quare aresto. nō dicit a
liq̄d de opiniōe anaxago
re et empedoclis. ¶ Dōm q̄ ideo q2 prius dictū
est ſcz in principio q̄ ipſi ponūt ꝯtrarietatē i prin
cipijs. quia dcm̄ fuit q̄ ipſi dicebāt generatōem
et corruptōem fieri ꝯgregatōe ⁊ ſegregatōe et il
la ſunt ꝯtraria. nō ergo fuit neceſſe repetere il-
lorum opinionem.

Arguitur Prius dictum ē q̄ parmeni
des posuit tm̄ vnum prin
cipiū. g° nūc male d2 q̄ ponat duo principia ſcz
ignē ⁊ terram. calidū et frigidum. ¶ Dōm q̄ p
menides dixit tm̄ vnū eſſe principium ſm ſubſtā
tiam ſ3 ſm apparētiam ſenſus eſſent duo prin
cipia. quia ſm ſenſum apparet q̄ calor eſt princi-
pium rerum in eſtate q2 generat res. et frigidū eſt
principiū rerum in hyeme. q2 corrūpit res. ⁊ quia
parmenides nōdū vidit diſtinctōem inter accn̄s ⁊
ſubam. ideo dixit calorē eſſe ignem et frigidū eē
terram. Poſuit ergo parmenides terrā nō ſolam
q2 ſicut prius dcm̄ eſt nullus phorum poſuit ſo
lam terrā p principio ꝑpter eius groſſitiē. ſed po
ſuit terrā ſimul cū igne.

Et hoc ratōnabiliter

¶ Hic ꝯſeqn̄r aresto. ꝓbat rōe qd prius ꝓbavit
autoritate antiq̄oꝝ. ſ. q̄ principia ſint ꝯtraria. Et
poteſt ſtare rō in hoc. quibuſcūq3 ꝯueniunt ꝯditi
ones primorum contrariorum illa ſunt pma cō
traria. Sed principijs conueniunt conditiões
primoꝝ ꝯtrarioꝝ. ergo principia ſunt pmo ꝯtra
ria. maior ꝓbat q̄a ꝯditōes idicāt ſubiectū. minor
patz q2 tria ſunt de ratōe primoꝝ ꝯtrarioꝝ. primū
ſcz q̄ n̄ ſit ex alijs. ſecundū q̄ nō ſunt ex alteru
tris. i. vnū ex alio. tertiū q̄ alia ſūt ex ipſ. Iſta
autē tria ꝯueniunt etiā pmis principijs. q2 pma
principia nō habent aliqua priora ſe et ſic nō fi-
unt ex alijs. q2 ꝯtra ratōez pmi eſt habere aliq̄d
prius ſe. principia etiā non fiunt ex ſe inuicem et
ſic nō fiunt ex alterutris. et quia prima ſunt ſic
oīa alia fiunt ex ipſis.

Sed oportet hoc Hic in
veſtigat

vltimā ꝯditōem primoꝝ ꝯtrarioꝝ. quia illa ē mi
nus manifeſta. ſ. q̄ omnia fiunt ex ꝯtrarijs. Et
dicit q̄ actio et paſſio nō fiunt inter queciūq3 cō
tingentia. i. indeterminata niſi forte p accidens.
ſed oportet actionē et paſſionē fieri inter ꝯtraria.
quod ꝓbatur in textu inductiue q2 oīa que fi-
unt vel ſunt ſimplicia vel cōpoſita. ſ3 in oībus
his aliquid fit ex ꝯtrarijs. In ſimplicibus patz.
q2 muſicū fit ex immuſico albū ex n̄ albo. Simi
liter in compoſitis conſonans. i. ꝯpoſitum fit ex
incōſonāte. i. ex incōpoſito. Et ratio iſtoꝝ ē quia
oē quod fit nō eſt anteq̄ fit. hoc ergo nō eſſe
qd precedit fieri ꝯtrariatur illi eſſe qd poſtea fit
oportet ergo oē eſſe habere prius nō eſſe quod
eſt ſibi ꝯtrarium. Similiter quod corrūpitur p
us eſt anteq̄ corrūpatur. et hoc eē ꝯtrariat nō
eſſe qd acquiritur p corruptōem.

Vlq3 quidem igitur

¶ Poſtq̄ aresto. ꝓbavit q̄ principia ſunt ꝯtra
ria. iam ponit phs motiuū antiquoꝝ quare po-
nerent principia ꝯtraria. et ſecūdo ponit ꝯueniē
tiam et differētiam ipſoꝝ. Quo ad primū vult
q̄ antiqui phi ponebāt principia eſſe cōtraria n̄
moti aliqua ratōne ſ3 coacti ipſa veritate. quia
in ipſam veritatē intellect⁹ naturaliter inclina
tur licet q̄nq3 rōem veritatis nō pcipiat.

Arguit̄ Coactio fit p motū violentū.
ſ3 intellectus naturaliter incli
natur in veritatē. ergo nō cogitur ad veritatē.
¶ Dōm q̄ intellectus noſter accipit dupliciter.
vno mō abſolute et ſic nō cogitur p veritatē. q̄a
coactio dicit motū violentū. ſ3 intellect⁹ noſter i
clinatur in veritatē ſicut in ſuū finē. ſicut ergo
res naturales nō dicūtur cogi quando tendunt
ad ſua loca. ita nō dicitur intellect⁹ cogi qn̄ ten
dit in veritatē. Alio mō d2 aliquid cogi p accn̄s
ſ. p ꝯparatōem ad ratōem que habetur ꝯtra veri
tatē. et ſic intellectus pōt cogi ad dimittendum il
lam rationē et aſſentiendū veritati. et ſic cogit
per comparationē ad ratōem falſam quā pri⁹ in
tellectus accepit et nō abſolute. Poteſt etiā dici
q̄ coactio quādoq3 idem ē q̄ coagitatio. et ſic ali
qua coactio pōt eſſe naturalis. Poteſt etiā alit̄
dici q̄ ſi coactio dicat neceſſitatē abſq3 violētia
tunc etiā intellectus pōt cogi nō autē voluntas
q2 volūtas habet libertatē intellectus vero non
⁊ ſic dici ſolet q̄ veritas vincit intellectū etiam
veritas creata. ſed nullū bonū creatum poteſt

vincere voluntatem quin volūtas tendere poss͂ in oppositū illius.

Differūt tamē ab in.

¶ Postq̄ aresto. dixit q̄ principia sunt ꝯtraria hic ponit differētias et ꝯuenītias antiquoꝝ in tali positōe. ⁊ p̄mo ponit duas differētias. quarum p̄ma est. quia aliqui ponebāt p̄ora ꝯtraria aliqui posteriora. Scđa dr̄a aliqui posuerūt p̄ncipia esse notiora s̄m ratōem sicut illi qui ponebant numeꝝ parē et imparē. ꝯcordiā et discordiā sicut Empedocles. q̄ sunt notiora s̄m intellectu͂ quia ꝯmuniora. Aliqui ponebant eē notiora s̄m sensum vt pmenides posuit calidū et frigidum. Deinde ponit tres ꝯuenītias quaꝝ prima est q̄ principia sunt ad inuicē ꝯtraria. Scđa ē q̄ vnū principiū est melius et alteꝝ peius. Terciū est q̄ omnia principia sunt notiora. differebāt tamen in hoc sicut dcm̄ est. quia aliqui ponebāt notiora s̄m ratōnem sicut hi qui ponebāt vniuersaliora qm̄ vniuersale est s̄m ratōem notius. singularia s̄m sensum.

Queritur Vtꝝ ꝯditōes principioꝝ sint bene posite. ¶ Dōm q̄ sic. et rō est quia de ratōe p̄ncipij est eē primū ex hoc autē q̄ principiū est primū duo includunt in principio. p̄mū est negatō p̄orum. et ex hoc habet p̄ncipium q̄d nō fit ex alio. Et ex hoc q̄ hēt ordinē ad posteriora ꝯuenit sibi q̄ alia fiūt ab ipso. et quia ista principia etiā sunt ꝯtraria conuenit eis alia ꝯditio. s. q̄ nō fiunt ex alteruēs. i. ex se inuicem. quia vnū ꝯtrarioꝝ nō fit formalit̄ ex alio sicut infra patebit.

Arguitur Si p̄ncipia sunt ꝯtraria. vel intelligit̄ d̄ p̄ncipio extra genus et hoc est falsum. qz illud est tm̄ vnū. s. deus. vel intelligit̄ de p̄ncipijs ī genere s̄m rationē qualia sunt p̄dicamēta. hoc iteꝝ nō potest dici. qz p̄dicamēta nō sunt ꝯtraria. Nec potest intelligi de p̄ncipijs in genere s̄m rem. qz illa sūt materia et forma que nō ꝯtrariātur. ¶ Dōm q̄ tripliciter possu⁹ loqui de p̄ncipijs. vno mō de p̄ncipio efficiēte et hoc est simplicit̄ vnū q̄d est deus. et ido platonici errauerūt ponētes duo effectiua principia quoꝝ vnum esset p̄ncipium bonoꝝ ⁊ aliud principiū maloꝝ. Et aliqui heretici. s. manuchei sequebātur opinionē platonis dicētes q̄ eēt vnū p̄ncipium bonoꝝ qz sp̄ualium reꝝ. et aliud maloꝝ qz corpalium reꝝ. Scđo possum⁹ loq̄ de p̄ncipijs reꝝ acceptis s̄m eē loicum. et sic p̄dicamēta sunt decē reꝝ prima p̄ncipia. quia p talia p̄dicamēta datur diffinitō loica. ⁊ istis modis nō loquimur hic de p̄ncipijs. Tercio mō accipiuntur principia p p̄ncipijs intrinsecis reꝝ naturalium. et sic sunt tria p̄ncipia. s. materia forma et p̄uatio. et illa p̄ncipia sunt ad inuicē ꝯtraria. qz priuatio ꝯtrariatur forme accipiēdo ꝯtrarietatē cōmunit̄. Dicebat notāter reꝝ naturaliū ꝓpter p̄ncipia reꝝ sp̄ualium. qz talia nō habent materiā. Dicebat eē notant̄ p p̄ncipijs intrīsecis ꝓpter causam efficiētem ⁊ finalem. qz efficiēs et finis sūt principia reꝝ naturalium. sed nō sunt intrinseca principia. Etiā addebat reꝝ naturaliū. i. mobilium. quia res naturales necessario habēt ista tria p̄ncipia ꝑut mobiles sunt. sufficiunt eñ duo principia ad ꝯstitutōem rei. s̄ ad mobilitatē requiruntur tria. qz motus fit ex priuatōe in formā et ex forma in p̄uatōem p materiā sicut p subiectū.

Arguitur Cōtraria fiūt ex alterutris. s̄ p̄ncipia sūt ꝯtraria ergo fiūt ex alterutris. aīs p3 ex tercia ꝯditōe que dicit q̄ ōia fiunt ex ꝯtrarijs. ¶ Dōm q̄ ꝯtraria accipiunt̄ dupliciter. vno mō accipiunt̄ formalit̄. et sic vnū ꝯtrarioꝝ nō pt̄ fieri ex alio. q̄a albedo nō potest fieri ex nigredine. et sic saluat̄ secūda ꝯditō q̄d nō fiunt ex alterutris. Alio mō aliquid fit ex alio materialit̄ et sic est veꝝ q̄ cōtraria fiūt ex se inuicē. qz quod ē prius albū hoc p motū amittit albedinē et fit nigꝝ. et sic saluat̄ etia ꝯditio q̄ ōia fiūt ex ꝯtrarijs.

Arguit Forma fit ex mat̄ia. qz matēria pest forme. ergo vnū principioꝝ fit ex alio ¶ Dōm q̄ dupliciter aliquid fit ex alio vno mō substātialit̄. qz suba vnius mutat̄ in sbstātiam alterius. et sic forma nō fit ex materia qz sub̄a mat̄ie nō mutat̄ in subam forme Scđo mō aliquid fit ex alio subiectiue. qz scz est subiectum factiōis alterius. et sic forma fit ex mat̄ia qz est subiectū factiōis ipsi⁹ forme natalis. Pōt etiā dici qn̄ d̄r q̄ forma fit ex mat̄ia q̄ hoc intelligatur de forma totius que fluit ex vniōe mat̄ie et forme partis.

Cōsequens autē vti.

¶ Postq̄ aresto. inq̄siuit disputatiue de ꝯtrarietate p̄ncipioꝝ. ꝯsequēter inq̄rit disputatiue de nūo p̄ncipioꝝ. et circa hoc primo mouet vnā questiōem istā. s. vtꝝ duo tria aut plura sint p̄ncipia

pia re℞ naturaliū et primo excludit hoc q̄ħ ca
dit sub questione.s.an sit vnū principiū.qꝛ sicut
prius dcm̄ est principia sūt ꝯtraria.ꝭ vnū et idē
nō potest eē sibiipsi ꝯtrariū.ergo nō potest esse
tm̄ vnum principium.

Arguitur

Est tm̄ vnū principium vt ptꝫ p phm 12ᵒ metha
phice vbi dicit omnis pluralitas principiū ma
la ergo vnus pnceps. Dōm ꝙ loquēdo de pn
cipio effectiuo sic est tm̄ vnū principiū re℞.s.ipse
deus.ꝭ loqūdo de principijs intrinsecis re℞ natu
lium nō pt esse tm̄ vnū principiū.ꝭ sunt duo lo
quēdo de principijs ꝯstitutōnis.vel tria loqūdo
de pncipijs transmutatōnis.

Infinita autem non.

Hic ostēdit arēsto.ꝙ principia re℞ naturaliū
nō pūt esse infinita et ad hoc ponit quatuor ra
tōes.Prima stat in hoc si principia re℞ natura
liū sunt infinita nō erit scia de rebus naturali
bꝰ.ꝯña tenꝫ qꝛ infinitū est nobis ignotū.ꝭ ex pri
cipijs sumit ꝯgnitio rei.si gᵒ principia sunt igno
ta nulla erit scia de rebus natalibꝰ. Scda rō
stat in hoc.pncipia sunt prima ꝯtraria sicut pri
us dcm̄ est.ꝭ pma ꝯtraria nō pūt eē infinita.er
go nō pūt principia esse infinita.minor ptꝫ quia
prima ꝯtraria sūt primi generis q̄ est sba.ꝭ
in vnoquoqꝫ genē est vna prima ꝯtrarietas.ergo
nō possunt eē infinita prima ꝯtraria

Arguitur

In suba nulla est ꝯtrarietas.
ergo male dr̄ ꝙ in sba que ē pri
mū genꝰ sit vna prima ꝯtrarietas.añs ꝓbatur
ex quarta ꝓprietate sbe vbi dr̄ ꝙ substātie nihil
est ꝯtrariū. Dōm primo ꝙ est duplex sba.q̄dā
est sba ꝯpleta sicut est genus et spēs et sic nūq̄
suba habet ꝯtrariū qualitercūqꝫ accipiat ꝯtrarie
tas.Alio mō accipit sba p suba incōpleta q̄ eti
am apud phōs vocat qualitas sic est differētia
sbalis.et sic pōt esse ꝯtrarietas in illis substan
tijs.Circa q̄ tm̄ ꝯsiderādū est ꝙ ꝯtrarietas ac
cipit duplr.vno mō ꝓprie ꝭm ꝙ est repugnātia
dua℞ forma℞ actiua℞ et passiua℞ in se inuicem
vel cāta℞ ex actiuis et passiuis.et sic solū in ter
cia specie qualitatis inuenit ꝯtrarietas ꝛ nō in
sba nec in alijs spēbus qualitatis.aut etiā pre
dicamētis.Alio mō accipit ꝯtrarietas ꝯīter p
ut se extēdit ad pͥuatiuaꝫ oppositōem vel etiam
p exitu dua℞ dꝛa℞ ex potestate generis.ꝛ vtro
qꝫ mō in sba est ꝯtrarietas qꝛ forma et priuatō

ꝯtrariātur.et etiā due differētie eiusdē generis ꝯ
trariātur sicut nūc dcm̄ est in argumēto.

Et ꝙ cōtingit ex fini

Hic ponit tercia rō ad idem ꝛ stat in hoc q̄
pōt fieri p finita magis ponēdum est q̄ꝙ q̄ pōt
fieri p infinita.Cuiꝰ rō est qꝛ frustra fit p plura
q̄ potest fieri p pauciora cū natura nihil faciat
frustra.ꝭ si ponātur finita principia sicut posuit
empedocles pt dari ratō omniū que fiūt in rebꝰ
naturalibꝰ.ergo melius est ponē finita q̄ꝙ infini
ta principia. Qrta rō stat in hoc si infinita sē
principia tunc omnia ꝯtraria erūt principia.sed
illud est impossibile.ergo illud ex quo seq̄tur.q̄a
infinitū omnia includit et extra infinitū nihil ē
si ergo principia sūt infinita.ergo ōnia includūt
in principijs.minor ptꝫ duplicit.Primo qꝛ princi
pia sunt prima ꝯtraria sed nō oīa ꝯtraria sūt
prima.qꝛ multa ꝯtraria fiūt ex prioribꝰ ꝯtrarijs
ergo nō pūt omnia ꝯtraria esse principia sicut al
bum et nigrum fiunt ex calido et frigido.Scdo
quia pͥcipia nō debent fieri ex alterutris.i.vnū
ex alio.et hoc idō est qꝛ optet principia sp ma
nere.sed multa ꝯtraria fiunt ex se inuicē.ergo ñ
sunt omnia ꝯtraria principia.

Arguitur

Principia non semp manēt.er
go ista ꝓpositō est falsa optet
principia sp manere.añs ꝓbatur qꝛ forma corrū
pitur et pͥuatio corrūpitur et quodāmodo mate
ria. Dōm ꝙ ista ꝓpositio optet principia sep
manere pt duplicit intelligi.vno mō ꝭm opinio
nem antiquo℞ et sic ē absolute et simplicit vera
qꝛ antqui ponebāt vnū ens in actu ex quo ōnia
sbaliter ꝯponūtur.qꝛ ergo ꝭm eos omniū re℞ est
vna sba sic nō est ꝓprie corruptio alicuius rei.
Exempli grā dyogenes posuit aereꝫ p principio
et dixit aerē semp manere.qꝛ quādo homo corrū
petur dixit ꝙ aer acciperet aliā figurā.sed tamē
maneret vnus aer ꝭm subam et ad istā intentō
nem loquitur arēsto.ꝯtra antiquos.Alio mō pt
ꝓpositio intelligi loqūdo.s.de principijs ꝭm men
tē arēsto.et tūc materia manet ꝭm numer℞ q̄a ē
vna materia omniū generabiliū et corruptibili
um vnitate indifferētie.ꝭ forma et priuatō ma
nēt nō in nūo nec in spē.ꝭ in ꝯūi analogia optꝫ
tm̄ sp aliquā formā eē in materia.ꝭ nō optet ta
lem formā specificā eē sp.sifr dōm ē de priuatōe.

Quoniam autem si

Hic ostēdit aresto. tribus ratōnibus q̄ nō sē tm̄ duo principia. Et pⁱma stat in hoc. quia ex pncipijs debet aliq̄d fieri siue generari. ſ; ex duobus ꝯtrarijs nō potest aliquid fieri siue generari nisi addatur terciū. ergo optet dicere q̄ sē ad minꝰ tria. s. duo ꝯtraria et vnū subiectū. minorē ꝓbat inductiue. q̄ꝛ caliditas nō fit ex frigiditate. nec frigiditas ex caliditate. ſ; subiectū habens in se frigiditatē trāsmutat̄ ad calorē. Pōt etiā dari rō extra textū que stat in hoc. q̄a quecūq; fiunt ex alijs optet q̄ illud ex quo talia fiūt habeāt habitudinē ad illud qd̄ postea fit. ſ; vna ps ꝯtrarietatis nō habet habitudinē ad aliā partē ergo nō fiunt ex se inuicem.

Adhuc aūt amplius.

Hic ponit secūda ratō et stat in hoc. si ponātur tm̄ duo principia et prius ꝓbatū est q̄ sint ꝯtraria sequit̄ q̄ duo ꝯtraria erunt pncipia. ſ; hᵒ est incōueniens. q̄ꝛ tunc seq̄retur q̄ pncipij esset principiū. q̄ꝛ ꝯtraria sunt accn̄tia cū in substātijs nō sit ꝯtrarietas. sed accn̄tia habēt principiū. s. subam. et sic ꝯtrariorꝫ pncipiorꝫ. s. accidentiū erit principium scꝫ substantia.

Arguitur Prius dc̄m est q̄ pⁱma cōtraria sunt de p̄dicamēto sube. ergo male dr̄ q̄ sola ꝯtraria sūt de p̄dicamētis accidentiū. Dōm q̄ aresto. hic pcedit disputatiue. et idō ponit ꝓpositōes que sunt vere ſm opiniōem antiquorꝫ quas ipsi ꝯcedunt. ſ; ſm opinionē antiquorꝫ qui ponūt pncipiū vnū ens in actu. verꝫ est q̄ quecūq; sunt in illo principio sunt accidētia sicut sunt rarꝫ et densum. quā ꝯtrarietatē ponebāt antiqui ponētes tm̄ vnū principiū materiale. Si tamē ista rō accipiat̄ ſm opinionē aresto. et veritatē. Dōm est q̄ etiā p̄uatio et forma q̄ ꝯtrariātur sicut p̄uatiue opposita habent se sicut accn̄tia. q̄ꝛ insunt materie et inesse ē cōditio accidentis.

Amplius non esse di

Tercia ratō stat in hoc. si duo ꝯtraria sint tm̄ pncipia sequeret̄ q̄ ex nō substātijs fieret sbstātia. sed hoc est incōueniēs. q̄ꝛ ex accidente non est nata fieri suba cū nihil fiat ex alio nisi qd̄ p̄est in eo ſm aptitudinē. seq̄la ꝓbatur q̄ꝛ ꝯtraria nō sunt sube cū substātia nō sit ꝯtraria sbe.

Arguitur Cōtraria q̄ sūt principia sē substātie sicut sē p̄uatō et forma. ergo si poneretur tm̄ duo pncipia non fieret substātia ex nō substātijs. q̄ꝛ illa principia ꝯtraria duo sunt sube. Dōm q̄ hic aresto. arguit ꝯtra antiquos et idō supposita opiniōe antiquorꝫ istud argumentū est optimū q̄a tunc contraria sē solū accidētia. Vel si supponat̄ opio aresto. tunc est dōm q̄ substātia accipit̄ dupliciter. vno mō a dando esse et sic vtiq; vnū ꝯtrariorꝫ est substātia. s. forma. Alio mō accipitur substātia put dr̄ a substādo et sic principia ꝯtraria de quibus loq̄tur aresto. non sunt substātie. q̄ꝛ p̄uatio et forma nō substāt sed insunt. fieret ergo sbstantia a substādo dicta ex nō substātia etiam ſm opinionē aresto.

Arguitur Ex nonsubstātia fit substātia sicut ex nōhomine fit homo. Dōm q̄ nō substātia potest capi dupliciter. vno mō negatiue ſm q̄ illud dr̄ non substātia in quo est absoluta negatō substātie. et sic ex nō substātijs nō fit naturalit̄ suba. sic ex nō homine nō fit homo. nec ex nō equo equꝰ. Alio mō nōsubstātia capitur p̄uatiue ſm q̄ aliquid dr̄ nōsubstātia qd̄ nō est substātia tamē aptum natū ē esse suba. et sic vtiq; ex nōsubstātijs fit suba sicut ex nōhomie fit homo. semē eni humanū ē nōhomo p̄uatiue. sed lapis est non homo negatiue. per hoc dōm ē ad textum q̄ arestotiles loquit̄ de nō suba negatiue cum dicit q̄ ex nō substātijs non fit suba.

Vnde si aliquis et pri

Hic aresto. ondit q̄ in hac positōe etiā ꝯcordabāt antiqui. s. q̄ pret̄ duo ꝯtraria necē ē ponere terciū subiectū. q̄ꝛ illi q̄ ponebāt aerē ponebāt preter aerē rarꝫ et densum sic ponebāt preter cōtraria. s. rarꝫ et densum subiectū. s. aerē. silr̄ q̄ ponebāt ignē et aquā. Differebāt tn̄ isti phi q̄ꝛ aliq̄ ponebāt materiā plus sepabilē a ꝯtrarijs sicut q̄ ponebāt aerē et aquā. q̄ꝛ aer p̄t cito frigefieri et calefieri. Sꝫ aliqui ponebāt pncipiū materiale minꝰ sepabile a duobꝰ ꝯtrarijs sicut illi q̄ ponebāt ignē. q̄ꝛ ignis nō ē bene sepabilis a calore vn̄ q̄ntum ad hoc pessime ponebāt illi q̄ dicebāt ignē eē pncipiū. Circa qd̄ ꝯsiderādum est q̄ i pncipio sunt duo ꝯsiderāda. s. pⁱmitas et q̄ntum ad hoc optime dixerūt q̄ posuerūt ignē esse principium. Alio mō p̄t capi ignis q̄ntū ad hoc q̄ nō est sepabilis a ꝯtrarijs et sic pessime dicunt illi qui ponunt ignem eē principium.

Sed omnes vnũ hoc

Hic aresto. ostẽdit ꝙ preter vnũ principium materiale antiqui etiã ponũt duo ꝯtraria. quia aliqui ponũt in vno materiali pncipio densitatem et raritatẽ. aliqui magnũ et pũũ sicut Plato. differũt tñ in hoc ꝙ aliqui ponũt vnũ ex parte materie et duo ex pte forme sicut arestoti. et ponẽtes vnum principium mobile. Aliqui posuerunt vnũ ex pte forme. s. ydeam. et duo ex parte materie. s. magnũ et paruũ sicut plato.

Plura autem tribus

Hic ostẽdit aresto. ꝙ nõ sunt plura principia tribus et hoc ꝓbat duabus rõnibus. quarꝫ prima stat in hoc. qꝺ põt fieri ꝑ pauciora sufflue fit ꝑ plura. ſꝫ in õmi mutatõne sufficit vnũ subiectũ et duo ꝯtraria. qꝛ materiale subiectũ sufficit ad patiendũ et duo ꝯtraria ad agendũ. ergo nõ optet ponere plura principia q̃ tria. Scðã rõ stat in hoc si ẽent plura principia q̃ tria tunc essent plures prime ꝯtrarietates ſꝫ hoc ẽ incõueniẽs. ergo illud ex quo sequiẗ. maior ptꝫ qꝛ optꝫ sꝑ principia ẽẽ ꝯtraria. si essent plura tribus ergo erũt ad minus due ꝯtrarietates. minor pꝫ qꝛ pma cõtrarietas est pmi generis. ſꝫ pmũ genus hẽt solum vnã ꝯtrarietatẽ. ergo nõ pñt esse plures prime ꝯtrarietates. Intendit ergo aresto. in hoc capitulo pdicto talẽ ꝯclusionẽ. Nõ est tñ vnũ principiũ. nõ sunt infinita pricipia. nõ sunt tñ duo et nõ plura tribus. ergo sunt tñ tria. antecedẽs est per partes ꝓbatum.

Queritur

Vtrũ tria sint principia rerꝫ naturaliũ. Dõm ẽ ꝙ sic et rõ. est qꝛ ista principia dicũtur rerꝫ naturaliũ. i. mobiliũ. illa ergo sunt pncipia rerꝫ ſm ꝙ mobiles sunt. ſꝫ ad motũ req̃rũtur tria pncipia qꝛ in õmi mutatiõe optet ẽẽ duo extrema quorũ vnũ extremũ remoueẗ ab aliquo subiecto ꝑ mutatõem et aliud ꝑ mutatõem acq̃ritur. Exempli grã qñ aqua mutaẗ de frigido in calidũ tũc frigiditas abijcitur et caliditas acq̃ritur. et aqua ẽ subiectũ qꝺ prius stat sub vno termio et postea sub alio. Cũ ergo res naturales habeãt ẽẽ ꝑ motũ necesse ẽ dicere ꝙ tria sunt principia rerꝫ naturaliũ. s. duo ꝯtraria quorꝫ vnũ abijcitur in motu et alterꝫ acq̃ritur et terciũ est subiectũ qꝺ etiam diuersũ est ab vtroqꝫ ꝯtrariorꝫ. Qꝺ idõ est qꝛ qñqꝫ stat sub vno ꝯtrario et qñqꝫ sub alio Et qꝛ pncipaliter hic loquimur de trãsmutatiõe substãtiali. idõ optꝫ dicere ꝙ vnꝰ terminꝰ est forma sbalis. et alius terminꝰ est priuatõ forme sbalis et subiectũ qꝺ psupponiẗ ẽ materia prima q̃ ẽ ens in potẽtia. Nõ enĩ põt ẽẽ aliq̃s actꝰ añ actũ sbalẽ

Queritur

Quõ differãt ista tria principia. Dõm ꝙ differũt in rõne principiãdi. et hoc ptꝫ qꝛ aliqua ex eis sũt pncipia in fieri tñ sicut priuatõ q̃ solum est principiũ transmutatõnis rei et nõ ꝯstitutõnis. Alia sũt principia etiã in facto ẽẽ sicut materia et forma. et hoc est qꝺ dicit aresto. ꝙ priuatõ abijcitur qꝛ nõ manet in re fcã. Et iterꝫ priuatõ ẽ principium ꝑ accñs ꝯstitutõnis. sed materia et forma sẽ principia ꝑ se ꝯstitutõnis. et sic dẽ priuatõ principium quia est causa sine qua non fieret mutatio vt infra dicetur.

Queritur

Quẽ ordinẽ hñt ista tria principia. Dõm ꝙ ista principia pñt triplicẽ ordinari. Vno mõ ſm viã ꝑfectionis et sic forma p̃cedit deĩn materia ⁊ tercio priuatio. qꝛ forma dat esse. ⁊ sic est perfectior materia q̃ recipit ẽẽ. Alio mõ pñt ordinari ſm viã generatõis. et sic sunt adhuc dupliciter ordinãda. Vno mõ ſm ordinẽ terminorꝫ. ⁊ sic priuaꝰ est terminꝰ a quo ĩ motu. ⁊ materia est subiectũ vel mediũ. et forma est terminꝰ ad quẽ. Alio mõ pñt ordinari ſm ordinẽ sustentatõis ⁊ sic materia p̃cedit. qꝛ materia sustẽtat priuatõem ⁊ formã. Intelligiẗ enĩ subiectũ añ cõtraria q̃ sunt in ipso. sic etiã oportꝫ pintelligere materiã añ duo contraria. s. priuatõem et formam.

Queritur

Quare necesse est ponere priuatõem in materiã.

Dicendũ ꝙ idõ qꝛ priuatio est principiũ transmutatõis siue mobilitatis. et impossibile ẽ absqꝫ priuatõe fieri trãsmutatõem vel motum. Quod sic ꝓbaẗ. qꝛ in ipa priuatõe duo includunẗ. s. negatio forme et aptitudo ad eandẽ. sed necesse est ex vtraqꝫ pte priuatõem esse in materia si debeat mutari ad aliquã formã nouã. Primũ ptꝫ qꝛ nulla materia trãsmutaẗ ad formã quã iam hꝫ. ergo necesse est ꝙ in materia sit negatio illius forme quã dꝫ recipẽ. exẽpli grã. materia hois nõ põt trãsmutari ad formã hois qꝛ iã hꝫ formã hois ſꝫ põt trãsmutari ad formã cadaueris. qꝛ illã formã ñ hꝫ. Scðã ps ptꝫ ex pte aptitudis. qꝛ etsi materia hẽat negatõem forme nũq̃ tñ naturaliẗ trãsmutaẗ ad illã formã nisi etiã in illa materia po

nal aptitudo naturalis ad talē formā· exempli grā· ꝙuis in materia lapidis sit negatio forme hois nō tñ ex lapide fit naturalit hō q₂ in lapide nō est aptitudo ad formā hūanā· ꝛ ex hoc sumit cā q̄re celū nō p̄t trāsmutari ad ista inferiora et ɔtrā· q₂ i illa materia nō est aptitudo ad istas formas· nec in materia istoꝝ inferioꝝ est aptitudo ad formā celi·

Queritur Utrū materia oīm istorū inferioꝝ h₃ ānexā p̄uatōꝫ ad oēs formas subales istoꝝ inferioꝝ· Et videt ꝙ sic· q₂ forme istoꝝ inferioꝝ p̄nt recipi in ꝙcūq₃ materiā· g° maͣa h₃ p̄uatōem ad oēs formas· ¶ Dicendū ꝙ in p̄uatōe est aptitudo· ꝟ ē duplex aptitudo alicui⁹ ad aliq̄d· Una est ꝓxima q̄ fit ꝑ paucas mutatōes· ꝛ sic nō h₃ maͣa istoꝝ inferioꝝ p̄uatōem ad ꝙcūq₃ formā· ꝟ solū ad illam formā ad quā ꝓxime est trāsmutabilis sicut materia hois h₃ p̄uatōem forme cadaueris q₂ est ꝓxime ad illā trāsmutabilis· ꝟ maͣa hois nō habet p̄uatōem ad formā azini q₂ nō est ꝓxime ad illā trāsmutabilis· Alia est aptitudo remota q̄ fit ꝑ multas medias trāsmutatōes· et sic q̄libet maͣa istoꝝ inferioꝝ habet aptitudinē ad ꝙcūq₃ formā istoꝝ inferioꝝ q₂ multis alteratiōib⁹ mediis p̄t q̄cūq₃ materia istoꝝ inferioꝝ trāsmutari ad ꝙcūq₃ formā istoꝝ inferioꝝ· et sic ex lapide p̄t fieri hō ꝟ ꝑ multas trāsmutatōnes medias· Un̄ p₃ ꝙ differēter se hn̄t ad suscipiendū formā aliquā maͣa celi maͣa terre ꝛ materia semīs eq̄ q₂ maͣa celi h₃ negatōem sine aptitudine aliq̄· ꝟ materia terre h₃ aptitudinē remotā ad formā equi· et semē eq̄ h₃ aptitudinē ꝓpinquā ad formā eq̄· ¶ Sed ɔtra· Ex isto seq̄ret ꝙ celū nō esset ens naturale· ꝓbat· q₂ nō habet in se p̄ncipia rerū naturaliū cū nō h̄eat in se p̄uatōem· Dōm ꝙ dupl̄r d̄r aliq̄d ens naturale· Uno mō q₂ h₃ in se p̄ncipia ɔstitutionis rerū naturaliū· et sic celū est pfectum ens naturale· q₂ constituit ex materia et forma q̄ sunt p̄ncipia ɔstitutōis reꝝ naturaliū· Alio mō d̄r aliq̄d ens naẗale q₂ habet in se p̄ncipia trāsmutatōis rerū naturaliū· ꝛ sic est distinguendū de trāsmutatōe· q₂ est aliq̄ trāsmutatio ad esse subale· et p̄ncipiū illius trāsmutationis nō h₃ celū· q₂ si sic tūc celū esset corruptibile q₂ posset suscipere formā subalem quā non habet· Alia sunt p̄ncipia trāsmutatōis ad eē accidētale· ꝛ talia p̄ncipia trāsmutatōis sūt in celo· q₂ in celo est p̄uatio situs· p̄ōt eñ celū suscipē nouū situ̇ ꝟm ꝑtes et Aresto· loquit hic de vtraq₃ transmutatōe· s· tā substātiali ꝙ̄ accidentali· sicut patet in exemplis textus·

Queritur Utrū in oīb⁹ factōib⁹ siue mutatōib⁹ naẗalib⁹ sint illa tria p̄ncipia· Arguit ꝙ nō· q₂ in mutatōib⁹ accidētalib⁹ ē ꝓcessus de forma ad formā· g° nō est ꝓcess⁹ de p̄uatōe in formā· exēpli grā· qñ debet fieri trāsmutatio calidi in frigidū tūc ibi fit trāsmutatō forme· s· calidi in formā· s· frigidū· ¶ Dōm ꝙ duplicia sūt p̄ncipia trāsmutatōis· q̄dā sūt p̄ncipia trāsmutatōis ꝑ se q̄· s· sꝑ inueniūt in oi trāsmutatōe· et sic tria hic posita sūt principia trāsmutatōis· s· p̄uatō materia et forma· q₂ etiā in trāsmutatōe accidētali fit ꝓcessus ex p̄uatōne forme in formā· ꝙuis etiā talis p̄uatio h̄eat formā positiuā ɔiunctā· Exēpli grā· qñ fit trāsmutatio calidi in frigidū tūc etiā in frigido est p̄uatio caloris· ꝙuis illa p̄uatio sit sil' in frigiditate· Alia sūt p̄ncipia trāsmutatōis ꝑ accñs· i· q̄ nō sꝑ inueniunt in trāsmutatōe· et sic etiā ens in actu p̄t eē p̄ncipiū trāsmutatōis· Et sile est in mutatōib⁹ substātialib⁹· q₂ cadauer fit ex hoīe ꝑ accñs cum q̄nq₃ fiat ex alio aiali· s· ex azino· sed cadauer fit ex nō cadauere ꝑ se· q₂ oē q̄d debet fieri cadauer necesse est ꝙ sit p̄us nō cadauer p̄uatiue· sed nō optet ꝙ sit prius homo equus vel asinus·

Queritur Utrū p̄uatō et forma p̄nt sil' staē· ¶ Dōm ꝙ duplex est priua°· q̄dā est p̄uatō forme habite· ꝛ illa non stat sil' cū fōr q₂ ɔtrariat sibi· Alia est p̄uatō fōre hn̄de· et illa stat sil' in materia cū forma ꝛ est principiū trāsmutatōis illi⁹ materie ad nouā formā sicut in maͣa hois est priua° forme cadaueris· et illa priuatō ē principiū q̄re materia hominis accipit formā cadaueris·

Arguitur Principia d̄nt manē i re p̄ncipiata siue fcā· ꝟ priuatio nō manet in re principiata g° nō ē principiū· ¶ Dōm ꝙ duplicia sūt p̄icipia rei· q̄dā sūt principia in fieri tm̄· ꝛ talia p̄icipia nō manēt in re fcā· et sic maͣa et forma sūt principia reꝝ naturaliū· ꝛ hoc ē q̄d Aresto· ista dicit in textu ꝙ priua° ñ ē maͣa· q₂ materia man₃ ꝛ priua° ñ man₃

Arguitur Q̄d nō est nō ē principiū ꝟ materia nō est· g° maͣa nō est principiū· ¶ Dōm ad minorē ꝙ dupl̄r aliq̄d d̄r esse· Uno mō ꝟm actū· ꝛ sic materia p̄ia ꝟm se accepta nō est· q₂ eē ens actuale ē a forma

Alio mō ōr aliq̄d eē in potētia. ⁊ sic etiā mat̄ia prima est. Et si tūc replicet̄ q̄ nō est in actu nō est cā vel principiū ꝫ materia nō est in actu. ergo mat̄ia nō est cā. Maior ptꝫ q2 cāre p̄supponit esse Dōm est ꝙ dupl'r aliq̄d est cā ꝓ q̄to nūc sufficit Uno mō ꝯm gen⁹ cē efficiētis. et sic ē st veꝝ ꝙ cā re p̄supponit eē in actu. Alio mō aliq̄d est cā ꝯm gen⁹ cē materialis. et q̄ sic est cā dꝫ eē in poten̄a. et rō istius est q2 cā efficiēs agit effectiue extrinsece. ꝫ nihil p̄t sic agē nisi sit in se ꝑfectū ꝫ cā materialis cāt receptiue recipiēdo .s. formā. ꝫ q̄ recipit alterū hoc est in poten̄a ꝯm ꝙ h'mōi. necesse est g° dicē ꝙ mat̄ia cāt ꝯm ꝙ est in poten̄a et nō ꝯm ꝙ est in actu.

Arguitur Priuatio est simpl'r nō ens q2 est negatō. ergo nō est principiū. Dōm ꝙ ens accipit̄ dupl'r. Uno mō ꝯm p̄mas duas eius acceptōes q̄ sūt suba et accidēs. ⁊ sic est verū ꝙ p̄uatō nō est ens q2 nō est suba nec accn̄s. Alio mō accipit̄ ens ꝯm totā latitudinē sue significatōis. ⁊ sic etiā priuatō ē ens q2 est ens ꝯm terciam acceptōem entis. Est ergo priuatio ens priuatiuū.

Arguitur Ens priuatiuū nō p̄t esse p̄ncipiū alicui⁹ positiui. sed ens naꝉale ē ens positiuū g° priuatō q̄ ē ens priuatiuū nō p̄t eē p̄ncipiū entis naꝉalis q̄ ē positiuū. Dōm ꝙ priuatō ē p̄ncipiū trāsmutatōis sicut dcm̄ est. ⁊ trāsmutatō ex vna p̄te ē ens priuatiuū q2 priuat t̄minū a q̄. ⁊ iō optime ōr ꝙ est p̄ncipiū priuatiuū trāsmutatōis. Ex isto patet ꝙ ꝓprie priuatō nō p̄t dici cā rei natural'. ꝫ bn̄ principiū. q2 cā aliq̄d influit in effectū. ꝫ principium nihil influit ⁊ sic est de priuatōe vt patuit.

Queritur Utrū priuatio ꝓpriedicta inueiat̄ in corpib⁹ celestib⁹ Dōm ꝙ nō q2 ibi nō est priuatō forme s̄balis q̄ est ꝓpriedcā priuatio. Sed arguit̄ tn̄ ꝙ sic. q̄a in celo est negatō forme substātialis .s. forme humane. et est aptitudo ad formā subalē celi. ergo ibi est negatō forme s̄balis ⁊ aptitudo forme substātialis ⁊ ꝑ ꝯn̄s priuatō subalis. Dōm ꝙ nō q̄cūqꝫ negatio cū aptitudine facit priuatōem. ꝫ negatio alicui⁹ forme cū aptitudine ad eandē facit priuatōem. Est ergo in celo negatō alicui⁹ forme ꝫ nō est aptitudo in celo ad eandē formā. q2 celū nō hꝫ aptitudinē ad aliquā formā cui⁹ hꝫ negatōnē. Ex istis etiā ptꝫ quō p̄ncipia sūt ꝯtraria. q̄a illa ꝯtrarietas accipiēda est ꝯm principia transmutatōis ⁊ nō ꝯstitutōis. q2 nihil constituit ex contrarijs.

Arguitur Materia et priuatio sunt vnū nūo. ergo sūt vnū principiū. Dōm ꝙ q̄uis sūt vnū subiectiue ⁊ materialit̄ dr̄nt tn̄ rōe. ⁊ iō dr̄nt etiā sicut principia diuersa sicut ptꝫ ꝑ Aresto. infra q̄ ponit multas dr̄nas int̄ priuatōem ⁊ materiā. Quecūqꝫ āt sūt idē re et rōe nō p̄nt distingui in rōe principiādi.

Arguit̄ Quatuor elemēta sūt p̄ricipia reꝝ naꝉaliū. ergo sūt p̄la principia q̄ tria. Dōm ꝙ elemēta sūt bn̄ principia rerū scꝫ mixtoꝝ. ꝫ nō sūt principia adequata reꝝ naturaliū. q2 ergo elemēta sūt res naturales. et cū idē nō sit principiū suiipsi⁹ opt̄et p̄t elementa ponē aliqua cōmuniora principia. et sūt ista de q̄b⁹ hic diximus. Et si dicat̄ etiā appetit⁹ materie est cā et principiū reꝝ naturaliū. Dōm ꝙ ille appetitus ꝯp̄hendit̄ sub materia q2 appetit⁹ materie et materia idē sunt cū nihil aliud sit appetit⁹ materie q̄ naꝉalis ordo materie ad formā vt infra dicet̄ in mat̄ia de inchoatōne formaꝝ.

Queritur Utrū materia p̄ria possꝫ ꝑ se subsistere. Dōm ꝙ nō. q2 hoc q̄ iplicat ꝯtradictōem est simplicit̄ impossibile. et ꝑ nullā poten̄am fieri p̄t cū sit nihil q̄ nō cadit sub aliqua potentia. ꝫ materiā ꝑ se subsistere iplicat ꝯtradictōem. ergo ꝑ nullā potētiā fieri p̄t. Minor ꝓbat̄. q2 q̄cq̄d subsistit hꝫ esse actuale. si ergo mat̄ia p̄ria subsistat ergo hꝫ esse actuale. ꝫ oē eē actuale est a forma cū eē sit ꝓpria ꝯditio forme. ergo mat̄ia subsistēs hꝫ formā. si g° mat̄ia ꝑ se subsistit hꝫ formā q2 subsistit. et tn̄ nō habet formā quia est materia prima.

Arguitur Forma p̄t subsistē sine materia. ergo mat̄ia p̄t subsistere sine forma. Ans̄ ptꝫ in substantijs sepatis. Dōm ꝙ nō est sil'e. q2 ñ depēdet forma inq̄ntū forma a mat̄ia. ꝫ inq̄ntū forma rei generabil' ⁊ corruptibilis. illa eni dependet a mat̄ia. et ergo si est for̄ rei ingenerabil' et incorruptibil' illa nō dependet a mat̄ia sicut sūt forme sepatē. ꝫ materia ꝯm ꝙ h'mōi sp̄ dependet a forma. q2 mat̄ia ꝯm ꝙ h'mōi nō habet actualitatē ꝑ quā posset subsistē. ꝫ forma inq̄ntū h'mōi sp̄ habet actualitatē ꝑ quam p̄t subsistere sine materia.

Arguit̄ Materia habet eē sine forma. ergo habet subsistē sine forma. q2 sicut forma habet eē actuale ita mat̄ia habet

esse potētiale· ¶ Dōm ꝙ ꝗuis materia hēat eē potētiale tñ ꝑ hoc nō pt subsistē·ymo impossibile est ꝙ ꝑ hoc eē potētiale ipa materia subsistat in rerū naīa·qꝛ subsistētia nō est sine aliq̄ actu quē actū maīa nō hꝫ nisi ꝑ formā·ꝛ iō ista bñ ꝯcedit ꝙ maīa hꝫ ꝑ se eē qꝛ hꝫ ꝑ se eē potētiale·ꝟ nō cōcedit ꝙ maīa possit ꝑ se subsistē quia hoc necessario fit ꝑ formam·

Arguitur

Deus pt supplē cāitatem cuiuslibet cause scōe·ꝟ forma ꝯseruat materiam·ergo deus potest conseruare materiam sine forma. ¶ Dōm est ꝙ deus pt supplē cālitatē cuiuslibet cause extrinsece·s·finalis et efficiētis·ꝟ nō pt de⁹ supplē cālitatē cui⁹libet cē intrinsece·Et rō ē qꝛ tunc fieret ps rei qd repugnat rōne eētie·et iō non pt supplē cālitatē cause formalis·Et sic etiā soluit aliud argumentū q̄ arguit·De⁹ pt accñs ꝯseruare sine subiecto ergo materiā sine forma·ꝯña tꝫ a sili·Dōm ꝙ nō est sile·qꝛ subiectū nō ē intrinseca cā siue ps ipsi⁹ accidētis·et iō pt de⁹ ꝯseruare accñs sine subiecto ꝟ forma ē intrinseca ps rei g° de⁹ nō pt supplē cālitatē cause formalis·qñ em̄ accñs subsistit sine subiecto tūc tale accñs saluat in q̄ɇtitate q̄ ē subiectū,quo sicut prius dictū est·

Arguitur

Ex isto sequeret ꝙ maīa essꝫ ita simplex sicut deus qꝛ ꝟm se nō hꝫ ꝯpositōem· ¶ Dōm ꝙ duplex est simplicitas·quedā ē simplicitas ꝑ remotōem oīs ꝑfectionis·qꝛ scꝫ nulla ꝑfectio ē in ipo·et sic materia ꝑma est simplex·qꝛ si ꝟm se accipiat nullā hꝫ in se actualē ꝑfectōem. Alio° aliq̄d est simplex ꝑ remotōem oīs ꝯpositōis·et sic de⁹ est simplex· qꝛ ꝗuis in deo sūt oēs ꝑfectōes rerū nō tñ hñt i dō ꝯpositōem sicut in creaturis·qꝛ in deo nō ē ꝯpositio materie ꝛ forme·nec eē et eētie·nec etiā accidentis et subiecti·quia ibi nulla est compositio

Sic igitur nos dica·

Postq̄ Aresto·determinauit de nāo ꝑncipiorum disputatiue·hic detminat ꝛ nāo ꝑncipioꝝ demonstratiue ꝛ ꝟm veritatē·Et ꝑmo facit hoc·Scdō excludit errores antiquoꝝ ibi·qd aūt antiq̄·Circa ꝑmū vult ōndere ꝙ in q̄libet fieri naturali inueniūt tria·Scdō oñt ꝙ illa tria sēt ꝑncipia·Prio ꝑponit quedā ꝑambula·q̄ deseruiūt sibi ad suū ꝑpositū·et dicit ꝙ vult generalit loq̄ de oī mutatione·s·tā de eētiali ꝟm quā aliud dr fieri ex,alio·q̄ etiā de mutatōe accidētali ꝟm quā alterū dr fieri ex altero·Intēdit g° Aresto·ꝙ in vtraq; mutatōe tā accidētali q̄ eētiali cōtingit terminos assignari vt simplices·vt hō fit music⁹·vel ex immusico fit musicus·vel pñt ẗmi assignari in ꝯposito dicēdo sic·ex hoie imusico fit homo musicus·

Horūꝫ aūt ꝙ nō solū·

Hic Aresto·ponit diuersitatē mēbroꝝ diuidentiū prioris diuisionis·Et ponit duplicē drñam·Prima stat in hoc·qñ assignāt ẗmini mutationū vt ꝯpositi tūc possū⁹ vti duplici mō loq̄ndi·s·i noīatiuo et in ablatio·exēpli grā·possum⁹ dicē ex hoie immusico fit musicus·vel hō immusic⁹ fit musicus·Sꝫ qñ ẗmini assignāt vt simplices tūc vtimur tm̄ vno mō loq̄ndi·s·vel in ntīo vel in ablatiuo ꝛ h⁹ sub tali drña·qꝛ qñ hoc incōplexū significat subiectū tūc vtimur mō loquēdi in ntio tm̄·vt dicim⁹ ꝙ hō fit musicus ꝛ nō dicim⁹ ꝙ ex hoie fit musicus·ꝟ qñ hoc incōplexū ꝟt ꝑuatōem tunc vtimur mō loq̄ndi in ablatiuo ~~tm̄·vt nō dicim⁹ homo~~ fit ~~musicus ꝟ dicim⁹ ꝙ ex hoie fit music⁹ et dicim⁹ ex immusico fit music⁹ et nō imusicus fit music⁹~~·Et rō diuersitatis extra textū ē·qꝛ ꝑuatio abijcit in mutatōe·qñ ergo ponit ꝑuatio ꝑ ꝑncipio·tūc dꝫ locutio fieri in ablatiuo·ꝟ materia significat ꝑncipiū qd nō abijcit·et iō significādo materiā vtimur mō loq̄ndi i ntio·qꝛ ille ē mod⁹ significādi ntī

Eorum autem q̄ fiūt

Hic ponit scdā drña ẗminoꝝ mutatōis et ē ista· qñ ẗmini mutationū significāt vt ꝯpositi tūc aliq̄d illius ẗmini ꝑmanet in mutatōe·s·subiectū·et aliq̄d illius nō ꝑmanet·s·ꝑuatio·ꝟ qñ assignāt ẗmini vt simplices tūc absolute significat aliq̄d qd ꝑmanet·s·si assignet subiectū·vel aliq̄d qd non ꝑmanet si assignet ꝑuatō·exempli grā·si dicat ex hoie immusico fit musicus ibi manet hō mutatōe facta·sed non manet immusicum·

Determinatis igitur

Postq̄ Aresto·ꝑmisit q̄dā ꝑambula·hic iā intendit ꝓbare ꝙ in oī factione requirūt tria ꝛ circa hoc duo supponit·Primū est ꝙ in oī factōe ꝑsupponit subiectū·Scōm ꝙ hoc subiectū qd ꝑsupponit in factōe ꝗuis sit vnū nāo nō tñ est vnū spē et rōe·et ista duo supposita ꝓbat·ꝟ ordine retrogrado·qꝛ ꝑmo scōm ꝛ scdō primū. Et ergo subiectū factionis est duo rōe ꝓbat duab⁹ rōnibus q̄ rōes sumunt ex ꝑambulis prius positis· et stat

prima rō in hoc·illa nō sunt eadē quoꝝ vnū ꝑmanet alio nō ꝑmanēte·ſ in subiecto factionis sūt duo quoꝝ vnū ꝑmanet post mutatōez factā alio nō ꝑmanēte·g° nō pñt illa duo esse vnū spē· Ponit exemplū·qñ ex immusico hoīe fit hō musicus tūc nō sunt idē hō et immusicus qꝛ mutatōne fcā manet hō ſ nō immusicū·

Sed ex aliquo fieri

Hic ponit scdā rō·et stat in hoc. Illa nō sunt eadē in quoꝝ assignatōe vtimur diuersis modis loquendi·ſ in assignatōe maīe et priuatōnis vtimur diuersis modis loquēdi·g° nō sunt eadem· Maior pꝫ·qꝛ diuersi mōi loq̄ndi fundāt in diuersis modis ꝯcipiēdi et eēndi· Minor pbat·qꝛ assignando ipm subiectū vtimur mō loq̄ndi in ntīo· dicim⁹ eñ hō fit musicus· Sed assignādo ipam priuatōem vtimur mō loq̄ndi in ablatiuo·dicim⁹ eñ ex immusico fit musicus·

Multipliciter autem

Hic Aresto· pbat aliā suppōem q̄ fuerat pma in ordine·s·q͛ optet in oī factōe eē subiectū·et hoc pbat dupl͛r· Primo ex pte eoꝝ q̄ fiūt· scdō ex pte modoꝝ fiendi· Quo ad primū dicit sic·oīa q̄ fiūt vel fiūt simpl͛r·i·subāliter·sicut qñ hō aīm⁹ bos dicunt fieri·aut fiūt accidētalit͛ vt qñ fit aliquid ſm accñs qñ scꝫ aliq̄d fit albū vel nigrū·ſ in oīb⁹ istis mutatōib⁹ opoꝛꝫ eē subiectū·g° in oī mutatione ꝓsupponit subiectū· Minor pꝫ pmo de mutatōe accidētali iductiue·qꝛ si debeat fieri q̄titas q̄litas ad aliq̄d oportet ip̄ ꝓsupponere subiectū· Cui⁹ rō est extra textū·qꝛ eodē mō aliq̄ fiūt quo mō hñt eē·qꝛ fieri est via ad eē ſ accñs nō est naturalit͛ sine subiecto g° etiā nō fit naturalit͛ sine subiecto· Scdō pbat idē de mutatōe subāli·et h° facit inducēdo in aīalib⁹ et plātis·qꝛ plāte et animalia fiūt ex semie sicut ex subiecto· et acq̄rūt p mutatōem subālem·ergo in mutatione substātiali oportet ꝓsupponere subiectum·

Arguitur

In scdō phisicoꝝ dicit Aresto·q͛ semē hꝫ se efficienter ad eē ꝓductā·g° male dꝛ hic q͛ habeat se materialiter· Dōm q͛ in semie sunt duo attendenda scꝫ·vna ps ex qua ꝓducit vetus siue fruct⁹ et illa habet se materialit͛· Alia est ps q̄ facit organizatōem in materia et talis ps habet se efficienter· Exēpli grā· In ouo vitellus hꝫ se materialit͛ ad pullū qꝛ ex illo fit pullus·ſ ātus formatiua que est ministrata ab efficiēte siue ab agente habet se efficienter ad ꝓductionem pulli·

Fiunt autez ea q̄ fiūt·

Hic Aresto· pbat qd̄ prius dcm̄ est·s·q͛ in omni mutatōe opꝫ eē subiectū p modos fiendi·qꝛ eoꝝ q̄ fiūt aliq̄ fiūt trāsfiguratōne sicut statua·aliq̄ appōne sicut fons ex riuulis· aliq̄ fiūt abstractōne sicut q̄ fiūt p sculpturā sicut mercuri⁹ ex lapide·alia fiūt ꝯpositōe vt dom⁹·aliq̄ alteratōe sicut nutritū fit ex nutrimēto·sed in oīb⁹ istis presupponit subiectū·g° in oī mutatōe nec͛ie est presuppone subiectū· Minor pꝫ·qꝛ qñ aliq̄d transfigurat tūc ꝓsupponitur subiectū quod capit aliam et aliā figurā·et sic etiā de alijs est dicendū·

Quare ostensum ex

Concludit pncipale ꝯpositū et est istud q͛ illud ex quo aliq̄d fit est semp ꝯpositū· qꝛ materia ex qua fit aliq̄d hꝫ ꝯpositōem cū priuatōe·iō ex quo fit aliq̄d est ꝯpositū ex subiecto et priuatōne·et addit ꝯñr in textu q͛ nō solū illud ex quo aliq̄d fit est ꝯpositū·ſ etiā id qd̄ fit qꝛ illud ad qd̄ t͛minat factio est totū ꝯpositū· Ex q̄bus vlteri⁹ ꝯcludit q͛ illud ex q̄ aliq̄d fit est duplex·qꝛ aliq̄d fit ex aliquo sicut ex subiecto·et aliq̄d fit ex aliq̄ sicut ex opposito sicut ex priuatōe·ſm ꝓprietatē tamē locutionis potius dcm̄ est q͛ ex priuatione fiat aliq̄d q̄ ex subiecto·et ponit Aresto· exemplū de priuatōe vt nōmi sic͛. de subiecto vt hō· et iterū in figura ibi ī ordinatōes sē priuatōes es lapis aurum sunt subiecta.

Querit

Vtrū illud qd̄ generat sit totū ꝯpositū· Dōm est q͛ sic· et rō est·qꝛ eodē mō alicui ꝯuenit fieri q̄ mō sibi ꝯuenit eē·sed totū ꝯpositū hꝫ esse ergo toti ꝯposito ꝯuenit fieri· Maior pꝫ·qꝛ fieri est via in esse· ergo eidē ꝯuenit fieri cui ꝯuenit esse· Minor patet qꝛ ptes totius ꝯpositi nō hñt eē nisi in toto·et ex h° etiā sumit q͛ accñā nō habēt fieri nisi in subiecto qꝛ sic hñt eē·ꝑt ergo diffinitio generatōis intelligi de generatōe subāli que est ad esse simpliciter et de generatione accidentali que est ad esse ſm quid· Et si querat an ne materie et forme aliquo modo ꝯueniat fieri· Dōm q͛ sic sed cū addito et improprie· Qd̄ pōt pbari ex fūdamēto iā dicto·quia eodem mō ꝯuenit alicui fieri quo modo conuenit sibi esse.sed ſm phm scdō de anima dupliciter alicui ꝯuenit esse · Vno modo impro-

pꝛie ſicut quo aliquid eſt. Et hoc cõtingit dupl'r. Uno mō ſicut ſubiectū. alio mō ſicut forma. ſicut dicit Areſto. ibi. ꝙ aliq̄s dꝛ ſanus corpoꝛe ſano vel ſanitate. Alio mō dꝛ aliquid eſſe ꝓprie ſicut totū ꝯpoſitū cui ꝓprie cõuenit eē. Sequit ergo ex illo ꝙ etiā ſubiectū ſiue materia p̄t dici generari ſicut quo aliquid generat ſcꝫ ſubiectiue. et forma p̄t dici generari ſicut quo aliquid generat formaliter. ſed totū ꝯpoſitū eſt illud qđ ꝓprie generat. Unde p̄t dici ſicut aliq̄ dicunt ꝙ materia dꝛ generari ſubiectiue ⁊ forma aūt dꝛ generari t̄minatiue ⁊ totū ꝯpoſitum dicit generari completiue. Iſte tamē ꝓpōnes materia generatur forma generatur non ſunt ꝯcedende abſq; additione. ſicut iſta conceditur totū ꝯpoſitum generatur.

Arguitur Cõmentatoꝛ auerrois dicit ꝙ mat̄ia eſt que in rei veritate generatur. ergo materia debet dici generari. ¶ Dōm ꝙ ipſe manifeſte loquitur de generatione q̄tū ad ſubiectū. qꝛ ibi ponit diſtinctionē inter generatōem ſimpl'r et ſm̄ quid. et ideo intellectus iſtius ꝓpoſitionis eſt ꝙ materia eſt q̄ in rei veritate eſt ſubiectū generatōis. Per hꝰ tm̄ diſtinguit generatio q̄tum ad ſubiectum ab aliis motibꝰ qꝛ generatio eſt ex ſubiecto qđ eſt materia p̄ma. ſ; i aliis mutatiōibꝰ ſubiectū nō eſt materia prima ſed totū compoſitum.

Arguitur Subiectū motus dꝫ denominari a motu. ſ; materia eſt ſubiectū generationis ergo materia dicet generari. ¶ Dōm ꝙ motus accipitur dupliciter. Uno mō ꝓprie ꝓ mutatione ſucceſſiua. et ſic maioꝛ eſt vera. qꝛ in illa ſubiectū motus denoiatur a motu ſicut aqua calefacta denoiatur calefieri. Alio mō accipitur motus generaliter ꝓut etiā ſe extendit ad mutatōem inſtantaneā cuiꝰ ſubiectū eſt materia p̄ma. et ſic ꝓpō eſt falſa. quia ſubiectū talis motꝰ vel mutatōis nō p̄t a motu denoiari. Et rō diuerſitatis ē qꝛ motꝰ ꝓpriedictꝰ eſt accn̄s ſicut motꝰ alteratōis ē qualitas. motꝰ augmētationis q̄titas. ſ; accn̄s ex ſua natura hꝫ denoiare ſubiectū. ergo tal' ſp̄es motꝰ denoiat ipm̄ mobile qđ eſt ſubiectū. ſ; in inſtātanea mutatione ſubiectū nō ē denoiabile qꝛ eſt ens in pura potētia qđ nō ſuſcipit denoiatōem alicuiꝰ forme ſicut alia ſubiecta niſi ſm̄ qđ ſicut dictū eſt ꝙ materia generatur ſubiectiue.

Arguitur Omnis motus recipit ſuā denoiatōem a termino ad quē. ſed forma eſt terminꝰ ad quē in generatiōe ergo forma generatur. ¶ Dōm ꝙ iſta ꝓpō motus recipit denoiatōem a termino ad quē p̄t dupliciter intelligi. Uno mō ſic ꝙ motus denoinat terminū. et ſic eſt falſa. qꝛ iſta eſt falſa albedo dealbatur calоꝛ calefit. et iō nō p̄t dici forma generari ſicut p̄tēdebat argumentū. Alio mō p̄t intelligi ꝙ motus denoiatur grā termini. qꝛ ſcꝫ denominat ſubiectū a termino et hoc eſt verū in mutationibꝰ accidentalibꝰ in quibꝰ ſubiectū denoiat a t̄mino ad quē. ſicut aq̄ dꝛ calefieri grā caloꝛis q̄ ē terminꝰ ad quē. Uel dōm ꝙ motꝰ recipit denoiatōem ſpecificā a termino ad quē q̄ magis ꝓprie dicit noiatio q̄ denoiatio. i. qꝛ nomiatio dꝛ eſſentialē p̄dicationē ſicut denoiatio accidentalē.

Arguit Hoc generat qđ ꝑ generatōem acquirit. ſ; forma ꝑ generatōem acquirit ergo forma generat. ¶ Dōm ꝙ dupliciter aliq̄d acquirit ꝑ generatōem. Uno mō ſicut terminus quo ꝑuenit ad vltimū terminū generationis. et ſic forma acquirit ꝑ generatōem. Alio mō aliq̄d acquirit ꝑ generatōnem ſicut terminꝰ qui et terminus vltimatus et ſic totū ꝯpoſitū acquirit ꝑ generatōem. In ſignū cuiꝰ aliq̄d generatur vbi nec forma nec materia acquiruntur ꝑ generatōem ſicut in generatione hoīs. ergo opoꝛtet dicere ꝙ totū ꝯpoſitū generat alias nō eſſet verū dicē ꝙ hō generet ꝑ hoc. ergo dꝛ ad argumentum ꝙ hoc generat qđ acquirit ꝑ generatōem ſicut terminus q̄ et vltimatꝰ terminꝰ generatōis ſ; hoc eſt totū ꝯpoſitū. ergo totū ꝯpoſitū dicitur vere generari.

Arguit Illud generat in q̄ ē ſilitudo generātis ad genitū. ſ; ꝑ formā genitū fit ſile generāti ꝰ forma generat. ¶ Dōm ꝙ forma accipit dupl'r. Unoꝰ ꝓ forma ꝑtis. ⁊ ſic nō ē ꝓprie ſilitudo generātis ad genitū ꝑ formā qꝛ tal' forma nō ē vltimatꝰ t̄minꝰ generatōis. Alia ē forma totiꝰ q̄ icludit tā materiā q̄ formā ꝑtis. ⁊ ꝑ illā illđ qđ generat ē ſile generāti. Et ex iſto p̄t ſumi q̄d ſignificet generatō. Generaꝰ eīm p̄t tripliciter capi. Unoꝰ actiue et ſic ſignificat actū generātis. Alio mō paſſiue. et ſic ſignificat paſſionē geniti. Tertioꝰ accipitur neutralit ꝓ mutatōe et tūc generatō ſignificat totū compoſitū ſm̄ ꝙ exit de potentia ad actum. Uerum eſt tamen ꝙ aliqui dicunt generationem captam pro mutatione eſſe formam partis. qꝛ forma ꝑtis eſt terminus mutatatōis. ſed hoc impropꝛie dicitur quia

q̄uis formā ꝑtis sit t̄min⁹ q̄ ipsi⁹ generatōis nō tn̄ est t̄min⁹ q̄ siue termin⁹ vltimatus. a quo ꝑ pric debet fieri denoīatio ipsi⁹ mutatiōis.

Arguitur Quis t̄min⁹ dꝫ acq̄ri ꝑ motū. ꝫ forma ē t̄min⁹ generatiōis. g° dꝫ acq̄ri ꝑ motū. s. generatōem. Tūc sic hoc generatᷓ qḋ est termin⁹ generatōis. ꝫ forma est t̄min⁹ generatiōis. ergo forma acq̄rit ꝑ generatōem. ¶ Dōm ꝙ forma ꝑtis accipit dupliciᷓ. Uno mō ꝭm se et absolute et sic forma non acq̄rit ꝑ generatōem. Alio mō accipit forma ꝭm ꝙ est in materia. et sic forma acq̄rit ꝑ generatōem. Sed ex hoc ꝙ forma est in materia fit totū cōpositū. g° totū ꝯpositū est illud qḋ ꝓprie generatur. Et si dicat forma subalis est id q̄ distinguit generatio ab alijs motib⁹. Dōm ꝙ duplex ē ꝑncipiū distinguēs ex ꝑte forme. vnū q̄ fit distinctō. et sic ꝑ formā ꝑtis est distinctio generatōis ab alijs motib⁹. Aliud est distinguens qḋ et ꝑfectū et hoc est totū ꝯpositū cui ꝓprie ꝯuenit generatō.

Arguitur Videt ꝙ totū cōpositū non generet. ꝓbatᷓ. qꝛ hoc totū n̄ generat cui⁹ nulla ꝑs generat. ꝫ q̄nqꝫ nulla ꝑs totius generat sicut ptꝫ in generatōne hoīs ergo ¶ Dōm ꝙ totū accipit dupl'r. Uno mō sincathegrāmatice ꝓut tm̄ valet sicut q̄libet ꝑs. et sic ꝓcedit argumentū ꝙ si ꝑtes nō generāt g° totum nō generat. Alio mō totū accipit cathegreumatice ꝓut valet tm̄ sicut integrū et ꝑfectū. et sic non valet argumentū. qꝛ tūc nō arguit ab eodem ad idē ꝫ a disparatis. Pōt eīn aliqḋ totū generari cuius tamē nulla ꝑs generat sicut ptꝫ de hoīe q̄ꝫ uis eīn nō generat corpus humanū nec aīa tam̄ vnitū esse corpis et aīe generat qꝛ hoc acquirit ꝑ generatōem.

Manifestum igitur. Postq̄ Aresto. ostēdit ꝙ in quolibet fieri natali tria inueniūt. hic vlterius ośt ꝙ illa tria sūt ꝑncipia nature et reꝝ naturaliū. et ꝑmo ostēdit ꝙ duo sūt ꝑncipia natē ꝑ se. deinde addit terciū ꝑ accidēs. et stat rō in hoc. illa sūt ꝑncipia natē ꝑ se ex q̄bus res naturales sūt et fiūt ꝑ se et non ꝭm accidēs ꝫ ex materia et forma res naturales sūt et fiūt ꝑ se et nō ꝭm accidēs. ergo materia et forma sūt ꝑncipia reꝝ naturaliū. Maior patet qꝛ de rōe ꝑncipij est ꝙ ex ipo ꝯstituat ꝑncipiatū. Minorē ꝓbat aresto. exēplo et rōe. Exemplo q̄a musicus hō cōponit ex hoīe et musico sicut ex materia et forma. Rōe sic. Ex illis res ꝯponit ꝑ que diffinit. ꝫ res naturales diffiniūtur ꝑ materiā et formā g° etiā fiūt et ꝯponuntur ex maťia et for. Maior pꝫ qꝛ diffini° dꝫ dicē totā essentiā diffiniti ꝭm oēs ꝑtes. Et dicebatur notāter in maiore ꝑncipalis rōnis sūt et fiūt. ad denotādū ꝙ ista sūt ꝑncipia et trāsmutatōis et ꝯstitutōis. et ideo fiunt q̄tum ad transmutatioēm et sunt q̄tū ad constitutionem.

Est autem subiectum Hic addit terciū ꝑncipiū qḋ est ꝑncipiū ꝑ accn̄s et pt̄ sic sumi rō. Priuatio ē principiū ꝯstitutōis ꝭm qḋ addit materie. ꝫ materie addit priuatio ꝭm accn̄s. ergo priuatō est ꝑncipiū ꝭm accn̄s scꝫ ꝯstitutōis. Et si dicat ergo erūt tm̄ duo ꝑncipia qꝛ ꝑ accn̄s est relinquendū ab arte. ¶ Dōm est ꝙ Aresto. exp̄sse loquit hic de ꝑncipijs ꝯstitutōis qꝛ dicit ꝙ ex ꝑuatōe fit aliud ꝭm accn̄s. et sic sē duo ꝑncipia. Sed loq̄ndo de ꝑncipijs trāsmutatiōis tūc sūt tria etiā ꝑ se. Si ergo accipiāt materia et priuatio ex ꝑte subiecti sic sūt vnū. si āt ꝭm spēm sic sūt duo. et hoc est qḋ dr̄ in textu ꝙ materia est nūabilis. i. includit in se nūm ꝭm ꝙ ei priuatio est annexa.

Unde est q⁹ sicut duo. Hic soluit dubitatōes ex veritate prius dēminata qꝛ dubiū fuit apud antiq̄s vtrū eēnt duo ꝑncipia vel tria. dicebāt eīn antiq̄ ꝙ essent tm̄ duo. Primū soluit. qꝛ loquendo de principijs ꝯstitutōis per se sunt tm̄ duo. et loquendo de principijs transmutatōis sunt tria. Iterū aliter. duo sunt principia distinguēdo principia ꝭm nūm siue ꝭm subiectū. qꝛ priuatio et materia nō distinguūtur subiecto. sunt tamē tria distinguēdo principia ꝭm rōem. qꝛ priuatio et materia distinguūt rōne

Quod quidem igitur Soluit aliud dubiū vtrū scꝫ necesse sit in oī mutatione esse duo contraria. Respondet ꝙ est q̄n qꝫ necesse in mutatione esse duo contraria ⁊ quādoqꝫ non. quia quandoqꝫ sufficiens est alterum contrariorum sua presentia et sua absentia facere mutationem. ¶ Circa qḋ sciendum est ꝙ contrarietas accipitur dupliciter. Uno modo prout se extendit ad ꝑuatiuam oppositionem. et sic in omni mutatione necesse est semper esse duo contraria et ideo in omni mutatione saluantur

tria principia rerū naturaliū. Alio' mō accipit cōtrarietas put est repugnātia duaꝝ formaꝝ positiuaꝝ. ꝛ sic dicit h Aresto. q nō ē necesse in ōmi mutatōe duo eē ꝯtraria. i. duos tminos positiuos ſ in mutatōe subali sufficit vn' tmin' positiuus .i. forma q̄ sua absentia et pñtia facit mutationē. qꝛ ex pñtia forme fit generatio. et ex absentia forme fit corruptio. Sunt āt motus accidētales in quibus necesse est esse duo ꝯtraria capiēdo etiam contrarietatem ꝓprie.

Subiecta autē natu.

Postq Aresto. dixit q̄ et q̄t sūt principia. iā manifestat Aresto. ea et pcipue materiā. et dicit q matia est ꝯgnoscibil ſm analogiā. Qđ sic pbat Aresto. q̄a sicut matia in artificialib' ꝯgnoscit aliqđ distinctū a formis qꝛ nūc substat vni forme postea alteri. ergo etiā matia naturalis cognoscit eē distincta a formis. q̄a q̄nqꝫ substat vni forme et q̄nqꝫ alteri. Vñ pꝫ q Aresto. intēdit in textu. q materia ꝯgnoscibil est ſm analogiā ad materiā rei artificialis. q̄uis tñ etiā dici posset q materia est cognoscibilis ſm analogiā ad formā rei naturalis.

Vnū quidez igit̄ prin.

Hic Aresto. ꝯcludit q tria sūt principia reꝝ naturaliū quoꝝ vnū ē ens in potētia qđ nō est hoc aliqđ. i. suba ꝯpleta. Aliud est qđ est rō. i. forma. terciū ē qđ ē ꝯtrariū huic forme. s. priuatō. ꝛ quō sūt idē priuatō ꝛ matia et quō nō dañ ē. Deinde recapitulat aliq̄ prius dicta. ꝛ dicit q prius dcm̄ est q principia reꝝ sūt ꝯtraria. deinde dcm̄ est q necesse ē aliqđ subiici duob' ꝯtrarijs. et in de manifesta ē dña ꝯtrarioꝝ cū q̄nqꝫ subiectū subijciat vni ꝯtrarioꝝ et q̄nqꝫ alteri. Adhuc tñ nō manifestū ē vtꝝ forma sit magis sp̄s vel subiectū. i. materia. sed hoc infra dicet. s. in scđo hui' vbi pbabitur q forma est magis natura q̄ materia.

Queritur Vtrū priuatio supaddat aliqđ materie. Dōm q duplr aliqđ supaddit alteri. Vno' ſm rē sicut albū supaddit hōi. et sic priuatio nō supaddit aliqđ materie. qꝛ si sic priuatō significaret formam positiuā qđ ē falsū. q̄a significat negationem cū aptitudie. Alia ē additō ſm rōem. et talis additio fit p priuatōem. q̄a priuatio supaddit negatōem cū relatōe rōnis ad formā. ꝛ iō nō ē ꝯpositio ꝓpe realis inē materiā et p̄uatōem ſ rōis tm̄.

Arguitur Si ē compositio rōnis ergo est compositio logica. et ſi ē cōpositio logica ergo nō est priuatio principium rei naturalis. Dōm q duplex ē cōpositio rōnis quedā ē q̄ tenet se ex pte rōis rōcinātis tm̄ ꝛ illa ē solum logica. Alia est ꝯpositio que tenet se etiam ex pte rei rōcinabilis et talis ꝯpositio pt etiā dici realis. nō q ꝯponāt res reales ad inuicē sicut ista ē realis hō albus. ſ qꝛ fundata est in natura rei. ꝛ sic ē de cecitate in oculo. q̄a cecitas in oculo nō addit sup oculū reale formā. supaddit tñ relatōem ſm dici ad visum. Sic etiā dōm ē de matia et p̄uatōe in matia. qꝛ matia significat nudū subiectū. sed priuatio addit ordinē ad formā quā nō habet. et illā nō importat materia ex sua significatione.

Arguitur Ordo ad formā est de ipsa suba materie. ergo nō aduenit materie p p̄uatōem. Dōm q est duplex forma. Aliqua ē forma quā habet materia et ordo ad talē formā ē de sūba materie. in signū cui' in materia q̄ nō habet p̄uatōem ē etiā aptitudo ad formā quā habet. sicut pꝫ de matia celi. Alia est habitudo materie ad formā quā nō habet. et illa aduenit materie p p̄uatōem. Quia tñ p̄uatio nihil realiter addit supra materiā. sic pt dici q ille ordo est ex ipsa natura materie qđ est verū ſm rem. sicut em̄ p̄uatio ē eadē realr̄ cū materia. ita q̄cqđ realiter attribuit priuationi pt etiam realiter attribui materie.

Queritur Vtrū materia sit ꝯgnoscibilis p analogiā ꝛ q̄t modis intelligit ista ꝓpositio. Dōm q ista ꝓpositio pt dupliciter intelligi. Vno mō sic. materia est cognoscibilis p analogiā. i. p ꝓportiōem materie naturalis ad materiam artificialiū. et ista ē expositio textus. et qꝛ artificialia sunt nobis nociora naturalibus. ideo multū cōuenienter ꝯgnoscit materia naturalis p analogiam. i. ordinem ad materiam artificialem. Scđo modo pōt sic intelligi. materia cognoscit p analogiā. i. ordinē sue habitudinē ad formā rei naturalis. ꝛ hoc iō est. quia vnūquodqꝫ cognoscit ſm qđ est in actu sed materia est in actu p formam ergo etiam debet cognosci p analogiam ad formā. Ex quo pꝫ q materia rei naturalis cognoscitur p formam et iterum forma per materiam. sicut patet de anima que cognoscitur per corpus. sicut dicitur in secundo de anima.

Arguitur Unūqdq3 ɔgnoscit ſm q̄ est in actu. ſ materia nō est in actu g° nō est ɔgnoscibilis. Dōm q̄ hec argumentū bñ pbat q̄ materia ſm ſe accepta nō est ɔgnoscibilis ſ adhuc cognoscit p formam nō ſic q̄ p ſpēm intelligibilē forme ɔgnoscat materia. ſ ɔgnoscit materia p ſpēm intelligibilē totius compositi p quā ſpēm ɔgnoscit formā messe materie et ſic etiā materia ɔgnoscit. Et ſi dicat vnū relatiuoꝝ cognoscat p reliquū. ſed forma et materia hñt ſe relatiue vt ptz in ſcdo hui⁹. Dicēdū q̄ in relatiuis realibus in quib⁹ addit realis forma verū est q̄ vnū relatiuoꝝ ɔgnoscit p alterū. ſ materia nō dr ſic relatiue ad formā ſm realem relatōem. ſed ſolū materia dicit ad formam p relationem ſm dici.

Queritur Quot ſint vie ɔgnoscēdi ipam materiā. Dōm q̄ est triplex via deueniendi in ɔgnitionē materie. Prima ē via resolutōis et metaphiſicalis. Alia est via trāſmutatōis ⁊ phiſical. Tercia pdicatōis et logicalis. Dcōm pmā viā ſic pcedit q2 accipiē do vnā ſubam ɔpoſitam ex materia ⁊ forma vt puta hoiem poſſum⁹ ab illo hoie p intellectū reſoluere et deponē oia accidētia. ⁊ tūc in intellectu remanebit ɔpoſitū ex materia ⁊ forma. ſi tūc intelligat ab illo hoie forma ſepari a materia tūc qd remanet est materia pma. et tunc manifestū est q̄ illa materia est aliqd q2 est corpus humanū. Alio mō pt materia ɔgnoſci ſm viā trāſmutationis. Videm⁹ enī q̄ vna res trāſmutatur in aliā. et ɔgnoſcim⁹ q̄ res in quā ſit trāſmutatio auget p hoc q̄ alterū trāſmutat in ipm. ſed iſta augmentatio nō pt eſſe p nihil. g° est p aliqd et nō p accñā. nec p formā ſubſtantialē. q2 illa nō manet. ergo est p materiā. Hoc aūt qd manet in tranſmutatōne ſub vtroq3 termino est materia. Tercia est via pdicatōis eo q̄ est vltimū in pdicādo. ⁊ ſic qd de nullo pdicat hoc est materia. g° materia pt cognoſci p viam predicationis. et rō iſtius est q2 mōi pdicādi et ſubijciēdi fundant in modis eēndi ſ materia est vltimū in eēndo ergo etiā est vltimū in pdicādo. Sortes ergo q̄uis ſit indiuiduū adhuc tñ pt pdicari de ſua materia q̄ ei in pdicatōe ſubijcit dicēdo hoc materiatū est ſortes.

Queritur Utrū oīm corpa ſolium ſit vna materia. Et vtrū oīm creaturaꝝ ſit vna materia. Circa iſtā q̄ſtionē est ɔſiderandū q̄ auicebron dicebat oīm creaturaꝝ vnā eē materiā. ⁊ hoc pbat duab⁹ rōnib⁹. Pria est. vbicūq3 reperiunt ɔprietates materie ibi repit materia. q2 ɔprietas nō ſepat a ſubiecto. ſ in oīb⁹ creaturis repiūt ɔprietates materie que ſūt ſubijci ⁊ ſubſtare. g° etiā in oīb⁹ creatis inuenit materia. Scdo arguebat auicebron ſic. q̄cūq3 ɔueniūt adinuicē ⁊ drñt abinuicē ɔueniūt in materia et drñt in forma. ſ ſbe ſepate ɔueniūt cum iſtis inferiorib⁹ ⁊ drñt ab eis g° hñt materiā in qua ɔueniūt ⁊ formā in q̄ drñt. Sz iſta poſitio ē impoſſibilis ɔpt duo. Prio q2 poit materiā i ſubſtātijs ſepatis Scdo q2 poit vnā materiā. Primū ſic ptz. optz enī ſbam ſepatā eē immaterialē ſimplicit. cui⁹ rō est. q2 opatio alicui⁹ rei nō pt excedē modū ſube rei q2 effcūs nō dz eē dignior cā ſua. ſ opa° ſube ſepate est imaterialis. qd pz ex obiecto ei⁹ qd ē imateriale. g° optz etiā ſbaꝫ ſepatā eē imaterialē. Nec ſufficit dicē q̄ in ſubſtātijs ſepatis ſit materia ſpūalis ⁊ nō corpalis. q2 impedimētū ɔgnitōis nō ē ex corpeitate cū forma corporea ſit corpeitas ⁊ forma de ſe est ɔgnoſcibilis Sed impedimētū ɔgnitōis est ex ipa materialitate. Un̄ ſeqt q̄ ponēdo q̄cūq3 materiā in ſubſtātijs ſepatis nō eēnt tales forme p ſe intelligibiles qd est falſū. Scdo iſta poſitō est impoſſibilis q2 poit vnā materiā. ⁊ hoc ſic ptz. q2 nō pt eē vna materia ſaltē nūo q̄ hz in ſe formā ſpūalē ⁊ corpalem q2 tūc eadē res nūo eēt ſil ſpūalis ⁊ corpalis cū res hēat nūm ⁊ idiuiduatōem ex materia. Optz g° dicē q̄ tal materia eēt alia nūo i ſpūalib⁹ ⁊ corpalib⁹. ſ diuiſio numeral ſit ex q̄titate. g° in materia ſpūaliū eēt q̄titas. ſ q̄titas nō ē ſine corpore. g° illa materia ſpūal eēt corpea qd implicat Per hoc ergo rñdet ad argumēta. Et ad primū dicendum est q̄ iſte proprietates ſubijci et ſubſtare non ſunt ɔprietates materie ſed potētie ſiue illius quod est in potentia. Inueniūtur enī tales ɔprietates manifeſte in re immateriali. ſ. in anima rōnali. quia anima ratōnalis ſubijcitur ſuis potentijs habitibus et virtutibus. cū ergo in omni ſubſtantia creata ſit aliqua potentia cū non ſit purus actus preter deum glorioſum. ideo neceſſe est dicere q̄ etiam ſubijci et ſubſtare inueniantur in omnibus creaturis etiam abſq3 materia. Subſtātia enī ſepata ſubſtat ſpēb⁹ intelligibilib⁹ intellectui ⁊ volūtati q̄ ſūt in ipa ſicut accidētia. ⁊ iō q̄uis dicāt ſimplices ſbe q2 nō est in ipis ɔpoſitō ex materia ⁊ formā nō tñ ſūt ſimplr ſimplices, q2 in ipis est ɔpoſitō ſubiecti ⁊ accidentis

Ad scdm argumentū dom ꝙ non oportet omnē
ꝯuenientiā aliquoꝝ fieri in materia qꝛ ꝯueniētia
aliquoꝝ pōt fieri in forma. Et si dicat ꝯueniētia
aliquoꝝ est in genere. sed genus sumitur a mate
ria ergo ōnis conuenientia ē a materia. Dom ꝙ
ista ꝓpō gen⁹ sumit a materia pt dupl̄r intelligi
Uno mō vt sit sensus ꝙ gen⁹ realit̄ sumat a ma
teria ⁊ tūc est falsa. Alio mō pt intelligi ꝙ gen⁹
sumit a materia .i. ab aliquo hn̄te ꝯditōez mate
rie ⁊ sic est vera. qꝛ sp sumit gen⁹ ab aliq̄ ꝯfuso
et indeterminato. ꝫ ꝯfusū ⁊ indeterminatū hn̄t modū
materie. Scda opio pncipalis ad titulū q̄sti
onis est ista ꝙ oim corpaliū tā supioꝝ q̄ inferio
rū est vna materia. Et ista opio hꝫ ortū ex anti
quis phis ponētib⁹ celū esse igneū ⁊ iō materia
eius est eadē cū materia ignis. ꝫ istā opinionem
reprobat phs pmo celi sic scꝫ ꝙ opꝫ ponē vnam
q̄ntā essentiā distinctā ab elemētis. Ista g⁰ opio
pt reprobari ex trib⁹ rōnib⁹. Prima est. materia
est ens in potētia ḃm eius naturā ꝫ potētie di
stinguūt p act⁹ vt pꝫ scdo de aia. Tūc sic arguit
Unicuiqꝫ sunt alij act⁹ p se .i. ad quos sp ordināt
ibi sunt alie potētie. ꝫ materia istoꝝ inferioꝝ hꝫ
aliū actū p se q̄ materia celi. qꝛ materia istoꝝ in
ferioꝝ hꝫ p suo actu formā generabilē ⁊ corrupti
bilem. materia aūt celi formā ingenerabilē et in
corruptibilē g⁰ necesse est dicē ꝙ sit alia materia
istoꝝ inferioꝝ ⁊ supioꝝ. Nec vꝫ si dicat ꝙ mate
ria istoꝝ inferioꝝ hꝫ ordinē ad oēm actū ꝙ impe
diat p agētia extrinseca. qꝛ si hoc essꝫ veꝝ seq̄ret
ꝙ appetitui materie fieret violentia ab agente.
Itē scdo. appetitus naturalis nunq̄ est frustra
qꝛ est opus dei. si g⁰ naturalit̄ materia inferioꝝ
hrēt ordinē ad formā supioꝝ ergo etiā q̄nqꝫ mate
ria inferioꝝ reciperet formā supioꝝ ⁊ econtra qd
est impossibile qꝛ tūc celū esset corruptibile. Scda
rō. materia est subiectū transmutatōis. ex hoc sic
arguit. Omne subiectū trāsmutatōis est natura
liter trāsmutabile ad oia illa ad q̄ subiectū est in
potētia. si ergo est eadē materia supioꝝ ⁊ inferi
orū. ergo materia inferioꝝ trāsmutabilis est ad
formā supioꝝ ⁊ ecōtra. et sic supiora erūt corrup
tibilia. qꝛ pn̄t amittere formā quā hn̄t. et hoc con
cessit plato. qꝛ dixit celū naturalit̄ esse corrupti
bile ponēs istā autoritatē in thimeo loquens ad
corpa celestia in forma dei. O dij deoꝝ quoꝝ opi
fex ego suꝫ natura vrā dissolubiles estis mea aūt
volūtate facti indissolubiles. Aliq̄ aūt rn̄det ad
istud ꝙ celū q̄uis hēat eandē materiā cū istis in

ferioꝛib⁹ nō tn̄ est trāsmutabile ad formā istorū
inferioꝝ. ex hoc scꝫ qꝛ forma corpis celestis satiat
totū appetitū materie et replet totā pōnam ma
terie sic scꝫ ꝙ nō manet ordo vlterior illius ma
terie ad aliā formam. Sed forma istoꝝ inferioꝝ
nō replet totā potentiā materie. et iō materia
adhuc pt capere nouā formā. Sed ista solutio nō
valet ꝓpter tria. Primo qꝛ qd est de natura ali
cui⁹ nō pt ab eo separi. si ergo materia est natu
ralit̄ trāsmutabilis g⁰ nō pt p aduentū cuiuscū
qꝫ forme impediri talis trāsmutabilitas. Scdo
qꝛ forma pfecta nō tollit ordinē materie ad for
mā ipfectā qꝛ si sic homo esset icorruptibilis qꝛ hꝫ
pfectissimā formā ⁊ iō nō pt dici ꝙ celū sit incor
ruptibile qꝛ hꝫ pfectā formā. Tercio qꝛ q̄uis celū
ꝓpt pfectōem sue forme nō posset trāsmutari ad
formas istoꝝ inferioꝝ tn̄ materia istoꝝ inferioꝝ
possꝫ trāsmutari ad formā supioꝝ. qꝛ n̄ pt dici ꝙ
iste iferiores forme sint ita pfecte sicut forme su
priores. Tercia rō pt sic sumi. potentie passiue di
stinguūt p compatōem ad agēs qd ducit talem
potentiā ad actū. ꝫ aliud est agēs qd materiam
istoꝝ inferioꝝ ducit ad actū et materiā celi. ergo
est alia materia. Maior patet. qꝛ oportet sp acti
ua passiuis ꝓportōnari. Minor patet qꝛ potētia
materie in istis inferiorib⁹ ducit ad actū p potē
tiā naturalē. Sed potētia materie in supiorib⁹
ducit ad actū p potētiā infinitā q̄ est potētia cre
atiua. Nec pt dici ꝙ materia supioꝝ ducat ad
actū p potentiā naturalē. qꝛ celū est pnciꝑiū oīs
actionis naturalis. si ergo celū ducat ad actū p
potentiā naturalē g⁰ pducit seipm qd est impos
sibile. Istis ergo opinionib⁹ reprobatis dōm ē
ꝙ materia istoꝝ inferioꝝ. s. q̄tuor elemētoꝝ ⁊ mi
xtoꝝ. et materia corpoꝝ celestiū abinuicē distin
guūtur ad modū distinctionis specifice. Non eīn
pn̄t ꝓprie specifice distingui qꝛ spēs sumitur a for
ma. sed materia ḃm se accepta nullam habet for
mam. et non solum est hoc verum de materia se
cundo prima sicut alij dicunt. id est de materia
accepta cum dispositōnibus accidentalib⁹. sed eti
am est verum de materia primo prima. quia ma
teria etiam absqꝫ omni dispositione accepta est
alterius nature in inferioribus et superioribus.
Nec valet quod alij dicunt ꝙ materia accipiat
dupliciter. Uno modo ḃm potentiam subiectiuā
et sic oportet esse vnam in inferioribus et superi
oribus. Alio modo ḃm potentiam formalem for
mabilē ⁊ sic est alia. ⁊ hoc propter tria. Primo

quia talis potētia formalis formabilis non ē in
materia sicut infra patebit· Secūdo etsi posset
talis potentia poni ſm aliquos in materia infe
riorꝝ·nō tamē potest in materia supiorum poni
Tercō quia nunc et dcm̄ est p istas rōes ꝙ potē
tia subiectiua ē alia i istis iferiorib⁹ et supiorib⁹

Arguitur In celo non ē materia · er
go in celo nō est materia
ab istis inferioribus distincta·antecedens ꝓbat
quia mouēs et motum debent ꝓportionari·ſ; in
mouente nō est aliqua materia·ergo nec in mo
bili quod ē celum· Dc̄m ꝙ duplex ē ꝓportio·
quedā est ꝓportio in esse nature sic ꝙ aliqua ha
beant ꝓpinquitatē nature·et talis ꝓportio non
ē inter mouens et motū vel mobile·quia nō op
tet ꝙ mouens sit eiusdem nature cū mobili·Alia
ē ꝓportio in esse mobilitatis et cōsistit in hoc ꝙ
mouens excedat mobile in virtute·et sic ē veruꝫ
ꝙ optet mouens et mobile ꝓportionari · Sic er
go ē ꝓportio inter animā nobilem et ipsum celū
quia anima nobilis suo intellectu practico mo-
uet corpus celeste·et hoc idō quia materia corpo
ralis obedit substātijs spiritualibus ad nutuꝫ si
ue ad voluntatem·sicut eīn sube separate exce-
dunt corpora in nobilitate nature·ita excedunt
etiam quo ad operatōnem·et idō possunt quācū
ꝗ materiā corpalem mouere·

Arguitur Omis distinctō ē ab actu
sed materia nō habꝫ actū
ergo nō habet distinctōem·minor ꝓbatur q2 ma-
teria ē ens in pura potentia·ergo de se nō habet
actum et p cōsequens male dicit ꝙ alia ē mate
ria istorum superiorꝝ et inferiorum· Dc̄m ꝙ du
plex ē distinctio·quedā ē absoluta que ꝯuenit rei
perfecte per ꝓpriam differētiam· et talem distin
ctōnem non habet materia·quia non ē ens com
pletum·Alia ē distinctō respectiua que sumitur
per compatōem ad alterum et sic materia habꝫ
distinctōem·s· per compatōnē ad formam sicut ſp
us dictuꝫ ē· Et si dicat ergo materia ē aliqd
respectiuum siue de predicamēto relatōnis· Dōꝫ
ꝙ duplex ē habitudo vnius ad alterꝝ·quedam ē
habitudo obiectiua·et sic verum ē ꝙ quicqd hoc
mō dependet hoc ē relatiuum·Alia ē habitudo si
ue dependentia subiectiua scꝫ quādo aliquid depē
dit ad alterum sicut ad suū subiectum·et sic for
ma naturalis dependet a materia·sicut etiā ali
quid dependēs ē ab aliquo sicut habens ab eo eē
substale·et sic materia depēdet ad formā·et talis

dependentia spectat ad ꝓdicamētū sube·Et si dica
tur materia ē simpliciter de ꝓdicamēto relatōis
quia totū eius esse ē ad aliud se habere ·Dōꝫ ꝙ
in materia ē duplex esse·aliqd ē esse qd materi
a habet ex sua natura scꝫ esse potētiale·et sic fal
sum ē ꝙ materia habeat hoc esse per ordineꝫ ad
formā·Aliud ē esse actuale·et hoc habꝫ materia
ex forma·vnde pꝫ ꝙ non totū esse materie ē ex
forma·quia nō esse potentiale·sed i relatiuis to
tum eē relatiuorꝝ ē ad aliud se habere·

Arguitur Quecūqꝫ ꝯuenīūt genere
ꝯuenīūt materia·cū gen⁹
sumat a materia·ſ; corpa celestia et inferiora cō
uenīūt genere·ergo ꝯuenīūt materia· Dc̄m ꝙ
genus accipit tripliciē·vno mō ꝓ genere scibili ⁊
sic subiectū scie vocatur gen⁹·Alio mō ꝓ genere
loico et sic gen⁹ ꝓdicamētale vocat gen⁹·Tercō
capit genus ꝓ genere phico et sic materia vel sb
iectū vocat genus·Per hoc ergo dc̄m est ad ar
gumētū ꝙ q̄ ꝯuenīūt in genere phico ꝯuenīūt in
materia·ſ; sic nō ꝯueniunt inferiora corpa et su-
piora·q2 dicit aresto·x° methaphice loqns de ge
nere phico ꝙ corruptibile et incorruptibile pl⁹ q̄
genere differunt·

Arguit̃ Que ꝯuenīūt genē loico etiā cō
uenīūt genē phico·q2 gen⁹ loicū
sumit a materia· Dc̄m ad secūdā ptē assūpti
ꝙ materia capit dupl'r·vno mō ꝓ materia reali
q̄ est altera ps ꝯpositi·et sic ista ꝓpō est falsa ge
n⁹ sumit a materia·q2 etiā in immaterialib⁹ ē ge
nus ⁊ dr̃a·⁊ tn̄ ē manifestū ꝙ in eis nō ē real
materia·Alio° accipit materia ꝓ illo qd hꝫ ꝯdi
tōeꝫ marie·⁊ sic ē verꝫ ꝙ gen⁹ sumit a mā·q2 ge
nus sumit a toto ꝯposito ſm aliqd ꝯfusū et ind
terminatū·⁊ dr̃a sumit a toto ꝯpoito ſm aliqd
determiatū·q2 g° maria ē de se indeterminata ⁊ ꝯfu
sa sic gen⁹ dr̃ sumi ex maria·exempli grā in sub
stātijs sepatis gen⁹ sumit ab intellectualitate q̄
ꝯīūs et ꝯfusa ē·ſ; dr̃a sumit a determinato gra-
du intellectualitatis·

Arguit̃ Est vn⁹ act⁹ oim corpalium·g°
ē vna potētia oim corpalium·
ꝯn̄a tꝫ·q2 potētia distiguit p actū·an̄s ꝓbat q̄a
forā corpeitatis ē act⁹ oim corpaliū· Dōꝫ ꝙ forē
corpeitatis ē vna ſm rōeꝫ gn̄is loci i oib⁹ corpi-
b⁹·ſ; n̄ ē vna forā corpeitatis accipiēdo formā cor
poreitatis ſm ꝙ ē actus pfectiuus materie·q2 for
ma corpeitatis ingn̄abilis respicit mariaꝫ supio
rū·ſ; forma corpeitatis generabilis et corruptibil

respicit materiā istorum inferiorꝝ. et sic patet ꝙ nō est vna forma corpeitatis ꝑ compatōem ad materiā ſm ꝙ forma est actus materie superiorum et inferiorꝝ.

Arguitur Aug⁹ dicit ꝙ de⁹ creauit duo. vnū ꝓpe se. s. sbās separatas. et alterꝝ ꝓpe nihil. s. materiā primā. ergo ē vna materia supiorꝝ et inferiorꝝ. Itē Auerrois dicit ꝙ in fundamēto nature nulla est distinctō ꝫ mā ē fūdamētū nate. g⁹ in mā nlla ē distinctio sed erit vna in omnibus. ¶ Dōm ꝙ aug⁹. loquitur ſm opinionē platonis cuius fuit insecutor q̄ dixit ꝙ celum esset eiusdē nature cum elemētis scꝫ igneuꝫ. hoc autē reprobat phs primo celi. Vel potest dici ꝙ est vna materia vnitate generica sicut etiā sube sepate non habent vnitatē specificam sed genericā. Ad autoritatē auerrois dōm est ꝙ ipse loquit̄ expresse de materia rerꝫ generabiliū et corruptibilium. quia illa materia est fundamentum nature. i. naturalis mutatōnis et illa est vna et indistincta.

Arguitur Si est vna. ergo erit vna aliqua vnitate scꝫ vel numerali vel specifica vel generica. ¶ Dōm ꝙ materia istorꝫ generabiliū et corruptibiliū est vna vnitate potentiali vnitate negatiua et indifferētie. quod sic ptꝫ quia materia istorꝫ inferiorum ſm se accepta nō intelligitur habere formā. sic nō potest habere vnitatē actualem. sed ꝙ habet vnitatē potentialē sic patet quia illa materia ē potentialis ad omnes formas rerꝫ generabiliuꝫ et corruptibiliū. modo ñ potest distingui ex vna forma tm̄. sed ex omnibus simul et per modum indifferentie quia indifferēter potest subesse cuilibet forme rei generabilis et corruptibilis. Per hoc ergo ad argumentū dicitur ꝙ ille vnitates. s. generica numeralis et specifica respiciunt entia in actu et ideo nō optet aliquā illarum vnitatum poni in materia.

Arguitur Materia istorꝫ inferiorū distinguitur specie in reb⁹ habentibus formas specifice distinctas. ꝓbatur quia distinctō materie est a forma cum autē forme sint specifice distincte. ergo et materie. ¶ Dicendū ꝙ ista ꝓpositio distinctō materie sumitur a forma ꝑt dupliciter intelligi. vno mō de forma quacūqꝫ et sic est falsa. Alio modo de forma ad quā ꝑ se ordinatur talis materia et nō ꝑ accidens. Et dicitur materia ꝑ se habere ordinē ad illam formā quā semp in se habet cum ꝑ se p̄supponat ꝯ omni. materia ergo istorꝫ inferiorum ꝑ accidens habet ordinem ad formā quā nunc habet. quia potest illam nō habere. sed habet per se ordinem ad formā rei generabilis et corruptibilis et ideo ab illa for̄ sumit ei⁹ distictio ꝑ accñs ait est sub for̄ hominis leonis bouis et lapidis

Arguitur Quecunqꝫ habent vnitatem proprietatis specifice sunt vnum specie. sed materia inferiorum et superiorum habēt vnam ꝓprietatem in specie scꝫ quātitatem. ergo sunt vnum in specie. ¶ Dicendum ꝙ duplices sunt ꝓprietates in diuersꝭ speciebus. quedā sūt q̄ fluūt ex ipsꝭ ſm rōeꝫ generis. et tales ꝓpetates pñt eē vni⁹ speciei et in diuꝭ. sic ptꝫ de sensibili i hoie et asino. Alie sūt ꝓpetates q̄ fluūt ex diuꝭ spēb⁹ ſm ꝓpas rōes specificas et tal̄ ꝓprietates in diuersis speciebus sunt diuersarum specierum vt risibile et rudibile. Per hoc ergo dicendū est ꝙ q̄uis ē vna proprietas que fluit ex materia istorum inferiorꝫ et supiorum quia tamē fluit ex eis ſm ratōem generis potest in eis esse vna specie. Et si dicatur est vnus primus actus. ergo erit vna prima potentia. Dicendū ꝙ non est simile quia primus actus non dependet ab aliquo sed omnia dependent ab ipso. sed prima potentia dependet ab actu. et idō optꝫ potētias distingui ex actibus.

Queritur Utrum sit vna materia omnium corporum celestium. ¶ Dicendū ꝙ non et ratio est. quia materia significat potentiam ex sui natura. vbicunqꝫ ergo est vna materia ibi est vna potētia ad formam. si ergo omniū corporum celestium eēt vna materia. ergo in materia corporꝫ celestium esset ordo ad formas aliorꝫ corporꝫ celestium. et ꝑ consequens materia vnius corporis celestis haberꝫ naturalem ordinem ad formā alterius. ergo potest in illam mutari. et sic corpus celeste posset recipere nouam formam et hoc non esset absqꝫ corruptione prioris corporis. et sic corpora celestia essent corruptibilia quod est impossibile. Ex quo sequitur ꝙ quodlibet corpus celeste ex sua materia tota est. quia non est aliqua materia eiusdē ratōnis extra hoc corpus. hoc autem est impossibile dicere de inferioribus. quia materia istorum inferiorum vnius corporis habet etiam materiam eiusdē ratōnis sub alio corpore. quia materia asini est eiusdem ratōnis cum materia hominis

Arguitur In omnibus corporibus celestibus est vnus motus. q̃ est eadem materia in omnibus. ꝯña tenet q̃a mot⁹ ꝯsequit̃ materiã. ¶ Dõm ꝙ q̃uis corpa celestia hñt vnũ motũ localem in genẽ nõ tñ habent in se illum motũ ad quẽ sequit̃ vnitas materie. q̃r vnitas materie sequit̃ ex motu generatõis et corruptõis. quia que ex se inuicẽ generant̃ ⁊ corrũpunt̃ hñt eãdem materiã q̃r materia vni⁹ fit materia alterius. sed manifestũ est ꝙ in corpib⁹ celestibus nõ est generatõ neq̃ corruptio. ergo ibi nõ est vna materia.

Queritur Utrũ forma ãte generatõnem habeat aliquod eẽ in materia ꝑ inchoatõem. ¶ Dõm ꝙ circa istã q̃stionem añ Aresto. fuerunt due opiniões ꝯtrarie. vna opinio posuit latitatiõez formarũ in materia ſm actum sicut Anaxagoras q̃ dixit q̃dlibet in quolibet ꝑexistere actualiter. ſ3 ista opinio est prius reprobata in textu. Alia opinio fuit ꝙ rerũ naturaliũ forme nõ haberẽt originem ex materia sic ꝙ aliqualiter ꝑexisterent in ea. sed simpliciẽ aduenirẽt ab extrinseco et ista opinio fuit platonis q̃ dixit tales formas aduenire ab ydeis sepatis. et auicẽna dixit tales formas aduenire ab intellectu sepato quẽ ipse dixit eẽ datorem formarũ. Sed istud est incõueniens q̃r tunc eodẽ mõ acquirerẽtur forme alie sicut aĩma rationalis. Aresto. aũt tenet mediã viam et dicit ꝙ forme rerũ naturaliũ ꝑtim veniunt ab extra et ꝑtim ab intra. q̃r sunt ab itra ſm esse potentiale et sic remouet̃ opinio platonis. et sũt ꝑtim ab extra cum nõ sint ab intra ſm esse actuale. et sic remouet̃ opinio anaxagore. Est ergo intẽtõ Aresto. ꝙ forme naturales añ generatõem ꝑhabeãt esse in materia ſm eẽ potentiale. Istud autẽ dcm̃ Aresto. ab insequutorib⁹ eius dupliciẽ exponit̃. Aliqui eñ dicunt ꝙ forme ꝑexistãt in potentia materie .s. subiectiua. q̃r sc3 materia hẽt natalem habitudinẽ ad formã et in illa natali habitudĩe ꝑexistit aliquid forme ſm quãdã analogiã sicut infra ꝓtebit. Alij exponunt sic forme ꝑexistũt in potẽtia materie nõ solum subiectiua. ſ3 etiã formali formabili. quod sic intelligit̃ quasi in materia ãte generatõem ꝑexistat forma nõ ſm eẽ specificum sicut dixit anaxagoras. ſ3 ſm eẽ genẽicũ et ꝯfusum quod est eẽ potẽtiale ñ solum se tenẽs ex ꝑte materie sicut dixit prima opinio. ſ3 etiam se tenẽs ex ꝑte forme. ¶ Qz ãt forma nõ est inchoata ſm potentiã formalẽ formabilẽ. ꝓbat̃ primo autoritatibus. secũdo rõnibus. Ponũtur quidẽ quatuor autoritates ĩ hoc primo libro illi positioni ꝯtrarie. Primo eñ dicit aresto. ꝙ priuatõ nõ manet sed materia manet. si ãt priuatõ sig̃ficaret formã inchoatã ergo etiã priuatõ manẽt. Scdõ dicit arsto. ꝙ priuatõ est ens ꝑ accñs. qd̃ iterũ est falsum de forma. Tercio dicit aresto. ꝙ priuatõ est ens ꝑ accñs et machinat̃ in maleficium forme .i. ꝯtrariat̃ forme. ergo priuatõ ñ significat formã inchoatã. Itẽ quarto dicit aresto. ꝙ materia ſm suipsius rõem appetit formã ergo nõ appetit eã ſm eẽ formale formabile. ¶ Pro intellectu istorũ est sciendũ ꝙ om̃es ponẽtes q̃litercũq̃ inchoatões formarũ dicunt ꝙ forma est inchoata in materia ꝑ hoc ꝙ materia hẽt ordinem ad aliquã formã. et q̃r ordo materie ad formã quã nõ hẽt est grã priuatõis. ideo dicunt cõsequẽter ꝙ priuatõ est forma inchoata. Qui ergo dicunt ꝙ forma sit inchoata ſm eẽ formale formabile dicunt hoc eẽ formale formabile significari ꝑ priuatõem. Exempli grã priuatio ẽ negatio forme in subiecto apto nato. illã aptitudinẽ dicunt albertiste esse formã inchoatã. ſ3 thomiste dicũt illã aptitudinẽ eẽ potẽtiã subiectiuã materie. ¶ Põt eẽ idẽ reprobari rõibus. et primo rõnibus ostẽsiuis. secũdo ad impossibile. Primo ꝓt tribus rõnibus ostẽsiuis ꝓbari ſm tria que iueniunt̃ in naturali mutatõne .s. subiectũ mot⁹ termin⁹ motus et ipse motus ſm se. Primo ex ꝑte subiecti motus. q̃r oportet in om̃i motu seu mutatõne subiectũ motus in termino a quo intelligere sub priuatõne termini ad quẽ. q̃r si termin⁹ a quo haberet terminũ ad quẽ tunc nõ mouẽtur ad terminũ ad quẽ. et hoc est quod dici solet ꝙ om̃is motus est de ꝯtrario in ꝯtrarium ergo oportet subiectum in generatõe naturali in termino a quo intelligi sub negatõe termini ad quẽ scilicet forme substãtialis. Nõ potest ergo dici ꝙ forma substãtialis preest in materia ãte generatõem. Nec valet si dicatur ꝙ ꝑuatio ꝑest forme ſm genus q̃uis non ſm spẽm. q̃r tunc forma est pñs ſm essentiã genericã. Tunc sic arguit̃. q̃cq̃d additur alicui habenti essentiã hoc est accidens. ergo forma substãtialis aduenĩẽs ꝑ generatõem ẽ accidens. nec etiã priuatio abijceretur in aduentu forme. ſ3 modus eius ꝑficeretur. ¶ Scda ratio sumitur ex ꝑte termini ad quẽ siue forme acquisite ꝑ motũ. ⁊ stãt in hoc Indiuisibile vbicũq̃ est

ibi totū est. ꝛ vbicū𝔮 deest ibi totū deest. ꝫ forma substantialis deest añ generatōem et est indiuisibilis ergo deest tota. et nō erit ibi ꝑm eē genericum. Si adest ergo tota adest. et sic est ibi ꝑm eē specificum sicut dixit anaxagoras ꝛ nō solū ꝑm esse genericū. qḋ ꝓbat̄ dupl'r. Primo qꝛ forma acquirit ꝑ generatōem sicut terminus motus. ergo nō p̄est. Scḋo qꝛ omnis motus fit ꝓpter indigētiam termini scꝫ forme. Nec valet si dicat̄ ꝙ forma substantialis adest ꝑm essentiā. ꝫ deest ꝑm eē. et hoc ꝓpter tria. Primo qꝛ forma substātialis ē indiuisibilis nō solū ꝑm essentiā sed etiam ꝑm esse. Ille eñ forme suscipiunt magis et minus ꝑm eē que p̄nt ꝑfici in subiecto ꝑ agens extrinsecū sicut sunt qualitates de tercia sp̄e. Sed hoc nō p̄t dici de formis substātialibus. Scḋo qꝛ esse nō est terminꝰ generatōis ꝫ forma siue essentia. qꝛ hoc est terminꝰ generatōnis. qḋ ē actꝰ materie. ꝫ esse est actus compositi et nō materie. Tercio qꝛ esse nō ꝓprie est de genere substātie qualitercū𝔮 dicat̄ sed terminꝰ generatōis est de p̄dicamento substātie. gͦ eē ñ ē terminꝰ generatōis. ¶ Tercia rō sumit̄ ex p̄te motus vel mutatōis in se q̄ talis est. generatio est mutatio instātanea. sed in mutatōe instātanea subiectū mutatōnis stat sub toto t̄pe in nō esse termini ad quē. et in vltimo instāti accipit terminū ad quē. ergo etiā ad totū t̄pus materia stabit sub nō eē forme. ꝛ in vltimo instāti habebit formā. ergo nō perdit̄ a forma imꝑfecta ad formā ꝑfectā sicut dicūt alij. Deinde sequūt̄ rōnes ad impossibile et p̄nt esse q̄n𝔮. Prima ē. Si forē sē inchoate ī materia ꝑm eē formale fōrbile tunc in qualibet parte materie esset forma inchoata. qꝛ quelibet ps materie cuiuslibet rei naturalis habet aptitudinē ad quālibet formā. sed aptitudo materie est forma inchoata. ergo in qualibꝫ p̄te materie sunt oēs forme inchoate. vel ergo ille forme sunt ibi essentialiter int̄ se distincte. et sic in vna re essent oēs res naturales qꝛ eēnalis distinctio est penes dr̄iam cū aūt sunt eēnalit̄ distincte gͦ habebūt suas ꝓprias dr̄ias. Etiā genꝰ nō subsistit sine sp̄e. si ergo ibi ille forme subsistūt generice gͦ etiam specifice. Vel ibi ille forme sunt indistincte sicut vna forma. et tūc sequit̄ ꝙ ōnia essent vnū ꝑm substantiā. qꝛ tales forme sūt ibi eēntialit̄ et indistincte. qꝛ si eēntialit̄ sē ibi gͦ naturaliter et formaliter. essentia eñ rei sumitur a forma specifica. Nec valet si dicat̄ ꝙ hoc esse est genericū. qꝛ eē genericū ē eē rōnis et ñ rei phisice sicut pꝫ .x° hꝰ. qꝛ genꝰ est equocū phisice. Dicit eñ Aresto. in septimo huꝰ ꝙ in genere latēt multa nō p̄t ergo aliqḋ dici phisice habere eē genericum genus eñ attribuit rebus ꝑm eē qḋ habēt in anima et nō ꝑm eē qḋ habet in rebus. et ideo formā ꝑhabere eē genericū añ generatōem est formā habere eē logicum in materia qḋ est inconueniēs in phisica. Nec p̄t dici ꝙ genus logicū sumat̄ a forma formabili. qꝛ tunc animal nō eēt genꝰ ad hominē qḋ est contra logicos. vl' qꝛ aīa humana haberet inchoationē in materia qḋ ē incōueniēs. qꝛ si animal ē genus hominis tūc habet eē formale formabile in homine sicut in alijs rebus. Scḋa rō ad impossibile. qꝛ vel illud eē inchoatū qḋ habꝫ forma in materia ē matie innatū et ꝯcreatū. vel est ab extrinseco inductū scꝫ ab aliquo agēte. Sꝫ nullū istoꝝ ē dōm ergo ꝛc. Non primū qꝛ tūc forma esset incorruptibilis sicut materia. qꝛ quicqḋ est ꝑ creationē in matia hoc semꝑ manet in ea. Nec p̄t dici scḋm. qꝛ sic eēt ꝓcessus in infinitum. quia hoc eē inchoationis qḋ educit̄ de matia haberet nouū esse inchoationis et hoc iterū aliud et sic in infinitū. Tercia rō ad impossibile. qꝛ magis ꝓprie aliquid fieret in p̄dicamētis accidentium ꝙ̄ substantie qḋ sic patet. qꝛ in factione accidentali nō p̄t aliquo mō qḋ acquirit̄ per motū p̄existē. et hoc ideo qꝛ ille motus ē de contrario in cōtrariū. sed nihil p̄existit in suo contrario. Exēpli grā. calefactio fit ex frigido in calidū. sed ꝑm ponentes inchoationē formarū in p̄dicamēto substantie p̄existunt forme ꝑm eē imꝑfectū qḋ nō p̄t dici ī formis contrarijs. Quarta rō ad impossibile ē ista quia aliquid dr̄ ens ab eēntia. gͦ si matia habeat in se essentiā forme añ generationē seq̄ret̄ ꝙ materia eēt ens in actu. et ꝑ ꝯñs nō ē ens in potentia qḋ ē simplicit̄ falsum. Quinta rō ad impossibile stat in hoc. si forme sunt inchoate in potētia matie. vl' gͦ forme existētes in diuersis p̄tibꝰ materie in diuersis rebus sunt numeralit̄ distincte. vl' numeralit̄ sunt vna. Si sunt numeralit̄ distincte gͦ etiam specifice. qꝛ maior distinctio ꝑsupponit minorē. et sic distinctio nūeralis ꝑsupponit distinctionē specificā. Si ille forme sunt vna forma in nūo. gͦ vnū nūo erit receptū in diuersis nūo. Exēpli grā. Ignis ē inchoatus in matia ligni et etiam in matia olei. vl' ergo forme ignis inchoate in ligno et in oleo sunt nūeralit̄ distincte vl' sunt numeralit̄ vna. et ergo in ligno et oleo q̄ dr̄nt nūo erit aliqḋ vnū nūo qḋ non est dicēdū.

¶ Dõm ē ⁹g ꝑ veritate ꝙ forma añ generatõez nõ p̄existit ĩ maťia ſm aliq̃d forme ſuũ ſ; eẽntiã ſicut ꝓbatũ eſt. ſed p̄existit ſm eẽ analogicũ ſiue ordinis ad formã. Habet eñ maťia ſm ſe naturalem ordinẽ ad formã. g° in tali ordine in materia p̄eſt forma. et ſic non p̄eſt ſm eẽ genericũ nec ſpecificũ nec nũale ſ; ſm eẽ analogicũ ſiue ṽtuale ¶ Circa qð ſciendũ ꝙ duplr aliquid p̄existit in alio ṽtualiter. Vno° excellẽter ſicut effcũs cauſe efficiẽtis p̄existit in ſua cã vli. et ſic forma nõ p̄existit in materia ṽtualiter. Alio mõ aliq̃d p̄existit ĩ alio ṽtualiter ſm defectũ. qꝛ ſc; hoc ĩ q̃ p̄existit eſt indignĩ⁹ et min⁹ ꝑfectũ. et ſic forma p̄existit in materia qꝛ habet in materia impſecti⁹ eẽ q̃ȝ in ſeipſa. ⁊ hoc ē qð alij dicũt ꝙ forma p̄existit in materia ſm occubitũ. i. ſm defectũ ſiue imperfectionẽ. Et rõ eſt. qꝛ ſicut cã efficiẽs ē dignior ſuo effcũ ꝑfectior et excellẽtior. ita cã materialis ē indignior et impfectior ſua forma. et iõ ſicut aliq̃d p̄existit ṽtualiť excellẽter in cã efficiẽte. ita p̄existit aliquid ṽtualiter defectiue in cã materiali.

¶ Sed arguit in cõtrariũ. pmo autoritatibus ſcðo rõnib⁹. Primo autoritatib⁹ Areſto. in pmo hui⁹ vbi dicit ꝙ materia appetit formã g° habet in ſe formã impſectã grã cui⁹ appetit ꝑfici. Dõm ꝙ ꝯña nõ vꝫ. pmo ex añcedẽte ſequit oppoſitũ cõſequentis qꝛ bñ ſequit. ſi materia appetit formã g° nõ habꝫ formã. qꝛ appetit⁹ ē reſpectu abſentis. Circa qð ſciẽdũ ꝙ appetitus accipit duplr. Vno mõ ꝑ actu appetendi et ſic ē ſp̄ reſpectu abſentis qꝛ tũc appetitus ē quaſi petitus ad aliud. Alio⁹ accipit appetitus ꝑ potẽa appetẽdi. ⁊ ſic appetit⁹ pt eẽ tã p̄ñtis q̃ȝ abſentis. qꝛ ſunt aliq̃ paſſiões in appetitu q̃ reſpiciũt p̄ñs. ſicut delectatio ⁊ triſticia. Sũt etiã q̃dã paſſiones in appetitu q̃ reſpiciũt abſens. ſicut deſideriũ timor et ſpes. Non eñ habet aliq̃s ſpem de eo qð habet. ſ; delectat in ipõ. Et ſi dicat appetit⁹ ē potẽa aĩe g° nõ ē aliq̃d ꝯueniẽs materie. Dõm ꝙ ē duplex appetitus in genere. ſ. naturalis et ꝯgnitiu⁹. q̃uis ergo appetitus ꝯgnitiu⁹. i. q̃ ſequit ꝯgnitõem ſit potẽa aĩe. qꝛ in puris naťalibus nõ eſt ꝯgnitio. ē tñ in puris naťalibus appetit⁹ naťalis q̃ appetitus nihil aliud eſt q̃ȝ inclinatio alicui⁹ in ꝑfectionẽ ſibi naturalẽ. ergo cũ maťia inclinet in ſuã formã ſicut in ꝑfectionẽ naturalẽ. ſic vtiq; materia dr̃ habere appetitũ naturalem.

Arguitur Si materia appetit formã vel appetit vnã vel plures nõ vnã qꝛ habet inclinationẽ ad plures. nec plures. qꝛ appetit⁹ naturalis nõ ē fruſtra. ſ; maťia nõ põt plures formas recipe ergo nõ pt p̄les formas appetẽ. ¶ Dõm ꝙ q̃uis materia nõ poſſet ſil plures formas ſuſcipe hoc accidit ſibi ex pte forme quã habet. qꝛ forma ſubãlis dat eẽ ſimplr. ſed nõ pñt in vna materia eẽ duo eſſe ſimpliciã põt tñ ſucceſſiue ſuſcipẽ plures formas. et ſic eſt dicendũ ꝙ materia appetit plures formas ſ; ſucceſſiue ſuſcipiẽdas. et ſic ille appetit⁹ nõ ē fruſtra

Arguitur Appetitus materie eſt intellectual. ergo ñ pt eẽ naturalis. Añs ꝓbat. qꝛ ē ſibi indit⁹ ab autore nature. q̃ ē agens intellectuale. ¶ Dõm ꝙ appetit⁹ maťie pt ad duo compari. Vno mõ ad pncipiũ a quo dat talis appetitus. ⁊ ſic pt dici intellectualis qꝛ dat a pncipio intellectuali nõ errãte ſc; a deo. Alio mõ cõpat appetitus maťie ad id in quo eſt ſc; ad ipam materiã. et ſic eſt appetit⁹ naturalis. Et qꝛ res nõ ē ꝓprie denoianda a cauſa efficiente que eſt ab extra. ſed ab illo qð eſt intra ipam. iõ ſimplr dõm ē ꝙ talis appetit⁹ ē naturalis. et nõ intellectualis.

Arguitur Appetitus naťalis eſt ad vnũ tm̃. ſ; appetit⁹ maťie ē ad p̄les formas. g° in ea nõ ē appetitus naťalis ¶ Dõm duplr. Primo ꝙ illa autoritas intelligit de naťa q̃ eſt forma qꝛ illa ē in genere determinata et determinat ad vnũ ſc; ad informatõem et in ſpecie ē detẽminata ad vnũ qꝛ ad vnã opationẽ. ſicut forma ignis determinat ad calefaciendũ. Vel pt aliť dici ꝙ q̃uis maťia nõ detẽminetur ad vnũ ſpecifice tñ detẽminat ad vnũ ſm gen⁹. qꝛ detẽminat ad formã rei generabilis ⁊ corruptibil' quia ſicut materia in ſpecie detẽminat ad formã in ſpecie ſicut materia homĩs ad formã hoĩs ita materia in genẽ detẽminat ad formã in genere.

Arguitur Priuatio eſt quodammõ ſpecies et forma vt dicit in ſecundo huius. ergo priuatio eſt forma inchoata. ¶ Dicendum ꝙ eſt duplex priuatio. Quedã eſt priuatio forme accidentalis. et talis priuatõ ſemper eſt in ſubiecto ſub oppoſita forma. et ideo talis priuatio eſt ſpecies et forma ſicut priuatio caloris eſt cum frigiditate. et de tali priuatione loquitur Areſtotiles in ſecundo huius. Alia eſt priuatio forme ſubſtantialis de qua nunc loquimur. et illa priuatio nullo modo eſt ſpecies. nec de illa loquitur Areſtotiles in illo textu. qꝛ in illo

textu sic ait. si autem est priuatio aut contrariū aliqd circa simplicē generatōem aut non posteri us cōsiderandū est. s. in libro de generatōe et cor ruptione. sed generatio simpliciter est generatio substantialis.

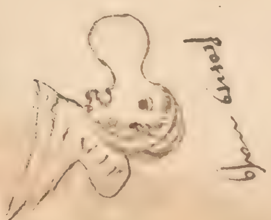
Arguitur Aresto. dicit septimo me taphisice qd in quibusdam generabilib⁹ et corruptibilib⁹ forma introducēda in materia p̄existit ħm ptem. et hoc pbat de sani tate. quia sanitas p̄requirit ptem sanā in mate ria. ¶ Dōm q̄ formā p̄existere in materia ħm ptem pōt dupliciter intelligi. Vno modo forma liter sic q̄ forma formabilis p̄existit in materia sicut dicunt aliqui. et hoc est simpliciter falsum. nec sic loquitur Aresto. Alio modo pōt intelligi q̄ forma producibilis p̄existat in materia ħm efficientiam. et hoc est verū. Loquit̄ eīn Aresto. ibi q̄ duplices sunt forme artificiales. quedā sūt que non habent in materia aliquid p̄existens quo pducant̄ effectiue. sicut patet in illis formis que fiūt solum p artem sicut forma dom⁹. Alie sunt forme artificiales que fiunt ptim ab arte et ptim a natura vt sanitas. et talis forma ha bet ptem effectiuā in materia et non formalem. quia oportet in corpore sanabili e se aliquā ptem effectiuam qua alia pars infirma ducat̄ ad sani tatem. et hec precipue est cor in aiali. et ideo illa infirmitas que inficit cor est incurabilis. q2 non habet principiū quo natura se iuuet ad sanitatē.
¶ Sed contra arguit̄. tūc non esset dr̄ia in ge nerationibus et corruptionibus artificialiū et na turaliū. quia sicut in naturalibus forma nō ē in choata ita nec in artificialibus. Dōm q̄ duplex est dr̄ia. quedam est ex pte cause efficientis quia forma naturalis inducitur in materiā p agens naturale. sed in artificialib⁹ inducit̄ p agens ar tificiale. et hec est bona dr̄ia inter materiam na turaliū et materiā artificialiū. q2 materie bene possunt distingui ex agentibus. Scdā q2 in na turalibus materia est ens in pura potentia ha bens ordinem naturalem ad illam formā quam recipit sed materia in artificialib⁹ est totū com positum et nō habet naturalem ordinem ad for mam quam recipit ab arte. sed illum ordinē ac quirit ex voluntate artificis.

Arguitur Aresto. dt in 6° de aialib⁹ quod forme naturales sūt ab intra et intellectus est deforis. Si ergo natu rales forme sunt ab intra ergo habent ptem in materia. ¶ Dōm q̄ Aresto. non loquit̄ de forma li inchoatione sed de effectiua. Est ergo ille intel lectus q̄ forme naturales sūt ab intra ex parte agentis. quia s3 materie rerum naturaliū con iungit̄ aliqua virtus qua forma inducit̄ in mate ria et intellectus venit deforis. quia non deducit̄ de materia vtute agentis naturalis. Si tamen intelligatur talis autoritas de formali inchoati one tunc est dicendū q̄ forme naturales sunt ab intra p quandam vtualem inchoatōnem et non actualem.

Arguitur Dicit cōmentator septimo metaphisice q̄ tot sunt po tentie in materia quot sunt forme. sed hoc nō pt esse verum de potētia subiectiua. quia illa ē vna ergo forme sunt inchoate in materia. ¶ Dōm q̄ materia accipit̄ dupliciter. Vno mō ħm se et pro priam naturam. et sic est tm̄ vna potentia i ma teria s3 potentia subiectiua. Alio mō accipitur materia prout subſtat diuersis dispositionibus aptantibus ipsam ad formā et tunc in materia sunt diuerse potentie q̄ ħm alias dispositōes ha bet ordinem ad alias et alias formas. Requirit̄ eīn alia dispositio p forma azimi q̄ pro forma eq̄. In illis autem accidentalib⁹ dispositionibus est quedā inchoatio virtualis effectiua et nō forma lis. Et p idem soluitur autoritas Augustini qui dicit q̄ in materia sunt quedā occulta semina. q2 manifeste intelligit hoc de vtutibus actiuis que sunt in materia et p tales vtutes non est incho atio forme nisi effectiue. et hoc patet cū dicit occul ta semina q2 semen ħm Aresto. scdo phoꝝ ptinet ad genus cause efficientis.

Arguitur Oportet in omni motu eē aliquod fluens manēs idē in substātia et variatum ħm esse. sed hoc est for ma in generatione. ergo sequitur q̄ in generatio ne forma sit inchoata. ¶ Dōm q̄ maior intelli gitur de motu p̄dicto quia in tali motu opor tet esse aliquā formā que manet eadem in substā tia in toto motu et variatur ħm esse. q2 fit ma gis perfecta ex minus perfecta sicut p3 in cale factione aque. vbi motus calefactionis est vnus calor ħm essentiā qui continue perficitur in subie cto. Secus est de generatione q2 in generatione non acquiritur forma ħm successionem sed in in stanti. et ideo ante illud instās nihil forme p̄est

Arguitur Quicquid educitur de ali quo prius fuit in eo. sed

forme naturales educunt̃ de poña materie. ergo prius fuerũt in poña materie. ¶ Dõm q eo mõ quo aliquid educit̃ de alio fuit in eo. Dupl̃r aũt aliq̃d educit̃ de alio. Uno mõ ßm esse formale substãtialiter et actualiter sicut aliq̃s educit̃ de domo. et sic nõ est intelligendũ q forme educant̃ de poña materie. q2 forme nõ p̃sũt in materia sicut aliquid p̃est in loco vel quocũq3 mõ subalit̃. Alio aliquid educit̃ de alio potentialiter siue v̄tualit̃. et hec p̃existit i eo v̄tualiter nõ ãt actualit̃. et sic forme dicunt̃ educi de potentia materie. et hoc notat̃ cũ dicit̃ q educunt̃ de potentia materie. ad denotãdum q forme p̃existunt solũ potentialiter et v̄tualiter. Dicevatur notãter forme naturales p̃pter aĩam rõnalem. q2 animã rõnalis trãscendit v̄tutem ipsius nature. et ideo nõ põt dici q anima rõnalis sit aliquo modo inchoata, vel q educat̃ de potentia materie.

Arguitur Potentia materie vel supaddit aliquid materie vel nihil. Si supaddit aliquid materie ergo ẽ forma inchoata. si nihil hoc est incõueniens q2 tũc esset sua potentia. et iã citra primũ nihil est sua poña. ¶ Dõm q nihil supaddit. Et ad argumentũ est dõm q duplex est potentia sc3 actiua que est ad agere. sicut risibile est potentia ad ridere. et sic ẽ verũ q nihil citra primũ est sua potentia actiua. Alia est poña passiua que est potẽtia ad recipere et nõ ad agere. et sic aliq̃d creatũ põt esse sua potentia sc3 passiua. Nõ diuersitatis est. q̃a ßm Aresto. nono metaphisice actus et potentia dñt esse eiusdem generis. cũ ergo actus potentie passiue sit de genere substãtie. s. forma substãtialis q̃ est actus materie ergo etiam potentia est de predicamento substantie. Sed actus potentie actiue est accidens q2 est operatio de p̃dicamẽto actionis. ergo oportet etiã talẽ potentiã eẽ aliq̃d accidens et p 2sequens talis potentia supaddit aliq̃d illi cuius est potentia.

Queritur Utrum sit vna potentia in materia vel sunt plures. ¶ Dõm q potentia materie est vna subiecto et realiter sed est diuersa ratione. Primũ p3 q2 potentia materie est eadem cũ materia sicut dictum est. sicut ergo materia est vna ita oportet potentiam esse vnam. Scdm p3 q2 potentia materie significat materiã ßm q habet ordinem ad formas sed manifestũ est q sunt diuerse forme ad quas materia habet ordinẽ ergo ẽ alia et alia potentia ßm rõem. Simile est de potentia ad suscipiendũ contraria q2 illa potentia ẽ vna q2 est ip̃mmet subiectũ est tñ rõne alia propter ordinem ad diuersa contraria.

Arguitur Si forme naturales non sunt inchoate in potentia materie. ergo nõ erit dñã inter p̃ductionem aĩe rõnalis artificialiũ et aliaꝝ formarũ naturaliũ q2 anima rõnalis non est inchoata sicut nec quecunq3 alia forma naturalis. ¶ Dõm q est duplex dñã. Prima est. q2 alie forme naturales p̃ter aĩam rõnalem hñt inchoationẽ v̄tualem effectiuã in materia. q2 v̄tute seminali educũt̃ de potentia materie. hoc ãt impossibile est dicere de anima rõnali. Et si dicat̃ ergo vnio aĩe rõnalis cũ corpe nõ erit naturalis. Dõm q dupl̃r aliq̃d dicit̃ naturale. Uno mõ q2 completiue fit et p̃ficitur p agens naturale. et sic est verũ q vnio aĩe rõnalis ad corpus humanũ nõ est isto mõ naturalis. Alio mõ d̃r aliquid naturale dispositiue. q2 sc3 disponit̃ ad hoc vt forma supior naturalit̃ inducatur ab aliquo agẽte supiori in materiã. et sic vnio aĩe rõnalis ad corpus humanũ est naturalis. Scda dñã est. q2 ille v̄tutes alteratiue q̃ sunt in materia disponũt materiã et simul introducũt formas naturales. sed v̄tutes alteratiue que sunt in semine humano tñ disponũt materiam et nõ introducunt formã sc3 animã rõnalem. Est tñ considerãdum q anima rõnalis in fieri dependet a corpe. q2 impossibile est animã rõnalem habere indiuiduatõem p se subsistendo. quia tunc esset substãtia separata. Et d̃r notãter in fieri q2 aĩa rõnalis postq̃ acquisiuit indiuiduationem in corpore tũc p̃t etiã illã indiuiduatõem retinere separata a corpe.

Arguitur Si forme nõ essent inchoate in materia tũc generatões rerũ fierent violente. q2 fierent a principio extrinseco. ¶ Dõm q dupliciter aliq̃d dicit̃ naturale. Uno° ex p̃te principij actiui et sic generatões non sunt naturales. q2 in materia nõ est principiũ actiuũ ßm q hmõi. Alio mõ d̃r naturale ex p̃te principij passiui. sicut dicim⁹ q mot⁹ grauiũ et leuiũ sunt naturales. et eodẽ mõ etiã dicẽdum est q generationes sunt naturales. q̃a in materia est naturalis aptitudo ad formã et hoc sufficit ad naturale. Dicit̃ eñi in diffinitõe violẽti tercio ethicoꝝ. violentũ est qñ passum nõ 2fert vim. i. qñ nõ est naturalis inclinatõ ad illud qd̃

agens nititur inducere in passum.

Q3 autz singulariter

Postq̄ Aresto. determinauit veritatē de principiis. ꝯñter excludit errores antiquoꝝ puenientes ex ignorantia principioꝝ. Et pmo excludit errores puenientes ex ignorātia materie. Secūdo excludit errores puenientes ex ignorātia priuatōis. Quo ad primū dicit q̄ antiqui ꝓpter infirmitatem intellectus recesserūt a veritate et incederūt in duos errores. Prim⁹ est q̄ nihil generat et corrumpit. Secūdus est q̄ oīa sunt vnū. et probāt sic suos errores. q2 omne qd̄ fit vel fit ex ente vel nō ente. Non ex nō ente. q2 ex nihilo nihil fit. ergo ex ente. et sic nō erit generatio. q2 qd̄ est non generat. et q2 ens et vnū ꝯuertunt ideo tm̄ vnum est. Si aūt cognouissent materiā sc; q̄ est ens in potentia nō incidissent in istos errores.

Nos autem dicimus.

Hic ponit Aresto. duas solutōes ad argumentū prius factū. quarū prima est q̄ nō differt aliquid dicere fieri ex ente vel ex non ente. q2 ex vtroq3 fit aliquid p accñs. sed ex ente in potentia fit aliquid p se. Pro cui⁹ intellectu ē sciendū q̄ dupliciter aliquid fit ex alio Vno mō p se qñ sc; sp natū est fieri ex illo. Alio° p accñs. q2 accidit illi ex q̄ aliqd fit. Fit g° ex ente aliq̄d p accñs. q2 accidit enti inq̄tū hmōi q̄ aliq̄d fiat ex eo. vt ex aīali fit aīal p accñs. Etiā ex nō ente fit aliq̄d p accñs. q2 ex priuatōe que ē nō ens nō fit aliquid p se. q2 nō inest rei cū res facta ē. Vñ pt3 q̄ argumentū antiquoꝝ soluit p interemptionē. q2 oē qd̄ fit ex ente in poña fit. et non ex ente in actu. et sic nec fit ex ente nec ex nō ente.

Amplius autem esse.

Jam ponit aliā solutione istā sc3 q̄ ens diuidit in ens ſm actū et in ens ſm poñam. et q2 antiq̄ nō cognoscebāt illā diuisionē ideo credebāt aliq̄d fieri ex ente in actu. sed ſm veritatē aliq̄d fit ex ente in potētia. Nō si accepissent ens ꝓ ente in potētia tūc argumētum fuisset bonū. nec tūc oportuisset q̄ negassēt generationē. q2 in generatōne ens in potētia p̄supponit sed ens in actu acq̄rit.

Tangentes quidem

Postq̄ Aresto. posuit errores puenientes ex pte materie iā soluit errorē puenientē ex pte priuatōis q2 est iste q̄ ex nō ente fit aliq̄d p se. et h° sic ꝓbabāt. primo ex rōe pmenidis q̄ sic arguebat. Quicquid ē p̄ter ens ē nō ens. sed materia est p̄ter ens q2 nō ē ens in actu. ergo est nō ens. et sic ē eadē cū priuatōne. Secūdo mouebantur ex hoc. q2 quecūq3 sunt vnum subiecto sunt vnum simpliciter sc3 potētia et virtute. i. spē. sed priuatio est eadē materie subiecto. ergo ē eadem materie spē et rōe. sed priuatio est nō ens. ergo aliquid p se fit ex non ente. Probat ergo Aresto. in sequētibus q̄ p̄uatio nō est eadem cum materia. et p hoc reprobat istum errorem.

Sed hoc differt pluri

Hic Aresto. ponit drīam inē priuationē et materiā et sunt q̄nq3. quarū pmo ponit duas. scdō cōpat suā opinionē ad opinionē platonis. pma est Priuatio est nō ens p se. q2 negatio ponitur in diffinitione priuatōis loco generis et gen⁹ maxime ſbam diffiniti significat vt pat3 sexto topicoꝝ. sed materia est nō ens p accñs quia gratia priuationis. Quādo eñ materia habet in se formā tūc est ens. ergo est nō ens p accñs q2 p p̄uatione. et p istā drīam etiā excludit inchoatō formarū sicut dictū est. q2 si p̄uatio significaret formā inchoatam tūc nō esset nō ens sed ens p se. ¶ Scdā drīa est. q2 materia est ꝑte substātiam quia est pars cōstitutiua substantie. sed priuatio nequaq̄ est substātia ymmo est potius negatio substantie.

Quidam autez quod.

Interponit Aresto. añ alias drīas ꝯpationē sue opinionis ad opionē plōnis. et vult q̄ plato ponit tria principia sicut et Aresto. sed differēter. quia plato posuit duo principia ex parte materie sc3 magnū et pūū. et vnū ex pte forme sc3 ydeam et despexit priuationē quam nō posuit in materia. Sed Aresto. ponit duo principia ex pte forme sc3 priuationē et ipsam formā. et vnū ex pte materie quia necesse est materiam supponi id est vnam materiam esse subiectum duorum contrariorum et sic nō sunt ponenda duo principia ex parte materie.

Subiecta quidem na

Hic Aresto. ponit terciam drīam inter priuatōnem et materiam. et stat in hoc. Materia cōcurrit ad constitutōem rei sicut ꝯcausa et ideo sicut

materie quia recep͠tiue cum recipiat formam. sed priuatio nō potest concurrere sicut causa rei sed concurrit ad corruptionem rei. quia mat͠ia machinatur in maleficiū forme. Quod sic pbat in textu qꝛ hoc spectat ad malū quod est cōtrarium illi quod est diuinū optimū et appetibile. ergo priuatio spectat ad malum.

Queritur Utrū materia concurrat ad pductōem forme.

Dicendum qꝫ forma accipit dupliciter. Uno modo p forma totius. et sic materia cōcurrit ad pductionem forme quia est pars intrinseca illius forme. sicut corpus humanū concurrit intrinsece ad ꝯstitutōem hominis. Alio modo accipitur forma p forma partis. i. p forma que est pars totius compositi. et sic materia accipit dupliciter. Uno modo fm se. et sic nō cōcurrit ad productionem forme effectiue sed materialiter. quia ipsa in ꝑtū hmōi est susceptiua forme. et ideo talis forma ꝑtis nō producitur absqꝫ materia. Alio modo accipit materia gratia dispositionū qualitatiarū et sic etiam materia cōcurrit effectiue ad formā partis loquendo de forma pure naturali. qd̄ dr̄ ꝓpt aīam rōnalē q̄ nō fit in esse virtute materie.

Aliud autem appetit

Hic ponit quartā rōnem que sumitur ex ratiōe ducente ad impossibile et stat in hoc. Si priuatiō eēt eadem cū materia simpliciter tunc aliqd appeteret suiipsi⁹ corruptōem. sed hoc est impossibile. ergo illud ex quo sequit. Sequela patet. quia materia fm suā naturā appetit formā. et quando forma aduenit materie tunc priuatio abijcit. si ergo priuatio est simpliciter eadē cum materia ergo oportet dicere qꝫ priuatio etiā appetit formā sicut materia. quia ergo post formam priuatio abijcitur priuatio appeteret suipsius corruptionem. Et hoc est quod additur in textu qꝫ mat͠ia appetit formā sicut turpe bonū et femina masculum. Jam turpitudo nō appetit pulcritudinē vel bonitatem. quia p pulcritudinem turpitudo abijcitur. sed id quod est turpe appetit bonitatē. ita etiam priuatio nō appetit formam sed materia cui accidit priuatio. Est tamen considerandum qꝫ appetere formā non habitā aduenit materie grā priuationis sicut qꝫ turpe appetat pulcrū aduenit sibi quia est turpe. et tamen turpitudo nō appetit pulcritudinem sed illud quod est turpe. et sic priuatio nō appetit formam eo qꝫ forma non est perfectio priuationis. sed materia appetit eā tanqꝫ sui ꝑfectionem.

Queritur Utrum aliquid pōt appetere suipsius corruptōem. et videtur qꝫ sic. quia turpe appetit pulcrum. Dicendum qꝫ turpe accipitur dupliciter. Uno modo formaliter grā turpitudinis siue priuationis. et sic turpe nō appetit pulcrum et hoc ꝓpter eādem arestō. in textu. Alio mō accipitur turpe grā materie. et tunc turpe appetit pulcrū. Est tamē sciendū qꝫ ꝓprius priuatio nō pōt dici appetere formam. ipa tamē est causa sine qua nō appetitur forma. quia gratia priuationis materia habet ordinem ad formam non habitam. nō illius est. quia forma nō est perfectio priuationis sed materie. iam vnumquodqꝫ appetit suā ꝑfectionem.

Arguitur Aliquid appetit suam corruptōem sicut patz de dampnatis qui vellent qꝫ nō essent. et illi etiam qui se ipsos occidunt desperati. et sic de alijs. Dicendum qꝫ duplex est appetitus. quidā est naturalis. et tali appetitu vnūqdqꝫ appetit suam ꝑfectionem cum ergo nulla ꝑfectio pōt esse absqꝫ tali appetitu nihil est quod appetat non esse. et de tali appetitu loquit hic arestō. Alius est appetitus deliberatiuus de quo fit talis distinctio. qꝛ talis appetitus pōt ferri in aliqd dupl'r. Uno mō p se. et sic nō pōt ferri in nō eē. qꝛ oīs appetit⁹ est respectu boni. sed nō eē nō pōt accipi vt aliqd bonū. Alio mō fertur talis appetit⁹ in aliqd p accn̄s qn̄ fert. s. i aliqd bonū cui ꝯiūgit nō eē. et sic appetit⁹ deliberatiu⁹ aliqn̄ appetēdo appetit nō eē. vt patz in dānatis et in illis q̄ deliberare se suspendūt. qꝛ tales non appetūt n̄ eē absolute ſ nō eē vel sub miſia vel sub pena. et qꝛ nō pn̄t a pena separi nisi p nō eē ideo p accn̄s et ex ꝯsequēti appetunt nō esse.

Arguitur Priuatio est eadē cū materia qꝛ in diffinitōe eius ponit. Dicendum qꝫ q̄ntū p nūc sufficit duplex est diffini°. q̄dā est pure q̄dditatiua et eēntialis et talis si det p ptes logicas. tūc est verū qꝫ q̄libet ps diffinitōis ē eadē cū diffinito. Alia ē diffinitio data p additamentū sicut accn̄a diffiniūt et sic nullo mō verū est qꝫ ea q̄ ponunt in diffinitōe sīt eadē cū diffinito. qꝛ qn̄qꝫ in illa diffinitōe ponūt aliqua que sunt alterius generis sicut qn̄ ppria passio diffinitur p suū subiectum.

Corrumpitur autem

Hic ponit quintã dñam materie et priuatõnis et stat in hoc·priuatio p se corrũpit qr ipa corrũpitur a suo cõtrario quod est forma· adueniente ẽi forma priuatio abijcitur q̃ pri⁹ erat in mat̃ia eiusdẽ forme·sed materia non corrumpit p se sed p accñs grã puatõis· Qd̃ sic pbat Aresto·quia quod corrumpit vel generat hoc habet aliqd̃ subiectum ex quo generatur vel in quod corrumpit· Hic em̃ dñr generatio et corruptio a creatõe et annihilatione·qr illa nihil p̃supponũt et nihil relinquũt·si ergo materia generaret ergo essz an̄q̃ generaretur·si corrumperet tunc materia postq̃ esset corrupta manẽt·qr corruptio est in mat̃iam sed illa sunt omnia impossibilia ergo illud ex q̃ sequitur ¶ Et pxt hoc aresto·ponit diffinitõnẽ materie · et dicit q̄ materia est subiectũ vnicuiq3 primũ ex quo fit aliquid cum insit p se·et non p̃m accñs et si quid corrũpit in hoc abibit vltim̃i

Arguitur Materia est pducta ⁊ nõ põt pduci p aliã mutationem q̃ p generatõem·ergo materia generatur· ¶ Dõm q̄ materia nõ pducitur p mutatõnem naturalem·et ita nõ requiritur q̄ pducatur aliqua istarum mutationũ·s·generatõe vel corruptione·sed pducit p creatõem que nõ est mutatõ naturalis· Et similiter dõm est de corruptõe· q̃a q̃uis materia posset nõ esse p annihilatõem nõ tamen p⁹corruptionem·

Arguit̃ Creatio est ad esse materia nõ habet esse.ergo materia nõ creatur ¶ Dõm q̄ materia nõ est creata nisi sub forma.qr qñ deus creauit quatuor elementa tũc creauit materiã omniũ generabiliũ et corruptibiliũ que habet esse actuale p̃m q̄ est sub forma·

De principio autem·

Hic Aresto·excusat se de determinatõe errorum circa ipsam formam.qr aliquis posset dicere· nũc determinatũ est de materia et de erroribus pueniẽtibus ex ignorantia materie· et iterũ determinatum est de priuatione et erroribus puenientibus ex ignorantia priuationis· ergo idem debz fieri de ipsa forma· Vult aresto· q̄ determinare de questionibus circa formã p̃m q̄ hm̃oi non spectat ad naturalem phm̃·sed spectat ad metaphisicum.qr multe sunt forme naturaliter sepate a materia de quibus nõ habet tractare phisic⁹·sed de naturalibus formis et corruptibilibus posterius est dõm scz in scd̃o hu⁹ et in libris seq̃ntib⁹

Arguitur forma est principiũ rei naturalis ergo· ¶ Dõm q̄ forma accipitur dupl'r·Uno mõ p̃m se et absolute·et sic de forma nullo mõ habet phisicus determinaẽ sed sic habet determiare de materia et priuatõne Alio mõ accipit forma cõtracte p̃m q̄ est forma rei naturalis.et sic de forma determinaẽ spectat ad phisicum·

Queritur Utrum priuatio sit causa corruptionis ⁊ generationis in rebus naturalibus· ¶ Dõm q̄ sic quia priuatio est per se causa corruptionis sicut dicit Aresto·q̄ machinat in maleficiũ forme·i·in corruptõem forme·sed est causa generationis p accidens. Pro cui⁹ pbatione sciendũ est q̄ tripliciter aliquid corrumpit·Uno mõ p se et a suo contrario· Scd̃o mõ p accidens·s·p corruptõem sui subiecti· Tercio mõ p accñs pter defectũ conseruãtis· Exemplũ p̃mi vt calor corrũpit frig⁹· Exemplũ scd̃i·vt albedo parietis corrumpit ad corruptõnem parietis· Exemplũ tercij vt lumẽ corrumpit in aere pter absentiã solis· Et oĩbus istis modis priuatio quodãmodo est cã corruptionis licz diñter qr p̃m primũ modũ corruptionis puatio est p se principiũ corruptionis·qr corruptio a ɔtrario fit p victoriã vim⁹ contrarij supra reliquũ·sed talis victoria fit pter puatõem que est in ipa materia pter quã materia est remouibilis a forma quã prius habuit· expulsio em̃ forme quã mat̃ia habuit contingit ex priuatione ·est ergo p̃ncipiũ originale ipsi⁹ corruptionis priuatio· Dicit originale·qr pximũ principiũ corruptõis p se est alterũ ɔtrariũ·hoc tñ ɔtrariũ nũq̃ corrũperet nisi adiungeret puatõ materie· Et hoc ẽ qd̃ alij dicũt q̄ puatio ẽ p̃ncipiũ corruptibilitatis· s3 alterũ ɔtrariũ ẽ p̃ncipiũ actual' corruptõis·et h⁹ dz conueniẽt·qr corruptibilitas sig̃ficat aptitudinẽ ad corruptõem·et tal' corruptibilitas aduenit alicui propter puatõem· Si ãt actual' corruptio inessz alicui pp̃ puatõem ibi actu existentẽ tũc vbicunq3 eẽt puatio ibi eẽt actualis corruptio qd̃ est falsũ sed verũ est q̄ vbicũq3 est priuatõ ibi põt eẽ aptitudinalis corruptio·

Arguitur Ois corruptõ ẽ innaturalis g⁰ nõ p̃t alicui aduenire ex natura· s3 mat̃ia ẽ nat̃a et sil'r puatõ·g⁰ nõ p̃t ex puatõe ɔiũcta materie puenire alicui corruptio· ¶ Dõm q̄ dupl'r aliq̃d ẽ natale·Uno⁰ ex pte forme q̃ est p̃ncipalit' natura sicut dz scd̃o h⁹·et sic ois

corruptio est innaturalis. qr corruptio est ad nō
esse. sed forma dat esse. Alio mō aliqd est natāle
ex pte materie q̄ etiā est natura scd̄ario. et sic eti
am corrup° pt dici naturalis et hoc duplr. Uno
mō qr puenit ex natā materie in sua suba accep
te. et sic ista inferiora sunt corruptibilia. qr habēt
materiā priuatōi ɔiunctā. Alio° est corruptio na
turalis ex pte matie qr. s. puenit s̄m dispositōez
que est in materia. et sic dispositōes disponūt ad
corruptōem. et ex eis dr̄ corruptio naturalis. Uñ
sequit q est qdā corruptō oino violenta. q̄ scz nō
puenit s̄m dispōnem materie. sicut qñ aliqs cum
gladio occidit añ suā periodū. qr talis corrup° n̄
fit s̄m dispōem materie. Et ideo q̄uis etiā ista
corruptio s̄m q est in facto eē pt dici naturalis.
nō tñ s̄m q est in fieri. qr mod' talis corruptōis
est innaturalis. Simile est de lapide q̄ qñ mouet
deorsum traheret p funē ab aliquo deorsum q̄uis
tñ ille mot' sit natal' mod' tñ mot' ē innatalis

Arguitur Idē n̄ ē cā ɔtrarioꝝ ꝫ pua°
est cā generationis vt pri'
dictū est. ergo nō est pncipiū corruptōis. qr corru
ptio et generatio sunt ɔtraria. ¶ Dōm q ɔtra
ria dñt referri ad idē. ꝫ sic nō est de priuatōe. pri
uatio aūt nō est cā generatōis et corruptōis eius
dem forme. sed diuersaꝝ formaꝝ. qr est cā corrup
tionis forme habite. i. forme q̄ nūc est in materia
et est pncipiū generatōis forme habende q̄ nō est
in matia. exēpli grā. Priua° ɔiūcta matie hūane
est pncipiū generatōis cadaueris. et est principiū
corruptionis hoīs. et sic nō referunt ad idē. Se
cundo dōm est q duo sunt in ipsa priuatōne. scz
aptitudo et negatio forme. Rōe aūt aptitudinis
ad aliā formā nō habitā priuatō est p se cā gene
ratōis. qr tūc priuatio facit materiā suscipe no
uam formā. in signū cui' nō fit generatio ex ma
teria corpoꝝ celestiū. qr q̄uis in illa materia fit
negatio aliaꝝ formaꝝ nō tñ est ibi aptitudo ad
aliā formā. Pōt tñ priuatio p accñs vt sic eē cā
corruptionis inq̄tū scz p acq̄sitionē vnius forme
alia corrumpit. sed rōe negatōnis est cā p se cor
ruptionis et p accñs cā generatōnis. qr negatio
dicit absentiā forme q̄ est corruptio.

Arguitur Materia vocat cā ɔtingē
tie vt dr̄ sexto metaphisi
ce. ergo priuatō nō est pncipiū corruptionis sed
materia. ¶ Dōm q materia accipit duplr. Uno
mō s̄m se et absolute. et sic nō est cā siue pncipiū
ɔtingētie et corruptōis. qr in corporibus celestibus
est materia. sed ibi nulla est ɔtingentia siue cor
ruptio. Alio mō accipit materia s̄m q est ɔiūcta
priuatōni. et sic materia est cā ɔtingētie. et talis
materia inuenit in istis inferiorib' in quib' ali
qua ɔtingēter eueniūt. Uenit em̄ ɔtingētia in re
bus ex dispōe matie q̄ originat ex priuatione

Arguitur Omne creatū est corrup
tibile. sed multa sunt crea
ta sine puatōe. g° priuatio nō est sufficiēs prin
cipiū. Maior pbat. qr q̄cquid precessit de nō eē h°
redit in nō eē. ¶ Dōm q est drña inter āmhila
tionē et corruptōem et pt eē duplex drña. primo
q̄tū ad principiū. scd̄o q̄tū ad terminū. Quātū
ad pncipiū. qr āmhilatio significat ordinē ad aliq̄
poñam extrinsecā. et iō deus q̄ sua poña oīa cre
auit pt sua poña oīa creata āmhilare. ꝫ corrup
tibilitas significat ordinē ad aliqd qd est cōiun
ctū illi qd corrumpit. et ideo dr̄ hō corruptibilis.
q̄a habet in se materiā priuationi ɔiunctā p quā
habet ordinē ad nō esse. Scd̄a drña est ex parte
termini. q̄a āmhilatio tendit ad nihil. ꝫ corruptō
tendit ad materiā scz ad ens in poña. et iō cor
ruptio vni' est generatio alterius. et hoc iō q̄a
materia nō pt stare nuda. et ergo corrupta vna
forma optet in instāti aliā succedere.

Queritur Utrū phs hic diffiniat materi
am et formā. et vtrū diffinitio
nes matie et forme sint bñ assignate ¶ Dōm q
Aresto. nō intēdit hic ponē diffinitōem materie
nec forme. ꝫ ponit quasdā ɔditōnes matie et for
me. q̄ sic accepte pñt dici descriptōes. q̄a descripti
ones dāt p ɔprietates. Est ergo talis descriptio
materie. Materia est subiectū vniuscuiusqz primū ex
quo fit aliquid cū insit p se et nō s̄m accñs et si
qd corrumpit in hoc abibit vltimū. Sz forma est
qddam diuinū optimū et appetibile.

Arguitur Diffinitio materie est super
flua. q̄a idē significat p pri
mū et p se. et idē significat p pse et nō s̄m accñs
¶ Dōm q illa pticula p se nō ponit ab aresto.
in textu. et si ponat tūc illa pticula et nō s̄m ac
cidēs refertur ad illā pticulā p se expositiue. Et
ad aliud argumentum dōm q primū accipit du
pliciter. Uno mō aduerbialit put primū valet tm̄
sicut primo siue primo et sic sensus est q matia
est subiectū ex q̄ primo et primo aliq̄d fit. Alio
mō capit noialiter adiectiue. et tūc sensus est q
matia est subiectū primū. i. primū et c. Est em̄ du
plex matia. q̄dā est materia prima et quedā est

materia prima. sicut elementū est materia pri ma mixti. sed nō est materia prima. et sic vtraqz expositio valet ad excludendū materiā primam que nō est subiectū primo nec primū. Deinde ad dit p se et nō ꝑm accn̄s ad remouendū priuatio nes. q̄a q̄uis priuatō ꝯiungat materie tn̄ ex pri uatione nō fit aliquid p se. sed p accn̄s. Pōt eti am priuatio excludi p hoc qd̄ d̄r. cū insit. Vel est d̄m ꝙ duplex est priuatio. quedā est priuatō q̄ expellit scz priuatio forme habite. et illa excludit p hoc qd̄ d̄r cū insit. q̄a illa nō immanet. Alia est priuatio q̄ manet scz priuatio forme habende. et illa excludit p hoc qd̄ dicitur et non ꝑm accidēs.

Arguitur Ista diffinitio ꝯuenit ele mento et tn̄ elementū nō est materia. g° diffinitio non est bona. ¶ D̄m ꝙ elementū excludit a diffinitiōe materie p illā ꝑticulam primū. q̄a elementū nō est primū subie ctum ꝟ materia elementi. et etiā materia exclu ditur a diffinitōe elementi. p hoc qd̄ dicit indiui sibile specie in aliā spēm. q̄a materia nō habet spe ciem. i. formā eo ꝙ est ens in pura potentia.

Arguitur Materia est cognoscibilis ꝑm analogiā ad formam. ꝟ in ista diffinitōe materie nihil ꝑtinens ad for mā ponit. ergo diffinitio nō valet. D̄m ꝙ q̄uis explicite nihil ponatur in diffinitōe materie ꝑti nens ad formā. implicatur tn̄ in hoc qd̄ additur vnicuiqz q2 sensꝰ ē ꝙ materia ē subiectū vnicuiqz. s. forme. ¶ Et si dicatur ergo erit subiectum forme se ꝑate q̄ etiā est forma. D̄m ꝙ Aresto. loquit de forma ꝑm ꝑm ꝙ est principiū rei naturalis. eo ꝙ sermones sunt intelligendi ꝑm materiā subie ctam. iā forma seꝑata nō est forma rei natura lis. id° vnicuiqz refertur ad formas naturales tm̄. q̄a materia est subiectū illaꝝ formarū pure naturalium.

Arguitur Aresto. hic notificat ma teriā p metaphorā. illa āt locutio nō spectat ad phm sed rethorē vel poetā. ¶ D̄m ꝙ absolute loquendo phisicus nō debet vti in sua doctrina methaphora. ꝟ pōt respectiue in ordine ad aliquē aduersariū vti metaphoris. et sic est in ꝓposito. q2 arguit hic ꝯtra platonē q̄ ꝯsueuit vti metaphoris. et id° p tales metapho ras nititur eum ꝯuincere.

Arguitur Ista diffinitio ꝯuenit pri me sub̄e que est primū sub iectum vt pz in ꝑdicamētis vbi d̄r ꝙ sit ꝑmum subiectū oīm generū accidentiū. et iterū ꝙ corrup tis oībus ꝑmis substātijs impossibile est aliqd̄ alioꝝ remanere. ¶ D̄m ꝙ duplr aliqd̄ d̄r ꝑmū. Vno mō simplicit et p ordinē ad formā subalem et sic materia ꝑma d̄r subiectū ꝑmū. Alio modo d̄r aliqd̄ ꝑmū in ordine ad aliqua ꝑdicata suba lia et accidentalia. et sic ꝑma suba est subiectum ꝑmū. q2 de ea tam eēntialia predicata q̄ acciden talia dicuntur.

Arguitur Contra diffinitōem forme videt ꝙ sit suꝑflua. q2 dici tur ꝙ sit qd̄dā diuinū et optimū que vident esse idem. ¶ D̄m ꝙ ille ꝑticule pn̄t capi duplr. Vno mō ꝑm ꝙ referunt ad idem. et sic nō ponūtur in diffinitōe forme. Alio mō ꝑm ꝙ referūt ad diuer sa. et sic forma d̄r esse diuinū p ꝯpatōem ad cām efficientē cuiꝰ est silitudo quedā scz deū. Ex quo eīm deus est actus purꝰ ergo aliquo mō ꝑticipās actū pt̄ dici diuinū. sed sic est de forma ergo. Sed forma d̄r optimū et appetibile p compatōem ad materiā. appetit eīm materia suā ꝑfectionē. s. for mā. nō ergo oportet ꝙ forma sit simplr optimū. sed ꝙ sit optimū in ordine ad materiam et inter ꝑncipia rerum naturaliū.

Arguitur Esse diuinū non ꝯuenit re bus naturalibus. sed ꝯue nit solū rebus spūalibus habentibꝰ intellectū. er go male dicit ꝙ forma sit qd̄dā diuinū. q2 forma nō habet intellectū. et sic nō diligit nec amat deū ¶ D̄m ꝙ diuinū accipit duplr. Vno mō eēntia liter ꝑm ꝙ illud est diuinū qd̄ est deus. et sic nul la res creata pt̄ dici diuina ꝟ dicimꝰ ꝙ sūt tres ꝑsone diuine q̄ sunt ipsemet deus. Alio mō dicit aliquid diuinū ꝑm ꝑticipatōnem. q2 scz ꝑticipat dīm. et h° ꝯtingit duplr q2 vl ꝑticipat dīm ꝑz na turā vt scz q2 ꝑticipat aliquid de diuina natura p silitudinē. et sic forma d̄r qd̄dam diuinū. quia natura diuina est purus actus. cū ergo forma sit actus pt̄ dici qd̄dam diuinū. Alio mō d̄r aliquid diuinū q2 ꝑticipat dīm ꝑm ꝯgnitōem et amorem et sic sola creatura intellectualis pōt dici diuina. q̄a illa sola pt̄ ꝑticipare dīm ꝑm cognitionē suā.

¶ Explicit primus phisicorum.

Orum que sunt alia quidem sunt natura

Postq̄ Aresto. in p̄mo libro determinauit de p̄n cipijs rerū naturaliū. Hic ꝯñter in scđo determinat de p̄ncipijs scīe nāalis scʒ de causis p se et p accn̄s. Et rō ordinis ē. q2 est duplex rō habitudinis p̄ncipiorum. q2 cū ordinant p̄ncipia ad subiectū qđ intrinsece ꝯstituūt. et sic de p̄ncipijs determiatū ē in p̄mo libro. Alio° cōpant p̄ncipia ad passiones q̄s ꝯstituūt extrinsece in genere cause efficiētis. ⁊ sic determinat in scđo libro de p̄ncipijs q2 g° p̄ncipia compant prius penes hītudinē ad subiectum qđ ꝯstituūt intrinsece q̄ ad passiōes quas demonstrant ideo primus liber precedit secundum.

Queritur Quare Aresto. determinat in hoc scđo d̄ q̄tuor causis et in primo determinat tantum de duabus.

Dicendum q̄ in primo libro huius determinatur de principijs ꝯstitutionis rerū naturaliū. sed in scđo determinat de p̄ncipijs cognitōnis rerū nāaliū. ꝫ solū due cause ꝯcurrūt ad ꝯstitutōem et oēs q̄tuor cause ad ꝯgnitionē. g° in p̄mo libro determinat de duabꝰ causis. et in scđo de quatuor. Ex isto etiā soluit quare determinando de causis nō dicat aliq̄d de priuatōe in hoc scđo. q2 p̄uatio nō manet in re facta. et iō ex priuatōe nihil cognoscit. Volens āt aresto. determinare de principijs scientie. determinat de eis que oportet ꝯgnoscere in scīa. et sunt duo scʒ subiectū et mediū demonstrādi siue principiū. Diuidit ergo ex hoc iste liber in duas p̄tes. In p̄ma determiat de subiecto id est de quibꝰ est ꝯsideratio nāalis phīe. quia de rebus naturalibꝰ ⁊ occasione illius diffinit naturam. Scđa p̄s est de causis ex quibus demōstrat que sunt sicut mediū scientie.

Queritur Quare Aresto. ponit hic diffinitionem nature.

Dicendū q̄ ideo. quia intendit dicere q̄ ista scientia determinat de rebus naturalibꝰ. et ideo ponit drñam inter mathematicū et phisicū. ꝫ res naturales sunt in se hn̄tes naturā. ergo oportet prius cognoscere quid sit nāa. Primo ergo inuestigat diffinitōem nature. scđo diuidit eā. Inuestigat ergo diffinitionem nature per vnam diuisionem que est ista. Eorum que sunt. quedam sunt a nāa. alia p̄pt alias causas scʒ ab arte. Et primo exemplificat de p̄mis. secundo ponit drñam inter ea. et dicit primo q̄ animalia quecūq3 et partes ip̄orum animalium et plante et simplicia corpora sicut terra ignis aqua et aer sunt a natura. Deinde ponit drñam inter illa q̄ sūt a natura et ab arte. Et vult q̄ illa que sūt a natura habent intra se principium motus et quietis. quandoq3 ꝫm locum vt cōpora celestia. qn̄q3 ꝫm augmentum ⁊ decrementum vt plante ⁊ vegetabilia. qn̄q3 ꝫm alterationem. vt elementa et elementata. sed artificialia non habent intra se principia suorum motuū. quia lectulus et indumētum et quecunq3 ꝫm artem facta non habent intra se principiū motus inq̄ntum artificialia sunt sed habent principium motus in artifice ad cuiꝰ voluntatē sic artificialia formant. et si habeant motum ille conuenit eis ꝫm q̄ habent in se aliquod naturale. sicut lectulus mouetur deorsum inq̄ntum lignum. et lignum est aliquod naturale. Ex quo ꝯcludit diffinitionem nature. et vult q̄ si illa differentia sit vera tunc nāa erit principium et causa mouendi et quiescendi eius in quo est primū p se et non ꝫm accidens.

Arguitur Omnia naturalia et omnia creata fiunt ab arte. ergo ista diuisio non est bene posita. Probatur. q2 mix fiunt per voluntatem liberam scilicet diuinam. Dicendum q̄ duplex est ars scilicet diuina et humana. Tunc ad argumentum dicendum est q̄ omnia naturalia ymmo omnia creata fiunt ab arte diuina. quia fiunt per liberam dei voluntatē. et nō fiunt ex nāali origine sicut

quidam phi falfe dixerant. Alio mō accipit ars p arte humana·et fic capit in textu· Cuius rō est quia illa que fiunt ab arte diuina fiūt etiam p causas naturales et iō etiā dicūtur naturalia·ſ que fiūt ab arte humana inquātū hmōi fiunt sine causis naturalibus et iō fiūt solū ab arte et nō a natura·

Arguitur Illa que fiūt a casu et fortuna nō fiūt a natā nec ab arte·ergo etc· Dōm q̄ dupliciē aliquid fit ab alio· Uno mō p se et sic est verū q̄ casualia et fortuita nō fiūt ab arte nec a natura· Alio mō aliquid fit ab alio p accñs·et sic casualia fiunt a natura·et fortuita ab arte·sicut infra patebit·

Dico autem non secū

Hic cōnter Aresto·exponit vltimā pticulā·s· et nō sm accñs·et vult q̄ alicui posset apparere q̄ ars esset natura·quia ars est principiū mouēdi id in quo est·sicut ars medicine in medico est principium sanationis suipsius·et sanatio est motus· ergo ars medicine videtur esse natura· Sed aresto·vult q̄ excludat p vltimā pticulam scʒ et nō sm accñs· Circa qd sciendum q̄ illud est principium mouendi alicuius p se quod semp inuenitur in eo quod mouetur·exempli grā· principiū mouens sursum p se est leuitas· Quia aūt ars medicine nō semp inuenit in eo qd sanatur·sic ars medicine non est principiū sanationis p se sed per accidens·

Est igitur natura quod

Hic Aresto·ponit drñam inter naturā habēs naturam et sm naturam.quia natura est principium mouendi sicut dictum est· habens naturam est qd habet in se hoc principiū sicut totum compositum· Scdm naturam dicitur aliqua passio consequēs p se entia naturalia· et ideo dicit sm quasi sequundū a sequor quasi sequens naturā· exempli gratia·in lapide forma lapidis est natura lapidis·cōpōs siue substantia lapidis est habens naturā·et grauitas lapidis est sm naturā

Arguitur Materia est habens naturā et est natura·ergo sunt idem hñs naturā et natura· Añs pbat·qz materia habet formā que est natura Dōm q̄ dupliciter dicit aliquid alterum habere· Uno mō sicut materia habet formā·et qd sic habet naturā non dicit hic habens naturam· Alio mō aliquid habet alterum sicut totū habet ptes· sicut homo dicit habere corpus et aīam·et qd sic habet naturā hic dicit hñs naturā· Per hoc ergo dr̄ q̄ materia nō habet formā sicut totū habet formā sed sicut ps habet formam·

Quod autem est natura

Hic excludit Aresto·errorem aliquoꝝ volentium demonstrare naturā esse·et ex hoc soluit vnā tacitam obiectionē· Quia obijci posset· questio an est psupponit ad questionē qd ē·ergo prius fuisset quesitū an esset natura antq̄ fuisset data diffinitio nature· Rñdit aresto·q̄ nō oportet inuestigari de natura an est·qz ridiculū est temptare demōstrare naturā esse· Cuius rō est·qz ridiculū est illud demonstrare qd est manifestū ad sensum· Sed naturam esse est manifestū ad sensum· ergo nō pōt demonstrari naturā esse· Maior pz; quia demonstratio est semp de ignotis·sed quod est manifestum ad sensum hoc est maxime notum·et iō nullus demōstrat q̄ nix sit alba·quia negās talem propositiōem indiget sensu·sicut dicit primo topicoꝝ· Minor ostenditur sic· quia ad sensum est manifestum aliqua moueri et precipue localit̄ sed ex motu cognoscimus naturam· ergo per sensum cognoscimus naturam· Et addit aresto·in textu q̄ volēs demōstrare naturam esse habet se sicut cecus disputās de coloribus qz in hoc conueniunt q̄ vterqz scʒ cecus et demonstrās naturam esse non scit distinguere inter hoc quod est per se notum et hoc quod est per se ignotum· Quāuis ad hoc se habeat opposito modo·quia demōstrās naturam vtitur illo quod est maxime notum tāquā ignoto·quia quod demōstratur sm q̄ hmōi est ignotum·sed cecus disputās de coloribus vtitur ignoto tanq̄ noto·quia cecus natus disputat de coloribus quasi sibi essent noti et sunt tamen sibi ignoti· et ideo talis cecus disputat de vocibus et nō de rebus cū cognitio nostra sit ex sensu·

Arguitur Aresto·in pmo huius demōstrat materiā esse·sed materia est natā·ergo natā pt demōstrari eē Dōm q̄ in pmo huius aresto·nō demōstrat materiā esse sed demōstrat eam esse principium transmutationis· Probat eī q̄ in oī trāsmutatōe reqrit materia·et hoc ē pbat materiā eē pncipiū trāsmutatōis

Queritur Utrum diffinitō nature sit bñ assignata· Dōm q̄

sic. Sed cõtra hoc arguitur naturam eē est mani
festum. ergo non indiget aliqua notificatione.
Dicendum ꝙ natura accipitur dupliciē. Uno mõ
q̃tũ ad quia est. et sic naturam eē est ꝑ se notũ.
quia sensui natura notificatur per motum sicut
dictum est. Alio modo capitur natura q̃tum ad
quid est. et sic natura est multum difficilis cog
nitionis. quod patet ex diuersis diffinitionibus
nature datis a diuersis autoribus. Circa quod
considerandum ē ꝙ natura accipitur quinqȝ mo
dis. Primo modo impositum est nomen nature
ad significandum generatiõem uiuentium. et sic
natura idem est qḋ natiuitas. Secundo modo
extensum est nomē nature ad significandũ prin
cipium illius generationis. Tertio modo impo
nitur ad significandum principium intrinsecum
cuiuscunqȝ motus. Quarto accipitur pro materia
et forma que etiã sunt principia intrinseca. Quin
to accipitur natura ꝓ toto composito siue pro
forma totius. et sic diffinitur a Boetio cum dicit
Natura est quod cũ insit rebus ab intellectu quo
qȝ modo capi pōt. Est enim aliquid intelligibile
ſm formam specificam. et ideo forma specifica vo
catur tunc natura. De ordine istorum modorum
dicendũ ē ꝙ natura ſm ordinem perfectionis dici
tur primo de forma et toto composito. Sed ſm
ordinem impositionis dicitur primo de prima ac
ceptione. quia ad illam primo nomē nature est
impositum. Nec sunt omnes iste acceptiões per
tinentes ad philosophiam naturalē. quia vlti
ma acceptio transcendit istam scientiam cum eti
am species rei inueniatur in immaterialibus.
alie autem acceptiones spectant ad naturalem
philosophum. Est ergo intellectus diffinitionis. natu
ra est principium scilicet quo ad priuationem. q̃
etiam dicitur natura. et causa quo ad materiã
et formam. Est enim priuatio principium et nõ
causa cum nõ influat in effectum sicut causa. vel
potest exponi principium ꝓ principio actiuo. et
causa pro principio passiuo. Quia in quibusdam
vt in animalibus natura est principiũ actiuum
motus. in quibusdam sicut in pure naturalibus
vt in grauibus et leuibus natura est principium
passiuum. Addit vlterius mouendi et quiescendi q̃
dictiones possunt tripliciter exponi. quia sũt ge
rundia que habent triplicem expositiõem. hic ta
men principaliter debent exponi passiue. quia ex
hoc aliquod est naturale quia est mobile et non
quia mouens. q2 sic deus maxime esset ens natu
rale cũ maxime mouet et etiam substãtie separate
quia mouent. Additur quiescendi. quia illa que
mouentur naturaliter ad locum etiam quiescũt
in loco. Additur in quo est ad differentiam artificiali
um quorum principium non est in re artificiali.
sed est in mente artificis extra rem artificialem
sicut dispositõ in materia scamni nõ est ex natu
ra scamni sed ex actione artificis scȝ carpenta
toris. Additur consequenter primũ propter mo
tum mixtorum. quia ille motus non cõuenit pri
mo mixtis sed cõuenit primo elementis sicut pa
tet in animali. quia q̃uis animal moueatur de
orsum tamē hec non fit ex natura animalis ſm
ꝙ animal sed gratia elementi predominãtis scȝ
terre. et sic anima ꝓ nunc non dicitur natura nisi
forsan capta ſm inferiorem gradum eius scȝ cor
poreitatis vel mixtionalem vt infra dicetur. vel
dicitur primũ propter accidentia. sicut grauitas
in terra q̃uis enim est principiũ motus terre nõ
tamen est natura. quia nõ est principiũ mouēdi
primum et principale. sed ipsa forma substantia
lis terre. est tñ bñ principiũ istrumẽtale. Addit ꝑ
se et non ſm accidens propter artem que quan
doqȝ inuenitur in illo quod mouetur per artem
et tamen ars non est natura quia concurrit so
lum ad illum motum per accidens sicut dictum
est circa textum.

Arguitur Natura est aliquid abso
lutum. sed principiũ est ali
quid respectiuũ. ergo male diffinitur natura per
principium. Dicendum ꝙ tam natura q̃ principi
um possunt capi dupliciter. Uno modo absolute.
Alio respectiue sicut pr̄ et filius. tũc est dicendum ꝙ
capiēdo naturã absolute etiã principiũ debet capi ab
solute. sed capiēdo naturã relatiue etiã capit principi
piũ relatiue. Est tñ verum ꝙ formalit natura nõ sig
nificat aliq̃d absolutũ et idõ debet potius diffiniri ꝑ
principiũ q̃ ꝑ aliq̃d absolutũ. Unde patet ꝙ ista diffini
tio q̄ dabat ab antiq̃s ē incõueniens. s. Natura est
vis insita rebus ex similibus similia procreãs.

Arguitur Ex diffinitiõe seq̄ret ꝙ priuatio nõ
esset natura qḋ tñ falsũ ē. Sequela ꝓ
bat q2 priuatõ nõ ē principiũ et cã. Dicendum ꝙ illa
cõiũctio copulatiua et pōt duplr capi. Uno mõ ꝓut co
pulat illa duo principiũ et cã adinuicē. et sic nõ debet
capi in ista diffinitõe. q2 sic procedēt argumentũ. Alio
accipit illa cõiũctio et ꝓut copulat vtrãqȝ particulã
ad diffinitum quod est natura sic ꝙ sit sensus.
Natura est principium mouendi et quiescendi.

et natura est causa mouēdi et q̃escendi·q2 natura q̄nq3 est ꝑncipiū sicut pt3 de priuatōe·q̄nq3 vo est causa sicut pt3 de materia et forma.

Arguitur Ars est etiā ꝑncipiū mouēdi illius in quo est.vt pat3 de horalogio·q2 ars est ꝑncipiū mouendi horalogiū et ptes eius puta lapides·ergo etiā ars est natura ¶ Dicendum ꝙ motus horalogij vel tripudij pōt capi dupl'r· Uno mō q̄tum ad substantiam motus·et sic illi motus fiunt a natura sicut motus in horalogio est a forma grauis Alio mō accipit q̄tum ad modū motus ꝑm tarditatē ⁊ velocitatē eius·⁊ tūc non est ex natura sed ex arte·q2 ꝙ mot⁹ est velocior vel tardior hoc fit ab arte imponēte aliqua mobilia·vel etiā tal' motus contingit ex commensuratione talium mobilium adinuicem·

Arguitur Motus celi est naturalis ⁊ tñ in celo nō est ꝑncipiū quiescēdi·q2 celū cōtinue mouet· ¶ Dōm dupliciē Primo ꝙ q̄uis in celo nō sit ꝑncipiū quiescendi ꝑm ptes q2 ptes celi ꝯtinue mouent tñ est ibi ꝑncipiū quiescēdi ꝑm totū q2 totū celū q̄escit q̄uis quelibet ps moueat· Scdo pt dici ꝙ duplex est motus·quidā est mot⁹ q̄ tendit ad quietem sicut motus rectus ⁊ fit ꝓpter quietem·et in tali motu natura est ꝑncipiū mouendi et quiescendi· sicut pt3 in grauibus et leuib⁹· Alius est motus q̄ nō ordinat naturaliter ad quietē sicut motus celi·⁊ in tali natura nō est principiū quiescendi· ¶ Ex contra.ergo celū nūq̄ quiescet q2 nūq̄ habebit naturalē ordinē ad quietem sicut dictum est· Ad hoc pt dici ꝙ motus celi pōt ad duo compari· Uno mō ad ꝓximū finem·s·ad ꝯtinuā generatōem et corruptōem istoꝝ inferioꝝ quē finem cognouerūt ipsi ph̄i·et sic celum nō quiescit naturaliter·quia ꝑm illos generatōes semꝑ durabūt· Alio modo comparat motus celi ad vltimū finem qui finis ē completio nūi beatoꝝ quē finem ph̄i nō cognouerunt·et sic etiā celū naturaliter quiescet· Ex quo pōt sic argui· Sicut se habet motus rectus ad suum terminū ad quē·ita se habet mot⁹ circularis ad suū finem quē acquirit ꝑ motū celi· Cui⁹ ratō est q2 sicut motus rectus fit ꝓpter finem qui est ꝯseruatio mobilis in suo loco.ita motus celi fit ꝓpter suū finem vltimū q̄ est completio numeri electoꝝ·sed habito fine siue termino mot⁹ in motu recto fit naturaliter quies· ergo habito fine in motu celi fit naturaliter quies· Et si dicat q̄d naturaliter mouet hoc non quiescit naturaliter· Dōm ꝙ hoc est verū ꝑ eodē tpe·et ideo q̄d mouetur motu recto hoc mouet ꝑ totū spaciū naturaliter et tñ in termino motus quiescit naturalit̄· Sic dr̄ de celo ꝙ nūc celum mouet naturaliter ⁊ tñ habito fine motus eius quiescit naturaliter· sicut dici posset de lapide ꝓiecto qui mouet naturaliter quousq3 acquirit sibi locum·

Arguitur Motus celi est ab aliquo extrinseco ergo nō est naturalis· Añs ꝓbat·q2 est ab aīa nobili que est extra celū· Dōm ꝙ duplex est principiū mouendi· quoddam est actiuum·et tale principium nō habet in se celum·sic enim motus celi est potius intellectualis·quia est ab intellectu practico anime nobilis·et sic in motu celi sumūntur differentie positionum· natura autem est determinata ad vnum· Aliud est principium passiuū·et sic motus celi est naturalis·quia ipsum mobile habet aptitudinē naturalē ad motū circularē et hoc sufficit· Prius enim dictum est ꝙ mouendi debet hic ꝑncipaliter exponi passiue.

Arguitur Grauia et leuia mouentur a generante·ergo non est motus eorum naturalis· quia mouentur ab aliquo extrinseco scilicet ab ipso generante.

¶ Dicendum ꝙ est duplex principium motus sc3 passiuum quo aliquid est mobile naturaliter· et aliquod actiuum quo aliquid mouet· Dicendum est igitur ꝙ grauia et leuia habent intra se principium passiuum quia ipsa sunt naturaliter mobilia et hoc sufficit·quia sicut ad violentiam requiritur ꝙ passum non conferat vim· ita econtra ad naturale sufficit ꝙ passum conferat vim id est ꝙ passum habeat naturalem aptitudinē ad motum suscipiendū qui fit ab agente.

Queritur Utrum grauia ⁊ leuia habeant intra se principium actiuum sui motus· ¶ Dicendum ꝙ duplex est principium actiuum scilicet principale· et est q̄d principaliter agit et hoc est ipsū generans·et sic non habent grauia et leuia intra se principium actiuum sui motus. Aliud est principium actiuū secundarium quod dicitur ab alijs subeffectiuū et sic grauia et leuia habent intra se principium actiuum sui motus· In signum cuius generante corrupto·adhuc graue mouetur ꝑ formā que est in ipso graui in qua forma remanet quedam virtus generantis·

Arguitur Motus vaporū sursū est natalis et tñ nō mouet a pncipio itrinseco. pbat qꝛ ille mot⁹ ē naturalꝭ quē natura facit. ¶ Dōm ꝙ vapores accipiūt duplr. Vno mō ꝓm pncipiū materiale siue ꝑ materiā et sic mot⁹ vapoꝝ sursū est naturalis. qꝛ matia vapoꝛ pt ad oēm dr̄iam moueri. Alio⁹ capiunt vapores ex pte forme. et tūc ē dōm ꝙ in vapore ē duplex forma. s. forma sbalis aq̄. et sic mot⁹ vapoꝝ sursū ē ɔtra naturā. Alio⁹ accipit vapor ex pte forme inducte ab extrinseco q̄ ē raritas et leuitas. et sic mot⁹ vapoꝝ sursū ē natalis. Ex pte āt cē efficiētis. s. celi mot⁹ coꝝ ē obediētial inq̄tū ista inferiora naturalit obediūt influxui supioꝝ corpoꝝ. Silit pt dici de fluxu et refluxu maris qꝛ si effluxus maris ɔsideret ex pte forme sbalis aq̄ tūc ē ɔtra naturā. si āt ɔsideret ex pte forme inducte in aquā a luna et a supiorib⁹ corporibus tunc motus eius est naturalis.

Querit Vtrū motus ignis circularis in sua spera sit natalis. ¶ Dōm ꝙ duplr aliq̄d dr naturale. Vno⁹ qꝛ ɔuenit sibi ꝓm ꝓpriā naturā q̄ ē forā sbal. ⁊ sic mot⁹ ignis sursū ē igni natal. Alio⁹ dr aliq̄d natale ꝓm naturā cōem ꝓm quā corpa ordināt adinuicē. et sic mot⁹ ignis circularis pt dici naturalis qꝛ ɔuenit igni ꝓm ꝙ ordinat ad influentiā corpis celestis. Vñ ptꝫ ꝙ ille motus circularis ē min⁹ naturalis q̄ motus vapoꝝ sursū vl mot⁹ efflux⁹ maris. qꝛ scꝫ in illis aliq̄ forma imp̄mit ꝓm quā fit mot⁹. ⁊ iō vocātur ip̄ssiones. ꝫ in igne nō imp̄mit aliq̄ forma ꝓm quā ignis ē mobilis circularit. et hoc ē qd̄ alij dicūt et bñ ꝙ mot⁹ ignis circularis nō ē simplicit ꝓm naturā nec simplr ɔtra naturā. qꝛ si sic tūc eēt violētus. ꝫ est ꝑter naturā scꝫ ꝓpriā.

Arguitur Mot⁹ aialis ē a pncipio intrinseco et tñ nō est naturalis qꝛ ē aialis q̄ distinct⁹ ē ɔtra naturalē et violentū. ¶ Dōm ꝙ mot⁹ aialis accipit duplr. Vno mo ex pte totius aialis. et sic motus eius deorsum ē naturalis subeffectiue ex pte forme. et passiue ex pte materie. Alio pt capi mot⁹ aialis ꝓm ꝙ aialis. i. ex pte aie et tūc mot⁹ naturalꝭ accipit duplr. Vno⁹ put naturale solū distinguitur cōtra violentū. ⁊ sic etiā mot⁹ aialis est naturalis qꝛ nō violētus. et sic multi dicūt ꝙ ista diffinitio sit intelligēda illo mō. ⁊ dicūt vlterius ꝙ aia sit natura ꝓm istā diffinitōem. et ꝙ mot⁹ aialis sit naturalis. Rō pt sic ꝓbari. qꝛ ꝑ naturā dicit aliqd̄ ens natale. ꝫ manifestū est ꝙ aialia sunt entia naturalia qꝛ de eis detminat in phia natali. ergo etiā aia ē natura. Sed ɔtra arguit natura ē detminata ad vnū. n āt sic ē de aia. Dōm ꝙ natura in illa auctoritate accipit nata ꝓm ꝙ distinguit ɔtra aiam sicut etiā capit Aresto. in scd̄o de aia. ¶ Alio mō accipit natura spēalit put distinguit cotra aiam. ⁊ tūc ē dōm ꝙ aia accipit dupliciter. Vno mō ꝓm gradū aie inq̄tū aia est siue vegetatiua siue sensitiua siue intellectiua. et sic aia nō ē natura qꝛ ē aliq̄d altius natura cū aia moueat ad opposita. Alio⁹ accipitur aia ꝓm gradū impfectū. s. mixtionalē. ⁊ tūc etiā aia ē natura qꝛ mouet solū ad vnū. Perfecta eñ aialia naturali motu solū mouent deorsum. sicut dr in scd̄o de generatōe. Et si dicat capiēdo animā ꝓm ꝓprios gradus aie. tūc adhuc motui aialis ɔuenit diffinitio. dōm ꝙ excludit ꝑ illā pticulā mouēdi qꝛ mouendi stabit tūc ꝓ motu pure natali. aia āt ꝓm gradū aie nō ē pncipiū mouēdi motu pure natali. sed motu aiati qꝛ tūc mouet ad opposita.

Arguitur Si natura est aliquid vel ergo est substātia vel accñs si substātia vel materia vl forma. Non materia qꝛ illa est ens in pura poña. Nec forma qꝛ forma est termin⁹ motus. Nec etiā accidens qꝛ hoc non est pmū principiū mouendi. ¶ Dōm ꝙ natura pncipaliter est substātia. qꝛ est matia vel forma. ꝫ scd̄ario pt dici accidens ⁊ improprie. Et hoc sic pbat. qꝛ eodē mō aliquid est natura quo mō est pncipiū mouendi. sed principale princip̄iū mouendi est forma et materia. et accidens est principiū instrumentale et secundarium. Maior est nota. Minor probatur tribus ratioibus. Prima est qꝛ in agentibus subordinatis secundaria agentia non agunt nisi virtute primi agentis. sed accidens est secundarium agens ergo non agit nisi in virtute sui subiecti. ergo substantia est principale mouens. Secunda ratio. operari sequitur esse. sed forma substantialis est primum principium essendi. ergo etiam est primū principium operandi. Tertia ratio. Causa vniuersalis plus influit q̄ alie cause secūdarie. sed substantia se habet sicut causa vniuersalis in agendo quia forma substantialis est principium primum omnium operationum. Sed forma accidentalis agit solum ad vnum sicut calor solum calefacit. ergo forma substantialis est primum principium operandi.

Arguitur Ergo forma substantialis agit p essentiã. Dõm q forma substantialis est bene principium primũ operandi sed nõ proximũ·quia principium proximũ operandi est naturalis potentia siue aliud acciñs. Et si dicatur illa accidentia generãt formam substantialem·ergo illa accidentia sunt forme substantiales·quia vnũquodq generatur a suo simili· Dõm q forme accidentales capiuntur dupliciter·Vno modo ßm proprias naturas et sic nõ inducunt formas substantiales qr nihil agit vltra suam spẽm· Alio modo ßm q habent in se virtutem forme substantialis cuius sunt instrumenta et tunc etiam inducunt formã substãtialem·Cuius ratio est·quia instrumentũ nõ sequitur formam ppriam in agendo·sed formam principalis agentis·Sicut securis non facit securim sed scamnũ.

Arguitur Natura nõ est principiũ oppositorum·sed quies et motus opponũtur·ergo natura non est principium mouendi et quiescendi· Dicendũ q est duplex quies·s·quies in termino a quo·et talis quies opponitur motui·et illius qetis natura nõ est principium. Alia est quies in termino ad quem·et illius quietis natura est principium. Et talis quies non opponitur motui sed est consummatõ motus·vt patz quinto huiũs·sicut natura in lapide est principium motus lapidis deorsũ· et etiã quietis deorsum.

Videtur autem natã·

Postq̃ Aresto·posuit diffinitõem nature· consequẽter ponit ei⁹ diuisionẽ· et vũlt q natura dicitur de tribus·primo de materia·secundo de forma tertio de priuatione·Primo ergo ostendit q materia dicit natura et hoc sic·sicut se habent artificialia ad materiã eorum ita etiam naturalia et hoc ßm antiquos·sed substantia et natura rerum artificialium est materia·ergo sic est in reb⁹ naturalibus·Maior patz·quia ßm antiquos forme naturales sunt accidentia de quarta specie q̃litatis·Ponebant eñi antiqui materiam eẽ substantiam rei et res solum differre penes figuras accidentales·Exempli gratia·Dyogenes qui posuit aerem pro principio omniũ rerum dixit aerẽ sic figuratum esse hominẽ·et aerem sic figuratũ fore azinum et sic de alijs·Et sic ptz manifeste q forme naturales habent se sicut artificiales·Minorem probat Arestotiles p signum antiphõtis illius philosophi·quia hoc est substantia et natura rei quod redit p naturalem generatõnem·sed materia in artificialib⁹ redit p generationẽ naturalem·ergo materia est substantia et natura rei·Minorem pbat exemplariter·quia si aliquis pijciat lectulũ ad terram sic q lectulus accipiat potentiã germinandi·tũnc in germine non redibit lectulus sed lignũ·ergo lignũ est natura que est materia·Et addit Arestotiles duas differentias inter materiam que est natura et formam que est natura ßm antiquos·Prima est qr materia est substantia et forma est accidens. Secũda differentia est quia materia est ppetua et forma est transiens et corruptibilis.

Arguitur Ans in isto argumẽto est falsum·quia forme in naturalibus et artificialibus non habent se eodem modo· Dõm ad hoc dupliciter· Primo q hec ratio nõ procedit ex veris simplicit sed ex veris quo ad tenẽtes opinionem antiquorum· et sic etiam ratio ista non est pbatiua apud omnes· sed solum apud illos. Scdo dõm q bene põt concludi verum ex falso· ista aũt ratõ est vera quo ad suam conclusionẽ scz q materia est natura q̃uis ex pmissis falsis ßm se concludat·

Alio autem modo for

Hic pbat scdam ptem·s·q forma sit nata et hoc drib⁹ rõib⁹· Pria rõ stat in h⁹·eodẽ mõ aliqdẽ natale q̃ mõ aliqd dr artificiale·ß dr aliqs artificiale ex sua for g° natale ex sua forma·ß anteq̃ aliqd accipiat formã artificialẽ nõ ẽ artificiale· g° anq̃ aliqd accipiat formã natalẽ nõ ẽ natale·ergo forma rei natalis dr eẽ nata· Et addit q forma sit magis nata q̃ materia·quia ab illo aliqd pl⁹ denoiat ßm qd aliqd est in actu q̃ ßm qd est in poña·ß ßm materia aliqd ẽ in poña et ßm formã in actu g° res magis habet denoiari a forma q̃ a materia.

Amplius fit ex homi·

Hic poit scdam rõez q̃ stat i h⁹·illd ẽ nata qd redit p generatõez natalẽ·ß forma redit p generatõem natalẽ g° for ẽ nata·Maior pz·qr generatõ ẽ ad naturã·Minor pbat·qr ßz rei veritatẽ p generatõem naturalẽ redit forma naturalis·q̃uis antiqui dicebant illam formã includi sub materia sicut lignũ est ens natale hñs formã natalẽ·

Amplius aũtez natu. Hic ponit terciam rõem et est ista. natiuitas est via in naturã. sed natiuitas ẽ ad formã. g° forma est natura. Maior ptz ex drña int natiuitatem et medicationẽ. quia medicatio denoiatur a t̃mino a quo et nõ ad quẽ. qr medicatio nõ dicit via ad medicinam sed a medicina in sanitatem sed sanatio dr natiuitas quia denoiat a t̃mino ad quẽ. dicit eñi sanatio via in sanitatẽ.

Queritur Quare medicatio denoĩat a pncipio ꝛ generatõ a termino. ¶ Dõm q ideo quia medicatio dicit actionẽ. sed actio denoiat a pncipio cui⁹ est agẽ. sed sanatio et generatio dicũt motũ sed motũs denoiatur a t̃mino ad quẽ. ergo sanatio et generatio denominant a t̃mino ad quẽ.

Sed forma et natura Hic pbat terciã ptẽ scz q priuatio sit natura. et hoc sic. forma ẽ natura. sed priuatio ẽ quodãmõ spẽs et forma. ergo etiã priuatio ẽ natura. et hoc ẽ verũ in generatõne accidentali. et vult Aresto. q sicut forma dr dupl'r et analogice. s. de forma pfecta et impfecta. sic etiã dr natura tam d' forma q priuatione. Qz aũt intelligat de priuatõe que ẽ in accidentib⁹ patet. qr dicit in textũ q si ẽ priuatio et ↄtrariũ aliqd circa simplicẽ generationẽ id est substantialem generationem. cuius subiectum ẽ materia pma aut nõ. ẽ posterius ↄsiderãdum scz in libro de generatione.

Queritur Utrũ natura bñ diuidat in materiã formã ꝛ priuationẽ. ¶ Dõm q sic. et ẽ diuisio analogi in sua analogata. qr sm veritatẽ natura dr prius de forma. deinde de matia et vltimo de priuatione. qr forma est pncipiũ ꝛ termin⁹ generatõis ꝛ sm illã dr aliqd actu naturale. Scdõm aũt materiã nõ dr aliqd naturale nisi sm potentiã. iõ nõ dr materia natura nisi inqtum ẽ subiectũ hñs aptitudinẽ ad motũ. De puatione aũt dicit simpliciter p accñs sm q est ↄiuncta materie. Et si dicat Aresto. ponit aliũ ordinẽ qr pponit materiã forme. Dõm q Aresto. loquit sm opinionẽ antiqrũ de matia q si eẽt vera plus eẽt matia natura q forma et ergo pponit mate. a. pmo forma nõ esset natura sed sola materia esset natura.

Arguitur Materia ẽ pura potentia ergo nõ ẽ pncipiũ mouẽdi. ¶ Dõm q duplex est pncipiũ mouendi scz actiuũ motus siue effectiuũ et hoc semp est in actu. quia vnũqdqz agit sm q est in actu. Aliud ẽ pncipiũ mouendi passiuũ sicut subiectũ. et sic etiam ens in poña ẽ pncipiũ mouendi. Vñ dictũ ẽ sup q illa gerundia mouẽdi et quiescẽdi debent exponi pncipaliter passiue.

Arguitur forma ẽ t̃minus generationis. sed natura ẽ pncipium. ergo forma nõ ẽ natura. ¶ Dõm q forma naturalis accipit dupl'r. Uno mõ sm q est in generãte. et sic ẽ pncipiũ generatõis. qr generãs sm suã formam ẽ pncipiũ geniti. Alio mõ accipi forma sm q est in generato. et sic ẽ termin⁹ mot⁹. ¶ Est tñ ↄsiderandũ q termin⁹ etiã põt dici pncipium qr q̃uis forma nõ sit pncipiũ effectiuũ geniti. est tñ pncipiũ generatõis passiue vl' geniti formale. Scdõ dõm q forma substãtialis est pncipium motus ↄsequentis talẽ formã substantialẽ. et iõ forma etiã ẽ pncipiũ effectiuũ scz motus qui sequitur rem genitam.

Arguitur Priuatio nõ est ens p se g° nõ est pncipiũ siue natura. ¶ Dõm q sicut puatio est ens. ita etiã est natura. priuatio eñi ẽ ens sm analogiã entis. ita etiam est analogice natura. quia est pncipiũ transmutationis. qm sine ipsa nõ fieret trãsmutatio sicut dictũ est primo hui⁹.

Querit Utrũ forma sit magis natura q materia. ¶ Dõm q sic. et arguit q nõ. qr materia est plus substantia q forma. ergo videt q materia sit plus natura. Añs pbat. quia hoc ẽ plus substãtia qd plus substat sed materia plus substat. ergo ꝛc. Dõm q suba capit dupl'r. Uno mõ prout dicit a substando. et sic materia est plus substãtia q forma. et sic loqtur Aresto. in pmo phor. Alio mõ suba dicit ab eẽndo vl' a substantiando formalit. et sic forma est magis pncipiũ siue natura qr forma dat esse. materia recipit esse. Substãntia aũt pncipalit est denominãda ab essendo et nõ a substando

Arguitur Diffinitões date p formã sunt dyaletice et nõ phisice. ergo forma nõ est magis natura. pbat. qr dicit Aresto. i phemio d' aĩa q diffinitões dyaletice sunt casse et vane qr nõ sũt phisice ↄsideratiõis. ¶ Dõm q dupl'r dicũt diffinitões dyaletice. Uno mõ quia dant p intentiones logicas sicut diffinitõ dat p genus et drãm. et sic verũ est q

tales diffinitões nõ sunt naturales sed sunt logice. Alie sunt diffinitões date p formas reales absq materia. ꝛ tales diffinitões q̃uis sunt vane quo ad demonstratõem sicut loquit aresto. in phemio de aia. sūt tñ in se bone diffinitões. Nec Aresto. in prohemio de aia loquit de diffinitōib⁹ subaꝝ sed accidentiū. Uult em̄ q diffinitões passionū date absq materia sunt casse et vane.

Arguitur Aliquid est ens naturale qz est trãsmutabile vel mobile. sed trãsmutabile eē est potius a materia. ergo materia est magis natura. Dōm est q qñ dr aliqͦ ens trãsmutabile duo dicūt. s. eē ꝛ trãsmutabilitas. Quantū gͦ ad hoc qͦ dr eē sic pl⁹ esse trãsmutabile est a forma. qz forme conuenit plus dare eē q̃ materie. tñ q̃tū ad trãsmutabilitatē sic eē trãsmutabile est plus a materia. Uel pt dici q q̃uis trãsmutabilitas magis dependeat ex materia subiectiue. tñ magis dependet ex forma terminatiue qz forma terminat trãsmutationem naturalem.

3a lectio

Quoniam aūt deter.

Postq̃ Aresto. diffiniuit et diuisit naturã. Consequēter in his duobus vltimis capitulis intēdit dicē de quo determinat phia naturalis. et hoc facit in capitulo sequenti dicēs q de materia ꝛ forma. Et añq̃ hoc faciat ponit drñam mathematici a phisico. qz ex illa drña inducit qͦ intendit. Proponit ergo intentū suū p modū q̃stionis querentis an mathematicus differat a phisico. Et ponit duas rões principales q nō drnt. quarum pma est. Quecūq scie q̃siderant eadem subiecta ille sunt eedē vel vna est ps alterius. quia scie distinguūt penes obiecta. sꝫ mathematica q̃siderat eadē subiecta cū phisica. s. supficies corpa et magnitudines que etiã sunt in corpib⁹ phisicis gͦ ꝛc. Scdã rō tangit ibi: Amplius āt astrologia. Et stat in hoc. astrologia est ps mathematice ꝛ etiã est ps phisice. ergo ad mīn⁹ q̃tū ad aliqͦ coincidūt. gͦ nō sūt simplr scie distincte. Qd āt astrologia est ps phisice pbat. qz ad quācūq sciam ptinet q̃siderare subam et naturã rerū. ad illã etiã ptinet q̃siderare passiones illarū rerū. ƀ ad phisicā ptinet q̃siderare subam solis et lūne qz sunt corpa naturalia. ergo etiã spectat ad ipm q̃siderare de accidentib⁹ solis ꝛ lune. ƀ de illis accidentibus determinat mathematica scꝫ astrologia ergo mathematica ꝛ phisica nō drnt. Modic etiam q phisici inueniūt determinare de figura solis ꝛ lune in phisica. ergo mathematica et phisica non drñt. et has rões soluit aresto. postea in textu.

De his quidem igitur

Hic Aresto. soluit istã questionē motã. et vult q q̃uis mathematicus et phisicus determinent de eodem nō tñ eodē mō. qz de istis pdictis scꝫ de superficiebus de corpe et magnitudine determinat phisicus in q̃tū sunt termini q̃titatiui in rebus naturalibus et q̃tum sunt in materia sensibili. sed mathematicus q̃siderat has passiones fm q eis insunt alie passiones. et sic determinat de eis p modū subiectoꝝ. sicut cōsiderat magnitudines fm q in eis pt aliqua figura haberi. et iō cōsiderat eas vt abstractas a motu et materia sensibili. Et istã abstractionē possum⁹ facere absq incōuenienti. quia abstrahentiū non est mendaciū. Circa qͦ sciendū q duplex est materia. qdam est materia sensibilis. i. materia fm q habet ordinē ad qualitates sensibiles. Alia est materia ymaginabilis. i. materia fm q habet ordinē ad q̃titatē. Quãuis igit eadē sit materia fm eam q̃ habet in se quãtitates et qualitates sensibiles est tñ alia fm rōem. qz materia accepta in ordie ad quãtitatē naturaliter est prior seipsa fm q hꝫ ordinem ad qualitatē. et sic materia ymagiabilis pcedit naturaliter materiã sensibilē. Ex hͦ sic arguit p cōem regulã. q̃cunq aliqua duo sic se hñt q vnū ē naturalr prius altero. etiã si sp i eēndo q̃iungãt tūc pri⁹ pt itelligi absq posteriori in pma opatōe itellectus. quia ergo materia ymaginabilis est prior materia sensibili. iō pñt mathēaticalia intelligi absq hoc q intelligãt cū materia sensibili. Sile est de hoie ꝛ risibili. qz hō et risibile semp q̃iungūtur fm rē. tñ qz homo est pꝰ risibili fm naturã pt hō intelligi sine risibili

Patet autem hoc faci.

Hic q̃ter ex pdictis excludit errorē plōnis q̃ posuit ydeas separatas a materia in reb⁹ phisicalibus et nō in mathematicalib⁹. Posuit em̄ hominē separatū a pticularib⁹ hoib⁹ ꝛ nō sic i mathematicalibus. qz in figuris et numeris nō posuit aliquã ydeã vt ptꝫ de aia. Dicit ergo aresto. q ex quo mathematicalia sunt plus separata phisicalibus ergo plato plus posuisset ydeas separatas in mathematicalib⁹ q̃ in phisicalibus. et iterum phisicalia nō sūt separata nec fm rē nec fm rōem.

et tñ plato dixit in phisicis esse ydeas sepatas q̃
sunt spẽs phisicales et nõ essent in materia.

Fiet autem vtiq̧ hoc

Hic manifestat pdictã solutõem .s. q̧ mathemati
calia sunt sepata a materia et phisicalia nõ. et
hoc dupl'r. Primo pbat ex diffinitõe phisicaliũ et
mathematicaliũ. qr mathematicalia diffiniũtur
absq̧ materia sensibili sicut sunt par et imp. cur
uũ et rectum. et phisicalia qualia sunt caro os et
homo nõ diffiniũt absq̧ certa materia sensibili.
Vñ ptz q̧ iste scie drñt sicut symũ et curuũ. quia
curuũ nõ determinat sibi certã materiã sensibilẽ.
sed symũ diffinit p nasum q̃ est matia sensibilis

Demonstrant autem

Hic oñdit idem et hoc p scias medias inter ma-
thematicã et phisicã que sũt pspectiua armonica
id est musica et astrologia. qr iste scie hñt se ↄtra
rio mõ ad scias pure mathematicas. qr scie pure
mathematice ↄsiderãt aliquid incõtracte. ß iste sci
entie medie ↄsiderãt aliquid ↄtracte qr ad aliqd̃
phisicũ et ideo sunt magis phisice q̃ mathemati
ce. qr accipiunt aliquid incõtractũ et applicãt hoc
ad ↄtractum. Et pt rõ sic formari. Scie medie di
stinguitur a mathematica q̃ tñ hñt ptem mathe
matice q̃tũ ad subiectum incõtractũ. ergo phisica
plus distinguit a mathematica qr nõ hz ptem cũ
mathematica q̃tũ ad subiectũ. Ex quo sequit p
positum scz q̧ mathematice scie drñt a phisicis p
abstractionem.

Queritur

Vtrũ conueniẽt aresto. hic assi
gnat drñam inter sciaz mathe
maticalẽ et phisicalẽ. Dõm q̧ sic. qr ista drña
dat p modos diffiniendi. ß ex modis diffiniendi pt
sumi drña in scientijs. et hoc ptz ex duob⁹. Primo
qr diffinitio est mediũ demonstrãdi vt ptz scdo
posteriorꝝ. ergo ex diuersis modis diffiniendi su
mit diuersus modus demonstrãdi. sed diuersi mo
di demonstrãdi generãt diuersas scias. cũ demõ-
stratio generat sciam. sicut ptz pmo posteriorũ.
Itẽ scdo. diuersitas sciarũ sumit penes pncipia
vt dr pmo posteriorꝝ. ß ex diuersis modis diffini
endi sumũtur diuersa pncipia. qr pncipia ↄstituũ
tur ex diffinitõe et subiecto. vel ex diffinitione et
passione.

Queritur

Quotuplex sit modus
diffiniendi. Dõm q̧ tri
plex. Vnus est p materiã sensibilẽ .i. p materiam
acceptã ßm ordinẽ ad qualitates sensibiles. et sic
diffiniũtur phisicalia. qr talia includunt materiã
habentẽ ordinẽ ad qualitates sensibiles. Cui⁹ rõ
est. qr naturalia diffiniũt sub habitudine ad mo
tũ. ß aliqd ideo mouet qr hz in se materiã sensibilẽ
Sunt enĩ qualitates pncipia quib⁹ aliquid actua
liter corrũpit alterat vel augmentat. Exẽpli grã
Homo est res phisicalis et diffinit p corp⁹ huma
nũ qd̃ est corpus nõ solũ habẽs in se figurã siue
q̃titatẽ. ß etiã necesse est tale corpus habere com
plexõnẽ q̃ ↄplexio est ex vnione pmarꝝ qualitatum
Alius modus diffiniendi est cũ materia ymagi
nabili .i. cũ materia accepta p ordinẽ ad quãtita
tem q̃ quãtitas ↄprie cognoscit p ymaginatõem
et p talẽ materiã diffinit mathematicus. Cui⁹ rõ
est. qr forme mathematicales nõ sunt oĩno sepa
te a materia ergo oportet q̧ diffiniãt p materiã
qr vnũquodq̧ hz diffiniri sicut habet esse. ß qr nõ
includũt illã materiã ßm q̧ habet in se qualita-
tes sensibiles. ß ßm q̧ hz ordinẽ ad quãtitatem.
ergo sic diffiniri hñt. Exempli grã. Figura trian-
gularis est aliqd̃ mathematicale et hz aliquam
materiã sed nõ respicit materiã ßm q̧ in ea sunt
qualitates sensibiles.

Arguitur

Materia sensibilis nõ sepa
tur a materia ymaginabili
ergo si diffiniũt p materiã ymaginabilẽ etiã dif
finiũtur p materiã sensibilẽ. Dõm q̧ q̃uis sũt
idem ßm rem siue subiecto qr in omni materia re
periunt quãtitates et qualitates. drñt tñ ßm na
turalem ordinẽ intelligẽdi. et sic drñt ßm rõnem
qr naturaliter prius intelligit materia ßm q̧ yma
ginabilis q̃ ßm q̧ sensibilis. Cui⁹ rõ est. qr natu
raliter materia pri⁹ hz ordinẽ ad quãtitatẽ q̃ ad q̃
litatem. et ideo pt intelligi materia vt ymaginabi
lis et ßm ordinẽ ad quãtitatẽ q̧ nõ intelligatur
materia sensibilis .i. ßm ordinẽ ad qualitatẽ. Vñ
illa materia ßm q̧ ymaginabilis est prior seipsa
ßm q̧ est sensibilis. sicut hõ est prior seipso ßm q̧
est al' q̃ ßm q̧ est hõ. Tercius mod⁹ diffinien
di est oĩno sine materia. et iste mod⁹ est ↄprius
metaphisico. qr metaphisicus determinat de reb⁹
sepatis a materia .s. de substantijs sepatis et de
trãscendentib⁹. qr trãscendẽtia etsi repiant in ma
teria nõ tñ determinat de eis inq̃tũ sũt in materia
ß qr reperiũt extra materiã. Hic manifestũ ẽ q̧
materia nõ est de rõe illarꝝ rerũ. Ex istis g° põt
intelligi hoc qd̃ cõiter dr q̧ phisica diffinit p ma
teriã tã ßm rẽ q̃ ßm rõnẽ. qr diffinit per materiã

tam ſm rē ꝙ̄ ſm rōem q̄ꝛ diffinit ꝑ materiā ſen ſibilē. Ḣꝫ mathematica diffinit ꝑ materiā ſm rē et nō ſm rōem. q̄ꝛ illa materia q̄ ponit̄ in diffinitionib⁹ mathematicaliū eſt ſm rē phiſicalis cum oīs materia ſit phiſicalis. ꝟ nō ſm rōem. q̄ꝛ illa materia nō ponit̄ in diffinitionib⁹ mathematicaliū ſꝫ ꝙ phiſicalis. ꝟ ſm ꝙ mathematical̄. Et metaphiſica abſtrahit a maťia tā ſm rē ꝙ̄ ſm rōnē

Arguitur Scie ſecant̄ quēadmodū & res de q̄b⁹ ſūt. tercio de aīa ſed phiſicus & mathematicus ꝯſiderāt de eiſdem reb⁹. ergo nō diſtinguūt̄. ¶ Dōm ꝙ res accipiūt̄ duplr̄. Uno mō materialiter et ſic nō ē incōueniens plures ſciās ꝯſiderare eaſdē res. Alio mō accipiunt̄ res ſm formales rōes cōſiderandi ſcꝫ ſm ꝙ referunt̄ ad ꝑ̄ncipia et paſſiones. ſicut primo hui⁹ dictū eſt. et tūc eſt incōueniēs diuerſas ſciās ꝯſiderare eaſdē res. Per hoc ergo dōm eſt ad argumentū ꝙ q̄uis phiſic⁹ & mathematicus ꝯſiderāt eaſdē res referūt tn̄ eas ad diuerſas rōes cōſiderādi. q̄ꝛ phiſicus determinat de ſupficieb⁹ lineis et figuris ſm ꝙ ſūnt corpoꝝ naturaliū et ꝑ ꝯñs ꝑut hn̄t ꝯtractōem ad materiā ſenſibilē. ſed mathematic⁹ ꝯſiderat de illis quātitatib⁹ ſm ꝙ eis pn̄t ineſſe alie paſſiones. Un̄ mathematicus determinat de linea ſm ꝙ figurabilis ſicut patet ꝑ totum librū Euclidis. Et ex iſto ſumi pt̄ ꝙ vnā ꝯcluſionē differēter demōſtrāt phiſicus et mathematicus. Exempli grā. Iſtam cōcluſionem terra eſt ſperice figure demonſtrat phiſicus ex motu. q̄ꝛ em̄ ptes terre equaliter tendūt ad centrum ꝑ motum iō neceſſe eſt terrā eſſe ſperice figure ſm phiſicos. ꝟ mathēatic⁹ ſiue aſtrolog⁹ ſic demōſtrēt neceſſe eſt h⁹ eē circularis figure q̄ꝺ facit eclipſim circularē. ꝟ terra facit eclipſim circularē ergo eſt ſperice figure.

Arguitur Intellect⁹ intelligens rem aliter ꝙ̄ eſt eſt falſus. ſed intellectus intelligēs mathematicalia eē ſine materia intelligit rem aliter eſſe ꝙ̄ eſt g° eſt falſus. ¶ Dōm ꝙ intelligere rē aliter ꝙ̄ eſt duplr̄ pt̄ intelligi. Uno mō in ꝑ̄ma opatōe intellect⁹. et tūc ſine oī incōuenienti res intelligit̄ aliter ꝙ̄ eſt. q̄a in ꝑ̄ma opatione pt̄ vnū intelligi alio nō cointellecto q̄uis tn̄ illa a pte rei ſint ꝯiuncta. et h° eſt verū ſi vnū nō ſit de diffinitōe alterius. ſicut ptꝫ de hoīe et riſibili. q̄ꝛ hō nō ē a pte rei abſqꝫ riſibili et tn̄ pt̄ intelligi homo nō intelligēdo riſibile. Alio mō pt̄ intelligi in ſcd̄a opatione intellectus ſcꝫ remouēdo vnū ab alio ꝑ negatōem et h° nō ꝯtingit abſqꝫ falſitate. ſicut ſi intelligatur ꝙ homo nō ſit riſibilis. Et ſil̄r eſt in ſenſitiua opatione. q̄ꝛ ſenſus viſus pt̄ videre colorē corpis odoriferi ſcꝫ pomi abſqꝫ eius odore. et tn̄ nō ſubſiſtit color pomi abſqꝫ odore. ſic ad ꝓpoſitū pn̄t mathematicalia intelligi cum materia ymaginabili in prima operatione intellectus non cointelligendo materiam ſenſibilem q̄uis hoc in ſecunda opatōe intellectus fieri nō poſſit cum ſemꝑ ſint ꝯuncta.

Arguit̄ Mathematic⁹ ꝑ̄ſup ponit materiā & ꝑ materiā diffinit. ergo nō abſtrahit a materia ꝓbat̄. q̄ꝛ impoſſibile eſt diffinitōeꝫ abſtrahi a diffinito in quacūqꝫ opatōe intellectus. ¶ Dōm ꝙ diffinitōes mathematicales abſtrahūt a materia ſenſibili. i. nō dātur ꝑ materiā ſm ꝙ habet ordinē ad qualitates ſenſibiles. ꝟ dant̄ ꝑ materiā ymaginabilē. i. ꝑ materiā acceptā in ordine ad quātitatē que naturalit̄ ꝑ̄uenit materiā ſenſibilem ſicut dictū ē prius. Per hoc ſoluit̄ argumentū qn̄ arguit̄ Abſtrahere cōuenit metaphiſico ergo nō mathematico. Dicendū ꝙ metaphiſico ꝯuenit abſtractio ab oī materia. q̄ꝛ ꝑ nullā materiā diffinit ſicut dictum eſt in corpore queſtionis.

Arguitur Omnis ſcia abſtrahit a materia: ergo abſtrahere a materia nō eſt ꝓpriū mathematice. Añs patꝫ q̄ꝛ ſingulariū nō ē ſcia. ergo oportet omnē ſciam abſtrahere a materia ſingulariū. ¶ Dōm ꝙ eſt duplex abſtractio. quedā eſt vl̄is a pticulari. et illa ꝯuenit cuilibet ſcie. Alia eſt abſtractio forme a materia. et talem abſtractionē habet metaphiſicus q̄ꝛ nullā materiā ꝯſiderat. et ſm quid cōuenit mathēatico. q̄ꝛ nō ꝯſiderat materiā ſenſibilē.

Arguitur Materia ſenſibilis eſt ſubiectū mathematicaliū que ſunt accñ̄a talis materie. ꝟ accñ̄s habet diffiniri ꝑ ſuū ſubiectū ergo mathematicalia debent diffiniri ꝑ talem materiā. ¶ Dōm ꝙ materia ſenſibilis eſt ſubiectū formaꝝ mathematicaliū ꝑ accidēs. q̄ꝛ q̄uis omnia mathematicalia ſūt in materia ſenſibili nō tn̄ illa materia eſt ſubiectum formarū mathematicaliū ſm ꝙ ſenſibilis ſed ſm ꝙ eadē materia eſt ymaginabilis. i. hn̄s ordinē ad q̄titatē. q̄ꝛ nūs ē multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. vnitas āt dr̄ ꝯtinuū indiuiſū. ſed continuitas ſpectat ad ꝑ̄dicamentū quātitatis.

Arguitur Mathematicus etiā diffinit p motū. ergo male dr ꝙ abstrahit a motu. Añs ꝓbat. qꝛ circulus est aliquid mathematicū et diffinit p motū vt patꝫ ex diffinitōe circuli. qꝛ circulus est linea plana cuius mediū est centrū a quo linee mote ad circūferentiam sunt equales. ¶ Dōm ꝙ est duplex motus quidā est phisicus. et ab illo abstrahūt mathematicalia. qꝛ talis motus cōcernit materiā sensibilē Alius est mot⁹ ymaginarius et talē motū etiā hñt mathematicalia. Sic eñ dicim⁹ ꝙ ex fluxu puncti in longū causat linea qđ phisice est oīno falsum qꝛ punctū nō pt moueri sicut patꝫ sexto hui⁹. capit igit ibi motus p motu ymaginario. Similit est hic dōm ꝙ motus in ista diffinitōe capitur p motu ymaginario et nō phisico

Queritur Vtrū scie medie sint magis phisice ꝙ̄ mathematice. Pro qua questione est ꝯsiderandum quot sint scie medie et que sint. ¶ Dōm ergo est ꝙ sunt tres. s. musica pspectiua et astronomia. et dicunt medie. qꝛ mediū est qđ aliquid pticipat d vtroqꝫ extremo. sed iste scie pticipāt aliquid de mathematica et aliquid de phisica. ergo dicunt medie int phisicā et mathematicā. Minor oñdit. qꝛ accipiūt aliquod mathematicū et illud applicāt ad aliqđ phisicū. Exempli grā. musica determinat de nūo qui est aliquid mathematicū applicato ad sonū qui est obiectū naturalis potentie ⁊ sic est aliqđ phisicū. Perspectiua determinat de linea q est aliquod mathematicū et applicat ad visum qui est poña naturalis. Silr astronomia accipit magnitudinē que est aliqđ mathematicu et applicat ad motū astroꝝ siue ad astra. et sic componūtur iste scie ꝙ̄tū ad subiecta ex aliquo mathematico et aliquo phisico. et ideo dicunt medie. ¶ Per h° ergo ad q̄stionē dōm est ꝙ iste scie medie sūt simplicit magis phisice ꝙ̄ mathematice. Circa quod sciendū est ꝙ in scia sunt duo ꝯsideranda. s. ipsa res ꝯsiderata q habet se materialit ad habitū scientificū. et ꝓncipia siue media demōstrādi habēt se formalit penes q sumit formalis rō ꝯsiderādi. Quantū igit ad rē ꝯsideratā sic sunt simplr phisice. qꝛ in istis scientijs accipit aliqđ mathematicū et applicat rei phisice sicut dictū est. et isto mō pcedit rō doctoris in cōmento et aresto. qꝛ dicit Aresto. ꝙ sunt simplr magis phisice. et doctor ꝓbat. qꝛ motus debet habere spēm ex termino. cum ergo termin⁹ est simplr phisicus. ergo scie medie sunt simplr phisice. Alio mō ꝯsiderātur in ipa scientia ꝓncipia. et tūc dōm est ꝙ i sciētijs medijs pñt ꝯsiderari duplicia ꝓncipia. s. illa que ꝓprie ⁊ adequate se hñt ad illā sciam. et illa in scientijs medijs sunt etiā phisicalia. Cui⁹ rō est. qꝛ illa ꝓncipia in scientijs medijs dñt ꝓporcionari rei ꝯsiderate. sed res ꝯsiderata est magis phisica. ergo iste scie ꝙ̄tū ad talia ꝓncipia ꝓpria magis erūt phicales. Itē si illa ꝓncipia essent simplr mathematicalia tunc essent eadem ꝓncipia scie subalternantis et subalternate et p ꝯñs essent vna scia qđ est falsum. Alia sunt ꝓncipia in scientijs medijs in que finalit scia media resoluit. ⁊ illa sunt plus mathematicalia ꝙ̄ phisicalia. quia iste scie sūt subalternate mathēaticalib⁹. Nā astrologia et pspectiua subalternantur geometrie q est scia mathematicalis. qꝛ ergo scia hꝫ specificā distinctōnem et entitatem ex ꝓprijs ꝓncipijs ergo scie medie etiā ꝙ̄tū ad ꝓncipia dicēde sunt simplr plus phisice ꝙ̄ mathematice.

Arguitur Scie medie enūant inter mathematicas sicut ptꝫ in q̄driuialibus scientijs. ergo sunt mathematice. ¶ Dōm ꝙ scie medie pñt duplr capi. Vno mō quo ad ꝓncipia ꝓpria q sūt eis adequata. ⁊ tūc sunt plus phisice et a talibus ꝓncipijs scia specificat. Alio mō accipiunt scie medie ſm illa ꝓncipia in que finaliter resoluūt. et tūc sunt simplr mathematice. qꝛ scie medie subalternāt mathēaticis. sed ꝓncipia scie subalternate resoluūtur in ꝓncipia scie subalternātis. et ꝙ̄tum ad hoc enumerant inter scias mathematicas. Vñ ptꝫ ꝙ sūt simplr phisice et ſm quid mathematice. Et sic soluitur illud argumentū quo sic arguit. Scia subalternata spectat ad genus subalternātis. Dōm ꝙ hoc est verum quo ad cōia ꝓncipia ꝟ non quo ad ꝓpria ꝓncipia a quib⁹ sumit scia spēm. q̄a ex istis specialib⁹ ꝓncipijs scia sumit spēalem rōnem

Queritur Quare ē aliq̄ scia ꝯsiderādi media int mathematicā et phisicā et nō int mathematicā et metaphisicā cū tñ etiā hēant ordinē adinuicē sicut mathematica et phisica. ¶ Dōm ꝙ hoc ē iō qꝛ scia metaphisicalis et mathēaticalis hñt se ad materiā p ꝯtradictionē qꝛ metaphisicalia sūt oīno absqꝫ materia ſm ꝙ hmōi. ⁊ mathēaticalia sūt cū materia ꝟ int cōtradictoria nullū ē mediū g° nō pt aliq scia int eas mediare. ꝟ mathēaticalia et phisicalia sunt ꝯiūcta materie ꝙ̄uis diuersimode. et sic mathēati-

calia q̄ sunt ꝯiuncta materie ymaginabili pn̄t cō trahi ad hoc ꝙ cōiungātur materie sensibili·

Quoniā autem natu

Postꝙ̄ Aresto·pmo diffiniuit naturā in vno capitulo·in scd̄o diuisit naturā·in tercio dedit differentiā phisici a mathematico·Nūc in isto capitulo ꝑncipaliter intendit dicere de quibus ꝯsiderat scia naturalis, et vult primo ꝙ phia naturalis tractabit de materia et forma·ꝛ ꝓbat hoc duab⁹ rōnibus·Prima est·qꝛ phus natalis hꝫ deꝰminaꝛe de natura qꝛ aliquid dꝛ naturale ex q̄ hꝫ naturā sed natura dꝛ de materia et forma·Scd̄a rō est qꝛ ꝯsideratio phie naturalis est sicut cōsideratio symi vt patuit in capitulo ꝑcedenti·ꝫ ꝯsideratō mathematici est sicut ꝯsideratio curui·ꝫ symū significat formā in deꝰminata materia·ergo phisicus hꝫ simul ꝯsiderare materiā et formā·

Etenim iā et de hoc·

Hic ꝯsequēter aresto·mouet duas dubitationes circa ꝑdicta·Ex quo eñ dictū est ꝙ phia naturalis debet determinare de materia et forma·inq̄rit an etiā deꝰminādū sit de toto ꝯposito natali qd̄ est ex vtrisqꝫ·et qꝛ illa questio est satis nota ex ꝑdictis·sic mouet aliā quā ī tendit istam scꝫ·qꝛ in phia naturali sunt multe pticulares scie·vtrum ergo ad eandē spectat deꝰminare de maꝰia ꝛ fōꝛ sil·vel ad vnā spectat deꝰminare de maꝰia et ad aliā de forma·Hic eñ est de mathematicalibus qꝛ mathematica scia est de nūis et magnitudinibus ꝛ tñ nō deꝰminat in eadē scia de nūis ꝛ magnitudinibus ꝫ in alia et in alia·qꝛ in geometria deꝰminat de magnitudinib⁹ et in arismetrica de numeris·

In antiquos quidem

Hic aresto·soluit scd̄am questionem et pmo ꝓm opinionē antiquoꝝ·et dicit ꝙ ꝓm antiquos phia naturalis solū erit de materia·qꝛ antiq̄ nihil vel parū de forma tractauerūt·Democrit⁹ aūt et empedides dicunꝰ formā aliqualiter tetigisse cū dicebant aliqua fieri ex alio p ꝯgregatōem q̄ tñ non est ꝓprie forma substātialis·et id̄ impfecte formā cognouerunt·

Si autē ars imitatur

Hic Aresto·oñdit tribus rōnibus ꝙ ad eandem sciam spectat determinare de materia et forma·Prima stat in hoc·Ars ymitatur naturā·ꝫ eiusdē artis est cōsiderare formā et materiā·sicut patet in medico qui ꝯsiderat colerā et flegma et hūores in corpe naturali in quib⁹ proxime subsistit sanitas·Et similiꝰ ptꝫ hoc de edificatore qui ꝯsiderat lapides et ligna·ergo similꝰ eadē scia natalis debet ꝯsiderare materiā et formā·

Adhuc quod cuius·

Hic ponit scd̄am rōem et stat in hoc·Ois sciencia considerās finē hꝫ etiā ꝯsiderare ea q̄ sunt ad finē·i·media quibus attingiꝰ finis·sed forma est finis materie·ergo scia considerās formā hꝫ etiā ꝯsiderare materiā·Maior ptꝫ qꝛ ex fine sumiꝰ rō medioꝝ ad finē·Minorē ꝓbat Aresto·duplr·Primo ex cōditionibus finis·Scd̄o p similitudinē in artibus·qꝛ duo sunt dē rōe finis·Primū est ꝙ est cui⁹ cā·scd̄m ē ꝙ est q̄d vltimū·ꝫ forma est hmōi qꝛ est c⁹ cā et est q̄d vltimū gͦ fōꝛ est finis maꝰie

Quoniam autem fat

Hic ꝓbat idē p similitudinē in artib⁹·et p̄t sic sumi rō·Sicut se hꝫ vsus ad formā in artibus·ita forma ad materiā·sed vsus forme est finis forme ergo forma est finis materie·Pro ista rōe sciendū ꝙ triplex inueniꝰ ordo artiū·quedā eñ sunt artes q̄ disponūt materiā et tales artes sunt minus ꝑncipales·Alie sunt artes introductiue forme rei artificialꝭ·et ordināꝰ pme artes ad scd̄as sicut ad finē·Tercia est ars vsualis q̄ vtiꝰ re facta·et illa est finis scd̄e artis·exēpli grā·Est aliqua ars que disponit ligna vt nauis fiat ex lignis·Et est alia ars que facit nauē ex lignis sic dispositis·et est tertia ars nauigādi q̄ vtiꝰ naui facta·et ista tercia ars vocaꝰ architectonica quasi ꝑncipalis ars·et dꝛ ab archi qd̄ est ꝑnceps et tegni scia quasi ꝑncipalis scia·Ex his ꝓbāꝰ maior ꝛ minor quia vsus est finis ipsius forme·cum ideo fiat forma vt vsus habeaꝰ·ergo forma est finis materie·Ideo eñ disponiꝰ materia vt forma introducaꝰ·Et sic habet eodē mō se vsus ad formā sicut forma ad materiam·Et subdit Aresto·in textu ꝙ nos sumus quodāmodo finis oīm artificialiū·qꝛ oia artificialia fiūt ꝓpter nos·Artes eñ inuēte sunt ad hoc vt vbi naꝰa deficit hoc ars suppleat·qꝛ gͦ artes sunt ad supplementū nature·sic sequiꝰ ꝙ sunt ꝓpter hoīes·Et est sciendū ꝙ etiā in scd̄o de aia dicit aresto·ꝙ homo est finis omniū naturaliū et hoc declarat sic·qꝛ mixta

sunt ꝓpter plātas. et plante ꝓpter animalia. ani malia sunt propter homines. quia nutriunt homines ergo ⁊c.

Amplius eorū sunt.

Hic ponit tertia rō ad idē et est ista. ea q̄ sūt ad aliqd spectāt ad vnā sciam. ſ materia et forma sunt ad aliqd. ergo spectāt ad vnā sciam. Maior nota est. qz vnū relatiuū sp cognoscit p reliquum. Minor ondit. qz q̄libet matia hz formā sibi ꝓportionatā gͦ hz ordinē ad formā sibi ꝓportionatā.

Arguitur Materia ⁊ forma sunt in pdicamto sub e ergo nō sūt relatiua. cum pdicamenta sint inter se distincta. Dōm q̄ duplicia sunt relatiua q̄tū p nunc sufficit quedā sunt relatiua ſm esse. et illa sūt solū de pdicamēto relationis vt pr̄ et filius. dn̄s et seruus. Alia sūt relatiua ſm dici. et illa sūt pncipaliter de alio pdicamēto q̄ relationis. et talem relatiōem hn̄t materia et forma.

Arguitur Esse materie depēdet a forma totaliter. et sic videt q̄ materia et forma hn̄t relatōem ſm esse. Dōm q̄uis totū eē actuale maie depēdeat a for nō tn̄ simplicit totū ei⁹ eē depēdet a forma. hz eni mate ria aliqd esse reale q̄uis potiale p se. ſ relatiua hn̄t totū eē suū a correlatiuis. qz pr̄ nullū eē habz nisi a filio. Est tn̄ ↄsiderandū q̄ illa relatio pōt dici realis q̄si in re reali fundata sicut dictū est in pmo libro. Dicit etiā potius materia depēdere a forma q̄ econtra. qz materia ſm q̄ hm̄oi depēdet ſm esse actuale ab ipsa forma. ſ forma ſm q̄ hm̄oi non depēdet a materia. qz sunt q̄dā forme immateriales.

Vsqz ad quantū ergo.

Quia nūc dictū est q̄ phs natal hz determinae de matia et forma possit aliqs dubitare an hēat determinare vl'r de oībus formis. et rn̄det arestto. q̄ nō. Et vult q̄ ↄsideratio phie naturalis solū est ad illas formas q̄ sunt in materia. et hoc pbat qz medicus ↄsiderat sanitatē ſm q̄ est in determinata materia. sic etiā phisic⁹ hz ↄsiderare formā ſm q̄ est in materia. De sepatis igit formis non habet phisic⁹ ↄsiderare ſ metaphisic⁹. Et q̄ vlteri⁹ ↄcludit q̄s est terminus ↄsideratōis phie naturalis. et dicit q̄ termin⁹ ei⁹ est aīa rōnalis. hoc eni est de rōe termini q̄ est q̄d vltimū. qz oēs formas istra animā rōnalē ↄsiderat phisicus. et nullā formā q̄ tra animā rōnalē. ergo ipa est finis et terminus ↄsideratōis phie naturalis. Qz āt aīa rōnalis cōsideret a phisico pbat sic. qz forma exn̄s in matia est phisice ↄsideratōis ſ aīa rōnalis est hm̄oi. Minorē pbat. qz oīs forma rei generate ex materia est i materia. ſ aīa rōnal' est for rei generate ex materia qz hōis ergo. Maior est manifesta. Minorem ꝓbat. quia sol et homo generāt hominem ex materia

Queritur Vtrū scia ↄsiderās formā etiā hēat ↄsiderare materiam. Dōm q̄ sic. Cui⁹ rō est qz oīs scia ꝓcedit p cām. sed forma est cā materie. gͦ cognoscēs formā etiā scitifice aliq̄liter ↄgnoscat materiā. Maior ptz ex pmo posterioꝝ. Minor ondit rōe et similitudine. Rōe sic. qz finis est cā eoꝝ que sūt ad finē. sed forma est finis materie. ergo est cā ↄgnitionis eius. Per similitudinē ptz in diuersis artibus. qz ars considerās formā necessario habet dirigere illā q̄ disponit materiā. sicut patet de illo q̄ introducit formā nauis. Nō eni pt forma nauis introduci nisi materia sit debito mō disposita. Oportet ergo q̄ introducēs talē formā primo dispositōem illius materie cognoscat. hoc āt non oportet econtra. qz pt aliqua ars cognoscere materiā sine forma que est introducibilis in materiā. sicut ptz de manuartifice. i. de illo qui p̄parat materiā. Et iō dicit aresto. pmo metaphisice q̄ manuartifices opanē sicut quedā inaiata. qz. s. non ↄgnoscūt finē opis q̄d spectat ad iaiata. Habet tn̄ scia introductiua forme aliā supiorē artē que vocat architectonica quasi pncipalis scia. qz illa ars dirigit artem introductiuā forme.

Arguitur Artifex ↄsiderat formā artis. et materiā eius ↄsiderat phisicus. ergo ↄsiderās formā nō habet ↄsiderare materiā. Dōm q̄ materia reꝝ artificialium pt duplr accipi. Vno⁰ absolute et ſm ei⁹ naturā. ⁊ sic pt ↄsiderari a phisico. qz talis materia est ens naturale sicut lignū vel lapis. Alio mō accipit materia rei artificialis ſm q̄ hm̄oi. i. ſm q̄ est materia rei artificialis. ⁊ sic materia necessario ↄsiderat ab artifice. Et hoc sic patet. qz non pt q̄cunqz forma in quācunqz materiā introduci. etiā loquēdo de forma artificiali. Oportet ergo q̄ artifex eligat sibi determinatā materiā. et sic oportet q̄ ↄgnoscat materiā vt introducat formā.

Arguitur Diuerse sunt artes ↄgnoscētes materiā ⁊ nō intro

ducẽtes formã. ergo pt aliqua ars ꝯsiderare materiã et nõ formã. ¶ Dõm ꝙ illa rõ bñ ꝓbat ꝙ nõ sp ars ꝯsiderãs materiã hz ꝯsiderare formã. sʒ ars ꝯsiderãs formã hz ꝯsiderare materiã. Cui⁹ rõ est. qꝛ in oibus potẽtijs et habitibus supioꝛ potẽa aut habitus põt illa ꝯsiderare q̃ sunt inferioris potentie vel habitus et nõ econtra. Cũ ergo ars factiua forme est altioꝛ sic cognoscit id qđ ꝯgnoscit ꝑparatiua materie sed nõ ecõtra.

Arguitur forma est pоꝛ materia. sʒ ꝯsideratõ poꝛis nõ depẽdet a cõsideratõe posterioris ergo pt cognosci forma absqꝫ materia. ¶ Dõm ꝙ artifices q̃ considerãt formas naturaliter existẽtes in materia nõ pñt ꝯsiderare formas sine materia. Cui⁹ rõ est qꝛ q̃uis forma est pоꝛ via ꝑfectionis nõ tñ via generationis. q̃ mõ ꝯsiderat ars formã hñtẽ eẽ in materia. Et iõ scia bñ pt ꝯsiderare formas separatas qꝛ ille forme nõ sunt in materia. Et si dicat pꝛiorista ꝯsiderat formã sine materia. Dõm ꝙ pꝛiorista ꝯsiderat formã sine materia ꝯtracta et certa. ꝯsiderat tñ materiã sibi ꝓꝓorcionatã scʒ duas ꝓpõnes et tres terminos.

Queritur Vtrũ ars ymitat naturã. ¶ Dõm ꝙ sic. Arguit ꝙ nõ qꝛ aliqua sunt a natura simpl'r et nõ fiũt ab arte. ergo ibi ars nõ ymitat naturã. Dõm ꝙ in rebus inueniũtur triplices effectus. sunt eñ aliqui effectus q̃ solũ fiũt a natã. et in illis manifestum est ꝙ ars nõ ymitat naturã. qꝛ ad tales effect⁹ ars nihil facit nec ꝑncipaliter nec instrumẽtalit' vt sũt hõ azin⁹ et sic de alijs. Alij sunt effectus q̃ fiũt ab arte tñ ad q̃s nõ ꝯcurrit opus nature sicut dom⁹ vel tunica. Alij sunt effectus sil' ꝓducti a natã et ab arte. sicut ptʒ de sanitate q̃ qñqꝫ generat' p bñficiũ medicine et ex ea pte fit ab arte et tñ ꝑncipalit' acquirit' p ṽtutẽ naturalẽ. In signũ cui⁹ si ṽtus natãlis sit debilitata nũq̃ pt medicina efficere sanitatẽ. ⁊ hoc iõ est qꝛ instrumẽtũ nõ opat' nisi sit motũ a ꝑncipali agẽte. sʒ medicina est instrumentum natẽ. Rõem aũt hui⁹ ponit aresto. septimo metaphisice. qꝛ oportet in omni materia esse aptitudinẽ ad formã. Illa ãt aptitudo qñqꝫ est puẽ passiua sic scʒ ꝙ nihil sit in materia quo moueat' ad formã effectiue. et sic fiũt artificialia vt domus et tunica que fiũt p artẽ tñ. Aliqñ in materia ꝑexistit forma ꝓm ṽtutem actiuã ꝓm quã ṽtutem pt seipam mouere ad formã q̃uis tñ p artẽ iuuari possit. et sic ꝓducunt' etiam forme p naturã. et eo modo est de sanitate sicut dictũ est. Per hoc ergo dõm est ad questionẽ ꝙ in alijs duob⁹ effectibus scʒ tã in his q̃ sunt a natura et ab arte sil' q̃ in his qui fiunt ab arte tñ ars ymitat' naturã. In pmis ergo effectibus ars ymitatur naturã dupl'r. Primo q̃tũ ad efficaciã opandi. Scdõ q̃tũ ad modũ opandi. Quantũ ad efficaciã opandi qꝛ ars innitit' ṽtuti naturali sicut ꝑncipali agente. et iõ tota efficacia operãdi habet ex natura. Ex pte etiã modi opandi. qꝛ in opando ars obseruat eundẽ modũ et ꝓcessum quã natura seruaret si ipsa talẽ effectũ ꝓduceret. Exempli grã. Natura sanat repletionẽ humorũ. ꝑmo p digestionẽ. scdõ p mollefactionẽ. tertio per expulsionem. Sic similiter ars facit in medicina. ¶ In alijs aũt effectibus q̃ fiũt ab arte tñ ars ymitat' naturã ꝓm quandã ꝯformitatẽ q̃ cõsistit in duobus. Primo ex pte rerũ factaꝝ. qꝛ sicut per naturã fiũt effectus naturales. ita etiã p artem fiũt effectus artificiales. Procedit eñ natura ab impfecto ad pfectũ. Vñ si natura faceret aliquid qđ nũc ars facit tũc natura eodem mõ operaret' sicut mõ opat' ars. vt si natura ꝓduceret domum. tunc in fundamẽto poneret grauiora. et in pte supioꝛi poneret leuioꝛa. Scdõ ex pte ꝑncipij qꝛ sicut opa nature sunt ab intellectu ita etiam opa artis. sed differenter quia opera nature sunt ab intellectu non errante scʒ ab intelligentia et anima nobili. et hoc probat ordinatus processus nature. quia naturalia agunt sine defectu sua opera. Sed opera artis fiunt ab intellectu humano qui errare potest. Ex hoc sumitur causa quare illa que fiunt ab arte diuina sunt istis rebus consubstantialia. quia scilicet est causa substantie rei et omnia subsunt sue operationi. sed ars humana solum est causa quorundã accidentium

Arguitur Ars precedit naturam ergo non ymitatur naturã. Antecedens probatur. quia ars est principiũ nature. quia a diuina arte omnia procedunt. ¶ Dicendum ꝙ est duplex ars. Vna est diuina. et illa precedit naturam. quia est principium nature. Alia est ars humana. et talis ars ymitatur naturam vel sequitur. Et dicitur notãter ymitatur et non assimilatur. quia ymitatio importat quãdam sequelam proportionis. sed similitudo vel assimilatio importat perfectam conuenientiam. sufficit ergo ꝙ in eis sit quedam ymitatio. s. proportionis sicut dictũ est.

~~sed similitudo vel assimilatio importat [illegible] conuenientiam sufficit ergo [illegible] proportionis sicut dictum est.~~

Arguitur Natura agit ad vnū et ars ad opposita. ergo ars non pmitat naturā. ❡ Dōm q̄ illa rō bñ pbat q̄ nō est pfcā similitudo inē opa nature et artis. Sufficit tñ q̄ sit quecūq3 silitudo proportionis. q̄ autem ars est ad opposita contingit ex impfectōe artis.

Arguit̄ Ars agit cū delibera ❡ humane tione et natura nō. q2 natura nō cognoscit. deliberatio āt est cū cognitione ergo ₇c. ❡ Dōm q̄ pfcā ars etiā nō deliberat. q2 pfecta ars h3 habitū inclinātē sicut natura. Vel pt dici q̄ q̄uis natura nō hēat ɔgnitōem sibi cōiunctā habet tñ cognitionem sepatā.

Queritur Vtrū aīa rōnalis sit de cōsideratōne phie naturalis. ❡ Dōm q̄ sic. Cui⁹ rō est. q2 eodē mō aliq̄d cadit sub aliqua scia quo mō h3 ordinē ad subiectū illi⁹ scie. et hoc est iō q2 oia in scia ɔsiderata hñt ordinē ad sbiectū. ʒ aīa rōnalis h3 ordinē ad ens mobile qd̄ ē subiectū phie naturalis q2 est ps entis mobilis. ergo aīa rōnalis cadit sub ɔsideratione phie naturalis. Scđa rō ad idē q2 in genē entiū triplicia repiunt̄ entia. quedā em̄ sunt simpliciē īmobilia et īmaterialia. et illa directe cadūt sub ɔsideratōe metaphisice ❡ q̄uis tñ talia attributiē cadere pñt sub ɔsideratōe phie naturalis ꝑm q̄ hñt ordinē ad motū. vt pt3 de pmo motore de quo in phia naturali detīminat̄ vt pt3 in octauo huius. In alio āt ordine sūt entia oino mobilia et materialia. sicut sūt res generabiles et corruptibiles et tales res directe cadūt sub ɔsideratōe phie naturalis. Alia sūt entia mēdio mō se hñtia sicut est aīa rōnalis q̄ pt accipi dupl̄r. Vno mō ꝑm q̄ pficit materiā corpalē cōstituēs speciem rei naturalis et sic est phisice ɔsideratōis. q2 sic ɔuenit cum aliis formis corpalib⁹. Alio mō accipit̄ aīa ꝓut est forma nō educta de potētia materie potēs separi a materia. et sic ɔuenit aīa rōnalis cū formis īmaterialib⁹. Capiēdo ergo aiam pmo mō tunc est phisice cōsideratōis. Capiēdo aūt eā scđo mō est metaphisice ɔsideratōis. ❡ Circa qđ sciendū q̄ in aīa rōnali sūt tria ɔsiderāda sc3 esse posse et opari. q̄libet ei forma h3 i se ista tria. Accipiēdo ergo aiam rōnalē quo ad eē pt dupl̄r cōsiderari. Vno mō q̄tū ad pncipiū originis. et sic est metaphisice ɔsideratōis ₇ nō phisice. q2 talis origo nō fit p motū phisicū sed p creatōem. Alio mō accipit̄ aīa rōnalis q̄tū ad terminū sue subsistentie et sic eius ɔsideratio spectat ad naturalē phm. q2 aīa rōnalis subsistit in detīminata materia ₇ est act⁹ materie ex q̄b⁹ resultat vnū compositū. ₇ sic phisicus detīminat de vnione aīme et corpis. et de aīa ꝑm q̄ est in corpe. Simil̄r posse aīe pt dupl̄r cōsiderari. Vno mō q̄tū ad illas potētias ꝑm quas aīa cōicat corpi. et sic posse aīe ɔsiderat̄ a phisico. tales em̄ potētie sunt vegetatiue et sensitiue. Alio mō accipit̄ aīa ꝑm potētias ꝑm quas aīa nō cōicat corpi. et sic posse eius spectat ad metaphisicū. Vñ pt3 q̄ metaphisicus h3 ꝓprie determinare an aīa intelligat post sepatōnem a corpe et quomō intelligat. Simil̄r dōm est de opatōe. q2 phisicus h3 detīminare de illis opationib⁹ aīe ꝑm quas cōicat corpi. Et iō q2 intellect⁹ q̄diu ē in corpe vtit̄ fantasmatibus et corpalib⁹ organis in sua intellectione. pōt etiā naturalis phus de intellectōne aliq̄d considerare.

Arguit̄ Phs natural̄ h3 detīmiaē d̄ natura ʒ aīa rōnalis nō est natura. ergo nō h3 detīminare de aīa. ❡ Dōm q̄ aīa accipitur dupl̄r. Vno mō ꝑm gradū aīe. et sic aīa nō est natura. et hoc est verū distinguēdo animā ɔtra naturā que est pncipiū mouendi ad vnū. q2 nō est pncipiū motus naturalis sed aīalis. Alio modo ɔsiderat̄ aīa ꝑm inferiorē gradū aīe sc3 ꝑm q̄ est forma corpis vel corpis mixti. et sic aīa est natura q2 est pncipiū motus natural̄ detīminati ad vnū sic em̄ oia aīalia mouentur deorsum. Vel pt dici q̄ anima est ps rei naturalis ₇ iđo cadit sub cōsideratione phie naturalis.

Arguitur Forma naturalis acquirit̄ p generatōem naturalem. sed anima rōnalis nō acquirit̄ p generatōem naturalē sed p creationē ergo ₇c. ❡ Dōm q̄ dupliciter aliq̄d acquirit̄ p motū naturalē. Vno mō intrinsece q2 sc3 generās est cā efficiēs introductōnis illi⁹ forme. ₇ sic oēs forme p̄ter aiam rōnalē acquirūtur p motū naturalem. Alio modo acq̄ritur aliquid p generatōnem dispositiue. quia sc3 materia disponit̄ ad hoc ab agente naturali vt forma introducat̄ a supiori agēte. et sic aīa rōnalis acquirit̄ p generationem naturalem.

Arguitur Ex hoc sequeretur q̄ homo minus generaret hominem q̄ azin⁹ azinū. q2 hō nō introducit formā. ❡ Dōm q̄uis homo non inducit formam virtute seminis

humanū tñ disponit materiā sub quadā necessitate ad talē formā. qz scz disposita materia necesse est cōditionata necessitate formā introduci. et hoc ex ista cōditōne. qz si deus vult seruare ordinē quē in rebus cōstituit tūc materia sufficiēter disposita necesse est talē formā introduci tali materie. sed nō est necessariū necessitate absoluta ā coactōis. Per hoc dr ad argumentū qꝛ magis est dispone re materiā ad formā supiorē et itroducere formā inferiorē sicut facit semē humanū qꝫ solum introducere formā inferiorē.

Arguitur Ab eodē agente est dispō materie et introductio for me. ergo nō disponit materia ab agēte natali et introducit aia rōnalis p agēs supnatale. ¶ Di cendū qꝛ duplex est forma. quedā est que pexistit cāliter in vtute seminali matie. sicut sunt forme oēs pter aiam rōnalē. et sic verū est qꝛ ab eodem agente est dispō materie et introductio forme. Alie sūt forme q̄ nō pexistūt in vtute seminali materie cāliter vt ptz de aia rōnali. et in talibus necesse ē materiā dispōni ab vno agēte et formā introduci ab alio. Sufficit eñ agentia eē subordinata q̄uis nō sunt vnū.

Arguit Si aīa rōnalis creatē gº homo dz dici creari et ñ generari. qz denoīatio dz fieri a forma. ¶ Dōm qꝛ est duplex forma. quedā totius vt hō. et quedā ptis vt aia. Dicit ergo qꝛ denoīatio dz fieri a forma totius et nō a forma ptis. q̄uis ergo aīma rōnalis nō generat tñ hō generat. qz generatō ad hoc terminat qꝛ forma vnit materie et ex illa vnione resultat forma totius.

Queritur Vtrū sol et hō generant hoiem. ¶ Dōm qꝛ signaguit qꝛ nō. qz hō generat vtute oīm corpoꝝ celestium. ergo nō solis tm̄. Dōm qꝛ sol non capit hic p vno planeta tm̄. ß capit hic p vtute totius corporis celestis. et hoc iō qz vtus corpis celestis nobis magis manifestat p solē et eius motū qz per eius accessum ista inferiora generāt et p recessū corrūpunt. Cōcurrit gº sol ad generatōnē sicut cā vniuersalis instrumētal. et homo cōcurrit sicut cā pticularis.

Determinatis autem

Postq̄ aresto. determinauit de quibꝫ est scia naturalis. s. de materia et forma et de rebus naturalibus. Hic cōtervult determinare de causis ex quibus perdit scia naturalis. et pmo ponit necessitatem determinādi de causis. Scdo determinat de eis. Probat ergo pmū scz qꝛ necesse est determinare de causis. et hoc sic. qz ista scia determinat de rebꝫ phisicalibus scientifice. i. fm qꝛ de eis est scientia. et ergo hoc negociū. i. ista scia differt a practicis scientijs in quibꝫ cōsiderant res opabiles a nob. sed sciē est rem p cām cognoscere ergo oportet in ista scietia determinare de causis ex quibus sciuntur res naturales. Et ideo in ista scientia est accipienda prima causa. i. proxima. et ita manifestū est qꝛ hic determinandum est de causis generationis et corruptionis et phisice mutationis.

Arguitur Metaphisicus considerat de causis. ergo nō phisicus. ¶ Dōm qꝛ duplex est determinatio de causis. q̄dam est vniuersalis. et de causis vniuersalibus q̄ sunt cause esse rei et sic methaphisicus considerat de causis. Alio mō determinat de causis fm qꝛ referuntur ad aliquos determinatos effectus. et sic phisicus determinat de causis qz de causis rerū naturaliū generationis et corruptionis et phisicaliū mutationū vt dr in textu.

Vno quidem modo.

Hic consequenter exequit scdam partem. et pmo facit hoc. Scdo infert tria correlaria ex dictis. et dicit pº qꝛ cāe dicunt mltis modis. Vno quidem modo dicit causa ex qua fit aliquid cum insit. et illa causa est materia. vt es dicitur causa statue et argentum fiole. et etiam genera eorum vt metallum et sic de alijs. Et dicitur notanter cum insit. ad remouendum priuationem et contrarium id est negationem. que quāuis sint cause rei naturalis in fieri et transmutari non tamen sunt cause in facto esse. vt statua fit ex ere tanq̄ ex materia. non autem est priuatio causa statue iā facte. sed est causa per accidens tantum vt prius dictum est in primo huius. et sic est bene principium et non causa quia nihil influit in causatum.

Alio autem modo.

Hic ponit secundum modum causarum dicens qꝛ alio modo dicitur causa species et exemplum. Dicitur enim exemplum propter platonem qui posuit ydeas esse exemplar et paradigmata omnium rerum. Dicitur etiam spēs. qz spēs vl forma ē rō q̄dditatis rei siue quod quid erat esse. qz

est illud p quod deuenim⁹ in cognitōem ipsi⁹ rei
vt scilicet sciamus quid ipsa res in se sit· Et si=
cut dictum est in textu precedenti q̄ genera cau
se materialis sunt cause in genere cause materi
alis silr dicit q̄ genera cāe formal' etiā sūt cāe in
genē cāe fōrlis· et exēplificat dñs q̄ ꝓportō ndal'
respcū som̄ hȝ se vt cā fōrlis· et nūs respectu duoꝝ
vel trium habet se vt forma vel spēs· Et dicit ad
hūc modū cause etiā reducunt oēs ꝑtes diffinitio
nis que etiā respectu diffiniti habent se vt cause
formales· Nā vt dr septimo metaph͂ice· ꝑtes spe
ciei ponūt in diffinitōe nō aūt materie· Et est sci
endū q̄ hoc dictū intelligendū est d̄ ꝑtibus mate
rie indiuidual' nō aūt d̄ ꝑtib⁹ maꝛie cōis· qꝛ ipse
etiā intrāt diffinitōem rei naturalis de necessi=
tate sicut in diffinitōe hoīs ponūt carnes et ossa
nō aūt hee carnes et hec ossa· DIAPASON

Amplius vnde principiū

Hic ponit terciū modū cāꝝ dicēs q̄ tercio mō dr
eē cā· vn̄ est pncipiū motus et q̄etis· et illud est cā
efficiēs sicut ꝯsiliās dr cā cōsiliati· et paṫ dr cā fi
lij et faciēs dr cā facti et cōmutās cōmutati· No
tandū q̄ quadruplex est cā efficiens· s· ꝑficiēs· vt
illa q̄ motui et mutatiōi dat complementū· Di
sponens que ꝑparat et disponit materiā ad vlti
mū complementū· Coadiuuās vt q̄ nō opaṫ ꝓ
finem ꝓpriū ſ alienū· Cōsiliās que dat formā q̄
agens opaṫ· et ꝯtingit in agente ſm ꝓpositū qd̄
agit p sciam quā ꝯsilians dedit· sicut in reb⁹ na
turalibus generās dr mouere grauia et leuia qꝛ
eis dedit formā naturalē ad quā sequiṫ motus
localis eoꝝ sursum et deorsum·

Adhuc autem queād·

Ponit quartū modū cāꝝ dicēs q̄ q̄rto mō cā est
illud grā cui⁹ fit aliq̄d et illa ē finis· et nō solum
finis vltim⁹ dr talis cā ỹmo oīa media ordina=
ta in finē si fiāt ꝓpter aliud hn̄t rōnē cause fina
lis· Et exemplificat de his in textu dicēs· Vt cue
tiūqȝ iā alia mouentia sūt fines vt sanitatis ma
cies purgatio potio et organa· q̄ oīa hn̄t rōnem
cāe finalis inq̄tū ordinētur in vltimū finē q̄ est
sanitas· Fiunt eñ instrumēta et organa ꝓpṫ mi
nistrare potionē egrotāti· et potio mīstrāṫ ꝓpter
purgatōem et purgatio fit ꝓpter maciē et maci
es fit ꝓpter sanitatē· et hec oīa ꝑticipāt rōēȝ cāe
finalis· Et ꝓbat spēaliter ph̄us finē habere rōnē
cause tali mō· Illd̄ hȝ rōēȝ cause qd̄ ꝯuemēṫ rñdeṫ
ad interrogatōēȝ scȝ̄ p ꝓpter qd̄· Cū eñ q̄ram⁹
ꝓpter quid ambulat homo· ꝯuenienṫ rñdeṫ vt sa
neṫ· ergo sanitas est cā finalis sanationis· Jdō
ꝯcludit q̄ finis hȝ rōem cause cū tot erunt cause
quot modis ꝯuenīēter rñdeṫ ad interrogatōnem
factā p ꝓpter quid· Et hoc ꝓbat ph̄us potius de
cā finali q̄ de alijs· Cui⁹ rō est qꝛ minus videṫ
habere rōem cause cū finis est vltim⁹ in executōe
q̄uis sit ꝑmus in intentōe agentis· sed de rōne
cause est esse primū· Tunc ꝯcludit ph̄s q̄ tot mo
dis dicunṫ cause· i· tot sunt genera causaꝝ·

Contingit aūt multi·

Enumeratis speciebus cāꝝ· iam infert tria corre
laria seu conditōes ipsarum· Prima ꝯditio est q̄
vni⁹ et eiusdem effectus sunt plures cause p se et
nō ſm accñs· et hoc nō sub eadem rōe vt statuifi
ca et es sunt cause p se statue· ſ statuifica est cā
efficiēs statue et es est causa materialis ipsius
statue p se· et domificator est causa efficiens per
se domus et lapides et ligna sunt causa materia
lis domus·

Arguitur Vnius rei non est nisi vnū
esse· ergo vnius rei nō sunt
plures cause sed solum vna causa· Dicen=
dum ſm textum q̄ vnius rei non sūt plures cau
se ſm vnam et eandem rōnem· sed nihil prohibet
vnius rei plures esse causas ſm diuersas rōnes
et inde est q̄ possunt esse plures diffinitiones vni
us et eiusdem rei ſm diuersas causas date· et p
diffinitionem causalem intelligimus diffinitionē
datam p causam efficientē vel finalem·

Sunt autem quedā·

Hic ponit scd̄am conditōnē causarum que est q̄
cause sunt sibiinuicem cause· vt ambulatio ē cau
sa sanitatis et sanitas est causa finalis ambu=
lationis· sed non in eodem genere cause· quia am
bulatio est causa efficiens sanitatis· sed sanitas
est cā finalis ambulationis·

Arguitur Idem non potest esse cau
sa et effectus· sed sanitas
est effectus ambulationis· igitur non potest esse
causa finalis eiusdem· Dicendum q̄ ſm aliā
rationem est causa· et ſm aliam rationem ē effe
ctus· Est enim causa finalis sub intentione agē
tis inquātum agens intendit illum finem sed
est effectus inquantum agens talem effectum cō
pletiue intendit et perficit ipsum·

Amplius aūt eadem·

Hic ponit tertiā cōditionem cāꝝ q̄ est ꝙ idē ꝑt eē cā ꝯtrarioꝝ effectuū(qḋ est verū)si hoc idē hēat se alio et alio mō sicut idē nauta est cā salutis na uis ꝑ sui pñtiam qꝛ debite gubernat nauē·et idē nauta est cā submersionis nauis et hoc si nō de bite gubernat nauem· MARIA mater

Omnes aūt fere dicte

Hic reducit aresto·oēs cās ꝓdictas ad quatuor genera cāꝝ.⁊ dicit ꝙ oēs cause prius dicte cadūt in quatuor modos manifestissimos·i· in quatuor genera cāꝝ·Unū est genꝰ cause materialis·quia elementa sunt materia sillabarū et es est mate ria vasoꝝ eneoꝝ et ignis et alia elementa sunt materia mixtoꝝ·Partes vero sunt materia to tius et suppōnes·i·ꝑmisse sunt materia ꝯclusiōis Alia em̄ ista elementa hn̄t se sicut subiectū et ꝑ tes·Alia est cā formalis q̄ est qḋ quid erat eē to tum ꝯpositū et spēs·qḋ dicit aresto·ꝓpter dupli cem formā·qꝛ aliqua est forma ꝯpositoꝝ q̄ ꝯsistit in quadā compōe· Alia est forma simpliciū q̄ for ma dr̄ spēs·Alia est cā efficiens que est ꝑncipiū mutatōis status aut motus·sicut semē est cā effi ciens illoꝝ que ex semine generant et medicus ⁊ ꝯsilians ⁊ oīno·i·vl̄r faciēs·i·est cā facti in gene re cause efficiētis·Alia est cā sicut finis et bonū alioꝝ·et illa est cā potissima quia mouet omnes alias cās ad causādū·Mouet em̄ ꝑmo finis effi cientē·et efficiens mouet materiā et formā·Et ad dit aresto·in textu ꝙ nihil refert dicere siue finis sit bonus siue videat bonus·qꝛ vtroqꝫ mō mouet efficientem· VINCENCIVS

Queritur

Utru quatuor sint gene ra cāꝝ· Dōm ꝙ sic· Cuiꝰ rō est·qꝛ tot sunt genera cāꝝ quot modis cō tingit aliq̄d influxiue cōcurrere ad eē rei naturalis ꝫ hoc ꝯtingit tm̄ q̄tuor modis gꝰ ⁊c̄·Maior patꝫ qꝛ ꝑ hoc differt cā a ꝑncipio·qꝛ ꝑncipiū nihil in fluit in ꝑncipiatū sicut cā et ideo ꝑuatio est ꝑn cipiū et nō est cā cū nō influat·Minor ptꝫ qꝛ res naturales ꝓcedūt de poñā ad actū. Ex hoc igitur oportet ponere in eis duas cās scꝫ materialē q̄ est poñā et formalē q̄ est actus·Et qꝛ nihil ducit seipm̄ de potentia ad actum nisi moueat ab ente in actu iō oportet ponere cām efficientē q̄ dicitur ab aresto·ꝑncipiū vn̄ motꝰ·Et qꝛ cā efficiens nō agit nisi ꝓpter finem·ideo etiā oportet ponē cām finalē ꝓpt̄ quā efficiēs agit·Un̄ ptꝫ ꝙ in ꝯstitutō ne rei naturalis siue materialis oportet cōcurre re quatuor cās·qḋ notāter dr̄·qꝛ in rebus sepa ratis nō oportet oēs istas cās cōcurrere·qꝛ separata dependent tm̄ a tribus causis scꝫ ab efficiente for mali et finali·Mathematicales aūt ab vna tm̄ scꝫ formali vt in ꝓhemio dictum est·

Queritur

Quō distinguātur cause. Dōm ꝙ ꝑma distīctō cāꝝ est ꝙ quedā sunt extrinsece et quedā intrinse ce. Intrinsece sunt que intrinsece cōcurrūt ad esse rei naturalis·i·que manent in re naturali facta sicut sunt materia et forma· Alie sunt cause ext trinsece que nō manent in re facta sicut sūt effi ciens et finis·Pōt ergo dari sufficientia causaꝝ Omnis causa concurrit ad effectū· vel extrinsece vel intrinsece·Si intrinsece vel cōcurrit ad eē rei susceptiue quia suscipit esse et sic est materia·vel dat esse formaliter et sic est forma·Si extrinse ce hoc est duplr̄··vel est principiū vn̄ fit motus·⁊ sic est causa efficiens·vel est causa ꝓpter quā fit motus et sic est finis AVE·MARIA

Queritur

Quis sit ordo causarum· Dōm ꝙ in causis pōt sumi duplex ordo·s·causalitatis et ordo ꝫm ꝙ cō magis cōcurrūt ad effectū·Primꝰ ordo adhuc sub diuidit quia est duplex causalitas scꝫ ꝫm viā in tentionis et sic finis est prima causa. vel ꝫm exe cutionē·et sic efficiens est prima causa· Et quia via intentionis ꝑsupponit a via executionis idō simpliciter finis est ꝑma causaꝝ ꝫm viam causa litatis·Sꝫ ꝫm ꝙ ꝯcurrunt ad effectum est distin guendū·quia aliquid cōcurrit ad effectū duplr̄·s· ꝫm viam generationis. et sic materia est prima· vel ꝫm viam perfectionis·et sic forma est prima·

Arguitur

Materia non est causa· ergo nō sunt quatuor cau se· Añcedens ꝓbatur·quia causa est ad cuiꝰ esse sequitur aliud·sed materia nō habet esse.ergo nō potest esse causa. Dicendum primo ꝙ ista diffi nitio cāe principalius intelligitur de causa effici ente qꝛ ad eius eē sequitur aliud· Secundo pōt tamen etiam intelligi de aliis causis·et tunc di cendum est ꝙ q̄uis materia non habeat esse in actu·habet tamen esse in potentia·et hoc sufficit ad causalitatem cause materialis· quia causa materialis in sua causalitate non agit et ideo non causat effectiue sed solū receptiue· sed hoc quod est in potentia hoc potest recipere alterum

et agere receptiue. Tertio pt dici φuis matia nõ hz eẽ per se habet tñ eẽ per formã quod sufficit ad suã causalitatem.

Arguit Causa est principiũ cognoscẽdi suũ causatum. sed materia non est principium cognoscendi suũ effectum. ergo nõ est cã. ¶ Dõm φ materia accipitur dupl'r. Vno modo p materia signata .i. determinata. et tunc materia est principium cognoscendi aliquid ẜm sensum. qꝛ sic est principium cognoscendi singularitatis in indiuiduis. Alio modo capit materia p materia in vli ẜm φ est accep in specie. et tunc etiã est principium cognitionis intellectualis. qꝛ est ps quidditatis et quidditas est pncipiũ ꝯgnoscendi diffinitum.

Arguitur Materia qualitercũqꝫ capiat est ens in potentia. sed vnũquodqꝫ cognoscitur ẜm φ est in actu. ergo matia ñ est cognoscibilis. et per ꝯsequens nec principium cognoscibilitatis. ¶ Dõm φ hoc argumentũ probat φ materia ẜm se accepta nec per se cognoscitur nec est principiũ cognoscendi. tñ ẜm φ est sub forma. sic est etiã aliquid in actu ¶ Et si dicat. ergo cognoscibilitas aduenit materie a forma. Dõm negãdo ꝯsequentiã. qꝛ etiam forma cognoscit ex materia sicut ptꝫ in diffinitõne forme ptis. et tñ ex hoc nõ arguitur φ forma nõ sit cã. sed probatur φ nec forma nec materia sint principium cognitionis completũ rei naturalis tñ vtrũqꝫ est pncipium cognitionis ptiale

Arguitur Omnis cã est prior suo effectu. sed finis non est prior suo effectu. ergo non est cã. ¶ Dõm φ illud qd est finis accipit dupliciter. Vno modo ẜm φ ẽ in intentione agẽtis. et sic pcedit omnes alias cãs et sic habet rõem cause. qꝛ de rõe cause finalis est mouere efficientem. sed illo modo mouet efficientem. Alio modo accipit illud quod est finis ẜm φ est in executione opis. et sic non habet rõnem cause sed effectus. qꝛ tunc nõ mouet efficientem sed est aliquid acquisitũ ab efficiente.

Arguitur Intentio nõ mouet realit' si ergo finis est intentõ ergo nõ mouet realiter. ¶ Dõm φ est duplex intentio. queдã est intentio scda que est logica. et talis nõ mouet realiter qꝛ fit p intellectum. sicut genus et species. Alia est intentio prima .s. res p̃ matie concepta. et talis est duplex. queдã est pu et speculatiua que nõ ordinat ad opus extrinsecum siue practicum. et illa intentio nõ mouet realiter. Alia est intentio practica que est de re factibili a nobis. et talis intẽtio pt realiter mouere et talis intentio est finis. Exempli grã. phus habet intentõem domus apud suũ intellectum. et etiã carpentator. sed in pho domus nõ est finis quia nõ mouet eũ ad opandũ. sed domus concepta in anima carpentatoris est finis qa mouet eum ad domificandũ.

Arguitur Finis est effectus ergo nõ est cã. Añs pbat. quia vltimũ quod acquirit in opatiõe est effectus et hoc etiã est finis. ergo finis est effectus. ¶ Dõm φ illud qd est finis accipit dupl'r. Vno mõ put est in intentione agntis. et sic est cã et nõ effectus Alio modo ẜm φ est in executione opis. et sic est effectus et nõ cã. Et rõ est. qꝛ pmo mõ finis mouet efficientem scdo ãt modo nõ.

Arguitur Finis qñqꝫ perisit opationi. ergo nõ mouet sic operantem ẜm φ est in apphensione. ¶ Dõm φ illud qd est finis nũφ perest eo mõ quo acquiritur p opatõem. exempli grã. pecunia est finis auari nõ qualitercũqꝫ sed possessa. φuis igitur pecunia perisitat nõ tamen vsus vel possessio pecunie

Arguitur Finis nõ debet vocari causa. quia eo modo quo est finis est aliqd vltimũ sed cã est aliqd principium ¶ Dõm φ qñ vocat aliqua causa finalis tunc ille ptiale debent referri ad diuersa. qꝛ eo mõ quo est cã nõ habet rõem finis sed principij. ẜ eo mõ quo est finis habet rõem vltimi et nõ principij

Arguitur Postea dicitur φ forma et finis coīncidũt. ergo nõ sũt quatuor cause. ¶ Dõm φ φuis coīcidãt materialiter qꝛ sunt in vno subiecto. nõ tñ formalit' et in rõe causandi. qꝛ idem habet aliã rõem causandi ẜm φ est forma et ẜm φ est finis. qꝛ forma habet cãlitatem intrinsecã in ordine ad materiã quam informat. sed finis habet causalitatẽ extrinsecam Etiam efficiens habet cãlitatem extrinsecã in ordine ad materiã quã mouet. ¶ Ex qb' possimus elicere rões causandi oim causarũ. qꝛ cãlitas materie est subiti intrinsece alicui forme. Cãlitas forme est informare materiã intrinsece. Efficientis est mouere materiã. Finalis est mouere efficientem. Et ille rões nũφ coīcidũt.

Arguitur Partes diffinitionis spectant ad genus cause ma

terialis et formalis vt pz in textu. ergo materialis et formalis cāe coincidunt. ¶ Dōm pⁿ o q duplices sunt ptes scz individui et speciei. Partes individui spectant ad genus cāe materialis. et ptes spēi spectant ad genus cāe formalis. Non eīm dicit Aresto. q ptes diffinitōis spectant ad genus cāe formalis et materialis. sed dicit q spectant ad genus cāe formalis. et postea generalit addit q ptes spectant ad genus cāe materialis q̄d intelligit de ptib⁹ materialibus sicut dicit in textu. Scđo dz q si vtrūq intelligat de ptibus diffinitionis tunc dicendum q ptes diffinitionis pñt ad duo compari. Vno mō quo ad suppositū in quo recipiunt. et sic sūt formales. qr recipi ē cōditio forme et supius semp compat ad inferius sicut forma. Alio mō tles ptes compant ad naturā quā constituūt scz ipsius diffiniti. et sic hñt se sicut ptes materiales. Cui⁹ rō est. quia de rōe materie est esse aliqd imperfectū. cū ergo ptes cōpate ad ipm diffinitū habeāt rōem imperfecti ideo sic hñt rōem materie ¶ Et si dicat ꝑpositōes sūt cāe materiales et efficientes cōclusionis. ergo cā materialis et efficiens coincidūt. Dōm q pmisse accipiunt dupl'r. Vno mō grā extremitatū. et sic pmisse sunt cause materialis conclusionis. qr extrema sunt termini positi in cōclusione cū mediū nō intret conclusionem. Alio mō capiūtur pmisse grā mediū. et sic sunt cā efficiens ꝯclusionis. quia vnio extremitatū in medio facit vnionem extremitatum in ꝯclusione.

Arguitur Aliqua est cā exemplaris ergo sunt plures q̄ quatuor. ¶ Dōm q ꝯtinet sub vno genere causarum. Pro quo notandū q cā exemplaris pōt ad duo compari. Vno mō ad subiectū in quo est. et sic reducit ad genus cause formalis. qr tūc cā exemplaris est forma intellectus practici siue ydea que ē in intellectu practico. et sic phus ꝓprie non habet in se ydeam domus. sed bñ habet spēm intelligibilem domus qua cognoscit domū. qr ydea dicit talis spēs intelligibilis relata ad opus et illa dicit cā exemplaris vel ydea fm alios. est obū practicū obiectiue exñs in intellectu practico. et hoc videtur magis dōm. et tñ adhuc ydea habet se p modū forme q̄uis eīm nō informat tñ ordinat intellectum practicū ad opandū p modū forme. Alio mō accipit cā exemplaris fm q refert ad effectū qui natus est fieri p talem ydeā. et sic spectat ad gen⁹ cause effitientis. qr est pncipiū effectiuū illi⁹ ydeati .i. effectus q̄ fit p talem ydeā. Et si dicatur opatio vel efficientia fit p ydeam. ergo non fit p ydeam. Dōm q est duplex agens. Quoddā est agens p naturā et hoc habet ex eodem efficaciam opandi et determinatōnem ad opus. qr hoc agens agit solū ad vnū ex conditione sue ꝓprie forme. sicut ignis calefacit p ꝓpriam eius formā. Aliud est agēs intellectuale quod pōt agere ad opposita sicut homo. et hoc agens habet efficaciā opandi a potentia. sed determinatōem ad opus habet ab ydea. qr ydea determinat intellectū practicū nūc ad vnū opus. et nūc ad aliud. qr iā pōt opari scamnū iā domū fm diuersitatē ydeatum et sic determinat p ydeā vel p artem. Est tñ notādum q principalius habz se cā exemplaris ad genus cause efficientis q̄ formalis. qr exemplaris cā dz ad cui⁹ similitudinē aliquid fit et ideo habz potius ordinē ad effectū q̄ ad subiectū.

Arguitur Subiectū est cā passionis et nō videtur in quo genere cāe. g⁹ erūt plura genera cāꝝ. ¶ Dōm q subiectū ē cā passionis in triplici genere cāe. Primo materialis quia passio est in subiecto sicut forma in materia. Scđo subiectū est cā efficiēs passionis. et hoc grā pncipioꝝ. qr ex principijs subiecti fluit passio effectiue vel potius subeffectiue sicut dz in notatis circa scđm de anima. Dicit notāter de ppria passione. qr subiectū nō est causa efficiēs cui⁹libet accidentis. qr multa accidentia oriunt in subiecto ab extrinseco. tñ subiectū est cā materialis cuiuslibet accidentis. Tercio subiectū est cā finalis passionis. qr subiectū est pfectibile p accidens sed pfectibile est finis pfectionis.

Arguitur Etiā subiectū ē cā formalis passionis. qr ponit in eius diffinitōe ¶ Dōm q duplex est diffinitio. Quedā est intrinseca et essentialis. et illius ptes sūt formales. Alia est diffinitio data p additamentū alterius generis. et illius ptes non oportet esse formales quia sunt extrinsece.

Arguit In diffinitōe eēntiali ponit materia p pte diffinitōis. qr ī diffinitōe hois ponit materia et forma. qr aīa rōnalis et corpus humanū. ergo in diffinitōe eēntiali ptes nō sunt formales ¶ Dōm q materia accipitur dupliciter. Vno modo p materia signata et sic nūq est ps formalis. Alio mō accipitur p materia in cōi que est ps quidditatis. et sic etiā materia pōt dici ps formalis

Arguitur Si subiectū esset cā efficiēs ꝛ materialis ergo idē erit in poṫnā et i actu. ¶ Dōm ꝙ duplex est materia quedā est materia pmo prima, et illa est ens in pūra poṫnā et nūq̄ pt coincidere cū efficiēte quia nūq̄ pt eē in actu qḋ est de rōne cāe efficientis. Alia est materia scḋa q̄ est ens in actu sicut est materia forme accidentalis. et hec pōt coincidere cū efficiēte. qꝛ illa est etiā ens in actu.

Arguitur Quadruplex ē cā efficiēs ergo sunt plures cāe. Anṡ pbat. qꝛ aliqua est cā efficiēs pficiēs aliqua coadiuuās aliqua ꝑparās et aliqua ꝯsilians. ¶ Dōm ꝙ ille quatuor nō diuersificāt gen⁹ cāe efficiētis. qꝛ in eis est vna rō causandi specifica. s. mouē materiā ad formā q̄ tn̄ aliter reperitur in pficiente q̄ in ꝑparāte. qꝛ pficiēs mouet materiā inducēdo vl̄timā formā ꝑparās mouet materiā vt a pficiēte forma introducat. coadiuuās mouet materiā q̄a opat ad finē pficientis. cōsilians mouet materiā qꝛ dat formā q̄ efficiens pncipale opat.

Queritur Vtrū diffinitōes cāꝝ sint bene date. ¶ Dōm ꝙ sic. Sed arguit ꝙ nō. qꝛ diffinitio materie cōuenit forme cū forma fit ex quo cū alio aliquid fit. Dōm ꝙ illa ꝑpositio ex pt capi duplr. Vno mō in ꝓpa significatione. et sic importat circūstantiā cāe materialis. et sic accipit in diffinitōe materie. Alio⁹ accipit ex ṡm ꝙ hꝫ ordinē ad aliā cām. et sic etiā pt dicere circūstantiā alterius cāe. pōt eīn dici ꝙ ex forma fit aliquid formaliter. ṡ nō pt dici absolute ꝙ ex forma fit aliq̄d. ṡ necesse est adiungere formaliter. Ista ergo est ꝓpria locutio. ex maṫia fit aliquid cū alio ꝛ p formā fit aliquid cum alio.

Arguitur Ista diffinitio ꝯuenit solū materie pmanenti. qꝛ illa solū inest ergo nō est sufficiens. qꝛ nō ꝯuenit cuilibet materie ¶ Dōm ꝙ illa diffinitio cōuenit materie ṡm ꝙ hmōi. et sic ꝯuenit cuilibet materie. et ad argumentū dōm ꝙ materia nō ḋr transiens rōe materie. qꝛ materia pma de qua loq̄mur q̄ est vera materia manet eadē et vna etiā in maṫia trāseunte. exempli grā. qn̄ ex farina fit panis trāsitio fit respectu forme farine et nō respectu materie. Dicit ergo materia trāsire qꝛ accipit nouā formam et nō ex pte sui.

Arguitur Primo phisicoꝝ dicit ꝙ ex immusico fit musicus. et tn̄ nō est materia musici. ergo nō est verū ꝙ ex materia fit aliq̄d. ¶ Dōm ꝙ illa ꝑpō ex pt capi duplicit. Vno mō put dicit circūstantiā cāe materialis. et sic ista ꝓpō est admittenda ex homie fit musicus. Alio mō pt ex dicē circūstātiā originis. et sic ista est ꝓprie vera ex immusico fit musicus

Arguitur Ista diffinitio nō cōuenit materie celi q̄ tn̄ est materia ex qua. ¶ Dōm ꝙ fieri accipit duplr. Vno put significat actū. ꝛ sic ex materia celi nihil fit ṡm actū. qꝛ in illa materia nō est trāsmutaṫ actualis. Alio mō accipit fieri put dicit aptitudinē. et sic ex materia celi aliq̄d fit. qꝛ si celū fieret per naturalē trāsmutatōem tūc fieret ex sua maṫia eo mō quo alie res naturales. Aliq̄ tn̄ dicūt ꝙ ista diffinitio materie nō ꝯuenit materie celi. sed materie inferiorū q̄ pt eē actuale subiectū trans

Arguitur Aliq̄ forma ꝑmutatōis est ps spēi sicut aia rōnal ergo forma nō est spēs ¶ Dōm ꝙ duplices sunt forme. quedā accidentales sicut albedo et nigredo et siles qualitates. ꝛ tales sunt spēs et nō ptes. Alie sunt forme subales et sunt duplices. quedā sunt naturaliter sepate a materia et ille sūt species. quedā sunt naturalit in materia. ꝛ q̄uis tales nō sunt spēs ṡm actū qꝛ spēs sumit a diffinitione q̄ includit materiā ꝛ formā. tn̄ tāles forme sūt species in radice vel origine. qꝛ ex hoc ꝙ tales forme cōiungūtur materie ꝯstituit tota species.

Arguit̄ Finis est pncipiū vn̄ fit motus et mutatio. ergo nō est diffinitō cāe efficientis. anṡ pbat. qꝛ finis est mouens ad agendū ¶ Dōm ꝙ est duplex pncipiū vn̄ mot⁹ vnū qḋ mouet executiue ꝛ hoc ē causa efficiens. et talis motio est ꝓprie motio phisica. ꝛ idō pncipiū motus phisici est efficiēs. Aliud est pncipiū vn̄ motus qḋ mouet intentionaliter ꝛ ꝯgnitiue et nō ṡm motum phisicū. ꝛ sic finis est principiū vnde motus.

Querit̄ Vtrum tres ꝯditiones causaꝝ sint bn̄ posite. Et videt ꝙ nō. q̄a nō pn̄t eē plures cause eiusdem effcūs. pbatur qꝛ cā ḋr relatiue ad effectum. qꝛ multiplicata causa multiplicabitur effectus. ¶ Dōm ꝙ causa accipitur dupliciter. Vno mō relatiue. alio mō absolute. Si capiatur relatiue tunc equaliter multiplicantur causa et effectus. quia ad multiplicatōem causarū effectus multiplicat relatiue q̄uis non absolute. Exempli grā. Homo est effectus habēs quatuor causas et habet aliā relationem ad cām

materialē q̄ ad cām formalē·sed si effectus capiatur materialiť tūc vni⁹ effectus sunt plures cāe q̄z vnus effectus pōt habere relatōem ad mltas cās. ¶ Contra scd̄am ꝯditōem arguiť·si cāe sunt sibinuicē cāe tūc vnū et idem esset ꝑus ⁊ posteri⁹ respectu eiusdem·q̄z cā est ꝑor effectu. Dōm q̄ nō est incōueniens idē eē prius et posterius respectu eiusdem ꝑm diuersos modos prioritatis vel ꝑm diuersa genera causarū·q̄z aliq̄d qd̄ est prius natura pōt eē posterius tp̄e·sicut cā finalis que est posterior tp̄e ꝑm executionē et tn̄ ꝑor ꝑm intentionē et hoc etiā respectu eiusdē·q̄z ergo cāe habēt ordinē int̄ se sic aliquid est prius ꝑm vnū genus cause et posterius ꝑm aliud. ¶ Contra terciā cōditōnē arguiť·oppositoꝝ effectuū opposite sūt cāe ergo idem nō est cā ꝯtrarioꝝ. Dōm q̄ vnū eodē mō se hn̄s nō est causa ꝯtrarioꝝ·sed vnū contrario mō se hn̄s·et sic est cōtrarietas in causa sicut in effectu q̄z nauta est cā salutis nauis p suā p̄ntiam et causa submersionis p suā absentiā. ¶ Et si dicať·priuatio nō est causa alicui⁹ sed absentia est ꝑuatio ergo nō cā. Dōm q̄ causa priuatiua nō pōt eē cā effectus positiui nisi forsan p accn̄s ¶ Et si dicať·si absentia essꝫ cā submersionis sic absentia cuiuslibet a naue essꝫ cā submersionis nauis qd̄ tn̄ est falsum. Dōm q̄ absentia negatiua nō est causa submersionis nauis ꝫ absentia priuatiua. Diciť em̄ absentia negatiua quecūqꝫ non p̄ntia·sed absentia priuatiua d̄r nō p̄ntia illius qd̄ deberet adesse·sicut est in gubernatore nauis vel nauta q̄z adesse naui est sibi debitū. Vn̄ notādū q̄ in moralibus sumiť ꝑuatō cū debito inesse sed in naturalibus sumiť ab aptonato inesse.

Modi autez causarū

Postq̄ aresto·posuit genera causaꝝ q̄ genera distinguūtur ꝑm eētiales rōes causandi. Hic ꝯn̄r ponit modos causarū q̄ modi distinguūtur in eadem spē penes accidentales dr̄ias. Et ꝑmo poīt quatuor diuisiones ꝑm quas distinguit finaliť xij·modos causaꝝ. Prima diuisio est·aliqua est cā vlis et aliqua est cā pticularis. Vlis vt artifex·pticularis vt medicus. Sunt em̄ plures artifices q̄ medici et iō artifex est aliq̄d cōmuni⁹ q̄ medicus. Hic aresto·exemplificat in genere cāe formalis q̄ dyapason est cā posterior et ꝓportio dupla est cā ꝓor q̄z generalior. Vn̄ pōt sumi talis regula q̄ quecunqꝫ cā continet aliā in sua cōitate est vniuersalior et prior.

Amplius sicut accid·

Hic ponit scd̄aꝫ diuisionē et ē ista. Causarū alia p se·alia p accidens. Cā p se est ad quā semp est natus seq̄ effectus sicut edificator d̄r cā p se domus. Cā p accn̄s est ad quā nō sp est natus seq̄ effectus·vt albedo in edificatore est cā p accidēs domus·q̄z ad albedinē non est semp natus sequi effectus ille·s.dom⁹. Et addit aresto·q̄ inter cās p accn̄s quedā sunt ꝓpinquiores et quedā remotiores·ꝓpinquiores dicunť q̄ sunt in eodē subiecto cū cā p se. Per oppositū dicunť remotiores·exempli grā·musicū eē est cā p accn̄s statue ꝓpinquior cāe per se·q̄z ars faciēdi statuā est cā p se q̄ est in aīa sicut musica·sed albū eē cā est remotior p accidens statue·q̄z nō est in eodē subiecto cū cā p se q̄z est in corpe et nō in anima·

Preter ōnes autem·

Hic poniť tercia diuisio q̄ est. Quedā sunt cāe in poťa quedā in actu. Exemplū ꝑmi vt edificator q̄z significať p modū habitus et quietis·et habit⁹ est ꝑncipiū actus in poťa. Exemplum scd̄i·edificans q̄ est cā in actu·similiť pōt distingui effect⁹ sicut dicit aresto·in textu·

Amplius aūt cōplexe

Hic ponitur quarta diuisio causarum· que est q̄ causarum quedam sunt complexe et quedam incomplexe. Exemplum ꝑmi vt policletus statuifica·quia ibi coniungiť causa p se cause p accidēs· statuifica3 em̄ est causa per se·et policletus est cā per accidens·sicut dicitur iohannes pelliparius. Quedam sūt cause incomplexe vt statuifica per se vel policletus per se.

Queritur Quot modi causarū sumātur ex istis diuisionibus. ¶ Dōm q̄·xij·q̄z sumēda sunt mēbra ꝑme scd̄e et quarte diuisionū et sic habem⁹ sex modos causandi· et vnūquodqꝫ illoꝝ membroꝝ distinguēdū est penes actū et potēciam sicut dicit tercia diuisio et sic erūt·xij·modi. Exempli gratia. Causa vniuersalis in actu et potētia· Causa particularis in actu et potentia·et sic sunt quatuor. Similiter faciendū est circa secundū et quartum modum causandi

Differūt aūtem in tan

Hic aresto·elicit tria correlaria ꝯsequētia ꝑdicta

quidꝫ primū est ꝙ cāe actu opantes·i·in actu sūt sil̄ ⁊ nō sunt sil̄ cū effectibus in actu· sicut edificans est sil̄ cū domo edificata ¶ Et si dicat̄ ergo cōtradictoria erūt sil̄ vera Dōm ꝙ cause in actu capiunt̄ dupl̄r· Uno mō ꝑm se et sic nō est verū ꝙ sunt sil̄ ⁊ nō sunt sil̄· Alio mō accipiunt̄ cāe in actu in ordine ad effectū ⁊ sic sil̄ sunt cū effectu· vel nō sunt sil̄ cū effectu· q̄r si effectus in actu nō est vel fit etiā cā in actu nō est·

Oportet aūt semper·

Hic ponit scdm ꝯsequens siue correlariū· ⁊ est ꝙ in naturalib⁹ oportet semp̄ supmā cāꝫ vniuscuiusqꝫ rei inquirere ⁊ hoc ꝓbat̄ in artibus p̄ simile· quia ꝓxima cā edificij p̄ se est edificator ⁊ edificator ē edificator ꝑm artē edificatiuā· sic ars edificatiua est p̄ma cā edificij·

Arguit̄ Inquirē p̄mā causam spectat ad metaphisicū· ergo icōuemēter dr̄ ꝙ phs naturalis debet hoc facere· ¶ Dōm ꝙ dupliciter aliquid dr̄ p̄ma vel supma cā· Uno mō simpl̄r sic scꝫ ꝙ nō habet priorē cām· ⁊ sic inquirere p̄mā cām spectat ad metaphisicū· Alio mō dr̄ suprema cā in aliquo genere sicut dicit aresto· in textu· ꝙ ars edificatiua est supma cā edificij q̄d absolute nō est verū scꝫ ꝙ sit simpl̄r p̄ma cā· sed est verū in tali effectu· sic phisicus habꝫ inquirere p̄mā cām in suo genere id est ꝓpriā·

Amplius autem alie·

Hic ponit terciū correlariū et est istud· ꝙ cāe dn̄t effectibus ꝓporcionari· sic ꝙ generalib⁹ causis debent attribui generales effectus et singularibus effectibus dn̄t attribui simpliciores cāe· Exempli grā· artifex debet dici cā artificij ⁊ nō domus q̄r domus est effectus domificatoris

Arguitur Causa prior ⁊ posterior est vna causa· ergo nō erit distinctio cāe in vl̄em et p̄ticularē· ¶ Dōm ꝙ vl̄e et p̄ticulare in causis pn̄t dupl̄r capi· Uno modo penes rōem intelligendi siue p̄dicandi· vt dicatur cā vl̄is q̄ vniuersalius intelligit̄· sicut artifex vniuersalius intelligit̄ ꝙ medicus· ⁊ tūc est verū ꝙ nō dn̄t cā vl̄is et p̄ticularis ꝑm rē sed ꝑm rōem tm̄ q̄d sufficit ad modos causandi· et sic loquitur aresto· in textu· sic em̄ cā vl̄is p̄cedit p̄ticularem tm̄ ꝑm rōem intelligendi· Alio mō accipiunt̄ vl̄e et p̄ticulare in causis subordinatis sicut dicimus deus intelligentie aīa nobilis sunt cāe vniuersales et homo et azinus sunt cāe p̄ticulares· Tunc dicit̄ ꝙ cā vl̄is est q̄ habet vniuersalem influxū que est cā multoꝝ effectuū ꝑm spēm· et cā dr̄ p̄ticularis que habet p̄ticularē influxū ad vnā spēm tm̄· et isto mō capiendo vl̄e et p̄ticulare tunc cā vl̄is et p̄ticularis etiā realiter distinguūt̄ vt deus aīa nobilis ⁊ homo realiter distinguūt̄ scorrn̄dēt tm̄ adinuicē cā vl̄is in p̄dicādo ⁊ cā vl̄is in influēndo· q̄r causis vniuersaliorib⁹ in influēdo corrn̄dent effectus vniuersaliores in p̄dicādo· Exēpli grā· Celū est cā vniuersalior ꝙ sol· ⁊ iō suus effectus est mouere ⁊ alterare ista inferiora· sed sol qui est cā vl̄is sub celo habet effectū q̄ est calefacere· sed manifestū est mouere esse supius ad calefacere etiam in predicādo·

Arguit̄ Causa p̄ accn̄s nō est cā· ergo illa diuisio cāꝝ in p̄ se ⁊ p̄ accn̄s nō est bona· aīis ꝓbat̄· q̄r omnis cā debet aliquid influere in effectū· sed causa p̄ accn̄s nihil influit ergo ⁊c· ¶ Dōm ꝙ dupl̄r aliquid dr̄ cā p̄ accn̄s· Uno mō ꝑm ꝙ p̄ accidens tenet se ex p̄te cāe· i· ꝑm ꝙ p̄ accn̄s ꝯiungit̄ cāe p̄ se· sicut dicim⁹ albū in edificatore edificat· ibi albū tenet se ex p̄te cāe p̄ se q̄r ꝯiungit̄ edificatori· ⁊ sic est verū ꝙ talis causa p̄ accn̄s nihil influit in effectū· ⁊ sic capiendo cām p̄ accidens est diuisio analogi in analogata· ⁊ ideo primū significatū habet totā rōnem analogi· Et est sil̄is diuisio qn̄ homo diuiditur in hominē verū ⁊ pictū· Alit̄ dr̄ cā p̄ accidēs ꝑm ꝙ p̄ accidens se tenet ex p̄te effectus· i· ꝑm ꝙ ꝯiungit̄ effectui· Et hoc ꝯtigit tripl̄r Uno mō aliquid p̄ accn̄s ꝯiūgit̄ effectui ⁊ tm̄ sp̄ sequit̄ ad talē effectum sicut casus lapidis de colūna sequit̄ semper remotionē colūne· ⁊ tale p̄ accidens vtiqꝫ aliquid influit q̄r tūc cā facit aliquē effectū ad quē effect⁹ p̄ accn̄s necessario sequit̄· Scdo mō sequit̄ aliq̄s effectus p̄ accn̄s ad aliquē effectū vt in paucioribus· sicut ꝯtingit in effectib⁹ fortuitis· et tunc cā illius effect⁹ etiā aliquid influit ꝙuis nō influit essentialiter ad vltimum effectū tm̄ ad primū ad quē vltim⁹ effectus qn̄qꝫ sequit̄· Tercio mō aliq̄s effectus sequit̄ p̄ accn̄s solū ꝑm estimatōem alicuius· sicut si motus terre diceret̄ seq̄ ad hoc ꝙ aliquis intraret domū vel balneū· Dōm ergo est ꝙ cā p̄ accn̄s ex p̄te vltimi effect⁹ etiā nihil influit Ex quib⁹ patet ꝙ qn̄ cā p̄ accn̄s se tenet ex parte effectus etiam influit aliquid saltem in p̄mis duobus modis· ⁊ sic etiā cā p̄ accidens vocat̄ cā ꝑm ꝙ diffinit̄ cā ad cui⁹ esse sequit̄ aliud·

Arguitur Vni⁹ effectus est tm̄ vna causa sed cā cōplexa non est vna. q2 cōplectitur ex plurib⁹ causis. ¶ Dōm q2 cōplexio in causis pt duplr attendi. Vno modo ṗm voce tm̄ ⁊ tunc manet vna cā simpliciter ⁊ ṗm rem. sicut policletus statuifica dr vna cā ṗm rē. Alio mō pnt dici cāe cōplexe ṗm rē. et hoc cōtingit etiā duplr. Vno mō in causis subordinatis. ⁊ sic nō sumunt p modū pluriū sed p modū vni⁹. q2 supiores cāe dant eē inferiorib⁹ ⁊ iō influūt per modū vni⁹ cāe sicut sol et homo generāt hominē. Alio mō est cōplexio cāꝝ nō subordinataꝝ. et hoc cōtingit duplr. Vno mō qn plures cāe vniunt sub rōe vni⁹ vtutis. sicut plures trahentes vnā nauem. ⁊ tūc q̄uis sit complexio materialiter non tm̄ formaliter ⁊ in rōne causandi q2 talia plura colligitur sub vna rōne causandi. Vel vniūt plures cause oīno dispate. ⁊ tūc est verū q2 nō sequitur vnus effectus.

Queritur Vtrū in causis sit aliqua subordinatō ¶ Dōm q2 sic et h⁹ ē verū ṗmo ṗm diuersa genera cāꝝ. q2 finis est ṗma cā in rōe cāitatis. efficiēs est ṗma ṗm executionē. et forma ṗm viā pfectionis. materia vo ṗm viā generationis. Scdō pt etiā subordinatō sumi ṗm idē genus cāe q2 in oī genere cāe inuenit subordinatio qn cāe p se subordinātur. Dicūt enī cāe p se subordinari in eodē genere cāe qn intentio ṗme cāe respicit vltimū effectū p oēs cās medias. sicut ars fabrilis respicit extensionē ferri p manū malleū. et dicūt tunc cāe p accñs ordinate qn intentio ṗme cāe nō respicit vltimū effectū p medias cās sed p accñs ad hoc se hz. sicut si multe candele accendant abinuicē p accidens est q2 vltima candela accendat p multas medias. Inuenit ergo subordinatō ṗmo in genere cāe formalis. q2 eē qd est causa ṗor formalis cōmuni⁹ ⁊ vehementius influit q̄ viuere et intelligere. ⁊ iterū viuere ⁊ intelligere cōtinent vtualiter in se eē qd est causa formalis ṗor. Silr etiā est ordo in cā materiali quia materia ṗma est cā substandi elementis ⁊ elementa sunt causa substandi mixtis et cetera. Silr in genere cāe finalis. q2 pncipalis finis est ṗma causa mouendi efficientē ad inferiores fines et motio ad scdōs fines fit vtute ṗmi finis et sic deinceps. Et silr in genere cāe efficientis primū efficiens est causa efficiens aliorum secundarioꝝ efficientium. Est tamen considerādū q2 subordinatio primo et pricipaliter inuenit in genere cause efficientis. et deinde deriuatur a causa efficiente ad alias causas. quia enim cause adinuicem correspondent. sic primū efficiens est causa prime materie quia deus causat materiaꝫ primā per creationē. Item est causa prime forme quia eē est a deo. sibi etiam correspondet primus finis. quia ṗm ordinem agentium est ordo finium. ⁊ sic primū efficiēs et ṗmus finis corrñdent.

Arguitur Cause particulares sufficiunt ad producendum effectum. ergo non oportet ponere causas vniuersales. ¶ Dicendum q2 cause particulares accipiuntur dupliciter. Vno modo ṗm suam naturam absolutam. ⁊ sic cause particulares nullo modo sufficiunt ad producendum effectum. cuius ratio est quia causa particularis non potest agere ad totam speciē. quia si sic produceret seipsam. oportet ergo vnam causam vniuersalem ponere virtute cuius causa particularis dirigatur ad producendum effectum. Alio modo accipitur causa particularis ṗm q2 in se habet virtutem cause vniuersalis. et tunc verum est q2 causa particularis sic accepta sufficit ad producēdum et causandum. et ideo oportet etiam presupponere causam vniuersalem si particularis causa debeat aliqd agere.

Arguitur Non est aliqua causa vniuersalis. quia omnis effectus debet esse similis cause sed nullus effect⁹ est similis cause vniuersali. ergo non est aliqua causa vniuersalis. ¶ Dicendum q2 duplex est similitudo. Quedam est similitudo nature ṗm quam aliquid est simile alteri in natura. et talis similitudo est in causa pticulari et in suo effectu sicut in causis vniuocis. Alia est similitudo pportionis que sumitur ṗm ydeam intelligibilem existentem in intellectu. et sic causa vniuersalis siue equiuoca etiam est similis effectui. et hoc patet nominando causas vniuersales. Sūt enim cause vniuersales deus. intelligentia. anima nobilis. in dō ergo preexistunt rationes ydeales omniū rerum factarum. sicut ergo domificator est similis domui propter ydeam quam habet in mente ita etiam deus est similis rebus creatis propter ydeam quam habet in sua mente. Similiť est dōm de intelligentijs et anima nobili.

Arguitur Celum non habet similitudinem ad ista inferiora nec ydealem nec naturalem ergo ⁊c. ¶ Dōm q2 celū

accipit̃ duplr̃. Uno mõ cũ inclusione aĩe nobilis. si
cut dicit. aresto. viij. hui⁹ q̃ celũ est corpus mouẽs
seip̃m et sic etiã celũ habet in se similitudinẽ rerũ
naturaliũ q̃ silitudines sũt in aĩa nobili mouẽte
celũ. Alio mõ accipit̃ celũ s̃m se. et sic verũ est q̃
in celo non est naturalis silitudo nec ydealis. et
tũc est dõm q̃ celũ sic acceptũ nõ est cã vlis p̃n
cipalis s̃ instrumẽtalis ⁊ nõ oportʒ silitudinẽ ef
fectus eẽ in cã instrumẽtali. sicut similitudo dom⁹
nõ est in securi sed artifice.

Arguitur

Celum est magis sĩle istis
inferiorib⁹ q̃ aĩa nobilis.
ergo est magis p̃ncipalis cã. Dõm q̃ celũ est
magis sĩle istis inferiorib⁹ quo ad silitudinẽ na
turalẽ in genere q̃ sumit̃ ex corporeitate s̃ nõ est
maior similitudo ydealis. et ideo celũ s̃m se accep
tũ nõ est p̃prie cã vniuoca. qr̃ nõ habet silitudinẽ
in spẽ nature cũ istis inferiorib⁹. nec est p̃prie eq̃
uoca qr̃ nõ hʒ silitudinẽ ydealẽ cũ istis inferiorib⁹
nisi grã aĩe nobilis. Siĩr dõm est de securi q̃ nec
est cã vniuoca domus nec equoca qr̃ est instrumẽ
tũ. Vñ artifex est valde dr̃nter cã filij ⁊ cã dom⁹
qr̃ est cã filij vniuoca qr̃ filius est sibi sĩlis in na
tura. sed est cã dom⁹ equoca qr̃ domus nõ est sibi
sĩlis in natura speciuoca sed in forma ydeali quã
hʒ in mẽte sua ad cui⁹ silitudinẽ p̃ducit domũ.

Arguitur

Prima cã est infinita ergo
hẽbit effectus infinitos. s̃
inter infinita nõ põt eẽ ordo cũ nõ sit p̃mũ vlti
mũ et mediũ in infinito q̃ requirũt ad rõeʒ ordis
Dõm q̃ aliẽ est iudicãdũ de cã infinita agente
p intellectũ. et cã infinita agente p naturã. qr̃ cã
infinita agẽs p naturã agit p extremũ posse. et
iõ tal̃ cã haberet effectũ infinitũ. et iõ si essʒ ignis
infinitus ꝯsumpsisset oĩa alia. Sʒ aliter est iudi
candũ de agente infinito intellectuali. qr̃ hoc agit
s̃m discretionẽ sapĩe et prudentie. et iõ nõ oporteret
q̃ agat aliq̃d infinitũ sed agit finitũ. qr̃ non agit
res sicut est cã. s̃ p̃ducit effectũ sicut vult ip̃m eẽ.

Arguitur

Causa p̃ticularis est põr
vli. ergo nõ est subordina⁹
sic. s. q̃ p̃ticularis sit subordĩata vli. añs p̃batur.
qr̃ cã p̃ticularis est magis sĩlis effectui s̃ʒ naturã
Dõm q̃ p̃mũ accipit̃ duplr̃. Uno mõ p̃ut va
let tm̃ sicut p̃rimũ. ⁊ sic cã p̃ticularis est põr vli
qr̃ est p̃rimior. Alio mõ accipit̃ p̃ut valʒ tm̃ sicut
p̃ncipale. et sic cã vlis est põr. qr̃ ip̃a plus influit
et p̃ncipalius influit q̃ cã p̃ticularis. qr̃ tñ effe
ctus nõ põt attingere p̃fectionẽ cause vlis. ideo
sic assimilat̃ cause p̃ticulari ĩ natura ⁊ non vli.

Arguitur

Si in causis esset subordi-
natio tũc p̃fectiora haberẽt
p̃fectiorem causalitatẽ quod tñ est falsum. qr̃ ho-
mo est p̃fectior celo et tñ celũ habet p̃fectiorẽ cãli
tatem. Dõm dupliciter. p̃mo q̃ celũ accipitur
duplicit̃. Uno mõ simul cũ aĩa nobili. et sic celum
est p̃fectius hoĩe. qr̃ aĩa nobilis est p̃fectioris na
ture q̃ aĩa rõnalis. Alio mõ accipit̃ celũ s̃m se
et sic est minoris cãlitatis q̃ homo. qr̃ sic celũ ni
hil agit p̃ncipalit̃ sed homo p̃ncipaliter generat
hominẽ. Scd̃o est dõm q̃ homo accipit̃ duplicit̃
Uno mõ q̃tũ ad corpus. et sic est infra celum in
natura. qr̃ corpus celeste est incorruptibile ⁊ cor-
pus humanũ est corruptibile. Alio mõ accipitur
q̃tum ad aĩam ⁊ sic etiã homo s̃m aĩam ẽ ma
ioris causalitatis q̃ celũ qr̃ aĩa rõnalis ẽ causa
spẽrũ intelligibiliũ q̃ abstrahunt̃ a fantasmatib⁹
et sic est cã alicui⁹ immaterialis q̃d nõ p̃t dici de
celo. Ex quo patet q̃ homo q̃tum ad corpus spe
ctat ad cathenã argenteã ⁊ s̃m aĩam spectat ad
cathenam aureã. Circa q̃d sciendũ q̃ cathena
s̃m q̃ hic accipit̃ est ordo causaꝝ et hoc p simili-
tudinẽ ad cathenã realẽ. qr̃ in cathena reali vn⁹
anulus dependet ab alio. sic etiã in causis. inferi-
or cã dependet a superioribus causis. qr̃ ergo ẽ du
plex ordo causarũ ergo est duplex cathena. Que
dam d̃r cathena argentea et est ordo causarum
corporalium. quia in illis non est refulgentia di
uine perfectionis propter imperfectionem corpora
lem. et ideo vocatur argentea. quia argentũ nõ
tm̃ refulget sicut aurum. sed ordo causarum im-
materialium vocatur cathena aurea. quia ĩ illis
est refulgentia diuine perfectionis propter stabi
litatem incorruptibilitatem et immaterialitatẽ.
et talis ordo est in deo in intelligentijs ⁊ anima
nobili. Cathena autem argentea est in celo ele-
mentis et alijs agentibus naturalibus.

Dicitur autẽ et fortũ.

Postq̃ arestotiles determinauit de causis ma-
nifestis et per se. Consequẽter determinat de cau
sis immanifestis et per accidens scʒ de casu et for
tuna. et primo premittit q̃ de ipsis est determinã
dum. q̃d probat sic. In hoc secundo libro determi
nandum est de causis sicut dictum est. sed casus
et fortuna sunt in genere causarum igitur etiam
determinandum est de ipsis. sunt ergo tria deter
minanda de ipsis s̃m arestotil̃ in textu. Prima

quō inueniūtur casus et fortuna in causis per se · id est quomodo reducunt ad causas per se. Secū do dōm est vtrū idem sit fortuna et casus. Tercio q̄d sit casus et quid sit fortuna · et de his questionibus determinat ordine retrogrado · et quia q̄stio quid est presupponit questionem si est. ideo inquirit vtrū casus et fortuna habeāt esse.

Quidā enim et si sint ·

Hic aresto · ponit tres opiniones antiquorum de casu et fortuna · Prima est q̄ antiqui dicebant nihil fieri a casu et fortuna · et mouebantur duplici rōe · Prima est · quecunq̄ habent causam determinatam nō fiunt a casu et fortuna quia causa determinata est causa p̄ se · sed omnia que fiunt habēt causam determinatam · etiam illa que dicuntur fieri a casu et fortuna habēt causam determinatā ergo nihil fit a fortuna · quia impossibile est fortunam esse a cā p̄ se · et ponit exemplum in textu sicut inuentio debitoris est fortuna s̄m vulgaēs · et tamen inuentio debitoris habet causam determinatā · q2 volēs emere pisces ī foro est causa determinata illius inuentionis · Similiter inuentō thesauri p̄ fossionem est fortuita et tamen habet causam determinatam scz fossorem.

Quoniam si aliquid ·

Hic aresto · ponit sc̄dam rōem antiquorum de casu et fortuna qua mouebantur et stat in hoc · Si aliquid fieret a casu et fortuna · tunc incōueniēs videtur q̄ antiqui philosophi nihil determinauerunt de casu et fortuna. Sed q̄ueritūr quomō possent solui iste rōnes · Dōm q̄ in prima ratiōe est fallacia equiuocationis in illa dictione determinata · quia dupliciter dicitūr aliqua causa determinata. Uno modo dicitur causa determinata ex qua semp̄ natus est sequi effectus · et sic sunt idem causa determinata et causa per se · et sic maior est vera et minor falsa · Alio modo dicit causa determinata ex qua p̄ nunc sequit effectus · et sic fortuna etiam pōt dici causa determinata · et sic minor est vera et maior falsa · Fit eñ effectus fortuitus a causa pronūc determinata sicut iste fossor determinatus est causa inuentionis thesauri que est effectus fortuitus non tamen ex fossore semp̄ nata est sequi inuētio thesauri. Ad sc̄dam rōnem dōm est q̄ arguit negatiue p̄ locū ab auctoritate · et ergo nō valet · quia si antiqui nihil determinauerūt de casu et fortuna nihilomin⁹ pñt esse casus et fortuna · et ergo cō coṙ nō valet ·

Sed mirabile hoc vi ·

Hic arestotiles prosequitur secūdam rationem p̄us motam · et reprobat antiquos in hoc q̄ nihil determinauerunt de casu et fortuna · et ponit ad hoc duas rationes quarum prima est. Antiqui philosophi determinabant de causis sed casus et fortuna spectant etiam ad causas · quia multa fiunt per accidens in rebus que fiunt a casu et fortuna · ergo inconuenienter dimiserunt determinationem de casu et fortuna · Non enim possunt omnes effectus reduci ad causam p̄ se · oportet ergo etiam adiungere causas per accidens · Secunda ratio stat in hoc · quia vel antiqui fortunam et casum esse credebant et sic inconuenienter dimiserunt tractare de eis. Vel putauerunt fortunam non esse · et sic inconuenienter vsi sunt illis nominibus casus et fortuna · Empedocles enim dixit q̄ tota ordinatio partium vniuersi facta esset a casu et fortuna · et ideo dixit q̄ mundus posset corrumpi scilicet per amiciciam corporum vniuersi et denuo generari per eorundem inimiciciam · Et q̄ ista fierent a casu sic patz quia non oporteret in noua generatione elementa sic stare sicut nunc stant sic scilicet q̄ ignis esset supra aerem et aer supra aquam et aqua supra terram · quia dixit q̄ illud elementum qd̄ citius moueretur curreret a cahos cōfuso et acciperet superiorē locum · et sic fieret dispositio vniuersi ex fortuna

Sunt autem quidā

Hic ponit aliam opinionem que dicitur fuisse democriti qui dixit q̄ casus et fortuna essent causa celi et omniū partium mundi · Dicebat eñ Democritus corpora athomalia id est indiuisibilia esse principia omnium rerum sicut patet primo huius · et per concursum talium corporum qui cōcursus fieret a casu et fortuna constituerent omnes res · et sic celum et omnes partes vniuersi essent constitute per accidens et per consequēs a casu et fortuna.

Et multū hoc admi ·

Hic reprobat istam opinionem duabus rationibus · Prima stat in hoc · si illud quod magis videtur inesse nō inest · nec illud quod minus · sed magis videtur q̄ omnia deberent fieri a fortuna in istis rebus inferioribus et tamen multa fiūt ibi

ñ causis ꝑ se ergo multo minus deberet dici ꝙ oĩa fiãt a casu et fortuna in corpibus celestibus. añs ptz quia corpa supiora sunt incorruptibilia et immutabilia ſm substãtiam. et sic in istis inferioribus est maior contingentia ꝙ̃ in supiorib⁹. et sic videt ꝙ magis in illis aliqua deberẽt fieri a casu et fortũa. Et ꝙ in inferiorib⁹ fiunt aliqua a causa ꝑ se ꝓbat exemplariter. quia plante ⁊ aĩalia nascũt ex determinatis seminib⁹ sicut ex causa ꝑ se. quia ex his seminib⁹ semꝑ nate sũt fieri plãte et animalia. Scdã rõ stat in hoc. qꝛ ꝑ experiẽtiam videmus ꝙ in istis inferiorib⁹ multa fiunt a casu et fortuna. et iterũ videm⁹ ꝙ in supiorib⁹ oĩa vno modo fiunt ⁊ determinate. ergo in inferioribus fiunt aliqua a casu et fortuna ⁊ non in superioribus.

Sunt autẽ quidã qui

Hic arest. ponit aliã opinionẽ antiquoꝝ de casu et fortuna ⁊ est ista ꝙ aliqui dicebant fortunam esse. sic tñ ꝙ sit aliquid immanifestũm intellectui humano quasi quoddã diuinũ existens supra intellectũ humanũ. et sic illis videbat ꝙ intellectus diuinus ordinans aliqua ꝑter intentionẽ nrãm fortuna vocaret. Istã aũt opinionẽ aresto. expsse nõ reprobat sicut alias. qꝛ determinare de intellcũ diuino spectat ad metaphisicũ.

Querit

Vtrũ intellectus diuinus posset dici fortuna. Dõm ꝙ non. et rõ est quia illa causa dr̃ fortuna cui põt aliquid accidere ꝑter intentionẽ. Exempli grã. Intellect⁹ practicus fossoris ſm phõs dr̃ fortuna. qꝛ inuentio thesauri accidit sibi ꝑter intentionem. qꝛ ergo deo nihil põt accidere preter intentõnẽ cũ omniũ cognitionẽ habeat. ideo nullo modo põt dici intellectus diuinus fortuna. sed intellectus cuiuslibet creature potest dici fortuna. quia nulla creatura habet cognitionẽ omniũ ⁊ ideo potest aliquid euenire creature qđ nõ est intentũ ⁊ hoc est fortuitũ

Queritur

Vtrum de casu et fortuna sit scientia phisicalis.

Dicendum ꝙ sic. quia philosophus naturalis habet determinare de causis. sed fortuna et casus spectant ad causas ergo de eis habet determinare naturalis philosophus. Et si dicatur casus et fortuna non habent causas determinatas ergo de ipsis non est scientia. Dicendum ꝙ de casu et fortuna cõtingit loqui dupliciter. Vno modo ſm cõmunes rationes casus et fortune et in ordine ad ea que sibi conueniũt ſm cõmunes rationes sic scilicet quia sunt cause ꝑ accidens. ⁊ ꝙ fortuna est in agentibus ſm propositum. ⁊ sic de casu ⁊ fortuna potest esse scientia sicut de his de quibus aliqua sciuntur. quia sic de casu ⁊ fortuna formantur quedam propositiones habentes necessariam veritatem. Nam ista est propositio vera et necessaria. fortuna est causa per accidens. Similiter de falso illo modo est scientia ⁊ etiam de impossibili. Per hoc ergo dicitur ad argumentum ꝙ quãuis fortuna in particulari accepta nõ habeat causam determinatam. tamen propositio vera formata de fortuna habet causam determinatã sue veritatis et hoc sufficit ad hoc ꝙ de ea sit scientia. Alio modo contingit loqui de casu et fortuna ſm ꝙ sunt in re adextra ⁊ ſm ꝙ aliquid fit casualiter a casu et fortuna. ⁊ sic de eis non est scientia. Cuius ratio est quia ea que fiũt in re a casu et fortuna non habent causam determinatam necessariam ⁊ per se. sed scientia fit ex causa determinata per se et necessaria sicut patz primo posteriorum. ergo de ipsis non est scientia. Ex q̃ patet ꝙ aliter est scientia de rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus ⁊ de casu et fortuna quia de rebus generabilibus et corruptibilibus non solum est scientia in cõmuni scꝫ vt cõueniũt in aliquo cõmuni videlicet ꝙ sunt generabiles et corruptibiles. sed de ipsis etiam est scientia ſm specificas rationes ſm quas differũt. sicut de homine est scientia non solum inq̃ntum mobilis qđ conuenit sibi ſm rationem genericam quo modo solum est scientia de fortuitis. sed etiam de eo est scientia ſm ꝙ risibilis quod conuenit sibi ſm specificam rationem.

Arguitur

Dictũ est in primo hui⁹ ꝙ de generabilibus et corruptibilibus est scientia ſm communem rationem ergo male hic negatur. Dicendum ꝙ commune capitur dupliciter. Vno modo prout excludit singulare tantum. ⁊ sic est verum ꝙ solum est scientia de rebus generabilibus et corruptibilibus in communi. quia de singularibus non est sciẽtia. Alio modo capitur commune ſm ꝙ etiam excludit speciem. ⁊ sic solum de fortuitis in communi est scientia. qꝛ nõ est đ ipsis scĩa ſm specificas rationes. Nec valet si dicatur ergo scientia de fortuna est logicalis. quia fit ſm rationem genericam. Dicendum ꝙ genus accipitur dupliciter. Vno modo ſm intentionem generis. et sic gen⁹

est aliquid logicum et cõsideratio eius spectat ad logicũ et nõ ad phisicũ. Alio mõ accipit gen⁹ s̃m q̃ reperitur in suis speciebus vel s̃m ordinem ad passiones reales. et sic de genere est etiam sciẽtia phisicalis. Manifestũ eñ est q̃ ens mobile non est aliquid specificũ quia nõ est species specialissima et tamẽ de ente mobili est scientia. sic etiam de casu et fortuna est scientia s̃m q̃ referuntur ad passiones reales.

Arguitur Omnis effectus habz causam determinatã. ergo nõ sit aliquis effectus a casu et fortuna. Consequentia tenet quia fortũa est causa indeterminata

Dõm q̃ dupl̃r intelligitur q̃ fortuna habet causam determinatã. Primo q̃ habeat causam a qua semper natus est sequi effectus. et sic añs est falsum. quia idem effectus etiam natus est fieri ab alia causa. sicut inuentio thesauri non est semp nata fieri ex fossore. sed põt etiam fieri ex alia causa scz ab illo qui vult ire ad forum ad aliquid emendũ. Alio mõ d̃r causa determinata a qua p̃ nunc sequit̃ talis effectus. et sic fortũa vulgariter accepta scz p̃ effectu fortuito habet causam determinatam.

Arguitur Sexto metaphisice d̃r q̃ de ente per accidens nõ est scientia. sed casus et fortuna sunt entia per accidens ergo &c. Dõm q̃ dupliciter de aliquo est scientia. Uno mõ sicut de illo quod vere scitur. et sic solũ est scientia de conclusione d̃monstrata. et sic verũ est q̃ de ente p̃ accidens nõ põt esse scientia quia ens p̃ accidens non est necessariũ. Alio modo de aliquo est scientia sicut de illo de quo aliquid scitur. et sic de ente p̃ accidens põt esse sciẽtia. quia de eo sciri põt q̃ est ens p̃ accidẽs. et sic de casu et fortuna est scientia s̃m cõmunes rões quia sic habent passiones necessarias de ipsis demonstrabiles.

Arguitur fortuna nõ est ergo de fortuna nõ est scientia. añs p̃bat̃. quia nullũ p̃intentũ est fortuitũ. sed omnia sunt a deo p̃intenta. ergo nulla sunt fortuita

Dõm q̃ effectus fortuitus põt ad duo comparari. Uno mõ ad p̃mã cãm. et sic verũ est q̃ nihil ẽ fortuitũ. q̃z oĩa sunt p̃intenta a d̃o tã minima q̃ maxima. sed de rõe effectus fortuiti est q̃ nõ sit p̃intent⁹. Alio mõ p̃nt effectus fortuiti comparari ad cãs p̃ximas et sic aliqua fiũt a fortuna. quia multa sunt que nõ sunt p̃intẽta a causa p̃xima

Et si dicat̃ ab effectu fortuito nõ p̃t p̃uisio dei separi. ergo effectus fortuitus s̃m q̃ h̃mõi est preintentus et p̃ c̃ñs nõ est fortuitus. Dõm q̃ p̃uisio que fit p̃ intellectũ diuinũ alicui⁹ effectus accidit ipsis rebus. et iõ põt res intelligi absq̃ preuisione. Uel põt dici q̃ hoc argumentũ probat q̃ in ordine ad p̃uisionẽ dei nihil est fortuitũ. Nec est simile de ista p̃positõe impossibile põt esse verum. quia impossibilitas est intrinseca impossibili et nõ põt ab ipso separi. sed p̃uisio non est intrinseca rebus a deo p̃uisis et ergo p̃nt res capi absq̃ hoc q̃ sint a deo preuise et sic aliquid fit a fortuna. Ulterius p̃ ampliori intellectu sciendum q̃ circa hanc materiam fuerunt due contrarie opiniões quia Tullius dixit q̃ deus nõ habet oĩm p̃uidentiam. quia dixit deum solum habere preuisionem illorum que sunt in celo. et sic loquendo tunc in ordine ad intellectũ diuinũ aliq̃d põt esse fortuitum. Auicenna aũt dixit oppositũ scz q̃ omnia euenirent ex necessitate. quia posita causa necessaria ponit̃ effectus necessarius. sed deus est causa omniũ rerum ergo. Prima opinio reprobat̃ in hoc q̃ ponit deum non habere p̃uisionem omniũ. Q̃z autem deus habeat prouidẽtiam omniũ patet. quia quanto aliqua causa est altior tanto ad plura se extendit. cum ergo p̃ma causa est altissima necesse est dicere q̃ ad omnia se extendit. Tunc sic arguit̃. Ad quecunq̃ se extendit causalitas alicui⁹ cause ad illa etiam se extendit prouidẽtia illius cause. quia causalitas nõ fit sine ordinatione et ordinatio non fit sine p̃uidentia. habet ergo quelibet causa p̃uidentiã omniũ que cadũt sub sua causalitate. cũ ergo omnia cadũt sub tali dei causalitate manifestũ est q̃ omnia cadũt sub eius p̃uidentia. et sic in ordine ad ip̃m deum nihil est fortuitum quia omnia sunt a d̃o p̃ordinata. sic ãt nõ est de aliis causis inferiorib⁹. q̃z aliq̃d p̃t exire cãlitatẽ cãe p̃ticularis. q̃d tñ c̃p̃hendat̃ sub intentõe et ordine cãe superioris. et iõ q̃to aliq̃ cã h̃z minorẽ p̃uidẽtiã tãto plura eueniũt sibi a fortũa. et iõ fatui dicũt̃ h̃rẽ magnã fortunã q̃z h̃nt p̃uã p̃uidẽtiã et sic pauca p̃intendũt. sic g° p̃t intelligi autoritas aresto. in libro de bona fortũa. vbi mior intellect⁹ ibi maior fortuna.

Arguit̃ Oĩa q̃ fiũt in reb⁹ sũt p̃intẽta a deo ergo nihil fit a fortuna.

Dõm q̃ effectus non est denominandus a prima causa quia illius prime cause nõ habet similem

dinē ꝓuidentiā sed est denominādus a prima cā cuius habet similitudinem sicut etiā contingētia in rebus et necessitas nō sumūt ꝑ ꝯpationem ad primā cām qꝛ sic oīa eēnt necessaria. qꝛ ipē cognoscit oīa necēio ī nūc eētnitatis qd ābit oē tps. Sicut aūt aliqd est necessariū esse qn est in actu in re ad extra necessitate ꝯditionata sic qꝛ deus videt oīa tanq̄ pn̄tia. iō oīa sunt sibi necessaria et ponit scūs Thomas vnū sil'e. qꝛ res natales in se sunt materiales. ꝑ relatōnē tn̄ ad intellectū sunt immateriales. qꝛ vt intelligunt sic sunt immateriales. Est tn̄ considerandū ꝓpē opinionē auicēne ꝙ deus ē cā oīm tā necessarioꝝ q̄ ꝯtingētium et nō immediate s; mediātib' aliꝭ causis. ꝑparauit eīm quibusdā effectib' cās necessarias et illoꝝ effectus sunt necessarij. Aliꝭ effectib' ꝑparauit causas ꝯtingentes et harū sunt effect' cōtingentes. vn̄ simpl'r est dōm ꝙ multa sunt contingentia in rebus sicut illi effectus q̄ fiūt a libera volūtate et hoc iō. qꝛ prima cā est ꝯtingēs. Et sic pt eē verū ꝙ p̄destinatus pt damnari licet p̄destinatio qn̄ refert ad deū sit necessaria. ſ; si referat ad cām primā. s. ad liberā voluntatē hoīs. sic p̄destinatio est contingens.

Arguitur Fatū est in reb' inferiorib' ergo nō est aliqd fortuitū in eis. qꝛ fatū imponit reb' necessitatē. Dōm ꝙ fatū nō impedit qn aliqd fiat a fortuna. Cui' sciendū est ꝙ fatū est explicatio diuine volūtatis siue ꝓuidētie in rebus creatis ꝑ cās scdas creatas. Et iō fatū dr ordo scdarū cāꝝ. Si ergo pt aliquid euenire p̄ter ordinē scdaꝝ causaꝝ tunc etiam potest aliquid euenire preter fatum. sed manifestum est ꝙ preter ordinē scdarū cāꝝ aliqd contingit et hoc fit dupl'r. Vno mō ex pte matie qꝛ scꝫ materia est indisposita in istis inferioribus ex qua deberet aliqs effectus ꝓduci et iō ꝓpē ei' indispositionē nō ꝓducit effectus intētus a superiorib' causis scdis. Scdōm impedimētū est qꝛ aliqua inferiora sūt q̄ nō cadūt sub fato sicut sunt opatōes humane. Quis eīm aīa rōnalis pt inclinari ad aliqd opus ex fato vel ex supiorib' causis scdis. nō tn̄ necessitat ad hoc qn possit oppositū agere. et sic multa fiūt preter fatalē dispōem

Primū quidē igitur.

Postq̄ Aresto. posuit opiniones de fortuna. Hic consequēter determinat veritatē de casu et fortūa et p̄mo inquirit diffinitōem fortune. Scdō ponit tendicōnes et ea que sequūtur fortunā. Inquirit aūt diffinitōem fortune ꝑ quatuor diuisiones. q̄s sic docuit in scdō posterioꝝ. Est ergo p̄ma diuisio. Effectuū quidā fiūt semꝑ vt ortus solis. quidā fiūt frequēter vt cū homo nascit cū duob' oculis. et isti effect' nō sunt casuales et fortuiti. Alij fiūt vt in paucioribꝰ vt ꝙ homo nascat sine oculis et isti effectus sunt a casu.

Arguitur Contra p̄mū. ortus solis nō fit semꝑ ergo diuisio n̄ valet q̄tū ad exemplū p̄mi mēbri. Dōm ꝙ ortus solis nō fit sꝑ ꝑ ꝯpationē ad tps. qꝛ aliquo tpe est occasus solis. sed fit semꝑ ꝑ compationē ad cām. qꝛ ex motu celi supra nostꝝ hemispeřium cātur sꝑ ortus solis. iā posita cā ponit effectus.

Arguitur Aliqui sunt effectus ad vtrūlibet ergo ista diuisio non valet. Dōm ꝙ ꝓprie nullus effect' est ad vtrūlibet. qꝛ effect' ad vtrumlibet dicit qui fit a causa ad vtrumlibet sed causa ad vtrumlibet non est causa alicui' effectus. quia q̄diu causa non est determinata ad aliquem effectum producendum tunc non est causa. quia nihil operatur. ergo oportet ante operationem causam determinari ad vnū. vt si aliquis vellet ire ad summū et etiā ad sanctum gereonem tunc non posset ire anteq̄ se determinet per appetitū ad vnū locū determinatū.

Eorum autē que fiūt.

Hic ponitur secunda diuisio et est ista. Quedā fiunt propter finem. scilicet que fiunt propter aliquem effectum habentem in se notabilem bonitatem vel maliciam. Alia fiunt non propter finem vt leuatio festuce de terra. vel fricatio barbe preter intentionem.

Arguitur Omne agens agit propter finem ergo omnis effectus est propter finem. Dicendum ꝙ dupliciter agēs dicitur agere propter finem. Vno modo quia agit propter quemcunq; finem. et sic omne agens agit propter finem quia intendit aliquid agere. Alio modo dicitur aliquid agere propter finem fm ꝙ finis dicit aliquem effectum habentem aliquam notabilem bonitatem vel maliciam. et sic non omne agēs agit propter finem. quia quādoq; agit propter effectum qui non habet in se aliquam notabilem bonitatem vel maliciam. sicut si aliquis leuet festucam. et hoc modo loquit arestotiles in textu.

Horum autem alia.

Hic poit terciā diuisionē effectuū q̄ est ista. eoꝝ q̄ fiūt ꝓpter finē. q̄dā fiūt ſm ꝓpositū. i. voluntatē et intellectum. ſicut ſunt opationes facte ab homine ſm q̄ h̄mōi vl' ab aliquo habente intellectū. Alia ſunt que nō fiūt ſm ꝓpositū ſicut opatōes facte p res naṫales et p q̄cūq; nō h̄ntia intellectū.

Arguitur

Opa nature ſunt ab intelligentia nō errante. g° ſūt ſm ꝓpositū. Dōm q̄ effectus naturales pn̄t ad duo compari. Uno mō ad cām p̄mā ⁊ ſic fiūt ſm ꝓpositū. q2 fiūt ab intelligentia nō errante. Alio modo companṫ ad cās proximas. et ſic fiūt nō ſm ꝓpositum. ſicut motus deorſum in lapide nō fit ſm ꝓpositū q̄ḋ est in lapide. Effectus eñ debꝫ denoīari a cā ꝓxia ergo ſimpliciter est dōm q̄ effectus naṫales fiūt non ſm propositum.

Sicut enim et quod ē

Conſequēter ponit quartā diuiſionē ad inquirendū diffinitionē fortune. et est ista. ſicut ens diuidiṫ in ens p ſe ⁊ in ens p accn̄s. ita cā diuiditur in cām p ſe et cām p accn̄s. Et ponit drn̄am inṫ membra diuiſionis dicens q̄ cauſa per ſe est finita et deṫminata. ſed cā p accn̄s est infinita et indeterminata q̄ḋ ſic ꝓbat. q2 infinita vni accidūt. Est ergo intelligendū q̄ cā p ſe d̄r finita et determinata in ordine ad effectū ſic ſcꝫ q̄ ſemp natus ē fieri effect⁹ ex tali cauſa. et p oppositū cauſa p accidens d̄r indeterminata in ordine ad effectum ſic ſcꝫ q̄ ex ea nō est ſemp natus ſequi effectus. ſicut domificator est cauſa p ſe domus. et albedo est cā p accidens. Pōt etiam aſſignari alia drn̄a extra textū. q2 cauſa p ſe est cui⁹ effectus ſimilitudo est in agente ſiue in cauſa. ſicut domificator p ydeam quā habet in mente est cauſa domus. quia domus facta adextra habet ſimilitudinē ad ydeam que est in intellectu practico domificatoris.

Arguitṙ

Infinitū nō est in reb⁹. ergo nō pn̄t infinita vni accidere. Dicendū q̄ infinitū capiṫ dupl'r. Uno mō cathegrāmatice ⁊ ſic ſignificat materiā ſine forma vl' quātitatē extenſam ſine termino. et ſic est verū q̄ infinitū nō est in rebus. Alio mō capiṫ infinitū ſincathegrāmatice. et ſic valet in ꝯtinuis nō tm̄ q̄n maius et in diſcretis nō tot q̄n plura. et ſic vtiq; infinitū pōt eſſe in rebus. ſic em̄ accipiṫ infinitū p indeṫminato et ſic infinita vni accidunt. id est non tot quin plura.

Arguitur

Si infinita vni accidunt ergo de accidentib⁹ nō est ſcientia. Dōm q̄ duplicia ſunt accn̄a. quedam ꝓpria et illa non ſunt infinita in vno. et de illis est ſcia. q2 talia accn̄a ſciunṫ de ſubiecto. Alia ſūt accn̄a communia et illa ſunt infinita in vno ſm potentiā. et ſic de illis non est ſcientia in ordine ad tale ſubiectum.

Dicūt ergo dictū est.

Hic conſequēter oñdit ſiue reducit fortunam ad membra dictaꝝ diuiſionū. et vult q̄ fortuna quo ad vltimā diuiſionem contineṫ ſub cauſa p accidens. Et quo ad primā diuiſionē fortuna est cauſa eoꝝ que fiūt extra ſemp et frequenter. Et quo ad ſecūdā diuiſionē fortūa est cā illoꝝ q̄ fiūt ꝓpṫ finē. Quo ad terciā diuiſionē fortūa est cā eoꝝ q̄ agūt ſm ꝓpositū. Q̄ib⁹ g° his ſiṫ collectis elicit talē diffinitōem fortūe dicēs. q2 fortūa ē cā p accidēs in his q̄ fiūt extra ſp et freq̄nter ꝓpṫ hoc in agentib⁹ ſm ꝓpositū. Ex quo elicit vnū correlarium. ſ. q̄ circa idē ſūt intellect⁹ ⁊ fortūa. i. in eodē ſubiecto. q2 ꝓpositū nō est ſine intellectu practico qui est materialiter fortune.

Querit

Utrū iſta diffinitio ſit p caſu et fortūa ſufficiēter aſſignata. Et videṫ q̄ nō q2 hic nihil d̄r de caſu. Dōm q̄ ſub hac diffinitōe etiā includiṫ diffinitio caſus. ex hoc em̄ q̄ illa pticula ſm ꝓpositū omittiṫ ⁊ ei⁹ oppoſitū appon itṫ tūc est diffinitō caſus. Un̄ caſus pt ſic diffiniri. Caſus est cā p accn̄s eoꝝ q̄ fiūt extra ſp et frequēter ꝓpṫ h° in nō agētib⁹ ſm ꝓpositū id ē ſm volūtatē. q2 fortūa ē in agētib⁹ ſm volūtatē. Caſus vo in nō agētib⁹ ſm volūtatē ꝫ ſm

Arguiṫ

Caſus ⁊ fortūa ſūt eſ naturā fect⁹ fortuiti g° nō ſunt cāe. añs ꝓbaṫ. q2 inuētio theſauri ē effc̄us ⁊ cōiṫ d̄r fortūa. Dōm q̄ dupl'r accipiṫ fortūa. Uno° ſm vulgares. ⁊ ſic effc̄us fortuit⁹ d̄r fortūa q2 ipi ſolū accipiūt effc̄m fortuitū p fortūa. Cui⁹ rō ē q2 noīa imponūṫ a notōrib⁹ nob̄. cū g° effc̄us ſit notior nob̄ g° fortūa īponiṫ a vulgarib⁹ ad ſignificādū effc̄m. Alio° accipiṫ fortūa put ē cām tal' effc̄us. et ſic phi accipiūt fortunā. exēpli grā. ipe foſſor inueniens theſaurum dicitur fortūa ſm phos. Et ſi dicatur ex hoc ſequitur q̄ album est fortuna q2 est cā p accidens. Dōm q̄ dupliciṫ aliquid d̄r cā per accidens. Uno modo ſm q̄ p accidens ſe tenet ex

parte cause ⁊ sic albū in domificatoꝛe dicit causa per accidens. est enī in domificatore sicut accidēs in subiecto. Alio mō p accidens se tenet ex parte effectus quia scꝫ coniungit effectui p se. ⁊ sic causa p accidens est fortuna quia coniungit effectui p se intento ab agente. sicut inuentō thesauri cōiungit fouee. ¶ Circa qd̄ querit in quo p̄dicamēto sit fortuna. Dicēdum ꝙ fortuna capitur dupliciter. Uno modo formaliter pro forma relationis cause per accidens ad effectū fortuitū. ⁊ sic est in predicamento relationis. sicut etiam hoc nomē causa a toto genere est in predicamento relationis. Alio modo capit fortuna materialiter scꝫ pro illo in quo subiectatur talis relatio. et hoc materiale est duplex scꝫ propīquū in quo immediate fundatur. sicut intellectus practicus alicuius agentis p intellectum cui accidit aliquid p̄ter intentionem. Aliud est materiale remotum scꝫ ipse totus homo agens. Dicēdum est ergo ꝙ scḋm materiale ꝓpinquū est in secunda specie qualitatis. sed scḋm materiale remotum est in predicamento substantie. Ex quo patet ꝙ fortuna significat causam per se non scḋm ꝙ hm̄oi sed scḋm ꝙ est relata ad effectum per accidens. Unde non est inconueniens idem ee̅ causam p se et per accidens si cōparetur ad diuersos effectus. Exempli grā. Fossoꝛ pōt ad duo cōparari scꝫ ad foueam et sic est causa p se. quia fouea est semp nata sequi ex fossore. Alio mō comparat fossor ad inuentionē thesauri. ⁊ sic est causa p accidens quia talis effectus non est semper natus sequi ad talē cām ⁊ sic dr̄ fortuna.

Arguitur Omne p accn̄s reducit ad p se. si ergo fortuna est causa p accidens ergo reducitur ad p se. et sic nō erit p accidens. ¶ Dicēdum ꝙ duplex est reductio aliquorum admuicē. Una est scḋm p̄emptitatē sic ꝙ reductū fiat idem cū eo ad quod reducit et sic maioꝛ est falsa. quia p accn̄s nūꝙ̄ fit idem cū causa p se. Alia est reductio p cōiunctionem quia scꝫ illud quod reducit ad alterū ꝯiungit illi ad qd̄ reducitur. et sic maioꝛ est vera. quia effectus fortuitus ꝯiungit effectui p se. et cā p accn̄s que dr̄ fortuna coniungit cause p se. et hoc est qd̄ infra dr̄ ꝙ casus et fortuna reducūtur ad genus cāe efficientis. qꝛ casus reducit ad naturam qꝛ ꝯiungit naturali agenti. et fortuna ad intellectū practicū

Arguitur Aresto. dicit septimo metaphisice ꝙ cā entis p accn̄s est agens vt in pluribus. sed illud est cā p se. ergo fortuna erit cā p se. ¶ Dicēdum ꝙ agens vt in pluribus accipit dupl'r. Uno mō vt agēs vt in pluribus. et sic agens vt in pluribus est cā p se non aūt p accidens. Alio mō capit agēs vt in pluribus scḋm ꝙ deficit vt in paucioribus vel scḋm ꝙ sibi euenit aliquid vt in paucioribus. et sic causa p se etiā est causa per accidens respectu illius qd̄ euenit vt in paucioribus. Utroqꝫ enī mō pōt agenti aliquid accidere p̄ter intentionē. Uno mō ex defectu agētis. Alio mō ex indispositōe materie. ⁊ ideo aresto. vij. metaphisice dicit qd̄ materia est radix cōtingentie quod intelligit de materia scḋm ꝙ est in effectu. qꝛ sic materia impedit intentionē agētis.

Arguit Omnis cā p accn̄s est indetīata. sed fortuna est cā p accn̄s ergo est indeterminata. sed ex causa indetīminata non pōt fieri aliquis effectus. ¶ Dicēdum ꝙ duplicit causa dr̄ indeterminata. Uno modo p modū indifferentie quia scꝫ habet se indifferenter ad vnū effectum et ad aliū. et sic causa ad vtrūlibet dr̄ esse causa indeterminata non aūt fortuna sicut tamē dixit auicenna. ⁊ sic est verū ꝙ ex tali causa non fit effectus. Alio mō dr̄ causa indeterminata p modū contingentie quia scꝫ talis causa contingentem habitudinem habet ad talē effectum. et sic fortuna etiam est causa indeterminata. quia effectus fortuitus non solū natus est fieri ex tali causa ex qua modo fit ꝫ potest fieri a multis alijs causis. Et p hoc pōt sciri drīa inter fortunā et causam ad vtrūlibet. quia ꝙuis in hoc conueniūt ꝙ ex vtroqꝫ pōt sequi effectus vel nō tamen in hoc differunt. quia fortuna est causa ꝓ nunc determinata ad aliquem effectum. sicut fossor inueniens thesaurum est pronunc determinatus ad inuentionē thesauri. ꝫ cā ad vtrūlibet scḋm ꝙ hm̄oi nūꝙ̄ est detīminata ad aliquē effectū.

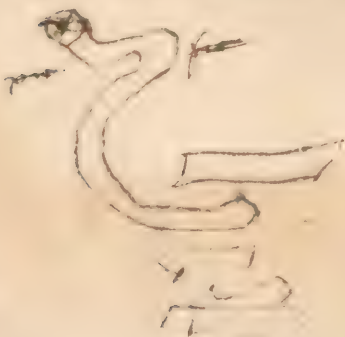
Arguit Effectus fortuitus nūꝙ̄ ē p̄intentus ab agēte g° fortūa nō est eorū q̄ fiūt ꝓpt̄ h° .i. ꝓpt̄ finē. ¶ Dicēdum ꝙ dupl'r dr̄ aliq̄d agē ꝓpt̄ hoc. Uno° aliq̄ cā agit ꝓpt̄ hoc scḋm actū q̄n. s. intēdit finē ꝓpt̄ quē agit. ⁊ sic cā p se est cā agēs ꝓpt̄ hoc. sicut fossoꝛ scḋm actū agit ꝓpt̄ foueā. Alio° aliqd̄ agēs agit ꝓpt̄ hoc scḋm aptitudinē. qꝛ scꝫ est talis effectus ꝙ agēs egissꝫ ꝓpt̄ hoc si talē effectū p̄sciuissꝫ fuisse futurū. ⁊ sic etiā fortūa ē cā agens ꝓpter hoc. qꝛ nullus effectus dr̄ fortuitus nisi habeat in se aliquā notabilem bonitatē vel maliciā. ⁊ ꝓpt̄ talē effectū sp agēs egissꝫ si sciuissꝫ eum assecuturum. sicut fossoꝛ vtiqꝫ egisset propter

inuentionem thesauri si presciuisset inuentionem thesauri. sed fossor non diceretur fortuna si inueniret lapidem in fouea· quia non est alicuius notabilis bonitatis vel malicie· et sic ille effectus non est propter hoc· quia quãuis presciuisset se inuenire lapidem tamen non egisset propter hoc·i· ꝓpter inuentionem lapidis.

Arguitur Uanũ et frustra videntur esse propinqua ad casum et fortunam· et tamen non fiunt propter finem ¶ Dicendum ꝙ vanum et frustra conueniũt et differunt cum fortuna· Conueniũt quia cõmuniter fiunt propter finem· sed differunt quia frustra fit propter finem quem non attingit· quia ille dicitur frustra fuisse in summo qui non est executus finem propter quem fuit ibi· sed fortuna et casus attingunt finem quẽ nõ actualiter intẽdebant ſʒ solũ aptitudinaliter·

Arguitur Si fortuna fieret extra semper et frequenter· sequeretur ꝙ eclipsis lune et solis essent fortuita quia fiunt extra semper et frequenter· ¶ Dicendum ꝙ aliquid dicitur fieri raro dupliciter· Uno modo per comparationem ad tempus et sic eclipsis solis et lune fiunt raro· Alio modo aliquid dicitur fieri raro per comparationem ad causam· quia scilicʒ posita causa a qua talis effectus fit raro ponitur talis effectus· et sic effectus fortuiti fiunt raro· sicut patet exemplariter de fossore ⁊ inuentione thesauri· quia licet inuentio thesauri habeatur quandoqʒ ex fossione raro tamen ex illa causa sequitur talis effectus. sed posita causa eclipsis solis sꝑ ponitꝛ eclipsis solis·

Arguitur Aliqui dicuntur vniuersaliter bene fortunati, sicut aliqui milites et medici ergo fortuna nõ fit vt in paucioribus· ¶ Dicendum ꝙ si aliquis effectus vt in pluribus contingat talis nõ est a fortuna et sic si aliquis miles capiat ꝯmuniter victoriam in pugna tunc victoria non est fortuita sed accidit ex quadam industria siue fortitudine militis dicitur tamen ꝙtũ ad alios ignorantes industriam suam ꝙ talis victoria fiat a fortuna· simile est de medico· Põt etiam contingere ꝙ ex impressione corporũ celestium aut ex motione superiorum spirituũ intellectualium aliquis inclinetur ad aliquid agendum· et contingit quandoqʒ ꝙ tali actioni coniungitꝛ aliqd bonũ preter intentionem qđ est fortuitum·

Arguitur Aliqua fiũt vt in plurib⁹ vt aliquis ambulãs ꝑ viã lutosam maculat se· ergo fortũa est eoꝝ q̃ fiũt vt in plurib⁹ ¶ Dõm ꝙ dupliciter aliqđ cadit sub intentõe· Uno mõ sub intentõe ꝑmaria· qꝛ· s· hoc ꝑncipaliter intendit· et sic verũ est ꝙ maculatio nõ cadit sub intentõe ambulãtis ꝑ viã lutosam Alio mõ aliquid cadit sub intentõe secũdaria· qꝛ scʒ intẽdit aliqđ ex quo aliud necessario sequitꝛ· et sic maculatio cadit sub intentõe ambulãtis ꝑ viam lutosã· et iõ illa maculatio nõ est fortuita· qđ enĩ fortuitũ est nõ dʒ esse intentũ aliq̃ istoꝝ mõꝝ

Infinitas q̃dem ergo

Postq̃ Aresto· posuit diffinitõem fortune· ꝯñter assignat cãm ꝓprietatũ fortũe· et hoc ꝯgruit· quia diffinitio est mediũ demõstrãdi passiõem de subiecto· Ponũtꝛ ergõ in summa sex ꝓprietates quaꝝ tres ponũtꝛ a sapientib⁹ ⁊ tres a vulgarib⁹· Prima g⁹ ꝓprietas fortũe posita a sapientib⁹ est ꝙ cãe illius qđ fit a fortuna sũt infinite· Scđa est ꝙ fortũa est imanifesta homib⁹· et ꝑ hoc exponitꝛ tercia opinio data de fortũa· Tercia ꝓpriets ẽ nihil fieri a fortũa· et ꝑ hanc exponitꝛ ꝑma opinio antiquoꝝ de fortuna· Causa ꝑme ꝓprietatis est qꝛ fortũa est cã ꝑ accidens sed sicut dictũ est· infinita vni accidũt· g⁹ hoc qđ ꝑ accidens contingit habet infinitas cãs· Rõ scđe ꝓprietatis est· quia sicut dictũ cause eius qđ est a fortuna sunt infinite sed infinitũ est nobis ignotũ sicut dꝛ in ꝑmo hui⁹· ergo etiã fortuna est immanifesta nobis· Dicitꝛ notanter nobis qꝛ effect⁹ fortuiti a deo ꝓuidẽtur sicut effectus ꝑ se· et ideo tercia opinio simplr̃ est falsa· Rõ tercie ꝓprietatis est· qꝛ fortũa est cã ꝑ accñs sed qđ ꝑ accñs est quodãmõ nõ est· qꝛ qđ ꝑ accñs est nõ est cã simplr̃· g⁹ fortuna quodam modo non est·

Et dicere aliqd extra

Hic poĩt alias tres ꝓprietates positas a vulgarib⁹· Prima est ꝙ fortũa est sine rõe· Scđa ꝙ aliq̃ est fortũa bona et aliq̃ mala· Tercia est ꝙ aliq̃ hñt eufortuniũ ⁊ aliq̃ diffortuniũ· Rõ ꝑme ꝓprietatis est· qꝛ rõcinari non possum⁹ nisi de his que fiũt semꝑ ⁊ frequẽter· cũ rõcinũ fit ex necessariis· ſʒ fortũa fit extra sꝑ et freqñt̃ se habentibus quia effectus fortuitus contingit ꝑ accidens et de causis ꝑ accidens non possumus habere rõem ¶ Et circa hoc mouet dubitationem· vtrũ oĩs

causa per accidens potest dici causa effectus for tuiti siue fortuna. et vult ꝙ non sed solum illa causa p accidens dicitur causa effectus fortuiti que aliquid influit in effectū p se intentū. et id ve tus estus siue calor pōt dici cā fortuita sanitatis sed nō depilatio. i. abrasio crinium.

Fortuna enim quidē.

Hic ponit rōem alterius ꝓprietatis scʒ ꝙ aliqua fortuna dr̄ bona ⁊ aliqua mala. ⁊ stat rō in hoc Ex quo fortuna est cā p accidens eius qd̄ euenit preter intentionē. ꝑt aliq̄d euenire preter intētio nem dupl'r. Uno mō euenit aliqd bonū ⁊ dr̄ for tuna bona. ⁊ q̄nqʒ euenit aliqd malū ⁊ dr̄ fortu na mala. ⁊ qr hec ꝓprietas fortune ē ſm vulga res. ideo ipa respicit fortunā ſm ꝙ significat effe ctum fortuitum.

Eufortunium autem.

Hic ponit cām tercie ꝓprietatis quare scʒ aliqui dicitur eufortunati ⁊ aliqui diffortunati. ⁊ vult ꝙ eufortuniū ꝯtingit dupl'r. sic̄ diffortuniū. Prio cōtingit eufortuniū qr aliqd magnū bonū euenit ꝑter intentōnē Dicit eīn eufortuniū ab eu qd̄ est bonū. Scd̄o mō ꝯtingit eufortuniū qn̄ aliqs fuit ꝓpinqꝰ magno malo a quo sepat̄ ꝑter intentio nem quia priuari a malo est aliq̄d bonū. Hic eti am diffortuniū dr̄ dupl'r. Uno mō qn̄ alicui acci dit magnū malū ꝑter intentionē. Scd̄o si aliqs sit ꝓpinqꝰ magno bono ⁊ sepat̄ ab illo ꝑter in tentionē tūc dr̄ diffortunatus. Et cām istius po nit aristo. in textu. qr qd̄ parum deest nihil deesse videt̄. ⁊ ideo si aliquis ē ꝓpinquꝰ magno bono et priuat̄ ab eo habet diffortuniū qr videbat̄ ac si ha beret illd magnū bonū. Ex omnibꝰ istis elicit ꝙ eufortuniū ⁊ diffortuniū sūt incerta qr q̄ p accn̄s sūt ⁊ extra sp ⁊ freq̄nter sūt incerta

Queritur

Utrū vnus homo possʒ eē melius fortunatꝰ alio ; et videt ꝙ nō. quia fortuna est intellectꝰ practicus in homine. sed intellectus nō ē magis in vno q̄ in alio ergo fortuna nō ē magis in vno q̄ i alio. Dōm ꝙ fortuna capit̄ dupl'r. Uno mō ex pte cause ſm ꝙ fortuna significat ipm intellectū pra cticū vel ipsum agens p intellectum. ⁊ sic in vno nō est plus fortuna q̄ in alio. quia sube ⁊ q̄lita tes de scd̄a specie nō suscipiūt magis et minus. Alio mō capit̄ fortuna ex parte effectus fortuiti et sic est magis in vno q̄ in alio. quia vni acci dunt plures effectus fortuiti ꝙ alteri. hoc autē pōt contingere ex duobus. Uno mō ex pte agen tis. ex quo eīn effectus fortuitus accidit ꝑter intē tōnem sic illi agenti multa accidūt a fortuna qd̄ pay intendit vel preuidet. ⁊ sic fatuis multa acci dūt a fortuna. Alio modo contingit istud ex pte illorum que concurrunt ad actionem hominis. et sunt tria scilicet corpus intellectus et voluntas Ex parte corporis potest aliquid accidere vni q̄ ipse inclinetur ad aliquid agendum. et ex illa a ctione euenit aliquid fortuitum preter intentio nem. sicut si aliquis ex influentia corporum cele stium diminuatur sanguine. diminutio sangui nis est fortuita. quia homo per se mouetur ad ca lorem per talem influentiam et ex tali calore di minuitur sanguis. Ex parte intellectus potest iterum contingere. quia boni angeli possunt mo uere nostrum intellectum. mouent ergo quan doqʒ intellectum ad aliquid operandum cui con iungitur aliquid preter intentionem operantis. et hoc fit a fortuna. et quia hoc non accidit equa liter omnibus sic fortuna non accidit equaliter omnibus. Similiter ex parte voluntatis que mouetur efficaciter a deo qui potest mouere vo luntatem ad aliquod opus cui accidit aliquod bo num preter intentionem voluntatis et pōt con tingere vni et nō alteri

Differunt autem quo

Posita diffinitione casus et fortune. iam conse quenter comparat ea adinuicem et primo ponit conuenientiam. et vult ꝙ casus habet se in plus q̄ fortuna. et ideo omnis fortuna est casus ſʒ non omnis casus est fortuna.

Arguitur

Si hoc est verum tunc nō sunt distincta casus ⁊ for tuna. sed dictum est prius ꝙ sunt opposita Di cendum ꝙ casus capitur dupliciter. Uno mō ſm eius primam impositionem. et sic casus significat quancunqʒ cām per accidens siue sit in agētibus ſm propositum siue non. et sic est verum ꝙ casus est genus ad fortunam. Alio modo accipitur ca sus prout significat causam per accidens in non agentibus ſm propositum. et hoc contingit per regulam topicam que dicit. Quandocunqʒ est a liquod nomen commune duobus. si tunc vni ex eis imponat̄ spēale nomē et alteri nō tūc alteri vsurpat sibi nomen commune. quia ergo causa per accidens in agentibus ſm propositum habet

nomen impositum scilicet fortuna ideo casus vocatur causa per accidens in non agentibus sm propositum.

Fortuna quidem est·

Hic ponit drñam inter fortunā et casum dicens q fortuna est in agētib⁹ sm ꝓpositū·i· intellectū et voluntatē qd ꝓbat rōe et signo. Rōe sic. In illis est fortuna in quib⁹ est agere qꝛ ex actione cōtingit eucontingere·i·bona fortuna seu bonū cōtingere. effectus eñ fortuitus cōiungit alicui effectui p se sicut dictū est·sed actio est solū in hñtib⁹ intellectū et voluntatē·quia agere est se ad finem dirigere·sed solū hñtia intellectū et volūtatē dirigūt se ad finē. Alia aūt aiata potius dirigūtur ex instinctu nature·et ideo potius dicunt agi q̄ agere·qꝛ agūtur ab instinctu nature.

Signum autem est·

Consequēter ꝓbat idē p signū et stat in hoc. Fortuna videt ēē eadē felicitati vel ꝓpe felicitatē·sed manifestū est q felicitas solū inuenit in hñtib⁹ intellectū et voluntatē ergo etiā fortuna. Minor est manifesta·qꝛ bruta nō sunt felicitabilia. Maior ptꝫ qꝛ aliqui dicebāt q felicitas consisteret in diuitijs·qꝛ ergo dicim⁹ illos ēē fortunatos q̄ possident magnas diuitias iō sm eos fortuna esset eadē felicitati· sm veritatē tñ felicitas practica que ꝯsistit in habitib⁹ prudentie ꝯiunctis ꝟtutib⁹ moralibus est ꝓpe fortunā·qꝛ talis nō pt pfecte haberi absqꝫ diuitijs vel bonis fortune·qd sic ptꝫ qꝛ sunt multe ꝟtutes morales quarū vsus haberi nō pōt absqꝫ diuitijs·sicut est liberalitas et magnificentia· et iō ꝯueniēter dr q fortuna est ꝓpe felicitatē·qꝛ bona fortune seruiūt ad felicitatem et notant dictum ē de felicitate practica·qꝛ felicitas speculatiua q̄ consistit in habitū sapiētie nō habet ordinē ad fortunam. Circa qd sciēdum q est duplex felicitas·q̄dam pmaria et principalis q̄ sm aresto·pmo et decimo ethicoꝝ consistit in opatione optime potētie circa optimū obiectū et talis felicitas consistit in cognitōe dei p intellectum· Alia ē felicitas secūndaria q̄ consistit in opatione prudentie in qua ꝯnectunt oēs ꝟtutes morales·et de ista dm ē q ē ꝓpe fortūnam

Et propter hoc neqꝫ

Hic elicit ex p̄dictis correlarie in quibus nō ē fortuna·et dicit q in inaimatis in brutis et pueris nō ē fortuna·et rō sumit ex dictis qꝛ nō hñt ꝓpositum. Pñt tñ inanimata hrē fortunā sm similitudinē sicut dixit Plutercus talis phus q lapides ex quibus fiūt are·i·altaria sunt bñ fortunati quia honorantur·et alij lapides qui ponuntur in pauimento sunt infortunati quia calcant pedibus·quia ergo illi dicuntur bñ fortunati sm rē quibus impendūtur magni honores·sic ad illius similitudinē lapides dicūtur bñ fortunati qui honorantur.

Arguitur

Infantes habent ꝓpositū quia habent intellectum· similiter et fatui·ergo in eis est fortuna. Dōm q q̄uis habent ꝓpositum sm habitum qꝛ habēt potētiam intellectiuam et volitiuam. non tamē habēt sm actum·quia actu non operātur sm intellectum et voluntatē.

Sed casus est in alijs

Consequēt ostēdit q casus sit in plus q̄ fortūa. quia non solum est in hominibus qui voluntarie agunt sed etiam est in alijs aīmalibus et etiam in rebus inanimatis. Et ponit exēplum de alijs animalibus sicūt dicit q equus casū venit quando salūtē adeptus ē non veniēs ꝓpē salutē·sed vt acciperet pabulum· Aliud exemplum ponit in rebus inaiatis dicēs q tripeda cecidit casu·i·q sic stat p casū vt sit apta ad sedendum·licet ista de cā nō ceciderat vt staret apta ad sedendū ſ; quia grauis·et sic hoc fit ꝓprie a casu p̄ter intentōem nature· Ex quo concludit q quandocunqꝫ alicui accidit aliquid quod fit propter finem tunc talis effectus dicitur esse a casu quando est in non agentibus sm propositum·et est effectus fortuitus qñ fit in agentibus sm ꝓpositum.

Signuꝫ aūt est quod

Hic ostendit q casus sit in his que fiunt propter finem et hoc sic· Vanum et frustra fiunt propter finem sed casus videtur esse idem cum vano et frustra·ergo etiam casus fit propter finem Maior probatur per diffinitionem eius quod est frustra·quia frustra est quod aptum natum est esse alterius causa·cum non includat id est attingit illud cuius erat aptum natum esse causa. Sicut ergo aliquis dicitur frustra ambulasse post cenam si non deposuit ventrem quia ambulatio post cenam est causa illius frustrati· Et dicitur notanter qd est aptum esse alterius cā qꝛ

ſi aliquis dicat ſe eſſe fruſtratū illo fine q̄ aptus natus nō eſt ſequi ex aliquo ope et n̄ ſequit tūc nō egit fruſtra. vt ſi aliquis dicat ſe fruſtra balneaſſe ſine eclipſi ſolis ipē eſt deridendus. q2 ex balneatione nō ſolet fieri eclipſis. Minor ptz q2 caſus et vanū hn̄t idem nomē apud grecos. quia vocant anthomatū. Habent em̄ in hoc ꝯuenientiam q2 vtrūq3 fit ꝓpter finem tn̄ differūt. q2 vanū eſt ꝓpter finem actualem quē non attingit. ſ3 caſus nō eſt ꝓpter finem actualem ſed aptitudinalem quē finē aptitudinalē attingit.

Maxime autē ſemper

Ex his omnib9 ꝯcludit duplicē dr̄iam inter fortunā et caſum. Prima eſt q2 caſus eſt in his que fiūt a natura. q2 bruta et inaīata agunt ſolū naturaliter in quibus eſt caſus. ſed fortuna eſt in agētibus ſm ꝓpoſitū. Ex quo ſequit alia dr̄ia q2 caſus eſt in illis agentib9 quoꝝ ꝑncipiū agendi eſt intra. q2 natura eſt principiū eius in quo eſt. ſed fortuna eſt in his quoꝝ ꝑncipiū agendi non eſt intra. Rō q2 agentia ſm voluntatē accipiūt ſpeciem et formā a rebus adextra. ſic ergo dicit q2 principiū opationis eoꝝ eſt adextra.

Arguit Principiū agendi eſt in agente et ſic ab intra. ergo etiā fortuna fit a cā cui9 principiū eſt intra. ¶ Dōm q2 duplr̄ dr̄ aliquod principiū ab intra. Primo q2 ſubiectatur in agēte. et ſic eſt principiū intra in agentib9 ſm ꝓpoſitū. Alio mō principiū agēdi dr̄ ab intra q2 orit ex intrinſecis ꝑncipijs vel eſt ꝑncipiū intrinſecū. et ſic principiū agendi in naturalib9 eſt ab intra et in voluntarie agentibus non. quia principiū agendi ſiue operādi in naturalibus eſt forma ſubſtantialis. ſed in voluntarie agentib9 illud ꝑncipiū agendi non eſt ab intra ſed ab extra. q2 ē ꝑ rem ꝯcepta a re ad extra quē ꝑ ſpeciem intelligibilē eſt ſubiectiue in intellectu licet ipa ſit obiectiue in intellectu.

Sz modorū cauſarū.

Poſtq̄ phūs dixit q2 caſus et fortuna ſunt cāe ꝑ accn̄s. et q2 cā ꝑ accn̄s ſemꝑ ꝯiungit cauſe ꝑ ſe. ergo oñdit ad qd̄ genus cāe reducāt. i. cui ꝯiungātur caſus et fortuna. et vult q2 reducātur ad genus cāe efficientis. qd̄ ſic ꝓbat. q2 caſualia fiunt a natura. fortuita ab intellectu. et hoc pz ex dr̄ia prius data de caſu et fortuna. ſed natura et intellectus ſpectant ad genus cāe efficientis. ergo etiā fortuna et caſus reducūtur ad genus cauſe efficientis. Minor ꝓbatur. q2 natura et intellect9 mouent executiue. ſ3 executiua motio ſpectat ad genus cāe efficientis ergo ⁊c.

Queritur Quare caſus et fortuna non pn̄t reduci ad alias cāas. ¶ Dōm q2 ideo. nō em̄ pn̄t reduci ad genus cauſe materialis. q2a effectus fortuiti acquirūtur ꝑ actionē. ſed materia ꝑiacz actioni et ſic nō pn̄t ad cām materialem reduci. Scd̄o nō ad genus cauſe formalis nec etiā finalis. q2 tam forma q̄ finis intendunt ab agente. ſed effectus fortuitus nō eſt ꝑintentus actualiter. ⁊ ſic repugnat ea reduci ad genus cauſe formalis vel finalis.

Quoniam autē ſunt.

Hic ex ꝑdictis reprobat ſcdam opinionē antiquorū prius datā de fortuna ſcz q2 fortuna eſt cauſa celi et oīm mundanoꝝ. et ſtat reprobatio in hoc. Si fortuna eſt cā celi et oīm mūdanoꝝ ergo erit aliqua cā prior cā celi. ſed hoc eſt impoſſibile. quia ꝑmus effectus habet ꝑmā cām. ſed celū eſt ꝑm9 effectus inter res naturales ſiue corꝑales. Maior ptz quia fortuna eſt cā ꝑ accn̄s ꝯiuncta cāe ꝑ ſe ſicut dictū eſt. ſed oē ꝑ ſe eſt prius eo quod eſt per accidens.

Queritur Vtrū illud poema de fortuna qd̄ dicit Fortunā eē deā immortalē āminiſtrantē tꝑalia velatam linteo voluentē rotā ſit verū vel non. ¶ Dōm q2 illud poema pōt duplr̄ intelligi. Vno mō ſm veritatē ſic q2 veraciter ē. ſet talis dea immortalis adminiſtrans tꝑalia et ſic ſimplr̄ eſt falſum. q2 ꝑma cauſa ſcz deus ſicut adminiſtrat ſpūalia ita et temporalia. q2 ſicut dicit ſapiens. Sapia diuina attingit a fine vſq3 ad finē fortiter ⁊ diſponit oīa ſuauiter. Alio mō pōt iſtud poema intelligi ſm apparentiā noſtrā. et ſic pt̄ poema ſaluari. quia ſm noſtrā apparentiā apparet q2 iſta tꝑalia q̄ſi ceco mō āminiſtrant hoibus. q2 bonis quaq3 dant in paucitate. et malis in abundātia. et ideo dicit dea eſſe ceca ſiue velata linteo quaſi non cognoſcens quib9 diſtribuat tꝑalia. et dr̄ voluere rotā ꝓpter magnā mutabilitatē iſtarū rerū tꝑalium. q2 ſicut in rota que voluit fit magna mutatō ſm ſitum rote et fit reditus ptiū rote ad eundē ſitū in quo prius fuerant. ſic etiā eſt multiplex mutatio in iſtis tꝑalibus. q2 multi deueniūt de paupertate ad diuitias et ꝯtra. ſed ſm veritatē iſta

¶ Glorior elatus descendo mortificatus
¶ Infimus ascendo rursus. elatus ad alta vehor
¶ Regno regnabo regnavi sum sine regno
¶ O bona fortuna cur non es omnibus una
¶ Si non mutarer fortuna non vocarer

nō fiunt a fortuna sed a deo ꝓuidente et ordinā te. q̄ eñ mali recipiūt multa tēpalia hoc forsan ē q̄ deus ꝑordinat vt recipiāt ꝑmiū tēpale si forsā in vita aliqua bona fecerunt de genere bonoꝝ q̄a post hanc vitā in eternū damnabūt cū ergo non pñt ꝑmiari post hanc vitā et nullū bonū manet irremuneratū necesse est vt hic recipiāt ꝑmiū. et sunt multe alie cause ſm occulta dei iudicia.

Que autē sunt cause

Postq̄ Aresto. determinauit de causis ꝑ se et ꝑ accñs. Hic ꝯñr oñdit q̄ nō sunt plures cause his que dicte sunt. et hoc ꝓbat. q̄ tot sūt cause quot modis contingit ꝯueniencer rñderi ad interrogationē factā ꝑ ꝓpter quid. q̄ ꝓpter quid querit de causa sed hoc ꝯtingit quatuor modis. ergo sunt tm̄ quatuor genera causaꝝ. Minor oñdit exemplariter. q̄ q̄nq̄ ꝓpter q̄d reducit ad cām formalem sicut in mathematicis q̄ diffiniunt ꝑ formā sic q̄ nō ꝑ materiā sensibilē. q̄nq̄ ꝓpter q̄d reducit ad cām efficientem. vt ꝓpter q̄d illi certauerūt q̄ furati sunt. furtū eñ mouet aliquos ad certamen. q̄nq̄ reducit ad cām finalem vt si dicat ꝓpt q̄d aliqui pugnāt rñdet q̄ vt dominēt. q̄ dominiū ē finis belli. q̄nq̄ ad cām materialē. vt ꝓpt q̄d aliq̄d est corruptibile. rñdet q̄ ꝯpositū ē ex ꝯtrariis.

Quoniam aūt cause.

Postq̄ p̄hus determinauit de causis. ꝯñr ꝓponit q̄ ad phisicū spectat determinare de omnib⁹ istis causis. et q̄ habet demōstrare ꝑ omnes istas cās.

Veniūnt aūtem tres.

Exequit suū intentū. et ꝑmo ꝓbat q̄ naturalis p̄hus habet detminare et ꝯsiderare oēs causas ⁊ hoc ꝓbat supponendo duo ꝑambula. Primū ē q̄ multotiens tres cause coincidūt scʒ efficiēs forma et finis. q̄nq̄ aūt due coincidūt sicut forma et finis. sed in istis coincidētiis est dr̄ña. q̄ tres cause coincidūt in vno spē et nō nūo sicut sunt efficiens forma et finis. sed forma et finis coincidūt in vno numero.

Argūitur

Celū et aīa nobilis sūt cā efficiens istoꝝ inferioꝝ. et nō coincidūt in vnū spē cū istis inferiorib⁹ g° ⁊c. Dōm q̄ duplex est cā efficiēs. Vna est equoca et illa nō coincidit cū forma in vnū spē Alia ē cā efficiēs vniuoca et talis coincidit cū forma in vnū spē. sicut homo generat hominē et forma hominis generātis est vni⁹ spēi cū forma hominis geniti. Et si dicat. finis nō coincidit in vnum spē cū forma. q̄ finis domus est inhabitatō ⁊ forma est vnio partiū domus. Dōm q̄ duplex est finis. s. finis quo ꝑuenit ad vltimū finē et ille coincidit cū forma. q̄ vnio partiū in domo est forma et etiā finis quo. Alius est finis vltimat⁹ vt inhabitatio. et ille nō coincidit cū forma. et hoc aliq̄ dicūt sic. Forma est finis generationis. sed finis grā cui⁹ est finis generātis. Dōm est ergo q̄ finis quo coincidit cū forma in vnū nūo. nec seq̄tur q̄ cāe coincidāt. q̄ ista est coincidentia materialis ⁊ nō formalis vt prius dictū est.

Et tenēt phisicus con

Hic ponit scōm ꝑambulū et est istud. q̄ phisicus tenet considerare quecūq̄ mouent mota. si autē sint aliqua que mouēt ⁊ nō mouent nō sunt phisice ꝯsideratōis. ⁊ hoc iō q̄ phisicus debet ꝯsiderare de rebus naturalib⁹. et naturalia dicūt q̄ hñt intra se ꝑncipia motus passiui. q̄d ergo mouet ⁊ nō mouet nō est res naturalis. Et iō ipsius p̄hie est triplex intentio siue studium. q̄ aliquod est circa immobile sicut studiū metaphisice. aliq̄d est circa mobile et incorruptibile ⁊ est phisice considerationis. sicut studiū in quo querit de corpib⁹ celestibus. Aliud est circa mobile ⁊ corruptibile et etiam ꝑtinet ad phisicū. Ex quo patet q̄ ista diuisio nō sumit ſm diuersitatē sciaꝝ ſ ſm diuersitatē rerū extra aīam existentium.

Qūare propter qūid.

Hic ex p̄dc̄tis suppositōibus ꝓbat q̄ ad naturalem p̄hm ꝑtinet considerare oēs causas. et primo ꝓbat hoc de tribus causis. s. de efficiente materia et forma. scōo de fine. Intendit ergo talē rōnem. P̄hus naturalis habet determinare de generabilibus et corruptibilibus sicut ptʒ ex scōa suppōe. ergo habet etiam determinare de his que ꝯcurrūt ad generatōem. sed tres cause concurrūt ad generatōem. quia oportet in generatōe eē aliq̄d q̄d fiat post aliud. i. oportet eē formā que acquiritur materie ꝑexistenti. Scōo oportet eē aliquid q̄d faciat generatōem. i. efficiēs. Oportet tercio esse aliquod q̄d sustineat. s. materia que est subiectū et ex istis tribus causis ꝯsequit generatū. nō tñ omne mouēs ꝯsiderat a phisico sed mouēs motū. quia aliquod est mouēs omnino immobile quod est principiū omniū.

Et quod quid est et.

Hic ondit q ad naturalem phm spectat ꝯsiderare finē et hoc sic. Forma et finis coincidūt ꝑ pmā suppōem. sed phisic⁹ hꝫ ꝯsiderare formā ergo finē. Sꝫ posset aliquis dicere ergo phisic⁹ nō hꝫ ꝯsiderare finē inq̄tū finis. addit aresto. scđam rōem scꝫ istā. phs naturalis habet ꝯsiderare naturā ꝫ natura agit ꝓpter finē ergo hꝫ ꝯsiderare finē inq̄tū finis. et sic phisicus habet cōsiderare oēs causas.

Et penitus reddendū

Hic ꝓbat scđaꝫ ptē. s. q phisic⁹ habet demōstrare ꝑ oēs cās. et pmo dicit q ꝑ oēs cās demōstrandū est a phisico. ⁊ dicit q ꝓpter qđ est in naturalib⁹ penitus reddendū vlr. i. ꝑ oēs cās. Deīn ponit differentiā. et vult q si ꝓcedat ex causis pōribus in generatōe scꝫ ex materia ⁊ efficiente tūc nūq̄ seq̄tur aliq̄d simplr̄. i. necessario. s. qn̄ cā habet necessariū ordinē ad effectū. Exemplū de efficiente vt sol oritur ergo dies est. De materiali. hoc est ꝯpositū ex cōtrariꝭs g° est corruptibile. nūq̄ sequitur vt frequēter qn̄ cā nō habet necessariū ordinē ad effectū. vt semē est ergo fructus erit. Pōt eīn̄ fructus multipliciter impediri et ergo nō sequitur necessario. Necesse est ergo ad hoc q argumentū in illis causis valeat q cā sumatur cū debitis circūstantiꝭs. vt semē ē nō impeditū ergo fructus erit. De cā efficiēte vt edificator est nō impedit⁹ ergo domus pt̄ esse. Pōt tn̄ argui in istis causis ab effectu ad cām absq̄ circūstātiꝭs. Dicebatur notanter de causis pōribus in generatōe qꝛ finis et forma sunt priores absolute. sed efficiens et materialis sunt pōres in generatiōe.

Et si hoc debet fieri sicut

Hic ondit quō phs demōstrat ꝑ cām finalem et formalē. et vult q qn̄ demōstratio fit ꝑ causaꝫ formalē tūc seq̄tur effectus ex tali cā. sicut cōclusio demōstratōis ex ꝓpōibus necessariꝭs. sed illis sequitur ex necessitate. g° talis effect⁹ seq̄tur necessario. Sile est de cā finali. qꝛ ex illo qđ dign⁹ est. i. ex cā finali etiā seq̄tur effect⁹ sic. i. ꝑ necessitatē. optꝫ tn̄ finē aptari ad subam rei. ⁊ iō nō sequitur argumentū ex q̄cunq̄ fine ad effectū. ꝫ ex ꝓprio fine. Exemplū de cā formali. sꝑ eīn̄ sequitur aīa est ergo vita vel aīatū est. Vita eīn̄ ē effect⁹ aīme in genere cāe formalis intrinsece. In genere cāe formalis formātis. vt aīa rōnalis est g° visi-

bile est. De fine. inhabitatio ē ergo domus est.

Querit Vtrū naturalꝭ phs hꝫ ꝯsiderare oīa genera cāꝝ. Dōm q sic. et rō ē. qꝛ q̄libꝫ scīa hꝫ ꝯsiderare illa q̄ spectāt ad ꝯsideratōem sui subiecti. qꝛ q̄libet scīa ē pncipaliter de subiecto. ꝫ subiectū qđ ē ens mobile depēdet ex q̄tuor causis. Primo ex materia. qꝛ oē mobile necessario hꝫ materiā. qꝛ qđ ē mobile est in poīa ad formā q̄ acquirit ꝑ motū. Scđo depēdet a forma qꝛ mot⁹ nō ē illius qđ ē in poīa simplr̄ cū moueri ꝓsupponit eē. qđ ē verū de motu accidētali. ꝫ loquēdo de motu subali tūc mot⁹ est ad formā substantialē sicut ad t̄minū. ⁊ sic sꝑ mot⁹ depēdet a forma sicut a t̄mino. Tercio depēdet ab efficiēte qꝛ mot⁹ ē actus mobilꝭ a mouēte. nihil eīn̄ seipm̄ reducit de potētia ad actū. ⁊ qꝛ oē agēs agit ꝓpter finē. sic mot⁹ depēdet in ordine ad finē. et sic ptꝫ q oīa ista concurrūt ad ens mobile. Necesse ē ergo phisicū ꝯsiderare oīa genera cāꝝ.

Querit Vtrū phs naturalis hꝫ demōstrare ꝑ oīa genera cāꝝ. Dōm q sic et rō ē. qꝛ phisicus hꝫ diffinire ꝑ oīa genera g° hꝫ demōstrare ꝑ oīa genera cāꝝ. aūs ꝓbat. qꝛ ōnes cāe ꝯcurrūt ad ꝯstituendū ens mobile. g° dꝫ ens mobile diffiniri ꝑ oēs cās. ꝯnā tꝫ. qꝛ mediū demōstratōis est diffinitō. g° sꝑ eodē mō aliq̄d diffinit q̄ mō demōstrāt passiones inesse subiecto. et hoc est qđ dꝛ scđo posterioꝝ q idē est qđ et ꝓpter qđ. Ex isto pꝫ dn̄a tā diffinitionū q demōstrationū in metaphisica mathēatica ⁊ phīca. qꝛ metaphisica diffinit ⁊ demōstrat ꝑ tres cās. Mathēaticus vo diffinit ⁊ demōstrat ꝑ vnā cām. s. formalē. phisicus āt ꝑ oēs. cui⁹ rō dicta ē in ꝓhemio hui⁹.

Querit Vtrū phisicus sꝑ demōstrat per oēs cās. Dōm q nō. Pro quo sciendū q duplex ē demōstratio. q̄dā ē simplr̄ ꝑfecta. et talis ꝓcedit ꝑ oēs cās in phīca. Alia ē imꝑfecta et pt̄ ꝓcedere ꝑ vnam tm̄ vel aliquas tm̄. Et rō h⁹ est. qꝛ oīs syllogism⁹ denoiatur a medio. qn̄ ergo mediū demonstratōis ē diffinitio simplr̄ ꝑfecta vocat demonstratio simplr̄ ꝑfecta. qn̄ vo ē diffinitio impfecta demōstratio vocat impfecta. Contingit ergo arguere ꝑ vnā cām duplr̄. Vno° arguendo a causa ad effectū. Alio mō ꝓcedendo ab vna causa in aliā. Primo mō cōtingit arguere a causis pōribus in generatione et a causis posterioribus in generatōe sicut ptꝫ circa textū. Scđo° arguit ab vna cā ad aliā. et tūc cā q̄ ē prior et ꝑfectior ē pncipiū demōstrādi alias causas.

minus pfectas. et sic finis demonstrat oēs cās. et hoc est qđ infra đr in hoc scđo ꝙ rō necessitatis in oibus alijs causis sumit a fine. Pōt etiā illo mō forma demōstrare materiā. qꝛ est dignior materia. et sic ꝯsueuim⁹ dicere ꝙ diffinitiō formalis est pncipiū demōstrādi diffinitōem materialem.

Arguitur Metaphisic⁹ hꝫ cōsiderare de causis ergo nō phisicus. ¶ Dōm ꝙ cā accipit dupliciter. Vno mō ꝓm suā trāscendentiā ⁊ sic est trāscendēs naturā. cū etiā cōueniat pmo enti. et sic deīminare de causis spectat ad metaphisicū. Deīminat eñ de cā entis ꝓm ꝙ hmōi. et iō deīminat metaphisic⁹ etiā de causis que sunt cāe entiū. Alio mō capit cā cōtracte ꝓm ꝙ ꝯtrahit ad res generabiles et corruptibiles ⁊ sic phisicus hꝫ ꝯsiderare de causis. et hoc est quod prius dictū est in textu ꝙ vult deīminare de causis generationis et mutationis.

Arguit Nō oēs cāe valēt ad demōstrandū. ergo phisicus nō habet demōstrare ꝑ oēs cās. aūs ꝓbat. qꝛ materia nō est pncipiū cognoscendi qꝛ est in potēa. et aliq̄ cāe sunt extrinsece sicut efficiēs et finis. sed diffinitio q̄ est mediū demōstrādi dꝫ dari ꝑ intrinseca. ¶ Dōm ꝙ materia accipit duplr. Vno mō ꝓm se et absolute. et sic nō est pncipiū ꝯgnoscēdi. Alio mō ꝓm ꝙ substat forme. ⁊ sic sil' cū forma est pncipiū cognoscendi. Ad aliud argumentū dōm ꝙ dupliciť aliq̄d est intrinsecū alteri. Vno mō ꝓm subām. ⁊ sic materia et forma sunt cāe intrinsece ipsi effectui qꝛ ex ipis ꝯstituit effect⁹. et sic est verum ꝙ diffinitio data ꝑ intrinseca est diffinitio data ꝑ materiā et formā. Alio mō aliq̄d est intrinsecū alteri ꝓm vtutē. et sic cāe extrinsece dicūt etiā intrinsece. Vñ qꝛ ex vtute alicui⁹ rei aliqñ res cognoscit. sic ex cā finali et efficiente pt res cognosci q̄uis min⁹ ꝓprie q̄ ex materia et forma.

Dicendū quidē igitur

Postq̄ phus deīminauit et dixit ꝙ phicus diffinit et demonstrat ꝑ oēs cās. iam ꝓbat vnum qđ suppositū est. s. ꝙ natura agit ꝓpter finē. et qꝛ ex illa questione dependet alia questio. s. vtrū necessitas in rebus naturalib⁹ dependeat ex necessitate materie vł finis. iō postea illā deīminat. pmo subiungit rōem deīminandi. Et dicit ꝙ ātiq̄ phi reducūt oēm necessitatē q̄ est in reb⁹ naturalib⁹ ad materiā. sicut si querat ab eis quare dētes anteriores sunt acuti ⁊ posteriores sunt obtusi. dicūt qꝛ anteriores hñt parū de materia ⁊ posteriores multū. Etsi aliq̄ antiq̄ videbant tāgere cām efficientē sicut Empedicles litē ⁊ amiciciā ⁊ anaxagoras intellectū segregantē a cahos cōfuso. tñ de h⁹ dicit aresto. nō hñt gaudere qꝛ ipfecte tangebāt cām efficientē. qꝛ licet ponebāt cās efficiētes in ꝯstitutione mūdi. tñ in ꝯstitutōe partiū mūdi nō posuerūt causas efficientes.

Habet autem opinio

Hic ponit arestotiles motiuū antiquorū quare dicebāt naturā nō agere ꝓpt finē. et arguebāt sic Si natura ageret ꝓpter finē tūc ageret qđ melius est. sed nō sp agit qđ melius est ergo nō semp agit ꝓpt finē. Maior ē nota qꝛ finis et bonū coincidūt. Minorē ꝓbat. qꝛ si iupiter pluit tūc ex illa pluuia aliqđ malū ꝯtingit. s. destructio frumenti qꝛ si frumenta sunt in aceruo et pluuia aduemat tūc frumenta destruūt. Ex quo vlterius ꝯcludunt necessitatē eē ex matia. et ita dicūt pluuiā cadere deorsum qꝛ est grauis. et anteriores dentes dicūt eē acutos qꝛ hñt paꝝ de materia. sed aresto. non soluit istud argumentū. Dōm est tñ ad hoc ꝙ natura sp agit qđ melius est in vłi et ꝑ se licet non in ꝑticulari et ꝑ accñs. oportet eñ cās effectib⁹ proporcionari. cū ergo actō nature nō ordinatur ad vnū effectū tm̄. ergo sufficit ꝙ natura in vłi agat qđ melius est. ⁊ iō q̄uis in hoc acervo frumentū destruat. tñ alia terre nascentia ꝑ hoc generātur et ꝯseruant. et sic natura nō sp agit qđ meli⁹ est in ꝑticulari effectu tñ sp in vłi. Et ad illud quod querit in rōe dōm est ꝙ q̄uis effectus accidāt in rebus ex dispōne materie. tñ oportet ꝑter materiā aliā inuenire cām quare materia ē sic disposita. Exempli grā. dentes anteriores sunt acuti. quia hñt paꝝ de matia ꝫ cā illi⁹ dispōis matie vlteri⁹ resoluit ad finē et g° sūt acuti pores dētes vt diuidant cibū. de sic materia bñ cōcurrit sed nō est causa talis dispōnis.

Vbicunq; enim ōnia.

Hic excludit obiectionē q̄ pt obijci cōtra antiq̄s et est ista. qꝛ nos videm⁹ ꝙ in reb⁹ natalib⁹ freq̄nter res eueniūt ꝓm ꝙ ē melius. et multe vtilitates ꝯsequūt dispōes reꝝ. ⁊ sic videt natā agere ꝓpter finē. Rñt aresto. ex eadē pte ꝙ vtilitates ꝓuenientes ex actiōe sunt ꝑ accñs. ꝓueniūt eñ tales dispōes vt res saluēt qꝛ nisi talit res euenirēt nō ꝑmanerēt. et iō empedicles dixit ꝙ in pncipio cō

stitutōes vniūsi fuerūt pducte vi[r]igine ꝛ boꝛigine .mixta existentia p:o media parte vites et p media pte homines·et qꝛ nō suis dispō debita pꝫtiū necesse ē ꝙ tale aľ corrūperet ut nō generaret sibi sile·et iō dispōes facte in reb⁹ fuerūt ꝓpt̄ consistentiā rerū et nō ꝓp.er vtilitatē aliquā vľ finē

Sed impossibile est·

Hic ponit aresto·q̄uqꝫ rōes ꝯtra opinionē p̄dictā p̄ q̄s vult ondere ꝙ natā agit ꝓpt̄ finē· p̄ma rō est·Quia q̄ fiūt fiūt a casu vel ꝓpt̄ finē·sed multa fiūt in naturalib⁹ q̄ nō fiūt a casu ergo fiūt ꝓpt̄ finē·Minoꝛ ptꝫ qꝛ q̄ fiūt a casu fiūt extra semp et frequēter sed q̄ fiūt ꝫm naturā fiūt semp ꝛ frequēter·g⁹ ea q̄ fiūt a natura fiūt ꝓpt̄ finē·qꝛ frequēter hō generat hoiem et azin⁹ azinū· et hō frequēter generat cū q̄nqꝫ digitis in vna manu·

Arguitur

Illa que fiūt a casu etiam fiūt ꝓpter finē·sicut ōr in diffinitōe casus ꝙ fiūt ꝓpter hoc. Dōm ꝙ duspliciter aliqua fiūt ꝓpter finē·Vno mō ꝓpter finē actualiter intentū·et sic casualia nō fiūt ꝓpt̄ finē qꝛ fiūt p̄ter intentōem·Alio mō aliqua fiūt ꝓpter finē aptitudinaliť/qꝛ scꝫ efficiēs egisset ꝓpt̄ finē si p̄sciuisset illū euentū·et sic casualia et fortuita fiunt propter finem·

Amplius in q̄buscūqꝫ

Hic ponit scđa rō q̄ p̄mo p̄supponit vnū·scꝫ vbicūqꝫ agit aliq̄d ꝓpter finē tā p̄ora ꝙ posterioꝛa agunt grā finis·tūc sic· vnūq̄dqꝫ agit naturaliť sicut aptū natū est agi ꝫ naturalia sic agunt vt tendāt in aliquē finem ergo natura agit ꝓpter finē·Maioꝛ ptꝫ·qꝛ nisi aliq̄d ageret sicut aptum natū est agi tūc ageret violente·Exēpligrā Qn̄ lapis mouet deoꝛsum· tūc agit sicut aptus nat⁹ est agi·et ergo tūc agit naturaliter· si aūt moueatur sursum tūc nō agit sicut aptus nat⁹ est agi ergo agit violēte·Minoꝛ pbat·qꝛ naturalia hn̄t naturalē inclinatōem ad suos fines· sicut lapis ad locū deoꝛsum ꝛ ignis sursum·et hoc iō ꝯtingit qꝛ vbicūqꝫ est aliquis finis ibi p̄oꝛa et posterioꝛa· agūtur ꝓpter finē·cū ergo naturalia habeāt aliquē finē tenendū est ꝙ opatōes eoꝝ sūt ꝓpt̄ finē

Omnino autem ars·

Hic ponit tercia rō et ē ista·Ars agit ꝓpt̄ finem sicut domificatoꝛ ꝓpt̄ domū et medic⁹ ꝓpt̄ sanitatē·ꝫ ars ymitat naturā ergo natura etiā agit ꝓpter finē·Maioꝛ ptꝫ qꝛ ars hꝫ etiā determinata instrumenta in actōib⁹ suis sicut dictū est de medico·Minoꝛ pꝫ·qꝛ aliq̄ sunt q̄ simul fiūt ab arte et a natura·et in illis ars eodē mō pducit effectum ac si esset natura·

Maxime autē manife

Quarta rō est ista·aliqua entia pure naturalia nō hn̄tia intellectū nec volūtatē agūt ꝓpt̄ finem ergo natura agit ꝓpter finē·Maioꝛ est manifesta de aīalib⁹ alijs ab hoie·Minoꝛ pꝫ·qꝛ q̄ cōiter vľ semp eodē mō fiūt fiūt ꝓpter finē· ꝫ multa naturalia pducūt suos effectus eodē mō·sicut yrundo semp eodē mō facit nidū et aranea telā· Et plante eodē mō pducūt ramos folia ꝛ fructus·g⁹ natā in illľ agit ꝓpter finē·Rō maioris est qꝛ illa q̄ sp eodē mō agūt suos effect⁹ semp et frequēter agūt ergo agunt propter finem·

Et quoniam natura·

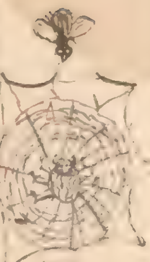
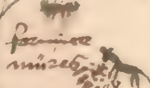
Quinta rō stat in hoc·Forma est finis materie· sed materia agit propť formā ergo natura agit ꝓpter finē·Maioꝛ ptꝫ qꝛ materia disponit vt forma introducat· et iō finis materie sumit ex forma sicut dictū est·Minoꝛ ptꝫ·qꝛ generatio naturalis est ad hoc vt forma acquirat materie·

Querit

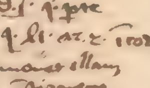
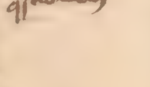
Quare naturalia agūt sp eodē mō ꝛ intellectualia agūt multis modis Dōm ꝙ iō·qꝛ p̄ncipiū actionis naturalis est forma substātialis p quā res est·sicut ergo illa forma est vna ꝫm naturā·ita etiam opus sequēs talē formā est vnū·sed agens p intellectum agit p formā quā accipit a reb⁹·sed hoc agēs pōt diuersimode res cōcipere ergo etiā pōt diuersimode res operari·

Peccatum autem fit·

Hic excludit tria motiua antiquoꝝ quibus mouebant dicere naturam nō agere ꝓpter finē·quorum p̄mū est ꝙ in naturalibus accidunt mōstra et defectus nature·sed nō pt dici ꝙ natura agit ꝓpter peccata mōstra siue defectus ergo nō agit ꝓpter finē· Contra hoc motiuū pcedit Aresto· quatuoꝛ rōnibus· Prima est·ars manifeste agit ꝓpter finē·qꝛ ars intendit aliquē finē sicut domificatoꝛ domū·sed manifestū est ꝙ in arte etiam fiunt peccata·quia q̄nqꝫ artifex intendit aliquid pducere qđ tn̄ nō pducit si ergo ex hoc nō impeditur ars q̄n agat ꝓpter finem·et si deficiat a fi

re. ergo similiter erit in natura. et sic istud motiuū includit oppositū opinionis antiquorū. qr bn̄ sequitur si natura deficit a fine producēdo mōstra ergo agit propter finē qr vbi nō potuit eē habitus ibi nō pōt eē priuatio. ergo p oppositum. vbi est priuatio ibi natus est eē habitus si ergo natura deficiat a fine ergo agit propter finem.

Amplius necesse est.

Scōa rō est ista. Vbicūqz sunt determinata principia et determinatus ordo producendi ibi intēdit determinatus finis. sed in naturalibus et pcipue in generatōe naturaliū sunt determinata principia et determinatus ordo producendi. ergo intendit determinatus finis. Maior pz. qr nisi intēdat determinatus finis tūc poterāt capi indeterminata media. qr alia media inducūt aliū finē. vt qui vult parare domū habet alia media q̄ volēs parare scamnū. Minorē pbat exemplariter. qr semē aīalis non stati est al' sed est in pncipio molle et tādē induratur ad ossa et neruos. g° ē ibi determinatus ordo procedēdi.

Amplius et in plātis

Tertia ratio stat in hoc. Si natura non agit propter finē qr quāqz deficit a fine. ergo ī illis in quibus natura minus videtur agere propter finē erit maior defectus sicut in plātis. sed hoc est falsum. qr sm Empedoclē nō inueniūt monstra in plantis sicut in aīalibus. qr ipse dixit q ī pncipio fuerūt facta aīalia q̄ fuerūt p media pte vites et p media pte homines.

Adhuc oportebat et.

Quarta rō stat in hoc. si natura in semine nō ordinaret semē ad determinatū finē. tūc naturaliter ex vno semine fieret quodcūqz aīal. qr natura nō plus ordinaret hoc semē ad vnū aīal q̄ ad aliud. sed ad sensū videmus oppositū. g° natura agit propter finē.

Omnino aūt destruūt sic dicēs

Hic excludit scdm motiuū antiquorū quo eis videtur q natura nō agit propter finē et est illud. qr dicebant illa que fiunt in natura puenire ex prioribus causis scz agente et materia. Sz contra hoc dicit phus q ille q̄ dicit naturā nō agere propter finē oīno destruit naturā. i. motū naturalē. et hoc pbat p diffinitōez eorū q̄ dicunt moueri sm naturā. qr sm naturā dicūt illa moueri quecūqz ab aliquo pncipio intrinseco determinato mouent cōtinue quousqz deueniant ad aliquē finem determinatū. Si ergo tollatur finis a rebus naturalibus tūc nulla dicerent sm naturā moueri qd est impossibile. et qr finis et principiū correspōdent iō vbi est determinatū pncipiū ibi est determinatus finis. Et addit aresto. q si finis essz cōtingēs et indeterminatus. tūc naturalia fierēt a casu qr casualia dicunt q̄ nō ordinant ad aliquē determinatū finē sed accidūt pter intentionē agentis.

Inconueniens āt est

Hic excludit tertiū motiuū antiquorū quo videbatur eis naturā nō agere propter finē et fuit istud hoc nō agit propter finē qd nō deliberat de fine. sed natura nō deliberat de fine g° 7c. Rñdit aresto. q hoc incōueniēter dr. qr sunt multa q̄ fiunt propter finē et tn̄ nō deliberāt de fine sicut ars qr ars nō deliberat. Si eīm sit aliqs pfectus artifex tūc absqz deliberatōe agit opa artis. vnū natura videtur differre ab arte in hoc. qr natura est pncipiū intrinsecū agendi propter finē. sed ars est pncipiū extrinsecū. si autē ars fieret intrinseca ipsi materie artificiali tunc etiā ars fieret natura. Et iō ars assimilatur nature in hoc q nō deliberat.

Arguitur

Ars est in artifice ergo est pncipiū intrinsecū. Dōm q duplr dr aliqd intrinsecū. Vno mō qr quocūqz mō subiectatur in eo in quo est. et sic etiam ars est aliqd intrinsecū. Alio mō dr aliqd intrinsecū qd est ps intrinseca. et sic natura dr intrinseca in ordine ad illa in quibus est. qr materia et forma sūt natura et sūnt ptes intrinsece illius cuius sūt materia et forma.

Arguitur

Artifex sepe deliberat de operibus artis ergo 7c. Dicendū q notāter dicit aresto. q ars nō deliberat. qr ars hr formā artis sm pfectā eius rōem. q̄ habita nō fit deliberatio de opibus artis. sed artifex hr aliquē hñtem talē formā siue pfecte siue impfecte. et iō artifex propter impfectionē pōt deliberare sicut impfectus citharedus.

Queritur

Vtrū natura agat propter finē. Dōm q sic. et rō est. qa in causis subordinatis si abstrahatur pma cā nece est oēs scdas cās subtrahi. sed finis est pma cā g° subtracto fine in rebus naturalibus nō erit aliqua cālitas in eis. et sic auferetur oīs mutatō qd est cōtra sensum. A fine eīm mouet efficiens. Efficiens mouet materiā ad formaz. Item si nō intenderet natura finē nō posset dari causa quare natura

plus ageret p ista media q̃ p alia.

Querit Utrū natura eodē mõ agat ꝓpt̃ finē in singulis. ¶Dõm ꝙ nõ. et rõ est. qꝛ aliq̃d dr̃ agere ꝓpter finē inq̃ntū deťminat ad finē. ꝫ tripl'r aliqua deťminãt ad finē. ergo tripl'r agūt ꝓpt̃ finē. Maior est manifesta. qꝛ agere ꝓpt̃ finē est se ad talē finē deťminare. Minor ꝓbať. qꝛ vn⁹ mod⁹ deťminatõis est pure actiuus qñ scʒ agēs seipm̃ deťminat ad aliqd̃ agēdū. p liberā electionē. et cū electio est actus volūtatis et intellectus. ideo oportʒ ꝙ talis modus solū sit in hñtib⁹ intellectū. Deťminare em̃ se ad finē est cognoscere ordinatõem finis ad media. hoc ãt solū est in hñtibus actionem rõis. Scd̃s mod⁹ est ꝑtim actiu⁹ et ꝑtim passiu⁹. qꝛ fit p occursū deťminati obiecti ad cuius pñtiam mouet̃ aliq̃d naturali instinctu ad ꝓsecutõem vel fugã. ⁊ iste mod⁹ est in aĩalib⁹ brutis. q̃ mod⁹ dr̃ actiu⁹ ex ꝑte ipi⁹ obiecti qd̃ mouʒ sensum ipsi⁹ aĩalis. et dr̃ passiu⁹ q̃ntū ad executõem inq̃ntum scʒ pñte obiecto ad executionē mouet̃ aĩal absqʒ illo ꝙ ordinet media ad finē. sicut fit ĩ hoĩe. et iõ q̃uis brutū ꝯgnoscat qñqʒ naturaliter finē ad quē mouet̃. tñ nõ cognoscit finē sub rõe finis. qꝛ nõ cognoscit finē sub relatione ad media qd̃ est ꝓprie cognoscere finem. Tercius mod⁹ est pure passiu⁹ q̃ ꝓuenit ex motione agētis a quo talis forma imprimitur materie ad quã formã sequit̃ oꝑatio q̃ est finis illius nature. et iste mod⁹ agēdi ꝓpt̃ finē est sine oĩ cognitione illius qd̃ mouet̃ ꝓpt̃ finē. ꝓsupponit tñ cognitõem in agēte qd̃ est cã talis rei nat̃alis. Differūt ergo isti mõi deťminationis ad finē. qꝛ pmus fit p intellectū. scd̃s p sensum et terci⁹ p formam naturalē. Ex quo pñt elici tria correlaria Quorū pmū est ꝙ in motib⁹ brutoꝝ aĩaliū et naturaliū nõ est error sicut in opib⁹ humanis. Cui⁹ rõ ē. qꝛ opa in aĩalibus brutis et naturalib⁹ pncipaliter fiunt ab autore nature et ab agente infallibili a quo dirigunt̃ ad suos fines. Sed opa humana hñt principiū fallibile sicut intellectū humanū. et ideo in illis oꝑationib⁹ est mag̃ diuersitas. Secūdū correlariū est ꝙ natura occulte opat̃ in rebus Cui⁹ rõ ē qꝛ nat̃a dirigitur ab aliq̃ intelligentia cui⁹ ꝟtus est nobis occulta. et sic etiam opa facta ꝟtute talis intelligētie sunt occulta nisi illa opa in effectibus cognoscamus. Terciū correlariū est Aĩalia bruta suas oꝑationes opant̃ deťminate. Cui⁹ rõ est. qꝛ agūt ab aliquo agēte infallibili et determinato. et hoc est qd̃ cõmuniter dicit̃ ꝙ op⁹ nature est opus intelligentie nõ errantis.

Arguit̃ Hoc nõ agit ꝓpter finē qd̃ non cognoscit finē. ꝫ naturalia non cognoscut finē ergo ñ agunt ꝓpter finē. ¶Dõm ꝙ tripl'r aliq̃d agit ꝓpter finem sicut dictum est. Illa ergo q̃ agūt ꝓpt̃ finē actiue cognoscūt finem etiã sub rõe finis. sed nõ oportet ꝙ ea q̃ nõ agūt actiue ꝓpt̃ finē vel ꝑtim actiue et ꝑtim passiue cognoscãt finē. Aliter pt̃ dici sic q̃uis natura non cognoscat finē dirigit̃ tñ ab aliquo agēte qd̃ cognoscit finē. Sicut qñ lapis descendit ad locū deorsum q̃uis nõ cognoscat illū locū dirigit̃ tñ ab autore nature q̃ cognoscit illū finē siue locū deorsū Sile est de sagitta missa ab arcu. talis em̃ sagitta nõ cognoscit methã. dirigit̃ tñ a sagittãte q̃ cognoscit methã. Est tñ ista drñā. qꝛ mot⁹ sagitte ē violētus qꝛ passū nõ ꝯfert vim. i. sagitta nõ habʒ naturalē iclinationē ad talē motū. ꝫ nat̃alia dirigūt̃ ab autore natuẽ nat̃alit̃ ⁊ ñ violēte. Et rõ est. qꝛ qñcūqʒ aliqd̃ mobile est naturalit̃ subordiatū mouēti. tūc q̃cquid in mobili acq̃rit̃ a mouente est naturale. ꝫ naturalia sunt subordinata autori natuẽ. sic aūt sagitta nõ est subordinata sagittanti. et iõ impssio facta a sagittãte in sagittã ē violēta. Ex quo sequit̃ correlarie ꝙ oĩs oꝑatio facta in natura a deo est naturalis. cū de⁹ sit pmū agēs. et iõ oĩa sunt sibi subordiata in eē ⁊ oꝑari.

Arguit̃ Ex hoc sequit̃ ꝙ natura nõ agit sed agit̃. ¶Dõm ꝙ dupl'r aliq̃ res agit. Uno mõ pncipal'r effectiue. et sic est verū ꝙ pure nat̃alia potius agūtur q̃ effectiue agãt. Alio mõ aliq̃ agūt secūdario effectiue. i. subeffectiue. et sic etiã pure naturalia dicūtur agere. q̃a hñt intra se aliquã formã receptã ab agēte p quã ꝯcurrūt ad finē. Exēpli grã. graue in se hʒ formã grauitatis p quã etiã subeffectiue cõcurrit ad locum deorsum qui est finis.

Arguitur Natura ꝓducit mõstra ergo nõ agit ꝓpter finē. ꝯña tʒ. qꝛ agēs ꝓpt̃ finē agit qd̃ melius est ¶Dõm ꝙ mõstrū dr̃ a mõstrãdo. qꝛ est mõstratõe siue ostēsione dignū. igit̃ effect⁹ q̃ deficit ab intentiõe agētis vocat̃ monstꝝ siue hoc fiat ĩ naturalib⁹ siue ĩ artificialib⁹. Põt g⁹ argumētū tripl'r solui. Pmo sic. qꝛ si natura deficit a fine ergo agit ꝓpt̃ finem qꝛ nullus dr̃ deficere ab illo qd̃ nõ intendebat. sicut domificator nõ dr̃ deficere in ꝓductõne dom⁹ qñ nõ intēdebat ꝓducere domū. Scd̃o est dõm ꝙ q̃uis mõstꝝ deficiat ab intētõe nature ꝑticularis

nō tñ ab intentōe nature vl'is·q2 natura vniu͂sa lis intēdit monstrū ḃm q ex mōstro sumit decor vniu͂si·Tertio ē dōm q̄uis mōstꝝ deficiat ab in tētōe nae accepte ḃz spēz q2 deficit a pfectōne spēi ñ tñ deficit a naa accepta ḃz idiuiduū·q2 ex ta li dispōe matie ñ poterat ñ tale idiuiduū ꝓduci·

Queritur Quotuplr fiūt mōstra· Di cendū q mōstra fiunt ex trib⁹ causis·Et h° iō·q2 mōstra fiunt in reb⁹ natalib⁹. ex eisdē causis ex quib⁹ dependēt res natales· De pendēt g° res naturales ꝛ monstra ex matia ex agēte et ex ꝯtinēte·Ex matia enī ꝯtingit qn̄qz rō ne quātitatis qn̄qz rōe q̄litatis· Rōe quātitatis duplr·q2 vl' ꝯtinue vel discrete·i·vl' in q̄titate cō tinua vel discreta·et vtrūqz ꝯtingit duplr·q2 qn̄qz materia abūdat qn̄qz deficit in q̄titate ꝯtinua· Si abūdat vel in toto·et sic generāt gygātes·si deficit i toto·et sic generāt gnani·Vel ꝯtingit mō strū ex pte q̄titatis discrete·et hoc iterū duplr·q2 vel matia abūdat in q̄titate discreta·sicut qn̄ ge nerāt sex digiti in vna manu/vel deficit sicut qn̄ qz generāt q̄tuor digiti in vna manu· Rōe q̄lita tis materie fit mōstrū· q2 qn̄qz matia ē valde sic ca·ꝛ sic impedit extēsio vel magnitudo corpis·qn̄ qz vo ē nimis humida·ꝛ sic fit mag̃ extēsio mate rie et fit corp⁹ magnū et debile· Scdo ꝯtingit eē mōstrū ex pte agētis q2 sp agēs intēdit ꝓducere pfectam rē· si aūt vtus agētis sit debilis ꝓducit rē impfectā ex debilitate vtutis·Ex isto cōtingit q nō sp ples assilatur generāti·Et isto mō oīs femina est mōstrū·q2 natura in semine sp intēdit ꝓducere qd est pfectū·s·masculū ꝟ deficiēte vtute seminali sc3 i naturali calore ꝓducit natura quod possibile ē ꝓduci·s·feminā·et h° ē qd dicit aresto· i libro de aialib⁹·q mlier ē mas occasionat⁹·i·ha bens defectū in calore·Tertio ꝯtingit monstrū ex pte ꝯtinētis qd est duplex·q2 aliqd est intrinsecū sc3 qd ꝯtinet in semine siue fetu sicut actūs i sub iecto·vt est vtus corpoꝝ celestiū incorpata fetui siue embrioni q̄ vtus si ē inꝓportionata ꝛ incōue niēs rei generate tūc fiūt mōstra·Et ex isto ꝯtingit q qn̄qz res i spē hūana generate sub certa ꝯstella tione acquirūt facies longas ad modū porcorum quia influentia celestis nō fuit cōueniens ad in fluendum cum spē humana sed porcina· Aliud est continens extrinsecum· et est quedam pellicula circundans embrionem que dicitur matrix· et ex parte illius continentis pōt fieri monstrum·qz qn̄qz talis pellicula rumpitur ex motu matris ·et

fit in fetu gibbus in dorso vel in pectore ḃm q rumpitur v͛sus anteriorem partem vel posterio rem·Et quia mater est etiam continens extrinse cum ideo monstra que proueniūt ex fantasia ma tris reducuntur ad illa mōstra que fiunt ex par te continentis extrinseci·Ex magna enim fanta sia alteratur materia que est in matrice et per consequens causat monstruositatem in fetu·

Arguitur Agens propter finem de bet deliberare de medijs q̄ sunt ad finem·sed natura non deliberat de me dijs ergo ꝛc· Dicendum q duplicia sunt agen tia propter finem·quedam agunt propter finem passiue quia diriguntur ab alijs·et in illis non oportet esse deliberationem de medijs· quia ꝓprie non agunt sed aguntur·Alia sunt que agunt ꝓ pter finem dirigendo se ad talem finem. et sic ha bentia intellectum et voluntatem agunt propter finē·et in illis ñ oportet semper deliberare de me dijs·sed solū quādo agēs habet artē imperfectā· q̄a tunc necesse est inquirere de medijs ad finē·ꝟ si agēs habeat pfectam artē tūc hz certa media p q̄ dirigit ad finē ꝛ g° tūc ñ deliberat de medijs

Arguitur Natura non intendit finē ergo non agit propter finē Antecedens probatur·quia natura nō intendit monstrum· Dicendum q duplex est natura sc3 vniuersalis ꝛ particularis· Natura autem parti cularis non intendit monstrum quia intendit bo num effectus particularis·sed monstrum est defe ctus effectus particularis ergo non intenditur a natura pticulari·intēditur tñ a natura vniu͂sali non absolute quia tunc intenderet aliquod malū nature·sed ḃm q tale monstꝝ facit ad decorē vni uersi·et hoc contingit duplr·s·directe et indirecte Directe quia decor vniuersi directe consistit in or dine rerum·sed ex hoc q aliqua deficiunt a per fectione aliorum fit ordo· Indirecte quia opposi ta iuxta se posita magis elucescunt·et sic imper fecta posita iuxta perfecta faciunt perfecta perfe

Queritur Vtrū natura vni ꝯfectiora uersalis vl' particularis in tendat monstrum· Dicendum q monstrū ca pitur dupliciter· Vno mō materialiter et sic natura pticularis intendit monstrū·i·illud quod est mō strum·quia intendit id quod est possibile produci Sed non intendit monstrum formaliter id est sub rōe monstri·et iō aliqui moderni concedebant istā ꝓpōem mōstrū intendit natura pticularis·ꝟ

nõ istã nata pticularis intẽdit mõstrũ. et hoc ideo q; eminꝰ positꝰ in subiecto ꝑt materiã. q; gͦ nata pticularis intẽdit mõstꝝ materialit gͦ ꝯcedebant istã mõstꝝ intẽdit natura. et q; ꝑdicatũ h; eẽdem forme iõ nõ ꝯcedebãt istã natura intẽdit mõstrũ. Et q̃uis ista regula h; aliquã ꝯgruentiã nõ tñ h; necessitatẽ. Loquẽdo ãt de nata vl'i tũc ẽ dõm q etiã intẽdat mõstꝝ formalit. i. sub rõe monstri inq̃tũ ordinat ad decorẽ vniuersi.

Arguitur

Cõtra ergo natura intẽdit malũ. ¶ Dõm q monstrũ accipit duplr. Vnoͦ absolute. et sic nõ intendit a natura vl'i. Alio mõ respectiue ſm q ordinat ad decorẽ vniuꝰſi et sic est aliqd bonũ. et q; nata vlis habet respicere bonũ vniuꝰſi ita simplr est dõm q intendat monstrum.

Q; autem ex necessi.

Hic soluit dresto. scðam q̃stionẽ prius motã. et pͦ mo resumit eam et q̃rit sic. vtrꝝ necessitas in rebꝰ naturalibꝰ sumat ex ꝯditõe. i. fine vel absolute. i. ex pͦoribꝰ causis. Et p intellectu istiꝰ est sciendũ. q necessitas q̃ est ex pͦoribꝰ causis in generatõe sc; materia forma et efficiẽte est necessitas absoluta. q; tales cãe sunt pͦores in eẽ et iõ ex eis seq̃tur effectꝰ absolute. ꝫ finis ẽ posterior i eẽ et iõ nõ pt ex eo sumi absoluta necessitas ꝫ necessitas ex suppõne vel ꝯditõe. q; supponẽdo fmẽ alicuiꝰ rei necesse est eẽ alias causas.

Nunc quidẽ enim opi

Hic ponit circa istã q̃stionẽ opinionẽ antiquorũ. et dicit q quidã credebãt necessitatẽ in rebꝰ eẽe ex matia. et hoc declarat p exemplũ in artificialibꝰ. Si eñ q̃ratur ab eis quare domꝰ est sic disposita sc; q lapides ponãtur inferiꝰ et ligna i medio et petre supius. R̃ndẽt q hoc est iõ. q; lapides sũt grauiores. deĩn ligna et vltimo petre.

Sed tamẽ non sine.

Hic ponit suã ꝓpriã opinionẽ et est ista q q̃uis res naturales nõ habeãt necessitatẽ nisi ex pͦoribus causis. s. materia forma et efficiẽte. rõ tñ necessitatis in eis sumit ex fine. et hoc declarat per exẽpla in artificialibꝰ. q; q̃uis in domo lapides ponãt iferiꝰ lig̃ in medio et petre supiꝰ et sine his nõ fiat domꝰ nõ tamẽ illa sunt sic disposita nisi propter aliquẽ finẽ sc; gratia abscondẽdi et saluãdi animalia ab ymbribꝰ et caumatibus. Sedõm

exemplũ est de serra. q; si serra debeat habere suũ effectũ necẽ est ipam habere talẽ materiã sc; ferre am. necesse est etiã habere talẽ formã. s. dentatam et necesse est eã sic moueri ab efficiente. ista oia habent cãm. q; serra debet scindere. Est ergo cõclusio pncipalis q necessitas in rebꝰ naturalibꝰ sumit ex omnibus causis. q; vna deficiente nõ erit res naturalis. tñ rõ necessitatis sumit ex fine. q; oẽs cause hñt necessitatẽ ex causa finali.

Est autem necessariũ

Hic compat necessitatẽ in rebus naturalibus necessitati que est in scientijs demonstratiuis et hoc q̃tũ ad duo. Primo q̃tũ ad ordinẽ necessitatis. Scðo quo ad principia. Quo ad ordinẽ intẽdit q sicut in demõstratiuis scientijs necessitas inuenitur tam in principijs q̃ in conclusionibꝰ. tamẽ rõ necessitatis sumit ex principijs. ita etiã est in rebus naturalibꝰ quo ad causas. q; necessitas reperitur in omnibꝰ causis. sed rõ necessitatis sumitur ex fine. et iõ sicut in demõstrationibus si principia sunt cõclusio est. ita etiã in rebus naturalibus. si finis est necesse est omnes causas eẽ. et iõ finis tenet eundem locũ in causis quẽ in demõstratione principia. sicut ergo finis est principiũ actionis in rebus naturalibus ita est principium demonstrationis in sciẽtijs. et hoc est quod solet allegari sicut se habet principiũ in speculabilibꝰ ita finis in agibilibus.

Et finis quia cuius.

Hic assimilat sciam demonstratiuã et res naturales quo ad pncipia necessitatis. et vult q sicut pncipiũ necessitatis ẽ in demõstratiuis diffinitio sumpta ex forma rei. ita pncipiũ necessitatis in rebꝰ naturalibꝰ ẽ rõ siue diffinitio sumpta a fine et q; finis et forma coincidunt. sic vna ẽ diffinitio et vnũ pncipiũ qd ẽ pncipiũ necessitatis i demõstratiuis et in rebus naturalibꝰ. Est tñ ꝯsiderandũ q ẽ triplex diffinitio sicut dr pͦmo posteriorꝝ. quedã ẽ que ẽ pncipiũ demonstratõis sicut formalis et finalis. quedã est tota demonstratio põne diñs. et quedã ẽ ꝯclusio sicut materialis. sic etiã ẽ iudicandũ de rebꝰ naturalibꝰ. q; diffinitõ data p finẽ est rõ et pncipiũ aliarũ diffinitionũ. In illa tñ diffinitõe q̃ est tota demõstratio positõe diñs ingreditur etiam materia. et hoc est quod dicitur in textu q in diffinitione quedam partes ingrediuntur vt materia.

Querit Quō dr̄ter ponit materia in diffinitōe aliquar rer·. Dōm q̄ duplr̄ materia ingredit diffinitōem. Uno mō intrinsece·q2 scʒ est intrinseca ps ipsi9 diffiniti· et sic materia ingredit diffinitōem sube materialis cposite ex materia ↄ forma·Alio mō materia ingredit diffinitōem extrinsece·q2 scʒ nō est ð intrinseca cstitutōe illius diffiniti·et hoc fit duplr̄· q̄a q̄nq3 ingredit materiā vt additamentū eiusdē generis p̄dicamētalis cū eo qð diffinit·ↄ sic materia ingredit diffinitōem forme ptis·sicut aīa diffinit per corpus sibi proportionatū et aīa ↄ corpus sunt in eodē p̄dicamento scʒ sube· Qn̄q3 materia ponitur in diffinitōe alicui9 extrinsece·et sicut additamētum alterius generis· ↄ sic materia ponit in diffinitōe forme accidētalis·sicut dicimus symus est nasus curuus·

Queritur Utrū necessitas in reb9 naturalibus sumat ex materia forma vel fine·Pro cui9 rn̄sione sciendum q̄ sumere necessitatē ex aliquo est ponere necessariā dependentiā ad ipm·et ideo querere an necessitas rerū naturaliū sit ex materia est querere an res naturales dependeāt sic a materia· q̄ necesse est rē materiā in rebus naturalib9 et tūc est facilis rn̄sio q̄ sic·q2 res naturales nō pn̄t eē nisi habeant materiam formā et efficientē·sed q2 cāitas vni9 cause pōt eē necessitas alterius cause· iō necessitas reperitur in causis quodā ordine·et q2 tota rō cāitatis in alijs causis est ex fine idō absolute dōm est q̄ necessitas in rebus naturalib9 est ex fine sumenda·q2 illa necessitas q̄ est in alijs causis resoluit ad necessitatē finis·et q̄uis sit aliqd vltimū s̄m viā executionis est tn̄ p̄mū in cāitate et in ordine causandi·q2 ex fine mouet efficiēs et efficiēs mouet materiā ad formā·

Arguit Phisicus demōstrat p oēs cās ergo necessitas sumenda erit ex omnib9 causis· Dōm q̄ illa rō pbat q̄ necessitas est ex omnib9 causis·q2 necesse est oēs cās cōcurrē ad cstitutionē rei naturalis·resoluit tamē illa necessitas que est in alijs causis ad causalitatem finis·et sic totius necessitatis rō siue origo est ex fine· Sed contra rō prioris nō sumit ex posteriori sed finis est posterior omnib9 causis ergo ↄc· Dōm q̄uis finis est posterior s̄m viam executionis est tamē p̄or s̄m viā intentionis· et q2 via executionis resoluit in viā intentōnis que est p̄or s̄m viam causalitatis· iō necessitas aliarum causar resoluit in necessitatē finis·

Arguitur Corruptiones rerum sunt necārie necessitate naturali et tamē nō possunt reduci ad necessitatē finis· Dōm q̄uis corruptō nō reducat ad bonū nature p̄ticularis siue ad bonū illius quod corrumpitur·reducit tamē ad bonū nature vlis· q2 salus vniuersi nō posset eē nisi aliqua corrūperentur· oportet etiā q̄ ex corruptōe vni9 alia cōseruētur· vt aīalia cseruant ex corruptōe plantarū·

Querit Utrū sit aliquid necessariū absolute in rebus· Dōm q̄ in rebus est vtiq3 aliquid absolute necessariū·sed non in rebus naturalibus·ↄ iō dictū est q̄ in reb9 naturalib9 sumit necessitas ex fine· Est enī p̄ma cā ens simplr̄ necessariū· Itē scdo. res cceptę in mēte diuina sūt absolute necessarie s̄m q̄ hmōi· Sed si qrat vtrū aliq̄ creatura habeat al·q̄ absolutā necessitatē·et videtur q̄ sic·q2 illud est necāriū absolute qð nō habet in se cām sue nō existētie·s3 sic est in substātijs sepatis q̄ sunt absolute necārie· Dōm q̄ duplr̄ dr̄ aliquid necāriū absolute· Uno mō q2 nō habet in se cām nō existentie·ↄ sic sube sepate sunt necārie ↄ aliqua corpora scʒ celestia· Alio mō dr̄ aliquid absolute necessariū· q2 nullo mō pōt habere ordinē ad non eē· et sic solus deus est necārius·q̄uis enī substantie sepate nō habeant ordinē ad nō eē p cām intrinsecam scʒ p materiam. habent tamē ordinē ad non eē p causam libere conseruantē scʒ deum·q2 tn̄ hoc pprie alicui conuenit qð inest sibi a natura·ideo etiam tales res pñt dici absolute necārie· quia res nō debent denominari ab extrinseco sed ab eo quod est eis intrinsecum·

Explicit secundus phisicorum

Circa inicium tercij libri philicorum. Querit

Que sit rō ordis isti⁹ tercij ad scḋz ⁊ p̄mū. Dōm q̄ rō est. q2 sicut p̄ncipia sunt an̄ passiones ita determinatio de p̄ncipijs p̄cedit determinatōem de passionib⁹. Sed in p̄mo et in scḋo determinabatur de principijs. et hoc sub ista drn̄a. q2 in p̄mo determinabat̄ de p̄ncipijs s̄m q̄ sunt p̄ncipia ꝯstituentia subiectū. in scḋo v̄o determinabat̄ de p̄ncipijs s̄m q̄ sūt p̄ncipia scie. i. s̄m q̄ h̄nt ordinē ad passiones. ꝫ in t̄cio et sequētibus determinat̄ de passionibus. g° terci⁹ sequit̄ p̄mū et scḋm. Maior p̄ꝫ q̄a cā p̄cedit effectū. sed p̄ncipia sunt cā passionū. g° p̄ncipia p̄cedūt passiones. et sic determinatio e p̄ncipijs p̄cedit determinatōem de passionib⁹. quare terci⁹ b̄n sequit̄ p̄mū ⁊ scḋm. Rō aūt ordinis isti⁹ tercij ad quartum est. q2 in tercio determinat̄ de passionib⁹ intrinsecis entis mobilis. sed i quarto determinat̄ de passionib⁹ extrinsecis entis mobilis. sicut ergo intrīsecū est an̄ extrinsecū ita tercius liber p̄cedit quartū.

Arguitur Nulla est passio extrinseca. ergo male d̄r q̄ in quarto determinat̄ de passionib⁹ extrinsecis. Dōm q̄ iste passiones locus ⁊ t̄ps q̄ dicunt̄ hic extrinsece p̄nt ad duo ꝯ̄pari. Vno mō ad ꝓpria subiecta et sic sunt passiones intrinsece. sicut si locus comparetur ad corpus locās est passio intrinseca. Et si tempus comparetur ad primum mobile quod est celum est passio intrinseca. Alio modo possunt iste passiones comparari ad subiectum huius scientie quod est ens mobile. et sic sunt extrinsece. quia non fluunt ex principijs entis mobilis s̄m q̄ h̄mōi. quia non sunt in quolibet ente mobili. locus enim non est in corpore locato. nec tempus ē in re temporali saltem subiectiue. Et simile esset si diceretur q̄ risibile eēt passio extrinseca aīmalis et sensibile est passio intrinseca ipsius. quia sensibile fluit ex principijs proprijs animalis s̄m q̄ huiusmodi. sed risibile non fluit ex principijs animalis s̄m q̄ huiusmodi. sed s̄m q̄ est homo. et sic ē impossibile q̄ sit aliqua passio extrinseca comparata ad ꝓpriū subiectū.

Arguitur Motus etiam non conuenit omni enti mobili s̄m q̄ huiusmodi. ergo non est passio intrinseca iuxta predictum modum. Antecedens patet. quia multa sunt entia que non mouentur. Dicendum q̄ motus accipitur dupliciter. Vno modo s̄m q̄ importat actum imperfectum tendentem ad esse perfectum. et sic motus non est passio intrinseca entis mobilis. et hoc propter duo. Primo quia passio intrinseca est semper ꝯ̄uertibilis cum subiecto. sed motus sic acceptus non conuertitur cū ente mobili. quia sunt multa entia que sunt in quiete s̄m aliquam formam. Secundo quia omnis passio erit naturalis subiecto. sed multi sūnt motus innaturales sicut quando aqua calefit vel quando lapis mouetur sursum. Alio modo accipitur motus s̄z q̄ per ip̄m circūloq̄muꝛ aptitudinalem habitudinē ad motū. ⁊ sic motus ē passio entis mobilis. et hoc p̄ōt sic ꝓbari. quia in scientijs ꝯ̄muniter formalis rō considerādi et passio habent idem nomen. ergo mobile cū sit formalis rō considerandi debet etiā passio nominari. Secundo quia sic conuenit omni enti mobili soli et semper que sunt de rōne ꝓprij.

Arguitur Nulla passio debet p̄cedere suū subiectū. sed mobilitas precedit suū subiectum. s. ens ergo non est passio entis mobilis. Minor probatur. q2 aliquid est mobile anq̄ꝫ est. sicut patet de materia prima. Dicendū q̄ mobilitas accipitur dupliciter. Vno mō s̄m q̄ d̄r aptitudinē ad motū ꝓpriedictū. ⁊ sic mobilitas sequit̄ ens. ⁊ ē passio entis in actu. q2 nihil ē ꝓprie mobile actualiter nisi sit in actu. Alio° accipit̄ mobile s̄m q̄ dicit̄ aptitudinē ad motum improprie dictū. s. instātaneū ⁊ tūc q̄uis mobile p̄cedat ens in actu nō t̄n p̄cedit ens in potentia. et illo mō mobile est passio entis in potentia.

Arguitur Ex hoc sequit̃ q̃ tp̃us sit passio itrinseca entis mobilis. q2 si tp̃us capiat̃ p̱ tp̃ali tũc cõuenit omni enti mobili. quia oẽ ens mobile est tp̃ale. ¶ Dõm q̃ tp̃ale accipit̃ duplr̃. Uno mõ put tp̃ale capit̃ p̱ illo qd̃ est mensurabile tp̃e. et sic est verum q̃ tp̃ale cõuenit omni enti mobili et sic nõ ẽ passio q2 passio debet inesse subiecto. sed qd̃ mẽsurat̃ tp̃e nõ est illud in quo est tp̃us. Alio mõ accipit̃ tp̃ale p̱ illo in quo natũ est esse tp̃s. sicut mobile in quo natus est eẽ motus. et sic tp̃ale ɔuenit solũ p̃mo mobili et nõ oĩ enti mobili. et iõ tp̃ale nullo modo põt esse passio intrinseca entis mobilis. Similiter dicendũ est de locabili.

Quoniam autem natura est prin-

Postq̃ Aresto. determinauit de principijs rerum naturaliũ. iam determinat d̃ passionib⁹. Et p̃mo oñdit q̃ de istis passionib⁹ est determinandũ in isto libro. et hoc p̃mo de motu deĩn de alijs. s. infinito loco vacuo et tp̃e. Primũ p̱bando ponit talem rõem. Phus naturalis habet determinare de natura sicut p̱batũ est prius. ergo hz determinar̃ de motu ɔñia tenz. q2 nõ p̃t ɔgnosci natura absq3 cognitõe motus. q2 ignorato motu necesse est naturã ignorare. et hoc iõ q2 motus ponit̃ in diffinitõe nat̃e. ʒ ignorata diffinitõe ignorat̃ ꝛ diffinitũ

Determinantibus enim

Hic oñdit q̃ naturalis phs hz determinar̃ de alijs passionib⁹. s. infinito vacuo loco et tp̃e. et hoc probat duab⁹ rõnibus. Prima est. phs naturalis hz determinare de motu sicut p̱batũ est. sed ista cõsequũtur motũ ergo ꝛc. qd̃ sic p̱bat. q2 mot⁹ p̱ se est continu⁹. continuũ aũt multotiens diffinit̃ p̱ infinitũ. ergo infinitũ spectat ad rõem motus ex rõne qua continuũ. Locus aũt habet ordinẽ ad motũ. q2 principalis species mot⁹ est motus localis. sed motus localis fit in loco. Et q2 nõ p̃t fieri motus localis s̃m antiquos sine vacuo g° etiã determinandũ est a pho naturali de vacuo. Et q2 tp̃us est mensura motus. sicut eñ locus est mensura mobilis ita tp̃us est mẽsura motus. q2 ergo phs nat̃alis hz determinare de motu ergo etiam de omnibus alijs.

Arguitur Motus nõ est p̱ se ɔtinuus. q2 ɔtinuitas est accñs. Mot⁹ g° nõ ɔuenit sibi p̱ se. ¶ Dõm q̃ duplr̃ aliqd̃ cõuenit alicui p̱ se. Uno mõ s̃m p̃mũ modũ p̱ se. et qd̃ sic conuenit alteri p̱ se est de sua diffinitõe. et illo mõ nõ ɔuenit motui eẽ cõtinuũ p̱ se. Alio ɔuenit alicui aliqd̃ p̱ se in s̃cdo mõ p̱ se. ꝛ hoc p̃t eẽ accñs p̱priũ. et sic ɔtinuũ eẽ p̱ se ɔuenit motui. q2 est passio ei⁹. ¶ Circa qd̃ ɔsiderãdũ q̃ d̃r in textu q̃ multotiẽs infinitũ ponit̃ in diffinitõe ɔtinui ad denotandũ q̃ continuũ habet triplicẽ diffinitõnẽ. Unã metaphisicalẽ q̃ dat̃ p̱ trãscẽdẽs sicut ista. Cõtinuũ est cui⁹ mot⁹ est vn⁹. et in illa diffinitõe nõ ponit̃ infinitũ. Alia est diffinitõ data p̱ viã cõpositõis sicut in p̃dicamẽtis vbi d̃r. Cõtinuũ est cui⁹ ptes copulãt̃ ad aliquẽ t̃minũ cõem. ex q̃ tal̃ diffinitio dat̃ s̃m viã ɔstitutõis ɔtinui. iõ d̃r dari s̃m viã cõpositõis. et in illa diffinitõe iterũ non ponit̃ infinitũ. Tercia dat̃ s̃m viã resolutionis. siue diuisionis. ꝛ in illa ponit̃ infinitũ. sicut dicimus q̃ ɔtinuũ est diuisibile in infinitum. et de illa loquitur textus.

Manifestum igitur est.

Hic ponit̃ s̃cdã rõ p̱bãs q̃ de istis hz determinare nat̃alis phs et est. de illis hz detminaẽ phisic⁹ que sũt cõia oib⁹ reb⁹ nat̃alib⁹. ʒ sic est de istis g° ꝛc. Maior p3. q2 in hoc libro phicoꝝ detminat̃ de cõib⁹ q̃ cõiter ɔueniũt enti mobili. ꝛ in libris sequẽtib⁹ fit ɔtractio. Minor p̱bat̃ q2 passiones hic ɔsiderate vl̃ ɔueniũt enti mobili ɔuertibilit̃ sicut mot⁹ et infinitũ. vel hñt ordinẽ ad ens mobile sicut tp̃s ꝛ loc⁹. que q̃uis nõ ɔueniũt oib⁹ entib⁹ mobilibus p̱ inherẽtiã tñ hñt ordinẽ ad oẽ ens mobile

Queritur Utr̃ ignorato motu etiã ignorat̃ nat̃a. ¶ Dõm q̃ sic. ꝛ rõ ẽ. q2 ignorato eo qd̃ ẽ de diffinitiõe alic⁹ necẽ ẽ etiã ipm diffinitũ ignorar̃. ʒ mot⁹ est de diffinitõe nature. g° ignorato motu necẽ est naturã ignorare. Maior p3 q2 diffinitũ ɔgnoscit̃ p̱ ptes diffinicẽtes sicut hõ ɔgnoscit̃ ex aĩali ꝛ rõnali. Minor patet q2 nomẽ nat̃e est nomẽ p̃ncipij. g° d̃r in ordĩe ad p̃ncipiatũ qd̃ est mot⁹. et si nat̃a capiat̃ absolute tũc etiã motus est de eius ɔgnitione q̃ ad cognitõem nr̃ãm. q2 nos ɔgnoscim⁹ naturã ex motu.

Queritur Utrũ cognito motu etiã cognoscat̃ nat̃a. ¶ Dõm q̃ sic. Cui⁹ rõ est. q2 effectus vniuoc⁹ alicui⁹ cãe ducit in cognitõem cause quo ad quid est et quo ad quia est. sed motus est effectus vniuocus nature ergo ducit in cognitionem nature s̃m propriam

Tercius

spēm et quo ad quid est. Pro declaratōe r̄ōnis sciendū q̄ dr̄iter effectus equiuoc⁹ ducit in ↄgnitōem cause et effectus vniuocus. q̄r effectus equiuocus ducit in cognitōem sue cause quo ad q̄r est si enī talis effectus est oportʒ p̄supponere cām eē et ideo ex effectu arguit q̄r est cause. sed effectus vniuoc⁹ ducit in ↄgnitōem cause quo ad q̄r est et etiā quo ad q̄d est. et r̄ō illius est. q̄r effectus vniuocus rep̄ntat cām quo ad vltimā dr̄iam cause. sed q̄r p̄ vltimā dr̄iam complet diffinitio iō talis effectus ducit in cognitionē ipsi⁹ cāe quo ad q̄d est. sed effectus equiuocus non rep̄ntat cām nisi s̄m quandā analogiā. et ideo nō pōt ex tali effectu cognosci quidditas cause.

Arguitur Cōtra minorē. Effect⁹ vniuoc⁹ est vni⁹ spēi cū causa sed motus nō est vni⁹ speciei cū natura. ergo nō est effectus vniuoc⁹ et p̄ ↄn̄s nō ducit in ↄgnitionem nature. Dōm q̄ dupl̄r aliquis effect⁹ dr̄ vniuocus. Vno mō q̄r est p̄cise vni⁹ speciei cū cā. sicut homo dr̄ effect⁹ vniuoc⁹ hoīs ⁊ sic est verū q̄ effect⁹ vniuocus ~~est vni⁹ speciei cū cā~~. Alio mō dr̄ effectus vniuoc⁹ q̄r est ↄporcionat⁹ et adequatus p̄ncipijs ipius cause. et sic quelibʒ ↄpria passio p̄t dici effectus vniuoc⁹. q̄r fluit ex p̄ncipijs ↄprijs speciei. ⁊ sic motus dr̄ effectus vniuoc⁹ ipsi⁹ nature. et ex vtroqʒ effectu vniuoco p̄t ↄgnosci cā quo ad q̄d est. q̄r effectus vniuoc⁹ qui est ↄporcionatus p̄ncipijs cāe ducit in noticiā essentialium p̄ncipiorū ex quib⁹ fluit talis effectus. et sic risibile est effectus vniuoc⁹ ↄporcionat⁹ p̄ncipijs hoīs et iō ducit in noticiā hoīs quo ad quid est.

Arguit Motus nō est effectus vniuoc⁹ nature etiam capiēdo scdō mō. ↄbat q̄r in diuersis naturis inuenit alius ⁊ ali⁹ motus. et sic nō est ↄporcionat⁹ nature. Dōm q̄ natura accipit dupl̄r. Vno mō s̄m genus. ⁊ sic motus s̄m genus est effectus nature s̄m genus. et sic ponit in diffinitōe eius. Alio mō accipit natura s̄m speciē. et sic specialis motus est effectus specialis nature. sicut motus deorsum est effect⁹ nature grauis. motus sursum est effectus nature leuis. et iō arest̄o. in p̄mo celi inuestigat nūm elementorū ex nūo motuū. q̄r illi motus sunt ↄnaturales illis corporibus simplicibus de quibus ibi determinatur.

Arguitur Motus qn̄qʒ ↄgnoscit vbi nō cognoscit natura. sicut patet de fluxu et refluxu maris. Dōm q̄ motus ducens in cognitōem nature est motus pure naturalis. et p̄ hoc excludit duplex motus q̄ non ducit in cognitōem nature. s. motus violentus. sicut motus lapidis sursum. ⁊ motus obedientialis. q̄r illi motus nō oriunt ex p̄ncipijs ↄprijs mobilis sed veniūt ab extrinseco. Motus enī obediētialis aduenit inferiorib⁹ corpibus ex obedientia supiorū corporū.

Querit Vtrū vniuersaliter sit verū q̄ si ignorato aliquo ignoret alterū. ergo ecōuerso cognito altero cognoscit alterum. Dōm q̄uis in hoc casu ↄposito scʒ de natura et motu. verū est q̄ ignorato motu ignorat natura. et cognito motu cognoscit natura. hoc tn̄ non est vl̄r verū. et r̄ō est q̄r qn̄qʒ multa cōcurrunt ad cognitōem alicui⁹ que oīa oportet cognosci anq̄ res cognoscat. pōt tn̄ res ignorari ignorata vna pte. sicut ad cognitōem hoīs requirit cognitio animalis et rōnalis. sed ad ignorantiā hoīs sufficit ignorantia vni⁹ ex illis.

Arguitur Prius p̄t cognosci absqʒ posteriori sed natura est prior motu ergo ⁊c. Dōm q̄ natura accipit dupl̄r. Vno mō relatiue et sic nō est verū q̄ natura est prior motu. q̄r relatiua sunt simul natura. sed sic nō pōt capi natura in scdō hui⁹. q̄r natura diuidit p̄ materiā formā et priuatōem que sunt de genere substantie sed nulla relatō habet speciem de p̄dicamento substantie. et sic nō posset illa diuisio dari in p̄dicamento substantie natura relatiue accepta. Alio mō pōt capi natura absolute. sicut capit scdō phorū. et sic adhuc capit dupliciter Vno mō s̄m modū nostre ↄgnitionis. et sic est impossibile cognoscere naturā sine motu. Alio mō pōt capi natura ex pte rei ↄgnoscibilis. et sic vtiqʒ natura pōt cognosci absqʒ motu. Et sil̄e est de rudibili et azino. quia manifestū est q̄ azin⁹ pōt ↄgnosci ex parte sui absqʒ rudibili. q̄r habʒ aliquā intrinsecam dr̄iam p̄ quā est cognoscibilis. s̄ non ex parte intellectus nostri. q̄r dr̄ia eius nō habet nomen impositū ergo intellectus nr̄ nō pōt cognoscere azinū sine rudibili. sic est de natura q̄ ad nos. s. q̄r nō est ↄgnoscibilis nisi p̄ motū. sed s̄m suā essentiā siue naturā est ↄgnoscibilis p̄ suam dr̄iam que est nobis ignota. et p̄ hoc pōt dici ad argumentum q̄ prius pōt cognosci sine posteriori nisi posterius sit de diffinitione prioris quod potest contingere in diffinitione descriptiua que datur quo ad nos p̄ passionem.

Arguitur Natura ꝛ ẽentia sunt idẽ / sed multe sunt essentie im mobiles ergo ille nõ cognoscunt̃ p motũ ¶ Dõm ꝙ natura põt accipi dupl̃r. Uno mõ generalit̃ p quacũqꝫ natura specifica. et sic dicim⁹ ꝙ gabriel alterius nature ꝙ̃ raphael. et sic est verũ ꝙ na tura põt ꝯgnosc̃ sine motu. Alio mõ accipit̃ natu ra ſm ꝙ diffinit̃ in scdõ hui⁹. et tunc natura non cognoscit̃ nisi ex motu. et p hoc põt aliud argumen tum solui qñ dr̃ ꝙ cõtingit naturã abstrahere a motu et sic ꝯgnosci. g⁹ nõ oportꝫ ꝯgnoscẽ naturã p motũ. qꝛ abstrahentiũ ñ ẽ mẽdaciũ. Dõm ꝙ qñ aliq̃ duo sic se hñt ꝙ vnũ ñ ẽ de diffinitõe alteri⁹ tũc vnũ põt abstrahi ab alio i pma opatõe itellect⁹ sed qñ vnũ est de diffinitõe alterius tũc nõ põt ab eo abstrahi sicut est de motu. qꝺ est verꝫ de diffini tione quo ad nos sicut dictũ est. ¶ Et si dicatur natura etiã cognoscit̃ p quietem g⁹ nõ solũ p mo tum. aña pbat̃. qꝛ natura lapidis est vt quiescat deorsum et natura ignis ꝙ quiescat sursuꝫ. Dõm ꝙ est duplex quies scꝫ in termino a quo ꝛ talis q̃es est priuatio motus et non ducit in cognitionẽ nature nisi forsan per accidens. Alia est quies in termino ad quẽ et talis quies est cõsummatõ mo tus sicut dr̃ in q̃nto hui⁹. et iõ p talẽ quietẽ põt etiam natura cognosci sicut p motũ. et hoc est qꝺ in diffinitõe nature dr̃ ꝙ natura est pncipiũ mo uendi et quiescendi qꝺ intelligit̃ de quiete que est in termino ad quẽ. sicut natura lapidis est prin cipiũ motus deorsum et etiam quietis.

Arguitur Contingẽs est ignorarẽ mo tum ꝛ etiã naturã ergo nõ est necessariũ. aña pbat̃. qꝛ multi ignorãt motũ et naturã. ¶ Dõm ꝙ duplex est necessitas. que dam est necessitas consequẽtis scꝫ qñ ꝯsequẽs est necessariũ in se et habet necessitatis sue causam in antecedẽte. sicut hic homo est aĩal rõnale ergo homo est risibilis. et tal̃ necessitas nõ est i ista p positione. Alia est necessitas consequentie. i. habi tudinis cõsequentis ad añs et talis est hic cũ dr̃ ignorato motu necesse est naturã ignorare. et ta lis necessitas põt esse in ꝯpositõibus contingenti bus. vt sortes currit ergo sortes mouet̃. et etiam in ꝯpositionib⁹ falsis. vt si azinus volat azinus habet pennas.

Est igitur aliquid ens

Hic aristo. ꝓsequit̃ determinatõem de his de qui bus dixit se determinaturũ. et pmo exequitur de motu. scdõ de aliis. qꝛ motus ẽ pncipalioꝛ passio entis mobilis. Primo ergo intẽdit ponere duas diffinitões de motu. scdõ ponit aliqua dubia de motu. Circa primũ inquirit pmã diffinitõem mo tus ex tribus diuisionib⁹. qꝛ sicut dr̃ scdõ posterio rum talis via est vtilis ad inuestigandũ diffini tõem. Prima ergo diuisio est ista. Entiũ aliud in actu aliud in potentia. et ista est diuisio analogi in sua analogata. qꝛ prius dr̃ ens de ente i actu ꝙ̃ de ente in potentia. qꝛ tñ ista diuisio est gene ralioꝛ ꝙ̃ entis in. x. predicamenta / ideo premisit istam diuisionem.

Arguitur Nullũ est ens in potentia quia ens dr̃ ab existẽdo. ſꝫ ens in potẽtia nõ existit ergo. ¶ Dõm ꝙ ens acci pit̃ dupl̃r. Uno mõ ſm pmã eius impositõnem. et sic ens dr̃ ens i actũ. qꝛ illa est significatio pn cipalioꝛ entis ꝙ̃ ens in potẽtia. Alio mõ accipit̃ ens ſm totã eius latitudinẽ. ꝛ sic ens in potẽtia etiã est ens. Et tũc ad argumẽtũ dõm ꝙuis ens in potentia nõ habeat ꝯpletam subsistentiã habꝫ tamẽ subsistentiã incõpletã. qꝛ subsistit essentiali ter p formã q̃e est actus eius.

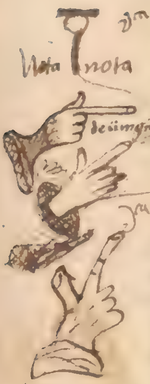
Et eorum que sunt

Hic ponit̃ scdã diuisio et est. Entiũ in actu aliud est suba et hoc aliquid. aliud est quãtitas aliud ẽ q̃litas aliud relatio aut aliqꝺ alioꝝ pdicamentoꝝ.

Arguit̃ Ens qꝺ est in actu male diuidi tur p. x. pdicamenta. qꝛ ens in potentia etiã est in pdicamento. ¶ Dõm ꝙ ali quid dupliciter est in pdicamẽto. Uno mõ p se. qꝛ scꝫ est genus vel spẽs pdicamenti. et sic solũ ens in actu est in pdicamento. qꝛ pdicamentũ noiat coordinatõeꝫ generũ et spẽꝝ que sunt entia in actu. Alio mõ aliquid est in pdicamẽto reductiue. et sic etiam ens in potentia põt esse in pdicamento si cut materia est in predicamento

Sed eius quod ẽ ad aliquid

Hic ponit tertiã diuisionẽ ad inuestigandũ diffi nitõem motus et est ista. Relatiuoꝝ alia dicunt̃ ſm supabundantiã et defectũ. i. aliqua fundãt̃ in quantitate vt duplũ et dimidiũ. Alia dicunt̃ ſm actiuũ et passiuũ. i. fundant̃ in actione et passio ne. et illa pñt se tripliciter habere quia quedã fũ dant̃ in ipso actuali agere. sicut calefacere quod dr̃ relatiue ad calefactũ. Alia fũdant̃ in pteri ta actione. i. in egisse sicut relatio patris ad filiũ

quia nō dr̄ ille pater qui generat filiū ꝟ q̄ gn̄auit filiū. Alia fundant in futura actione siue in potentia agendi. sicut relatio dn̄i ad seruū. qr il'e dicit dn̄s qui pōt coercere seruū. Pōt ergo dari rō istius diuisionis. qr ista diuisio daꝛ ꝟm fundamēta relationis. ꝟ sunt tria fundamenta relatōnis scꝫ quātitas actio et passio. ergo ista diuisio est trimembris

Querit Quē ordinē habꝫ mot⁹ ad istas tres diuisiones. Dōm ꝙ ex istis tribus diuisionib⁹ pōt aliqualiter natura motus cognosci. qr ex p̄ma diuisione ꝯgnoscit ꝙ motus est ens in potentia. Ex scd̄a ꝯgnoscit ꝙ motus est reducibilis ad p̄dicamentū. Ex tercia cognoscit ꝙ motus consistit in quadā ꝯparatione siue habitudine mouētis ad motum.

Arguitur Motus est de p̄dicamēto absoluto ergo nō est in p̄dicamento relationis. Dōm ꝙ motus accipit dupl'r. Uno mō q̄tum ad suā eēntiā. et sic est de p̄dicamento absoluto. qr est eiusdem eēntie cū ṫmino ad quē. et ṫmin⁹ ad quē motus est de trib⁹ predicamētis scꝫ q̄titate qualitate ⁊ vbi. Alio mō accipit motus q̄tū ad suū esse. et sic motus habet in se tres relationes que spectant ad esse motus scꝫ ad mouens ad subiectū et ad terminū. q̄ relationes si nō sint in forma tunc forma non dicetur motus vt infra dicet.

Arguit Est tm̄ vnū subiectū relatiuorū ergo est tm̄ vnū fundamentum relatiuorum. Dōm negando ꝯn̄am. qr aliud est esse subiectum relatiuoꝝ et eē fundamentum eorum. qr fundamentum relationis est quo mediāte alicui subiecto innascitur relatio siue respectus relatiuus. sed subiectū relatiuoꝝ est in quo subiectatur relatio. Exempli grā. Duplū est vna relatio q̄ est in ligno sicut in subiecto et est in q̄titate ipi⁹ lignū sicut i fundamēto. qr dupla quātitas est id quo mediāte ligni innascit ille respectus scꝫ duplū. Sil'r est de p̄ṫnitate. qr sb̄a patris est subiectū paṫnitatis et actio generatiua patris est fundamentū paternitatis. qr p actionē generatiuā innascit alicui relatio paternitatis

Querit Quare alia p̄dicamēta nō hn̄t fundamentū sicut relatiuū. Dōm ꝙ iō qr substantia est pfectissime entitatis. ⁊ rela° est ipfectissime entitatis. cū g° n̄ possꝫ fieri exitus de extremis in extrema nisi p mediū oportet ꝙ relatio fundet in sub̄a p quedā accn̄ia media. et illa media accn̄a dicunt fundamēta sicut dictū est. et iō accn̄s p̄t etiā eē fundamentum

Arguitur Creatio ē relatio fundata in substātia creature qr sub̄a creature est creata seclusis oībus accidētibus. ergo sub̄a nuda pōt eē fundamentū relatōnis. Dōm ꝙ relatio creature fundat in reali passione ipi⁹ creature. q̄uis em̄ actiua creatō nō sit actio p̄dicamētalis. qr est ipsa sub̄a diuina. tn̄ creatio passiua est realis passio ipi⁹ creature. et ideo in passione q̄ est realiter in creatura p̄t fundari realis relatō ad creatorē. sed in creatore est solū relatio ꝟm dici ad creaturā.

Arguitur In qualitate etiam fundat relatio sicut ptꝫ de sil'itudine et scia. Dōm est ꝙ nūq̄ relatio sūdatur in qualitate nisi inq̄tū accipiat in ordine ad quātitatē vel ad actionē vel passionē. ꝟm ordinē ad q̄titatem sicut ptꝫ in sil'itudine. qr sil'itudo fundatur in vna qualitate specifica que tn̄ est diuidenda ꝟm nūm: et qr distinctio nūalis spectat ad q̄titatē discretā. iō sil'itudo fundat i qualitate ꝟm ꝙ habet ordinē ad q̄titatē discretā. qr sil'itudo est rerum differentiū nūo ⁊ tn̄ hn̄tiū vnā q̄litatem in spē. Scia est relatio et etiā dn̄s q̄ fundat in q̄litate p ordinē ad actionē et passionē. qr dn̄s dicitur ex poẽa actiua cohercendi. talis aūt potētia habet ordinē ad actionē cohercitiuā. Sil'r scia agit in scibile speculatiue. et iō etiā scia fundat in qualitate p ordinē ad actionem.

Non est autem motus

Postq̄ aresto. posuit supius tres diuisiones ad inuestigandū diffinitōem motus. nunc ꝯn̄r ondit quō motus reducit ad istas diuisiones. et p̄cipue quō reducit ad scd̄am diuisionem. qr scd̄a diuisio aliqualiter ꝯtinet alias diuisiones. Uult ergo ꝙ dupl'r motus reducit ad scd̄am diuisionē que est entis in. x. p̄dicamēta. Primo reducit motus ad p̄dicamēta q̄tū ad ṫminos motus. qr tot sunt species siue ṫmini mot⁹ quot sunt genera rerū. quia oīs mot⁹ vel ē ad sub̄am vel ad quātitatē vl' ad q̄litatē vel ꝟm locū. nō em̄ p̄t se mot⁹ haberꝫ sicut aliq̄d cōe ad p̄dicamēta. qr p̄n̄ta nō hn̄t aliq̄d cōe scꝫ vniuocū sup̄ se. Nec etiā p̄t dici ꝙ mot⁹ significet aliquā naturā extra p̄n̄ta. qr nihil ē extra. x. p̄n̄ta. Un̄ est ꝯsiderandū ꝙ p istū textū excludūt duo errores. pm⁹ ē ꝙ mot⁹ eēt an̄ p̄dicamēta q̄si aliq̄d exn̄s extra p̄dicamēta. Scd̄s ē ꝙ mot⁹ eēt

ſupra ꝑdicamēta quaſi gen⁹ ad ipſa Scđm erro-
rem excludit primo cū dicit ꝙ cōe his nullum eſt
accipe Primū āt errorē excludit cū dicit ꝙ neqꝫ
mot⁹ neqꝫ muta° ē extͣ ꝑñta cū nihil ſit extra ea.

Vnumquodqꝫ autem

¶ Hic oſtendit quō reducit motus ad predica-
menta ſm ſilitudinem. et vult ꝙ ſicut in quoli-
bet genere repitur aliqđ vt ꝑfectū ⁊ aliqđ vt im-
perfectū ita etiā in oī gnē motus·qꝛ i genere qđ
ē ad ſubſtantiā iuenit̄ generatio tāq̄ ꝑfectum
et corruptio tāq̄ imꝑfectū ·in gnē quātitatis iue-
nitur augmētatio tāq̄ aliqđ ꝑfectū et diminutio
tanq̄ imꝑfectū·Et in alteratione qñqꝫ ꝓcedit ad
ꝑfectā formā qñqꝫ ꝓceditur ad imꝑfectā.ſicut mo-
tus calefactōis eſt ad ꝑfectiorē formā q̄ motus
ſrigeſactōnis. Ex quo patet ꝙ iſta ꝓpō mot⁹ di-
uiditur ſicut ens poteſt dupl'r intelligi. Vno pe-
nes t̄minos ſic ꝙ ſūt tot ſpecies motus quot ſūt
genera in q̄bus terminat̄ motus·et ſic intelligit̄
textus ꝑdict⁹ añ iſtū·Alio° motus reducit̄ ad ꝑ-
dicamēta ꝑ aſſimilationē qꝛ ſcꝫ eodem mō diuidū-
tur predicamēta et motus ſm ꝑfectū et imꝑfcm̄
et iſto mō intelligit̄ iſte textus.

Queritur Vtrum motus ſit eiuſdem
eſſentie cū t̄mino ad quem
Dōm ꝙ ſic Quod patet auctoritate et rōne. Au-
ctoritate ariſtotilis in q̄nto hui⁹ dicentis in ꝑn°
ꝙ motus denoiatur a termio ad quē ⁊ ꝙ ñ habꝫ
ſpēm a termino a q̄ ſed a termio ad quē ⁊ poſtea
de cōtrarietatib⁹ motuū dicit ꝙ ſicut mot⁹ habet
ſpēm a termio ad quē·ita etiā habet cōtrarietatē
Ratōe ꝓbatur ſic vnūquodqꝫ ſumit ſpēm ab aliq̄
indiuiſibili ſed termin⁹ motus ē ſtans et indiuiſi-
bilis·añ terminū aūt eſt ſucceſſio ⁊ diuiſibilitas
ergo a termino motus ſumit ſpeciē· maior patet
quia ſpēs rerū hn̄t ſe ſicut numeri ſed numerus
ſumit ſemꝑ ab aliquo indiuiſibili qꝛ ab vltia vni-
tate q̄ dat ſpeciem numero.

Arguitur Termin⁹ motus ē diſtans
a motū ergo motus nō po-
teſt ſumere ſpeciē a termio ad quēꝫ·qꝛ nihil ſumit
ſpēꝫ ab aliquo extrinſeco ⁊ diſtante ¶ Pro rñſio-
ne ſciendū ꝙ quidā dicūt ad iſtud argumentū ꝙ
duplices ſunt res·aliq̄ ſunt res que habent ſuum
principiū ſpecificās extra ſe·ſicut hitus ⁊ potētie
quia hitus ſpecificant ꝑ actus. et actus ſunt ex-
trinſeci habitib⁹ et ſil'r potentie diſtinguunt ꝑ ob-
iecta que ſunt eis extrinſeca et ſm hoc dicūt illi
ꝙ motus etiā ſit ſpecificat̄ ab aliquo extrinſeco·
Sed iſtud inconueniens dicitur qꝛ ē duplex ſpecifi-
catio quedam ē circūlocutiua ⁊ iſta ꝑt eē ꝑ aliqđ
extrinſecū.circūloq̄mur eīm diſtinctionē ſpecificā
potentiarū ꝑ actus et obiecta·Alia ē ſpecificatō
ꝓprie dicta et iſta nūq̄ ꝑt eē extrinſeca illi quod
ſpecificat ¶ Vnde melius ſic dicit̄ ꝙ dupl'r aliquid
habet in ſe principiū ſpecificans. Vno modo ſm
eſſentiā tm̄ ⁊ ñ ſm eē.ſic motus habꝫ itra ſe ꝑn-
cipiū ſpecificās·qꝛ forma fluēs in motu ſpecificat
motū que ē intrinſeca motui·et q̄uis iſta in mo-
tu nō ſit ꝑfecta ſm eē eſt tamē ꝑfecta ſm eēntiā·
Aliud eſt qđ habet intra ſe principiū ſpecificās
tā ſm eēntiam q̄ ſm eē ſicut ſube que non ſuſci-
piūt magis ⁊ min⁹ Vnde patet ꝙ motus ſpecifi-
catur a t̄mino ad quē qui ē i motu eēnalit̄. Et dꝫ
notāt̄ ꝙ motus ē eiuſdē eēntie cū t̄mino ad quē ſ
non dicit̄ ꝙ ſit eiuſdē eſſe quia hoc nō eſt verum

¶ Querit̄ ergo quid ſit motus eēnaliter ¶ Dōm
ꝙ eſt ipſa forma fluēs in motu exēpli grā·motus
calefactionis ē ipſe calor nō qualitercūqꝫ acceptus
ſed fluēs id ē tendēs ab eē imꝑfcō ad eē ꝑfectum
et iō mot⁹ calefactōis nō ſignificat calorē ſicut ē
i igne qꝛ ille nō tēdit ab eſſe iꝑfecto ad eē ꝑfectū
ſꝫ calorē in aqua ſm ꝙ iſte calor accipit ꝑfectius
eē in ſubiecto·Quod iterū notant̄ dꝫ quia calor
in aqua ꝑfecte et ſūme calida nō eſt motus q̄a
talis calor nō tendit ab eē imꝑfecto ad eē ꝑfectū

Queritur Vtrum ꝓceſſus ab eē imꝑ-
fecto ad eſſe ꝑfectū aliquid
addat ſupra formā ¶ Dōm ꝙ ſic qꝛ addit ſupra
formam tres reſpectus ſiue relationes ſcꝫ admo-
uēs qđ ꝑficit illā formā in mobili.et ad ſubiectū
qđ illam formā ꝑfectius recipit et ad terminū ad
quē·quē ipſa forma ꝑfectius acq̄rit·Et rō illius ē
quia motus ē forma fluēs in motu vt dictū eſt ſꝫ
forma nō fluit in motu niſi quia mobile mouet̄ a
mouēte ⁊ ꝑficit̄ i mobili et accipit t̄minū ad quē
exēpligrā calor ñ fluit ad accipiendū ꝑfectius eē
niſi ꝑſēte igne·Dꝫ gͣ formā referri ad iſtaca ſi for-
ma debeat dici motus.

Arguitur Ergo motus realit̄ differt
a t̄mio ad quem·quia rela-
tio ad mouens eſt realis quia ē relatio effectus
ad cām efficiētē ⁊ diſtiguūt̄ realit̄ a forma ¶ Dicē-
dum ꝙ motus accipit̄ dupl'r. Vno mō ſm ſuam
eēntiam et ſic iſte relationes nō ſpectant ad mo-
tum quia eēntia motus eſt forma fluens.⁊ ſic eſt
verū ꝙ motus nō diſtinguit̄ a t̄mino ad quē ſcili-

ſet ꝑm eēntiā. Alio mō accipit motus ꝑm ſuam ſubſiſtentiā et eē. et ſic iſte relatōes ſpectant ad motum. et tūc mot⁹ acceptus ꝑm eē p̄t hr̄e realē ꝯ diſtinctōem ꝯtra eſſentiā forme. et ſilr̄ ē de hoie qꝛ ſi capiat hō ꝑm ſuā ſubſiſtētiā tūc hꝫ realem diſtinctōem ab hoīe accepto ꝑm eſſentiam ꝯpē eſſe exiſtētie hois qḋ diſtinguit realr̄ ab homine.

Querit̄ Vtꝝ motus ſit in aliquo p̄dicamēto. ¶ Dicendū q̄ dupliciṫ aliqḋ eſt in p̄dicamēto. Vno mō p ſe qꝛ eſt genus vel ſpēs alicui⁹ p̄dicamēti. et ſic motus nō eſt in aliquo p̄dicamento qꝛ motus trāſcendit tria p̄dicamēta. qꝛ repitur i qualitate q̄titate et vbi. vel repitur in quatuoꝛ capitlo motū cōiter ꝓut extendit ſe ad mutatōeꝫ ꝓpꝛedictā. Alio mō aliqḋ eſt in predicamēto reductiue qꝛ ſcꝫ eſt aliqḋ impfectū in predicamēto et reducibile ad naturā pfecti. et ſic motus ē in predicamēto. qꝛ motus reducitur ad predicamētū ſubē loquēdo de motu generatōis et corruptōis. vel ad predicamētū q̄titatis loquēdo de motu augmentatōis et diminutōnis. et ſic de alijs. Vn̄ patet q̄ mot⁹ in cōi nō reducit ad aliqḋ predicamētū ſ; ꝑm ſuas ſpēs.

Arguitur Motus ē in predicamēto ꝑm ſuas ſpēs. ergo nō reductiue. Añs ꝓbat. qꝛ hꝫ p ſe eſſentiā predicamenti. et vnūqḋq; ponit in predicamēto ꝑm ſuā eēntiā. Dicendū q̄ duplr̄ aliqḋ reducitur ad predicamentū. Vno mō ꝑm eſſentiā. qꝛ ſcꝫ ipm nō habet eſſentiā predicamēti ad qḋ reducit. et ſic ptes integrales et eſſentiales ſubſtātiaꝝ ſt reductiue i p̄dicamēto. Exēplū de ptib⁹ eſſentialib⁹ vt aīa. de ptib⁹ integralib⁹ vt man⁹ et caput qꝛ nullā habent eſſentiā pſe ꝑm q̄ ſt ptes. Alio mō reducit aliqḋ ad p̄dicamētū ꝑm eſſe ſiue ꝑm denominationē qḋ tn̄ eſt i p̄dicamēto ꝑm eſſentiā. ſicut dicit Ariſto. in p̄dicamento q̄litatis de paſſionib⁹ ſcꝫ q̄ ſunt minime q̄litates. qḋ nō eſt verꝫ quo ad eſſentiā qꝛ habēt eſſentiā pfectam qualitatis. ſ; quo ad denominatōem qꝛ ſubiectū nō denominat penes tales qualitates. Et iſto mō mot⁹ reducit ad p̄dicamētū qꝛ hꝫ pfectaꝫ eſſētiā p̄dicamēti ſ; n̄ pfectū eē.

Arguitur Perfectū et impfectū dr̄nt ſpē vt ptꝫ de hoie et aſino ſ; mot⁹ et ſuus termin⁹ dr̄nt ſicut pfectū et impfectū ergo dr̄nt ſpē. ¶ Dōm q̄ pfectū et impfectū accipiūtur duplr̄. Vno mō ꝓut repiunt in diūſis ſpecieb⁹. et ſic dr̄nt ſpē ſicut pfectū in hoie et impfectū in aſino. Alio mō ꝓut inueniunt in vna ſpē. et ſic nō dr̄nt ſpē. ſicut impfect⁹ hō puta puer nō dr̄t a pfecto hoie ſpē. Rō ē qꝛ i diūſis ſpēb⁹ pfcm̄ ꝛ impfectū ſt differētie ſpecifice ſicut pfectū in hoie qḋ eſt rōnale ꝯſtituit ſpēm in hoie. et impfectū i aſino qḋ eſt rudibile ꝯſtituit ſpēm in aſino. Sed pfectū et impfectū ſt modi accidētales in eadē ſpē qui nō faciunt diūſitatem ſpecificā. et hoc p̄t ex illo ꝯgnoſci. qꝛ impfectio p̄t ſepari ab impfecto i eadē ſpecie ſicut puer ſit vir. et illo mō dr̄nt mot⁹ ꝛ ſu⁹ termin⁹. Pōt eī motus pfici accidētalr̄. i. ꝑm ſuū eſſe. Et iō illa īpfectō nō eſt de rōe mot⁹. cū tm̄ ei īpfect⁹ i aq̄ p̄t fieri pfect⁹ nō variādo ſpēm.

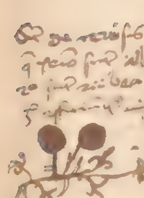
Arguit̄. Si motus ē forma q̄ habetur i termino. tūc termin⁹ eſt acquiſitus añ terminū motus. Vel tūc eſt forma acquiſita añ terminū motus. ꝓbat qꝛ motus eſt forma et eſt ante ṫminū. ¶ Dicendū q̄ forma in motu accipit dupliciter. Vno mō ꝑm eſſentiā et ꝑm eſſe impfectū. ꝛ ſic eſt acq̄ſita añ ṫminū mot⁹ ſicut qn̄ aqua caleſit tūc in aq̄ eſt caloꝛ ꝑm eē īpfectū ante terminū mot⁹. Alio mō accipit ꝑm eē pfectū et ſic nō habet niſi in ṫmino motus. ſicut etiā ē dōm de forma in motu q̄ ꝑm eē īpfectū habet ante terminū. et ꝑm eē pfectū habetur ſolū in termino.

Arguit Illa nō ſunt eadem q̄ hn̄t oppoſitas ꝯditōes ſ; mot⁹ et terminus hn̄t oppoſitas ꝯditōes g° nō ſunt idē. Minoꝛ ꝓbatur qꝛ mot⁹ ē ſucceſſiu⁹ et termin⁹ ē pmanens. ¶ Dōm q̄ duplices ſunt ꝯditōes reꝝ. q̄dā ſunt q̄ oriūtur ex intriſeca natura reꝝ. et tales arguunt diſtinctōes ſpecificas i reb⁹ quaꝝ ſunt ꝯditiones. et ſic hō ꝛ aſin⁹ dr̄nt ſpē qꝛ rudibile ꝛ riſibile dr̄nt ſpē. Et ꝑm hoc ꝯſueuit dici q̄ accidēs et ſubiectū ſunt diūſa. qꝛ hn̄t diūſas ꝯditōes. ꝛ etiam diūſe ſpēs ſub eodē gnē. Alie ſunt ꝯditiones accidētales q̄ nō oriūtur ex naīa rei. ꝛ tales nō arguūt eēntialē et ſpecificā dr̄iam ſ; ſolū accidētalē. ꝛ ꝑm illā dr̄iam vnū ꝛ idē p̄t differre a ſe ipſo ꝛ ſic eſt de motu ꝛ ṫmio ad quē. Et ſilr̄ ē de caloꝛe pfcō et īpfecto q̄ nō pn̄t ſe cōpati i eodem ſubiecto ꝛ tn̄ maifeſtū ē q̄ nō diſtiguūt ſpē licet hēant oppoſitas ꝯditōes.

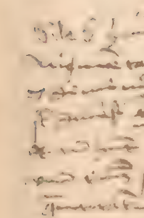
Arguit Illa nō ſunt eiuſdē eēntie quoꝝ vno poſito remouet aliud ſ; ſic ē de motu ꝛ ṫmio ad quē. qꝛ poſito ṫmio remouet mot⁹. ¶ Dōm q̄ mot⁹ ſumit duplr̄. Vno° ꝑm ſuā eēntiā. ꝛ ſic mot⁹ nō remouet aduenīēte termino ymo tūc mot⁹ pficit ſicut dt̄ ariſt. i q̄nto h⁹ q̄ q̄ eſt i ṫmio ad quē ē ꝯſūmatio mot⁹. Alio° accipit

motus q̄tū ad suū ee̅ et tūc ē ve᷑ φ aduenīente termīo mot⁹ abijcit q̄ꝛ ipsc̄tio a motu abijcit in q̄ cōsistit ee̅ motus.

Arguitur Si motus ē eiusdē essentie cū t̄mino tūc vnus et idem motus ee̅t in diuīsis p̄dicamētis·q̄ꝛ vn⁹ et idē motus h̄ꝫ termīos diuīso᷑ p̄dicamento᷑·sicut termīnus generatōis est suba et figura. ¶ Dōm φ duplex ē termin⁹ in motu·q̄dā est intrisecus et imediatus et ille ē tm̄ vnus et ab illo motus h̄ꝫ suā sp̄ēm· Dr̄ āt termin⁹ intrinsecus q̄ imediate acq̄ritur in mobili p̄ motū· Alius ē termin⁹ extrinsecus mediat⁹ et ꝯsecutiu⁹ in motu q̄ scꝫ seq̄t ad p̄mū t̄minū motus· et sic mot⁹ p̄t h̄r̄e multos t̄minos·q̄ꝛ multa accidentia p̄n̄t ꝯe qui ad formā que acquiritur p̄ motum.

Arguitur Videt φ vn⁹ et idē motus h̄eat plures t̄minos intrīsecos vt mot⁹ q̄ fit de albo i nig᷑ ē p̄ medios colores·q̄ fit p̄ multos t̄minos. ¶ Dōm φ dupl̄r fit mot⁹ ab vno extremo colore in aliū extremū per medios· Vno⁹ sic φ in medijs colorib⁹ fit stat⁹·⁊ tūc sunt multi mot⁹ s̄m φ sunt multi termi·sicut si motus de albo in rubeū fieret ibi sistēdo et postea a rubedie in nigredinē tūc p̄mus mot⁹ ē rubefactōis ⁊ scd̄s ē mot⁹ nigrefactōnis· Alio⁹ fit motus ab extremo i extremū ꝯtinue p̄ medios colores sic φ nō sit stat⁹ et tūc ē tm̄ vnus mot⁹ habēs vnū t̄minū·q̄ꝛ medij colores nō dāt sp̄ēm cuꝫ icis n̄ sit stat⁹·⁊ sic q̄libet mot⁹ h̄ꝫ tm̄ vnū t̄minū

Arguitur Generatō ⁊ corruptō sūt diuīsi motus ⁊ tn̄ habent vnū t̄minū scꝫ ee̅ vel subām ¶ Dōm dupl̄r· Pri⁹ φ i generatōe ⁊ corruptōe nō sunt plures t̄mini positiui s̄ tm̄ vnus scꝫ ee̅·sunt tn̄ ibi plures t̄mini q̄᷑ vnus ē positiuus scꝫ ee̅ ⁊ alius p̄uatiu⁹ scꝫ nō ee̅ ·⁊ p̄t aliq̄ mutatio scꝫ p̄uatia h̄r̄e t̄minū p̄uatiuū sicut corruptō· Scd̄o dōm φ q̄uis sit vnus t̄minus tm̄ positiuus tn̄ generatō ⁊ corruptio h̄n̄t illū t̄minū sub oppositis mōis·q̄ꝛ generatio tēdit ad illū t̄minū sicut illū accipiēs et corruptio recedit ab illo t̄mio sicut ab eo recedēs s̄ accessus ⁊ recessus ab eodē t̄mio faciūt ꝯtrarietatē in mutatōibus sicut ptꝫ i q̄nto huius s̄ q̄ꝛ ꝯtrarietas ē dr̄ña s̄m sp̄ēm·x·metaphisice ideo ex cōsequenti differunt specie.

Queritur Utrū motus sit fluxus forme supadditus ¶ Dōm φ nō s̄ ē ipsa met forma ⁊ iō ista locutio motus ē tendētia sic exponit·i·forma tēdēs·⁊ h⁰ sic ꝓbat· q̄ꝛ si motus significet fluxū forme sup̄additū·tūc fluxus ee̅t aliq̄d realit̄ distinctū a motu et a forma fluente ⁊ p̄ ꝯn̄s motus nō susciperet sp̄ēm a t̄mio·q̄ꝛ motus ee̅t oino diuīsus a t̄mio s̄ h⁰ ē ꝯtra aresto·i multis locis. Itē si fluxus ee̅t res i determinato p̄dicamēto φ necesse ē dicē si sit res real̄ seq̄ret φ motus habēt t̄minū i diuīsis p̄dicamētis et flux⁹ ee̅t i vno p̄dito·⁊ sic fluxus motus et mot⁹ ee̅nt res oino disparate·⁊ sic oporteret fluxū ponē in alio p̄dicamēto a motu φ nullus ph̄o᷑ vnq̄ dixit· Itē motus ⁊ t̄minus dr̄n̄t sicut p̄fectū ⁊ ip̄fectū i eadē sp̄ē g⁰ n̄ ē specifica dr̄ña·et sic nō p̄t dici φ motus significet fluxū realiter a t̄mino distinctū·q̄ sunt eiusdem sp̄ēi.

Arguit̄ Si motus nō ee̅t aliud q̄ t̄minus tūc calor ee̅t motus φ ē falsū· ¶ Dōm φ calor accipit dupl̄r· Uno⁰ s̄m se et absolute·⁊ sic nullo mō ē motus·q̄ꝛ i q̄cūq̄ꝫ ē motus hoc mouet· Si g⁰ calor absolute acceptus ee̅t motus ergo i q̄cūq̄ꝫ ee̅t calor hoc mouet q̄ᵈ est falsū·q̄ꝛ ignis ē calid⁹ ⁊ tn̄ s̄m calefactōeꝫ nō mouet· Alio⁰ accipit calor s̄m φ ē i aliq̄ subiecto tēdēte ab ee̅ ip̄fecto ad ee̅ p̄fectū·⁊ sic calor ē motus· Exempli grā calor q̄ est i aqua tepida tendente ad p̄fectum calorem est motus.

Diuisio autem· Postq̄ arest· posuit tres diuisiōes ad inuestigādū diffinitōes motus· Hic ꝯn̄r poit p̄mā diffinitōꝫ ⁊ postea eā ꝓbat.diffinit ei sic motum· Motus ē endelechia·i·actus entis in potēa s̄m φ h̄mōi·⁊ ꝓbat illā diffinitōeꝫ exēplariter· Prio q̄ꝛ altatio ē actus altābil̄ s̄m φ alterabile augm̄tatō ē actus augm̄tabilis s̄m φ augm̄tabile· Diminutō ē act⁹ diminuibil̄ s̄m φ diminuibile·loci mutatō ē actus locabil̄ s̄m φ locabile·⁊ generatō ē actus generabil̄ s̄m φ generabile· Ex quo dat itelligi φ aristo·h̄ extēdit motū ad mutatōem q̄ꝛ hic exemplificat de generatōe· Un̄ itellectus diffinitōis ē motus ē actus·ibi poīt act⁹ loco generis q̄ꝛ sicut dcm̄ ē·motus ē forma fluēs i motu·s̄ q̄ꝛ dcm̄ ē φ forma n̄ q̄liťcūq̄ꝫ accepta ē motus·s̄ s̄m φ tendit ab ee̅ ip̄fecto ad ee̅ p̄fectū igit addit i diffinitōe actus ētis i potēa ·i·subiecti q̄ᵈ est in potētia ad p̄fectōnē illius forme· Et addit s̄m φ h̄mōi·i·s̄m φ stat actualiter sub illa potētia·i·s̄m φ actualiter tēdit ad p̄fectōnē formā·et iō aqua q̄ ē ip̄fecte calida h̄ꝫ potētiā ad p̄fectōnē calorem tn̄ nō dr̄ moueri nisi s̄m φ actualiter

tendit ad maiorem pfectōem illius forme.

Arguit Auicēna ponit aliā diffinitōnem mot⁹. qꝛ dīt ꝙ mot⁹ est exitus de poñā ad actū nō subito. ergo ista diffinitio nō ē bñ posita. ¶ Dōm ꝙ ista diffinitō auicēne ñ est bona ꝓpt̄ duo. Pꝛio qꝛ i illa diffinitōe mot⁹ ponit exitus q̄ ꝑt spēm mot⁹ local. ꝭ nō dꝫ gen⁹ diffiniri p spēm. ergo incōueniēt̄ diffinit mot⁹ p exitū. Scđo nō valet ex q̄ addit nō subito. qꝛ subitum iportat tp̄s. ꝭ tp̄s ē posteri⁹ motū cū sit passio ei⁹ ꝗ̄ diffinitō dꝫ dari p p̄ora. Ex q̄ patet ꝙ nō potuit mot⁹ alit̄ diffiniri p p̄ora ꝙ̄ ꝭ diffinit. qꝛ etiā in q̄stione p̄us mota dictū fuit ꝙ mot⁹ cōit̄ accept⁹ trāscendit q̄dā p̄dicamēta nō potuit motus alit̄ diffiniri ꝙ̄ p trāscendentia. cū ergo actus et poñā tāꝙ̄ dn̄e entis p̄cedāt p̄nta. sic mot⁹ diffinit⁹ est p actū et potentiā sicut p q̄dā p̄ora. Est eīn mot⁹ forma q̄ est i subiecto qđ ē in poñā ad pfectiōem illi⁹ forme. sicut calor in aq̄ q̄ tendit ad pfectius esse caloris vocat mot⁹. et intelligit hoc ex diffinitōe cū dꝛ actus. i. forma. entis i potētia i. subiecti qđ est i poñā ad vltiorem pfectōem ꝭm ꝙ huiusmodi.

Arguitur Si mot⁹ est actus vel est actus p̄mus vl scđs. ¶ Dōm ꝙ motus accipit dupl'r. Vno mō p forma fluente i motu absolute. et sic q̄nq; est actus p̄mus sicut patet de motu generatōis. qꝛ generatō ē forma subal. Q̄nq; motus est act⁹ scđs sicut ē mutatō accn̄talis. qꝛ tal mot⁹ t̄minat ad actuꝫ siue ad formā accidētalem. Alio mō accipit mot⁹ ꝭm ꝯditōem forme q̄ est i motu. et sic motus sp̄ pt̄ dici actus p̄mus qꝛ cōditio forme i motu est ꝙ forma sit ipfcā. ꝭ ipfcm̄ est p̄us pfcō. et hoc ē ꝙ aliq̄ dicūt ꝙ motus est actus p̄mus in ordine ad pfectōem forme quā recipit in t̄mino ad quem.

Arguitur Ex isto seq̄ret ꝙ idē esset in actū et i poñā. pbat. q̄a mobile est i actu p motū et i poñā ad pfectius eē. ¶ Dōm ꝙ nō est icōueniens idem esse i actu et i poñā respcū diūsoꝝ. qꝛ idem mobile p eandem formā scꝫ motū est i actu et i poñā. i actu ꝭm formā ipfcām et i poñā ꝭm formā pfcāꝫ. Exēpli grā. aq̄ ipfecte calida q̄ hꝫ motū calefactōis ē i actu ꝭm calorē ipfectū et in potētia ꝭm calorem pfectum quem adhuc non habet.

Qd āt sit Postꝙ̄ aresto. posuit diffinitōem mot⁹. nūc maifestat eā et p̄mo manifestat singulas ptes. scđo diffinitionē totā. p̄mo p̄mā pt̄ē sic maifestat. Illud q̄ aliq̄d sit i actu p̄us i potētia exn̄s h⁹ ē act⁹ ꝭ p motū aliq̄d sit i actu p̄us i potētia exn̄s g° motus est act⁹. Maior ptꝫ. qꝛ nihil sit i actu nisi p actū siue formā. Minor ptꝫ. qꝛ i motu aliq̄d acq̄rit formā quā p̄us nō habuit. vt i calefactōe acq̄rit calor et sic p motū potētia calidū fit actu calidum.

Arguitur Añ motū etiā mobile est i potētia g° nō eīn i motu. ¶ Dōm ꝙ dn̄t mobile ē in potētia añ motū et in motu. qꝛ añ motū ē in potētia simpl'r scꝫ tā ad actū pfcm̄ ꝙ̄ ad ipfcm̄. vt aq̄ añ motū calefactionis ē in potētia tā ad calorē pfectū ꝙ̄ ipfcm̄ sed mobile sub motu exn̄s ē solū in potētia ad actuꝫ pfectū. qꝛ tūc hꝫ i se actū ipfcm̄. et iō bñ dt̄ aresto. ꝙ p motū aliq̄d in potentia exn̄s sit in actu

Quoniam aūt Hic pbat scđā pticula diffinitōis scilicet ꝙ mot⁹ ē act⁹ entis i potētia et stat pbatio i hoc. ois act⁹ ē act⁹ ei⁹ i q̄ sp̄ iuenit ꝭ mot⁹ sp̄ iuenit i ēte i poñā g° mot⁹ ē act⁹ ētis i poñā. Maior ptꝫ. qꝛ hoc ē de rōe forme natal ꝙ sp̄ iueniat i suo ꝓprio subiecto. Minor patet qꝛ aliq̄d dꝛ moueri ex hoc. qꝛ ducit de potētia ad actū p motū. opoꝛtet ergo ꝙ illud qđ mouet sit i potētia et ergo si aliq̄d ē solū i actu ip̄m ē imobile. sicut patet de p̄mo mouēte imobili. ꝛ si aliq̄d ē sil' i actu et i potentia ip̄m sil' mouet et mouet. et iō agentia natalia mouent et mouet a seiuicē. Cui⁹ rō ē qꝛ actus. i. forma agentis est i potentia i patiente. qꝛ patiēs ꝑt eā recipe. exēpli grā. man⁹ calida calefacit pomū frigidū. ꝛ pomū frigidū frigefacit manū. et hoc ē qđ dꝛ i p̄mo de generatōe ꝙ omē agēs phisicū qđ agit p ꝯtactū i agēdo repatit. nō aūt hoc sit ꝭm eandem formā. qꝛ agit ꝭm vnam formā et patitur ꝭm aliam.

Dico aūtē hoc. Iā manifestat aliā pticulā scꝫ illā inq̄ꝙ̄tū hmōdi. et vult ꝙ necesse ē illā pticulā addē qđ pbat exēplo et rōne. Exēplo sic. qꝛ si motus absolute eēt act⁹ entis i potētia tūc seq̄ret ꝙ es sp̄ moueret ꝙ̄diu eēt i potētia ad statuā. qꝛ p oī tp̄e et ꝙ̄diu es ē habet potentiā ad statuā sed hoc ē falsū. qꝛ es tūc solū dꝛ moueri ad statuam q̄ñ supponit actōi statuifice. qꝛ tūc ē i potētia ꝭm ꝙ huiusmodi.

Manifestū aūt Hic pbat tertiā pticulam diffinitōis p rōem et h° sic. qꝛ ñ ē eadē rō subiecti

inq̄tū ē q̄dā ens et inq̄tū hn̄s ordinē ad ɔtraria·et iō in diffinitōe nō sufficit dicē q̄ mot⁹ est act⁹ entis i poñā vbi notat̄ subiectū·ẜ etiā oportet dicē ꝓm q̄ hmōi in q̄ notat̄ ordo ad formā ꝑfectā·qꝛ si eēt potētia ad ɔtraria eadē tūc etiam ɔtraria eēnt eadē·ɔña tꝫ·qꝛ poña hꝫ distictōem ex obiecto·si g° eēt vna poña ad ɔtraria tūc etiam eadeꝫ eēnt ɔtraria·exēpli grā·si eadē eēt poña ad sanitatē et ad egritudinē·tūc idē esset sanitas et egritudo·qꝛ poña ad sanitatē hꝫ distinctiōem a sanitate·⁊ poña ad egritudinē hꝫ suā distinctōeꝫ ab egritudie·Et sic sile si visus et audit⁹ eēnt idē tūc color et son⁹ eēnt idē·

Arguitur Eadē ē poña ɔtrarioꝝ sicut dꝛ p° phisicoꝝ g° male dꝛ h̄ q̄ nō sit eadē·Dōm qꝛ poña ad cōtraria accipit̄ duplr̄·Vno° materialit̄ ꝓm q̄ se tꝫ ex ꝑte subiecti·et sic est vna poña ad ɔtraria qꝛ est vnū subiectū qđ ē susceptibile duoꝝ ɔtrarioꝝ sicut ptꝫ ex vltima ꝓprietate sube·⁊ etiā ex diffinitōe ɔtrarioꝝ·Alio° poña ad ɔtraria accipit̄ formalit̄ ꝓm q̄ i potētia iportat̄ relatō ad actū et ad obiecta·et tūc sunt alie et alie potētie ad ɔtraria·Cuius rō ē·qꝛ relatō hꝫ spēm a t̄mino ad quē siue ex correlatio·cū g° sit aliud correlatiuū qn̄ subiectū refert̄ ad diūsa cōtraria·sic subiectū siue potentia ꝓm q̄ hmōi dꝛ alterius spēi·

Arguitur Vnūqđqꝫ actuat ꝓm q̄ ē in actu ẜ mot⁹ ē act⁹ g° debet actuare ꝓm q̄ ē in actu·et sic dꝫ diffiniri p actū ⁊ nō p potētiā·Dōm q̄ duplex ē act⁹·Aliq̄s est actus ꝑfect⁹ simplr̄ tā ꝓm eē q̄ ꝓm eēntiā·et tal' actuat ꝓm q̄ ē in actu·et eo mō solū actuāt forme ꝑfecte nō āt ipfecte·Alius ē act⁹ ipfect⁹ ⁊ tal' actuat ꝓm q̄ ē in poña qꝛ tal' n̄ hꝫ ꝑfectū eē in subiecto·⁊ iō actuat ꝓm q̄ ē i poña ad vltiorē ꝑfectōꝫ

Quod quidē· Hic ꝓbat totam diffinitōem eē bonā·et ꝑmo ꝓbat hoc directe·scđo indirecte·⁊ q̄tū ad ꝑmū ponit talē rōem·edificatio ē act⁹ edificabil' ꝓm q̄ edificale ẜ edificatio ē mot⁹ g° motus est act⁹ entis ꝓm q̄ hmōi·maior ptꝫ qꝛ edificabile ē in potētia g° hꝫ aliq̄d qđ ē in actu·Vel g° dom⁹ ē act⁹ ei⁹ vel edificatio ẜ dom⁹ n̄ p̄t eē act⁹ eius qꝛ act⁹ dꝫ eē sil' cū potētia sua ẜ qn̄ est dom⁹ tūc nō ē edificabile ẜ qn̄ ē edificatio tūc adhuc ē edificabile g° edificatio ē act⁹ edificabil'·

Qꝛ āt bene· Hic ɔn̄t oñt diffinitōnē mot⁹ eē bonā idirecte et dꝛ oñsio idirecta qꝛ fit tal' oñsio ex remotōne diffinitionū q̄s ponebāt alij phi·Ponunt g° duo ex q̄bus fit oñsio idirecta·Primū qꝛ diffinitōes q̄b⁹ alij diffinierūt motū sunt icōueniētes g° ista ē bona·scđo qꝛ mot⁹ nō p̄t alit̄ diffiniri nisi sic·ex q̄ mot⁹ nō ē i genē act⁹ tm̄ nec ē genē potētie tm̄ ẜ includit actū cū potentia·

Manifestū āt· Hic poit diffinitōes mot⁹ alioꝝ ⁊ sūt tres·qꝛ q̄dā dixerūt motū eē alt̄itatē qꝛ id qđ mouet̄ alit̄ et alit̄ se hꝫ ꝑ̄ successionē forme in motu·Aliq̄ dixerūt motū eē iēq̄litatē qꝛ id qđ mouet̄ sꝑ magis ac magis accedit ad t̄minū·Alij dixerūt motū eē nō ens·qꝛ id qđ mouet̄ nondum hꝫ id ad qđ mouet̄·Imꝓbat aresto·istas diffinitōes triplr̄ ꝑmo ex ꝑte subiecti scđo ex ꝑte t̄mini ad quē·t̄tio ex ꝑte t̄mini a q̄·Ex ꝑte subiecti qꝛ si mot⁹ eēt alt̄itas inequalitas vel nō ens tūc cuicūqꝫ ista ieēnt hoc mouet̄ qꝛ cuicūqꝫ inē mot⁹ hoc mouet̄ ẜ ista sunt mot⁹ ꝓm antiq̄s g° ⁊c̄·hoc āt ē falsū qꝛ multa sunt iequalia in q̄bus nō ē motus·etiā mot⁹ nō ē in nō ente simplr̄·Ex ꝑte t̄mini ad quē sic reꝓbat̄ qꝛ mot⁹ nō ē magis inequalitatē q̄ iequalitatē nec in alt̄itatē q̄ i silitudinē·qꝛ ad oīa ista p̄t eē mot⁹ etiā q̄dā mutatio ē in ens sicut generatō q̄dā in nō ens sicut corruptio·Etiā iste diffinitōes nō p̄nt eē eēntiales qꝛ nō sꝑ ɔueniūt motui·Ex ꝑte t̄mi a quo mot⁹ etiā nō ē plus ex ente q̄ ex nō ente·qꝛ mot⁹ generatōis ē ex nō ente et mot⁹ corruptōis ex ente·Nec plus ex equalitate q̄ ex inequalitate·

Causa āt in· Hic oñdit cām quare antiq̄ sic diffinierūt motū·⁊ vult q̄ iō qꝛ motus ē de genē indet̄minatoꝝ qꝛ mot⁹ nec est pur⁹ act⁹ nec pura poña·et iō qꝛ iste diffinitōes sūt negatiue et indet̄minate sic vident̄ ɔuenire motui q̄ ē de genē indet̄minatoꝝ iō mot⁹ spectare videt̄ ad gen⁹ siue ordinatiōem ꝑuatioꝝ qđ ptꝫ ex opione pithagore q̄ posuit duas coordinatōes reꝝ vnā bonorū ⁊ aliā maloꝝ·Ponebat eīm̄ ista·x·de genere bonoꝝ finitum·par·vnū·dextrū·masculinū·q̄sscens·rectū·lumen·bonū·triangulum eq̄lateꝝ·De genere maloꝝ ponebat ista·infinitū·par·multitudo·sinistrū·femineū·mot⁹·obliquū·tenebre·malū·altera ꝑte longius·Et ratō istius ē·qꝛ ipsi dicebāt mathematicalia eē p̄ncipia naturaliū qđ reꝓbat̄ in materia infra de infinito qꝛ hos dixit phs in naturaliter locutos eē·

Et motus qui Hic ponit causā ipsi⁹ dicti qđ dicebāt antiq̄ scꝫ q̄ mot⁹ ē de genē indet̄minatoꝝ ⁊

dicit q̄ iō q̄ȝ mot⁹ neqȝ ē potētia simplr̄ neqȝ actus simplr̄ ſ ē act⁹ mixt⁹ cū potētia siue act⁹ ipfectus. Si em̄ eēt potētia tm̄. tūc qcq̄d eēt potētia ad q̄titatē hoc mouēt ad q̄titatē et qd̄ esset i potētia ad q̄litatē hoc mouēt ad eā. Si āt eēt pur⁹ actus tūc qcq̄d ē in actu hoc mouēt qd̄ ē falsū iō ē act⁹ cū potētia. Ex isto p̄ȝ q̄ difficile ē accipe ꝯgnitōeȝ mot⁹. q̄ȝ p̄mo aspectu apparet q̄ oīa sunt act⁹ vel potētia ſ motus ꝓprie nō ꝯtinet sub aliquo hoꝝ.

Queritur Vn̄ orit̄ difficultas cognitōis mot⁹. Dicēdm̄ q̄ non orit̄ ex pte ꝯgnoscentis p̄ncipalit̄ ſ ex pte cognoscibil̄. Circa qd̄ sciēdū q̄ illa q̄ h̄nt multū de actualitate s̄m se sunt bn̄ cognoscibilia sicut sunt de⁹ et subē sepate. ſ illa q̄ h̄nt eē in potētia et sūt debil̄ entitatis difficul̄t ꝯgnoscūt ex pte ꝯgnoscibil̄ q̄ȝ tūc ꝯgnoscibile nō p̄t mouē intellectū. Est em̄ intellect⁹ nr̄ vtus passiua iō necessario h̄ȝ moueri ab obiecto. si g⁹ nō h̄eēt obiectū potētiā mouendi intellectū qd̄ fit p actualitatem tūc difficulter cognoscēt. sic āt ē de motu. q̄ȝ motus ē ipfecte entitatis iō nō p̄t mouē intellectū. p̄t tn̄ p accidēs ꝯtingē etiā ista difficultas ex pte ꝯgnoscētis iq̄tū ipse cognoscēs nō h̄ȝ debitā pspicacitatem ad cognoscendum res minime entitatis.

Mouet āt Postq̄ aresto. posuit vnā diffinitōem mot⁹ q̄ est formal̄. h̄ ponit aliā diffinitōnem q̄ h̄ȝ se ad p̄dictā sicut matialis et sicut ꝯclusio ad p̄ncipiū. q̄ȝ bn̄ sequit̄. si motus ē actus entis in potētia s̄m q̄ h̄mōi et ens in potētia ē mobile. g⁹ motus ē act⁹ mobil̄. Ad inuestigandū g⁹ illā diffinitōem intēdit istud ꝓbare q̄ motus ꝯuenit mouēti ſ nō inq̄tū h̄mōdi ſ inq̄tū mouēs ē mobile ergo mot⁹ ē act⁹ ētis mobil̄ inq̄tū mobile. Añs ꝓbat duab⁹ rōnib⁹ q̄rū p̄ma stat i hoc. Quicq̄d quāqȝ ē i potētia et postea in actu hoc q̄dāmō mouet. ſ mouēs ē p⁹us in potētia et postea i actu g⁹ etiā mouetur. Maior p̄ȝ. q̄ȝ qd̄ ē i potentia natali de q̄ h̄ ph̄s loq̄t̄ hoc reducit̄ ab illa potētia ad actū p motū ergo oportet etiā ip̄m moueri. exēpli grā. in mouētib⁹ phisicis p ꝯtactū ibi agēs i agendo repatit̄ sicut p̄ȝ de pomo et manu et p ꝯñs mouet ab illo qd̄ prius fuit mobile et ducit ip̄m mouēs de potētia ad actū

Et cuius imobilitas

Hic ponit̄ scd̄a rō et stat in hoc. cui⁹cūqȝ imobilitas ē q̄es illi inest mot⁹ ſ imobilitas. i. cessatō a motu ips⁹ mouētis phisice ē q̄es g⁹ tali mouēti inē motus. Maior p̄ȝ q̄ȝ opposita h̄nt fieri circa idē ſ q̄es et mot⁹ sunt opposita ergo cui inest q̄es illi inest mot⁹. Est āt aliq̄ imobilitas q̄ nō ē q̄es sicut illa q̄ ē in substātijs i matialib⁹. et iō etiā in illis nō ē motus q̄ȝ ibi nō ē aptitudo ad motum. Minor p̄ȝ. q̄ȝ dū mouēs cessat a motu d̄r q̄escē.

Adhuc agere. Hic onīt aresto. vn̄ de accidit ipsi mouēti q̄ mouet̄. et d̄t q̄ hoc n̄ accidit mouenti ex hoc q̄ mouet. q̄ȝ si sic oē mouēs mouēt̄ ſ ex hoc q̄ mouet ex ꝯtactu. mouens em̄ qd̄ tāgit suū mobile tactu phisico hoc iterȝ mouetur a suo mobili sicut man⁹ et pomū q̄ȝ manus tangit pomū et sic mouet pomū et mouetur a pomo.

Vnde motus Iā ꝯclūdit ex dictis scd̄aȝ diffinitōeȝ mot⁹ et ē ista. Mot⁹ ē act⁹ mobil̄ inq̄tū mobile. quā diffinitionē sic ꝓbat. q̄ȝ sicut dictū ē q̄uis mouēs moueat̄ nō tn̄ ꝯuenit mot⁹ mouēti inq̄tū mouēs est ſ q̄ȝ mouet p ꝯtactū. ſ ex hoc qd̄ mouet p ꝯtactū etiā ē mobile g⁹ mot⁹ etiā ꝯuenit mouēti s̄m q̄ mouēs ē mobile. et ergo bn̄ d̄r q̄ mot⁹ est act⁹ mobil̄ s̄m q̄ mobile. Scd̄o ꝓbat idem q̄ȝ ex alio p̄ncipio ꝯtingit q̄ aliq̄d ē mouēs q̄ȝ p formā s̄m quā ē in actu. aliquid enim mouet s̄m q̄ ē i actu et sic dicit arestotiles in textu q̄ species aliqua sp estimabit̄ mouēs. Et p aliud p̄ncipiū aliquid est mobile. q̄ȝ aliq̄d ē mobile p potētiam siue matiā mot⁹ ergo siue moueri n̄ ꝯuenit mouēti iq̄tū mouens ſ ꝯuenit mouēti s̄m q̄ h̄ȝ aliq̄d potētionale in se scȝ s̄m q̄ est in potentia mobile.

Queritur Vtrū iste diffinitōnes motus sint bn̄ assignate. Dicendū q̄ sic. cui⁹ rō est q̄ȝ abstracta dn̄t diffiniri p aliq̄d qd̄ est ꝓprij generis positū loco generis in recto et p subiectū positū loco dr̄ïe in obliq̄. ſ motus ē accn̄s i abstracto acceptū ergo diffinit̄ p aliqd̄ ꝓprij generis p hoc qd̄ d̄r act⁹. et p subiectū in obliq̄ cū d̄r ētis mobilis vel entis in potētia ergo ille diffinitōes sunt bn̄ date. et ꝯfirmat̄. diffinit̄ ei simitas sic. Symitas ē nasi curuitas. Et si q̄ratur q̄re accn̄a i abstracto sic diffiniūt̄. Dicēdū q̄ hoc est iō q̄ȝ accn̄s i abstracto accipit̄ p̄cise p modum accidētis. et iō loco generis aliq̄d d̄ȝ poni eiusdē generis qd̄ ē de essentia ei⁹ et loco dr̄ïe subiectū p qd̄ circūloquit̄ dr̄ïa. in ꝯcreto aūt accipit̄ p modū subē. diffinit̄ ergo in ꝯcreto ad modū subaꝝ. ſ in diffinitōe subaꝝ gen⁹ qd̄ sumit̄ a matia ponit̄ p p̄ma pte diffinitōis. et dr̄ïa q̄ sumit̄ a forma ponit̄ sicut ꝯrctō generis. sic etiā i accidēte i ꝯcreto subiectū ponit̄ loco generis qd̄ ē matiale et forma

ponit loco dr̃ie q̃ ꝯtrahit subiectũ·

Arguit Unius diffinibilis ẽ tm̃ una diffinitõ· ſ motꝰ ẽ unũ diffinibile ergo hẽbit tm̃ unã diffinitõnem ¶ Dõm ꝙ ꝙtũ ꝑ nũc sufficit duplex ẽ diffinitõ· q̃dã ẽ diffinitio descriptiua et loq̃ndo de tali diffinitõe uniꝰ rei pñt esse multe diffinitões· cuiꝰ rõ est q2 descriptio daẗ ꝑ ꝓpas passiones· sed uniꝰ rei sũt multe ꝓpe passiones· Alio mõ capitur diffinitõ pro diffinitõne q̃dditatiua et ẽẽntiali et talꝭ iterũ est duplex· q̃dã est ẽẽntialis et incõpleta sicut illa q̃ daẗ ꝑ materiã tm̃ vel q̃ daẗ ꝑ formã tm̃ et sic iterũ unius rei pñt esse plures diffinitões essentiales. Alia ẽ diffinitio essentialis ꝯpleta q̃ daẗ ꝑ oẽs cãs· et non pñt sic esse plures diffinitões uniꝰ rei q̃dditatiue et essentiales· cuiꝰ rõ est q2 talis diffinitio d̃t ꝑfectã et ꝯpletã essentiã rei· ſ uniꝰ rei est tm̃ una ꝑfecta et ꝯpleta essentia· ꝑ hoc ergo d̃r ad argumentũ ꝙ iste diffinitiões motꝰ sunt essentiales iꝯplete· q2 una scꝫ ꝑma est formalis et scd̃a maťialis· et iõ ꝑma est pncipiũ demõstrãdi scd̃am· Cuiꝰ rõ fuit dicta i secũdo hꝰ· q2 sꝑ dignior cã demõstrat minꝰ dignã a ꝑori· Cum gꝰ finis sit dignior alijs causis· sic demõstrat alias cãs· ⁊ forma ẽ dignior maťia gꝰ diffinitõ formalis demõstrat maťialẽ·

Arguitur Prima diffinitõ est etiam maťialis· q2 daẗ ꝑ subiectũ scꝫ entis i poťia ¶ Dõm ꝙ dupliciẗ i aliq̃ diffinitõe p̃t poni subiectũ. Unoꝰ sub noĩe trãscẽndẽtis· Alio mõ sub noĩe ꝯtracti· sicut ens i poťia est subiectũ magis transcendens acceptũ ꝙ̃ ens mobile· cũ gꝰ magis cõe ꝯpaẗ ad minꝰ cõe sicut forma ad maťiã iõ diffinitõ data ꝑ subiectũ sub noĩe aliciꝰ cõis p̃t dici formalis ad illã ĩ qua poniẗ subiectũ sub noĩe ꝯtracti ⁊ iõ ꝑma diffinitõ est formalis i ordie ad scd̃am et ꝑ hoc p̃t dici ad maiorẽ cõnis ꝙ nõ oĩs diffinitõ data ꝑ subiectũ ẽ maťialis· q2 q̃nq3 subiectũ p̃t poni i diffinitõe sub noĩe trãscendentis et tũc est diffinitõ formalis·

Arguitur Cõtractũ ẽ magis formale ꝙ̃ icõtractũ et hꝫ se i tõe forme ad incõtractũ· ſ in ꝑma diffinitõe poniẗ subiectũ incõtractũ· et i scd̃a poniẗ subiectũ ꝯtrãctum gꝰ scd̃a ẽ formalꝭ et ꝑma materialꝭ· ¶ Dõm ꝙ ẽ duplex ꝯditio forme· ꝑma ẽ cõicabilitas· ⁊ ſm illã ꝯditõem cõiora sunt formaliora q2 sunt magis cõicabilia· Alia ꝯditõ forme ẽ actualitas· ⁊ ſm illã ꝯditõem magis ꝯtracta sũt formaliora· q2 sũt magis i actu ñ sit ꝯtractio maťialꝭ Cõicabilitas ãt ẽ ꝯditõ ꝑa ipsiꝰ forme cũ fõr ſm ꝙ hmõi sit cõicabilꝭ

Arguitur Generatio et corruptõ sũt motꝰ et tñ diffinitõ nõ ꝯuenit eis scd̃a ꝑs assũpti ꝓbaẗ q2 generatõ nõ est actꝰ ẽtis i poťia ſm ꝙ hmõi ¶ Dõm ꝙ motꝰ capiẗ dupliciẗ· Unoꝰ generaliẗ ꝑ q̃cũq3 exitu de potẽtia ad actũ siue hoc fiat successiue siue istantanee· et sic accipiẗ h motꝰ· et tũc generatio ẽ motꝰ q̃litercũq3 accipiaẗ generatõ· generatio eñ accipiẗ dupliciẗ. Unoꝰ ꝑ istãtanea itroductõe forme substãtialis· Alio mõ accipiẗ ꝑ instãtanea introductõe simul cũ alteratõe ꝑuia ad formã sub̃alem itroducẽdã· Alioꝰ accipiẗ motꝰ pro exitu successiuo de ẽmino in ẽminũ et sic accipiẗ in q̃nto huius· et tũc generatio ꝓprie capiẽdo motũ nõ est motꝰ nisi accipiaẗ generatõ scd̃o mõ scꝫ ꝑ illa istãtanea introductõe simul cũ alteratõe ꝑuia·

Arguitur Si generatõ esset motꝰ ergo forma sub̃alis esset motus ꝓbaẗ· q2 motus est eiusdem essentie cũ ẽmino ad quẽ· sed generatio ẽminaẗ ad formã sub̃alem· ergo forma sub̃alis est motus ¶ Dõm ꝙ forma sub̃alis capiẗ dupliciter Uno mõ ſm se et absolute ⁊ sic nulloꝰ ẽ motus nec sic forma accĩdẽtalꝭ ẽ motꝰ· q2 si sic res mouẽẗ q̃diu hẽẽt formã sub̃alẽ· q2 i q̃cũq3 ẽ motꝰ hꝰ mouet Alioꝰ accipiẗ forma sub̃alis ſm ꝙ stat sub depẽdẽtia ad agẽs qd̃ educit talẽ formã de poťia maťie· ⁊ sic etiã forma substantialis est motus illa scꝫ forma substãtialis que educibilis ẽ de potentia materie· qd̃ addiẗ ꝓpter animam ratõnalem que nullo mõ potest dici motus quia nõ habet ordinem et depẽdentiã ad aliqd̃ agens naturale sed ad agẽs diuinũ quod agit ꝑ creatõem et nõ ꝑ motum·

Arguitur Quicquid cõuenit alicui in q̃ntum hmõdi hoc ꝯuenit sibi soli et semꝑ· sed si motus cõuenit enti in potẽtia ſm ꝙ hmõi ergo cõuenit sibi soli ⁊ semꝑ Dicendũ ꝙ illa pticula ſm ꝙ hmõi potest capi dupliciter· Uno mõ reduplicatiue ſm ꝙ reduplicatõ dicit causam ꝓpriam quare predicatum inest subiecto· et sic est verũ ꝙ quicquid cõuenit alicui ſm ꝙ hmõi cõuenit oĩ tali et semꝑ· Alio mõ ſm ꝙ hmõdi capitur specificatiue ꝓut specificat unã pticulã cui adiungiẗ et sic capiẗ hic· q2 specificat h illã pticulã ẽtis i poťia· et tũc ſm ꝙ hmõdi ñ d̃t cãlitatẽ sicut q̃n ꝑꝰ mõ accipiẗ ſ d̃t specificatõẽ

Arguit Si successio ẽ in motu ꝓpe dicto gꝰ nõ ẽ aliq̃s motꝰ ꝓpe dictꝰ nisi in q̃ntitate· Sequela ꝓbatur· quia in successione sumiẗ ꝑs ꝑꝰ ꝑtẽ sed solũ in q̃ntitate sumiẗ ꝑs post

ꝑtem ergo solū in q̄titate est successio et nō in qualitate et ꝑ ɔn̄s nec mot⁹. ¶ Dicendū q̄ dupl'r aliqua forma habet partem post partem, intensiue. sic etiam qualitas habet ꝑtes quia successiue intenditur in aliquo subiecto.

Arguitur

Si augetur qualitas ſm intensionē forme ergo sūt plures forme tm̄ numero differētes in vno subiecto. Seq̄la ꝓbatur. q2 addit aliq̄d illi forme p̄existēti. et iterū addit aliq̄d. et sic videt q̄ sunt plures forme in vno subiecto tm̄ numero differentes. q2 nō p̄t dici q̄ differāt sp̄e. ¶ Dōm. q̄ nō oportet ī intensiōe qualitatis addi aliā formā alterius generis numeri vel sp̄ēi ſ3 illa forma q̄ preexistebat ꝑficit in subiecto. q2 subiectū ꝑ agens magis disponitur ad talē formā. ⁊ nō oportet nouos gradus superaddere tali forme sicut dicūt aliq̄. q2 intensio nō fit ꝑ nouā formā. q2 si sic tūc ꝑfcm̄ et impꝑfcm̄ essent sil' in eodē respectu eiusdē. Nec valet si dicatur q̄ ipꝑfectiores gradus cessant aduenientibus ꝑfectioribus sicut dicūt aliq̄. q2 tūc nō fieret additio gradus ad gradū. Additio em̄ solū fit in rebus ꝑmanentib⁹. oportet ergo ꝑmū gradū ꝑmanere cū scdo et sic ꝑfcm̄ et ipꝑfcm̄ essent in eodē respectu eiusdē. Est tm̄ ɔsiderandū q̄ qualitates respectiue sicut est scia p̄nt suscipe magis dupliciter. Vno mō ſm intensiōem. sicut si q̄s habeat scientiā de aliquo ꝑ mediū dyaleticū et postea acq̄rit eādem scientiā ꝑ mediū demōstratiuū tūc sciētia est ꝑfectior intensiue. Alio mō p̄t extēsiue suscipe magis. sicut qn̄ aliq̄s de aliquo scibili accipit plures ɔclusiones q̄ prius habuit. et hoc ex eo q2 sciētia est q̄titas v'tutis siue v'tualis et iō p̄t augeri ꝑ cōparatōem ad suū obiectum.

Motiui autē actus et

Postq̄ arest. posuit duas diffinitiōes ipsius motus. et in vltima dixit q̄ motus est actus mobil'. Nūc ɔn̄r intendit quō se habeat motus ad mouēs et circa hoc duo supponit q̄ postea ꝓbat. Primū ē q̄ mouentis est aliq̄s actus. Scdm̄ est q̄ idē est actus mouentis et mobil'. Primo ꝓbat primū et hoc sic. q̄cq̄d d2 qn̄q3 ſm potētiā ⁊ qn̄q3 ſm actū hoc habet aliquem actū. q2 per actū d2 esse in actu ſ3 mouens qn̄q3 d2 in potentia et qn̄q3 in actu. q2 aliq̄d potentia mouet et aliquid actu mouet. ergo mouentis est aliquis actus.

Sed ē actiui mobilis

Hic ꝓbat scdm̄ scilicet q̄ idē est actus mouentis et mobilis. et hoc sic q2 actus mouētis d2 hoc q̄d mouēs mouēdo cāt et act⁹ mobil' d2 h° q̄d mobile patiēdo recipit ſ3 idē ē q̄d mouēs mouēdo cāt ⁊ q̄d mobile patiēdo recipit g° ē idē act⁹ mouētis ⁊ mobil'. Maior p3 ex diffinitōe vtri⁹q3. q2 actō ē mot⁹ hui⁹ ab hoc. i. forma ꝓcedens ab agente. ſ3 passio est motus hui⁹ in hoc. i. forma recepta in patiente. Ista tn̄ forma distinguit rōe ſm ɔpatōem ad mouens et mobile q2 refertur ad mouēs sicut ad ꝑncipiū effectiuū et refert ad mobile sicut ad ꝑncipiū maiale siue sbiectū. Minorē ꝓbat arest. ꝑ exēplū q2 eadē ē distātia vni⁹ ad duo ⁊ duorū ad vnū ⁊ eadē ē via a theb' ad athenas ⁊ ab atheis ad thebas. q̄uis tn̄ termini differūt. et sic vie differūt rōe. Sic est idē actus mouentis q̄ ꝓcedit ab agente et recipitur in patiens.

Arguitur

Actus idē non ē ī diuersis subiectis. ergo nō est idem actus mouentis et mobil'. ¶ Dōm q̄ act⁹ capit dupl'r. Vno mō ꝑ forma inherēte et sic nullo mō est idē actus mouētis et mobil'. q2 nō p̄t eadē forma esse ī mouēte et mobili. Alio mō accipit act⁹ ꝑ effectu ſm q̄ actus est opatio vel opatū. ꝑ hoc ergo dōm est q̄ qn̄ d2 q̄ motus est actus mouētis ibi actus sumit ꝑ opatōne siue effectu. et qn̄ d2 q̄ motus ē actus mobil' accipit ꝑ forma. et iō textus ē sic intelligend⁹ q̄ ille actus agentis et patientis ē idē. ſ3 est agentis sicut ꝑncipij et mobilis siue patiētis sicut subiecti. et iō etiā motus nō denominat mouēs sicut subiectū motus ſ3 sicut principiū. exempli grā. calor in aqua receptus ab igne est actus ignis. i. effectus q̄ est ab igne sicut a principio effectiuo et ē actus aque q2 ē forma ī aqua. Ex quo textu sciri p̄t q̄ aresto. alit' hic accipit actōem et in predicamētis. q2 dicit q̄ act⁹ mouentis ē id q̄d causat mouēs. et ideo accipit hic actōem ꝑ motu. q2 motus causat a mouēte. et sic diffinit actōnem q̄ ē motus hui⁹ ab hoc. ſ3 in p̄dicamētis accipit actōem ꝑ forma qua agens dicitur formaliter agere.

Habet autem defectū

Hic aresto. circa ꝑmissa mouet vnā dubitatiōem quā vocat rōabilē nō q2 ē de ente rōis. ſ3 q2 h3 ad vtrāq3 ꝑtē rōes ꝓbabiles. et anq̄ moueat illam ꝑmittit q̄ act⁹ actiui. i. mouentis ē actio. et actus passiui. i. patiētis ē passio. et h° ꝓbat sic q2 op⁹ et finis vni⁹cuiusq3 ē act⁹ ei⁹. ſ3 actō ē finis ⁊ op⁹ agētis ⁊ passio ē finis patiētis. g° act⁹ agētis ē actō et actus patiētis ē passio. In qua rōe ɔsiderādū ē

q̃d prius dcm̄ est q̃ actus nõ debet solũ capi p̃ for
ma sm̄ quã significatõem verum est q̃ act⁹ pas
siui est passio quia act⁹ patientis est forma pati
entis· Sed debet actus sumi pro effectu vel ope
operato siue p̃ re opata sm̄ quã significatõem dici
tim⁹ q̃ actõ est actus agẽtis·

Quoniã igitur· Hic ponit dubita
tõem q̃ talis ẽ sup
posito q̃ actio et passio sunt mot⁹ sicut ꝓbatũ ẽ
q̃rit vtrũ sunt diuẽsi mot⁹ vel vn⁹ mot⁹·et q̃ infe
rius ꝓbat q̃ nõ sunt vn⁹ mot⁹·iõ ꝓseq̃t h̃ aliam
p̃tẽ q̃siti·et q̃rit vlteri⁹ si sunt diuẽsi mot⁹ vtrum
tũc actio et passio sunt sil̃ in patiẽte·vel actio in
agente et passio i patiẽte· Nec p̃t q̃ri vtrũ sil̃ sint
in agẽte·q̃ ꝓbatũ ẽ q̃ actio ẽ motus et motus ẽ
in mobili· Nec etiã p̃t q̃ri vtrũ actio sit in patien
te et passio in agente q̃ tũc p̃ actõnem significa
ret passio et p̃ passionẽ actio·et sic esset manife
sta eq̃uocatio in t̃minis·

Sed si hoc· Hic arestotẽ arguit ad
p̃tes q̃stionis·et p̃mo
q̃ actio nõ sit i agẽte·et hoc ꝓbat q̃ actio ẽ mo
tus sicut ꝓbatũ ẽ prius·si ergo actio ẽ in agẽte g°
motus ẽ in agente·s3 hoc ẽ incõueniẽs q̃ mot⁹ sit
in agente vel mouẽte·q̃ in q̃cũq3 est motus hoc
mouet sicut in q̃cũq3 est albedo hoc ẽ albũ·si ergo
motus sit in mouẽte ergo mouẽs sm̄ q̃ mouens
mouet q̃d est incõueniens vl̃ aliq̃d h̃ñs in se mo
tũ nõ mouet q̃d iterũ est incõueniens·

Si aũt vtraq3 Hic ꝓseq̃t primum
mẽbrũ diuisionis
q̃ sc3 nõ p̃t dici q̃ tã actio q̃ passio sint in pati
ente·et hoc ꝓbat dupl̃r· Primo q̃ ꝓprius act⁹ sem
per ẽ in eo cui⁹ est actus·s3 actio ẽ ꝓprius act⁹ mo
uentis ergo erit i agente et nõ in patiẽte· Scd̃o
q̃ sequeret q̃ vnũ et idẽ sil̃ moueret duobus mo
tibus t̃minatis ad eandẽ spẽm·s3 hoc ẽ ipossibile
ergo id ex q̃ sequit· Sequela p3 q̃ h̃ supponit q̃
actio et passio sunt duo motus et q̃ sunt sil̃ i pa
tiente·et q̃ est eadẽ forma sm̄ quã agens agit et
patiẽs patit ergo i patiẽte sunt duo mot⁹ termi
nati ad eandẽ spẽm·vn⁹ sc3 motus q̃ vocat actio
et alius q̃ vocat passio· Minor patet q̃ ipossibi
le ẽ duo accidẽtia tm̄ numero d̃ña eẽ in eodẽ sub
iecto·q̃ accidẽs h3 numerũ a suo subiecto·et iõ nõ
p̃t in vno subiecto ꝯtigẽ q̃ ibi sint duo acc̃ña tm̄
numero d̃ña·

Sed impossibile· Hic ꝓse
q̃t se

cundũ mẽbrum diuisionis ꝓpri⁹ posite sc3 an actio
et passio sint vn⁹ motus· Et intendit ꝓbare q̃ nõ
sint vnus motus·q̃ si eẽnt vn⁹ motus seq̃rent
quatuor incõueniẽtia·quorũ primũ ẽ istud·q̃ idẽ
esset act⁹ diuẽsorũ sm̄ spẽm·q̃ agens et patiẽs sũt
distincta sm̄ spẽm sm̄ q̃ h̃mõi·et h̃ñt vnũ actum
sc3 motũ· Scd̃m incõueniens ẽ· q̃ actio et passio
eẽnt idẽ·et hoc iõ q̃ act⁹ agentis ẽ actio et actus
patientis ẽ passio·s3 act⁹ agentis ẽ idem cũ actu
patiẽtis·ergo actio et passio sunt idẽ·et sic doctõ
que tenet se ex p̃te docẽtis erit eadẽ cũ disciplia
que se t3 ex p̃te addiscẽtis· Tertiũ incõueniẽs ẽ q̃
agẽ esset idẽ q̃d pati et docẽ esset idẽ q̃d addiscẽ
q̃ si albedo et nigredo sunt idẽ·ergo sunt idem al
bũ esse et nigrũ esse·q̃ g° pri⁹ ꝓbatũ ẽ q̃ actio et
passio sunt idẽ·g° agẽ et pati· Quartũ incõueni
ens ẽ·q̃ seq̃ret q̃ oẽ docens addiscẽt·et oẽ agens
pateret et ecõtra·q̃ q̃cũq3 sunt eadẽ q̃cq̃d attri
buit vni etiã et alteri· s3 tertiũ incõueniẽs dixit
q̃ idẽ sunt docẽ et addiscẽ ergo q̃cq̃d ꝯuenit docẽ
ti hoc etiã ꝯuenit addiscẽti· Circa hãc q̃stionẽ
intendit Arest· p̃ veritate q̃ actio et passio sũt
vn⁹ mot⁹ et sunt in patiente·et iõ necessario ha
bet soluẽ q̃nq3 rõẽs pri⁹ positas·q̃ secundum rõnem
ꝯcedit q̃ ꝓbauit q̃ actio sit in patiente·etiã ꝯce
dit illã rõem q̃ ꝓbatum fuit q̃ si actio et passio
sunt duo mot⁹ et sunt i patiente tũc idẽ moue
diuẽsis motib⁹ t̃minatis ad eãdem spẽm·iõ etiam
nõ soluit eã· Sed p̃ma rõ ibi posita q̃ fuit q̃ si
actio et passio sunt i patiente tũc ꝓprius act⁹ nõ
esset in eo cui⁹ ẽ act⁹ etiã ꝯcludit si actõ et passio
sunt vnus motus·ideo arestotiles eã cũ quatuor
vltimis soluit·

Aut neq3 alte· Hic soluit q̃nq3 i
cõueniẽtia pri⁹ il
lata· Quorũ primũ fuit si actio et passio sint i pa
tiente tũc ꝓprius act⁹ nõ ẽ i eo cui⁹ ẽ act⁹ s3 in alte
ro· Dicẽdũm q̃ act⁹ capit dupl̃r· Uno mõ put sẽ
formã et sic sp̃ est i eo cui⁹ est act⁹·q̃ oĩs forma ẽ
in sua ꝓpria mat̃ia· Alio mõ accipit act⁹ p̃ effectu
sicut actio d̃r act⁹ agentis·et sic nõ oportet actũ
eẽ i eo cui⁹ ẽ act⁹·s3 tũc act⁹ ẽ ab eo cui⁹ ẽ act⁹·et
sic act⁹ agentis ẽ ab agẽte· Et sic d̃r i textu·actũ
alteriũs esse in altero incõueniens non est·

Neq3 enim Hic venit ad vltia q̃tuor
incõueniẽtia·et p̃mo ad
primũ in q̃ inferebat q̃ esset vn⁹ act⁹ diuẽsorũ sm̄
spẽm· Rñt Aresto·q̃ nõ est incõueniens vnũ actũ
sm̄ rẽ alterũ eẽ sm̄ rõem esse diuẽsorũ sm̄ speciem

Neqz enim ne. Hic textus rñdit ad ultima tria incōueniẽtia ⁊ hoc facit ordine retrogrado. qr pᵒ ad ultimū et hoc ideo. qr ultimū seqẗ ex scdo ⁊ scdm ex pmo. Est ergo istd icōueniẽs q oẽ docẽs addiscẽt ⁊ oẽ agẽs pateret. Rñdit q nõ optz in his q̃ sunt eadẽ ƀm rẽ ⁊ diuisa ƀm rõem q quicqd attribuit uni q hoc etiam alteri attribuat sed si sunt eadẽ ƀm rẽ et rõem tũc quicqd uni attribuitur etiã necesse ẽ alteri attribui. actõ aũt ⁊ passio sunt diuisa ƀm rõnem. qr illa forma dr actio ƀm q refert ad agens sicut ad pncipiũ. et dr passio ƀm q refert ad patiens sicut ad subiectum.

Atuero neqz Hic rñt ad aliud incouemens scz q addiscere et docere eẽnt idẽ. et vult q si [redacted] e sent idẽ nõ tñ ppẽ hᵒ oporteret dicẽ q docere et addiscẽ essent idẽ. qr doctria ⁊ disciplia dicũẗ absolute. ƀ addiscẽ et docere dicũẗ respectiue. et iõ q̃uis sit una forma ƀm quã docens docet. et addiscẽs addiscit scz scia. illa tñ forma hz aliã relatõem ad docentẽ et ad addiscentẽ. qr refert ad docẽtẽ sicut ad pncipiũ effectiuũ ⁊ refert ad addiscẽtẽ sic ad pncipiũ sbiectiuũ sĩ matiale.

Mino aũt Hic rñt ad aliud incõuenies qd erat. si actõ ⁊ passio sint unᵒ motᵒ tũc actio et passio essent idẽ. Rñt. arestõ. q nõ oz actõez et passionẽ formalr eẽ unũ ƀ motᵒ est unᵒ qui dr actõ et passio ƀm diuisas relatões. qr actio dr motᵒ huius ab hoc. i. motᵒ ƀm q pcedit ab agente. et passio dr motus huᵒ in hoc id est forma ƀm q recipitur in patiens.

Q̃ quidẽ igiẗ Hic in fine huᵒ tractatᵒ arestõ. diffinit motũ in pticulari. Ex quo ei pus dictũ ẽ q motᵒ i cõi ẽ actᵒ mobil ƀm q mobile. sic seqẗ q motᵒ i spẽali eactᵒ illᵒ mobil i spẽ. et sic alẽatio ẽ actᵒ alterabilis ƀm q alterabile. et edificatio est actus edificabilis ƀm q edificabile. et sic de alijs.

Queritur Utrũ actio et passio sint motᵒ. et utrũ unᵒ motus. Et arguit ɔtra pmũ q ñ. qr motᵒ ẽ i tribᵒ pdicamẽtis scz q̃titate q̃litate et ubi ƀ actõ ẽ spẽale pdicamẽtũ et silr passio gᵒ actio et passio ñ sũt motᵒ. Dõm q actio et passio accipiũẗ duplr. Unoᵒ phisice. i. sicut phisicᵒ capit actionẽ et passionẽ et sic actio ƀt formã q̃ agiẗ ab agẽte. et passio ƀt formã q̃ recipiẗ in patiẽs. et sic actio ⁊ passio sũt idẽ cũ motu etiã substãlr siue essentialr qr motᵒ ẽ forma pcedẽs amouẽte siue ab agẽte ⁊ sic iterũ motᵒ est forma recepta i patiẽs. exẽpli grã calor aq̃ est actõ qr agiẗ ab igne ⁊ ẽ passio qr recipiẗ i aquã. ⁊ isto mõ capiẽdo actionẽ et passionẽ ñ sẽ distincta pñta ƀ sũt i eodẽ pñto cũ motu sicut arguit argumẽtũ. Aliᵒ accipiũẗ actio ⁊ passio logice. i. sicut logicᵒ accipit actionẽ et passionem q̃ etiã ɔsiderat res reales in pñto. et sic actio ƀt formã ƀm quã aliqd formalr dr agẽ et passio dr forma ƀm quã aliqd dr formalr pati. et sic actio et passio et motᵒ realiter et pñalr distinguũẗ. qr motᵒ ẽ de tribᵒ pñtis. sic dictũ ẽ et actio et passio sẽ disticta pñta ab alijs.

Arguit Phisicus ẽ magis artifex realis q̃ logicᵒ. gᵒ si logicᵒ dt actionẽ ⁊ passionẽ eẽ disticta. etiã phisicᵒ dt ea eẽ distincta. Dõm q si actio capiaẗ ƀm unã significatõez tũc in actiõe et passiõe ñ est minor distinctio apd phisicũ q̃ apd logicũ. ƀ hic in noiᵒ est equocatio. qr actio accipit in alia acceptõe apd phisicũ et apd logicum. et gᵒ phisicus admittit q in acceptiombᵒ actionis et passionis quas ponit logicus etiam actio et passio realiter distinguũtur.

Querit Utrũ actio et passio sint unus motᵒ. Dõm q si actio et passio capiaẗ phisice tũc sũt unᵒ motᵒ essentialr qd sic ptz. qr actio dr forma q̃ agiẗ ab agẽte et passio dr forma q̃ recipiẗ i passũ. motᵒ dr forma q̃ pcedit ab eẽ ipsectõ ad eẽ psectũ iuxta textũ arest. p dcm ƀ maifestũ ẽ q illa forma ẽ una nũo eẽntialr i uno motu. exẽpli grã i calefactõe ẽ idẽ calor nũo q̃ pcedit ab igne. et q̃ recipiẗ in aquã. et q̃ pcedit ab eẽ ipsecto ad esse psectũ. Est tñ ɔsiderãdũ q actio et passio distinguũẗ formaliter abinuicẽ. qr actio ƀt talẽ formã sub relatõe ad agẽs. et passio ƀt talẽ formã sub relatõe ad patiẽs qd ẽ subiectũ. et motᵒ ƀt talẽ formã pcipue sub relatõe ad tminũ quẽ impfecte hz. ƀ qr iste relatões nõ spectãt ad essentiã actionis et passiõis vl motᵒ. iõ bñ dictũ est q sunt idem essentialr et sũt in uno pdicamento.

Arguitur Si actio et passio sũt unus motus ergo nõ distinguũtur pñtaliter. ɔña tz qr illã q̃ ɔueniũt uni tertio singulari essentialiter ɔueniũt et sũt eadẽ inter se. cũ gᵒ sic ẽ de actiõe passiõe et motu qr motᵒ actio et passio sẽ unũ nũo gᵒ ñ distiguũẗ actio et passio pñtaliter. Dõm q hᵒ argumẽtũ pbat q actio et passio sẽ idẽ sicut phisicᵒ accipit ea et ut sic ñ sẽ distincta pñta et ɔcedẽdũ ẽ q nõ distinguũẗ pñtaliter. si tñ accipiant logice tũc distinguũẗ pñtaliter. et realiter.

Arguitur Actio fundatur in motu vt dicit gilbertus porritan⁹ s
itē nō fundat̄ i seipso·g° nō sunt idē actio ⁊ mo
tus etiā phisice loquendo ·Dōm q̄ si actio ⁊ pas
sio accipiāt̄ phisice tūc sunt ip̄e met mot⁹·et non
fundāt̄ in motu ꝓpre loqn̄do nisi actio ⁊ passio
accipiāt̄ sm̄ relatōes formales ·q̄r tales relatio
nes fundant̄ i motu·sicut relatio forme ad agēs
fundat̄ in forma·⁊ sic p̄t itelligi qd̄ dicit autor sex
pricipioꝝ q̄ actō ⁊ passio fundant̄ i motu sm̄ il
las relatōes Sed si actio et passio capiant̄ loyc
ce tūc mot⁹ poti⁹ fundat̄ in actōe q̄ actio in mo
tu·q̄r agens p actōnem suā est pricipiū motus q̄r
agendo facit formā i patiente q̄ est mot⁹·exem
pli grā·Oꝫ p⁹us i igne intelligē calefactōem acti
uā·q̄ est actio p̄dicamental̄ āteq̄ itelligat̄ ignis
agē calorē i aquā q̄ est mot⁹·et sic mot⁹ fundat̄
in actiōe Est tn̄ veꝝ q̄ p accn̄s p̄t etiā actio fun
dari i motu inq̄tū scꝫ forma acq̄sita p motū q̄ ē
mot⁹ est p̄ncipiū alicui⁹ actōis cōseq̄ntis·Exem
pli grā·calor receptus in aqua est mot⁹·et ille ca
lor p̄t esse p̄ncipiū actōis q̄r calefactōnis carnīū
vel alicui⁹ alterius

Queritur Vtrum actō sit i agente vl̄ in
patiente· ¶ Dōm q̄ actio
capit̄ dupl̄r Vno° phisice et sic simpl̄r est i patien
te·q̄r actio est mot⁹ vt dictū est et mot⁹ est i mo
bili·Alio° accipit̄ actio loyce ⁊ sic actio est i agē
te q̄r est forma sm̄ quā agēs dr̄ formaliter agē·s
necesse ē formā eē i eo cui⁹ ē forma·et hoc ē qd̄ dicit
gilbertus porritan⁹ q̄ actio est scꝫ forma sm̄ quam
agē dicimur formalit̄ in id qd̄ subijcit̄·⁊ nō p̄t di
ci q̄ ista ꝓpositio sm̄ dicat circūstantiā principij
siue efficiētis ⁊ n̄ forme et h° ꝓbat̄ dupl̄r Primo
q̄r tūc seq̄ret̄ q̄ forma subalis eēt actō ⁊ etiā na
turalis potētia q̄r sunt p̄ncipia effectiua ip̄i⁹ agete.
Itē scd̄o gilbertus porritan⁹ ponit istā diffinitōeꝫ
cōformiter ad diffinitōnem qualitatis positā ab
arresto·s manifestū ē q̄ ibi sm̄ dicit circūstantiam
cāe formal̄ g° etiā in diffinitōe actōnis sm̄ dicit
illā circūstantiā·et sic actio p̄t formā q̄ est in agē
te Exēpli grā·in igne calefaciēte iuenīūt̄ p ordi
nem p̄mo forma subalis ignis q̄ est p̄mū et prin
cipale p̄ncipiū actōis et remotū·Deīn iuenit̄ ibi
naturalis poña q̄ est etiā p̄ncipiū effectiuū s ꝓpin
quū· Deīn iuenit̄ calor de tertia spē qualitatis et
nullū istoꝝ ē actio·q̄r ista p̄nt eē in igne absq̄ h°
q̄ ignis agat· Est g° vna alia forma que super
addit̄ igni qua ignis ꝓcedit de ocio in actū.i· de

non calefacē in calefacē·et dr̄ calefactio actiua q̄
calefactio ē in igne·et est imediatū p̄ncipiū cale
factōis passiue i aq̄·⁊ p illā calefactōꝫ passiuā ca
lefactio ē i igne ⁊ ē imediatū p̄ncipiū calefactōis
passiue i aqua·et p⁹ illā calefactōem passiuā que
est forma de p̄dicamēto passionis vlteri⁹ ꝓducit̄
calor q̄ ē mot⁹·et iō passio imediati⁹ fit ab actōe
q̄ a motu Patꝫ āt actio loyce accepta sit in agēte
p̄t mltipl̄r ꝓbari·p° autoritatib⁹ Dicit eī arresto·
p̄mo ethicoꝝ q̄ honor q̄ ē exhibitō reuerētie est in
honorāte·s hōr est actio honorādi g° actio ē i agē
te·nec p̄t aliq̄ mō dici d actōe imanēte q̄ sit i pa
tiēte.q̄r tūc nō essꝫ immanēs s trāsiēs. Idē patꝫ p
scm̄ thomā in mltis passib⁹ q̄ dicit q̄ actio q̄uis
sit accn̄s in agēte.significat̄ tn̄ cū relatōe ad pati
ens Itē gubernatio ē q̄dā actio q̄ nō p̄t eē in gu
bernato s in gubernāte·g° actio erit in agēte. Et
iterū actio creatiua significat̄ vt aliq̄d in creante
et nō in creata q̄uis creatō passiua sit relatio in
creatura sicut in p̄mo huius dictum est·

Arguitur Si actio eēt in agēte sicut
i subiecto vel eēt ip̄a forma
subalis agētis·et sic agēs sp agēt·q̄r sp habēt illā
formā i se·vl̄ essꝫ aliqd̄ aduenīēs p motū· et si sic
tūc eēt ꝓcessus in infinitū· ¶ Dōm q̄ actio ē for
ma i agēte q̄ ē p̄ncipiū agendi·⁊ si dicat̄·g° agēs
sp agēt·neget̄ ꝯña·q̄r est duplex fōr in agēte Vna
est·q̄ est p̄ncipale p̄ncipiū agendi sicut est forma
subalis·⁊ illa sp est in agēte·s p illā nō dr̄ agēs
formalit̄ agē s effectiue· Alia est forma ꝓxima p
quā dr̄ agens formalit̄ agē·et ista forma non est
sp in agente·s solū qn̄ ꝓcedit de ocio in actū·iste
āt ꝓcessus de ocio in actū fit oīo sine motu sicut
patꝫ p arrestotilem in septimo hui⁹ qui dicit q̄ pro
cessus de ocio in actum nō fit p alteratōnem·et
iō nō oportet istā formā acq̄ri p motū· si eīn ista
forma acq̄reret̄ p motū tūc essꝫ ꝓcessus i infinitū
q̄r mot⁹ fit in aliq̄ p actionē agentis·si ergo actō
acq̄reret̄ p motū ergo an̄ actōem p̄supponeret̄ mo
tus·et iteꝝ ille mot⁹ haberet̄ p actōem·et sic ꝓce
deretur in infinitum·

Arguit̄ Actio est motus ⁊ mot⁹ est in
mobili ergo actio est in mobili si
ue in patiente·et p ꝯn̄s male dr̄ q̄ est in agente·
¶ Dōm q̄ hoc argumentū ꝓbat q̄ actio phisice
capta est in patiente qd̄ concedimus·

Arguitur Est aliqua actio trāsiens
ergo ista nō manet in agē
te s trāsit in exteriorē materiā vt i patiēs· ¶ Di

tedū q̄ n̄ d̄r aliqua actio trāsiens quasi forma q̄ ē agēdi principiū trāseat in aliqd̄ extrinsecus ꝭ qꝛ obiectū actōis ē extra agēs·exēpli grā· domificatio ē actio trāsiēs qꝛ ē circa obiecta sicut ligna et lapides q̄ sunt extra ip̄m agēs ·ꝭ intelligē ē actō immanēs qꝛ est circa obiectū scilicet vl̄e qd̄ est i agēte scꝫ in aīa ꝑm aristotilē in scd̄o de aīa hōmo eīm intelligit ꝑm q̄ ē i intellectu Ex q̄ seq̄tur q̄ in ōi actōe siue in manēte siue trāseūte pricipium formale actōis ē semꝑ in agēte·ꝛ hoc ē actionem eē in agēte q̄uis obiectū actōis nō sit semꝑ in agēte sicut obiectū actōis trāseūtis ꝭ forma q̄ est pricipium agēdi est in agente·

Queritur Vtꝝ mot⁹ sit aliqua res in natura p̄t rōnē nrām ❡ Dicendū q̄ motus cap̄ ē dupliciē vno mō ꝑm suā substantiā et sic ē in reꝝ natura p̄t nrām rōnē qꝛ est forma fluēs in motu· Alio mō accipitur q̄tū ad rē motus qd̄ cōsistit in successione prioris et posterioris et hoc mō nō est a pte rei ꝑm simultatē nisi p ꝯparationē intellectus· qꝛ posteriori aduemēte nō ē ꝑus potest tm̄ rō nrā sumē prius cū posteriori·

Quoniam aūt de na

Postq̄ a· de̅miauit i p̄cedēti tr̄ctatu de motu h̄ i hoc scd̄o tractatu intēdit de̅minare de infinito ꝛ primo ōndit q̄ ad naturalē phm̄ spectat de̅miare de infinito·ꝛ h⁰ ꝓbat rōe et signo Ratōe sic scientia naturalis cōsistit circa magnitudines motū et tp̄s quia ista sunt cōdicōes subiecti scilicet entis mobil̄ ꝭ in istis nc̄c ē repiri finitū ꝛ īfinitū g⁰ ad naturalē phm̄ spectat de̅minare d̄ infinito Et qꝛ posset aliq̄s dicē q̄ oīe ens ē finitū vel infinitū ergo de hoc spectat de̅minare ad metaphisicū q̄ de̅minat de ente iquātum ēs· ꝭz ·a· q̄ suppositū ē falsū scilicet q̄ finitū vel īfinitū conueniant oī enti quia sunt multa entia q̄bus nec conuenit finitū nec infinitū sicut punct⁹ q̄ nec est finit⁹ nec īfinit⁹ nec passio nec pa sibil̄ q̄litas·qꝛ finitū et īfinitū repiūt i q̄titate. ꝭ punctū ꝛ passio n̄ hn̄t q̄titatē·et sic eē finitū vl̄ īfinitū n̄ ꝯueit eis·

Arguit Finitū ꝛ īfinitū opponūt ꝯtradictorie ergo dicūt de quolibꝫ ente qꝛ inter ꝯtradictoria nō est mediū· ❡ Dicendū q̄ infinitū capit dupl̄r· Vno mō negatiue ꝑm q̄ h⁰ d̄r infinitū quod nō est finitū·et sic est verū q̄ finitū et infinitū dicūt de quolibet ente mūdi·ꝭ sic nō accipit hic infinitū· Alio mō accipit īfinitū ꝑuatiue ꝑm q̄ dicit negatōez in subiecto apto nato· ꝛ sic finitū et infinitū referūt ad q̄titatē sicut ad primū subiectū·et sic nō hn̄tia q̄titatē nō pn̄t dici finita vel infinita·et sic capit hic infinitū

Arguitur Metaphisic⁹ de̅miat de infinito qꝛ de deo q̄ est formalit infinitus ergo ꝛc· ❡ Dicendū q̄ metaphisicus tractat de infinito formali ꝭ nō de infinito materiali h̄ aūt loq̄tur de infinito materiali qd̄ inuenitur in rebus materialibus·

Arguitur Mathematic⁹ hꝫ de̅miare de magnitudie ꝛ de passionib⁹ magnitudis·ergo de infinito qꝛ infinitū ē passio magnitudis ❡ Dicendū q̄ magnitudo capit dupliciter· Vno mō ꝑm q̄ inuenit in materia ymagiabili·i·i materia accepta sub q̄titate vl̄ i ordine ad q̄titatem ꝛ sic magnitudo spectat ad cōsideratione̅ mathematici ꝛ etiā īfinitū qꝛ mathematic⁹ vtit in suis demōstratōib⁹ īfinito Alio mō accipit magnitudo ꝑm q̄ inuenit in materia sensibili ꝛ sic magtudo spectat ad ꝯsideratione̅ phici

Arguit Infinitū nō inuenit in materia sensibili ꝭ solū in materia ymaginabili·ergo phicus nō hꝫ de̅minare de infinito· Aūs pꝫ qꝛ ēt̄ia hn̄tia materiā sensibilez de̅miata sūt ad maximū et minimū ❡ Dicendū q̄ materia sensibilis p̄t dupliciē accipi· Vno mō ꝑm q̄ repit in de̅minata sp̄e rei naturalis ꝛ sic ē veꝝ q̄ sunt de̅minata ad maximū ꝛ ad mīmū Alio mō accipitur ꝑm cōem rōem corporeitatis·et sic etiā iuenit infinitū in matia sensibili· ꝛ sic phic⁹ hꝫ de̅minare de infinito·

Signū autem quod·

Hic aresto· ꝓbat idē a signo·ꝛ stat in h⁰·oēs phi qui tractauerunt de reb⁹ naturalib⁹ etiā tractauerūt de infinito·ex q̄ accipit argumētū ꝓbabile ab auctoritate sapiētū q̄ ad phm naturalē ptinet determinare de infinito

Et omnes Hic ꝯn̄r de̅miat de infinito et p⁰ facit h⁰ ꝑꝫ opionē alioꝝ phoꝝ·scd̄o facit hoc ꝑm opionē ꝓpriam Pⁱlo poīt ꝯuemētiā oīm phoꝝ de īfinito· ꝛ vult q̄ oēs āt̄iq̄ phi ꝯuenerūt ī h⁰ q̄ posuerūt infinitū sicut ꝑncipiū rerū·ꝛ h⁰ ē veꝝ d̄ oib⁹ phis siue sint naturalit locuti siue nō· Dr̄nt tm̄ i hoc qꝛ aliq̄ sūt inaturalit locuti d̄ īfinito sicut pythagorici ꝛ plō q̄ ponebāt īfinitū eē qdd̄ā p se exn̄s ꝛ n̄ eē accn̄s alicui nate·qꝛ pōebāt n̄ros ꝛ q̄titates eē sb̄as reꝝ

Arguitur Plato nũat in p̄mo phico rũ int phos q̄ fuerũt natu raliter locuti ergo male d̓r hic ꝙ ſit innaturalit̃ locutus· ¶ Dicẽdum ꝙ plato non d̓r ĩ naturalit̃ locutus de reb⁹ naturalib⁹·qꝛ ip̄e nō negabat motum·ſ; d̓r innaturalit̃ locut⁹ de infinito·qꝛ ſcꝫ attribuebat mathematicalia quo ad constitutōem ipſis phiſicalib⁹·ponebat eñ res phiſicales ex numeris ꝯſtitui qd̓ eſt oĩno innaturalit̃ loq̄ cũ principiũ debeat eē magis ens q̄ principiatũ·

Preter quod pitha·

Hic ponit dr̃ñam inter pythagoricos et platonē de infinito·et primo q̄ ad pōnē·ſcd̓o q̄ ad radicem. Quo ad pōnem drñt in duob⁹· qꝛ pythagorici dicebant infinitũ eē in ſenſibilib⁹ ⁊ extra celũ· ſed plato poſuit infinitũ eē extra ſenſibilia ⁊ nō celũ Pythagoras v̓o ſic ꝓbauit ſuã pōnem·qꝛ nũs in quo reperit̃ infinitũ eſt ſub̃a rerũ ſenſibiliũ·cũ ergo ſub̃a nō reperit̃ extra illud cui⁹ eſt ſub̃a g° oportet nũm inuenire ĩ ſenſibilib⁹ ⁊ etiã infinitũ·et ꝙ ſit extra celũ ſic ꝓbauit·qꝛ quicq̄d includit̃ in alio eſt finitũ·qꝛ includēs finit ip̄m qd̓ includit̃· g° illa q̄ ſunt infra celũ ſunt finita qꝛ ſunt in celo·g° oportet dicē ꝙ infinitũ ſit extra celũ· Plato aũt ſic oñdebat ſuã pōnem· qꝛ nũs in quo inuenit̃ infinitũ etiã inuenit̃ in ydeis ſepatis que nō ſunt ſenſibilia·ſed intelligibilia·et ꝙ nō extra celũ ſit ꝑꝫ·qꝛ oĩno nihil eſt extra celũ·ymmo ydee nō pñt dici eē extra celũ ſm plōnē· qꝛ extra importat locum ſi ergo ydee eēnt extra celũ ergo eēnt in loco·ſed ſm platonē ydee nuſq̄ ſunt ergo non pōt dici ꝙ ſint extra celum·

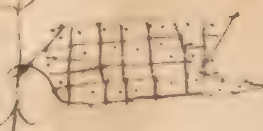
Arguit̃ Dicitur primo celi ꝙ ſub̃e ſepate ſunt extra celũ·g° extra celũ aliq̄d eſt· aññs ꝓbat̃·qꝛ ibi d̓r ꝙ extra celũ ſunt entia optimã vitã ducentia ¶ Dōm ꝙ dupl̃r d̓r aliquid eē extra celũ· Vno mō qꝛ eſt extra circũferētiam ꝯuexã primi celi ⁊ ſic ē ſimpl̃r dōm ꝙ nihil eſt extra celum·ymo ſic ſub̃e ſepate ſunt in celo· Alio mō d̓r aliq̄d eē extra celũ qꝛ ē extra influentiã corpis celeſtis·et ſic ſub̃e ſepate ſunt extra celũ·qꝛ tales ſub̃e nō recipiũt influētiã a celo ſicut iſta inferiora·et ſic plato in hoc bñ dixit ꝙ extra celum nihil eſt·nec tñ neceſſe ē ꝙ extra ſp̄ dicat locũ ꝑut plato voluit·ſicut nec añ ſp̄ dicit tp̄us·qꝛ añ et extra pñt dupl̃r capi· Vno° affirmatiue· et ſic extra notat locũ ⁊ añ tp̄s· Alio mō accipiunt negatiue ſm ꝙ añ negat tp̄s ⁊ extra negat locũ

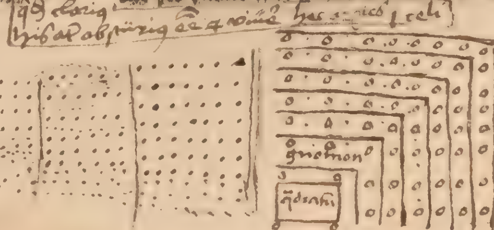
et ſic dicim⁹ ꝙ extra celũ nihil eſt· et ſil̃r dicimus ꝙ añ ꝯſtitutionem mundi nihil eſt·

Et hi quidem infinitũ

Hic ꝯñr ponit dr̃ñam opiõnũ antiquoꝝ q̄tũ ad radicē infiniti·qꝛ pythagorici ponũt radicē infiniti eē nũm parē·ſ; plō poſuit radicē infiniti eē magnũ ⁊ pũũ·p̄mũ ꝓbãt rōe ⁊ ſigno· Rōe ſic· q̄cq̄d includit̃ in alio q̄tũ ē de ſe hꝫ rōnē infiniti·qꝛ qd̓cũq; claudit hoc t̃minat ⁊ finit·ſ; nũs par includit̃ ſub impi·g° nũs par q̄tũ eſt d̓ ſe hꝫ rōnē infiniti Minor ꝑꝫ·qꝛ duo nũi impaēs claudũt ſub ſe vnũ parē· Etiã nũs parē diuiſibilis ſ; addit⁹ vnitati fit idiuiſibil̃·cũ g° diuiſibile ĩcludat̃ ſub ĩ diuiſibili ſic nũs par includit̃ ſub impi· Signũ qd̓ ponũt ſtat in hoc·qꝛ vniformitas ſpectat ad nũm ĩparē· et difformitas ad nũꝫ parē·ſ; difformitas ſpectat ad rōnē infiniti·g° nũs p̄ eſt radix infiniti·aññs ꝓbat̃·qꝛ accipiēdo p̄mũ nũm q̄dratũ·ſ·vnũ q̄ eſt q̄drat⁹ in v̓tute licꝫ nō in actu ⁊ addendo primũ nũm ĩparē ſcꝫ ternariũ fit iterũ quadrat⁹·ſ·quaternarius·⁊ ſi iterũ capiat̃ ille nũs quadrat⁹ et addat̃ ali⁹ nũs ꝑim⁹ imp̄ fit iteꝝ quadrat⁹ ⁊ ſic deinceps·ſ; addēdo nũm parē nō fit quadrat⁹· Exēpli grã·capiēdo vnitatē cũ p̄mo nũo impi·ſ·cũ ternario hēt nũs quadrat⁹ qꝛ quaternari⁹ ē nũs quadrat⁹· Eſt eñ nũs quadrat⁹ reſultãs ex nũo ducto in ſe vt dicēdo bis duo·ter tria·quat̃ quatuor et ſic de aliis·ſi g° accipiat̃ vnitas cũ t̃nario fiũt bis duo g° ē nũs quadrat⁹· Capiēdo vlterius illũ quadratũ ſcꝫ quatuor cũ ꝑximo nũo impi·ſ· q̄nq; habet̃ ali⁹ nũs quadrat⁹·ſ·ix·qꝛ ter tria·et ſi vlterius capiat̃ ille nũs quadrat⁹ ſcꝫ·ix· cũ alio nũo impi·ꝑxio·ſ·vii·fit iterũ nũs quadrat⁹ ſcꝫ·xvi· qꝛ quat̃ quatuor· Sed plō poſuit radicē infiniti eſſe magnũ ⁊ pũũ·⁊ hoc iō qꝛ magnũ ⁊ pũũ tenēt ſe ex p̄te materie ſ; materia de ſe ē indet̃minata et infinita ergo magnũ et pũũ ſunt radix infiniti

Arguit̃ Vnitas nō eſt nũs quadrat⁹ qꝛ nũs quadrat⁹ ꝯſurgit ex vnitate et p̄mo nũo impi·ſ·t̃nario· ¶ Dōm ꝙ dupliciter d̓r aliq̄s nũs quadrat⁹· Vno mō ſm eētiã·⁊ ſic vnitas nō eſt nũs quadratus qꝛ non reſultat ex nũo ducto in ſe ex q̄ ſolũ eſt p̄ncipiũ nũeri· Alio mō d̓r aliq̄s nũs quadrat⁹ ſm v̓tutē·et ſic etiam vnitas p̄t dici nũs quadrat⁹·qꝛ eſt p̄ncipiũ ꝯſtitutionis nũi quadrati·ſ; effectus ſemp̄ cōtinetur in ſuo principio virtualit̃·⁊ ſic nō ſolũ nũs q̄dratus ſed omnis nũs ꝯtinet̃ in vnitate virtualiter

GNOMON

De natura autem om.

Hic phs ponit opiniones phoꝝ naturaliter loquē
tium de infinito et dicūtur naturaliter locuti. quia
nō dicebant infinitū eē substantiā alicui⁹ rei. sed
dicebāt infinitū eē accidens alicui nature. Exēpli
grā. qui ponebāt vnū pncipiū materiale sicut tha
les eraclitus et dyogenes ponebāt hoc vnū eē in
finitū. vt dyogenes ponebat aerē eē infinitū prin
cipiū. Eraclitus vero ignem infinitū ⁊ iterū qui
ponebant plura pncipia. quidā dicebant illa esse
infinita sm nūm vt democrit⁹ posuit infinita cor
pora athomalia sm nūm que tamē dixit ipe esse
vni⁹ spēi ⁊ nature sed differre solū in accidentib⁹
sed anaxagoras posuit illa pncipia eē diuersarū
naturarum.

Ratōnabiliter autem

Po. q̄ aresto. posuit opiniones antiquoꝝ de infi
nito. Hic ponit quatuor in quibus oēs antiqui cō
cordabant. Quoꝝ pmū est q̄ infinitū est principi
um rerū. et hoc probabāt. qꝛ infinitū nō pōt eē fru
stra in rebus. vel ergo erit principiū vel pncipia
tum sed nō pōt esse principiatū ergo est pncipiū
q̄ nō pōt eē principiatū sic pbat. qꝛ qđ est princi 149
piatum habet principiū qđ habet pncipiū nō est
infinitū. Sed est cōsiderandū q̄ istud argumen
tum pcedit sm fallaciā equocationis. qꝛ qñ dr̄ q̄
omne pncipiatū habet pncipiū hoc est verum de
pncipio essendi siue duratōis. et qñ addit qđ hʒ
pncipiū nō ē infinitū. ibi capit pncipiū p pncipio
magtudinis. qꝛ sic dm ē si aliqđ nō habeat pnci
piū magnitudinis hoc est infinitū. vñ si essʒ aliqđ
lignū infinitū a deo creatum hoc lignum haberet
principiū effectiuū scʒ deū qui ipm produxisset sed
nō haberet pncipiū magnitudinis. qꝛ si sic tūc ha
beret terminū sue quantitatis et p consequēs nō
esset infinitum

Amplius autem et.

Consequēter aresto. ponit scđam cōditionē quam
phi attribuebāt infinito. et est q̄ infinitū est inge
nitū et icorruptibile. et hoc pbabāt. quicqđ nō ha
bet principiū nec finē est ingenitū et icorruptibile
qꝛ genitū necessario habet principiū. et corruptibi
le necessario habet finē. sed infinitū nō habet pn
cipiū nec finē. qꝛ tunc esset finitū. Hic etiā patʒ q̄
equoce vtunt pncipio et fine. qꝛ infinitū nō habʒ
pncipiū magnitudinis sed bene duratōis. sed in
genitū nō habet pncipiū durationis q̄uis posset
habere pncipiū magnitudinis.

Et continere omnia.

Hic ponit terciā conditionē et est ista q̄ infinitū
continet ⁊ gubernat oīa. Qꝫ continet pbat. quia
nihil pōt eē extra infinitū. si eñ esset aliqđ extra
infinitū tunc ex illa pte infinitū esset finitū qꝛ ibi
haberet terminū. Qꝫ gubernat pbat. qꝛ de rōe pn
cipij est gubernare in quo iterū defecerūt antiqui
quia gubernare nō est de rōne pncipij materialis
de quo ipsi loquebant. sed est de rōe pncipij effici
entis quod pncipiū est infinitū formale. Patʒ er
go q̄ antiqui fuerūt decepti qꝛ nō nouerūt drīam
inter genera causarū. hoc eñ qđ attribuissent pn
cipio efficienti attribuerūt pncipio materiali que
tamen valde multū distant. quia pncipiū efficiēs
sm q̄ hmōi est pfectū et in actu. sed principiū ma
teriale sm q̄ hmōi est in potentia et nō in actu.

Et hoc esse diuinum.

Hic ponit quartā conditionem infiniti et est q̄
infinitū est aliquod diuinū ⁊ hoc pbabant qꝛ hoc
est diuinū qđ ē ingenitū et immortale gubernans
omnia. sed prius dictum ē q̄ infinitum ē hmōi. er
go est quoddā diuinū.

16 **Queritur** Utrum iste conditiōes da
te ab antiquis sint bñ assi
gnate. Dōm q̄ infinitū capit dupl̄r. Uno mō
pro infinito materiali. et sic iste cōditiones date
de infinito nō cōueniūt sibi. Cui⁹ rō est. qꝛ hoc infi
nitū sm q̄ hmōi spectat ad impfectionem qꝛ dicit
aresto. q̄ habet rōnem impfecti et partis. sed iste
conditiones spectāt ad aliquā pfectionē. ergo nō
possunt conuenire infinito materiali. Alio modo
capit infinitū p infinito formali. et illi cōueniūt
omnes cōditiones date ab antiquis. hoc eñ ē pn
cipiū rerum cū imperfectiora dependeāt a pfectis.
et deus ē ens pfectissimū ergo omnia alia depen
dent ab ipso. Item scđo. tale pfectissimū qđ ē ma
xime in actu nō pōt esse generabile. quia genera
bile habet materiam sed hoc primū ens nō habet
materiam cū sit ens simpliciter in actu. Item ter
tio. quicquid est generabile dependet ab alio quia
a generante. sed primū ens simpliciter non depen
det ab alio ergo nō est generabile. Item quarto
quia hoc infinitū cōtinet omnia effectiue. quia est
causa omniū rerū. q̄uis nō localiter sicut infini
tum materiale. et quia continere omnia effectiue

quia est causa oim rerum q̄uis non localiter sicut infinitū materiale. et quia cōtinere oia effectiue est gubernare. sic bene addit q̄ omnia gubnat. Et si sic sequitur quarta cōditio q̄ est aliqd̄ diuinū qr deo ex hoc q̄ habet uniuersalem puidētiam oim rerum imponit hoc nomē deus.

Arguitur

Nō est aliquis effectus infinitus ergo nō est aliqua cā infinita. Añs patet. quia omne creatū est finitū sed ois effectus est creatus ergo τc. ¶ Dicendū q̄ est duplex effectus. Quidā est effectus cause agentis p naturam et tūc est verū q̄ si causa est infinita effectus erit īfinitus. Alius est effectus pcedens ex causa agente p intellectum. et tūc potest esse cā infinita et tñ effectus finitus. qr talis causa nō pducit effectū sicut potest s; sicut vult

Arguitur

Si primū principiū sit infinitū ergo mouet in non tpe quia vtus eius est infinita. Dōm q̄ duplex ē agens infinitū. aliqd̄ ei ēst agēs infinitū fm naturam. et sic est verū q̄ tale agens infinitū agit ī nō tpe vt patet in octauo libro huius. Aliud est agens quod agit p volūtatem et intellectū. et ñ oportet tale agens agere in nō tpe qr tale agēs nō agit iuxta extremū posse sed iuxta dictamen sue sapientie. si aūt agens naturale esset infinitum hoc agēt iuxta extremū posse et p ɔsequens improportōnabiliter ageret cū agente finito sed agens finitū mouet semp in tpe ergo tale agens infinitū moueret in nō tpe

Arguitur

Infinitum habet rōem materie et potentie ergo nō pt dici q̄ infinitum cōueniat primo enti. ¶ Dicendum q̄ ille cōditōes scz habere rationē ptis τ impfecti potētie et materie sunt cōditōnes infiniti materialis accepti sincathegrāmatice. sed iste cōditōnes hic enumerate ɔueniūt infinito formali quod habet omnino oppositas cōditōes. qr hoc ē maxime in actu et pfectum.

Esse autem aliquid.

Postq̄ Aresto. determinauit de infinito fm opinionē alioꝝ. ɔsequenter determinat de infinito fm opinionē ppriam. τ pmo determinat de infinito an est Scdō quid est. Circa primū ponit q̄nq; ratōnes ad pbandū q̄ infinitū est. et postea ponit rationes ad pbandum q̄ infinitū nō est. Prima ratō ad pbandū infinitū esse ē ista: tps ē infinitū. qa sp fuit et sp ee erit. s; tēpus ē ergo ifinitum est.

Et ex magnitudinib;

Secūda rō est ista. magnitudo est diuisibilis i infinitū. et mathematici in suis demōstrationibus vtūtur infinito dicentes sit linea infinita. sed scientia mahematicalis nō est de falso. ergo verum est q̄ infinitum est.

Amplius sic vtiq;.

Tertia ratō stat in hoc. generatōnes sunt perpetue ergo oportet ponere materiam infinitā ex qua fit generatō. ergo infinitū est. ɔña tenet qa in omni generatōe oportet accipe aliquā ptem materie si ergo materia nō esset infinita tūc qn q; nō esset materia p generatōnibus. et sic cessaret generatō qr nō posset capi ps materie

Amplius includendo

Hic ponit quarta ratō et est ista de ratōe corpis finiti videtur esse q̄ claudatur in alio. Detur ergo aliquod corpus vel hoc est finitum vel infinitū si ifinitū habetur ppositum. si finitū ergo oportet q̄ includatur in alio. Vel ergo illud aliud corpus includitur in alio vel nō. si semp corpa includantur et includant se in infinitum tūc erūt infinita corpa multitudine τ sic est ifinitum. Vel deuenit ad vnū quod includit τ nō includitur tūc hoc erit infinitum qr nō clauditur in alio

Maxime aūt et magis

Hic ponitur q̄nta ratō que maxime induct antiquos ad credendū q̄ infinitum est. et stat in hō. intellectus siue ymaginatio que ipsi idem credebāt nūq̄ deficit. scilicet. de suo iudicō. quia quicq̄d apparet est verū fm antiquos sicut patet p phm quarto methaphisice. sed ymaginatō potest apphendere infinitum ergo infinitum est. Minor probatur ex tribus. primo ex numero. qr non potest tātus numerus dari quin posset dari maior fm ymaginatōnem. Secūndo ex magnitudine quia data quacunq; magnitudine potest dari maior fm ymaginatōnem. Tertō ex spatio quod est extra celum. quia pythagorici ymaginabantur q̄ extra celum esset infinitum spaciū.

Infinitum autem;

Hic prosequitur aresto. de tertia pbatōne que ē de spacio infinito extra celum. τ vult q̄ si extra celum sit spaciū infinitum tūc extra celum esset

corpus infinitum·quod probat duabus ratõnib⁹
Prima stat in hoc·qz spaciũ extra celũ existens ẽ
ſm se vniforme et vni⁹ ratõnis ergo non erit ma
ior ratõ quare in vna parte illius spacij erit cor
pus q̃ in alia·sed inuenimus q in vna pte spa
cij est corpus quia in vniuerso scz mũdo ergo eti
am in alia pte spacij erit corpus quod etiaz erit
mũdus·quia non est maior ratõ de vna pte q i
illa sit corpus q̃ de alia et sic erũt infiniti mũdi
si illud spaciũ erit infinitum·

Similiter ãt et si va·

Hic ponit secũdam ratõnem et stat in hoc·si infi
nitum spaciũ est extra celum vel illud est plenũ
vel vacuũ· Si plenũ tũc est actu aliquod corpus
infinitum·si autem est vacuũ·ergo est ibi locus i
finitus possibilis repleri corpe· Sed in ppetuis
non differũt cõtingere id est posse et esse· Si er
go potest ibi esse infinitum corpus ergo actu est
ibi infinitum corpus·

Queritur

Vtrũ esse et posse differãt
in ppetuis· Dicendum q
hoc verbũ differt potest capi dupliciter· Vno mõ
pprie prout idẽ est quod differẽtiam habere· et sic
solum in primo ente non differũt esse et posse·sed
in omnibus rebus creatis differunt esse et posse·
quia nulla creatura habet esse a se sed ab alio·et
per hoc q habet esse ab alio sic distinguit ab eius
essentia·quam intelligitur habere a se et per se·
Alio modo accipitur differre prout est idẽ q di
stare·et sic iterum distinguendum est quia est du
plex distantia·quedam est ſm eternitatez·et sic
iterum in omibus rebus creatis differũt posse et
esse·quia ab eterno creatum poterat esse creatuz
et tamen de facto nõ fuit creatura ab eterno sed
in tempore id est in principio temporis cõdita est·
Alia est distantia ſm tempus·de qua hic loquĩ
mur·et tũc est distinguendũ de ppetuis·quia du
plicia sunt ppetua·quedam sunt perpetua impfe
cta sicut anime ratõnales que naturaliẽ sunt
ptes corporũ·et talia ppetua etiam distant ab es
se ſm tẽpus·quia in aliquo tempe potest anima
ratõnalis creari a deo que tũc nõ creatur a deo·
sed in alia parte tempis Alia sunt ppetua pfcã·
et sic est distinguendum de posse·quia est duplex
posse scz posse accidentale et ẽentiale· Si intelligi
tur de posse ad esse accidentale·tũc iterũ posse di
stat ab esse in tempe·quia substantie sepate que
sunt pfecte perpetua possunt i se suscipere aliqũs
formas accidentales sicut aliquas nouas illumi
natões quas primo nõ habebant et tales illu=
minatiões attendũtur penes aliquod accidẽtale·
Vel intelligitur de posse ẽentiali et sic posse non
distat ab eẽ nec i icorpalibus nec i icorpalibus p
petuis et sic loquitur arestõ·hic quia hoc spacium
extra celum est ppetuũ et perfectum·et ideo posse
et eẽ sunt simul producta et sic posse nõ pcedit eẽ

Habet ãt dubitatioz·

Hic arest·disputat ad cõtrariũ illius quod dictũ
est et intendit probare q non est aliquod infini
tum·et primo ostendit illam questionem eẽ dubi
tabilẽ· Secũdo ponit acceptõnes infiniti·et tertiõ
ex hijs probat infinitum nõ esse·et hoc ideo facit
ne alicui videatur q ratõnes predicte probãtes
infinitum eẽ concluderent oĩo veꝛ· Probat er
go q ista questio an infinitum est sit multuz du
bitabilis et hoc sic·quia tam ponentes infinitũ
esse id est sustinentes questionem affirmatiue q̃
ponentes infinitum non eẽ·i·sustinentes questio
nem negatiue inciderũt multa inconueniẽtia pp
ter multas ratõnes ad vtrãqz ptem Etiam ali
qui dubitabant de infinito an sit substantia vel
accidens· et sic multe dubitatõnes accidũt i isto
tractatu de infinito·pp̃ varietate opinionũ

Primũ igit·

Hic ponit secũdum scz
acceptões infiniti et
primo proponit acceptõnes·secundo diuisiones·
Circa primũ vult q infinitum capitur tripliciẽ·
Vno modo negatiue siue cõtradictorie et tũc di
citur infinitum quod nõ est de genere transibiliũ
sicut pũctum·vel forma substantialis dicitur in=
finitum·quia ſm q hmõdi non habent quãtita=
tem· Secundo accipitur infinitum priuatiue·et
tũc dicitur infinitum quod est male et difficulter
transibile·q̃uis tamen sit de genere transibiliuz
quia habet in se q̃titatem·et sic profunditas ma
ris dicitur infinitum vel via ad indiam vel alia
longa distantia· Tertiõ modo accipitur infinitũ
contrarie·et tũc dicitur infinitum quod est de ge
nere transibiliũ·quia habet q̃titatem·sed tñ hoc
non habet transitum siue finem·et sic q̃titas ex=
tensa sine termino dicitur infinita·et isto tertio
modo proprie dicitur infinitum· Istud eñ infini=
tum tertio mõ habet quandã cõtrarietatẽ ad h⁹
q trãseat siue finiat·qz scz hz q̃titatẽ sine ẽmio·

Amplius infinitũ est·

Hic ponit diuisionē infiniti et est q infinitū quoqz dr p appositionē tm sicut in numeris qr numerus crescit in infinitū ex additōe vnitatū. Alio° dr infinitū p diuisionem tm sicut in magnitudinib⁹ que diuidunt in infinitū. Tercio mō dr infinitū vtroqz mō s. tā sm diuisionē q sm appositionem sicut in tpe qr tps est numer⁹ et cū hoc est quātitas cōtinua. ex ea ergo rōe qua est numer⁹ est infinitum sm appōnem. et ea rōne qua est continuū est infinitum sm diuisionem.

Separatū quidē igit

Hic facit terciū qd dictū est s. pbando infinitū nō eē. et circa hoc pmo excludit opiniōēs alioꝝ s. platonis q innaturaliter locutus est de infinito ponēdo scz infinitū subam verū r p se subsistēs. Scdo excludit opiniones naturaliē loquentiū dicentiū infinitū esse accñs alicui nature. Circa pmū ponit tres rōnes phisicas ~~et duas logicas~~. pma rō stat in hoc. Si infinitū est sepatū vel ergo habet in se aliquā quantitatē vel nō. si nō habet in se aliquā quantitatē tūc nō erit aliqd infinitū pprie tercio mō. s. de quo tū hic querit sed erit forsan infinitū pmo mō. s. infinitū negatiue. vel habet in se quantitatē r p illā inest ei infinitū. tūc infinitū nō pōt esse pncipiū sicut tū ipsi ponebāt. qr pncipiū nō dz habere eē p aliud. qr si sic tūc ipm esset pncipiatū.

Amplius quō contin

Hic ponit scdam rōem et stat in hoc. Passio vel pprietas nō pt esse plus sepata vel sepabilis q subiectū. qr d rōe passionis est q insit subiecto. hoc autē nō est de rōe subiecti. s; infinitū est passio magnitudinis que nō est sepata sed in suba. ergo nō pt dici q infinitū sit sepatū siue p se existens.

Manifestum est autē.

Hic ponit tercia rō que icludit duo incōuenientia quorū primū est. si infinitū est substātia et principiū tunc sequit q idem erūt infinitū et esse infiniti i. essentia et eē erūt eadem in infinito. sequela ptz qr hoc est de rōe principij q in ipo idem sint essentia et eē sicut ptz de deo q est primū principiū. Secundū incōueniēs est. qa vl h° infinitū ē partibile. i. diuisibile vel indiuisibile. si est ptibile ergo quelibet ps eius erit infinita qd sic patet. qa qlibet ps substantie est substantia ß infinitū sm antiquos est suba ergo quelibet ps infiniti erit infinita. ß hoc ē impossibile. qr tūc aliqd infinitum constitueret ex pluribus infinitis qd nō pōt dici. qr vnum infinitū occupat omnia sic. nō potest dici q aliquod totum qntitatiuū cōstituatur ex pluribus infinitis. vel est impartibile et sic nō erit infinitum pprie acceptum tercio mō scz quod hic est ad ppositum.

Rationabiliter quidē

Consequēter aresto. repbat opinionem phoꝝ naturaliē loquētiū d infinito et pmo facit hoc p rationes logicas. deinde p rōēs phisicas. Prima rō stat in hoc de ratōne corporis est q sit terminatū supficie. de ratōe supficiei est q sit terminata duabus lineis. de ratōne linearum est q sint terminate duobus pūctis sicut patz ex diffinitiōibus eoꝝ. Tūc sic arguit. Nullum tminatum est infinitum ß omnis qntitas continua est terminata ergo rc.

At uero nec numerus.

Hic ponitur secunda ratō que principaliē procedit de numero r stat in hoc. nullum numerabile est infinitum sed omnis numerus est numerabilis ergo null⁹ numerus est infinitus maior patet qr omne numerabile potest numerando ptrāsiri sed qd ptransitur nō est infinitū qr infinitū nō hz tminū

Arguitur

Iste ratiōēs sunt phisice ergo male dictū est q sunt logice. Ans patet quia sunt de infinito quod ē passio phisica. Dōm q aliqua ratō potest dici logica dupliciter vel phisica. Pmo modo qntum ad obiectum de quo ē demonstratio vel probatio et sic iste ratōnes sunt phisice quia sunt de infinito quod ē passio phisica. Aliō modo accipiūtur tales rōnes quo ad modum demonstrandi vel quo ad modum pcedendi et sic sunt logice. et hoc pter duo primo pter formam quia pceditur a diffinitōne ad diffinitum scdo pter materiam quia mediū arguēdi in istis est diffinitō cōis que fuit cōiter concessa ab antiquis q̄uis nō ab oībus qr illi q ponebant corpus infinitū nō habebant istā diffinitōem concedere q corp⁹ terminat duab⁹ supficieb⁹

Phisice autem magis

Hic phus ondit ex pncipijs sciētie naturalis q nō est aliqd corpus sensibile actu infinitum et in illa pbatione supponit duo. Primū est q elementa sunt finita in ~~magnitudine~~. Scdm q celū sit de natura quatuor elementoꝝ qd tū aresto. primo celi repbat. Sed ponit sanctus thomas ratōnem istius diuersitatis. qr de cōsuetudine aresto. est q vta

tut opinionibus alioꝝ etiā falsis donec veniat ad aptum locū reꝓbatōnis taliū opinionū. s3 aptus locus ad reꝓbandū q celū distinguit ab elemētis est in libro de celo. et iō vtit hic illa opinione vsq3 ad illū locum et ex illo etiā pt solui q̄re aresto. in predicamētis vtit falsa opinione antiquoꝝ de loco qr .s. nōdū venit ad locum reꝓbatōis q̄ locus est ī quarto phisicoꝝ. Ponit ergo talem rōem nā si eēt aliqd corpus actu infinitum vel illud eēt simplex vel cōpositum. nō cōpositū siue mixtū qr si sic vel vnū elementoꝝ illud mixtū cōstituens esset infinitum et alia finita et si sic tūc. hoc vnū elementum destrueret oia alia elemēta in illo mixto qr virtus seq̄tur subam rei cū ergo talis res sit infinita etiam habet vtutem infinitā et sic excederet vtutem cuiuscūq3 finiti. Vel qdlibet elementoꝝ illud mixtum ꝯstituentiū esset infinitū sed hoc iteꝝ non est possibile qr de rōe corporis infiniti ē q habeat tres dimensiones infinitas. Si ergo pter vnū infinitum eēnt alia infinita tūc corpa penetrarēt se qd est īpossibile pmo vnū infinitū occupat omnia. ꝛ sic nō potest aliquod infinitum esse preter vnum. Nec potest dici q illud corpus sit simplex quia tūc hoc corp⁹ dudū cōuertisset oia alia corpa in sui naturam. et hoc est verum supponendo q tale corp⁹ esset elementū quia elementa sunt adinuicem cōtraria et contraria sunt apta nata agere in semuicem. cū ergo tale elementū infinitam hēret actionem sic oia cōuerteret in sui naturam. et eodē mō dicendū est si ponat vapor infinitus. ponebāt eñ antiqui corpus mediu3 infinitum inter elementa qd esset subtilius aqua et grossius aere. ¶ Et circa hoc reꝓbandū aresto. duo facit primo probat q hoc non potest esse infinitum sicut dictum ē scdo oñt q etiam tale corpus nullo modo est ponendū et hoc ꝓbat sic quia vnūquodq3 cōponitur ex hijs in que resoluitur sed mixta nō resoluūtur in vaporem sed in quatuor elementa ergo etiam mixta ñ cōponūtur ex vapore sed ex quatuor elemētis.

Arguitur Pōat q illd corp⁹ ifinitū sit valde pue vtutis. et g° nō pt corrumpere corpa q̄ sunt magne vtutis sicut si sit terra infinita que est pue vtutis nō posset tal' terra corrūpere finitū ignem ergo ꝛc. ¶ Dōm q q̄uis comparando corpa adinuicem sm eandē q̄titatem vnū corpus habeat magnā vtutem in ordine ad aliud tamē infinitū corpus q̄tūcūq3 pue vtutis sit excedit quācūq3 vtutem corporis finiti. h⁹ ideo quia q̄libet ps corpis infiniti habet in se aliquā virtutem ergo totū corpus infinitū habet infinitam virtutē in se. sed nullū corpus finitu3 habet infinitam virtutem. et sic corpus infinitū excedit improporcionabilit in virtute corp⁹ finitū.

Oportet autem de oī

Hic aresto oñt absq3 suppositionibus predictis q non pt esse aliquod corp⁹ sensibile actu infinitū. et hoc oñt quatuor ratōnibus. Circa pmā premittit tria. primū est q omne corpus naturale habet naturalem aptitudinē ad hoc q sit in aliquo loco. cuius ratō est quia locus est naturalis passio corporum et cōseruatur aliquid ī suo loco. Scdm est q naturaliter cuilibet corpori cōuenit aliquis locus eorum locoꝝ qui sunt. et hoc ideo quia nisi sic non haberet motum naturale3 Terciū est. idem est loc⁹ naturalis totius et partis. et hoc ideo quia eadē ē natura totius et partis et sic in eodem loco ꝯseruātur totum et ps. Istis premissis sic arguit. Si est aliquod corpus actu infinitum aut totum corpus est eiusdem speciei in suis partibus sicut si poneretur aqua infinita vel aer infinitus. aut ē dissimiliū specierum in suis partibus sicut si diceremus q vniuersum est finitum quia habet multa corpa Si dicatur primū tūc vel illud corpus quiescit vel mouetur si quiescat ergo nūq̄ poterit moueri ꝛ sic tollitur motus a rebus quia non est rō q̄re vna ps totius corpis homogenij moueretur toto quiescente cum totum et ps sint vnius nature sicut dictum est. Aut hoc corpus mouetur et sic nunq̄ quiescit quia non est ratō quare vna ps quiescit et non alia cum sint eiusdem nature et sic tollitur motus vel quies quorum vtrūq3 est inconueniens. Si dicatur scdm sc3 q illud infinitum sit dissimiliū ptium sm speciem hoc est incōueniens ꝓpē duo. primo quia tūc hoc infinitum non erit aliqd vnū simpliciē sed solum erit aliquod vnū aggregatōe eo modo quo dicimus q vniuersum sit vnum scdo quia vel ille partes dissimiles sunt finite sm numeꝝ vel infinite si sunt finite sm numeꝝ tūc non faciūt aliquod infinitum nisi vna ps sit infinita ꝛ si sic tūc vna ps corrūperet alias ptes vt dictum est in priori ratōne. vel ille partes sunt infinite sm numerum et tunc loca etiam sunt infinita et sic erunt plura infinita simul. Item pncipia rerū naturaliū erūt infinita qd reꝓbatū est pmo hui⁹ nō ergo pt dici q sit aliqd corp⁹ actu ifinitū

Anaxagoras autem.

Hic aresto īnpōit opinionē anaxagore q̃ dixit infinitū quiescē·et hoc iō q2 fulciret·i·sustentat et seipm·et q2 fulcit seipm ergo nō pt extra se mo= ueri·nō em̄ ē locus extra ipm i quē moueat· Ꝺz istam opinionē anaxagore reꝓbat aresto·duab⁹ rōnibus· Et pmo arguit ꝯtra suā rōem q2 ana xagoras dixit infinitū quiescē·q2 infinitū ē vbi aptū natū ē esse quasi dicēt q̃cq̃d quiescit in ali quo loco ē aptū natū eē in illo loco in q̃ quiescit qd nō est vniūsalit verū q2 aliq̃d quiescit in ali quo loco p violentiā sicut lap in colūna detēt⁹ et iō oportet adhuc aliā cām adiungē q̃re infini tū quiescit. Et simile ē de ēra q2 si ēra esset infini ta tūc tota ēra q̃esceret in medio non solum ex ea rōe q apta nata sit ibi q̃escē ꝫ q2 est grauis sic etiā anaxagoras habet vnam aliā cām ponē quare infinitū quiescit· Ꝺcōa rō q2 si totū iō q̃= escat q2 manet in seipso g° sic esset dicendū de p tibus qd est falsum·q2 si tota ēra esset infinita tūc tota ēra q̃esceret·ꝫ nō oportet h° de qualibet pte q2 adhuc ptes pñt moueri·

Omnino aūt manife

Ꝺcōa rō pncipal est oē corp⁹ sensibile siue na= turale habet grauitatē vel leuitatē·si hēat gra= uitatē g° ferē ad mediū·si habeat leuitatē ergo ferē ad extremū sursum ꝫ in infinito nō pt assig nari mediū vel extremū q2 ista sunt ēmī magnu dinū g° nō pt dici q sit aliqd corp⁹ natale isinitū

Arguitur

Maior est falsa q2 celum ē corpus naturale et tñ nec est graue nec leue sicut patet pmo et quarto celi Solum em̄ elemēta sunt grauia et leuia· Dicendū q aresto·loq̃r in ista rōne ꝫm opiniones antiq̃ꝝ qui ponebāt celum eē de natā quatuor elementoꝝ·et iō ista rō tenet ac si celū eēt igne= um sicut ipsi volebāt q2 ferrēt sursum· Vel dōm q aresto·intelligit p corp⁹ sensibile corp⁹ tāgibile sicut loquit de corpe sensibili scdo de generatōe·

Amplius omne cor·

Tercia rō talis ē oē corp⁹ sensibile ē in aliq̃ loco sed q̃libet locus habet in se aliquā dīfām loci sci licet sursum deorsum añ retro dextꝝ aut sinistꝝ sed hmōi dīe nō pñt eē in corpe infinito cum q̃li= bet dīfā talis iportat aliquē terminū qui repu gnat infinito·

Arguitur

Celum nō ē in loco g° non oīe corp⁹ sensibile ē in loco Dicendū q duplr aliq̃d ē in loco· Vno mō q2 cir cūscribit loco·et sic celū nō ē in loco· Alio mō ali quid ē in loco q2 eius ptes dēmināt aliqua dīfā loci·et eo mō etiā celū ē in loco q2 vna ps i celo ē sursum alia deorsum alia añ et alia retro ꝛcēis

Simpliciter autem·

Quarta rō ad idē stat in hoc si ipossibile ē esse locū infinitū g° ipossibile ē esse corp⁹ infinitū cū oē corp⁹ sit in loco·sed ipossibile ē locū eē infinitū qd ꝓbat q2 hec duo ꝯsequūt se scꝫ eē in loco ꝛ eē in aliq̃ loco sicut eē quātitatē et aliquā q̃titatē sed ipossibile ē aliquē locū eē infinitū q2 nec loc⁹ sursum nec loc⁹ deorsum pt eē infinit⁹ q2 sursum et deorsum importāt dēminatos ēmios· Ex isto textu solet elici ista autoritas· Nihil ē in genere quin sit in aliqua suaꝝ spēꝝ·sicut hic dt aresto· q nihil est in loco q̄n sit in aliquo loco·

Quod quidē igitur·

Postq aresto·posuit rōes ad vtrāq ptē de eē in finiti hic dēminat iā veritatē·et pmo de hoc an infinitū ē scdo quid est·dt g° aresto·q ex supiori bus quodāmō manifestū ē q infinitū quodāmō est et quodāmō nō est·q̃a si dicaē simplr infini= tū nō esse tūc tps habebit principiū et finē qd ē impossibile supposita mūdi ētnitate·et silr ma= gnitudo nō erit diuisibil in infinitū ergo seq̄tur q infinitū quodāmodo est·

Dicitur igitur esse ali

Hic ponit aresto·quō infinitū ē·et vult·q isfini tū nō ē in actu sicut ꝓbabāt vltīe rōes ꝫ est in poñā· Et hoc ꝓbatur q2 infinitū de q̃ hic loq̄mur inuenit in ꝯtinuis ꝫm diuisionē ꝛ i numeris ꝫm appositōem ꝫ manifestū ē q in ill inuenit isfini= tū in poñā q2 nō ē aliq̃s numer⁹ actu infinitus q2 tūc nō eēt numer⁹ repugnat em̄ q numeratū sit isfinitū·ꝫ numer⁹ dr p respcm̄ ad numeratū Item vltima vnitas ēminat numeꝝ g° nō est in finit⁹· Silr nō ē magnitudo isfinita ꝫm actū sed solū ꝫm potentiam·

Non oportet autem·

Hic vlteius exponit·a·quod dixit scꝫ q ē infinitū in poñā q2 posset quis sic arguē si isfinitū ē in po tētia g° q̄nq aliqd infinitum erit in actu q2 frus stra ē poñā q̃ nō reducit ad actū· Ꝺꝫ aresto· q duplr aliq̃d est in potētia· Vno mō aliq̃d est in

poña ad actū pfcm̄ sicut es ē poñ statua·q2 es pt fieri pfecte et 2plete actu statua.et eo mō isi nitū nō ē in poña· Alio⁹ aliq̄d ē i poña ad actū impfectū q̄ 2sistit in aliq̄ fieri et nō in fcō esse·et sic infinitū ē ens in poña reducibile ad actū imp fectū q2 ifinitū nūq̄ ē totū sil'·ß vna ps accipit p⁹ aliā sicut p3 in diuisione 2tinui infq̄ diuisione nō accipiūt ptes infinite sil' ß successiue diuidit i infinitū· Et in textu ponit silr̄e de ludo agonali fcō in olipo·i·in tali mōte q̄ ludi dicūt tunc eē in actu q̄n aliq̄ ps illoꝝ ludoꝝ p̄cessit et aliq̄ ps ē ventura· Et p istud soluit argumētū scm̄·q2 non o3 q̄libet potētiā reduci ad actū 2pletū et pfectū ß sufficit q̄ ducat ad actū q̄licūq3 sibi 2portionatū· Et iō buridan⁹ sic istā 2ositōem exponit 2tinuū ē diuisibile in infinitū·i· 2tinuū diuidit in has et in has ptes et sic de aliis et nō o3 sic exponi·cōtinuū ē diuisū in infinitum··

Aliter autem et intē·

Postq̄ aresto dixit an sit infinitū in potētia· Conit oñt in q̄bus repit infinitū·7 vult q̄ in trib9 sc3 in tpe in generatōe hoim·et in diuisione magnitudinū· Deīn poit 2uenietiā et dr̄iam inter ista infinita· Cōueniētia ē q̄ in oib⁹ istis inuenit infinitū accipiēdo aliq̄d p⁹ aliud fm quādā successionē·et iō q̄cq̄d actu suscipit ē sp finitū·sed infinitas fit in illo qd̄ h3 aliquā successionem·

Arguitur

Cōtinuū ē ens ifinitū 7 tn̄ ē aliqd̄ pmanēs g° n̄ sumitur rō infiniti fm aliquā successionē· Dōm q̄ cōtinuū capit duplr̄· Uno° fm illas ptes quas actualit' h3·et sic 2tinuū ē aliqd̄ pmanēs et nō ē in 2tinuo infinitas· Alio° accipit 2tinuū fm successiuā diuisionē in ptes eiusdē 2portōis·et sic cōtinuū ē aliqd̄ successiuū·et sic fm hoc inuenitur infinitum in cōtinuis·

Sed in magnitudini

Hic oñt dr̄iam istoꝝ ifinitoꝝ·et stat i hoc q2 ille ptes fm quas sumit infinitas in tpe sic se hn̄t q̄ nulla eaꝝ manet·ß ille ptes fm quas sumit i finitū i generatōe hoim sic se hn̄t q̄ aliq̄ manēt et aliq̄ nō manēt·q2 aliq̄ hoies sunt et aliq̄ fuerūt·ß in diuisione magnitudinū oēs ptes fm q̄s sumitur infinitum manēt·

Nō autem secundum

Hic ponit 2uenientiā int' infinitū i magnitudini bus fm diuisionē et i numeris fm appositōem Et ē ista 2uenietia q2 vtrobiq3 ifinitū accipitur fm poñam·ß ē dr̄ia·q2 in appositōe magnitudinū nō excedit q̄cūq3 magnitudo data·q2 alr̄ eēt actu infinitū·ß in diuisione q̄cūq3 q̄titas excedit in min⁹·q2 nō ē ita pua magnitudo q̄n vlterius diuidat·et q̄ sic ē duplex ifinitum 2cordat opinioni platonis q̄ posuit ifinitū ex pte materie·ponēs duo pncipia ex pte matie·s·magnū qd̄ ptinet ad additōem et puū qd̄ ptinet ad diuisionē·videt tn̄ q̄ plato solum vsus fuit infinito fm appositōem·q2 posuit infinitū eē in numeris·7 i numeris aliq̄d crescit fm appositōem i infinitū·

Querit

Utrū sit aliqd̄ infinitū actu in reꝝ natura· Dōm q̄ infinitū in poña eē in reꝝ natura ex textu pbatū ē, et g° ß q̄rit de infinito i actu Ad q̄stionē igit dōm q̄ infinitū capit duplr̄· Pmo° p infinito formali qd̄ i finitū ē forma in nullo 2tracta nec ad mariā sicut sunt forme naturales·nec ad eē specificū sicut sunt subē sepate· Et eo° d̄s et primū ens solū est infinitū qd̄ sic pbat·q2 hoc ē infinitū qd̄ in n° ē cōtractū·ß sicut iā dcm̄ est·et lati⁹ in p̄mo·hoc pmū ens in nullo ē 2tractū ergo ē simplr̄ infinitū· Et tale ifinitū necesse ē eē·q2 hoc ē necessariū esse vbi eē ē de eentia rei·q2 eentia nō sepat ab eo c⁹ ē eentia·ß eē ē de eentia et de rōe pmi entis seu pme cāe·ergo pmū ens necē ē esse· Itē hoc infinitū necē est eē vnū qd̄ pbat duplr̄·pmo q2 impossibile ē p se sbsistēs 7 pfcm̄ mltiplicari·ß istd̄ infinitū ē p se subsistēs et pfcm̄ ergo n̄ pt multiplicari·minor ē manifesta maior p3·q2 ois multiplicatio vel ē indiuidual' et p mariā·vel ē formalis et specifica p dr̄iam·ß q2 pmū ens ē p se subsistēs·sic nō multiplicat pmo mō p mariā·et q2 ē sūme pfcm̄·iō non multiplicat scd̄o° sc3 p dr̄iam specificā·q2 qd̄ sic multiplicat hoc ē p̄us impfcm̄·q2 dr̄ia addit pfectōe3 illi cui addit· Scd̄a rō ad idē q̄cq̄d ē sūme pfcm̄ nō pt multiplicari·d̄s est sūme pfcūs ergo ifinitū tale nō pt multiplicari· mior ē nō maior pbat·q2 si eēnt duo ifinita formalia i actu tūc hn̄t aliquā dr̄iam adiuicē alr̄ nō eēnt duo· Illa g° dr̄ia erit i vno et n̄ in alio Si g° illa dr̄ia dicat aliquā pfectōz·tūc i vno ē aliqua pfectō q̄ nō ē in alio·g° vnū nō ē sūme pfcm̄· Uel tal' dr̄ia d̄t i pfectōnem·et tūc vnū erit impfcm̄·et sic nō erit ifinitū formale· Alio° accipit ifinitū p ifinito matiali·7 hoc pt capi duplr̄ Uno° sȳcathegrāmatice et sic v3 i discretis n̄ tot

q̄n plura. et i ↄtinuis nō tm̄ q̄n maī⁹. et sic acci-
piẗ ifinitū p ītimito ī poña. et sic ifinitum ē sicut
d̄r i textu. q̄ i ↄtinuis iuemūẗ infinite ptes ꝓm
diuisionē i ptes eiusdē ꝓportōis. et i discretis in
uenẗ ifinitū ꝓm ↄtinuā appositōem vel additōz
¶ Alio⁰ accipiẗ ifinitū cathegrāmatice. et tūc itez
accipiẗ dupl̄r. Uno⁰ ex pte radicis q̄ ē mat̄ia. et
sic ifinitum d̄r mat̄ia nō t̄miata p formā. q̄ ali
q̄d d̄r ifinitū. q̄ nō t̄minaẗ. mat̄ia āt t̄minaẗ per
formā. si ergo intelligaẗ mat̄ia sine forma itelli-
giẗ mat̄ia ifinita. et isto mō ipossibile ē ifinitum
eē. q̄ sicut i pmo oñsum ē mat̄iā esse sine forma
iplicat ↄtradictōez. ¶ Alio⁰ accipiẗ ifinitum mat̄iale
cathegrāmatice ex pte effect⁹ q̄ ē q̄titas. et sic ifi
nitū ꝓcat quātitatē extēsā sine t̄mio vel numez
extēsum absq̄ t̄mio. et sic itez ipossibile ē eē infi
nitū q̄d ꝓbaẗ pmo de magtudie. scdo de nume-
ro. q̄ magnitudo vel ē mathematica vel phisica
¶ Mathematica magnitudo ē t̄miata figura. ꝛ sic
nō ē ifinita. Phisica āt magnitudo ↄseq̄ẗ aliquā
formā nat̄alē. ſ3 forma nat̄alis h3 det̄miata acci
dētia. g⁰ etiā h3 det̄miatā q̄titatē. ꝛ hoc ē q̄d d̄t
aresto. i scdo de aīa q̄ oīm nat̄a ↄstātiū cert⁹ ē
t̄min⁹ augmēti et decremēti. ¶ Itē oē corp⁹ nat̄ale
est mobile. ſ3 dato aliq̄ corpe infinito ipm nō eēt
mobile q̄d sic ꝓbaẗ. Nō eñi mouēẗ rcē. q̄ ifinitū
occupat oīa. et sic nō eēt loc⁹ extra ipm ad quē
mouēẗ. nec mouēẗ circulariẗ. q̄ ptes ñ succederēt
sibi in vnū locū q̄d req̄riẗ tñ ad motū circularē
sicut ꝓbaẗ pmo celi. ¶ Eo mō oñdiẗ etiā de nume
ro. q̄ oz oēm multiplicatōem numeralē eē in ali
qua spē numeri. et p ↄñs ñ ē multiplicatō infini
ta in numero.

Queritur Utz possibile sit aliq̄d cor
pus eē actu infinitū. Dōm
q̄ ē simpliciẗ ipossibile. et hoc ꝓbaẗ. q̄ q̄cq̄d impli
cat ↄtradictiōem ē simpliciẗ impossibile sic sc3 q̄
p nullā poñam fieri p̄t. ſ3 eē aliq̄d corp⁹ actu in
finitū implicat ↄtradictōem. q̄ si eēt corp⁹ actu i
finitum tūc seq̄reẗ q̄ forma illi corpis eēt simul
finita et infinita in ordine ad mat̄iā g⁰ in ordie
ad idē q̄d ē impossibile. Añs ꝓbaẗ q̄ .s. illa for-
ma eēt finita. q̄ dat eē finitū mat̄ie. q̄ ↄtrhiẗ ma
teriā ad aliquā spēm. ¶ Est etiā infinita in ordine
ad mat̄iā. q̄ informat mat̄iā infinitā. exempli
grā. ponaẗ q̄ sit aer ifinit⁹ i q̄titate tūc forma
subalis aeris erit finita i ordine ad mat̄iā. q̄ ipi
mat̄ie aeris dat eē specificū q̄d est finitū. et tñ in
format mat̄iā aeris ifinitā. ergo illa forma erit
simul finita et infinita.

Arguitur Infinitū repiẗ in q̄titate
ſ3 impossibile ē q̄titatē eē
infinitā. ergo ipossibile est aliq̄d ifinitū esse. et p
ↄñs ē male dcm̄ q̄ aliq̄d ē infinitū. Dōm q̄ q̄
titas accipiẗ dupl̄r. Uno⁰ p q̄titate molis siue
magnitudis aut extensionis. et in tali q̄titate
inueniẗ ifinitū mat̄iale. Alia est q̄titas v̄tutis
q̄ attendiẗ penes pfectōem et bonitatē rei. sicut
d̄t aug⁹ in hijs q̄ ñ sūt mole mag̃ idē ē esse ma-
ius q̄d meli⁹. et in tali q̄titate ñ inueniẗ ifinitū
mat̄iale ſ3 formale. Per hoc g⁰ dōm q̄uis nō ē
aliq̄ q̄titas mol̄ infinita ē tñ aliq̄ q̄titas v̄tu
tis infinita et in tali q̄titate v̄tutis poniẗ infi
nitum formale sicut dictum est.

Arguitur Rōnes infiniti repugnant
pmo pncipio g⁰ male d̄r
q̄ hoc pncipiū sit ifinitū formale. Añs ꝓbaẗ. q̄
postea d̄t. a. q̄ de rōe ifiniti ē q̄ sit mat̄ia. q̄ sit
ps et q̄ sit impfcm̄. ¶ Dōm q̄ aresto. loq̄ẗ ibi de
infinito mat̄iali accepto syncathegmatice q̄ ta
le infinitū p̄t esse in poña. hoc āt h3 rōem mat̄ie
et impfecti q̄d ē in poña ꝓm appositōem vel ꝓm
diuisionē. Infinitū āt formale ē pncipiū efficiēs
et non materiale.

Arguit Mathematici vtūẗ ifinito ma-
t̄iali g⁰ ifinitū mat̄iale ē. Añs
ꝓbaẗ q̄ mathematic⁹ vtiẗ infinito mat̄iali di-
cēs sit linea ifinita. ¶ Dōm q̄ dupl̄r p̄t aliq̄d di
ci infinitū. Uno⁰ q̄ oio careat t̄mis. et sic mathe
matici nullū ponūt eē infinitū. q̄ mathematici
oēm q̄titatē dicūt eē sub aliq̄ figura ſ3 figura ē q̄
t̄mino vel t̄mis claudiẗ. oz g⁰ oēm q̄titatē mathe
matice acceptā hrē t̄minū vl̄ t̄minos. Alio⁰ aliq̄d
ē infinitū q̄ ab eo p̄t abstrahi q̄cūq̄ q̄titas ꝓm
ymaginatōem sic mathematici dicūt aliq̄d esse i
finitū et g⁰ ñ vtūẗ infinito in actu ſ3 in poña. q̄a
illā lineā vocāt infinitā a qua sp aliq̄d abstra-
hitur quod est infinitū in potentia.

Arguit Videẗ q̄ possit eē ifinitū i actu ꝓ
baẗ q̄ q̄cq̄d ñ est ↄtra rōez alic⁹
hoc p̄t sibi ↄuenire ſ3 infinitū nō est ↄtra rōnem
q̄titatis g⁰ p̄t q̄titas esse infinita. ¶ Dicendū
q̄ quātitas accipiẗ dupliciẗ. Uno mō ꝓm rōez ge
neris et absolute. et sic infinitū nō repugnat q̄ti
tati sed infiniti rō q̄titati couenit sicut diciẗ p
mo hui⁹. Alio mō capiẗ q̄titas ꝓm rōem c⁹libet
det̄minate spēi et sic repugnat q̄titatem esse infi
nitā q̄ oīs q̄titas accepta ꝓm aliquam spēm h3

terminū sicut corp⁹ terminat duab⁹ supficiebus supficies ꝯminatur duabus lineis et linea duobus pūctis.

Arguitur Quicq̄d ꝯuenit generi etiam ꝯuenit alicui spēi. si ergo q̄titati in genere ꝯueniat infinitū ergo etiā alicui spēi q̄titatis. ¶ Dōm q̇ dupl'r aliq̄d cōuenit generi. Vno mō q2 ponit actualit' eē in genere. et sic ē verū q̇ q̄cq̄d cōuenit generi etiā ꝯuenit alicui spēi. Et rō est. q2 gen⁹ non est in actu subsistendi nisi in spēbus. si ergo aliqua q̄titas subsistat ſm actū in genere etiā debet eē i aliqua spērum. Alio mō aliq̄d ꝯuenit generi p nō repugnantiā. q2 sc3 nō repugnat rōni generis. et tunc nō oportet q̇ illud etiā cōueniat alicui spēi et rō illius est. q2 aliq̄d p̄t alicui repugnare ſm rōem dr̄ne q̄d tñ non repugnat sibi ſm rōem generis sicut eē volatile repugnat aīali rōnali. sed nō repugnat aīali in genere. q2 ergo infinitum repugnat cuilibet magnitudini accepte ſm rōem dr̄ne ideo nō p̄t actu aliqua magnitudo eē infinita.

Arguitur Quicq̄d contingit ab alio abstrahi ꝯtingit alteri addi. sed ꝯtingit infinitas ptes abstrahi a magnitudine ſm diuisionē. et si ille ptes addant' alteri tūc fit infinitū in actu. ¶ Dōm q̇ nō est simile in diuisione magnitudinū et i appositōe magnitudinū. q2 in diuisione magnitudinū accipit' infinitū sed in appositōe magnitudinū n̄ fit infinitū cui⁹ rō est. q2 infinitū h3 rōnem potentie et materie sicut dr̄ hic in textu qñ ergo pcedit' ad diuisionē magnitudinū tūc pcedit' ad potentiā. et iō tūc pceditur ad infinitū sed qñ pceditur in appositōe magnitudinū tunc pcedit' a potentia ad actū. et ideo tūc nō accipit' infinitū.

Arguitur In diuisione magnitudinū nō est pcessus i ifinitū pbatur q2 magnitudo h3 determinatas ptes quibus acceptis nō sunt alie ptes accipiende sicut in ligno .x. pedum illis .x. pedibus acceptis nō sunt accipiende alie ptes. q2 tūc ē finis. ¶ Dōm q̇ magnitudo dupl'r diuidit'. Vno mō ſm ptes eiusdem q̄titatis. et sic nō pcedit' in infinitū in diuisione q2 dat' prima ps et vltima. exēpli grā. si lignū decupedale diuidatur in .x. pedalia nō est pcessus in infinitū. Alio mō diuidit' magnitudo ſm ptes eiusdem pportōis sicut qñ diuiditur magtudo in duas medietates. et iterū illa medietas in .ij. medietates et alia in .ij. medietates. et sic fit pcessus in infinitū in diuisione. Dicūtur autē iste ptes eiusdem pportōis. q2 omnes ptes hñt eandē pporcionē ad totū a quo prime diuidūtur sicut mediū ad integrū vel sicut dimidiū ad duplum. et iō nō sunt ptes eiusdem q̄titatis. q2 ptes posteriores sunt minores p̄oribus sunt tamen eiusdem pporcionis.

Arguit' Tempus et motus sunt infinita et sunt in actu. ergo erit aliquod infinitum in actu. et q2 motus fundat' in magnitudine ergo magnitudo erit actu ifinita. ¶ Dōm q̇ motus et tp̄s hñt infinitatē potētialem ſm successionē p̄oris et posterioris. et tñ nō seq̄tur si illa sint infinita q̇ magnitudo erit infinita. q2 magnitudo ex sui natura h3 totū eē sil' si ergo poneret' magnitudo infinita tūc esset aliq̄d actu infinitū. sed ad hoc q̇ tp̄s et motus sūt infinita seq̄tur q̇ sit aliq̄d infinitū ſm poñam.

Arguit' Numerus est potentialit' infinitus. ergo etiā actu infinitus. q̄a oīs poña ē reducibil' ad actū. ¶ Dōm q̇ duplex est poña sicut duplex ē act⁹ q̄dā ē poña reducibilis ad actū cōpletū et pfectū. et sic nō ē numer⁹ in poña infinit⁹. Alia ē poña reducibil' ad actum impfectū sc3 pmixtum cū poña q̄ actus ꝯsistit in fieri. et nō in fcō esse. et sic numer⁹ ē infinitus in poña. q2 dato q̄cunq3 numero p̄t dari maior numer⁹ nō tñ dat' numer⁹ actu infinit⁹. Vñ valde dr̄it hō ē poña albus et numer⁹ ē poña infinit⁹ q2 hō ē poña alb⁹ q̄ poña p̄t reduci ad actū pfectū. Sz sic nō ē numer⁹ poña ifinit⁹ q̄ actu fiat q̄nq3 ifinit⁹ ſ3 dr̄ poña infinitus q2 sp ei p̄t aliq̄d addi. Vñ sicut spēs numerorū sūt poña infinite ita etiam indiuidua numerorū sed repugnat numerū habere infinitatē in actu.

Arguit' Infinitū ē in reb⁹ g° infinitū ꝯña ptz q2 si vnū cōtrariorū ē in natura et reliquū erit i nat'a sicut patet in pp̄etatib⁹ ꝯtrariorū. ¶ Dōm q̇ ifinitum capit' dupl'r. Vno° p ifinito mat'iali i actu. et sic ifinitū opponit' finito ꝯtradictorie. ſ3 nō oz si vnū ꝯtradictoriorū sit i nat'a q̇ etiā alterū sit i nat'a. q2 alterū cōtradictoriorū ē nō ēs. Alio° accipit' ifinitū p ifinito i poña et p̄uatiue. et tūc etiā ifinitū repit' in nat'a et tūc nō opponūt' pp̄e ꝯtrarie ſ3 poti⁹ p̄uatiue. et sic ifinitū ē in reb⁹ ſm poñam sicut dcm̄ ē

Arguitur De ifinito ē scia ergo ifinitū est. Consequētia pbatur. q2 illud quod nō est in actu nō habet passio

nes ergo de illo qd nō ē in actu nō est sciētia. Dicendū q si capiat infinitū p infinito materiali in actu tūc infinitum nō est. nec habet diffinitōem qd rei sed solū quid nois. nec de ipso est scientia ppie scʒ q est sed q non est. Alio mō accipit infinitum p infinito in poña. et hoc mō ifinitū est suo modo scʒ i poña. et hoc habet passiones sue essentie correspondentes scʒ potentiales et imꝑfectas. Et si dicatur deus potest facere ifinita. Dōm q verū est infinita sincathegramatice. qꝛ non tot qn plura. ꝯ nō infinitum cathegramatice scʒ quātitatē extensiam sine ēmino. qꝛ hoc iplicat cōtradictōem sicut dcm̄ ē.

Queritur Utrū ueniat ifinitum in cōtinuis ſm diuisionem et in numeris ſm appositōem. Dōm q sic. qꝛ sicut dicitur in textu. ifinitum ueniť i rebus ſm poñaʒ & ſm successionē. ꝯ i numeris pt esse successiua additō i ifinitū sn̄ ēmino. & i ꝯtinuis successiua diuisio sn̄ ēmino gº i eis ueniť infinitū de q̄ hic loq̄mur.

Arguitur In diuisione cōtinui deueniť ad minimū. et i appositōe numeri deuenitur ad maximū. ergo nō est ifinitas i eis. Primū patet i primo huiꝰ vbi dictum est q ē dare maximū et minimū i rebus. Dōm q q̄titas pt capi dupliciter. Uno mō ſm q ueniť in materia ymaginabili. et sic q̄titas pt crescere in ifinitū loquendo de discreta q̄titate qꝛ potest per ymaginatōem semꝑ fieri maior. Sile pt etiam q̄titas diuidi i minus si est cōtinua. Alio mō accipitur q̄titas phisice ſm q habet relationem ad corpus phisicū et sic dicūt aliqui q infinitū nō ueniť in q̄titate. sed hoc nō pt dici qꝛ tūc ifinitum non esset passio phisicalis et sic male tractabitur in phisica de infinito. Et ideo aliť dicendū est q q̄titas phisice accepta pt accipi dupliciť. Uno modo ſm rōnem generis scʒ ſm rōnem corporeitatis & sic infinitum nō repugnat q̄titati sic accepte. Alio mō accipiť q̄titas phisica ſm q poniť sub aliqua determinata spē rei naturalis & sic repugnat sibi infinitas quia forme rerum naturaliū nō saluanť sub quacūqʒ pua q̄titate sed oportet esse determinatam q̄titatem in determinata spē. Et sic dicit arestō. primo huiꝰ q ē dare minimam carnem q̄ si diuideretť nō maneret caro sed resolueretť in cōtinēs.

Arguitur Hoc est impossibile quo posito sequiť impossibile ꝯ posito q diuidatur cōtinuū in infinitū. seq̄tur impossibile. ergo ipm erit impossibile. Minor ꝓbatur quia ponendo eam in esse seq̄tur impossibile sic scʒ continuū est diuisum in infinitū. Dōm q nō dʒ poni in esse in vnā de pn̄ti ſm actū ꝑfectum sed ſm actum imꝑfectū et ideo debet poni in vnaʒ de pn̄ti sic. Continuū diuidiť in ifinitum qꝛ sicut dictū est ista poña diuisionis nō reduciť ad actū ꝑfectum.

Arguitur In primo huiꝰ dictum ē q oē finitū p ablatiōem finiti consumitur. sed abstrahēdo ꝑtes a cōtinuo finitum cōsumiť ergo nō pt diuidi in infinitū. Dōm q a cōtinuo pn̄t auferri dupliceś ꝑtes qdā scʒ eiusdem q̄titatis et sic statim ꝯsumiť. Alio mō pn̄t auferri ꝑtes eiusdē ꝓportōnis et sic nō cōsumitur etiam procedēdo in infinitū.

Accidit autē cōtrariū.

Postq̄ arestō. oñt an sit infinitū qꝛ scʒ oñt q sit in poña. Hic ꝯn̄r oñt qd ē hꝰ ifinitū et primo ponit diffinitōem antiquoꝝ et dť q ꝯtrario mō diffiniendū est infinitū quō antiqui diffinierūt. dicebant enī antiq̄ q infinitū ē extra qd nihil ē. Dʒ arestō. dť q opposito mō diffiniendū ē sic scʒ q ifinitū ē cuiꝰ q̄titatē accipiētibꝰ sp ē aliquid extra accipe.

Signum autem est et.

Hic arestō. oñt diffinitōnem suā p signū qd sumiť ex cōi locutōe hoim q̄ dicunt q anuli sunt ifiniti qꝛ accipiētibus q̄titatem in anulo sp est aliqd de nouo accipe p circulatōem in ifinitū. Est tn̄ dria qꝛ in anulo nō accipiūť noue ꝑtes sp. ꝯ qñqʒ ꝑtes prius accepte iterū accipiūť ꝯ i diuisione ꝯtinui in infinitū sp accipiuntur noue ꝑtes in infinitū quia semper minores ꝑtes.

Cuius autē nihil est.

Hic imꝓbat diffinitōem antiquoꝝ scʒ q infinitū ē extra qd nihil est. et stat imꝓbatō in hoc illud qd ēst diffinitō totius et ꝑfecti nō pt esse diffinitō infiniti. ꝯ ista ē diffinitō totius et ꝑfecti ergo n̄ ē diffinitō infiniti. Maior pʒ. qꝛ infinitū nullo mō pt esse totū et ꝑfectum. qꝛ aliquid dr̄ ꝑfectum qd habet finē qꝛ finis est ꝑfectio rei. si ergo infinitū essʒ ꝑfectū gº infinitū hrēt finē & sic nō eēt ifinitū. minor ꝓbať qꝛ sicut aliqd dr̄ totū in vniūso qꝛ simplr nihil extra ipm sic aliqd dr̄ totū ꝑticulare qꝛ nihil est extra ipm spectās ad sui naturā et ideo totum et ꝑfectum idem sunt vel propinqua ſm naturam sunt enī propinqua ſm naturam. quia perfectum est cōmunius q̄ totū ꝓprie enī totum inuenitur in ꝑfectis cōtinuis sicut in materialibus sed ꝑfectū

inuenitur etiam in non quãtis·quia sub e sepatẽ dicũtur ꝑfecte et tñ nõ cõuenit eis ꝓpe ꝙ sint tota

Arguitur Si ꝑfectum est quod habet finem tũc sequeret ꝙ deus non esset ꝑfectus quia non habet finem· ¶ Dicendum ꝙ aresto loquitur de hijs que nata sunt habere finem Deus autẽ nõ est natus habere finem et idõ etiam potest dici ꝙ deus est sibi finis et ꝑfectõ

Unde melius opinan·

Hic ex ꝑdictis compat adinuicem opinionem melissi et pmenidis·et intendit ꝙ permenides melius dixit mũdum et vniuersum esse finitum ꝑ eq̃ pugnans·i·eq̃lr̃ distãs a medio in quo significabat vniuersum esse sperice figure·ꝟ Melliss⁹ dixit vniuersum esse infinitum q̃ ergo vniuersum habet rõnem totius et ꝑfecti sic repugnat sibi ꝙ sit infinitum et ideo totum et infinitũ nõ ꝯsequũtur seinuicem sic ꝙ cõtinuant adinuicẽ sicut linũ lino in filando. Pro cuius intellectu sciendũ ꝙ ꝓuerbium erat apud antiquos ꝙ illa que cõsequũtur seinuicem dicũtur cõtinuari in filando sicut linum lino.

Quoniam hinc accipi

Hic excludit arestot·falsam opinionem ortam ex illa diffinitõe antiquoꝝ et quia oppositoꝝ subiectorum sunt opposite passiones·et q̃ ãtiqui diffiniebãt opposito mõ infinitũ et aresto·ideo etiam de infinito ponũtur opposite ꝓprietates quia eñ antiqui dicebant infinitũ esse idẽ cũ ꝑfecto ideo dicebãt ꝙ totum esset de rõne infiniti·Et q̃ totũ et perfectum ſm ꝙ hmõi est ꝯgnoscibile sic vltius dicebãt ꝙ infinitũ est ꝑ se notũ·et q̃ totũ cõtinet ptes dicebant infinitũ cõtinere oĩa·Sed arest· attribuit infinito oppositas ꝓprietates· Contra ꝑmã dicit ꝙ infinitum habet rõꝫ ptis q̃ infinitũ accipit ſm potentiã in aliq̃ re sicut dictũ est ꝟ tal' potẽalitas accipitur vel in appositõe ptiũ vel in diuisione ⁊ ideo infinitum habet rõnem ptis·contra scꝫꝫ ꝓprietatem dicit aresto·ꝙ infinitũ est ignotũ et hᵒ ex eo q̃ infinitum habet rõem matẽie sed materia ſm ꝙ hmõi est ignota sicut dicit primo hui⁹·Contra tertiã ꝓprietatem dicit ꝙ infinitũ cõtinetur et non cõtinet quod iteꝝ patet ex ꝑdictis q̃ materia cõtinetur sub forma et ps sub toto ⁊ cum infinitum habet rõnem matẽie et ptis seq̃tur ꝙ ꝯtineatur et non continet·

Quando sic continet·

Hic cõsequẽnt specialr̃ excludit opinionem ꝑlotis qui posuit infinitum ĩ sensibilib⁹ et ĩ intelligibilib⁹ quia posuit etiam infinitũ in ꝑdeis que sunt itelligibilia et tamen addidit ꝙ magnũ et puũ sũt radix ĩfiniti· Istõ ãt ẽ incõueniẽs quia si sic tũc sensibilia cõtinerẽt ĩtelligibilia q̃ magnũ et puũ sunt sensibilia ⁊ hñt ĩ se ĩfinitũ qđ ĩuenit ĩ itelligibilib⁹ ergo intelligibilia cõtinẽtur a sensibilibus · Qꝫ aũt istud sit inꝯueniẽs patet q̃ intelligibilia sunt formaliora sensibilibus et magis in actu·cũ ergo forma ꝯtineat materiã et nõ ecõtra nõ p̃t dici ꝙ sensibilia ꝯtineant intelligibilia sed poti⁹ ecõtra scđo quia intelligibilia cũ sint magis in actu sunt magis nota ꝟ sensibilia cum habeant aliquid de materia sunt ignota sed ignota ꝯtinent ꝑ nota et ñ ecõtra ergo intelligibilia ꝯtinent sensibilia·

Secundum rõnẽ aũt·

Hic ex ꝑdicta diffinitiõe infiniti posita ab aresto· assignat rõnem eoꝝ que dicũtur vere de infinito ⁊ est primũ q̃re infinitum ꝯtinetur et non cõtinet ⁊ vult q ratõ ad hoc est·quia infinitũ habet rõnem materie iꝑfecti et ptis·sed forma cõtinet materiaꝫ et nõ ecõtra et totum cõtinet ptes ergo infinitũ etiam continetur et non cõtinet·Ex hoc vlterius elicit tertiã ꝓprietatẽ infiniti que est·ꝙ in diuisione magnitudinũ ꝓceditur in infinitum ·ꝟ in appositõe magnitudinũ nõ ꝓcedit ĩ ifinitũ q̃ i diuisione magnitudinũ ꝓcedit ab actu ad potentiã ⁊ q̃ infinitum tenet se in ratõne potentie ideo sic ꝓceditur in ifinitum sed in appositõe ꝓceditur a potẽtia ad actũ sed infinitum nõ sumit ex pte actus· et ideo sic nõ ꝓceditur in infinitũ·

Rationabiliter autem

Hic ponit aliam ꝓprietatem infiniti et est ꝙ ĩ numeris non ꝓceditur in ifinitũ in min⁹ sicut ĩ magnitudinib⁹·cuius rõ est q̃ in numeris deuenitur ad vnũ terminũ indiuisibilem in minus scꝫ ad vnitatẽ vltra quẽ nõ p̃t esse ꝓgressus vlterior ꝟ ĩ diuisione magnitudinũ ꝓceditur in infinitũ in min⁹·

Querit Utrũ vnũ sit indiuisibile ¶ Dicendũ ꝙ vnũ potest capi dupliciter·Uno mõ matẽialr̃ ꝓ illo qđ ẽ vnũ et sic ẽ manifestũ ꝙ vnũ ẽ diuisibile q̃ hꝫ ptes q̃titatiuas diuisibiles loq̃ndo de vno qđ est de p̃nto q̃titatis Alioᵒ accipit vnũ formalr̃ ꝓ vnitate q̃ ẽ forma illi⁹ qđ ẽ vnũ ⁊ sic vnũ ẽ totalr̃ idiuisibile q̃ diuisio repugnat vnitati·

In plus eni semper ē·

Hic aresto·ponit cām alteri⁹ ꝓprietatis sꝫ quare additō in numeris excedit oēm determinatā mł titudinem· Et dicit ꝙ hoc iō ē·qꝛ magnitudo diuidit i infinitū·sꝫ numer⁹ materialis q̄ crescit in infinitū causat ex diuisiōe magnitudis ergo etiam talis numerus crescit in īfinitū·et dicebatur notant de numero mat̄iali·qꝛ numerus qui sequitur formalē diuisionē terū nō crescit i infinitū·ꝫ talis numer⁹ accipit ꝫm spēs vniūsi q̄ sunt finite quo ad naturā q̄uis nō q̄ ad nos· Est tñ ꝯsiderandū ꝙ q̄uis numerus p appositōem crescit i infinitū non tñ magnitudo crescat i infinitū p appositōeꝫ sicut dictū est qꝛ effectus diuisionis alicui⁹ magnitudis non est appositō magnitudinū·sed numerus q̄ imediate ꝯsurgit ex diuisione et iō bene d̄r in textu ꝙ numerus crescat i infinitū ex diuisione ꝯtinui·ꝫ nō bene diceret ꝙ appositio magnitudinū cresceret i infinitū·⁊ idō addit aresto·i textu aliā ꝓprietatē sꝫ ꝙ in magnitudinibus i maiuꝫ nō ꝓcedit in īfinitū·qꝛ tūc eēt aliquod infinitū i actu qd̄ ē impossibile·et eēt aliqd̄ maius celo que oīa sunt incōuenientia·

Arguitur

Numer⁹ nō causat ex diuisione ꝯtinui·ꝓbat qꝛ prius n̄ causat ex posteriori ꝫ vnitas ē prior ꝯtinuo ergo nō causat vnitas ex cōtinuo nec etiā numerus· Dīm ꝙ oīs numerus mat̄ialis causat ex diuisione ꝯtinui q̄uis sit aliquis numerus formalis extra res mat̄iales qui est p̄or q̄ꝫ sunt ꝯtinua ⁊ iō vnitas mat̄ialis q̄ est de p̄dicamēto q̄titatis reductiue nō est p̄or ꝯtinuo q̄uis vnitas trāscēdens sit prior cōtinuo·

In finitum autē non·

Cōsequēt oñdit quō differenter īfinitū de p̄it in diūsis·⁊ vult ꝙ repit in diuersis nō vniuoce sed ꝫm prius et posteri⁹ qꝛ repit i magnitudine p̄us deinde in motu et postea in tp̄e qd̄ sic ptꝫ·qꝛ infinitū repit in eis rōe ꝯtinuitatis·ꝫ ꝯtinuitas prius repit in magnitudine·deinde in motu · deinde in tp̄e sicut d̄r i quarto huius·

Non remouet autem·

Hic ponit cās illarū ꝓprietatū quas aliȷ̄ dicebāt de infinito et p̄mo dicit quō mathematici vtūtur in finito·scd̄o quō infinitū habet rōem cause·quo ad primū vult ꝙ mathematici nō vtūtur infinito cathegrāmatice accepto sed sincathegrāmatice qꝛ dicūt hoc esse īfinitū vnde abstrahi p̄t quedaꝫ in determinata q̄titas · Quo ad scd̄m itēdit aresto ꝙ infinitū ꝫm veritatem nō habet rōem cause efficientis sicut ponebāt antiq̄ ꝫ habet ratōnē cause mat̄ialis qd̄ sic ꝓbatur·qꝛ de rōne mat̄ie est eē in potētia et stare sub p̄uatōe ꝫ sic ē de īfinito de quo aresto·loq̄tur·Sit em̄ tale infinitū ꝫm potētialem diuisionē in ꝯtinuis et ꝫm poñaleꝫ appositōem in discretis et iteꝝ infinitū ex noie ip̄ortat aliquid subiectū p̄uationi·qꝛ infinitū ꝫm ꝙ hmōi significat carēs fine siue t̄mino·ꝫ res t̄minat per formā iō d̄r infinitū qd̄ nō habet formam vel terminū·

Reliquum āt aggredi

Hic aresto·soluit q̄nqꝫ rōes p̄us positas ad ꝓbandū ꝙ sit aliqd̄ infinitū ⁊ aliq̄ rōes ex eis videbāt ꝓbare ꝙ infinitū sit in actu·et iō tales oēs falsum ꝯcludūt· Sūt tñ alie rōes ꝓbantes infinitū eē in poña et tales rōnes sunt admittende tanq̄ vere· Soluit g° p̄mo illā rōeꝫ q̄ dicebat ꝙ necesse esꝫ eē actu īfinitū si generatōes durarēt in īfinitū· qꝛ oportet in qualibꝫ generatōe accipe nouā mat̄iam nisi ergo esꝫ mat̄ia infinita nō posset sp eē generatio ex mat̄ia· Rñdit aresto·ꝙ hoc nō est necessariū qꝛ nō oportꝫ in generatōe accipe nouā mat̄iā q̄ nūq̄ fuit sub aliqua forma·ꝫ generatio vni⁹ est corruptio alterius·et sic ex eadē mat̄ia aliq̄d corrumpit et iterū generat·et sic dicit aresto·scd̄o de generatiōe ꝙ generatōes fiūt ꝫm circulū et nō ꝫm rectū·

Amplius tangi et fi·

Hic soluit aresto· aliā rōnem que fuit ꝙ omne corpus finitur aliquo alio· detur ergo aliqd̄ corpus vł ergo illud finitur aliquo alio et illud iteꝝ aliq̄ alio et sic i īfinitū ⁊ fiererit īfinitū i multitudie corpoꝝ vel ꝓcedit ad aliqd̄ corpus quod continet et non continetur et tūc hoc corpus erit infinitum quia non finitur aliquo alio· Respōdet aresto·ad primam ptem assumpti p interemptōnem et vult ꝙ nō omne illud quod finitur finitur aliquo alio· Differentia em̄ est inter finiri et tangi quia finiri dicitur absolute et tangi respectiue · Finitur enim aliquid per proprias dimensiones et non ab alio sicut primū celum et ideo illa pars assumpti est falsa ꝙ omne quod finitur finitur ab alio·

Intelligentie autē cre·

Hic aresto· soluit rōem que fuit q̄nta in ordine· et fuit sumpta ƀm antiquos ex p̄te intelligentie siue ymaginationis· Ex quo em̄ ymaginatio p̄t apprehendere aliquid infinitū extra celū· et quicq̄d apparet ē verū ƀm antiq̄s· g° est vnū spaciū īfinitū extra celū· R̄ndit aresto· q̄ intelligentie siue ymaginatiōi credere est incōueniēs· q̄ intellect⁹ noster p̄t ymaginari et intelligere aliqua falsa· et hoc iō est quia intellectus noster non est causa rex sicut intellectus diuin⁹· et ideo veritas in intellectu nostro causat ex rebus· q̄ ergo q̄n̄q̄ intelligim⁹ rem aliter q̄ est in scđa opatione intellectus· sic cōtingit falsitatē esse in intellectu et sic est in p̄posito· q̄ qui intelligit spaciū infinitū esse extra celū ille intelligit aliq̄d in scđa opatōe intellect⁹ sicut n̄ ē· q̄ tale spaciū nō ē extra celū sicut p̄bat p̄mo celi

Tempus autem et mo·

Hic soluit rōem sumptā ex tp̄e et motu· et vult p̄ solutiōe q̄ tp̄s et motus nō sunt infinita in actu· q̄ de tp̄e actu nihil habemus nisi nūc· sile de motu in actu solū habem⁹ momētū· sed ista sunt infinita in potentia qđ infinitū etiā admittit ab aresto· Sile dōm est ad rōem sumptā ex p̄te magnitudinis· q̄ magnitudo nō est actu diuisa in infinitum sed est diuisibilis in infinitū ƀm potentiā· et ideo ille rōnes de motu tp̄e et magnitudine quodāmodo concludūt q̄ p̄cludūt infinitū esse in potentia· quod est verum·

Querit̄ Utrū diffinitio īfiniti ab aresto· sit bn̄ assignata· ¶ Dōm q̄ sic et rō est· q̄ infinitū vt hic sumit est infinitū sumptum ex parte materie et q̄ntitas est p̄prietas orta ex parte materie· sic infinitū est passio q̄ntitatis· cū ergo passio diffiniat p suū subiectū cōuenienter diffinit infinitū p quātitatē positā loco generis vt sit sensus· Infinitū est q̄titas cui⁹ [illegible] est semp extra accipere· et q̄ aresto· loquit de infinito in potētia qđ consistit in quadā successione diuisionis vl appositionis sic p̄uenienter addit semp est aliquid extra accipe· q̄ semp restat aliquid accipe p diuisionē vel additionē· Est etiā p̄siderandū q̄ ista diffinitio conueniret infinito materiali in actu si eēt et hoc in ordine ad nostrū intellectū· q̄ em̄ intellectus noster nō p̄t sil capere totū īfinitū iō necessario haberet cape p̄tē post p̄tem et iđo in intellectu illius infiniti esset semp aliq̄d extra accipe· sed ista diffinitio nullo mō p̄ōt p̄uenire īfinito formali qđ ē deus· q̄ nō habet quātitatē nec est in eo accipe partē post partē· q̄ est totaliter indiuisibilis· ⁊ iō vl totū attingit vel totū ignorat sicut patet de indiuisibili nono metaphisice·

Arguitur Infinitū nō est ergo nō p̄t diffiniri· ¶ Dōm q̄ est duplex infinitū scʒ infinitū in potentia· et hoc est qđ p̄prie h̄ diffinit· Aliud est infinitū in actu· ⁊ hoc nō est· sed de eo qđ nō est p̄t dari diffinitio quid nominis sicut p̄ʒ infra de vacuo· posset tn̄ diffinitio predicta etiā cōuenire infinito materiali in actu in ordine ad nostrū intellectū· ⁊ tūc illa diffinitio de infinito esset quid rei·

Arguitur Videt q̄ diffinitio antiquorū p̄ueniat infinito formali· q̄ h° infinitū est extra qđ nihil est· nā deus hʒ omnem p̄fectionē ex se· ⁊ ergo extra ip̄m nihil est· Et si esset aliquod infinitū in actu extra ipsū nihil eēt et ergo vt videt ip̄i optime dixerūt· ¶ Dōm q̄ si infinitū capiat p infinito formali ⁊ q̄titas p q̄ntitate v̄tutis· tunc diffinitio antiquorū p̄t couenire de infinito formali q̄ accipiendo quātitatē v̄tutis illius infiniti formalis· s· dei nihil p̄fectiōis est extra ip̄m q̄ p̄tinet in se oēm plenitudinē essendi· si aūt intelligat de infinito materiali in actu tūc est distinguendū de ista p̄ticula cui⁹ q̄titatē accipientib⁹· q̄ duplr̄ p̄t accipi q̄titas infiniti materialis· Uno° ƀm rē· et sic nihil est extra accipe q̄ infinitū oia includit. Alio° accipientib⁹ refert ad nostrū intellectū· et sic diffinitio aresto· cōuenit infinito materiali in actu· q̄ intellect⁹ noster accipit in illo infinito p̄tē post p̄tē· ⁊ sic est sp aliq̄d extra accipere licʒ intellect⁹ dīn⁹ possʒ tale infinitū sil accipe·

Arguitur Si accipiat q̄titas alicui⁹ cōtinui scʒ ligni tūc nihil est extra illā accipe ergo male dicit aresto· q̄ quātitatem alicui⁹ accipientib⁹ sp est aliquid extra accipere ¶ Dōm q̄ p̄tes in aliquo continuo in quo infinitū reperit p̄nt capi duplr̄· Uno mō p p̄parationē ad totū absolute· et sic accipientib⁹ q̄titatē p̄tiū nihil ē extra accipe sicut dicit argumētū· Alio° accipiunt p̄tes in p̄tinuo ƀm q̄ hn̄t ordinē ad potentialē diuisionē ƀm p̄tes eiusdē p̄portōis ⁊ sic accipiētib⁹ quātitates p̄tiū in aliq̄ finito p̄tinuo sp est aliq̄d extra accipe· ⁊ ille ē intellect⁹ diffinitōis· q̄ p̄tinuū hn̄s p̄tes nō hʒ finem diuisionis ƀm p̄tes eiusdē p̄portōis· ⁊ iō sp est nouas p̄tes accipe ƀm illam diuisionem.

¶ Explicit tercius phisicorum

Similiter aũt necesse ẽ

Queriẽ que sit ratõ ordinis huius quarti ad tertiũ. Dõm ꝙ ista. quia in tertio determinatum est de passionibus intrinsecis ẽtis mobilis et dicũtur intrinsece quia cõsequũtur ens mobile ẽm ꝙ hmõdi. et sic cõueniũt omni enti mobili. Est eñ omne ens mobile ꝯpabile ad motum sic ꝙ qñqȝ motus cõuenit sibi. Item omne ens mobile est infinitum in potentia. quia est cõtinuũ de quo in tertio libro determinatum est. in hoc ãt quarto determinatur de passionibus extrinsecis entis mobilis scȝ de loco vacuo et tpe. que dicuntur extrinsece. quia non cõueniũt subiecto huius scientie ẽm ꝙ hmõi sicut circa principiũ tertij dictum est. Dicit quo ad textum ꝙ sicut determinatũ est de infinito an est vel non est ita similiter necesse est scȝ phm naturalem determinare de loco an est sicut de infinito. de loco enim determinatur ꝙ est. ⁊ de infinito ꝙ nõ est. Et iõ similiter dicit similitudinẽ quo ad modum determinandi. quia sicut aresto. posuit ratões ad ꝓbandum infinitum esse et non esse. ita similiter facit de loco. sed nõ est similitudo quo ad existentiam cũ locus sit simplr̃ et infinitũ ẽm q̃d

Et ea namqȝ que sũt

Hic cõsequẽter aresto. ꝓbat ꝙ phisicus habet determinare de loco. et circa hoc cõsiderandũ est. ꝙ tribus modis excluditur aliquid a scientia. pmo qȝ ẽ singulare et pticulare. qȝ de singularib' ẽm ꝙ hmõdi non est scientia. cũ singularia nõ habeant principia necessaria et passiones demõstrabiles de ipsis. Scdõ mõ de aliquo nõ ẽ sciẽtia qȝ habet se p accñs ad aliquã scientiam. et sic geometer ꝯsiderans q̃titatem nõ considerat qualitatem. vt vtrȝ linea sit alba vel nigra. Tertiõ aliq̃d excluditur a scientia. quia circa ipsum nõ est difficultas. Ars eñ et virtus sunt circa difficilia et ideo aresto. ponit tres ratões p quas excludit ista tria impedimenta. Prima ergo ratõ stat in hoc. De illo habet determinare phisicus qd est cõmune oĩbus rebus naturalibus. quia iste lib tractat de cõibus et in posterioribus libris phisicalibus descẽditur ad entia phisicalia specialia. s3 locus est cõmunis oĩbus rebus naturalibus. q̃a omnia entia naturalia sunt in loco. et hoc ꝓbat aresto. auctoritate antiquoꝝ qui non ponebant alia entia. q̃ꝫ entia naturalia. et dicebant omñe ens esse in loco. sic arguentes qd nõ est nullubi est. ergo quod aliquid est i loco est. et ex ista opinione sequebatur ẽm ãtiquos ꝙ ista sciẽtia phisica esset prima phia quia nõ sunt aliqua entia pfectiora ẽm ipsos q̃ꝫ phisicalia.

Queritur

Quomõ peccat argumẽtũ antiquoꝝ ꝓbans scȝ ꝙ omne quod ẽ in loco ẽ. Dicendũ ꝙ argumentũ eorum peccat penes fallaciã cõsequentis. quia arguebant a tota cõditõnali vera a destructõne antecedentis ad destructõem ꝯsequentis. et hoc idõ quia affirmatiue destruũt negatiuas. et ideo aliquid esse destruit nihil esse. et in loco esse destruit nullubi esse. valeret ergo argumentũ a destructõne cõsequẽtis ad destructõem añtis sic scȝ qd nõ est nullibi est. ergo qd in loco est aliquid ẽ

Queritur

Utrum omne quod est sit in loco. Dõm ꝙ esse in loco accipitur dupliciẽ. Uno modo cõmuniter put se extendit ad omnẽ modum eẽndi in loco. siue repletiue siue diffinitiue siue circũscriptiue. et sic omne quod est in loco ẽ. quia deus est in loco repletiue. quia replet oẽm locũ eẽntia pñtia et potẽtia. substantie sepate sunt in loco diffinitiue. quia diffiniũtur ad illum locum in quo opantur. Alio modo accipitur esse in loco ꝓprie put aliquid est in loco circũscriptiue. ⁊ sic nõ oĩa sunt in loco. sed solum corpa que circũscribuntur aliq̃ loco. Ille eñ res que nõ habent quãtitatem. nõ pñt loco circumscribi. Circa qd sciendum ꝙ esse vbiqȝ cõuenit soli deo. quia si dicatur ꝙ de'

sit in celo non excludit q̄n etiam sit in omnibus rebus. sed significat q in celo est s̄m digniorem effectum qui est glorificatō sanctorum. vel si intelligitur de deo s̄m humanitatē assumptam. tunc ē in celo circūscriptiue. et in sacramento altaris ē substantialiter sacramentaliter. et nō circūscriptiue. Nec cōuenit esse vbiq̄ mūdo vel vniuerso. quia vniuersum est vbiq̄ p accñs scz grā ptium gratia em̄ suarū ptiū replet omnē locum. et nō gratia totius sicut de9. nec etiā cōuenit vniūsali nisi negatiue. quia vniūsale ē sic vbiq̄ q nō determinatur ad locum siue tps sicut singularia.

Arguitur. Locus ē mathematice cōsideratōis ergo nō phisice. Añs pbatur. quia locus est supficies et supficies est q̄titas. et q̄titas est mathematice consideratōis. ergo etiam locus. Dōm q supficies accipitur dupliciter. Vnō modo absolute et s̄m se et sic supficies non est locus qz sic etiā supficies corporis locati esset locus quod est simpliciē falsum. Alio modo accipit supficies s̄m q ē 2seruans siue cōtinens. i. s̄m q habet in se virtutē cōseruatiuam locati influxā a primo locante. et sic supfices est locus per hoc ergo dōm est q q̄uis supficies absolute accepta spectet ad cōsiderationē mathematici tñ supficies conseruatiua s̄m q hmōi spectat ad cōsideratōnem phisice sciētie quia virtus 2seruatiua est qualitas et non q̄titas.

Et de motu commu. Hic ponit scdām rōnem ad pbandum q phisicus habet determinare de loco et stat in hoc phisicus habet determinare de motu ergo habet determinare de loco. Consequētia patet quia pncipalissima spēs motus est motus localis. et hoc ptz ex duobus. primo quia ille motus est cōis omnibus corpibus mobilibus et non alij mot9. scdō quia ille motus est regularis vniformis et perpetuus sicut pbatur octauo huius. et quia nō pt motus localis cognosci absq̄ loco. sic necesse est phisicum determinare de loco.

Habet autē multas. Hic ponitur tertia rō ad idē et stat i hoc. de illo est determinandū in aliqua scientia de quo sūt multe dubitatōnes. sed de loco sunt multe dubitatōnes tam quo ad questionē an est q̄ quo ad questionem qd est. quo ad q̄stionem quia est. qz aliqui dicūt locum eē. aliqui vero dicūt locum nō esse. Item quo ad quid est. quia aliqui dicebant locum esse materiā aliqui formā aliqui spacium dimensionatū q̄ oia falsa sunt sicut ista patebit

Quoniam locum qui Hic aresto. determinat de loco an est. et primo poit rōnes pbantes locū esse. scdō ponit rōnes pbātes non esse. De primo ponit tres rōnes quarū pͥma est ista si transmutatō s̄m locū est. locus est sed trāsmutatō s̄m locū est ergo locus est. minor est manifesta. maior pbatur. quia sicut trāsmutatio ad formā oñt materiā esse aliquid distinctū a formis. qz matia nūc est sub vna forma. et postea sub a'ia. ita trāsmutatō s̄m locū probat locū esse aliquid distinctū a locato. ex quo locus q̄nq̄ habet vnū locatū et q̄nq̄ aliud

Amplius āt loci mu. Hic ponit scdā rō et stat in hoc. hoc ē quod habet passiones reales. sed locus est hmōi ergo locus est. maior patet qz passiones nō pnt esse digniores subiectis. ergo vbi sūt passiones reales oportet subiectū esse reale. minor pbatur. qz loc9 hz attrahere locatū. et habet 2seruaē locatū. Itē in loco sunt diuerse drñe positōnū nō solū distincte quo ad nos. s etiā ex natura rei sicut ē alia virtus realis conseruatiua leuiū que est in loco sursum. et alia virtus cōseruatiua grauiū que ē in loco deorsū. Et qz posset aliquis dicere q mathematicalib9 attribuit positō et locus. et tñ in mathēaticis nō sunt iste virtutes. qz sunt phisicales. Ht aresto. q mathematicalib9 attribuit positō solū quo ad nos. et nō quo ad naturā rei et ideo in eis non sunt drñe positionū que drñe sumūtur penes diuersas vtutes phisicales.

Arguitur. Si locus habeat attrahere locatū. ergo locatū moueatur violēte ad locū qd est falsum. Añs pbat quia tractio est motus violent9 sicut ptz septio huius. Dōm q est duplex tractio q̄ tū p nūc sufficit quedā est tractio effectiua. et illo mō locus nō attrahit locatū. et hoc pt pbari duab9 rōnibus quarū prima est. qz si sic locatū moueretur violēte ad locum. Scdā quia tūc aliquod corp9 graue difficilius posset leuari a terra q̄ in aliq̄ distantia a terra. qz terra que est locus grauis traheret ad se graue. et sic graue difficili9 ab ea separēt. Simile est de magnete et ferro qz difficu

lius ferrum ſeꝑatur a magnete ſi cõiungatˀ ſibi ꝙ in diſtantia. Alia eſt tractio in genere cauſe finalis quõ ꝑfectio dicitur trahere ſuũ ꝑfectibile. et ſic forma trahit materiam. et eo mõ locus trahit locatum qꝛ locatum ꝑficitur ex hoc ꝙ accipitur in ſuũ locum et talis tractio eſt maxime naturalis quia vnũquodqꝫ naturaliter inclinatˀ ad ſuũ finem et ꝑfectõnem.

Arguitur Quãto graue magis appinquat ſuo loco tanto velocius mouetˀ gᵒ ſeqˀ ꝙ trahatˀ effectiue a loco ad quem mouetur. Aña ꝓbatˀ qꝛ dicit areſto. ꝙ eſt aliquis motus qui eſt in ꝑncipio tardior et in fine velocior et eſt aliquis motus qui eſt in fine tardior et in ꝑncipio velocior. Et ẽ etiã aliquis motus qui eſt in ꝑncipio tardus et etiam in fine ſed in medio eſt velocior. ſicut motus aĩal. Sed in motu naturali ꝙ̃to mobile magis appinquat ſuo loco tanto velocius mouetur. ergo videtˀ ꝙ trahatˀ a ſuo loco effectiue. ¶ Dõm ꝙ illa ꝯña nõ valet qꝛ ex hoc nõ mouetur graue velocius circa ꝓpriũ locuꝫ quaſi trahatˀ a tali loco. ſed in graui deſcẽdente conſortatur graue. et ſic motus fortificatur. hoc ãt nõ eſt ſic intelligẽduꝫ quaſi aliquid addatˀ ad grauitatem corpis deſcẽdentis. ſed ꝑ remotõnem a cõtrario ꝯfortatˀ grauitas quo ad actũm ſcõm. Ex quo enĩ graue circa ꝓpriũ locum exñs ꝯiũgitur ſue ꝑfectõi ſcꝫ loco deorſum et elongatur a cõtrario ſcꝫ a loco ſurſum ſic ꝑfectius habet ſuũ actũ grauitatis ꝙ̃ prius.

Querit Quottuplicitcr ſumãtur dĩfe poſitionũ in rebus. ¶ Dõm ꝙ dupliciter ſcꝫ quo ad nos. et quo ad naturam rei quo ad nos aſſignantur dĩfe poſitionũ tripliciter ſcꝫ ꝑ iuxta poſitionem ſicut aliqua colũna dicitur dextra que ponitur ad dextrum aĩalis et illa dicitur ſiniſtra que ponitur ad ſiniſtrum animalis et ꝙ illo mõ dĩfe poſitionũ nõ ſumãtur ſꝫm naturam rei patet. qꝛ tales dĩfe pñt per ſimplicem motum animalis variari. quia illa colũna que fuit dextra pt ſtatim fieri ſiniſtra ex hoc ꝙ homo mouetur ad aliud latus vel colũna gᵒ ñ ex nãa rei. Scdõ ꝯtigit ꝑ ꝯtrapoſitõꝫ ſicut eſt de ymagine in ſpeculo. qꝛ illa pars ymaginis dicitur dextra que opponitˀ ſiniſtro noſtro. et hoc ideo quia ymagines recipiuntur oppoſito mõ in ſpeculis ꝙ̃ inueniũtur in hijs que repñtantur in ſpeculˀ Tertioᵒ fit ꝑ ſiliem poſitionẽ ſicut in ſtatuis et ymaginibus. quia i ymagĩe illa manus dicitur dextra que habꝫ ſimilitudinẽ ad dextram nrãm. Sꝫ dĩfe poſitionũ ex natura rei ſumũtˀ ſꝫm diuerſas reales virtutes exñtes in diuerſis rebus vel etiam in diuerſis ꝑtibus eiuſdẽ rei. et ſic ſumũtur dĩter tres dĩfe poſitionum in celo in vniuerſo et in animalibus. In celo ſumũtur ſꝫm tres dimenſiones acceptas ſꝫm diuerſas virtutes. et ſic in polo artico eſt alia virtus ꝙ̃ in polo antarctico et in oriente ꝙ̃ in occidẽte. et in aq̃lone ꝙ̃ in meridie. In vniuerſo ſumuntˀ ſurſum et deorſum penes motum elementoꝝ. q̃a hoc eſt ſurſum q̃ mouentur leuia. et hoc eſt deorſum quo mouẽtur grauia. et manifeſtum eſt ꝙ ẽ alia virtus in loco leuiũ et in loco grauium. In aĩatis autẽ ſumũtur iſte dĩfe ſꝫm triplicẽ motũ quia ſꝫm motũ alimenti ſumũtur ſurſum et deorſum hoc enĩ eſt ſurſum in quolibet aĩato vᵇi ſumitur nutrimẽtũ. et hoc eſt deorſum vbi emittũtur ſupflua nutrimenti. Añ autem et retro ſꝫm motum ſenſatõis quia hoc eſt añ vbi vigẽt ſenſus. et hoc eſt retro vbi non vigent. ſed dextrũ et ſiniſtrũ ſumũtur penes localem motum. quia hoc eſt dextꝝ vnde incipit naturaliter motus et in illa pte eſt ſiniſtꝝ vbi motus naturaliter terminatur.

Amplius vacuũ at.

Hic ponitur tertia ratõ et eſt ipſoꝝ antiquoꝝ ꝙ̃ ſtat in hoc Vacuũ eſt locus nõ repletus corpe ſed vacuũ ẽ ergo locus ẽ. fforma enĩ iſtius argumenti eſt bona ꝙ̃uis deficiat in materia q̃a minor eſt falſa ſꝫm veritatẽ ꝙ̃uis ſit vera ſꝫm antiquos. valeret enĩ bñ i ſili ſortes eſt homo mortuus et hõ mortuᵘ eſt ergo ſortes eſt.

Videtur autẽ et heſio

Hic ꝯfirmat dcm̃ ſuũ ꝑ auctoritatẽ heſyodi qui dicit ꝙ nõ ſolum locus eſt. ſed eſt primũ intˀ omnia corpa Probat quia res ꝯſtituentes mũdum nõ pñt reſeruari niſi in loco ſiue in aliquo receptaculo. et ergo oportet ponere locum ante alias res ſicut receptaculum eaꝝ.

Atuero ſed habꝫ dete

Hic areſto ponit ſex ratões ĩno ꝓpoſitũ ꝓbãtes ꝙ locus non eſt. quarum prima ſtat in hoc. quia ſi locus eſſet vel eſſet aliquod corporale vel incorporale non poteſt dici ꝙ ſit incorporale q̃a habet tres dimenſiones quod eſt ꝓpriũ corporis

nec etiam potest dici quod sit aliquid corporale quia locus et locatum sunt simul secundum omnes philosophos. sed manifestum est quod locatum est corpus si ergo locus est corpus sequitur quod duo corpora sunt simul.

Amplius si nature.

Hic ponitur secunda ratio et stat in hoc sicut se habet locus puncti ad punctum ita locus linee ad lineam et superficiei ad superficiem et corporis ad corpus sed locus puncti non est aliud a puncto. ergo locus superficiei non est aliud a superficie. nec locus corporis a corpore. et sic locus non erit aliud a corpore locato ergo locus non est maior est manifesta. Minor probatur quia punctum est quid indivisibile et sic si unum addatur alteri non potest excedere alterum nec continet alterum. quia continens est maius contento sed unum indivisibile non est maius alio. Item si distinguerentur due superficies in diversis corporibus tunc distinguerentur ex parte situs sed superficies locans et locata habent unum situm ergo superficies locans et locata sunt unum sed superficies locans est locus igitur non distinguitur a locato..

Queritur

Utrum locus corporis sit aliud a corpore et utrum locus puncti est aliud a puncto. Dicendum quod superficies corporis locantis et locati possunt dupliciter considerari. Uno modo ex parte situs secundum quod mathematicus distinguit res abinvicem. et sic superficies corporis locantis et locati sunt una superficies. quia mathematicus abstrahit a materia. et ideo non distinguit tales quantitates nisi ex parte situs sed superficies corporis locantis et locati habent unum situm. Si enim comparentur ille superficies ad unum punctum in corpore locato. tunc erit eadem distantia illarum superficierum ab illo puncto et hoc est quod dicunt mathematici quod impossibile est duos circulos equales describi circa idem punctum cum ergo superficies loci et locati sunt equales superficies non possunt esse due superficies mathematice. Alio modo possunt distingui superficies phisice et ex parte subiecto rum. et tunc sunt due superficies corporis locantis et locati. quia superficies locantis est in corpore locante et superficies locati est in corpore locato. Et similiter potest dici de puncto et de loco puncti. Est tamen considerandum quod non est per omnia simile de puncto et loco puncti. de superficie et de loco superficiei quia superficiei et corpori debetur per se locus sed puncto non debetur per se locus.

Quid enim forte et.

Tertia ratio stat in hoc si locus est vel est elementum vel ex elementis. sed nullum istorum potest dici ergo locus non est. Maior patet secundum opinionem antiquorum dicentium omnia esse principia vel principiata igitur vel elementa vel elementata. Minor probatur quia tam elementum quam hoc quod est ex elementis est corpus. quia mixtum est corpus. sed locus non potest esse corpus quia tunc duo corpora essent simul. Etiam non est elementum quia elementum est principium corporis. si ergo locus est elementum sequitur quod est corpus. quia corpus non constituitur ex non corporibus.

Amplius et cuius uti

Hic ponitur quarta ratio et stat in hoc omne quod est. est aliquo modo causa alterius. sed locus non est aliquo modo causa alterius. ergo locus non est. Minor patet inductive. quia locus non potest esse causa sicut materia. quia si locus esset materia rerum res constituerentur ex loco. constituitur enim aliquid ex materia ut patuit primo huius nec potest dici causa sicut forma. quia forma dat speciem et sic sequitur quod illa que sunt in uno loco essent unius speciei et quando res mutaret locum mutaret etiam speciem. nec potest dici causa sicut finalis quia locus videtur magis esse propter locata quam econtra et sic locata erunt finis locorum. Nec est causa sicut efficiens. quia causa efficiens est principium motus sed locus est terminus motus ergo locus nihil est.

Amplius et ipse si est.

Hic ponitur quinta ratio et stat in hoc quia secundum auctoritatem ipsius zenonis omne quod est in loco est. si ergo locus est ergo locus esset in loco sed hoc est impossibile quia esset processus in infinitum omnis enim locus haberet locum. ergo locus non est.

Amplius sicut omne

Hic ponitur sexta ratio et stat in hoc si locus est tunc locus crescit et decrescit et sic fit maior et minor sed hoc est impossibile ergo locus non est. maior patet quia locus est semper equalis locato. sed quandoque locatum crescit. ergo etiam locus crescit. minor probatur quia locus est aliquid immobile ergo ipsum crescere vel decrescere est impossibile..

Queritur.

Utrum locus crescat cum locato. Dicendum quod dupliciter aliquid crescit. uno modo per se et sic solum

corpus crescit qd̄ extenditur ad maiores dimensiones. et sic locus cresceret si significaret tres dimensiones sepatas sicut dicebāt antiqui Alio mō crescit aliqd p accñs qz scz accipit per accñs maiores dimensiones. et sic locus crescit crescēte locato. qz oportet locū extendi cum suo locato et hoc fit p cessionē qz oportet q corp⁹ locās cedat corpi locato et sic p accñs crescit locus.

lectio 3a

Quoniam autem ali

Postq̄ aresto disputauit an locus est hic iā intendit inqrere disputatiue quid est locus et circa hoc duo facit. Primo ponit opiniones antiq̄tum. Scđo opinionez rpriam. Circa primū ponit primo rōnem pbantiū q locus est forma. et stat rō in hoc locus rprius qui est locus p se est termin⁹. sed forma est termin⁹ ergo locus ē forma. Pro declaratōe maioris dicit q sicut ens diuiditur in ens p se. et in ens p accñs. ita etiam locus diuiditur in locū p se et p accñs. p se dicit qui adequate cōtinet locatū. et ille est terminus sicut dictum est.

Queritur Quō valet h⁹ argumētū antiq̄rum pbans q loc⁹ est forma. Dōm q in isto argumento cōmittūt tres fallacie. s. eq̄uocatōis accñtis et iplicite ɔ̄ñtis. Eq̄uocatōis quia ista dictio termin⁹ equiuocatur. Termin⁹ eñ dicitur dupliciē. Vno modo p tmino cōmensuratio. et sic capitur in pma rpositōe cū dicitur locus est termin⁹. et eo modo vas dr termin⁹ vini et modius terminus tritici Alio mō accipit termin⁹ p termino cēnali qui terminat materiaz ad aliquā spēm. et sic forma substātialis dr termin⁹. Scđo ē ibi fallacia accedentis qz arguit ibi ex puris affirmatiuis in secūda figura. Jtē ē fallacia ɔ̄ñtis qz arguit ɔ̄tualiter a positōe ɔ̄ñtis ad positōnem añtis sic scz si aliquid est locus ipsum ē termin⁹ ergo si ē terminus ipsum est locus. ꝫ hoc nō valet.

Arguitur Locus est accñs ergo loc⁹ est forma. Dōm q isti antiqui volebāt pbare q locus esset forma substantialis et cōtra hoc rpedit inferius in textu

Secūdū autem q⁹ vi·

Consequēter ponit opinionē pl̄onis qui dicebat q locus esset materia et ponit rōnem pl̄onis ad hoc que fuit ista. locus est quoddā receptaculum indeterminatū. materia est quoddā receptaculū indeterminatū. ergo locus est materia. Maior patet. quia si capiatur locus p distantia separata a magnitudine. i. p tribus dimensionibus sepatis a corpe tūc talis locus est indeterminatus ad quelibz corpa. quia pñt multa corpa recipi successiue in illas dimensiones sicut distantia que est inter ptes vni⁹ vasis q̄ñqz pt recipe vnū liquorem. et q̄ñqz aliū. Addit tñ aresto q dñter locutus est plō in quodā libro qui vocat thimeus et in doctrina sua quā vboten⁹ dedit qz i thimeo dixit materiam esse locū. sed in dogmatib⁹ suis dixit magnū et puū esse locū. Potest tñ dictorū suoz esse rcōrdia. qz magnū et puū etiaz tenēt se ex pte materie. et ergo nō refert quod illorum ponatur ſm eum.

Querit Vtrum valeat illa ratō pl̄onis Dōm q nō sed in illo argumento etiam ɔ̄mittunt tres fallacie ɔ̄tualiter sicut in argumento de forma. Cōmittitur eñ fallacia eq̄uocatōis in ista dictōe receptaculū. qz materia est receptaculum forme cēñalis quia facit cū forma vnā eēntiā totius. quia corpus recipit animam et faciūt vnū ens scz hominem. sed locus ſm veritatem recipit locatum ſm localem circūscriptōem que est extrinseca recepto. Scđa est fallacia accñtis quia arguit ex puris affirmatis in scđa figura. tertia est fallacia ɔ̄ñtis quia arguit virtualiter a positōne ɔ̄ñtis ad positōem añtis sic arguendo si aliquid est locus ipsum est receptaculum. ergo si ipsum est receptaculum ipsum est locus sed sic debuisset arguisse. si ipsum nō est receptaculum ipsum nō est loc⁹.

Merito autem ex his

Hic infert vnū correlariū ex pdictis opinoib⁹ et vult si locus sit materia vel forma tunc difficile videtur cognoscere qd̄ sit locus. qz materia et forma habēt difficilē speculatōem. cuius rō est. qz vnumquodqz rgnoscit ſm q est in actu. qz sic pt mouere poñam vt ipsuz rgnoscat. sed nec maria nec forma naturalis hñt p se et seorsum esse in actū. ergo difficulter rgnoscūtur.

Atuero q impossibi·

Hic poit q̄nqz rōes in ɔ̄trariū istaꝝ opinionum scz q locus non est maria nec forma. pmo in cōi pbat q maria et forma nō sūt locus scđo spēalit pbat idē de maria. Stat g⁹ rō in h⁹ maria et forma nō sepāt a re cui⁹ sunt maria et forma q

sunt ptes ēnales ipsi⁹ toti⁹ in q̄ sunt. nihil eni̅ sepat a sua ēntia. ꝫ locus pt separi a suo locato qꝛ locus ꝯpat ad locatū sicut vas ad vasatū ꝫ pt vas separi a vasato. g° etiā locus a locato et p ꝯn̄s loc⁹ nō ē forma nec mat̄ia. scd̄o ꝓbat idem spēalit̄ de materia. qꝛ locus cōtinet locatū ꝫ mat̄ia n̄ ꝯtinet ꝑmo ꝯtinet g° loc⁹ nō ē mat̄ia.

Videtur aūt semper.

Hic ponit scd̄a rō q̄ ꝓbat q̄ locus nō ē materia vel forma etiā si locus nō sepet a locato. et stat rō in hoc locus ē extra locatū. qꝛ locatū mouet i loco ꝫ id qd̄ mouet in alio h° ē extra ipm in quo mouet. ꝫ mat̄ia et forma nō sunt extra rē cuius sūt mat̄ia et forma. g° mat̄ia et forma n̄ sūt loc⁹.

Platoni ergo dicen.

Hic ponit tertia rō q̄ est spēaliter ꝯtra platonē qui posuit locū eē materiā. et iterū posuit ydeas pticipari a mat̄ia. tūc sic arguit ꝯtra eū oē pticipatū ē in pticipāte. ꝫ ꝭm platonē ydee pticipāt a mat̄ia g° sunt in mat̄ia. ꝫ hoc ē ꝯtra suā rōez et opinionē q̄ dixit q̄ ydee nusq̄ sunt. nō g° pt dici q̄ materia sit locus.

Amplius quō ferrēt

Hic ponit q̄rta rō et stat in hoc. si mat̄ia et forma sunt loc⁹. g° locus ē in loco qd̄ est incōueniens. ꝓbat qꝛ omne qd̄ trāsmutat ꝭm locū in loco ē. qꝛ i illt q̄rēd⁹ est loc⁹ q̄ mutāt ꝭm locū. ꝫ materia et forma trāsmutāt ꝭm locū. qꝛ qn̄ totum mutat etiā ptes eius mutant. et p ꝯn̄s sunt i loco. et si sunt locus g° locus est in loco.

Amplius cum ex aere

Hic ponit q̄nta rō et stat in h° si locus est forma. g° corrupto vno corrūpitur alterū. ꝫ hoc ē falsum. qꝛ forma q̄nq3 corrūpit. et loc⁹ nō corrūpit. qꝛ aliqua res pt manē in suo loco et corrūpi. et aliqua pt mutare suū locū et non corrūpi qd̄ tamen fieri nō posset si locus esset forma.

Post hec āt accipien

Postq̄ arestō. disputauit an locus ē ꝯtter accedit ad determināodū veritatē. et ꝑmo ꝑmittit q̄dā. ꝑmittit g° ꝑmo q̄t mōis dr̄ aliq̄d eē i loco et h° facit vt agnoscat ille mod⁹ quo aliq̄d ē in loco. qꝛ ille mod⁹ pt optime agnosci p dr̄nam ab aliis mōis eēndi in. scd̄o qꝛ ex istis mōis mouet vnū dubiū scz an aliq̄d posset eē i seipo. Est g° prim⁹ mod⁹ eēndi in q̄ aliq̄d ē in alio sicut ps in toto vt digitus in manu ꝛ man⁹ in brachio ꝛ brachium in homie. Scd̄s mod⁹ ē sicut totū ē in ptib⁹ inteḡlib⁹ q̄ mō dom⁹ ē in pietibus tecto et fūdamēto. Terti⁹ mod⁹ ē sicut spēs ē in genē vt hō i aiali. Quart⁹ ē sicut gen⁹ i spē vel etiā ptes diffinitiē spēi sunt in spē et sic animal et rōnale sē in hoīe. Quit⁹ ē sicut forma ē in mat̄ia siue sit subalis siue accn̄talis. Sextus ē q̄ effect⁹ cē efficientis est in cā efficiente sicut id qd̄ mouetur ē in ipso mouente. Septim⁹ mod⁹ ē sicut aliq̄d est in suo fine vt cor amātis vel appetit⁹ amantis dicit esse in amato. Octau⁹ modus est quo vasatū est in vase vel locatū in loco.

Queritur

Que sit sufficientia istorū mōꝝ eēndi i. Dōm q̄ ista quia oīs mod⁹ essendi in vl̄ sumit penes formā et materiā vel penes ꝯtinēs et ꝯtētum vl̄ penes cāz et cātū. si primū sic ē q̄nt⁹ mo⁹ ꝭm quē forma est in materia. si penes cōtinens et ꝯtētum hoc ē duplr̄. vel ꝯtētum est sepatū et sic est octa⁹ mo⁹ vel ꝯiūctum et hoc dupliciter vl̄ est ibi ꝯtinentia realis. et sic sunt duo ꝑmi modi vel est ꝯtinētia rōnis et sic sunt duo alii mōi. qꝛ gen⁹ et spēs continent se ꝭm rōem vel sumit penes cām et cāsatum hoc est duplr̄. vel sumitur ꝭm cām efficētem et sic est sextus mod⁹. vel penes cām finalem et sic est septim⁹ mod⁹.

Queritur

Qualis sit ista diuisio mōꝝ eēndi in. Dōm q̄ ē diuisio analogica. et dr̄ prius eē in de octauo mō quo aliq̄d est in alio sicut in loco. cuius rō ē. qꝛ ad hoc q̄ aliq̄d sit in alio ꝓprie req̄rūtur duo. Primū est q̄ cōtineat in eo et ꝓpter hoc sexᵗ⁹ et septim modi sunt impfecti. qꝛ effectus ꝓprie nō cōtinetur in sua causa. scd̄o req̄ritur q̄ sit ab eo distinctum qꝛ idem non est ꝓprie in seipso et ꝓpt hoc alii modi sunt incōpleti. quia non est distinctio siue distantia illius qd̄ ꝯtinet ab eo qd̄ continet. et quia iste ꝯditōes repiūtur in vltimo mō ergo ille modus est perfectissimus. et deinde post octauum pfectior modus est quo totum integrale est in suis ptibus ꝛ ps in toto. Deinde quo genus est in spē et spēs in genere. deinde sicut accn̄s in subiecto. et deinceps sicut effectus in cā efficiente et vltimo sicut aliq̄d est in suo fine. quia isti duo vltimi modi sunt virtuales et nō actualeꝫ quia effectus cē efficientis et finalis sunt solum

in suis causis virtualiter et nõ actualiter·

Arguitur locus ē in aliquo sicut for ma· gͦ aliq̄d ē in loco q̄n to mõ et nõ octauo mõ· ¶ Dõm ꝙ locus p̄t ad duo ꝯpati· ꝑmo mõ ad corpꝰ locans· ⁊ sic ē verū ꝙ ad hoc ꝯpatur sicut forma ad materiā· qꝛ cor pus locās est subiectū supficiei locantis q̄ est lo cus· Alio mõ ꝯpatur locus ad corpꝰ locatū· ⁊ sic locatū mē loco ſm octauū modū· Potest tñ dici ꝙ si locus accipiat grā virtutis ꝯseruatiue· tunc etiā locus p̄t esse in locato sicut in subiecto· quia talis virtus ꝯseruatiua penetrat locatum con seruando ipsum·

Arguitur Videt ꝙ sint plures modi ēendi in q̄ octo ꝓbatur qꝛ aliquid est in alio sicut in tēpe etiā aliq̄d est in alio sicut in signo· et isti modi ēendi in· nõ ponū tur in textu· ¶ Dõm ꝙ isti modi ꝯphenduntur sub alijs· modꝰ eñ quo aliq̄d ē in tpe reducit ad octauū modū quo aliq̄d ē in alio sicut in loco· et hoc iõ qꝛ sicut locus ē mensura mobilis· ita tp̄s est mensura motus· et iõ octauꝰ modꝰ significat ꝙ aliq̄d est in loco sicut in mēsura extrinseca· ⁊ hoc est cõe rei tpali in ordine ad tp̄s · et rei loca te in ordine ad locum· ¶ Modus āt ēendi in q̄ ali quid est in alio sicut in signo nõ ē ꝓprie loquēdo modus ēendi in· ſ; solū modus analogicꝰ et ꝓpē talem analogiā p̄t reduci ad quintū modū quo aliq̄d est in alio sicut accñs in subiecto qꝛ accñs preter inherentiā est etiā signū subiecti

Dubitabit autem ali

Hic aresto· circa p̄dicta mouet vnā dubitatõez et est ista vtꝛ idē posset esse in seipso· Et mouet hic ista dubitatio ꝓpter duo primo vt explicent mõi ēendi in· Scdo ad intelligēdū dictū anaxa gore q̄ dixit de infinito ꝙ fulciret seipsum· et sic infinitum esset in seipso· Voluit gͦ aresto· hanc questionē dicēs ꝙ aliq̄d esse in seipso p̄t intelli gi duplr· Vno mõ ꝑmo et ꝑ se· i· ſm totū et grā sui· et sic ē impossibile idē esse in seipso· Alio mõ p̄t intelligi idē esse in seipso ſm accñs ⁊ ſm ptē et sic idē p̄t esse in seipso· et hoc iõ qꝛ ꝯtingit qñ ꝙ ꝙ aliqd totū hꝫ duas ptes quaꝝ vnaq̄ꝙ reci pit denominatõem totiꝰ et tūc ꝯtingit hoc totū grā vnius ptis esse in seipso grā alteriꝰ ptis si cut dicimꝰ ꝙ flascula vini est in flascula vini qꝛ flascula vini significat flasculā et vinū ⁊ qꝛ flas cula vini ē in flascula vini grā vini gͦ p̄t dici ta li mõ idē esse in seipso·

Primū autem non·

Hic exponit aresto· mēbra posita in solutõe dubi tatõnis predicte· et oñt primo q̄d sit aliquid esse primo in seipso quod declarat per oppositū· s· vbi aliquid nõ repit ēe ꝑmo in alio· et dt ꝙ album nõ ē primo in corpe ſ; est primo in supficie· ⁊ sci entia nõ est primo in hoīe ſ; est primo in anima ex quo sumitur ꝙ esse primo in alio est ſm totū esse in eo· sic scia non est primo in homine· quia scia nõ est in toto hoīe ſ; in anima· Ex quo vlte rius manifestat ꝙ nõ p̄t aliquid primo eē in se ipso· et hoc ꝓbat inductõe et rõne· Inductiue sic ꝑ mõs ēendi in· qꝛ neq̄ totū ē totū sui ipsius ne q̄ ps est ps suiipsiꝰ neq̄ aliq̄d est genꝰ suiipsiꝰ neq̄ spēs suiipsius· Rõne sic· Si aliq̄d est in se ipso primo tūc idē ꝯtinet seipm q̄d est impossibi le· prima ps añtis pꝫ· qꝛ quicq̄d est in alio sicut in loco ꝯtinet ab eo· ergo si idē est in seipso sequi tur ꝙ idem ꝯtinet seipsum· Scda ps añtis ꝓba tur· qꝛ ꝯtinens locale circūscribit ꝯtētum· ſ; idem nõ p̄t circūscribere seipsum· ergo impossibile ē idē esse i seipso· Itē sequēt ꝙ idem esset vas ⁊ vinū ex hoc eñ aliquid ē vas qꝛ circūscribit vł ꝯtinet si ergo idē sit ꝯtinēs et ꝯtētum· ergo idē erit vas et vasatum·

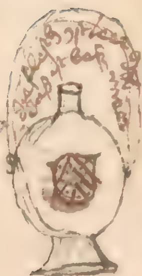
Atuero neq; primo·

Hic ꝓbat aresto· ꝙ aliquid nõ p̄t esse in seipso primo per accñs· Circa q̄d sciendum est ꝙ aliq̄d esse i seipso primo sicut dictū est aliquid esse in seipso ſm totū et aliquid esse in seipso ꝑ se ē ali quid esse in seipso grā sui· et nõ gratia alterius· Scd aliquid esse in seipso ꝑ accñs est aliquid eē in seipso grā alterius· Probat ergo aresto· ꝙ idē nõ p̄t esse in seipso primo ꝑ accñs· i· ſm se totuꝫ et grā alterius sicut si diceremꝰ ꝙ flascula vini accipiēdo ſm se totā esset in seipsa grā vasis sic ꝙ flascula vini esset i vase· qꝛ tūc oportēt hꝰ vas eē in flascula vini simul cū vino et flascula· Pro bat ergo aresto hoc esse impossibile· quia eēt ma nifesta penetratio dimensionū· quia maius non potest esse in minori absq̄ penetratõne dimensi onū. sed vas in quo est flascula vini cum vino ē maius flascula· ergo non p̄t esse vas in flascula vini ꝑ accidens·

Nõ autē zeno oppo·

Hic ex modis ẽendi in soluit rõnem zenonis pri us positam que fuit q̃ si locus est tũc locus erit in loco· Soluit arestо· q̃ nõ oportet dicere si lo cus est q̃ sit in alio sicut in loco· sed locus est in alio sicut accñs in subiecto· quia locus est accñs corporis locantis quia superficies· et ideo est in cor pore locante sicut in subiecto· ¶Ex q̃bus oĩbus concludit· p· q̃ locus est sicut vas ↄtinens· et q̃ ni hil ↄtinet seipsum totum· Ex quo etiam elicitur q̃ materia et forma nõ sunt locus cum nõ cõti neant extrinsece·

Queritur Utrũ idem posset ẽe in seip so· Arguit q̃ sic· Quia hoc quod nõ est in alio est in seipso· sed substãtia nõ est alio ergo est in seipsa· ¶ Dõm q̃ aliquid ẽe in seipso potest dupl̃r intelligi· Uno mõ negati ue q̃ nõ est in alio· et sic substãtia d̃r esse in se ipsa q̃ nõ est i alio· Alio mõ intelligitur aliq̃d esse in seipso affirmatiue· et tũc accipitur esse in ̃m octauũ modũ· et sic iterũ aliquid esse in seipso potest dupliciẽ intelligi· Uno mõ ̃pmo et ̃m to tum et sic nõ p̃t aliquid esse in seipso· q̃ nec pri mo p se nec ̃pmo p accñs· Alio mõ aliq̃d intelli gitur esse in seipso nõ ̃primo sed ̃m ptem· et sic aliquid potest dici esse in seipso· q̃a si aliqua res habeat duas ptes quarũ vnaqueq̃ h̃z denomina tõnem totius· tũc idem potest dici esse in seipso ↄ̃pt illas duas ptes q̃rũ vñ sit ↄtinẽs et alia ↄtẽ ta sic q̃ cõtenta sit in continente· sicut dicimus q̃ flascula vini est in flascula vini quia vinum est in flascula·

Arguitur Totum et ptes sunt idem sed ptes sunt in toto ergo idem p̃t esse in seipso· ¶Dõm q̃ in oĩbus mõis essendi in· oportet ↄsiderare vnitatẽ et diuersita tem· et eo mõ quo aliqua sunt eadem sic nõ sunt in seinuicẽ ̃s eo mõ quo aliqua habẽt distinctõm p̃nt dici esse in seinuicem· exẽpli grã· gen⁹ et spẽs sunt eadem ̃m rẽ· ⁊ iõ vt sic genus nõ est i spẽ ̃s genus est spẽs· Sed q̃ distinguũtur ̃m rõem ideo dicitur q̃ genus est in spẽbus· et sic etiã di cimus totum ẽẽ in suis ptibus et ecõtra in q̃tũ sẽ ptes h̃nt aliquã distinctõeẽ ↄtra totum· et sic infra etiam dicet de celo q̃ est in suis ptibus lo caliter et analogice·

Quid autẽ forte sit·

Postq̃ arestо· posuit modos ẽendi in ex quibus cognoscitur quõ aliquid est in alio· hic ↄ̃ter in tendit determinare de loco q̃dditatiue· et circa h̃ duo facit ̃pmo premittit aliqua q̃ valent ad co gnoscendum locũ· scõo inuestigat pticulas diffi nitõnis· Quo ad primum tria facit primo pre mittit quatuor suppositões· scõo dicit qualis de beat esse diffinitõ loci ⁊ tertõ premittit quatuor preambula· Quo ad suppositõnes est ̃pma ista q̃ locus ↄtinet locatũ· sic tñ q̃ non est ps locati q̃d dicitur ad excludendũ formã que ↄtinet ma teriam et ẽ ps rei· Scõa suppositio est q̃ locus qui ̃prime ↄtinet est locus ̃ppri⁹ ⁊ ille ẽ equalis locato nõ maior vel minor· Tertia suppositõ est q̃ locus nõ deficit vnicuiq̃ locato· i· oportet oẽ locatũ esse i aliquo loco· Quarta suppositõ q̃ in omni loco inueniũtur aliq̃ ex dr̃ñijs positionum scilicet ante retro sursum deorsum dextrũ et sinistrum Et si hoc extendat ad corpus celeste tũc intelli gitur q̃ corp⁹ celeste ẽ in loco ̃m ptes· quia etiã habet dr̃ñas positionũ· ̃s totũ celũ nõ h̃z dr̃ñas positionum· q̃ ibi nec est sursum nec deorsum· vt patet primo celi·

Arguitur Locus h̃z in se duas dimẽ siones et locatũ h̃z tres di mẽsiones· ergo non est equalitas inter locatũ et locũ· et p ↄ̃ñs scõa suppositõ nõ bñ ponit· ¶ Di cendũ q̃ duplex ẽ equalitas q̃dam est equalitas pfecta que attendit ̃m oẽs dimẽsiones· et sic lo cus nõ est equalis locato· Alia est equalitas q̃ sumit respcũ aliquarũ dimẽsionũ et nõ oim· ⁊ sic dicim⁹ q̃ iohãnes et petrus q̃ h̃nt vnã longitu dinẽ sunt equales· ⁊ sic locus est equalis locato ̃m vltimã superficiẽ· q̃ vltima superficies corpis lo cantis est equalis rei locate·

Oportet autẽ temp·

Hic arestо· oñt quales ↄditõnes debet h̃re diffi nitio dãda de loco· et d̃t q̃ debet h̃re quatuor ↄdi tõnes· Prima est q̃ p ipsam oñdatur q̃d est loc⁹ quia diffinitõ est oratio indicãs q̃d est esse rei· Scõa ↄditõ est vt soluant questiõ q̃ obiecta sunt vel opposita circa locum quia veritatis inuen tio est dubitatorũ solutio· Tertia ẽ vt p eã ma nifestent ̃pprietates q̃ sunt in loco· Ex qua ↄdi tione siue ̃pprietate sumit q̃ mediũ demõstratõ nis potissime ẽ diffinitõ subiecti· q̃ dicit h̃ arest· q̃ diffinitõ loci q̃ est subiectũ in ordine ad suas ̃pprietates debet manifestare qualiẽ tales ̃ppie tates insunt subiecto et demõstrant passiones loci de loco· Quarta ↄditio ẽ q̃ p eã manifestet

tā ꝑ quā aliq̄ sic discordauerūt circa locū. Et tali diffinitōne diffinitur vnūquodq̄ pulcherrime vt dicit aresto. obseruatis illis quatuor conditōni bus.

Primū quidē igitur.

Hic ꝯñter aresto. premittit quatuor ꝓambula q̄ tum primū est ꝙ nō fuisset quesitum de loco nisi fuisset et esset aliq̄s mot⁹ ſm locū. Ex quo sumi tur ꝙ motus localis ducit in ꝯgnitōnem loci. et ꝓpter hoc aliq̄ opinant̄ ꝙ celū maxime ē in loco q̄ celū maxime moueꝫ. qḋ tñ nō est verū. quia h⁹ maxime moueꝫ ſm locū qḋ mutat locū ſm ptēs et ſm totū. sic āt nō est de celo q̄ celū mutat so lū locū ſm ptēs. ⁊ iō addit aresto. ꝙ aliq̄s ē mo tus ſm locū ꝑ se sicut ē loci mutatio. Alius est motus ſm locū ex ꝯñti sicut ē augmētatio et di minutio. q̄ augmētatō ꝑ se terminaꝫ ad q̄ntita tē. ⁊ q̄ illa q̄ntitas accipit maiorem locū sic mo tus ſm augmētatōem ē motus ſm locū ex ꝯñti quia gratia q̄ntitatis que ē in illo quod augmē tatur.

Est autem quod mo

Hic pōnit scḋm ꝓambulū et ē ꝙ aliq̄d mouetur ſm locū ꝑ se et in actu sicut corpus qḋ ꝑ se habꝫ esse in loco et aliq̄d moueꝫ ſm locum ꝑ accñs. et hoc sic ꝯtingit dupl'r. Quia aliq̄d moueꝫ ꝑ accñs qḋ tñ natū est ꝑ se moueri sicut ptēs itegꝛles vt manus pedes. q̄ tales ptēs sepate a toto mouē tur ꝑ se. quedam āt moueñꝫ ꝑ accñs et non sunt nata moueri ꝑ se. sicut sunt accñā que mouētur grā subiecti. et tñ nō sunt nata moueri ꝑ se. Ex isto ꝓambulo eliciꝫ ꝙ eo mō aliq̄d est i loco quo mō natū est moueri ſm locū.

Quoniam autem di.

Hic pōnit tertiū ꝓambulū et est ꝙ duplex est lo cus. s. cōis et ꝓprius. Cōis sicut aliquis ḋr eē in celo aut i aere. Et ꝓpe ⁊ aliq̄s ḋr eē i loco q̄ ē i supficie aeris ꝓxime ꝯtinente ipm que supficies est ꝓprius locus. ⁊ ex isto ꝓambulo scimus ꝙ lo cus ē ꝓxima extremitas corpis locātis. q̄ alias locus nō esset equalis locato.

Cum quidem igitur.

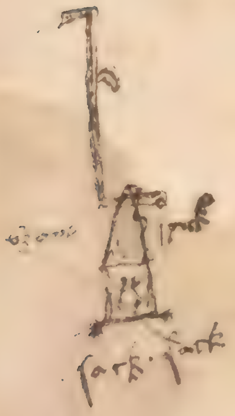
Hic pōnit quartum ꝓambulum ⁊ est q̄n ꝯtinēs nō est diuisum a ꝯtēto sed ꝯtinuū ei tūc ꝯtentū nō est in ꝯtinente sicut locatū in loco ſ3 potius si cut ps in toto. sed q̄n ꝯtinens est diuisum a ꝯtē to tūc ꝯtentum est in ꝯtinēte sicut locatū in loco. Et istud ꝓambulū ꝓbat duab⁹ rōnibus quarū. Prima est quia locatū nō moueꝫ sil' cū loco ſ3 q̄n aliquid est ꝯtinuum alteri tunc mouetur simul cum eo. ergo tunc nō est in eo sicut locatum i lo co. sicut manus mouetur simul cum homine. ⁊ iō manus nō est in homine sicut locatum in loco ſ3 sicut pars in toto. secūda ratō est quia sunt alij modi essendi in quo pars est in toto et locatum in loco quia locatum in loco est sicut vinū est in vase sed esse in vase est esse in cōtinente separa to. ergo locatum est in loco sicut aliquod diuisū qḋ fuit ꝓbandum.

Jam igitur manifes.

Postq̄ aresto. posuit aliqua preambula ad dif finitōnem hic cōsecuenter inuestigat diffinitio nem loci et circa hoc tria facit. primo pōnit diffi nitōnem cum probatōne. secundo mouet questio nem. tertiō pōnit ꝓprietates loci. Quo ad pri mū primo inuestigat diffinitōnem loci quo ad ge nus secundo quo ad differentiam. quo ad gen⁹ inquirit per viam diuisionis. et hoc sic quia loc⁹ ſm genus vel est materia vel forma vel spaci um dimensionatum vel extremitas corporis cō tinētis. Sed nō potest dici ꝙ sit materia vl' for ma vel spacium dimensionatum ergo est extre mitas corporis cōtinentis. Maior patet ex suffi cienti diuisione quia oēs qui opinati sunt cir ca locum ponebant locum esse vnum ex hijs. ma iorem probat vlterius in textu.

Horum āt ꝙ tria nō

Hic primo excludit ꝙ locus nō ē forma et circa hoc primo dicit qualiter videbatur antiquis ꝙ locus esset forma ad quod probandum antiqui tali vtebantur ratione. Quia scilicet locus est terminus et etiam forma est terminus ergo lo cus est forma. Quod autem locus non sit forma sic probat arestotiles quia forma est terminus illi us cuius est forma sicut forma hominis est ter minus essentialis hominis sed locus non est ter minus illius cuius est locus quia locus est loca ti locus sed locus est terminus locantis.

Sed ex eo q mutat̃.

Hic oñt q locus nõ est spaciũ dimensionatũ. et primo dicit qualit̃ videbatur hoc antiquis et dicit q iõ quia de natura loci est q n cõtineat vn⁹ q̃uis recipiat diuersa locata. sic etiam iste dimẽsiones spacij manent et tñ mutatis diuersis corporibus receptis in tali spacio. Exempli gratia Antiqui dicebant locum esse spaciũ quod ɔtinetur inter latera vasis qđ recipit in se diuersa locata. sed manifestum est q illa distantia quandoqz recipit in se vinũ qñqz aquã quãdoqz aerẽ

Hoc autem non est.

Hic pbat duabus rõnibus q locus nõ est hmõi spaciũ dimensionatũ. Et stat primã ratõ in hoc quia si aliquod spaciuz ɔtẽtum inter corpã esset locus tũc infinita loca essent simul. pbatur quia cuilibet parti corporis correspondet locus. cum locus penetrat quãlibet partem receptam i spacio tali. cum ergo corpus receptum in tali spacõ habet ĩfinitas partes. ergo illis partibus corñdent infinita loca et cũ partes sint simul in toto sequeretur q infinita loca essent simul.

Simul ãt erit et lo.

Hic ponit secũda ratõ ⁊ est ista. Si locus esset spacium dimensionatum ɔtẽtum inter corpus locatum et locans. tũc locus esset mobilis cum locato. sed hoc est impossibile. ergo locus nõ potest esse spaciũ dimensionatũ. maior patet. quia trãsmutato corpe simul transmutatur distãtia que est inter partes corpis. cum ergo ista distantia est locus. sic locus transmutaretur cũ locato

Et materia ãt videt̃.

Hic aresto. ostendit q materia nõ est locus. et primo dicit qualit̃ videbatur alijs q materia sit locus. ⁊ vult q ideo quia sicut in vna materia succedũt sibi diuerse forme. ita in vno loco succedũt sibi diuersa locata. ⁊ ex duobus re pbat istõ primo quia vtimur diuersis mõis loquendi designando materiam ⁊ locum. quia designãdo successionem localem dicimus q vbi est aqua ibi prius fuit aer. sed ad designandum successionẽ formarum in materia dicim⁹ q id quod fuit prius aqua iã ẽ aer. Scdõ q̃a materia non ẽ diuisa a re cuius est materia nec etiam cõtinet illud cui⁹ est materia. sed locus est diuisus a locato ⁊ cõtinet locatum. ergo locus nõ est materia.

Si igitur nihil horũ.

Hic ɔcludit quartũ mẽbrũ prioris diuisionis. s. q locus ẽ termin⁹ corpis ɔtinẽtis. ⁊ seq̃t hoc mẽbrũ ex pdictis p locũ a diuisione. deinde dicit arest. quid ẽ locatũ. ⁊ vult q locatũ est qđ aptũ natũ est moueri sm loci mutatõem.

Videtur autem mag

Assignato genere ipsi⁹ loci viz q locus ẽ terminus corpis continentis h ɔñtet inq̃r ẽ dñc ɔ loci et vult q dña loci est q locus ẽ immobil̃. et hoc aresto. pmo pbat ex falsa opinione antiquorũ. Scdõ pbat idẽ ex opinione ppa quo ad primũ vult q antiqui dicebãt spaciũ dimẽsionatũ cõtẽtum inter corpa eẽ locũ. q2 est imobile. ergo sequit̃ q imobilitas est dña vel cõditõ loci.

Est autem sicut vas.

Hic aresto. ponit suã ppriaz opinionẽ et vult q nõ est sic intelligenda imobilitas loci quasi loc⁹ sit aliqđ ɔtentum inter corpa locata sicut dicebãt antiq̃. ß est intelligẽdũ q locus est sicut qđdã vas quod est iuxta corpa locata. est tamen ista dña int̃ vas et locũ. q2 vas est locus transmutabil̃ q2 transmutat̃ cũ vasato. sed loc⁹ est sicut vas imobile. q2. s. nõ mouet̃ cuz corpe locato sicut vas cũ vasato. Ex quo satis ptz q arest. in textu intẽdit q locus sic ẽ imobilis. q2 nõ mouetur cũ locato q̃uis aliũde moueat̃. Rõ istius est. q2 sicut in pmo pambulo dictũ est quicq̃d mouet̃ sm locum hoc ẽ in loco. qñ ergo locus ~~accipit~~ incipit moueri sm locũ tũc amplius nõ est loc⁹ sed est in loco. exẽpli grã. Vas nõ pt dici locus vini. q̃a vas mouet̃ sil̃ cũ vino et iõ vas ẽ etiã in loco. et nõ ẽ locus. ß ille aer q̃ ẽ circa vas ẽ locus. Unde iterũ pz q si aliq̃s ligaret aerẽ circa vas cũ pelle tũc talis aer nõ eẽt locus vasis. ß aer q̃ circundat pellẽ. q2 ille aer nõ hrẽt rõez loci sed locati q2 moueretur cum locato.

Quare terminus cõ.

Hic cõcludit ex pdictis diffinitõuem loci. et vult q Loc⁹ ẽ termin⁹ copis ɔtinẽtis imobil̃ pmũ. et itellect⁹ diffinitõis ẽ tal loc⁹ ẽ t̃mn⁹. i. superficies corpis ɔtinẽtis. i. circũscribẽtis pmũ. i. pxie. imobil̃ q2. s. nõ mouet̃ cũ locato. Ex q̃ elicit̃ q pmũ in dicta diffinitõne est aduerbiũ et ɔstruitur cũ

isto ρticipio ꝯtinentis.

Et pꝑter hoc planū.

Hic manifestat p̄dictam diffinitionem ꝑ tria q̄ cōiter dicūtur de loco. Quoꝝ primū est ꝙ locus ē cōtinens immobile. et pꝑter hͦ ponebant antiq̄ duo loca. primo centrū mūdi quod est simpliter immobile. scd̄o sup̄ficiē ꝯcauā lune versus nos. qꝛ videtur omnia ꝯtinere. et sic si illa duo ꝯtinēt cō tinent primā ꝯditōem loci. Scd̄m qd̄ dicitur de loco est ꝙ locus est termin⁹. cū quo etiam cōcordat diffinitō que dicit ꝙ locus est terminus vel sup̄ficies. et ideo se habet sicut vas quia vasatū terminatur ad vas. Tertiū quod de loco dicitur est ꝙ locus est simul cū locato. et ꝑ hoc notatur ꝙ locus est ꝯtinens ꝑmum et pꝛimū ꝯtēto. Ex istis ergo cōditōibus ꝓbatur diffinitō. quia ex prima sumitur ꝙ est ꝯtinens ⁊ imobilis. ex scd̄a ꝓbatur ꝙ est sup̄ficies. Ex tertia ꝙ est primuꝫ continens.

Queritur

Utrū diffinitō loci sit bn̄ assignata. ¶ Dcd̄m ꝙ sic et hͦ patet ex duobus. ꝑmo ꝑ similitudinem ad materiam ꝑmā. quia sicut materia ꝑma est receptaculum diuersarū formarū. ita locus est receptaculum diuersoꝝ locatoꝝ. scd̄o ꝑ dr̄iam ad formā. quia forma q̄ est termin⁹ materie est termin⁹ intrinsecus. sed locus est termin⁹ extrinsecus. ꝑmo ergo dr̄ ꝙ locus est termin⁹ et tangit genus. et ꝑ hoc videt̄ ꝯuenīe cū forma substātiali. Sed ꝑ hͦ qd̄ additur corꝑis ꝯtinentis. distinguitur a forma et significat̄ ꝙ est termin⁹ extrinsecus. In hͦ quod dr̄ immobilis significat̄ ꝙ ideꝫ locus manet sub diuersis locatis. Per hͦ qd̄ additur primū excluditur locus cōis qui nō adeq̄tur locato. quia nō ē pꝛimus. Scd̄o p̄t sic declarari. quia accn̄s in abstracto diffinitur ꝑ aliquid ꝓprij generis in recto ⁊ ꝑ subiectum positum in obliquo vt dicendo symitas est curuitas nasi. ergo locus bene diffinitur ꝑ aliquid quod est eiusdem generis. s. termin⁹ vel sup̄ficies. Et ꝑ hͦ qd̄ additur corꝑis ꝯtinentis ponitur subiectum loci qꝛ subiectū loci est corpus ꝯtinens

Arguitur

Locus ⁊ sup̄ficies sunt distincta sp̄e. ergo vnū nō p̄t de alio p̄dicari. Ista eñi est falsa p̄dicatō homo est azinus. ¶ Dcd̄m ꝙ locus accipit̄ dupl̄r. Uno mō ſm ꝙ antiqui capiebant locum. s. ꝑ spacio dimensionato ꝯtēto inter latera corꝑis et sic locus distinguitur sp̄e a superficie. quia locus significat tres dimēsiones sepatas a corꝑe et hͦ mō capit aristo. locū in p̄ntis quando dr̄ ꝙ sūt q̄nqꝫ sp̄es q̄titatis ꝯtinue int̄ quas aresto. etiā ponit locum. ⁊ hͦ sic patet q̄a ibi aresto. dr̄ ꝙ ꝑtes loci copulantur ad superficiem. hoc autem esset impossibile nisi locus haberet tres dimensiones quia si esset superficies tūc aliq̄d copularetur ad seipsuꝫ. ¶ Et si q̄rat̄ q̄re aresto vsus ē illa opinione falsa in predicamentis. ¶ Dcd̄m ꝙ hͦ est de ꝯsuetudine arest. ꝙ vtatur opinionibus aliorum donec veniat ad locum debitum reꝓbatōis debitus autem locus reꝓbatōnis fuit in hͦ libro. Alio mō accipitur locus ſm veritatem ſm ꝙ ē sup̄ficies corꝑis ꝯtinentis. ⁊ sic nō distinguitur locus a sup̄ficie realiter. sed habet se sup̄ficies sicut superius ad locum. quia locus ē sup̄ficies ꝯtinens locatum. sed sup̄ficies ē indr̄ñs ad sup̄ficiē ꝯtinentē qualis ē locus et nō ꝯtinentem q̄lis ē sup̄ficies locati. Et sic patet ꝙ ſm veritatē sūt solum quatuor sp̄es q̄titatis ꝯtinue.

Arguitur

Si locus significet tres dimēsiones gͦ nō distinguit̄ a corꝑe. et sic adhuc nō erūt q̄nqꝫ sp̄es q̄titatis continue. ¶ Dcd̄m loquēdo ſm opinionē antiq̄ꝝ etiam locus distinguit̄ a corꝑe. qꝛ loc⁹ significat tres dimensiones sepatas a corꝑe. sed corpus significat tres dimensiones ꝯiūctas corꝑi. ⁊ ergo locus ſm eos realiter distinguitur a corꝑe. Pro cui⁹ intellectu sciēdū ꝙ antiq̄ phi dicebāt aerem eē vacuū sicut nūc layci. et id̄o ille dimensiones q̄ nūc sunt in aere sunt in vacuo. qꝛ gͦ cōiter loq̄ndo distātia q̄ ē int̄ latera corꝑis est ꝑ aerē sicut pꝫ in vase vacuo vl̄ p̄t eē ꝑ aerē qꝛ ois plenitudo localis p̄t euacuari. sic antiqui dicebāt talē distātiā eē in vacuo. exēpli grā. distātia ꝑtiū vasis ſm oēm dimēsionē loq̄ndo de nat̄a vasis ē ꝑ aerē mediū. et si q̄nqꝫ ponat̄ aliqd̄ corp⁹ ad vas hoc ē ꝑ accn̄s. et id̄o ꝑ se ⁊ naẗalit̄ illa distātia ē in vacuo et sic tales dimensiōes sūt loc⁹ ſm ātiq̄s

Arguitur

Iste dimēsiōes ſm antiq̄s sūt in corꝑe. qꝛ dcm̄ ē ꝙ trāsmutato corꝑe etiā trāsmutāt̄ ille dimēsiones q̄ sūt in aē et sic sunt ītra corp⁹. ¶ Dcd̄m ꝙ dupl̄r aliq̄d ē in alio. Uno° ſm ꝯtinētiā. qꝛ ꝯtinet̄ ab eo in q̄ ē et sic loc⁹ ē in corꝑe ſm antiq̄s. Alio° aliq̄d ē in alio ſm informatōnem. ⁊ sic ſm antiq̄s loc⁹ nō ē in corꝑe. qꝛ nō iformat corp⁹. qꝛ aer ſm antiquos nihil ē. quia est vacuū. et id̄o dimēsiōes

quē sunt in aere nō sunt in aliquo subiecto.

Arguitur Extrinsecū et intrinsecum nō pñt esse vnius spēi. sed locus est extrinsecus ⁊ supficies intrinseca ergo nō pñt eē in eadē. Dōm ꝙ extrinsecū ⁊ itrinsecum pñt capi duplr. Vno mō ɜm ɔparōnem ad idem. et sic ē verū ꝙ nō sunt eiusdē spēi sicut audibile ⁊ visibile nō sunt eiusdē spēi respectu hoīs qr visibile est intrinsecū hoī et audibile ē ei extrinsecum. Alio mō intrinsecū et extrīsecū ɔpātur ad diuersā. ⁊ sic nō oꝫ ꝙ distinguant spē. qr qd est vni intrinsecū pt alteri esse extrinsecū sicut lōgitudo vlne ē intrinseca ligno et est extrinseca pāno est tñ eadem longitudo numero ēēnali. Similiter dōm ē de loco ⁊ supficie. qr vna ꝙtitas numero est supficies. ⁊ locus p ɔparōem tñ ad diuersa qr dicitur supficies inꝙtuꝫ cōpatur ad corpus locans et dr locus inꝙtū ɔpatur ad corpus locatum. Et p hoc pt pbari esse impossibile locū et supficiem distingui specifice si capiat locus ɜm veritatem ⁊ ꝓprie. et hꝰ sic quecūqꝫ sūt vnius numeri ēēnalis non pñt distingui specifice abinuicē ꝫ est vna ꝙtitas numero ēēnali q̄ ē supficies et locus gꝰ nō pñt specifice distingui. Neqꝫ valꝫ qd aliꝗ dicūt ꝙ distinguūtur in ratōe mensure. qr rō mensure addit solū supra formaꝫ relatōem rōnis que nō pt dici spēs. Fueri t tamē aliqui q̄ dicebant ꝙ locus ⁊ supficies distinguerentur spē loyca. et nō spē phisica qd impertinēt dicitur qr spēs est natura rei. et iō oīs spēs ē phisica et nulla loyca. dicerent gꝰ melius ꝙ distinguerent loyce. i. ɜm rōnem. et hoc ē verū sed non valet qd dicūt ꝙ distinguant spē loyca. hñt eīn se supficies et locus sicut supius et inferius que distinguūtur loyce. i. ɜm ratōnem. Est eīn omis locus supficies. sed nō oīs supficies est locus. ꝫ solum supficies cōtinens. sic ergo supficies q̄ sola est cōtēta nō est locus.

Arguitur Deus est in loco et etiam substantie sepate. ⁊ tamē nō hñt corpus ɔtinens. ergo locus nō est supficies corpis ɔtinentis. Dōm ꝙ duplr aliquid dicitur eē in loco ꝙtum nūc sufficit. Vno mō circūscriptiue. qr circūscribitur loco et qd sic ē in loco hꝫ corpus ɔtinens ipsum. et de tali loco dicit ꝙ est supficies corpis cōtinētis. Alio mō aliqd est in loco repletiue vel diffinitiue et quod sic est in loco nō habet corpus extra ipsum cōtinēs ipsum Ratō huius distinctōnis est. quia aliquid ē in loco ɜm ɔtactū sed est duplex cōtactus. Vnꝰ est cōtactus ꝙtitatiuꝰ et corpalis. et sic corporalia sunt i loco. quia circūscribūtur loco. Alio mō aliquid est in loco ɜm ɔtactum virtualem et sic spūalia sunt in loco. ille autem cōtactus virtualis potest esse duplex siue habet dupliciter fieri. Vno modo fit ad omnem locū et ille ɔtacꝰ virtualis cōuenit soli deo qui sua virtute cōtinet et influendo in omnē locum. Alio mō fit ille ɔtactus virtualis solum ad vnū determinatū locum. et sic cōtactus virtutis conuenit substantie spūali create. Cuius ratō est. quia talis substātia est finite virtutis sicut finite essentie. et ideo non potest cōtactu virtutis replere omnem locum. ⁊ sic dicitur aliqd esse diffinitiue. i. determinatiue in loco quia determinat se ad locum p opatōnem extrinsecam siue practicam. et ideo p opatōem pure speculatiuam nō dicitur ꝓprie esse in loco. et ergo angelus dicitur esse in illo loco vbi opatur p opatōnem extrinsecaꝫ et nō in alio loco. Hoc autem de deo dici nō potest. quia si hic opetur nihilominꝰ etiam opatur in alio loco.

Arguit Locus est phisice cōsideratōis ergo locus est mobilis. Consequentia tenet quia phisicus tractat de ente mobili vt de subiecto ⁊ ergo omnia quē in scia phisica cōsiderantur debent habere ordinem ad subiectum scꝫ ad ens mobile. Dicēdum ꝙ nō oportet ꝙ omnia in scia ɔsiderata habeant ordinem ad subiectuꝫ sic ꝙ de eis ꝑdicetur in rectō. sed sufficit ꝙ subiectum de aliquibus verificetur i obliꝗ ꝙuis ergo locus nō est ens mobile sufficit tñ ꝙ sit passio entis mobilis. et sit in obliquo ꝑdicat ens mobile de loco. Etiam potest dici scdō ꝙ locus ē mobilis. quia mouetur cū locante per accidens ꝙuis sit immobilis sic ꝙ nō mouetur cum locato sicut circa textū dictū est.

Arguit Locus est mobilꝭ ergo male ponitur illa pticula in diffinitione loci. s. immobilis. Antecedens probatur quia locus est superficies corporis locantis. sed tale corpus mouetur. ergo etiam superficies q̄ est locus mouetur. Dōm ꝙ locus est sic immobilis. q̄a nō mouetur cū locato sicut dictum ē. Vel pt dici ꝙ in loco sunt tria ɔsideranda scꝫ materiale loci qd est superficies corpis continentis et sic locus est mobilis cū corpe locāte sicut ꝓbat argumētū Aliud qd cōsideratur in loco est formale quod ē duplex scꝫ formale mathematicū. et est distātia

alicuius locati a polis mūdi · et ita locus ē omnino immobilis · quia talis distantia variari nō potest et iterum variato loco variatur talis distantia · qr variato loco aliquis fit ꝓpinquior vl' remotior polis mūdi · et hº formale est de predicamento relatōis · tertō cōsiderat in loco formale phisicum quod est virtus cōseruatiua de scōa spē qualitatis deriuata a primo locāte et talis virtus influitur vnicuiqꝫ ꝯm analogiā nature et ex eo accipitur qualiter ea que conseruantur in vno loco corrūpuntur in alio loco quia nō est eadem virtus cōseruatiua in singulis locis · ꝑmo in oppositis locis est opposita virtus ꝯseruatiua sicut patet de loco grauiū et leuiū et istud formale est immobile ꝯm spē n in ꝯtrum scꝫ in eodem loco semꝑ succedit similis virtus variat tamen ꝯm numerū · et hº ex parte subiecti moto enī aere in quo est virtus cōseruatiua mouetur etiam virtus ꝯm numerū · sed in alio aere succedēte in eundem locum est eadem virtus ꝯm spē n · Ex q̄ patet ꝙ quandoqꝫ cotinue motum est in eodem loco ꝯm formale phisicum sicut patet de fluuio q̄ ꝗuis cōtinue moueatur virtus tamen ꝯseruatiua in aere circa fluuiū est vnius nature ꝑ̄ito etiam vnius numeri si aer nō moueatur circa aquam · vnde ꝯtingit ꝙ aliquid stans immobiliter mutat locum ꝯm formale phisicum ad minus numero sicut patet de turri circa quam aer ꝯtinue mouetur quia virtus variatur ꝯtinue ad variatōnem subiecti ·

Arguitur Locus excedit locatū ergo nō est equalitas inter locum et locatum et per consequens male additur illa particula primū in diffinitōe loci que notat equalitatem · Antecedens ꝓbatur quia inferius dicet ꝙ aer est locus terre et aque sed aer multum excedit terram et aquam ¶ Dicendum ꝙ corpus cōtinens potest capi dupliciter · Vno modo ꝯm omnem dimensionem · et sic manifestū est ꝙ locatum excedit locū sicut aer ē multo maior ꝙ̄ homo cōtētus sub aere · Alio modo accipitur corpus cōtinens ꝯm vltimam superficiem eius · et sic corpus ꝯtinens est equale locato · Exēpli grā superficies aeris immediate tāgens corpus est equalis corpori humano · Et ꝑ hoc etiam soluitur argumentum quādo sic arguitur · Vnū elementum est locus alterius · et tamen non est equale alteri dicendum ꝙ ꝑmo vnū elementum est equale alteri ꝯm vltimam superficiem ꝗuis non ꝯm totum · exēpli grā superficies cōcaua ignis et superficies ꝯuexa aeris sunt eq̄les ·

Arguitur Idem non est equale toti et parti sed locus est conseruatiuus totius et partis ergo non est equal' locato · ¶ Dicendum ꝙ aliud est dicere ꝙ idem est locus totius et partis · et aliud est dicere ꝙ locus est equalis locato · quia locus capitur dupliciter · Vno modo materialiter ꝯm vltimam superficiem corporis locantis · et sic nō est idem locus totius et partis · quia alia superficies continens correspōdet toti et alia parti · Alio modo accipitur locus ꝯm virtutem ꝯseruatiuam · et sic idem locus est totius et partis · Et ratō est · q̄a eadē est natura totius et partis · sed illa que sunt eiusdem nature ꝯseruantur in vno loco · sicut patet de grauibus oēs eīn partes terre conseruantur deorsum et omnes partes leuiū ꝯseruantur sursum ·

Cui quidē igitur corpori

Postꝙ aresto · posuit diffinitōnem loci cum eius declaratōne · Cōsequenter ostendit quō mō sunt aliqua in loco vt ex hoc eliciat illam questionē vtrum vltima spera sit in loco et vult ꝙ hº proprie est in loco quod habet aliquod corpus continens ipsum exterius · et hº patet ex diffinitōne loci prius data quia locus est superficies corporis continentis sed corpus continens est extra cōtentum et ex illo videtur ꝙ vltima spera non sit in loco quia nō habꝫ corpus extra se ꝯtinens ipsam · Intendit ergo aresto · ꝙ necesse est vltimam speram esse in loco · et hoc sic ostendit · quia illo modo aliquid est in loco quomō mouetur ꝯm locū quia nō quereret locus nisi ꝓpter motum localem sicut dictum est · sed celum mouetur ꝯm locum ergo est in loco · Ex quo vlterius ostēdit quomō celum est in loco et vult ꝙ est in loco ꝯm partes ꝯm potentiam et ꝑ accīns · Quo ad primū patet ex quo eīn celum mouetur ꝯm locū ꝯm partes sic est in loco ꝯm partes et quia partes nō sunt actu separate a toto sed solum ꝯm potentiam ergo ille modus existendi in loco est ꝯm potentiam · Aliquid eīn est ꝓprie in loco sicut in ꝯtinente separato vt ꝑ̄us dictū ē · ex q̄ sequitur ꝙ celū ē in loco ꝑ accīns qr qđ ꝯuenit alicui ꝯm ptē conuenit sibi ꝑ accīns quia ꝯuenit sibi per aliud · Ex quibus cōcludit aresto · ꝙ celum circulariter mouetur et ergo ꝯm totū non est alicubi id est

in loco potest tamen sm partes dici esse in loco quia sic mouetur sm locum.

Queritur Utrū ultima spera sit i loco. Dicendū q circa hāc questionem fuerūt diuerse opiniones quia aliqui ponentes dimensiones sepatas esse locum ponebant celum p se et ppie esse in loco qr distantia ptiū celi itra celum est locus celi sicut distātia polorum sm longitudinem. distantia occidētis ab oriente sm latitudinem. distantia meridiei a septēdrione sm pfunditatem. Sed quia pbatum est q locus nō significat tres dimensiones. sed significat supficiem corporis cōtinentis. ideo nō potest dici q celum sit in loco sm istum modum Dicit ergo aliter alexād q celum nō est aliquo mō in loco nec simpliciter nec sm partes et maxime primū celum de quo hic loqmur. quia locus nō est de diffinitōne corpis. et ideo potest repiri aliquod corpus scz primū celum absqz loco Nec etiam dixit celum moueri ppter diuersitatem puenientem ex diuerso ortu astrorum sicut nobis appaēt. s dixit ipsam diuersitatem puenientem ex motu terre circulari. et ista opinio repbatur in scdo celi. Est autem ista positō impossibilis quia qūis motus diurnus ortus et occasus solis possit nobis apparere ex motu terre tamē motus planetarum in zodyaco nō potest saluari ex motu terre. quia aliqui planete citius ptrāseūt zodyacū. sicut luna que ptransit zodyacum in uno mense. alij autē in uno anno sicut sol et sic d alijs. Et ppt hº alij dicūt ut auicēna q motus celi sit sm situm et nō sm locum. sed hº iterum est impossibile quia ad sitū p se nō est motus sed ad locum. Cuius rō est. quia motus fit semp in forma que suscipit magis et minº sed situs est quedam forma que cōsistit in indiuisibili ergo nō potest esse motus ad situm. Et ideo alij ponentes motum in celo dixerūt locum celi esse terram quia circa ipsam mouetur. sed hº est cōtra modum loquēdi arest. q dicit aliquid eē in loco quia cōtinetur a loco. sed manifestum est q centrū nō cōtinet sed cōtinetur a celo. ergo terra vel centrū nō est locus celi. et ad istam opinionem videtur declinaē dñs albertus qui dicit celum esse in loco rōe cētri que positō pt intelligi quo ad nos. quia nos accipimº diuersas ptes celi sm cōparatōnem ad diuersas plagas terre. sed impossibile est locum sic assignari sm naturam rei. Et iō sm veritatem dicendū est omnibº istis remotis q celum est in loco analogice quia sm partes. est eīn de natura analogatoꝶ q ultima analogata pticipant rōnem analogi imperfecte sicut accīns dicitur ens analogice qr impfectōrē rōnem entis habet q suba. sic etiā dr celum esse in loco analogice qr primū celū hz impfectōrem rōem eēndi in loco. qd pbat qr eo mō aliqd ē in loco quo mō mouet sm locū. sed celum mouetur localiter sm ptes. ergo sm ptes ē in loco et ideo qūis locus nō sit de ratione corpis ut priº dictum ē ē tñ de rōne corpis moti sm locū cū ergo celū moueat sm locū sm ptes etiam est in loco sm ptes. Et iō que sm totū mouent sm locum illa sm totū et pfecte sunt in loco. Est tñ hic cōsiderādū q sm veritatē quā tradūt theologi ista qstio nullā hz difficultatē qr ipsi ponūt primū celū mobile de q aresto. loqtur eē p se in loco. et dicūt pmū celū simplr esse in loco. et hoc iō quia pmū celū mobile ptinet ab aliq celo imobili scz a celo empirreo. et iō tale celū pmū mobile ē p se i loco qr ptinet ab alio corpe extra se. sed primū celū simplr scz empirreū nullo mō ē in loco sed quiescit. qr ordinat ad qetē btōꝶ et iō phi natales nō cognoscētes illā beatitudinē ponebāt oē celū esse mobile. Et sic aresto. dicebat primā sperā celestē etiā esse mobilē. et p hoc oriebat ista qstio.

Arguitur Hoc corpº ē in loco qd hz corpº extra ptinēs ipm sed primū celū etiā motū nō hz corpº extra se gº nō ē in loco. Dōm q duplr aliqd ē i loco. Uno mō p se et ppie. et qd sic ē in loco hz corpus extra se et sic pmū celū etiā motū supposito q sit primū simplr nō habet corpus extra se ptinēs gº nō est in loco. Alio mō aliqd ē in loco analogice sm partes et sm poiam. et sic celū ē in loco supposita opinione arestotilis.

Arguit Celū p se mouet in loco. gº p se est in loco. Dōm q celū nō mouet p se i loco qr moueri p se est moueri sm totum sed qd mouet circularit nō mouet sm totū sed sm partes. et ideo sm partes etiā est in loco et nō sm totum. qd enim p se id est sm totum mouetur in loco hoc etiam per se est in loco.

Arguitur Omne per se est prius illo quod est per accidens s celum est primū mobile. ergo erit per se in loco et nō per accidens. Dicendū q per accidens et p se pnt duplr pparari uno° in eodē genē. et sic sp p se ē pus eo qd ē p accñs Alio° in diūs generibº

et sic ꝑse vno⁹ nō est prius eo qđ ē ꝑ accñs alio mō·et sic est h̄ qꝛ q̄uis celū est primū corpus nō tn̄ est primū locabile corp⁹·et ideo i genere corpo rū est primū et nō in genē corpoꝝ locabiliū· Cu ius rō est·qꝛ eē corpus locabile significat quādā impfectōem·et ideo nō debet primo cōuenire pri mo corpi·sed eē corp⁹ locans significat quādam pfectōem·et ideo hoc cōuenit primo corpi·et iō de bet sibi cōuenire ꝙ sit minime in loco quod est esse in loco ꝓm ptes·

Arguit Deus cōtinet primū celum er go celum est in loco ꝑ ꝯtinen tiam dei. Cōm ē ꝙ duplex est cōtinentia q̄ dam est ꝯtinentia localis·sicut vas ꝯtinet vinū et sic deus nō cōtinet ista corporalia .et ꝑ istam cōtinentiā aliquid est in loco· Alia est cōtinētia effectiua gubernatiua et cōseruatiua·et tali con tinentia de⁹ cōtinet omnia ⁊ celum·ꝑ hoc eñ nō est aliquid in loco ꝙ sic cōtinet·

Manifestum autem·

Postq̄ aresto·posuit diffinitōem loci mouendo circa ipsam vnā dubitatōem de vltima spera hic cōsequēter ex predicta diffinitōne pmo soluit ar gumenta ꝓbantia locū nō esse scđo assignat ꝓ prietates loci·⁊ inē oēs rōes primo soluit vltimā que fuit ꝙ si locus est locus augeret·sed locus ē immobilis ergo nō augetur·et ꝑ ꝯñs nō est ·Dicit aresto·ꝙ nō oportet dicere locū ꝑ se augeri si lo cus sit termin⁹ corpis cōtinentis·quia qñ locatū augetur tūc locus accipit maiores dimensiones non ex pte sui·sed ex pte locati.et sic ꝑ accidens augetur·sed si locus esset tres dimēsiones sepa te·tūc seq̄retur ꝙ locus augeret directe cū locato et hoc ideo quia moto locato dimēsiones q̄ sūt in tra corpus ꝑ se extēderētur· Similit soluit ratio scđa que arguebat ꝙ locus pūcti esset aliud a pū cto·qꝛ etiam ꝓcedit ac si locus esset tres dimen siones sepate·quia tūc q̄libet ps locati correspō dentiā haberet ad locū·tūc eñ ꝓm oēs ptes loc⁹ simplr penetraret locatum·sed ponēdo ꝙ locus est supficies nō oportet assignare locū ꝓ puncto vel ꝓ qualibet pte· Similiter soluit prima ratō q̄ fuit ꝙ duo corpa cēnt in vno loco·qꝛ illa rō ꝓce dit ac si locus significaret tres dimensiones sed dcm̄ est in diffinitōe ꝙ locus ē solum superficies corpis ꝯtinentis· Similit si locus ē termin⁹ cor poris ꝯtinentis facilit soluit q̄nta ratō que fuit ꝙ locus esset in loco qꝛ q̄uis locus inē corpi lo canti nō tn̄ inest sibi sicut loc⁹ eius sed ē in cor pore locāte sicut accñs in subiecto· Alie aūt rati ones scꝫ tertia et quarta nō soluūtur·qꝛ qui po nūt locū nō ponūt locū vt aliquod elementū vel vt aliquid ex elemētis·sed dicūt locū esse supficiē corpis cōtinentis·et iteꝝ quarta ratō potest sic solui·quia locus est causa ipsius locati ꝓprie in genere cause finalis·⁊ quia hoc dicetur inferius in ꝓprietatibus loci ergo nō fuit necessariū illā ratōnem hic solui·

Et fertur igitur in·

Hic ex diffinitōe posita assignat ꝓprietates lo ci et ponit duas ꝓprietates quaꝝ· Prima est ꝙ vnūquodqꝫ corpus naturale naturaliter fertur in suū locum. Scđa est vnumquodqꝫ corpus na turaliter quiescit in suo loco · primā sic probat quia vnūquodqꝫ corpus naturaliter fertur in il lud in quo ꝯseruatur et pficitur·sed locatum cō seruatur ⁊ pficitur in suo loco·ergo naturaliter fertur ad suū locum· Maior patet ex ratōne na turalis appetitus·quia ī qualibet re appetitus naturalis inclinat rem in suam pfectōem et di rigit rē in suam finem·minor ꝓbatur·quia cor pora naturalia ꝑ hoc conseruantur ꝙ tangunt a ꝓximis corpibus locantibus quia sic instituit deus vniuersum vt supiora corpora conserua rent inferiora ꝓxime eis cōiūcta·et hoc declarat naturalis situs corpoꝝ in vniuerso quia natu raliter corpa sic locantur ꝙ vnū naturaliter si tuat sub alio· Ista autem rō non possit assigna ri si locus esset tres dimensiones intra corpus existens·

Necesse quūod dicere·

Hic ponit ratōnē scđe ꝓprietatis scꝫ ꝙ vnūqđqꝫ naturaliter quiescit in suo loco·et stat ratio in hoc quia partes naturaliter quiescūt in suo to to·et materia naturaliter quiescit sb sua forma sed locatum habet se ad locum sicut ps ad totū et sicut materia ad formam ergo locatū natura liter quiescit in suo loco· Minor patet quia vnū quodqꝫ imperfectum habet ratōem partis et rō nē materie in ordine ad perfectum ·cum ergo lo catum semp sit imperfectum in ordine ad locum siue corpus locans·ergo locatum habet ratōem partis et imperfecti·et locus habet rationem to tius et perfecti·et hoc patet in elemētis·qꝛ supius elemētū qđ ē loc⁹ iferioris ꝯpat ad iferi⁹ sicut act⁹

ad potentiam ⁊ inferius ad supius sicut potentia ad actum. Maior patet quia vnūquodqꝫ quiescat in illo in quo conseruatur. sed pars cōseruatur in toto ergo.

Arguitur Supius elementū nō est plus in actu ꝙ inferi⁹. nec inferius est plus in potentia ꝙ supius. qꝛ sunt equaliter adinuicem trāsmutabilia vt pꝫ scdo de generatōne. ¶ Dicendū ꝙ elementa pñt dupliciter capi. Uno modo absolute ex parte materie et sic vnū elementū est in potentia ad alterum et ecōtra. quia materia supioris elementi potest substare forme inferioris elementi. Alio modo capiūtur elementa quātū ad intentōem nature q̄ generat vnū ex alio. et sic inferius elementū est in potentia ad supius. et non ecōtra. quia natura semp intendit quod melius est. sed melius ē supius elementū generari ex inferiori ꝙ ecōtra. Et hoc est quod dicit aresto. in pmo de generatōne. ꝙ tūc est generatō tristis siue fm q̄d. quādo generatur inferius elementū ex supiori. quia tūc impfectum generat ex pfecto. sed tunc est generatio dulcis et simpliciter. qñ supius elemētuꝫ generatur ex inferiori. quia tunc pfectum generatur ex impfecto.

Queritur Utrū iste ꝓprietates sint bene assignate. Dicendū ꝙ sic. et ratio est. quia vnūquodqꝫ naturalit appetit pfici. et ideo in omnibus rebus creatis est appetitus naturalis. qꝛ ergo locatum accipit suam pfectōnem et cōseruatōnem ex loco. ideo naturaliter tendit et mouetur ad suū locū. Et q̄a eiusdem rōnis est moueri ad terminū et quiescere in termino. ergo sicut aliquid naturaliter tendit in suū locuꝫ. ita naturaliter quiescit in eo. et quia natura non deficit in necessarijs. idō rebus indita est inclinatō naturalis vt moueant ad suū locum. et quiescant in suo loco. Ex quo sequitur ꝙ ex prima ꝓprietate pt inferri scdā. qꝛ emiꝫ res naturaliter ferūtur ad sua loca. idō quiescūt naturaliter in suis locis.

Arguitur Qñqꝫ aliquid est in ꝓprio loco p violentiam. ergo nō est verum ꝙ aliquid naturalit est ⁊ cōseruatur in ꝓprio loco. Añs ꝓbatur de lapide sursum proiecto et ibi cōseruato ab aere. ¶ Rñdm ꝙ dupliciter dicitur aliquis locus ꝓprius. Uno modo capiendo locum materialiē scʒ ex pte superficiei circūscribentis. et sic potest aliquid esse in loco ꝓprio per violentiā. qꝛ pt in illo loco pcise circūscribi. et sic non est intelligenda prima ꝓprietas. Alio modo dicitur aliquis locus ꝓprius ex pte virtutis cōseruatiue. et sic semp aliquid quiescit ī loco ꝓpo naturali. et etiam mouet ad locū ꝓpriū naturaliter. sic eñ aer nō potest esse locus ꝓprius ipsi⁹ lapidis sed terra.

Arguitur Locus ꝓprius est cōtrari⁹ ipsi locato ergo nō conseruat locatum. Añs ꝓbatur. quia vnū elementuꝫ locat alterum. et tamen elementa cōtrariantur. ¶ Dicendum ꝙ elementa ꝓxima pñt capi dupliciter. Uno modo fm contrarias q̄litates. et sic alterāt se mutuo et non locant se. sicut ignis cōtrariatur aeri in siccitate. Alio mō accipiunt elementa fm ꝙ habent adinuicē aliquā ꝓportionem vel cōuenientiam. et sic locant se mutuo. Illa autem ꝓportō accipitur ex quatuor. primo ex formis substantialibus elemētoꝝ. quia sicut res habent ordinem naturalem. ita forme substātiales rerum. cū ergo elementa habeant ordinē naturalem etiā forme substātiales habent ordineꝫ naturalē. Scdm est situs et natural ordo ptiū vniuersi. quia ex institutōe autoris nature superiora semp cōseruāt inferiora. Tertiū est virtus influxa a primo locāte scʒ celo. quia virt⁹ illa accepta in supiori elemento locat inferius elementum. Quartū est qualitas symbola. qꝛ q̄uis elementa alterāt se fm qualitates cōtrarias. non tamen fm qualitatem symbolam. i. ꝯuenientem. Exempli grā ignis ⁊ aer locant se. et conuenit ignis cū aere ī vna qualitate scilicet ī caliditate et aer cōuenit cū aqua in humiditate. et aqua locans terram ꝯuenit secū in frigiditate.

Arguitur Nihil mouet qñ est in ꝓpo loco. sed multa entia naturalia sunt in ꝓprio loco. ergo male dictum est in ꝓprietate ꝙ vnūquodqꝫ ens naturale fertur naturaliter ad suū locū. minor patet de terra q̄ est in loco ꝓprio. ¶ Rñdm ꝙ in ꝓprietate dicebat ꝙ vnūquodqꝫ ens naturale fert naturaliter in suum locū. vbi fert dat significare aptitudinē. q̄a alias nō esset ꝓprietas. ex quo accipit ꝙ fm aptitudinem ens naturale fert ad suū locum q̄uis ergo terra non ferat fm actum ad locum tamen fm naturalem aptitudinē.

Arguitur Uidet ꝙ etiam fm naturalem aptitudineꝫ terra nō moueat ad locum. quia dicit aresto. scdo celi ꝙ

terra est immobilis ⁊ habet ratõnem centri ergo ñ mouet·¶ Dõm ꝙ terra capitur dupliciter Uno mõ ꝫm ptes et sic manifestum est ꝙ terra est mobilis ꝓmo sepe mouet Alio mõ accipit terra ꝫm totũ·et tũc accipit adhuc dupl'r·Uno mõ ꝫm se et absolute et sic vtiqꝫ terra ẽ mobilis q̃a dicit aresto·primo celi ꝙ si essent plures mundi terra vni⁹ mũdi mouẽtur ad terram alteri⁹ mũdi·Alio mõ accipit terra in rõne centri quia est centrũ mũdi et sic vtiqꝫ est immobilis·si eñ moueretur nõ maneret centrũ·quia de rõne centri est ꝙ equalit̃ distet ab omni pte circũferentie si ergo tota terra moueret tunc plus accederet ad vnã ptem circũferentie q̃ȝ ad aliam··

Arguitur Aqua qñqꝫ ascẽdit extra suũ locum vtꝫ in generatione fontiũ in altitudine montiũ·ergo videtur ꝙ nõ vnũquodqꝫ naturaliter feratur ad suũ locuꝫ ¶ Dõm ꝙ est duplex motus aque aliquis est q̃ ꝯuenit sibi ꝫm naturã ꝓpriam·i·ꝫm ꝓpriã formã substantialem·et sic aqua semp dñdit et nõ ascendit quia ex ꝓpria natura habet locum suũ circa terram qui est locus deorsum·Alius ẽ motus aque q̃ ꝯuenit sibi preter ꝓpriam naturã et ꝫm naturam cõem·et sic aqua qñqꝫ ascendit sicut patet ĩ motu effluxus maris ille eñ motus aque ꝯuenit ex hoc ꝙ aqua obẽdit lune ad motuꝫ eius·et iõ in augmẽto lune effluit et in decremẽto lune refluit·Qñqꝫ fit ille motus ad replẽdum vacuũ sicut fit in generatõe fontiũ·quia oꝫ ꝙ aqua cõtinue fluat ad aliũ locũ montis etiaꝫ ascendendo ne in mõte vacuũ pmittat·

Arguitur Celum est in ꝓprio loco ⁊ tñ non quiescit in suo loco naturali·quod est ꝯtra scdãm ꝓprietatem ¶ Dicẽdum ꝙ dupl'r aliq̃d est in loco ꝓprio·Uno mõ sic quia acq̃siuit talem locum p motũ·et sic grauia et leuia sunt in ꝓpriis locis et quod sic ẽ ĩ loco ꝓprio quiescit in loco·Alio mõ aliq̃d est in loco ꝓprio quẽ nõ acquisiuit p motum·et sic celum ẽ in ꝓprio loco·et quod sic est in ꝓprio loco nõ oportet ꝙ quiescat in eo·Ratõ diuersitatis est·q2 vbi q̃es acquirit p motum ibi quies ẽ pfectio finalis mobilis·Sed vbi quies nõ acquirit p motuꝫ ibi quies nõ est pfectõ mobilis sed ipse motus·Sic autẽ est de celo q2 p motum celi celum ordiatur ad ꝯsuãdũ et ad generãdũ gñabilia ⁊ corpalia

Arguitur Ignis ĩ sua spera mouet circulariter et tñ acquirit locum p motum sursum· ¶ Dõm ꝙ est duplex motus in aliquo corpe·aliquis est motus q̃ orit ex ꝓpria natura mobilis et talem motum nõ hꝫ corpus in ꝓprio loco·si tale corpus acq̃rit locum p motum sicut dictum est·alius est motus p̃ter naturam ꝓpriam qui tñ fit ꝫm naturã vl'em ⁊ sic ignis mouetur in ꝓprio loco circularit̃·quia ille motus ꝯuenit sibi ex quo subditur ĩfluxui corporum celestium·

Arguitur Terra quiescit sup aquã et tñ naturalis locus terre est ĩfra aquam·ergo nõ vnũquodqꝫ quiescit in suo loco naturali ¶ Dõm ꝙ est duplex locus ipsius terre·vnus est q̃ ꝯuenit sibi ꝫm naturaꝫ suam ꝓpriam et tũc terra quiescit sub aquis sicut ꝓbat argumentum·Alius est locus terre q̃ debetur sibi ex puidẽtia nature vl'is que nata intendit bonũ totius vniuersi et omniũ ptiũ ei⁹ et sic necesse est terram ꝫm aliquas ptes eleuatam esse sup aquas quia sunt aliqua animalia in vniuerso que nõ pñt viuere sub aquis·et ꝓpẽ illa animalia necesse fuit aliquã ptem terre esse eleuatam supra aquas·sicut sunt animalia respirantia que nõ pñt viuere in aquis·

Arguitur Si vnũquodqꝫ est in ꝓprio loco tũc mixtum deberet eẽ in quatuor locis·quia habet in se naturam quatuor elementoꝝ·¶ Dõm ꝙ mixtum nõ mouet ꝫm quodlibet elementum·sed solum ꝫm elementum p̃dominans in mixto quod est terra ¶ Contra hoc arguit in imxtione debet esse equalitas elementoꝝ ergo vnũ elementũ non predominat aliis·¶ Dõm ꝙ est duplex ꝓportõ·s· arismetrica que sumit ꝫm eandẽ q̃titatem et sic nõ est ꝓportio elementoꝝ in mixto·quia si eẽt tm̃ de q̃titate ign͛s sicut t͛re tũc ignis stati ꝯsumẽt t͛rã aq̃m et aerem·Alia est ꝓportio geometrica que sumit ꝫm equalitatem virtutis·et sic est equalitas elementoꝝ in mixto quia est tm̃ de igne ĩ mixto q̃tum sufficit ad terrã existẽtem in mixto ¶ Sed cõtra ergo nõ debet mixtũ plus moueri deorsũ q̃ȝ sursum quia elementa sunt equalis virtutis in mixto·¶ Dõm ꝙ motus localis nõ sequit virtutem elementoꝝ sed q̃titatem et quia est plus de quãtitate terre in quolibet mixto saltem pfecto·ergo omnia mixta pfecta mouentur deorsum·

Eodem autẽ modo·

Postq̃ȝ aresto determinauit de loco·Consequen

ter determinat de vacuo. et ratō ordinis est quia locus habet se ad vacuū sicut habitus ad priuatōnem quia spaciū plenū corpore vocatur loc⁹ et spaciū sine corpore vocatur vacuū. Dicit ergo aresto. q̄ ad naturalem phm spectat determinaē de vacuo sicut de loco. secūda rō quia locus et vacuū sunt idem sm rē q̄r spaciū non habens in se corpus vocatur vacuum. sed spaciū habens in se corpus dicitur locus. cum ergo sit idem spacium quod quādoq̄ habet in se corpus et quod q̄nq̄ ē sine corpore ergo sunt idem sm rez siue subiecto.

Incipere āt oportet.

Hic ostendit quo ordine determinandū est de vacuo et dicit q̄ oportet incipere ex ratōnibus eoꝝ qui dicūt vacuū esse et etiam qui dicūt vacuum non esse. Et etiam oportet dicere quid sm cōmuniter opinantes ad ratōnem vacui pertineat. et hoc facit aresto. in textu āteq̄ veritatem determinet. quia primo ponit ratōnes eorum qui ponūt vacuū non esse. Et secūdo ponit ratōnes eorum qui dixerūt vacuū esse. tertio ponit opinionem pitagoricoꝝ qui innaturaliter locuti sunt de vacuo.

Alij quidem igitur.

Hic ponit rōnem eorum qui ponebant vacuum non esse et de numero eorū fuit anaxagoras. et arguebant sic aer aliquid est ergo vacuū nō est 9ña tenet quia illa que dicuntur cōmuniter vacua sunt plena aere. Antecedens pbant dupl'r. primo p vesicas inflatas aere quia vesice inflate aere sustinent magnū pondus in aqua quod nō sustinerent nisi essent inflate aere. sed q̄cquid sustinet pondus hoc est aliquid. ergo aer aliquid est et p cōsequens vacuū nō est. Secūdo sic probant antecedens quia hoc est aliquid quod impedit introitū aque ad vas sed aer inclusus in aliquo vase impedit introitum aque nisi aer prius exeat sicut patet in clepsedris quibus nō potest repleri aliquod vas nisi aer prius exeat.

Queritur Utrū ista ratō sit sufficiēs ad pbandum vacuū nō eē. Dicendum sm arestotilem q̄ ista ratō nō est sufficiens quia aliqui ponebant vacuū extra celum extra quod nullum est corpus. ad sufficientē ergo pbandum q̄ vacuū non est oportet ostēdere q̄ nō sit aliquod spatiū absq̄ sensibili corpore. tūc eī sufficienter pbatur q̄ vacuū non est.

Sed affirmantes eē.

Hic ponit aresto. ratōnes ponentiū vacuū esse Circa quod sciēdū q̄ ponētes vacuū esse sunt diuersificati. quia aliqui ponebant vacuū sepatuz a corpibus sicut si diceremus aerem qui distat a corpibus esse vacuū. Alij dicebant vacuū esse imbibitum corpibus sic q̄ non distaret a corpibus nisi sm situz sicut si diceretur q̄ corpora haberēt intra se quasdam vacuitates sicut nūc spongea habet multa foramina que vidēt esse vacua. Isti tamen in hoc 9uenīūt q̄ sunt naturaliter locuti quia pcedebant ex ratōnibus naturalib⁹ et naturalibus motibus corporum. Ponit ergo primo rōnem ponentiū vacuū esse sepatum a corpibus Et est ista si mot⁹ local' est vacuū est sepatum a corpib⁹ sꝫ motus local' ē. g⁹ vacuū est sepatū a corporibus 9ña tenet et maior probatur quia q̄d mouetur localiter vel mouetur ad spaciū vacuū et sic habetur ppositum vel ad spaciū plenū. sed hoc est impossibile. quia sic duo corpora essent in vno loco quia corpus quod prefuit et corpus q̄d aduenit essent simul sed hoc est impossibile quia tūc puissimus. i. minimus locus reciperet maximuz locatum quia ea ratōe qua duo corpora essent in eodem loco possunt etiam esse tria corpora in eodem loco et centum et mille et sic locus non eēt equalis locato.

Mellissus q̄dem igit̄.

Hic arest. subdit quomō mellissus arguebat vtēdo predicta ratōne et dicit q̄ mellissus concedebat predictam cōditōnalem scꝫ si motus localis est vacuū est. sed arguebat ex opposito cōsequentis ad oppositum antecedētis sic scꝫ si motus localis est vacuū est sed vacuū non est. ergo mot⁹ localis non est. et sic ipse posuit totum ens immobile.

Alio vero modo quia

Hic ponit ratōnes dicentiū vacuū esse imbibitū corporibus et sunt tres ratōnes. prima est cōdensatō est ergo vacuū est imbibitum corporib⁹ 9ña tenet quia in cōdensatōe partes cōueniūt et vniuntur vel ergo in illo in quo cōueniunt fuit prius vacuū. et sic habetur ppositum vel fuit ibi plenū et sic duo corpora essent simul in eodem loco. q̄a ille partes aduenientes essent simul cum corpore quod preexistebat. exemplum ē in spangia q̄ñ

cōprimitur tūc ptes vniūtur·vel ergo ille partes vniūtur in vacuo et sic est vacuū vel vniūtur in pleno et tūc illud corpus est simul cū ptibus spū gie·

Amplius autē et au·

Hic ponit scda rō que est augmētatio est ergo vacuū est·ꝯña tenet q2 in augmētatōne alimētū recipitur in alitū·Vel ergo in illo loco vbi recipitur alimentū fuit prius vacuū et sic habetur ꝓpositum vel fuit ibi plenū et tūc duo corpa fuerit in eodem loco qḋ est impossibile ergo vacuū est· Tertia ratō sumit ex quodam experimento q̄a expertum est ꝙ vas plenum cineribus tm̄ recipit de aqua ac si nō essent cineres impositi qḋ esse nō posset nisi ptes cinerū distarent abinuicē p poros vacuos ergo in cineribus sunt pori vacui ergo vacuū est imbibitū corpibus·

Esse autem affirmāt

Hic ponit opinionē phorum innaturalit̄ loquentiū et dicūtur innaturaliter locuti ꝓpter duo·primo q2 non ꝓcedebant ex naturalib9 rōnib9 sicut alij phi ponētes vacuū·Scdō q2 equoce loquebātur de vacuo q2 dicebant distinctōnem reruz esse vacuū·Fuit ergo opinio istoꝝ illa ꝙ vacuū ingrederetur ptes vniuersi a quodaz infinito spiritu quem ponebant extra celū et illud vacuū sic ingrediens vniūsum distingueret res vniuersi abinuicem et sic distinctio rerum esset vacuū ·et q̄a distinctio primo inuenit in numeris ponebant vacuū primo esse in numeris distinguens vnitates abinuicem·Et est cōsiderandū ꝙ arest·postea de ista opinione nihil ꝓsequit eo ꝙ omnino equoce vsi sunt noīe vacui et extra cōem vsum loquendi phorum·

Queritur

Vtrū ista positō pithagoꝛe possit aliquo mō sustineri·Dicendum ꝙ pt sustineri ſm similitudinē q2 extra celū est infinitus spūs scz deus qui suo flatu id ē sua opatōne distinxit res abinuicem vacuo id ē negatōe·que negatō dr̄ vacuū q2 non est ens reale et non est ens ſm primas acceptōnes entis Et simili ista opinio pt intelligi ſm vulgares· q2 vulgares etiam distinguunt res abinuicē per vacuū·i·p aerem mediū quē ipsi dicūt vacuū.

Queritur

Vtrū impossibile sit duo corpa esse in eodem loco· Dōm ꝙ dupliciter aliq̄d est impossibile·Vno mō simpliciter quia scz p nullam potentiam fieri potest,et sic hoc dr̄ impossibile qḋ implicat cōtradictōnem·q2 qḋ implicat cōtradictōem p nullam potentiam fieri pt etiam si sit diuina·Cuius rō est·q2 illud qḋ ē nihil nō potest cadere sub aliqua potentia cū obiectū potentie ē esse et per ꝯñs aliq̄d·sed qḋ implicat cōtradictōnem est nihil·ergo nō potest esse obiectū alicuius potentie Alio mō aliquid ē impossibile ſm q̄d quia ·s·nō cadit sub potētia creature·et sic dicit arestō ·alibi ꝙ impossibile est accñs esse sine subiecto· et rō istius diuisionis est·q2 deus habet eēntiam infinitam et p ꝯñs potentiā infinitam·q2 potētia et eēntia adinuicem se cōsequūtur·et iō q̄cq̄d aliquo mō habet rōem entis hoc pt fieri a deo ·sed creatura habet potētiam finitam·q2 habet essentiam finitam·et ideo aliq̄d potest cadere sub potentia diuina qḋ nō cadit sub potentia creaturē· Per hoc ergo ad questionē dōm est ꝙ duo corpora eē in eodem loco est possibile p potentiam diuinam sed non p potentiā creatam·prima pars sic ꝓbatur quia duo corpa esse in eodem loco nō implicat cōtradictōnem qḋ sic patet·q2 ex diuersis principijs sumitur vnitas loci et vnitas corporis·q2 vnitas corpis sumit ex vnitate materie que est principiū indiuiduatōnis·sed vnitas loci sumit ex vnitate situs et diuersitas loci ex diuersitate situs·Et q̄a eē in loco circūscriptiue sicut nūc loq̄mur de loco cōuenit alicui ex pte situs inde est ꝙ de9 pt conseruare aliqḋ corpus sub sua materia et separe situm ab illo corpe·et tūc poterit hoc corpus eē cū alio corpe in eodem loco·Ex quo eīn situs nō est de rōne corpoꝝ sed solū q̄dā cōditio aduenies corpibus p cōparatōem ad locū extrinsecū iō pt deus absoluere situz ab aliquo corpe et erit h° corp9 cū alio in eodē loco.

Arguitur

Situs est de rōe q̄titatis sed si duo corpa sunt i eodē loco manebūt q̄ta q2 corpa·et p ꝯñs nō pt situs ab eis separi·Dōm ꝙ duplex ē situs aliquis ē situs de genē q̄titatis ſm quē q̄titas dr̄ habere positōem in ꝯtinuo·et ille situs significat ordinem ptiū in toto·et sic ꝯcedit ꝙ tal situs nō pt separi a corpibus naturalib9 et etiam si duo corpa sunt in eodē loco hñt vtiq3 talē situz·Ali9 est situs de p̄dicamēto positōis vel situs q̄ significat ordinē ptiū ad totū et ad locū·et talis sit9 nō est de rōne q̄titatis·q2 ille situs facit aliqḋ corpus eē in loco circūscriptiue· et sic est dōm ꝙ

hoc corpus qd̓ est cum alio in eodez loco separat a tali situ·et sic corpus xp̄i in ascensu ad celos fuit simul cū corporibus celestibus·Et hoc rō qꝛ corpus celeste est indiuisibile ergo nō pt̄ cedere corpori qd̓ aduenit sibi·oportet ergo qꝛ corpus xp̄i fuit sil̄ cum corpe celesti·sic etiaz xp̄s exiuit ventrem vginis atqꝫ intrauit ad discipulos ianuis clausis·

Arguitur Deus nō pt̄ separare ꝓpriā passionē a suo subiecto ſꝫ situs de p̄dicamento positionis est ꝓpria passio corporis·ergo nō pt̄ a corpe separari· ¶ Dōm qꝛ est duplex passio quedā est q̄ oritur p̄cise ex principijs intrinsecis alicuius nature sicut risibile dicitur passio hoīs·et sic est verū qꝛ talis passio nunq̄ potest separari a suo subiecto p aliquā potētiaz Cui⁹ rō est quia talis passio est naturalis subiecto et ex principijs subiecti sicut et principijs manētibus nō pt̄ talis passio nō esse· Alia est passio alicuius q̄ oriē in aliquo subiecto p ꝯparatiōem ad aliqd̓ extrinsecū sicut visibile dr̄ passio coloris qꝛ oritur ex colore p ꝯparatōem ad potentiam visiuā et eo mō situs dr̄ esse passio q̄titatis q̄ oritur a q̄titate p ꝯparatōem ad locū extrinsecuꝫ et talem passionē pt̄ deus separē a subiecto quia nō oportet tūc subiectū variari absolute ſꝫ sufficit ip̄m variari in ordine ad extrinsecū et hoc fit p ablatōnem illius extrinseci ¶ Ex quo vlteri⁹ patet scđa ps scꝫ qꝛ nō pn̄t esse duo corpa in eodem loco p potētiā naturalē siue creatā qꝛ potētia creata nō pt̄ immutare naturalē ꝓprietatez rei cū ergo situs naturalit̄ oriaē ex q̄titate non pt̄ imutari p potentiā creatā·Potest tamē immutari p potentiā increatā scꝫ diuinam·qꝛ sicut potentia diuina ē institutrix nature·ita pt̄ etiā mutare ea q̄ sequūtur naturā·et iō p potētiā diuinā pt̄ fieri qꝛ sint duo corpa in eodē loco·

12 Arguitur Si duo corpa eēnt in eodē loco tūc eēt penetratō dimēsionū·sed illa est impossibilis ergo duo corpa nō pn̄t esse in eodē loco· ¶ Dōm qꝛ dimensiones siue q̄titates pn̄t capi dupliciē·Vno mō ſm qꝛ ex eis oriē situs de p̄dicamēto q̄titatis·et vlterius situs de p̄dicamēto positōis·et sic impossibile est dimēsiones se penetrare et eē simul· Alio mō accipiūtur dimēsiones siue q̄titates ſm qꝛ ab eis absoluiē situs de p̄dicamento positōis·et sic pn̄t dimensiones se penetrare sine aliquo incōueniēti·qꝛ repugnātia penetratōnis dimēsionū ex hoc est qꝛ tales dimēsiones hn̄t ordinē ad locum·Si ergo ille ordo absoluaē nō est incōueniens dimēsiones esse simul·et hoc pt̄ fieri p potētiā diuinā sicut dictū est· et sic possibile est deo facere penetratōnem dimēsionū·et nō est possibile potentie create·

Arguitur Radij solares sil̄ sunt cum alijs corporibus ergo duo corpora sunt sil̄· ¶ Dōm qꝛ radij solares non sunt corpa sed sunt accn̄a·qꝛ radij solarēs sunt eiusdē nature cū luie sed maīfestū est qꝛ lumē est accn̄s sicut patet in scđo de anima·

Arguit̄ Duo puncta pn̄t esse sil̄ similiē et due superficies ergo duo corpora sunt sil̄· ¶ Dōm qꝛ non pn̄t vnq̄ due q̄titates esse sil̄ ſm qꝛ hmōdi·sed bn̄ pn̄t esse sil̄ extrema q̄titatis·et iō duo pūcta pn̄t esse sil̄ quia sunt extrema duaꝝ lineaꝝ et due linee pn̄t eē simul·qꝛ sunt extrema duaꝝ supficierū et due superficies pn̄t esse simul qꝛ sūt extrema duoꝝ corporum·Et nō pn̄t duo corpa eē simul·qꝛ corpa nō sunt extrema aliq̄ꝝ q̄titatū·et iō si duo corpa eēnt simul tūc eēnt simul ſm oēm dimensionē et p ꝯn̄s ſm ꝓfunditatez qd̓ est impossibile ſm potentiam nature sicut dictum est·

Arguitur Si duo corpa pn̄t eē in eodem loco g° totū vniuersū pt̄ esse in vno grano milij·ꝓbaē qꝛ qua rōe duo corpa sunt in eodē loco eadem rōe et mille milia et sic deinceps· ¶ Dōm qꝛ corpa vniūsi capiunē dupliciē·Vno mō q̄tum ad materiā acceptā absolute·et sic nō repugnat totū vniūsum esse sub parua q̄titate qꝛ materia de se nec ē qualis nec q̄ta septimo methaphisice·et iō habere magnā q̄titatem vel puā nō repugnat materie·Alio mō capiūtur corpa vniuersi ſm formas substantiales·et sic repugnat corpa vniūsa esse sub quacūqꝫ parua q̄titate qꝛ forme reꝝ nō ꝯseruantur nisi in determinata materia hn̄te certam q̄titatē·

Arguitur Si duo corpa eēnt in eodē loco tunc idē accn̄s etiā numero eēt in diuersis subiectis·sequela patet qꝛ locus cāt vbi g° idem locus cāt idem vbi, si g° sūt duo corpa in vno loco tūc erit vnū vbi in ill' duobus corporibus· ¶ Dōm qꝛ illud corp⁹ qd̓ recipiē in eodē loco cū alio corpe nō hꝫ in se vbi·Et rō ē qꝛ absoluiē a loco et hꝫ locū alterius corporis in q̄ recipiē·et iō illud corpus in qd̓ aliud recipiē ē in loco et hꝫ in se vbi·Exempli grā·si corp⁹ humanū

est in eodem loco cum corpe celesti tūc corpus celeste est in loco et nō corpus humanū quod recipitur penetratiue in corpus celeste. et sic corpus celeste habet in se vbi et nō corpus humanū.

Arguitur In ferro ignito est simul ferruz et ignis et sūt duo corpa. ergo sunt duo corpa simul in eodem loco. ¶ Dōm q̄ in ferro ignito nō sunt duo corpora. sed est tm̄ vnū corpus substantialit̄ scz ferrū et aliud corpus virtualiter tm̄ et nō substantialit̄ scz ignis. ¶ Et si dicatur ferrū ignitum generat ignem ergo habet in se substantialit̄ ignem. qz nihil generatur nisi a suo simili. dōm q̄ dupliciter aliquid generat ignē scz principalit̄ et instrumentaliter. dr̄ ergo q̄ illud qđ generat principaliter est ignis. sed qđ generat ignē instrumentalit̄ pt̄ esse calor in q̄ saluat̄ virtus ignis et sic est de ferro ignito qz calor existēs in ferro ignito generat ignem in stramie vel in alia materia nō pncipaliter sed instrumentaliter. et simile est de semine deciso ab aliquo animali qz semē nō est animal et tm̄ generat aīal quia in semie est virtus ipsius animalis a quo defundit̄ et grā illius virtutis semen instrumētalit̄ generat

Queritur Vtrū idem corpus pt̄ eē in diuersis locis per quā cūqz potentiam. ¶ Dōm q̄ nō primo hoc simplr̄ est impossibile implicans ɔtradictōem qđ sic patet qz si idem corpus sit i diuersis locis tunc hoc corpus erit idem et nō idem. q̄ sit idem corpus supponit in q̄sito et tm̄ si est in diuersis locis tūc hoc idem corpus erit duo corpa pbatur. qz locus circūscribit locatum grā q̄titatis. qz nō quanta nō sunt in loco circūscriptiue ergo vbicūqz sūnt diuersa loca sūnt diuerse q̄titates. ſ3 q̄titas oritur ex pte materie ergo vbi sūnt diuersa loca ibi est alia et alia materia. sed materia est pncipium indiuiduatōnis ergo vbi est alia mãria ibi est aliud corpus indiuidualiter. si ergo idem corpus est in diuersis locis erit idem corp⁹ et non idem qđ implicat ɔtradictōem ¶ Est tm̄ hic cōsiderandū q̄ aliqui dicūt vbi solū esse relatōem locati ad locū sicut Scotus et ille dicit vlteri⁹ q̄ nō sit impossibile idem corpus esse in diuersis locis. qz idem corpus pt̄ vtiqz habere relatōem ad diuersa loca. sed istud suppositū est falsuz qz vbi nō dicit tm̄ relatōem de p̄dicamento relatōnis. quia sic nō esset vbi nouū p̄dicamentū. ſ3 vbi dicit vnam absolutam et realem formā causatam ex circūscriptōe loci extrinseci sicut tradit autor sex pncipiorū. et ideo sic capiendo locum impossibile ē idem corp⁹ esse in diuersis locis.

Arguitur Corpus xp̄i est i diuersis altaribus. ergo idē corpus est in diuersis locis. ¶ Dōm q̄ duplr̄ est aliq̄d in loco. Vno mō localiter et circūscriptiue et sic corpus xp̄i est in celo empirrio solum. Alio mō aliq̄d est in loco sacramētaliter. i. substātialiter ad modū quo aīa est in corpe et sic corpus xp̄i ē in diuersis locis. ¶ Cōpatur eñ sic ad locū non p se sed p accn̄s rōne spēꝝ sacramentaliū. et illud contingit ex hoc qz corpus xp̄i sit in loco p conuersionē panis in ipsum qz ergo plures ptēs panis cōuertūtur in idem corpus xp̄i ideo xp̄s ē in diuersis locis substantialit̄. ¶ Et esset simile si centum ligna transsubstātiarent̄ in vnū lapidē tūc idē lapis eēt in diuersis locis lignoꝝ. exēpli grā ponamus q̄ sint sex ligna et si de⁹ cōuerteret illa sex ligna in vnū lapidem tūc ille lapis erit in vno loco localiter. sed in diuersis locis substātialiter si talia ligna sint in diuersis locis.

Ad quale autē se ha.

Postq̄ posuit opiniones de vacuo hic ɔñr. psequitur cōes opiniones de ip̄o vacuo. et primo ponit opinionem cōiter loquentiū. scđo ponit opinionē platōnis. quo ad primū dicit q̄ oz primo accipe q̄d significet nomie vacui dicit ergo q̄ antiq̄ ponebāt tres diffinitōes de vacuo. prima est vacuum est in quo nihil est. scđa vacuū est i quo nō ē corpus. tertia vacuū est in quo nō est tangibile corpus. ¶ Et ɔsiderandū est q̄ iste diffinitōes ſm opinionē antiquoꝝ coīcidūt ſm rem qz scđa seq̄tur ex p̄ma et tertia ex scđa. et hoc sic patz qz ſm antiquos oē qđ ē ē corpus. et iō idem ē dicere in q̄ nihil ē et in q̄ nō est corp⁹ et qz antiq̄ nō ponebāt celū distingui a q̄tuor elemētis dicebāt q̄ omne corpus eēt corp⁹ tangibile.

Sed incōueniens ē.

Hic arestō. repbat tertiā diffinitōem qz illa repbata repbant̄ etiā alie. et vult si vacuū est in q̄ nō est corp⁹ tangiblie g° pūctū erit vacuū qz vbi est pūctū ibi nō est corp⁹ tāgibile ſ3 hoc ē incōueniēs. ¶ Et qz vacuū dr̄ priuatiue g° necesse fuit addere q̄ hoc ē vacuū in q̄ nō est corp⁹ aptū natuz tm̄ ē esse corp⁹. et ex hoc soluit̄ dubitatō in textu vtꝝ spaciū in q̄ est color vel sonus sit vacuū et

dicit̄ q̄ nō q̄ hoc spaciū nō est aptū natuʒ susci pere corpus·

Alio āt modo in quo

Hic ponit aliā significatōem vacui ſm vsū pla tonicoꝝ et dt q̄ plō dixit vacuū eē in q̄ nō ē hᵒ aliq̄d·et ex hoc dixit materiā sine forma esse va cuū q̄ materia absq̄ forma nō est hoc aliq̄d q̄a fit hoc aliq̄d p formā ·et isti etiā dicebant matiā esse locū ſ; dr̄ q̄ materia sub forma eēt locus· et materia sine forma eēt vacuū·ſ; istud incōue mienter dr vt dt aresto·q̄ oēs querūt locū et va cuū tanq̄ aliq̄d sepatū a rebus gᵒ nō pt dici q̄ vacuū sit materia eo q̄ ipsa ē ps rei et rebus cō iūcta· Sʒ hic est ꝯsiderandū q̄ ista opinio pt itel ligi p similitudinē q̄ materia sine forma pt dici vacuū metaphorice q̄ est aliq̄d indetminatum· ¶ Deinde ponit aliā opinionē dicēs·q̄ iō aliq̄bꝰ videbat̄ eē vacuū q̄ locus est·quia sicut locus est spaciū cū corpe·ita vacuū ē spaciuʒ sine corpe et isti dicebant vacuū eē ꝓpter motum localem·

Sed neqʒ secūdum·

Postq̄ aresto·posuit opiniones de vacuo et dif finitōes ſm opinionē antiquoꝝ hic ꝯn̄r excludit vacuum esse et p̄mo facit hoc de vacuo sepato a corpibus·scd̄o de vacuo ībibito corpibus ibi sunt autē quidā·Circa p̄mū primo excludit rōēs p̄dic tas ponentiū vacuū esse·et hoc facit non p mo dum vere solutōnis·ſ; p modū instātie· Soluit ergo p̄mo rōnem ponentiū vacuū eē sepatum q̄ erat ista motus ē gᵒ vacuū est·quā rōnem exclu dit duplr̄·primo q̄ nō est necesse q̄ iō ois motꝰ excludat̄ n̄ ponēdo vacuū q̄ pt aliq̄d plenū alte rari ergo ad minꝰ alteratio q̄ est motus pt fieri sine vacuo·scd̄o etiā nō excludit omnis motꝰ lo calis q̄ pt fieri q̄ corpa subintrēt se p motū lo calem p modū inspissatōnis sicut apparet in cir culatōnibus aque·et sic aliquid mouetur etiam plenū et non vacuū·

Cōtingit autem den·

Hic excludit rōnes ponentiū vacuū eē imbibituʒ corpibus·et primo soluit rōnem de ꝯdensatōe et dicit q̄ nō oʒ ponere vacuū ꝓpter ꝯdensatōnem quia pt dici q̄ ille locus in quē veniūt ptes p cō densatōnem fuit prius plenꝰ corpe subtiliori sed p ꝯdensasitōem elabit̄ corpus subtilius et intrat corpus grossius·sicut pʒ de spungia q̄ exn̄s in ae re habet foramina sua plena aere·sed posita in aqua illa foramina replētur aqua··

Et augmētatio non·

Hic excludit rōnem de augmēto et vult q̄ non oportet augmentatōem fieri sp p vnionē corpo rum adinuicem·sed fit q̄nq̄ augmentatio p alte ratōnem sicut aqua calefacta augmentat̄ p ca lorem sine additōe alicuius extrinseci·Et ē cōsi derandū q̄ iste sunt solutōnes ad hominē quia rō de motu locali postea veracit̄ soluit̄·

Omnino autem et·

Hic excludit rōem de cineribus et dicit q̄ illa rō impedit seipsam q̄ si vas plenū cineribꝰ tm̄ reci peret de aqua q̄tū habet de cineribꝰ tūc seq̄tur q̄ illud vas plenū cineribus eēt totaliter vacuum q̄ recipit tm̄ de aqua q̄tum habet de cineribus·

Queritur

Quare vas plenū cineri bus recipit multū de aq̄

¶ Dōm q̄ hoc est ꝓpter tres causas· Prima p pter exhalatōem humidi aquei q̄ cineres de na tura sunt calidi·et ideo fit cōtinua exhalatō aq̄ imposite ꝓpter calorem cineꝝ· Scd̄a causa ē ꝓ ter siccitatē cinerū ex quo eīn sunt relicti ex calo re ignis sic hn̄t maximā siccitatem inter corpora nō ignea vel ignita et gᵒ ꝯsumitur multa aqua in cineribꝰ· Tertia rō est porositas cinerū q̄ ci neres hn̄t pc·:·s amplos ſ; farina hʒ poros obli quos et ergo ibi stati p infusionē aque claudunt̄ et sic nō recipiūt tm̄ de aqua sicut cineres·

Quoniam autē non

Hic arest·inq̄rit veritatē de vacuo et ōn̄t va:u um nō eē sepatum et hoc p̄mo ex ꝯsideratōe mo tus·scd̄o sine ꝯsideratōne motus· Ex ꝯsideratōe motus ōn̄t duplr̄· Primo ꝯsiderando motū ab solute· Scd̄o ex pte velocitatis et tarditatis in motu· Circa primū ponit sex rōnes· Prima stat in hoc·natura ē causa motus localis gᵒ non oʒ ponere vacuū ꝓpter motū localē· Si gᵒ vacuuʒ esset cā motus localis·tūc ois motus localis eēt violentꝰ q̄ fieret a p̄ncipio extrīseco qd̄ ē vacuū

Amplius si est aliqd̄

Scd̄a rō est si ponat̄ vacuū tūc nō erit rō assig nandi cām motus naturalis vel q̄etis·pʒ quia corpus naturale mouet̄ ad aliquē locū ꝓpter cō uenientiam quā hʒ cū tali loco sicut g̅uia deorsū

mouet̃ qꝛ cũ eo ꝯueniunt in ꝗuitate·et ĩõ corpus diſcedit ab aliquo loco qꝛ diſcõuenit cũ eo in ali quo·ſ; ponẽdo vacuũ nõ erit ꝯueniẽtia vel diſcõ uenientia corpoꝝ adinuicẽ·ergo corpus natura le nõ mouebit nec quieſcet·

lcv XII

Accidit autem diceti·

Tertia ratõ ſi vacuũ eſt tũc null⁹ erit motus lo calis qꝛ ex hoc aliqui dixerũt terrã quieſcẽ in me dio mũdi qꝛ hꝫ equalẽ ſimilitudinẽ ad oĩs ptes circũferentie·et iõ nõ eẽt cauſa quare magis mo ueret̃ ad vnã ptem ꝙ aliã·Ex hoc ſic arguit̃ po ſito vacuo corpus in eo poſitũ equalẽ habebit ſi militudinẽ ad oẽs ptes circũiacentes tali corpo ri·ergo tale corpus nõ mouebit̃ ⁊ ſic auffferet̃ om nis motus localis··

Deinde quoniamom

Quarta rõ eſt·Si vacuũ eſt ergo nõ erit mot⁹ naturalis ⁊ ſi nõ ſit motus naturalis nullus erit omnino motus et ſic poſito vacuo null⁹ erit mo tus·prima ꝯditõnalis ſic ꝓbat̃ qꝛ in omni motu naturali inueniũtur dr̃ie poſitionũ·ſed i vacuo nõ pñt eẽ dr̃ie poſitõnũ quia vacuũ ẽ nõ ens·ſ; nõ entis nõ ſunt dr̃ie·poſito ergo ĩfinito remo uetur motus et etiã poſito vacuo·Sed dr̃ie ꝗa poſito infinito nullo mõ ponũtur ſurſum ⁊ deor ſum·Sed poſito vacuo pñt poni ſurſum et deor ſum nõ tñ pñt abinuicem diſtingui·Scõa cõdi tõnalis pꝫ quia motus violentus eſt ſicut ꝓua tio motus naturalis·ſ; ſi non ꝑt eſſe hitus non poteſt eẽ priuatõ·ſed ꝓbatũ eſt ꝙ poſito vacuo nõ poteſt eẽ motus naturalis g° nec violentus

Amplius nunc quidẽ

Quinta rõ ſtat i hoc quia ſi ponat̃ vacuũ ſepa tum tũc ꝓiecta nõ poterũt moueri qð eſt falſuꝫ vt ad ſenſum pꝫ qꝛ vtꝫ octauo huius ipſa mo uentur ex hoc ꝙ vna ps mouetur a ꝓiciente ꝗ ps vlterius mouet aliã ptem donec ceſſet vtus ꝓiicientis in aere circa ꝓiectũ·ſed poſito vacuo nõ ꝑt vna ps aliã moue̾ cũ tũc ñ erit aer i me°·

Amplius nullus ha·

Sexta rõ ſi ponatur vacuũ tũc nõ erit cã quie tis rerũ naturaliũ·qꝛ nõ quieſcũt magis i vna pte ꝙ in alia cũ habeãt equalẽ ſĩitudinẽ ad oẽs ptes vacui·et ſicut nũqꝫ mouet̃ in vacuo ita ſp mouerent̃ in vacuo·qꝛ ſic oporteret ꝙ corpus mo ueret̃ in infinitũ niſi occurrat ei aliqð corp⁹ ĩpe diens motũ ei⁹ qð nõ ꝑt occurrẽ poſito vacuo·

16.

Amplius autẽ et ex·

Oſtẽſo vacuo nõn eẽ ex pte motus hĩ oñt vacuũ nõ eẽ ſepatũ ex pte velocitatis et tarditatis in motu·Aſſignans ꝑmo cãm velocitatis et tardi tatis in motu et ſunt due cauſe·prima ẽ diuerſi tas medij qꝛ aliqð corpus eq̃ graue mouet̃ velo cius ꝑ mediũ ſubtili⁹ ꝙ ꝑ mediũ groſſius·qꝛ idẽ lapis mouet̃ citius ꝑ aerẽ ꝙ ꝑ aquam·Circa qð ſciendũ ꝙ mediũ ſe ꝑt tripliciť habere ad motuꝫ nũqꝫ eñ ĩpedit motũ ſicut qñ mediũ mouet̃ ꝯtra motum mobilis·vt qñ nauis mouet̃ ꝯtra fluuiũ impedit̃ in motu a fluuio·nũqꝫ etiã mediũ nõ im pedit motũ nec iuuat ſicut mediũ qð nõ mouet̃· ſed ſtat ſicut aq̃ ſtagnalis·Tertiõ qualitas me dij impedit motũ ſicut dẽſitas·et de tali loq̃tur hĩ areſto·Alia cã velocitatis et tarditatis ẽ figu ra mobilis qꝛ corpus eq̃ graue mouet̃ velocius ꝑ idẽ mediũ ſi hẽat figuram acutam ꝙ ſi habeat figuram latam·

Hoc quidem per qð

Hic ꝓbat vacuũ nõ eẽ ſepatum ex ꝑma cã·ſ·ve locitatis et tarditatis motus·et ſtat rõ in hoc eadẽ eſt ꝓportio medioꝝ in ſubtilitate et motus in velocitate ſi ſumat̃ velocitas mot⁹ ex pte me dij·Sed medij vacui et pleni nulla ẽ ꝓportio g° mot⁹ facti in pleno et facti in vacuo nulla eſt ꝓ portio·Sed motus fact⁹ in pleno fit in tpe·ergo mot⁹ fact⁹ in vacuo fit in nõ tpe ſ; hoc ẽ impoſſi bile g° vacuũ non eſt.maior ꝑncipalis rõnis ſic patet qꝛ eadẽ eſt ꝓportio in effectibus et cauſis ſed ſubtilitas medij ẽ cã velocitatis motus g° q̃ lis eſt ꝓportõ medioꝝ in ſubtilitate tal' erit ꝓ portio motuũ in velocitate ·minor ꝑncipal' rõis ꝓbat̃ qꝛ ens et nõ ens nõ hñt ꝓportionẽ ſ; vacu um negat corp⁹ g° non poteſt eſſe ꝓportio medij pleni ad medium vacuũ·

Hic enim quidem·

Hic deducit iſtã rõem ad ĩpoſſibile·ſ·ꝙ ñ ꝑt eẽ ꝓ portio inẽ motũ ſcñ in pleno et i vacuo·qð ſic ꝓ bat qꝛ ſi eẽt ꝓportõ tpis motus facti in pleno ⁊ in vacuo tũc ſeq̃ret̃ ꝙ in eq̃li tpe aliqð mobile ꝑ tranſiret ſpaciũ plenũ ⁊ vacuũ·qꝛ ſi mobile ptrã ſeat aliqð ſpaciũ vacuũ i aliq̃ tpe tũc ſpaciũ ple nũ ꝑt i tm̃ ſbtiliari ꝙ etiã ꝑ ſpaciũ plenuꝫ fiat

a spaciũ plenũ b
c mobile
d spaciũ vacuũ e

motus in equali tpe sicut fact⁹ ē p spaciū vacuū Et iterum quia hoc corpus plenū pt ulteri⁹ subtiliari sic pt eē velocior motus p spacium plenū q̄ p vacuū qd̄ est impossibile.

Arguit Impossibile est corpus indeterminate subtiliari. pbat̄ qr nō maneret substātia illius corpis qr si aqua multum subtiliaretur fieret aer et si aer multū sbtiliaretur fieret ignis. ¶ Dōm q corpa naturalia pñt dupl'r capi. Uno mō fm speciūoītā tōez et sic est verum q nō pt aliqd̄ corpus in infinitum subtiliari. qr sic nō maneret spēs corpis qr si aq̄ multū subtiliatur tūc fit aer etc. Alio mō accipit corpus naturale fm rōnem generis. et sic corpora pñt in infinitum subtiliari. i. indeterminate qa adhuc manet ratō corpis q̄uis nō ratō illi⁹ corporis: Similiter dicit aresto. septimo hui⁹ q corpora pñt admiuicem cōmuari quod etiam verū est fm cōem rōem corpis.

Secundū autem hoꝝ hic ponitur alia causa sumpta ex rōne velocitatis motus. et stat in hoc si esset vacuū nō posset dari ratō quare corpa eque grauia habentia diuersitatem in figuris mouerentur velocius et tardius. hoc em̄ ɔtingit quia corpus habens latam figurā pt min⁹ diuidere mediū q̄ hñs acutam figurā. Sed posito vacuo nō erit mediū. et ideo nō poterit illa cā velocitatis et tarditatis assignari.

Queritur Utrū graue simplex positū in vacuo mouet subito vel successiue. ¶ Dōm q ista q̄stio mouetur occasione illius quod dicitur in textu q si esset aliquod spaciū vacuū tūc p tale spaciū mobile moueretur in instanti quia non esset causa tarditatis in motu scʒ ex pte medij. Quāuis em̄ ista q̄stio presupponit impossibile scʒ q vacuū sit quia tamen ad impossibile nō sequitur quodlibet. ideo queritur ista questio. Si scʒ ponatur vacuū an p tale spaciū vacuū fieret motus in instāti sicut dicit aresto. et notāter queritur de graui simplici quia in mixtis non habet ista questio locū ibi em̄ fieret motus successiu⁹ ex pte illorum corporum que simul sunt in mixto. Ad questionē igit dōm est q tale graue simplex positum in vacuo moueretur successiue. quod sic pbatur quia q̄ñ scʒ aliquis effectus dependet ex pluribus causis tunc potest talis effectus impediri ex absentia cuiuslibet cause. sicut homo dependet ex anima et corpe ex efficiēte et fine absente ergo aliqua causa non fit homo. sed successio motus dependet ex pluribus causis quarum vna est eēntialis. s. successio terminoꝝ in motu locali oportet em̄ in motu esse duos terminos et successionē inter illos duos terminos quia nō pt mobile eē simul in termino a quo et in termino ad quē qr hoc implicaret ɔtradictōez. q2 motus in termino a quo nō est vel nō est pfectus. motus vero i termino ad quē est perfectus sed impossibile est idem eē pfcāū et impfectum. et sic patet q implicat ɔtradictōem r oēū quētī q eē in instanti. Item patet ex aresto. sexto huius qui dicit q hoc dr̄ moueri qd̄ aliter se habet nunc et prius ergo oportet in omni motu esse nūc et prius sed nūc et prius significant multa instantia et inter duo instantia ē tps mediū ergo necessario motus est successiu⁹. et istud etiam intelligendū est de motu substantiaꝝ separatarū q̄ttus hoc fiat alio mō. Est āt alia cā successionis motus acciñalis. s. retardatō medij. mediū enim p quod mouetur mobile retardat motū quia necesse est hoc mediū diuidi. si ergo graue simplex ponatur i vacuo tūc tollit̄ scd̄a causa. s. acciñalis successionis motus. sed adhuc remanet cā successionis motus eēntialis. et ideo adhuc manet motus successiu⁹ Ex quo patet q impossibile est aliquid moueri in instanti. quia sic in eodem instanti eēt in termino a quo et in termino ad quem et per ɔñs nō moueretur cū de rōne mot⁹ sit successio. Et simile est de motu angeloꝝ quia q̄uis angelus possit moueri in duobus instātib⁹ absqʒ medio impossibile est tamē ipsum moueri in vno instanti.

Arguitur Phs concludit in textu q graue simplex vel aliquod corp⁹ positū in vacuo mouet in instanti ¶ Dōm q ratō phi procedit ex aliquo falso supposito ab antiquis. illo em̄ supposito seqretur ratō in veritate. Et est ista suppositō q sola causa successionis motus est mediū. et si hoc est verū ergo ablato medio nō est causa successionis motus. sed hoc nō est verū qr medium ñ est causa eēntialis successionis motus sed ē bene cā acciñalis.

Arguitur Omne corp⁹ naturale nō impeditum non distās p mediū a suo loco est in eo. sed graue simplex positum in vacuo non est impeditum nec distans p medium a loco et est corpus naturale. g° ē in

suo loco ¶ Dicendum q̃ duplex est mediū scilicet
corpale et tale mediuz nō est inter corpus natu
le graue⁊ suū locū posito vacuo· Aliud ē mathēa
ticale et situale ⁊ hoc ē mediū distātie·⁊ tale ē i
ter corpus naturale et suū locum qr lapis sursū
detentus in vacuo non est simul cum terra ad
quā naturalr̄ mouetur lapis·et ideo oportet q̃
mobile successiue relinquat ṫminū a quo ⁊ succes
siue deueniat ad ṫminū ad quem quia in illo in
stanti in quo graue est in termino a quo nō est
in termino ad quem·

Arguitur

lumen ab instanti moue
tur ab oriente in occidens
ergo etiam graue simplex positum in vacuo mo
uebitur in instanti· Consequētia tenet a simili·
¶ Dicendum q̃ nō est simile de lumine et de cor
pore·quia lumen est accñs non habens situm et
ideo nō repugnat ipsum diffundi ab instanti·s̄
corpus hz ex sua natura situm·et ideo r̄pugnat
ipsum in instanti moueri·quia nō potest in istā
ti habere oppositos situs quādo eñ lumen diffū
ditur a corpoē luminoso tūc nō est ordo tempis
inter lumen ⁊ diffusionem eius·sed solum ordo
nature· Sed in successione corporū necesse est es
se successionem temporis·

Et per se autē consi·

Postq̃ ostendit phs non esse vacuū ex pte mo
tus et ex pte velocitatis et tarditatis motus·
Hic iam pbat vacuū nō esse sepatum absq̃ con
sideratōne motus ponēs tres ratōnes· Prima ē
si vacuū esset tūc plures dimēsiones essent adin
uicem penetratiue pbatur·quia si corpus cubicū
id est habens sex supficies quadratas imponit
ad aliud corpus tūc illud corpus cedet corpori cu
bico ne duo corpa sint simul·sed vacuū nō pt ce
dere alicui corpi imposito·ergo si corpus cubicum
ponatur ad vacuū tūc manebūt dimēsiones va
cui cū dimensionibus corpis cubici·

Amplius autem ma·

Cōsequenē ponit scdam rōem ad idem et ē ista
si vacuū esset tūc seq̄retur q̃ essent eedem dimēsi
ones vacui et corporis impositi in vacuo·qr illa
sunt eadem que nō drn̄t s̄m situm·sed est vnꝰ si
tus dimensionū vacui et corpis ipositi· et si sūt
eedem dimensiones·ergo dimensiones vacui nō
distinguūt̄ a demēsionibus corpis ⁊ p ɔn̄s corpꝰ
positum ad vacuū et vacuū sunt eadē·

Amplius oportz ma

Tertia rō est ista si vacuū est tūc manifestaretur
aliquo mō sensui sed nūq̃ apparet vacuum s̄m
aliquē sensum ergo vacuū non est· Et circa hoc
remouetur vna obiectō qr s̄m ceter opinantes
plenū aere est vacuū·et tñ aer nō manifestat̄ p
aliquem sensum·hoc remouet phs dicens q̃uis
aer nō manifestetur iudicio visus pcipimus tñ
aerem iudicio tactus quia frigus circūstans ho
mines nō potest esse nisi in aere·et sic pcipimꝰ ae
rem quandoq̃ frigidū et q̄nq̃ calidum ⁊ illa fri
giditas nō potest esse sine subiecto ergo ē i aere
Et poit simile de piscibus quia si pisces in aqua
essent ferrei non esset drña piscū et aque s̄m vi
sum quia haberent eūdem colorem pisces ⁊ ferrū
posito q̃ ferrum sit politum·tñ esset drña q̄ ad
tactum qr pisces sunt duri et aqua mollis·

Sunt autem q̇dam·

Postq̃ phs ostendit q̃ vacuū non est sepatum
a corporibus hic iam vult ostendere q̃ non ē va
cuū imbibitum corporibus·et circa hec primo po
nit motiuū illorum qui ponebant vacuū imbibi
tum corporibus·et hoc ideo vt illam ratōem po
stea soluat Fuit ergo ratō illoruz si condensatō
aliquorum corporum est tūc vacuū est·quia con
densatō non potest fieri nisi per hoc q̃ aliq̄d cor
pus prius habuit poros vacuos qui per ingressū
alterius corporis replentur et sic fit condensatō
Et q̃ necesse est condensatōnem fieri ex parte
aliorum motuū patet·quia nisi esset condensa=
tio non erit motus localis nec motus generati
onis nec alteratōis·primū patet quia si est mo
tus localis tunc mobile localiter venit ad ple=
nū cedēs sicut prius dictum ē hoc ergo corpus ce
dens mouet aliud cedens et illud mouet aliud
corpus proximū sibi et facit hoc cedere·et hoc cor
pus iterum facit tertium cedere et tertium quar
tum vsq̃ ad celum et tandem oportet etiam ce=
dere celum·et per consequens mota musca opor
tet totum vniuersum moueri quod est impossibi
le nisi fiat condensatō· Item ex parte motus ge
neratōnis et alteratōnis quia nisi esset conden
satio oporteret q̃ equale generaretur cum fieret
generatio ex aere in aquam et ex aqua in aerez
quod tamen falsum est·quia si aq̄ mutetur in ae
rē accipiet maiorē locū ⁊ tūc oz ex alia pte aerē
ɔtriā ɔdēsari alias totꝰ mūdꝰ capet maiorē locuz

ergo si generatō est condensatō est. et si condensatio est vacuū est.

Si quidem igitur ra

Consequenter aresto. destruit opiniones ponentium vacuū esse. et primo destruit opiniones. secundo soluit rōes. et primo ponit duos modos quibus antiq̄ ponebāt vacuū eē in corporibus. primus ē q̄ in corporibus sunt multa foramina vacua sicut in spungia q̄ etiā distātia sunt s̄m sitū a ptib⁹ densis aut plenis. scdo ponebāt vacuū nō separatū a ptibus plenis s̄m sitū s̄ q̄ dimēsiones quas ipsi ponebāt vacuū penetrarēt dimēsiones corporis pleni. sicut etiā p̄us dictū est de loco apud eos q̄ ponebāt tres dimensiones loci. Aresto āt nō reprobat p̄mū modū vacui q̄ prim⁹ satis est reprobat⁹ s̄z pbat opinionē ponētiū vacuū s̄m itellectū scdm. et h⁹ quatuor rōnibus. Quaꝝ p̄ma ē. Si vacuū sit quasi penetrās corpa plena tūc vacuū nō est cā cuiuslibet motus local' sed solū motus localis sursum. q̄ s̄m antiquos vacuū penetrās est cā raritatis sed raꝝ est leue et leue mouetur sursum. Scda rō si vacuū sit dispositō in corpibus quasi deferens corpa sursum tūc erit vacuū in loco q̄ omne q̄d mouet̄ s̄m locū est in loco sed vacuū mouet̄ cū corpibus s̄m locum g⁹ est i loco sed hoc est incōueniēs q̄ s̄m antiquos vacuū et locus idem sunt. si g⁹ vacuū est in loco tūc loci erit locus et vacui vacuū. Tertia rō sumit̄ ex insufficientia dictoꝝ ab antiquis q̄ si vacua deferant corpa sursum nō videtur cā motus deorsum et sic illi antiq̄ insufficienter loquūtur de vacuo. Quarta rō est si vacuū est cā motus sursum ergo hoc q̄d est oīno vacuū velocissime mouebitur sursum q̄ habet plus de cā motus. s̄ hoc ē impossibile. q̄d eīn est oīno vacuū oīo nō p̄t moueri q̄ motus pleni et vacui sunt incōpabiles s̄ motus fact⁹ in pleno est in tpe. ergo motus factus i vacuo ē simplr̄ in nō tpe. et hoc ē impossibile q̄ omnis motus est in tpe.

Quoniam aūt vacuū

Hic repetit rōnem antiquoꝝ et hoc idō q̄ stati intendit eā soluē et sic nō ē superfluitas. et p̄mo ponit istā rōem absolute. et scdo s̄m q̄ habet ordinem ad solutōnem. et tota vis rōnis antiquoꝝ in hoc stetit q̄ rarefactō et condensatio nō p̄nt ē absq̄ vacuo et ideo aresto. iam vult ostēdere q̄ illa p̄nt fieri absq̄ vacuo

Nos āt dicimus ex.

Hic aresto. intendit pbare q̄ nō oz vacuū eē ad saluandum rarefactōem et cōdensatōem corporꝝ. Et ad pbatōem illius premittit quatuor ex quibus soluere intendit rōnem antiquoꝝ. et dicit q̄ ista quatuor supponūtur in naturali phia. et est primū q̄ eadem est materia contrariorum quia cōtraria habent fieri circa idem subiectum. s̄ subiectum est materia contrarioꝝ. Scdm est q̄ illud quod est in actu fit ex illo quod est in potentia sine alicuius extrinseci additōne. quia naturale est ipsis rebus q̄ mutentur de potentia ad actum ab agente sine hoc q̄ aliquid coniungatur potentie sicut dicitur secūdo de anima q̄ nō oportet querere medium inter actum et potentiam. Tertiū est q̄ materia nō est separabilis a cōtrariis que ppositō intelligitur s̄m suppositionem simplicem sic scilicet q̄ materia non separatur ab omni cōtrario est tamen materia separata ab vno cōtrariorum quando scꝫ stat sub altero cōtrariorum. Quartū est q̄ materia q̄ quandoq̄ est sub vno contrario et quandoq̄ sub alio non est alia et alia sed vna et eadem sub diuersis contrariis. Ex istis vlterius probat aresto. q̄ rarefactō potest fieri sine vacuo et sumitur sic ratio. illud quod attribuitur materie non debet attribui vacuo sed mutari a denso in rarum per rarefactōnem et a raro in densum per condensationem est a materia ergo non est a vacuo. maior est nota quia materia non est vacuū. minor patet quia ex hoc q̄ materia existens sub densitate habet naturalem potentiam ad raritatem fit rarefactio in materia quia prius dictum est in vna suppositōne q̄ aliquid mouetur de potentia ad actum sine alicuius extrinseci additione cum ergo materia existēs sub dēsitate est in naturali potentia ad raritatem et econtra potest materia moueri ad raritatem a densitate et ecōtra absq̄ vacuo exteriori. Et probat arest. istud p simile in generatōne alteratōne et quantitate. In generatōne quia aliquid potest transmutari de vna forma ad aliam sine vacuo sicut quando aer transmutatur in aquam. sed per talem transmutationem fit condensatō ipsius aeris ergo condensatō fit sine vacuo. et si econtra aqua mutetur in aerem tūc fit rarefactio absq̄ vacuo quia oportet aquam rarefieri si debet generari aer ex aqua. Istud ergo contingit ex

hoc q aliq̃d prius in potentia existens ducit ad illam formam ad quam fuit prius in potentia. Secũdo probat p simile in alteratõne quia materia existens in potentia ad frigidũ mutat ad frigidũ ex calido ex natura ipsius materie. quia materia est in potẽtia ad frigidũ. Tunc cõseq̃nter ponit aliud exẽplũ circa q̃titatez q̃a aliqua circũferẽtia maioris circuli potest fieri minor et contra absq extrinseci additõne sed ex hoc solum q talis circũferentia min⁹ curua fit magis curua vel ex magis curua fit minus curua ergo potest aliquid recipere maiorem vel minorem q̃titatẽ sine vacuo extrinseco vt patet de circulo.

Est autem densum.

Hic pbat idem p effectus rari et densi scz q condensatõ et rarefactõ non fiũt p vacuũ et hoc sic quia effectus rari est mouere sursum et effectus densi est mouere deorsum. sed mouere sursum et deorsum non veniũt ex vacuo sed ex cõditõe materie quia enĩ densum habet multum de materia ergo mouet deorsum. sed rarũ habet parũ de materia ergo mouet sursum. et ex hoc concludit q male dicũt illi qui dicũt q cõdensatõ et rarefactio sunt causa vacui et vlterius motus localis quia maior q̃titas accepta ſm grauitatem et leuitatem est causa motus localis que oriũtur ex natura materie et nõ ex vacuo. [redacted]

Queritur

Utrũ possibile sit vacuum esse. Dicendũ q dupliciter dicitur aliquid possibile vel impossibile. Uno mõ absolute et sic non videt impossibile vacuũ esse quia sicut de⁹ conseruat corpora inferiora p supiora ita posset conseruare corpa inferiora p seipsum sine medijs corporib⁹ quia deus non alligauit potẽtiam suam causis ſcdis. Alio modo dicit aliquid possibile vel impossibile supposito hoc statu quẽ nũc habet vniuersum et tũc dicendũ est q impossibile est vacuũ esse. quia hic status vniuersi quem deus ordinauit nõ posset conseruari existente vacuo quod sic patet q2 corpora que sunt in vniuerso ex quibus constituit vniuersum conseruat p hoc q vnũ corpus tangit alterum q̃a p talem cõtactum vnũ corp⁹ conseruat aliud sibi ppinquũ. sed posito vacuo non haberent ppinq̃tatem ſm tactum et p cõsequẽs virtus conseruatiua nõ posset deferri ad inferiora corpora per mediũ. Unde patet q vacuũ esset omnino ptra intentõem nature vniũsalis q̃ natura intendit conseruare totũ vniuersum quod tamen in vacuo cõseruare non posset. Scdo ẽ repugnantia ex parte nature pticularis q2 natura pticularis suo naturali appetitu appetit sui cõseruatõem. sed ille appetit⁹ totaliter frustraretur posito vacuo q2 natura pticularis cõseruari non posset. Tertiõ patet idem multis experimẽtis q2 nature pticulares mouẽtur ptra naturam ppriam et se ipas naturaliter corrũpũt vt euitẽt vacuũ sicut patet de liquore ascẽdente in vase si nõ pmittat introitus aeris et ratõ illius est q̃ re nature pticulares mouent ptra naturam ppriam et corrũpũt se q2 maior est inclinatõ vni⁹ cuiusq rei pticularis ad pseruandũ totũ q̃ partem sicut patet in mẽbris hominis q2 naturalit et sine deliberatõne si homo timeat lesionem capitis ptrapomit manũ q2 ex lesione capitis totus homo corrũperet et ex pñti q̃libet pars sic q2 in positõe vacui totũ vniuersũ corrũperet idõ quelibet natura pticularis plus appetit se ipsaz corrũpi q̃ totũ vniuersũ perire. et hoc ideo q̃a p corruptiõem totius ptes manere nõ pñt q̃uis bñ econtra et ideo ps magis appetit cõseruatõem totius cũ ex toto depẽdeat esse simpliciter sed esse est quod omnia appetũt.

Arguitur

De vacuo est scientia ergo vacuũ ẽ vel potest esse pña tenz quia de subiecto presupponit q2 est. i. q habz esse vel non habeat esse prohibitum. Dicendũ q dupliciter de aliquo est scientia. Uno mõ simpliciter et pprie quia scz habet aliquas passiones sibi cõuenientes que demonstrãtur de ipso p pncipia eius et de quo sic est sciẽtia hoc est vel habz esse non phibitũ. et ratõ illius est q2 hoc habz aliquas passiones reales ergo realit est. et etiã habet realia principia. Alio mõ de aliq̃ est scientia ĩm pprie et ſm quid quia. s. nõ est. et sic de vacuo est scientia. et de quo sic est sciẽtia hoc nõ oportz esse quia sufficit de tali scibili cognoscẽ quid nominis.

Arguitur

Si motus localis ẽ ergo vacuũ est ꝫ motus local est ergo vacuũ est. pña tenet q2 qd̃ mouet vl mouetur in vacuũ. et sic habetur ppositum vel ĩ plenũ et sic sunt duo corpora in eodẽ loco qd̃ est impossibile. Dicẽdũ q mouet in plenũ et si dicat ergo duo corpa sunt simul. Negat pña q2 h⁹ plenũ corpus est cedẽs. i. recedẽs q2 recedit aduenĩete alio corpe. Et si dicat g⁹ seq̃t q celũ mouet ex tali

motu quia hoc corpus facit aliud cedere et hoc iterum aliud vsq ad celum. ¶ Dicendum q hoc non oportet quia corpus cedens facit etiam proximū corpus aliquantulum cedere et statim fit cōdensatio illorum corporum sic q illa cessio vlterius nō procedit.

Arguitur Si cōdensatiō est ergo vacuū est quia oportet prius esse aliquas partes vacui que partes replentur per cōdensatōnem. ¶ Dicendum q nō est necesse cōdensationem fieri per partes vacui. sed fit cōdensatiō per alterationem corporis quod cōdensatur ex hoc enim q vnū corpus mouet alterum motu locali sicut fit in cessione corporum hoc corpus alterat ad densitatē ex hoc q aliud corpus aduenit sibi et per talem cōdensatōnem alteratur. Unde patet q rarefactiō et cōdensatio nō sunt motus ad q̄titatē principaliter. sed ad qualitatem quia raritas et densitas sunt de tertia specie qualitatis q̄uis tamen ex consequenti ad talem motum seq̄tur maior vel minor q̄titas. et ideo bene dicit aresto. in textu q rarefactiō fit ex hoc q aliquid ducitur de potētia ad actum.

Arguit̄ Rarefactio facit partes distare a centro ergo inter partes et centrum est vacuū. ¶ Dicendum q partes in rarefactiōne distare a centro pōt intelligi dupliciter. Uno modo quia simpliciter separantur a centro. et sic est falsū quia etiam partes manēt circa centrū. Alio modo potest intelligi q partes separantur a centro quia extendūtur ad maiorē q̄titatem. et sic extremitates corporis plus distant a cētro sicut patet in aq̄ bulliente. q̄a in tali aqua extremitates plus distāt a fundo olle quia aqua ebulit et tamen inter ollā et aquam nō est vacuū sed est aqua magis rarefacta et per consequens extensa a fundo olle

Arguit̄ Si corpora dura se tangūt tunc possūt statim separari et ibi non pōt subintrare aer ergo est vacuū. ¶ Dicendum est q vel corpora tangentia se sunt ambo dura sicut lignū et lapis. et sic nō tangūt se sine medio. quia aer mediat inter corpora ista dura. et hoc probat aresto. per simile in secūdo de anima quia sicut corpora dura in aqua nō tāgūt se sine aqua media. ita etiam corpora dura in aere nō tangent se sine aere medio. Vel ambo corpora sunt mollia vel vnū durum et aliud molle. et tūc tangūt se sine medio et videmus tūc q vnū non separatur ab alio nisi per tempus vt si q̄s velit asserem q̄dratum leuare de aq̄ secundum omnes angulos simul tūc seq̄tur aq̄ asserem vt donec aer intrare posset.

Arguitur Uacuū esse probatur per experimentum ergo vacuū est antecedens patet quia si aliquod vas habeat duo foramina et vnū obstruat vel ergo exibit aq̄ vel non. Dicendum q aqua non exibit nisi subintret aer. et si dicat aqua naturaliter mouet deorsum ergo exibit. ¶ Dicendum q q̄uis aq̄ secundum propriam naturā moueretur deorsum et descendit nō tamen descendit secundum naturam cōem quā habet ad alia corpora. Et similiter potest dici si poneretur vas plenū liquore in frigore. tūc propter frigus cōdensatur liquor et tamen nō pōt ibi aer intrare. et tamen fit liquor minor per condensationē. Dicendum q illo casu posito necessario vas frāgitur. q̄a oportet necessario aerē subintrare.

Consequens aut.

Tractatus tertius q̄rti libri phisicorum in q̄ postq̄ determinauit de loco et vacuo. Consequenter determinat de tempore et ratō ordinis est q̄a sicut se habēt locus et vacuū ad mobile ita se habet tempus ad motum. q̄a locus secundum veritatem et vacuū secundum opinionem antiquorum sunt mēsure mobilis sed tempus est mēsura motus. q̄a mobile est aliq̄d permanens sicut locus sed motus est aliquid successiuū sicut tempus sed mensura et mensuratum debent esse conformia sicut ergo mobile precedit motū sicut subiectū accidens ita mensura mobilis. s. locus precedit mensuram motus. s. tēpus Determinādo igitur de tempore. primo determinat de eo q̄tum ad questionem an est. secūdo q̄tum ad questionē q̄d est et primo ponit de quo est intentio dicens postq̄ dictū est de loco et vacuo cōsequenter aggrediendū est de tempore et dicit notanter aggrediēdum denotādo difficultatē determinandi de tempore. Et deinde dicit q prius procedendū est per extraneas rōnes. i. logicas vel antiquorum

Quod quidem igitur

Hic aresto. procedit ad inuestigandū an sit tempus primo ponens duas ratōnes q tempus nō est. prima est omne totum compositū ex hijs que impossibile est esse nō est sed tempus est compositū ex preterito et futuro que impossibile est esse ergo tempus nō est Dicitur in rōne totū compositū ad denotandū q aliqua tota sunt que nō habent partes et tamē sunt et illa nō sunt tota integralia. Unde nō valet argumentū illud nō est cuius partes nō sunt quia substantie separate sunt q̄ tamen nō habent partes. Secūda

ratio stat in hoc necesse est cuiuslibet diuisibilis aliquas ptes esse. sed nulla ps tpis ē ergo tps nō est. maior ꝓbat ex diffinitōe ꝯtinui q2 ꝯtinuū est cuius ptes copulant ad aliquē terminuꝫ cōem. et sic habebit ptes. minor patet q2 nihil habemus de tpe nisi nūc et nūc nō est ps integral' tpis ꝙuis bene sit ps formalis.

Querit̃ Quare phs nō soluit istas rōnes. Dōm ꝙ satis ex diffinitōe tpis ꝯgnoscūtur. pñt tñ sic solui primo dicendū est ad pmā rōnem ꝙ duplices sunt ptes tpis quedā sunt subiectie quales sunt pñs pteritum et futuꝝ et ille ptes nō sunt vt ꝓbatū est. Alie sunt ptes integ̃les sicut ānus mensis hora et tales sunt. et ex illis ꝯponit aliqd̃ totū continuū. Scdō dōm ꝙ licet ptes tpis integrales ẜm se nō sunt. sūt tñ in ꝯtinuatōne pñtis nūc sicut ann⁹ dr̃ esse ꝓpter pñs nunc quod ꝯtinuat ptes anni adinuicem. Tertio dōm est ꝙ ē duplex totum quoddā est totū pmanēs qd̃ hꝫ ptes permanētes sicut homo dom⁹ ꝛc. et ibi oportꝫ partes eē simul et pmanētes sicut ad existentiā hominis reqritur ꝙ caput pectus ꝛ pedes sint. Aliud est totū successiuū et in illo toto sufficit ꝙ ptes sint ẜm successionē. sicut ꝙ theu⁹ sit añ coloniam sufficit ꝙ vna ps nūc sit ibi postea alia. ꝛ sic est de tpe. Dic̃ soluitur scda rō q2 ꝙuis tps nō habeat ptes pmanētes habet tñ ptes successiuas qd̃ sufficit in toto successiuo.

Amplius aūt ipm.

Hic mouet q̃stionē de nunc tpis quod est ps formalis tpis. ꝛ est ista an sit vnū nūc in toto tpe vel aliud et aliud. et arguit ad vltimaꝫ partem. primo ꝙ sit idem. et hoc vna rōe ista. s. due partes tpis nō pñt eē simul nisi vna ꝯtineat aliam vnde due hore nō sunt simul q2 vna non ꝯtinet aliam. sed hora et dies sunt simul q2 dies continet horaꝫ. sed vnū nūc nō ꝯtinet aliud nūc quia vnū indiuisibile nō ꝯtinet aliud indiuisibile. q̃a cōtinēs erit maius cōtēto mō indiuisibile nō est maius alio indiuisibili. ergo nō ꝯtinet ipm. Si igitur in tpe sunt duo nūc et nō pñt esse sil' tunc necesse est vnū corrūpi altero adueniēte. sed hoc ē impossibile ergo nō est nisi vnū nūc. minor ꝓbat q2 vel corrūpetur in seipso vel in alio nūc non in seipso q2 nihil corrūpitur duꝫ est. Nec pt̃ corrūpi in alio. s. in posteriori nūc q2 inter hoc nunc ꝛ sequens ē tps mediū sicut ꝓbatur sexto huius. et sic sequeret ꝙ illud nūc qd̃ corrūpetur esset simul cum omnibus nūc intermedijs q2 semꝑ aliquid est quousqꝫ corrūpitur.

At uero neqꝫ nunc sē.

Hic ponit duas rōnes in oppositū. Prima stat in hoc cui⁹libet cōtinui finiti sunt ad minus duo termini q2 est termin⁹ inciās et t̃minās. sed est dare finitū tps ergo hoc tps habebit duos t̃minos. sed nūc est termin⁹ tpis ergo in illo tempe erūt adm⁹ duo nūc g⁹ erūt plura nūc in tpe. maior ꝓbatur ex similitudine linee. q2 sicut linea finita habet duo pūcta terminātia. ita et tps finitum habebit duo nūc t̃minantia tūc ibi. Amplius si simul. Tangit scdaꝫ rōem q̃ stat in h⁹ si esset tm̄ vnū nūc in toto tpe. tūc illa q̃ sunt fcā ante mille ānos pñt dici nūc facta. sed hoc ē falsum igitur illud ex quo seq̃tur.

Quid autem est tem

Inquisito an tps est. Cōseq̃nter inq̃rit disputatiue quid sit tps. primo ponēs opiniōes antiq̃ꝝ scdō veritateꝫ ibi accipiendū autē. Dicit igit̃ primo ꝙ quid sit tps nō est manifestū ex hijs q̃ dicta sunt ab antiquis quia nō habebant oēs antiqui vnam opinionem de tpe quia aliq̃ dicebāt tps esse motum celi vel circulatōem. alij dicebāt tps esse speram celestem. Conseq̃nter imꝓbat dictas opiniōes. Et primā duab⁹ rōnib⁹. Prima stat in hoc illa nō sunt eadem que hñt diuersas conditōnes. sed tps et circulatio habēt diuersas cōditōnes quia q̃libet ps tpis est tps. sed non q̃libet ps circulatōnis est circulatio quia ps motus circularis nō est motus circularis.

Amplius si plures.

Scda rō stat in hoc si tempus eēt circulatō seq̃retur ꝙ plura tpa essent simul: sed hoc est inconueniens. ergo illud ex quo seq̃tur. Sequela patꝫ quia multe circulatōnes. i. multi motus circulares multoꝝ mobiliū sunt simul.

Totius autem spera.

Hic oñt quomō antiqui ꝓbant scdam opinionem. Et est ꝓbatio talis in vltima spera sūt omnia. sed i tpe sunt oia ergo tps est vltima spera quasi sic argueret que habēt easdem ꝯditōes sūt eadē. sed sic est de tpe et vltima spera ergo ꝛc. et dicit arestō. ꝙ ista opinio est ita stulta ꝙ nō

oportebat aliqua impossibilia circa ipsaz ꝯsideran
de qꝛ manifeste peccat penes tres fallacias pri⁹
ē ibi vtualit̄ fallacia equocatōis qꝛ equocat̄ eē in
dr̄nter eīm aliquid est in vltia spera et i tpe·qꝛ in
vltima spera sunt oīa sicut ꝯtēta in cōtinente·sꝫ
aliq̄d est in tēpore sicut mensuratum in mēsura
qꝛ oīa sunt mēsurata tēpore saltē corporalia·et
illa que hn̄t successionē·scd̄o est ibi fallacia accn̄
tis qꝛ arguit̄ ex puris affirmatiuis in scd̄a figu
ra·tercīo ē ibi fallacia ꝯn̄tis·qꝛ vtualit̄ sic argui
tur si aliquid est tp̄s in ipso sunt oīa·ergo si in
aliquo sunt omnia ipm est tēpus·

Quoniā aūt videtur

Hic quia aresto·dixit qꝫ motus nō est tp̄s vult
inq̄rere quō se habeat tp̄us ad motū·⁊ circa hoc
primo ponit duas rōnes qꝫ tp̄s nō ē mot⁹ dein
de oñt qꝫ tn̄ tp̄us est semper cū motu·Prima rō
stat in hoc motus ē in mobili vel vbi est mobile·
et iō est determinatus ad mobile vel ad locū vbi ē
mobile·sed tp̄s est vbiqꝫ et apud omnes ergo tē
pus non est motus·

Queritur

Quare aresto· ponit illā disiunctiuaz et videtur qꝫ
vna pars sufficiat·s·qꝫ oīs motus est in mobili
¶ Dōm qꝫ illam disiunctiuā addit ꝓpt̄ motum
localem·qꝛ motus localis accipit̄ duplr̄·Vno mō
q̄ꝫtum ad illam formā que t̄minat motū·s·vbi q̄
est in ipso mobili·et tūc etiā motus localis ē in
ipso mobili·qꝛ vbi est in ipso qd̄ mouet̄·Alio mō
accipit̄ motus localis q̄ꝫtum ad illud a quo de
nominat̄ motus localis qꝛ denominat̄ a loco·et
sic motus localis nō est in mobili sed vbi ē mo
bile·quia locus nō est in eo qd̄ mouet̄ ꝯm locum
sed in locante· ¶ Scd̄a rō est oīs motus est ve
lox aut tard⁹·et sic dr̄ñe mot⁹ sunt velox ⁊ tar
dū·sed iste dr̄ñe nō pn̄t couenire tpi ergo temp⁹
nō est motus·minor ꝓbat̄ qꝛ velox et tardū mē
surāt̄ tpe ꝫ tempus nō mensurat̄ tempore· ergo
tp̄s nō p̄t dici velox et tardū·et sic alie sūt dr̄ñe
tpis et motus ergo nō sūt idē·

At vero neqꝫ sine mo·

Probato qꝫ tp̄s nō est motus ꝯn̄ter ꝓbat qꝫ tp̄s
nō est sine motu et hoc sic qꝛ si homies nō mu
tant ꝯm corpus aut ꝯm animā aut si mutētur
et lateat eos tūc non apparet fieri tp̄s· Ex q̄ sic
potest argui qn̄ pcipimus motū seu mutatōnem
tūc pcipimus tp̄s ergo tempus est aliquid mot⁹
et fit simul cū motu·Quod ꝓbatur p vnū exēplū
de illis q̄ dormiebant apud sardos qꝛ tales exp
gefacti copulabant nūc in quo incipiebāt dormi
re ad hoc nunc in quo expgefacti fuerūt·ergo in
dormitōne qn̄ nō pcipiebant motū etiam nō p
cipiebant tempus·ergo tempus fit cū motu·vn
de cōcludit aresto·qꝫ q̄uis tempus nō est mot⁹
non tamen est sine motu

Accipiamus autem·

Consequenter determinat de tpe quid est ⁊ primo in
uestigat pticulas diffinitōis·scd̄o ꝯcludit eā·pri
mo ergo inuestigat qꝫ tēpus est aliquid mot⁹·et
potest sic sumi rō quicq̄d ē cū omni motu hoc ha
bet ordinem ad motū tanq̄ aliq̄d ipsius motus
sed tēpus est cū omni motu ergo temp⁹ hꝫ ordi
nem ad motū tāq̄ aliq̄d ipsi⁹ motus· maior pꝫ
qꝛ si nō haberet tp̄s ordinē ad motū tūc nō pos
set dari cā quare eēt cū omni motu ·minorē ꝓbat
qꝛ nō pcipiendo motū aliquē ꝯm cognitōem vel
ymaginationē nec etiā motū alteratōnis corpo
rum tūc non pcipimus tp̄s·et econtra si fiat ali
quis motus in aīa ꝯm ꝯgnitōnem vel ꝯm motū
corpalem statim pcipimus tp̄s g° sequitur qꝫ tp̄s
ē cū q̄libet motu qꝛ pcipit̄ pcipiēdo quēlibet motū

Arguit̄

Si tp̄s est cū oī motu g° sunt plura tp̄a simul·qꝛ tp̄s est pas
sio motus g° debet distingui ad distinctōem mo
tus· ¶ Dōm qꝫ duplr̄ p̄t eē tp̄s cū motu·Vno
mō sic qꝫ tp̄s sit passio et accn̄s mot⁹·et sic ē so
lū cū motu p̄mo p̄mi mobilis·qꝛ illi⁹ mot⁹ tp̄s
est passio et hꝫ tp̄s vnitatem a tali motu· Alio
mō tp̄s est cū motu sicut mensura cū mēsurato·
et sic tp̄s est cū quolibet motu q̄a cui⁹libet mot⁹
tp̄s est mēsura·vn̄ patet qꝫ nō oꝫ plura tp̄a eē si
mul qꝛ nō sunt plures p̄mi motus·ē tn̄ verū qꝫ p
cipiendo quēcunqꝫ motū virtualit̄ etiā pcipit̄ pri
mus motus qꝛ cā pcipit̄ virtualit̄ in suo effectu
sed motus istoꝝ inferioꝝ sunt effectus p̄mi mo
tus g° in istoꝝ inferioꝝ motibus pcipitur mot⁹
primi mobilis virtualiter·

Queritur

Vtꝝ omnis motus anime mensurat̄ tēpe· ¶ Dōm qꝫ
anima rōnalis p̄t capi duplr̄· Vno mō ꝯm potē
tiā intellectiuā et volitiuā·et sic motus anime
nō mensurat̄ tpe·quia tūc potest anima habere
opationes in instāti·Alio mō accipit̄ anima rō
nalis ꝯm potentias inferiores·s·sensitiuā·et ve
getatiuam et tunc motus anime mensurat̄ tpe

et sic dicit hic aristo. q qñ in anima percipimus successionem cognitionū ymaginationū et affectionū tūc pcipimus tps. hoc aūt nō cōtingit in qualibet opatione anime q̄r opatio intellectiua potest esse in instanti. est tñ verū q opatio intellectiua in nobis est successiua ppter fantasmata quibus utit in sua intellectōe.

Quoniam āt quod.

Hic ōnter investigat alias pticulas. s. scd̄am q tempus ɔsequit motū vel est aliquid motus. et vult finalit q tempus ɔsequit motum fm q in motu invenit prius et posterius. Et ad hoc ostēdendū pmittit tria que pbat. Primū est q ɔtinuitas est in motu tpe et magnitudine. Scd̄m est q etiam in tempore et motu est prius et posterius. Tertiū est q prius et posterius tpis sūt simul cū priori et posteriori motus. Circa primū ondit q ɔtinuitas est in motu ex magnitudine. et in tpe ex motu. et hoc sic pbat quia continuitas repit in motu quia est de quodā in quoddā. sicut in motu locali cōtinuitas invenit q̄a est de vno loco in aliū locū et quia talis motus ē in magnitudine que est cōtinua ergo motus est cōtinuus. et q̄r opoꝛtz tātū esse de tpe sicut de motu ergo oportet tempus habere suā ɔtinuitatem a motu. Tūc pbat q etiam prius et posterius in motu sūt ex magnitudine et in tpe ex motu quod sic patz quia in illo repit primo prius et posterius in quo repit primū positō. sed sic est de ɔtinuo quia positio in ɔtinuo dicit ordinē priū in cōtinuo. et ex hoc sequit in ɔtinuo prius et posterius. sed in magnitudine repit primo positō in ɔtinuo quia illa est q̄titas p se et in motu nō repit primo positō in ɔtinuo. ergo sequit q prius et posterius in motu sunt ex priori et posteriori in magnitudine.

Querit. Utrūm tempus habeat cōtinuitatem a motu. et videt q nō q̄r tempus est q̄titas p se ergo nō habet ɔtinuitatem ab alio sed a seipso q̄r a suo t̄mino. Dōm q est duplex cōtinuitas quedam est intrinseca formalis. et illā habet tpus a nūc sicut quelibet q̄titas ɔtinua a suo t̄mino cōi et ab illa ɔtinuitate habet q̄titas ɔtinua suam spēm et naturā in signū cuius t̄min⁹ cōis ponit in diffinitōe q̄titatis ɔtinue ut denotet q t̄minus cōis est substātia formalis continui. Alia est ɔtinuitas extrinseca et materialis. et illam ɔtinuitatem habet tempus a motu et motus a magnitudine. et

hoc est qd̄ alij sic dicūt q tps habet suam ɔtinuitatem p se. i. formaliter. sed non a se. i. efficienter et materialiter.

Queritur. Quō se hñt prius et posterius tempis ad motū. Dōm q prius et posterius temporis sunt simul cum priori et posteriori in motu et prius et posterius motus non dr̄nt fm eē a priori et posteriori temporis sed solum rōe. Et arguit q nō quia prius et posterius motus sunt motus et prius et posterius tpis sūt tps. sed tempus et mot⁹ nō sunt idē ergo nec prius et posterius i utroq. Dōm q duplex est ydemptitas quedam est essentialis fm q illa dicūtur eadem que sunt eiusdem eēntie et diffinitōis. et sic prius et posterius temporis nō sunt prius et posterius motus. Alia ē ydemptitas numeralis fm q idē dicūtur accn̄s et subiectum vel mensura et mensuratum. et sic tēpus et motus sunt idem sub ista tñ dr̄na q̄r tempus est idem cū priori et posteriori motus primi mobilis sicut accn̄s et subiectum et est idē cum priori et posteriori alioꝝ motuū sicut mensura est eadem cum mensurato

At uero et tēpus cognoscimus cū diffini motū

Hic ondit fm q̄d ipsius motus tempus ɔseq̄t motum et vult q tempus ɔsequit motum rōne prioris et posterioris. et hoc sic pbat quia fm illud tempus ɔsequit motum quo cognito in motu cognoscit temp⁹ sed cognito priori et posteriori in motu ɔgnoscimus tempus et distinguim⁹ tēpus ergo tempus ɔsequit motum rōe prioris et posterioris. Circa quod sciendū est q i motu sūt duo scz substantia motus. i. forma fm quā est mot⁹. sicut in motu calefactōis substantia sive eēntia motus est caloꝛ. Aliud est i motu. s. successio fm prius et posterius sicut in motu calefactōis successive acquirit pfectioꝛ caloꝛ. Vult ergo aristo. q tempus non ɔsequit motum gratia sue substantie quia sic motus habet quādam indivisibilitatem et tempus est quoddā successivū. sed tps consequit motum fm successionem que est in motu quia sic tempus potest mensurare motum et motus est mensurabilis tpe.

Determinamus aūt.

Hic investigat tertiam pticulam quia iam dcm̄ est q tempus est aliquid motus nūc vult ostendere quid ipsius motus est tempus. et vult q tē

pus est numerus motus. et hoc ꝓbat rōe signo et distinctōne. Rōne sic. hoc est tempus quod pcipimus pcipiendo tempus. sed pcipimus tempus numerando prius et posterius in motu. ergo tēpus ē numerus motus ſm pus et posterius. maior patet quia vnūquodqꝫ est illud quod ꝯgnoscitur cognoscendo ipm. sicut diffinitō vt aīal rōnale est idem quod homo quia cognoscitur cognoscendo hominem. minor patꝫ quia accñs pcipitur ad pceptōnem subiecti in quo ē. cum ergo temp⁹ sit in motu primi mobilis subiectiue ergo tēpus pcipimus pcipiendo motum et ꝑ cōsequens tempus ē numerus motus. Scdō ꝓbat hoc a signo et stat signū in hoc illud quo aliquid indicamus esse maius vel min⁹ hoc est numerus eius. ſꝫ motum indicamus maiorem vel minorē tpe. ergo tēpus est numerus motus. maior patet quia hoc ē numerus quo numeramus aliquid. minor patet ꝑ experientiam quia motus vni⁹ hore ē maior motu medie hore. Tercio manifestat ꝑ distinctiōem quia numerus accipit dupliciter. Vno mō ꝓ numero quo numeramus vt vnū duo. et sic temp⁹ non ē numerus. Alio mō ꝓ numero numerato et cōtinuo. et sic tp̄s est numerus. s. cōtinu⁹. Qd autem tp̄s pmo mō non ē numerus patet quia tūc numerus cuiuslibet rei eēt tp̄us. et sic essent plura tpa simul. opoztet ergo ꝙ sit numerus cōtinu⁹. Cōcludit ergo diffinitō tpis. s. ꝙ tempus ē numerus motus ſm pus et posteri⁹.

Queritur Utrum diffinitio temporis sit bona. Dōm ꝙ sic. qa accñs ꝓpriū habet diffiniri ꝑ suū subiectū. sed tēpus est accñs ꝓpriū motus pmi mobilis ergo habet diffiniri ꝑ motum. sed drña est ꝗtū ad modū diffiniendi inē accñs in cōcreto et in abstracto qr accñs in cōcreto diffinitur ꝑ subiectum positū loco generis et ꝑ aliquid ꝓprij generis positū loco drñe. sed accñs in abstracto diffinitur ꝑ subiectū loco drñe positum in obliquo et ꝑ aliquid ꝓprij generis loco generis positum in recto vt simitas est curuitas nasi. Et rō istius diuersitatis sumitur ex duobus. pmo ex significatōe nois quia cōcretum significat subiectū habens in se formā sicut album ē idem ꝙ res alba. Sed abstractū significat formā absolute. ⁊ significat illud quo subiectum informat. Opoztet ergo ꝙ in cōcretis sbiectum ponat loco generis sicut pncipalis pars diffinitōnis quia diffinitō explicat illud quod ꝑ nomē significat. Alia rō est quia accñs in cōcreto habet modū substantie. sed in diffinitōne substantiaꝝ genus sumitur a materia. ergo diffiniendo accñs in cōcreto debet etiam poni subiectū quod habet modū materie. et accñs in abstracto hꝫ se ꝑ modū accñtis siue forme idō debet pus loco generis poni illud qḋ ē forma et accñs. Ex qbus sic arguit. Tempus est accñs in abstracto ⁊ tpale est cōcretum. ergo debet diffiniri ꝑ aliquid ꝓprij generis positū in recto quod ē numer⁹. qr numerus idem ē quod mensura iam patet quod mensura est genus ad tp̄s. et dicit magis ꝙ tp̄s est numerus ꝗ mensura. quia tp̄s est mensura continua ſm ordinē ad ꝗtitatē discretam sicut bipedale significat numerū nō discretū sed continuū siue potentialem. hoc autē significat per numerū. Scdō addit motus quia motus ē obliqu⁹ et est subiectum ipsius tempis. Additur ēcio ſm prius et posterius. quia tp̄us non cōuenit omni motui ſm suam substantiā. i. rōne ēntitatis ad quē a quo habet substantiā sed rōne pozis ⁊ posterioris. quia in motu sic ē successio. et tp̄s mēsurat motū ſm successionē.

Arguitur Illud quod nō est nō diffinitur sed tp̄s nō ē ergo ⁊c̄. minor patet quia ꝑtes tpis nō sunt ergo tēpus nō est. Dōm ꝙ ꝗuis ꝑtes integrales tpis nō sint simul ſm actū sunt tñ in successione. et hoc sufficit ad exñtiam totius successiui.

Arguitur Si tp̄s esset tūc esset in ipso nūc quia nihil habem⁹ de tempore nisi nūc. sed hoc ē impossibile ergo tēpus nō est. Dōm ꝙ tp̄s esse in ipso nūc pt dupliciter intelligi. Vno mō substātialiē. et sic est verū ꝙ tota substantia tpis dependet ex ēmino cōi. s. nūc sicut substantia cuiuslibet ꝯtinui dependet ex suo termino cōi. hoc eñ ē substantia alicuius qḋ significat ꝑ eius diffinitōnem. sed qḋlibet cōtinuū diffinit ꝑ suū terminū cōem. ergo qḋlibet cōtinuū habet suam substantiam ex termino cōi Est eñ substantialiter continuū ex suo termino cōi. Aliud ē esse integrale temporis et tale eē nō habet tempus ex ipso nūc sed ex ipsis ꝑtibus pozibus et posteriorib⁹. sic autem tp̄s dependet ex preterito ⁊ futuro que habent esse ꝑ cōtinuationem ad presens nūc. et hoc ē qḋ dicit aresto. ꝙ ē idem nūc substantialiter in toto tpe. et hoc ē de eum de nūc cōtinuante.

Arguitur Numerus ē ꝗtitas discreta et tp̄s est numer⁹ ergo

tempus est q̃titas discreta ¶ Dõm q duplex ẽ
numerus quidam est numerus quo numeram⁹
vt vnũ duo tria·et sic tempus nõ est numerus
Alius est numerus numeratus·i·applicat⁹ ali=
cui cõtinuo et ptibus eius·et talis numerus est
q̃titas cõtinua et sic tempus est numerus·sicut
patz extra ꝓpositum de bipedali quod significat
numerũ numeratum·i·numerũ actualiter exñtẽ
in aliquo cõtinuo·et ideo bipedale solum dicitur
de aliquo habẽte cõtinuitatẽ duoꝝ pedũ·et hoc ẽ
quod alij sic dicũt q duplex est numerus·s·actua
lis et potentialis·Numerus actualis ẽ qui ẽ per
actualem distinctõnem et discretõem ptiũ sicut
numerus decem canũ·Numerus potentialis ẽ q̃
nõ est p actualem distinctõnem ptiũ sed p potẽ
tialem·sicut bipedale significat vnũ lignũ cõtinu
um quod ẽ possibile diuidi p duos pedes·sed tp̃s
est numerus potentialis quia in tpe est cõtinui
tas ƀm ordinem ad numerũ sicut vnũ tp̃s cõti=
nuũ habet in se multas horas dies et annos·tñ
ille hore nõ sunt abinuicem actualiter diuise in
ordine ad tp̃s·sed ꝯtinue sibiinuicẽ succedũt·

Arguitur Si tempus est numer⁹ nu
meratus·ergo tẽpus ẽ idez
cum motu·cõsequentia ꝓbat quia prius ⁊ poste
rius in motu sunt numerus numeratus·¶ Di
cendum q motus et tp̃s ex alio habent suas sb
stantias·q̃a substãtia motus non attendit ƀm
ordinem ptiũ motus·sed ƀm terminũ ad quẽ cu
ius motus ipe est substãtia·sed substãtia tempo
ris attenditur ƀm successionẽ prioris et posteri
oris in motu nõ sic q prius et posterius motus
sint tp̃s·sed sunt sbiectũ tpis·Accipiũtur em̃ p̃
us et posterius in motu dupliciter·Vno mõ ƀm
q sunt ipsius motus·i·ƀm q spectant ad motũ
et sic sunt subiectũ tempis et nõ temp⁹ Alio mõ
ƀm rõnem mensure·et illo mõ spectant ad ratõ
nem tpis·vnde patet q tp̃s est etiã numer⁹ nu
meratus·quia tp̃s est applicatum motui ꝯtinuo
et ex illa applicatõne habet cõtinuitatem·

Arguitur Tempus etiam est mensu
ra quietis·ergo non solum
motus·¶ Dõm q tp̃s etiam est mensura quie
tis p ordinem tñ ad motũ· Ex quo em̃ quies est
priuatio motus et priuatio cognoscitur ex suo
habitu·ergo quies ꝯgnoscitur ex ipso motu·quod
etiam videmus exemplariter qr sicut p motum
celi et p horas sumptas ex motu celi sumit mẽsu
ra motus istoꝝ inferioꝝ·ita etiam sumitur men
sura quietis ex motu istoꝝ inferiorũ·quia dicim⁹
aliquid quieuisse ad tãtũ·vel tãtũ tp̃s ꝑ quo na
tum fuit moueri·

Arguitur Mobile etiam mensurat
tẽpe et tñ non est motus·
¶ Dõm q mobile accipit dupliciter·Vno modo
ƀm sua principia essentialia·et sic ꝯsistit eius eẽ
in indiuisibili·⁊ p ꝯñs nõ mensurat tpe sed nũc
tpis·qr quod nõ habet successionẽ tpe mensurari
non p̃t·Alio mõ accipit mobile ƀm principia cõ
plexionalia· et sic ƀm duratõnem successiuaz eẽ
eius mensuratur tpe·qr sic etiam habet successio
nem·est em̃ manifestuz q p̃ncipia complexiona
lia in rebus viuentibus tendant in principio ad
perfectõnem et in fine deficiũt a pfectõne· patet
ergo q in talibus principijs est successio motus
⁊ hoc est quod dicit aresto: in textu q nũc corres
pondet mobili sicut tp̃s motui·

Arguit̃ Est aliquis motus q̃ fit in nũc
sicut generatõ·¶ Dõm q gene
ratio capitur dupliciẽ· Vno mõ ꝑ instantanea
introductione forme substantialis in materia
et tũc non dicitur generatõ proprie motus ·sed
potius mutatõ·Alio mõ accipitur generatõ ƀm
q cõiungitur tali introductõni preuia dispositõ
materie·et sic generatio etiam est motus et non
fit in instanti sed in tpe·

Arguitur Tempus est met mot⁹ er
go nõ est numerus mot⁹
Añs ꝓbatur qr dies est tempus·et est latio so
lis supra nr̃m hemisperiũ·sed latio ẽ motus er
go dies est motus ¶ Dõm q illa predicatõ seu
diffinitõ est causalis·et est sensus q dies causa
tur ƀm suam qualitatem scz ex parte luminis ex
latõe solis supra nostrum emisperiũ·et tũc dies
capitur formaliter·Alio⁹ dies potest capi ma=
terialiter p tpe quo sol mouet supra nostꝝ hemis
periũ capiendo diem ꝑ die artificiali·vel ꝑ tem
pore viginti quatuor horaꝝ·et sic capit ꝑ die na
turali·et vtroqz mõ est causalis predicatõ·quia
dies tam quo ad tempus quod materialiter est
dies q̃ quo ad lumen quod formaliter est dies
causatur ex latione solis·

Arguitur Totum nõ debet diffiniri p
suas ptes sed prius et pos
terius sunt partes temporis ergo nõ potest tẽ
pus per ea diffiniri ¶ Dicendũ q in diffinitione
non accipiũtur prius et posterius ꝑ priori ⁊ po
steriori temporis·sed pro priori et posteriori mo

tus ut sit sensus tempus est mensura mot⁹ sm q in motu inuenitur prius et posterius. quia tēpus mensurat aliquod successiuū. et motus ē successiu⁹ sm prius et posterius.

Et sicut motus sem.

Postq phs ante diffinitionē tpis mouit questionem de nūc temporis hic determinat illam q̄stionem scz utrum sit unū nūc in toto tempore. et primo pponit quod intendit scilicet q nūc in toto tempoē est quodāmō idem et quodāmodo nō idem. quia est idem subiecto siue sm rem et est alterum ratōne. quod sic probat. quia tempus habet cōtinuitatem a motu. sed partes motus sūt alie et alie sm ratōnem manente etiam uno motu. ita etiam partes temporis sunt alie et alie sm prius et posterius q̄uis sit unū nūc.

Queritur Utrum tēpus habeat suaz cōtinuitatem a motu. Et videtur q nō. quia tūc haberet suam cōtinuitatem ab alio. et non per se. Dicendum q tps habet suam cōtinuitatem per se. sed non a se vel ex se. Circa quod cōsiderandum q duplex est cōtinuitas quedam formalis et intrinseca quam habet cōtinuū ex suo termino cōmuni et talem cōtinuitatem habet tempus a nūc quod est termin⁹ cōmunis temporis. et per illū terminū cōmunē est formaliter cōtinuū. Cum ergo p dicat circūstantiam cē formalis bñ dicit a. q tempus habet cōtinuitatem p se. Alia est cōtinuitas materialis vel effectiua et extrinseca. et illaz habet tempus a motu et motus a magnitudine. Cuz ergo a et ex dicant circūstantiā cē materialis et efficiētis sic patet q tpus non hz ɔtinuitatē a se vel ex se.

Sequitur enim sicut

Probat principale ppositum quod dictum est. et stat rō in hoc sicut se habet mobile ad motū ita se habet nūc temporis ad tēpus. sed est unū mobile in toto motū sm rem et aliud sm ratōnem et cē ergo etiam est unū nūc in toto tempoē sm rem et alterum sm ratōnem et esse. Maior patet q̄a sicut nūc mensurat mobile scilicet substantiam mobilis ita tēpus mensurat motum sicut ergo per hoc q mobile aliter et aliē se habet nos cognoscim⁹ motū ita p hoc q̄ nūc aliē et aliē se hz cognoscim⁹ tps Et addit arest. q sophiste dicūt hominem esse alterū in foro et alterū in theatro quod non est verum sm rem sed sm ratōem

Ita etiam hic dicendum est de nūc temporis. et Per hoc soluūtur arguméta prius in contrariū mota. quia illa probant q non est idem nūc sm esse. quia si sic tūc illa que nūc essēt facta essent simul cum illis que facta sunt ante mille ānos quia est idē nūc simpliciter.

Queritur Utrum sit idem nunc in toto tempore Dicendum q est idem nūc sm substantiam et alterum sm esse quod probari potest ratōne et similitudine. Ratōne sic quia unius rei est tantum una substantia. sed tpus est una res. ergo habebit tantū unam substantiam q̄uis pter continuū fluxum mutetur sm esse. Similitudine sic probatur quia sicut in linea substātia linee sumitur ex puncto et substantia cuiuslibet cōtinui ex termino cōmuni ita etiam substantia tēporis sumitur ex suo termino cōmuni qui est nūc. necesse est igitur unū nūc esse in toto tēpore ut sit una substātia. sicut in linea est tantū unū punctum continuās. in uno superficie est tantū una linea continuans et in uno corpore est tantū una superficies cōtinuans.

Et notum aūt maxie

Postq determinauit de nunc sm substantiam eius consequēter ostendit unde habet nūc q est mensura. et deinde determinat de conditionibus eius. Et primo dicit q duo sunt de ratione mēsure que ɔueniūt ipsi nūc. primū est q mēsura debet esse aliquid maxime notū. Secundū q debet esse minimum. Sic autē est de nunc temporis quia cū nūc sit pñs et existens actualiter ipsū magis cognoscit q̄ alie partes ipsi⁹ tēporis. q etiā sit minimū pz quia est indiuisibile.

Manifestū autem et.

Hic ponit aresto. conditōnes ipsius nūc. et sunt tres quarū prima est. Q de tempore nihil habemus nisi nūc. et hoc sic probat motus nō est sine mobili q̄uis econtra. ergo mensura motus non est sine mensura mobilis. sed tēpus est mensura motus. et nūc est mensura mobilis. ergo non est tempus sine nūc. Et dz notanter q motus non ē sine mobili et ñ ecōtra quia mobile pt eē sine motu. et ideo a simi nō potest eē tps sine nūc quod fuit probandū.

Arguitur Indiuisibile nō potest mēsurare diuisibile. sed nunc

est indiuisibile. ergo nõ potest mensurare diuisi
bile scilicet tempus. quia mensura et mensuratũ
debent ꝓportionari. ¶ Dicendũ ꝙ est duplex mẽ
suratõ quedaꝫ est q̃titatiua sm quã aliquid mẽ
suratur q̃titatiue et sic tempus nõ mensuratur
nũc. quia mẽsura q̃titatiua debet correspondere
mensurato sicut vnũ vasi. Alia est mensuratio
notificatiua eo mõ quo forma dicitur mensura
re illud cuius est forma et sm talẽ mensuratõeꝫ
ipsum nũc mensurat tempus. et hoc patet ex ꝓ
batõne textus vbi dicitur ꝙ magis notum men
surat mi⁹ notum quod est verum de mensurati
one notificatiua.

Et continuũ iam tem

Hic consequẽter ponit alia duo que dicuntur de
ipõ nũc quorũ primũ est ꝙ tempus diuiditur et
cõtinuatur ꝑ nũc. Scdm est ꝙ nũc nõ est pars
temporis. Primũ probatur dupliciter. Primo si
cut se habet mobile ad motum. ita nũc ad tem-
pus sed cõtinuitas motus est ex mobili. ergo cõ
tinuitas tempis est ex nũc. Et similiẽ motus di
uiditur ad diuisionem mobilis. ergo etiam diui-
ditur tempus ad diuisionem nũc. Secũda ratio
sumitur ex parte linee et pũcti. quia sicut se habꝫ
pũctum ad lineam. ita nũc ad tempus sed pun-
ctus continuat et diuidit lineam ergo nũc conti
nuat et diuidit tempus. Circa quod sciendũ ꝙ
punctus in linea accipitur dupliciter. Uno mo-
do sm ꝙ est in linea in potentia. et sic continu
at lineam quia pũctus continuans nõ est in li
nea sm actum puncti. Alio modo pũctum conti
nuans capitur sm ꝙ assignatur actu i linea et
sic diuidit lineam quia ex hoc ꝙ actu sit pũctum
in cõtinuo sic sumũtur plures partes linee. Si
militer est dicendum de nũc temporis. quia nũc
temporis capitur dupliciter. Uno modo sm ꝙ ẽ
potentialiter in tempore et sic cõtinuat tempus
Alio modo accipitur sm ꝙ assignatur sub actu
alitate ipsius temporis. et sic diuidit ipm tem-
pus. Est tamen differentia inter pũctum et nũc
quia pũctum est quoddam stans et ꝑmanens si
cut etiam linea. et ideo possum⁹ idem pũctum bis
accipere et vti eo vt duobus. sed ipm nũc nõ est
stans sicut nec tempus ideo oportet alterũ nũc
capi sm ratõnem in quo incepit motus et i quo
terminatur. Unde tempus nõ mensurat hoc mõ
motum ꝙ aliquod idem accipiatur vt principiũ
vnius et finis alterius sicut contingit quandoqꝫ
in puncto. sed tempus magis mensurat motum
accipiendo duo vltima temporis scꝫ duo nũc que
tamen nõ sunt partes tempis. ¶ Scdm est ꝙ
nũc nõ est pars tempis quod sic ꝓbat. sicut se ha
bet momentũ vel mutatum esse ad motum. ita
nũc ad tempus. sed momentũ vel mutatum eẽ
nõ est pars motus. ergo nũc nõ est pars tempo
ris. minor patet quia momentum est aliquod in
diuisibile. sed quelibet pars motus est diuisibilis

Minimus aũt nume.

Hic ponit ea que dicũtur de tempore et sũt qua
tuor. Primũ est ꝙ in tempore inuenitur minimũ
Scdm est ꝙ in tempore inueniũtur multum et
paucum breue et lõgum. nõ autem velox et tar
dum. Tertiũ est ꝙ tps est simpliciter vnũ nume
ro. et sm quid sunt plura tempora. Quartũ est
ꝙ tempus cognoscitur motu et econtra. ¶ Deinde
ponit ratões illorum que dicũtur de tempe. Un
de ratõ primi est. quia tempus est numerus. sed
in numero reperitur minimũ quia vnitas. ergo
etiam in tempore reperitur minimũ. Est tamen
veruꝫ ꝙ quodãmodo in tempore nõ reperitur mi
nimũ. quia tempus est continuũ et continuũ est
simpliciter diuisibile in infinitum. et in eo nõ re-
peritur minimũ. Et quando dicitur ꝙ ista repu
gnant adinuicem. ¶ Dicendum ꝙ tempus ac-
cipitur dupliciter. Uno modo sm ꝙ habet ordi-
nem ad numerũ. et sic reperitur minimũ in tem-
pore scilicet vna hora inter horas et vna dies in
ter dies. Alio mõ accipitur tẽpus sm se. et sic in
tpe nõ datur minimũ sm partes integrales. et
ideo vna hora est minima in ratõne hore sed ra
tõe temporis est diuisibilis in infinitum. sic simi
liẽ est in quolibet alio cõtinuo. quia quodlibet cõ
tinuũ comparatuꝫ ad numerum potest esse mini
mũ sicut vnũ lignũ ratõne illius quod est vnuꝫ
sic est minimũ. sed non ratõne illius ꝙ est conti
nuũ.

Manifestum est autẽ

Hic consequenter ponitur ratõ scdi et est ꝙ tẽ-
pus est numerus et etiam est numerus continu
us. Ex hoc ergo ꝙ tempus est numerus in eo re
periũtur multum et paucum. quia illa reperiun-
tur in numero est enĩ aliquis numerus paucus
et aliquis numerus multus. Sed ex eo ꝙ temp⁹
est aliquod continuũ sic in tempore reperiuntur
longum et breue. quia lõgitudo et breuitas sunt

conditões cõtinui sed in tpe nõ inueniũtur ve
lox et tardũ. cuius rõ est quia de ratõne velocis
et tardi est esse numeratũ et mensuratũ tpe/qz
velox est quod in pruo tpe multũ ptransit. et tar
dũ est quod in longo tpe paucũ ptransit. sed tẽ
pus nõ est aliquod numeratũ sed ẽ ipse met nu
merus.

Et idem autẽ vbiqz.

Hic oñt quõ tempus sit idem et nõ idem et dicit
qꝫ simpliciter est vnũ et idem tps vbiqz. i. respcũ
omniũ. et hoc sic pbat quia tps ẽ numerus mo
tus nõ cuiuscũqz sed pmi motus. iam prim⁹ mo
tus est vnus etiã numero et simpliciter ergo tẽ
pus est vnũ numero et simpliciter. Tempus em̃
primo mensurat motũ primi mobilis et p illum
motum etiam mensurat omnes alios mot⁹. mi
nor patz quia totus motus celi acceptus ꝓm su
am totalitatem est vnus numero. sicut patet
octauo phisicoꝝ. Non em̃ inter duos motus cir
culares oportet interuenire quietem vt ibidẽ di
citur. vnde patet qꝫ si tempus diuersificaretũ ꝓm
diuersitatẽ motus absolute tũc nõ esset idem tẽ
pus omniũ quia nõ est vnus motus omniũ. Ex
quo etiam fundamento oñditur qꝫ capiẽdo tps
ꝓm eius partes tps non est vnũ. quia sicut mot⁹
celi variatur ꝓm diuersas reuolutões que reuo
lutõnes a seinuicẽ distinguunt numero po. ẽtia
li simile est de tempore quia totũ tempus ẽ vnũ
numero actuali. sed ptes tpis reiterãtur ꝓm nu
merum potentialem et nõ ꝓm numerũ actualeȝ
sicut etiam ptes motus.

Queritur Vtrꝫ tps possit idem nu
mero reiterari. ¶ Dñm
qꝫ tempus est reiterabile in spẽ sed nõ in nume
ro. Circa quod sciẽdum qꝫ due ptes tpis drñt ab
inuicem numero potentiali q̃uis sint vnius nu
meri actualis. sicut em̃ dictũ est totum tempus
est vnũ numero in sua totalitate. sed ptes tpis
possunt nihilomin⁹ a seinuicem distingui. queritẽ
ergo an tpus sit reiterabile quod dupliciẽ potest
intelligi. Primo an tps quod fuit in pterito po
test adhuc semel resumi sicut dies q̃ heri fuit po
test p diuinã potentiã adhuc semel fieri et resu
mi. Dõm qꝫ illa dies nõ pt resumi ꝓm numerum
sed bene ꝓm spẽm scꝫ ꝓm qꝫ dies sed non ꝓm qꝫ il
la dies. Et rõ istius est quia impossibile ẽ aliqđ
successiuũ idem numero redire etiam p diuinam
potentiã quia implicat ꝯtradictõem. sed tps est
aliquod successiuũ. ergo non pt idem numero re
dire etiam p diuinã potentiã. et iõ q̃uis de⁹ pt
repare angelũ annihilatum qꝛ est aliquod pma
nens in sua natura nõ potest tñ repare idẽ tem
pus numero. nec eũdẽ motũ numero. Et rõ isti⁹
est quia in ipsis rebus successiuus eẽ taliũ rerũ
cõsistit in fluxu et ꝯtinuitate penes fluxũ. deficiẽ
te ergo tali cõtinuitate nõ potest illa res eadeꝫ
numero redire.

Non solum autẽ mo.

Hic ꝯñter pbat quartũ duabus rõnibus. Qua
rum pma stat i hoc/tps est numerus/sed nume
rum cognoscimus p numerabilia et numerabi
lia p numerũ. ergo cognoscit tps motu. et mot⁹
tempore. minor patet exemplariter p numeꝝ eq̃
rum et numerũ miliariũ. quia dicit aresto. qꝫ cog
noscimus numerũ equoꝝ ex hoc qꝫ cognoscimus
equũ oportet em̃ pmo ꝯgnoscere vnũ equũ et po
stea alterũ anteq̃ cognoscamus numerũ equoꝝ
Item cognoscimus numerũ miliariũ ex vno mili
ari. Scdã rõ stat in hoc q̃cũqz cõsequũtur seinui
cem in q̃titate ibi vnũ potest mensurare alteꝝ
et ecõtra. sed tẽpus et motus cõsequũtur seinui
cem in q̃titate. ergo vnũ potest mensurare alte
rum et econtra. Maior patet exemplariter q̃a
q̃nqz vinũ mẽsurat anphorã et q̃nqz ãphora vinũ
Minor pꝫ quia dicimus motum magnũ quando
tempus est magnũ et dicim⁹ tempus magnũ qñ
motus est magnus.

Arguitur Ex hoc sequeretur qꝫ tem
pus nõ esset magis mensu
ra motus q̃ ecõtra. ¶ Dicendum qꝫ aliquid mẽ
surat alteꝝ dupliciter. Vno modo p se et ex sua
ppria natura. et sic tempus mensurat motum.
Alio modo aliquid mensurat alteꝝ quo ad nos
et per accidens. et sic motus mẽsurat tempus. et
ideo patet qꝫ nõ habent se eodem modo ad men
surandum. Et similiter dicitur q̃uis p accidens
vinũ quandoqz mensurat anphoram tamen per
se ãphora mensurat vinũ. vnde contingit qꝫ quã
doqz motus est nobis notior q̃ tempus quia sic
quandoqz mensuramus tempus p motum quo
ad nos sicut scriptores quandoqz noscũt horas
ex actione scribendi.

Arguitur Tempus causatur ex mo
tu. et ergo in motu est pri
or ratõ mensurandi q̃ in tempore. ¶ Dicendũ
qꝫ tempus et motus possunt dupliciter adinui

cem comparari· Uno modo in ratõe existendi et sic motus precedit tempus et est causa ei⁹· Alio modo comparatur adinuicem in ratõne mensuë et sic tempus est cã motus·

Quoniam aũt tẽpus·

Posita diffinitõne temporis et eius ꝓprietatibus cõsequenter determinat de tẽpore ꝑ comparationem ad ea que sunt in tempore· Primo ergo determinat de his que absolute sunt in tẽpore· Secũdo determinat de his que sunt in tempore ꝑ cõparatõem ad ea que nõ sunt in tẽpore· Est ergo intentio arestotilis ꝙ motus mobile et q̃es sũt mensurabilia tempore·et dicit ꝙ differenter motus et mobile sunt in tempore·quia motus ẽ in tẽpore tã quo ad substãtiam ꝙ̃ quo ad eius durationem·sed mobile mensuratur tempore ẜm ꝙ habet successionem ⁊ duratõnem et non ẜm substantiam· et ratõ diuersitatis est quia aliq̃d mẽsürat tempore ẜm ꝙ habet süccessionem sed motüs ẜm süam sübstantiam et düratõnem habet successionem·sed mobile solũ habet süccessionem q̃tũ ad eiüs düratõnem ⁊ eẽ.et iõ mobili corresponđet nũc temporis et nõ tempüs.et mẽsürat tempüs motüm nõ ꝓxime totüm· sed vnaꝫ partem qüe pars vlteriüs mensürat totũ· Et occasione illiüs qüia dixit ꝙ motüs et mobile mẽsürantur tẽpore ostendit vtrũ sit idem esse in tempore et mẽsürari tpe· Et circa h° dicit ꝙ aliqüid esse in tẽpore potest intellgi tripliciter· Uno mõ dicitür aliqüid esse in tẽpore qüia est simul cüm tẽpore· Alio modo aliqüid dicitür esse in tẽpore quia est passio tẽporis· Tercio mõ dicitür aliq̃d esse in tpe qüia mensürat tpe· Et declarat istam distinctõnem ꝑ similitüdinem de nümero qüia tẽpus est numerus·sed tripliciter dicitur aliq̃d eẽ in numero·primo quia est simul cũ numero·scđo quia est passio numeri vt par et impar· tercio quia mensüratur numero· Aresto·ergo excludit illos duos ꝑmos modos· Et dicit ꝙ nõ oportet h° dici esse in tpe quod est simul cũ tpe·q: sic eẽ in tpe esset idem sicut esse cum aliquo tẽpe·et sequẽtur ꝙ ista esset admittenda celũ est in g̃no milij·q̃a est simul cum grano milij sed hoc est incõueniẽs· Nec etiam valet scđs modus·quia quãdo dicim⁹ aliquid esse in tempore dicim⁹ aliquid esse ĩ alio sicut in mensura extrinseca sed subiectũ alicuius passionis nõ est mẽsura extrinseca passionis·sic ergo relinquitur terci⁹ mod⁹ ꝙ esse in tempore ẽ mensurari tpe·et ꝑ hoc soluitur questio vtrũ idẽ sunt mensurari tpe et ꝓprie esse in tpe·

Arguitur

Ergo ista ẽ falsa deus ẽ quia deus nõ est in tẽpoẽ quod tñ videẽ esse dicendũ· quia omne ṽbũ consignificat tp̃s vtꝫ ex diffinitõe ṽbi· Dicendũ est ꝑmo ꝙ aliqui exponebant illã ꝓpositõnem ẜm ꝑmũ modũ eẽ in tpe dicebant enĩ ꝙ ille esset intellect⁹ istius ꝓpositõnis de⁹ est·i·deus est simul cũ tpe nostro·sed ista opinio nõ valet quia tũc ista ꝓpositõ nõ esset necessaria sed ꝑ accñs quia qñ ꝙ nõ erit tp̃us nostrũ·et ideo ꝑ accidens nũc est quod est tp̃s nostꝝ· Dicendũ est ergo ꝙ qñ d: in diffinitione verbi verbũ est quod ꝯsignificat tp̃s ibi tempus extenditur ad oẽm mensurãm durationis scꝫ ad eternitatem euiternitatẽ et tempus nostꝝ cũ ergo dicitur deus est ibi est cõsignificat tẽpus quod est mensura eternitatis·et ibi angelus est·est ꝯsignificat tẽpus quod est mẽsura euiternitatis·et ergo dicũtur aliqua verba absolui a tpe scꝫ tpe nostro.

Quoniam aũt nume

Hic aresto·dicit que sunt illa que nõ sunt in tpe quia ex hoc ꝙ cognoscimus ea que nõ sunt in tẽpore possum⁹ cognoscere ea que sunt in tẽpe·vult ergo aresto·ꝙ illa que semꝑ sunt nõ sunt in tpe sic·s·ꝙ mensurãẽ tpe·et hoc ꝓbat ex duab⁹ conditõnibus q̃ cõueniũt illis q̃ sunt in tpe· Prima est ꝙ ea q̃ sunt in tpe excedũtur a tpe· Cuius rõnem ponit quia aliquid est in tpe sicut numeratũ in numero·sed est cõditio numeri ꝙ p̃t semper capi numerus maior omni numerabili·g° etiam p̃t capi tp̃s quod est maius omni eo q̃d mẽsurat tpe· Pꝫ etiã ꝑ similitudinẽ ad locũ q: sicut locus semꝑ ẽ maior eis q̃ ꝯprehendũtur sub loco ita etiam tp̃s maius ẽ eo quod includit in tẽpoẽ Cõueniũt eñ in hoc ꝙ tam locus ꝙ̃ tp̃s mensurãt extrinsece· Cõseq̃nẽ ponit scđam conditionem illoꝝ que sunt in tpe et est ista ꝙ illa q̃ sũt in tpe patiũtur aliquid in tẽpe·et hoc ꝓbat dupliciter·primo ex cõi modo loquẽdi·scđo ꝑ rõem Ex cõi modo loquẽdi sic·quia cõsueuim⁹ dicere ꝙ aliqua senescũt putrescunt et corrũpũtur ex tempore et aliquis obliuiscitur eorꝫ que posuit ex tẽpore·et ideo tempus non ẽ causa boni q: nullus addiscit ex tẽpore·si autẽ aliquis addiscat in tẽpore hoc ẽ ꝓpter operatõem quã facit in tempoẽ Et addit istam ratõem quia tempus est nume

tūs motus ſed motūs ex ſua natura facit rem diſtare a ſua primeua diſpoſitione·cum ergo tē pus ſequatur motum etiam tempus habet in ſe illam conditōnem motus ꝙ ſcilicet dicitur aliquid ēmoueri a ſua primeua diſpoſitōne ex tp̄e·

Quare manifeſtum

Hic ex duabus iſtis conditōnibus concludit oppoſitum ſcilicet ꝙ illa que ſemper ſunt nō ſunt in tempore quia nulla conditō temporis conuenit eis que ſemper ſunt·nō prima quia illud qḋ ſemp eſt nō exceditur a tempoē quia hoc durat in infinitum·ſed nihil poteſt excedere infinitum Neqꝫ ſecunda conditō cōuenit eis que ſunt ſemper·quia hoc quod ſemper eſt nō eſt corruptibile nec diſpoſibile ad corruptōem qꝛ tūc nō eſſet ſp̄·

Arguitur Tempus eſt cauſa generatōnis quia multa generantur ex tempoē·ergo tempus nō eſt cauſa corruptōnis· ¶ Dicendum ꝙ tempus per ſe et ſm ſuam naturam eſt cauſa corruptōnis·quia facit rem diſtare a ſua p̄meua diſpoſitōne·ſed per accidens et gratia alicuius quod additur ipi tempori ſicut eſt labor exercitiū et ſic de alijs ſic tē pus poteſt dici cā generatōnis·

Arguitur Motus eſt cauſa generatōnis ergo ratō text⁹ non eſt bene aſſignata· ¶ Dicendum ꝙ motus capitur dupliciter·Uno modo ſm ſe ⁊ ſm ſuam propriam naturam·et tūc motus eſt cauſa corruptionis quia de ratōne motus eſt ꝙ abijciat terminū a quo·Alio modo accipitur motus ſm ꝙ eſt inſtrumentū fatale mouētis·et ſm ꝙ ſtat ſub intentōne mouētis·et ſic eſt cauſa generatōnis inquātum ſcilicet ipm mouens intendit per motum aliquid ꝓducere·ſicut anima nobilis mouēs celū intendit ꝓducere iſta inferiora per talem motū et calefaciens aquam intendit ꝓducere calorem in aqua·ſed hoc nō cōuenit motui ex ſe·quia ſm ſe facit rem diſtare a ſua p̄meua diſpoſitōe· qḋ ſic intelligitur quia motus ex ſua natura eſt remotiuus alicuius forme in mobili quia remouet terminū a quo·

Arguitur Celum ſemper eſt et tamē mēſuratur tempore ·ergo nō eſt verū quod dicit areſto·hic in textu· ¶ Dicendū ꝙ celum accipitur dupliciter·Uno modo ſm ſuam ſubſtantiam·et ſic menſuratur euo et nō tempore quia ſemper eſt· Alio modo accipit celū ſm eius motū·tūc poteſt adhuc capi dupliciter·Uno modo ſm totū motū eius·et ſic etiam ſm areſtotilem nō menſurat̄ tempore quia ſemper eſt·Alio modo accipitur motus celi ſm ptiales reuolutōnes tūc nō ſemp eſt quia illa reuolutio que heri fuit nūc nō eſt.et ſic tp̄e menſurat̄

Arguitur Menſura nō ſemp excedit menſuratū quia eternitas menſurat deū et nō excedit menſuratū ſcꝫ deum ¶ Dicendū ꝙ eternitas et de⁹ poſſunt dupliciẗ capi·Uno modo ſm rem·et ſic vnū non excedit alterū quia vtrūqꝫ eſt infinitū·ſed vnū infinitū nō excedit alteꝝ·Alio modo accipiūtur ſm nr̄m modū cōcipiendi·et tūc etiam eternitas concipit̄ excedere deū ſicut menſuratū·vnde patet ꝙ iſta ꝓpoſitō habet veritatē cuꝫ mēſuratū eſt finituꝫ ſed ſi ſit infinitū tūc nō oportet mēſuram excedere mēſuratū ¶ Et ſi dicat̄ loc⁹ eſt mēſura·et tamē nō excedit locatū·quia eſt ei equalis· ¶ Dicendū ꝙ q̄uis locus ſm primam ſupficiem qua tangit locatū nō excedit locatū tn̄ excedit ſm totū corp⁹ locans·quo mō dicit areſto·ꝙ ſupius elementū locat inferius·

Quoniam āt tēpus·

Hic qꝛ areſto ſupra dixit ꝙ tp̄s eſt mēſura motus etiā vult oſtendere ꝙ tp̄s eſt mēſura q̄etis et p̄mo ꝓponit intentum ſcꝫ ꝙ tp̄s eſt menſura mot⁹ p̄mo et ꝓprie ſed etiā tp̄s eſt mēſura q̄etis ſcḋario inq̄ntū q̄eſcēs aptū natū ē moueri· Deinde excludit argumētū quo poſſet videri ꝙ q̄es nō mēſurat̄ tp̄e·⁊ eſt iſtud diffinitō tp̄is dicit ꝙ tp̄s ē numer⁹ mot⁹·ſed q̄es nō eſt mot⁹ g⁹ videt̄ ꝙ q̄es nō menſurat̄ tp̄e·dicit areſto·ꝙ tp̄s ē numer⁹ motus et nō ē mot⁹·ſi aūt eſſet mot⁹ tūc q̄es nō poſſꝫ mēſurari tp̄e·ſed qꝛ eſt numer⁹ mot⁹ ideo p̄t etiā tp̄s eſſe numer⁹ q̄etis qꝛ oē quieſcēs natū eſt moueri ꝑ tp̄e in quo quieſcit· Tūc ꝓbat areſto·p̄ncipale ꝓpoſitum ꝙ etiā quieſcēs mēſuretur tp̄e et ſtat rō in hoc eſſe rei mobilis mēſuratur tēp̄e vtꝫ ex diffinitōne tp̄is·ſed idē eſt eſſe rei mobilis et eſſe rei quieſcibilis·ergo etiā eē rei quieſcibilis menſurat̄ tp̄e·minor p̄ꝫ qꝛ hitus ⁊ p̄uatio hn̄t fieri circa idē ſ̄ q̄es eſt p̄uatio motus g⁹ circa vnū et idē eē hn̄t fieri q̄es ⁊ mot⁹·Unde p̄ꝫ ꝙ ſicut mobile mēſurat̄ tp̄e ſm ei⁹ durat̄ōem et nō ſb̄am·ſic etiā q̄ſcēs ſ̄ q̄es mēſurat̄ tp̄e tā ſm ſb̄am q̄ ſm ſucceſſionē ſiue durationem eius ſicut etiā motus·

Manifestum igitur. Hic quia superius dixit ꝙ illa que sũt semp nõ mensurantur tempore vult ostendere vtrũ illa q̄ non sunt vel nũꝗ̄ sunt mensurantur tẽpore. Et circa hoc est sciendũ ꝙ duplicia sunt non entia nam aliqua dicũtur nõ entia quia impossibile ẽ ea esse et talia nõ entia nõ mensurantur tẽpore cuius ratõ est quia tẽpus est numerus motus vel quietis. ⁊ ideo que mensurantur tempore vel sunt mobilia vel quiescibilia. quod patet ex hoc quia generabilia et corruptibilia que sunt mobilia mensurantur tẽpore. sed que impossibile ẽ eẽ nõ sunt mobilia. ergo nõ mensurantur tempore Alia sunt nõ entia que quãdoq̧ erũt vel fuerũt vt adam et antixp̃s. ⁊ talia non entia mensurantur tẽpore. quia que fuerũt in preterito mẽsurantur tempore preterito. et que erunt in futuro mensurantur tempore futuro. Unde patet ꝙ ea que semp sunt nõ mensurant̃ tempore. et ea que impossibile est esse etiã non mensurant̃ tẽpore.

Queritur. Utrũ omnĩũ rerum temporaliũ et motuũ sit vnũ tempus. ¶ Dicẽdum ꝙ sic quod patet primo auctoritate arestotilis in textũ dicentis ꝙ tempus simpliciter est vnũ et ꝫm quid variatur ꝫm partes temporis. et ratõ est quia accidens habet numerũ a suo subiecto cum ab ipso indiuiduetur. ſꝫ subiectum temporis est vnũ numero scilicet motus primi mobilis. ergo etiam tempus est vnuz numero. Unde sicut talis mot⁹ variatur ꝫm diuersas reuolutões sic scilicet ꝙ ille reuolutões ab inuicem distinguũtur numero potentiali. et tamen totus motus est vnus numero. sicut patet in octauo huius. ita etiam est de tẽpore. quia totum tẽpus est vnũ numero. et tamen diuerse partes temporis correspondentes illis diuersis circulatõibus motus sunt diuerse numero non actuali. quia abinuicem distinctiõem nõ habent actualem sed potentionali. et simile potest inueniri in quolibet cõtinuo etiam permanẽte. q̃a manifestuz est ꝙ lignũ decẽ pedum est vnũ numero et tamẽ prim⁹ pes in ligno non est decimus sed q̄titas primi pedis distinguitur a q̄titate vltimi pedis nõ numero actuali sed potẽtiali. q2 p̄t q̄titas p̄mi pedis diuidi a q̄titate vltimi pedis

Arguitur Si tẽpus est passio motus. ergo sunt plura tẽpora. quia sunt plures motus. ¶ Dicẽdum ꝙ tẽpus dupliciter potest comparari ad aliquez motũ Uno modo sicut accidẽs ad subiectum. et sic nõ comparatur ad quemlibet motũ quia sic essent plura tempora. sed solũ ad vnũ motũ scilicet primi mobilis quia est in illo sicut accidens in subiecto Cuius ratõ est quia in omni genere simplicissimũ ⁊ primũ illius generis est mẽsura aliorꝫ sicut patet decimo metaphisice. sed inter omnes motus motus celi est simplicissimus. quia per ipsũ fit maius spaciũ in minori tempore. ergo oportet omnem aliũ motum mẽsurari p illũ primũ motum et per cõsequẽs per tempus quod est accidẽs primi motus. Alio modo cõparatur tempus ad aliquem motũ sicut mensura ad mẽsuratum. et sic tempus ꝯparatur ad quẽlibet motũ quia cui⁹libet motus tp̃s est mẽsura.

Arguitur Omnis mẽsura debet esse vnita mensurato. sed tẽpus est in primo mobili. ergo non potest esse applicatum motibus istorũ inferiorum. ⁊ per consequens nõ potest mẽsurare motus istorũ inferiorum. Maior patet quia flascula nõ applicata vino nõ mensurat vinũ. ¶ Dicẽdum ꝙ tẽpus potest alicui dupliciter applicari. Uno modo actualiter sic ꝙ est forma actualis illius cui applicat̃ et sic tantum applicatur primo motui. Cui applicatur tempus dupliciter. Uno mõ vt ꝓpria passio. ⁊ sic applicatur ei ꝫm suam totalitatez. quia sic nõ excedit nec exceditur ab ipso vt dictum ẽ. Alio modo applicatur tempus primo motui vt mensurans ipsum. et sic applicatur primo motui ꝫm suas partes. quia sic tempus excedit partes primi motus. Alio modo applicatur tp̃us alicui virtualiter. et sic tempus applicatum est omnibus motibus. Cuius ratõ est quia motus primi mobilis est causa omnĩũ motuũ aliorũ. Cum ergo quelibet causa virtualiter est in suo effectu ille motus primi mobilis semper manet virtualiter in motibus omnĩũ aliorum secũdorum motuum. Et si dicatur si ergo tempus est in alijs motibus a motu primi mobilis solũ virtualiter ergo mensurat tantũ virtualiter. Dõm negando ꝯseq̄ntãi quia aliquid assistẽs alicui virtualiẽ p̄t illud mensurare. sicut pꝫ exẽplariter si sit aliqua vlna que actualiter est in aliquo loco tunc si quis capiens filum habens similem longitudinem vlne potest per filum mensurare pannum

non existente vlna etiam actualiter. Cuius ratõ est quia in tali filo est vlna virtualiter. vnde patet ꝙ primo et principaliter tempus mensurat motum primi mobilis scilicet ꝫm suas partes et deinde per illũ motum mensurantur alij motus per hec scilicet ꝙ ille motus applicatur ad alios motus. quod iterũ patet exemplariter quia mensuramus dies ꝑ horas. et hore sumuntur ꝫm motum celi. quia quando est semimotus celi tũc sunt 12 hore. et quando est totus mot⁹ celi tũc sunt 24 hore. ergo omnia ꝑ motum celi mensurãtur gratia temporis quod est in motu celi.

Arguitur Tẽpus nõ potest esse accidẽs alicuius et mẽsura extrinseca. sed tẽpus est accidens motus. ergo ñ est mẽsura extrinseca. ¶ Dicendum ꝙ motus celi potest dupliciter capi. Uno modo ꝫm suam totalitatem. et sic est accñs motus p̃mi mobilis. Alio modo accipitur motus celi ꝫm ꝑtiales reuolutiones. et tũc tempus nõ potest esse accidens motus. sed est mensura eius. Ex quibus dictis reprobantur opiniones aliorum. quia quidam accipiebant causam vnitatis temporis ex numero. q̃a est vnus numerus ꝓ multis rebus numerabilib⁹ ergo est vnũ tempus. quia tempus est numerus et arguebant sic est vn⁹ numerus in ordine ad multa numerabilia. ergo est vnũ tempus in ordine ad multa temporalia. Sed dicendum ē ꝙ argumẽtum nõ valet quia bene procederet de numero absoluto quo numeram⁹. quia ille est vn⁹ sed nõ est verum de numero numerato. quia numerus numerat⁹ variatur ꝫm res numeratas sicut dicit aresto. in fine huius tractatus de tempore. q̃a decẽ canes et decẽ boues sunt bene vni⁹ numeri sed nõ est vnus denarius. Alij ergo assignabant caũsam vnitatis temporis ex vnitate materie vel ex vnitate eternitatis. et arguebãt sic temp⁹ est in rebus corporalib⁹ sicut mensura vel accñs. et res corporales cõueniũt in materia ergo etiam temp⁹ quod cõsequitur corpora gratia materie erit vnũ. sed istud non valet. quia illa que sunt eadem materia nõ sunt simpliciter eadem. quia sic omnia ista inferiora essent eadẽ. Alij autem assignabant vnitatem temporis ex vnitate eternitatis. quia temp⁹ est eternitas participata. sed hoc nõ valet. quia a principio effectio remoto nõ potest aliqua res distingui. q̃a si sic tũc omnia ista inferiora essent eadem ꝓpter vnitatem p̃mi mobil.

Arguitur Mensura et mensurata debent esse vnigenia. i. vnius nature et forme. sed sunt diuersa mensurabilia scilicet mot⁹ ergo etiam erũt diuersa tempora. ¶ Dicendum ꝙ mensura et mẽsuratum possunt capi dupliciter. Uno modo ꝫm ꝓprias eorum naturas et sic nõ oportet eá esse vnigenia. sed mẽsura potest esse alterius nature ꝙ̃ mẽsuratum sicut patet de vlna et pãno. Alio modo accipiuntur ꝫm ratõnem mensure et mensurati. et sic debent eẽ vni⁹ generis. i. vni⁹ ratõnis siue ꝓportõnis. quia ip̃m mensuratum debet esse ꝓportionatum mensure et ecõtra. Per hoc ergo dicendum est ad argumentũ ꝙ mot⁹ accipiũtur dupliciter. Uno modo ꝫm suas specificas naturas. et sic est verum ꝙ sunt plures mot⁹. et sic nõ correspondet eis tẽpus. Alio⁹ accipiũtur mot⁹ ꝫm ꝙ in eis inuenit aliquod cõmune scz successio ꝫm prius et posteri⁹ et sic temp⁹ conuenit motui vt mensura eius. et ideo est vna ratõ mensurandi in omnib⁹ motib⁹ Simile est de liquorib⁹ quia sũt liquores diuersarũ specierũ qui tamen possunt mensurari per vnicam mensuram. quia ratõ ꝫmensurabilitatis in illis liquorib⁹ non conuenit eis ꝫm specificas et ꝓprias naturas. sed cõuenit eis ratõne liquidi. et sic etiam mot⁹ in q̃titate qualitate et vbi mensurantur tẽpore ꝫm aliquod cõmune q̃d est successio. et etiã quies mẽsurat tpe

Arguitur Temp⁹ reperit in substantijs separatis in quib⁹ nõ est motus ergo tempus non est numerus mot⁹ Antecedens patet quia augustin⁹ dicit super genesim ꝙ deus mouet spiritualem creaturam per tempus. ¶ Dicendum ꝙ tempus accipitur dupliciter. Uno modo pro tempore continuo ꝫm ꝙ tempus cõuenit ipsis corporibus. et sic tempus non inuenitur in sepatis cuius ratõ est quia tale tempus mensurat motum continuũ. sed motus continu⁹ non inuenitur in substantijs separatis nisi forsan per accidens gratia magnitudinis vel operatõnis quam facit substantia spiritualis in magnitudine. sicut substantia separata dicitur habere motum continuũ. quia continue operatur sicut angelus subuertens zodomam dicebatur continue moueri non gratia sui. sed gratia operis. quia continue subuertebat. Aliud est tempus discretum. et sic loquitur augustinus ꝙ deus mouet sp̃ualem creaturam ꝑ tp̃s. cui⁹ ratõ

iterum est quia mensura ꝛ mensuratum debent correspondere quelibet autem successio requirit mensuram sed in substātijs sepatis non est continua successio opationū. sed ē successio discreta ergo ñ corrñdet eis mensura siue tēpus cōtinuū sed tp̄s discretum. ¶ Circa quod sciendum ē ꝙ de᷒ vnica intellectōe ex pte actus. ꝛ vnico medio intelligendi quod ē sua eſſentia oīa intelligit ꝛ idō in deo nlla ē successio ergo nec tp̄s corrñt sue opatōni sed substantie sepate intelligūt res pluribꝰ medijs quia p multas sp̄ēs intelligibiles. et qꝛ ñ pñt simul vti duabꝰ sp̄ēbus intelligibilibꝰ vtunt primo vna sp̄ē ꝛ hoc in vno instanti. ꝛ deīn vtūtur alia sp̄ē intelligibili intelligendo aliam rem et sic in alio instanti. illa ergo plura instātia sic sibi succedentia vocant tp̄s discretum. vocantur eñ tempus ꝓpter successionē ꝛ dicūtur tp̄us discretum. quia nō habent adinuicē cōtinuitatē. vnde patet ꝙ tp̄s discretum nō pt eſſe in p̄dicamēto q̄ntitatis qꝛ non mensurat res q̄ntas. ſ; opationes immateriales. est ergo de p̄dicamento relationis qꝛ ē relatio opationū successiuaꝝ discretarū sibimuicē succedentiū. Ex quo patet scd̄o ꝙ tēpus dicit omnino equoce de tpe discreto et continuo quia aresto. ꝓbat ꝙ impossibile ē tempus ſc; continuū cōponi ex indiuisibilibus sexto huiꝰ sed tempus discretum ꝯponitur ex pluribꝰ nūc. ē eñ simile de numero discreto et cōtinuo impossibile est eñ continuū cōponi ex indiuisibilibus. ſ; bñ discretum cōponitur ex indiuisibilibus. s. vnitatibus.

Queritur. Unde sūmat vnitas specifica tpis. Et arguit ꝙ nō ex motu quia accñs non habet entitatem vł vnitatem a suo subiecto ſ; a drña ꝓprij generis ergo etiam tempus nō habebit entitatē vel vnitatem ex motu. ¶ Dōm ꝙ duplex ē entitas vel vnitas in accidentibus ſc; numeralis. et illā habet quodlibet accñs a subiecto quia subiectum ē materia in qua accñtis. et hoc ē quod dicit aresto. ꝙ accñs habet numerū a suo subiecto. Alia ē vnitas specifica et illā habet accñs a drña ꝓprij generis. ꝛ a diffinitōne assignata in ꝓprio genere. quia ergo q̄ntitas ꝯtinua in ꝓprio genere diffinitur p t'minū cōem ergo tp̄s habet suam vnitatem specificam a nūc quod est t'minus cōis tpis. Dōm est ergo ad q̄situm ꝙ tp̄s habet vnitatem specificam a nūc cōtinuante q̄uis habeat vnitatē numeralem a motu p̄mi mobilis. Et sic argumentum ꝓcedit ꝛ cōcludit verū.

Arguitur. Nō est idem nūc in toto tēpore. ergo tp̄s non est vnū sp̄ē. Añs ꝓbatūr quia tp̄us finitum habet duos terminos. ¶ Dōm ꝙ sicut habent se pūcta in linea ita nūc in tpe sicut ergo in linea finita sunt bñ plura pūcta t'minantia. sed ē solum vnū punctum cōtinuans a quo sumit sp̄ēs linee. sic etiam est de tpe quia in tempore finito sunt duo nunc terminantia. sed ē tantū vnū nūc cōtinuans p̄teritū ꝛ futurū adinuicem hoc eñ nūc necesse est esse idem in substātia sicut ꝓbat in textu.

Arguit. Sp̄ēs rei sumitur ex opatōne sed sūt plures opatōes temporis. ergo sūt plura tempora specifica. minor ꝓbatur quia aliqđ tempus corrūpit vt; de hyeme et aliquod tempꝰ generat vt patet de estate. maior patet quia per ridere et hinnire iudicamus diuersas species. ergo etiam p corrūpere et generare. ¶ Dicendū ꝙ duplices sūt operatōnes quedam sunt operatōnes que cōueniūt alicui ſm se ꝛ ſm suam naturam. ꝛ si tales operatōnes sunt diuerse tūc cognoscimus aliam ꝛ aliam sp̄ēm ex illis operatōnibus. Alie sunt operatōnes que cōueniunt alicui per accidens ꝛ per alterum. ꝛ per tales opatōes non iudicamus differentiam specificam. sic autem contingit in tempoē quia tempus generat et corrūpit gratia motus in quo ē et non gratia sui. quia ille motus scilic; diurnꝰ celi quandoq; defert ad nos principium generatōnis terrenascentiū viz solem et tūc fiūt generatōnes in istis inferioribꝰ ꝛ quādoq; a nobis elongat principiū generatōnis ꝛ tūc est tempꝰ corruptōnis. ꝛ hoc est quod dicit aresto. scd̄o de generatōe ꝙ equale est tempus generatōnis et corruptōnis. quia illa que generantur p solem sicut terrenascētia pro media parte motus generantur ſc; in aduentu solis ad nos. ꝛ ex alia pte motus corrūpūtur ſc; in recessu solis a nobis vnde patet ꝙ motus est causa generatōnis et corruptōnis ꝛ non tempus. Quod probatur etiam ex signo quia illa que sūt immobilia sūt simpliciter incorruptibilia sicut sunt substantie sepate. ꝛ quia quedam sūt immobilia ſm substantiam que tamē sunt mobilia ſm vbi. et ideo talia corpora non sunt corruptibilia etiam ſm substantiam sed ſm vbi. Illa autem que sunt mobilia ſm substātiam sicut ista inferiora sunt etiam corruptibilia ſm substantiam vel ſm ptem.

sicut elementa vel ſm totū ſicut mixta.

Arguitur Motus celi menſurat̄ tem
pore et tñ tempus nō exce
dit illum motū. ¶ Dōm ꝙ motus celi pt̄ dupli
citer capi. Uno mō ſm ſuam totalitatem. et ſic
motus celi nō menſurat̄ tempore quia tēpus eſt
ſic actūs motus et nō menſura eius. et ſic eſt ve
rum ꝙ motus non excedit a tempore. Alio mō
accipitur motus ille ſm ptiales reuolutōnes. et
ſic tempus excedit motū et habet ſe ad motū vt
menſura.

Ipſum autem nunc.

Poſtꝗ areſto. dēterminauit de tempoē quid eſt ⁊
quomō eſt p cōparationem ad ea que ſunt in tem
pore hic dētminat de tempore p cōparationem ad
illa que nominant̄ ſm tempus. ſ. de iſtis dictōni
bus nūc. tūc. iam. olim. repente et modo. et dicit p̄
mo ꝙ nūc poteſt capi dupliciter. Uno mō ꝓprie
ꝗput ſignificat indiuiſibile tempus. et ſic nūc ha
bet tres condiciones. quarum prima eſt ꝙ nūc
cōtinuat tempus. Cuius rō eſt quia ſicut ſe ha
bet pūctum ad lineam ita nūc ad tempus. ſ; pun
ctum cōtinuat lineam. ergo nunc tempus. Scōa
cōdicō eſt ꝙ tempus diuidit̄ penes ipm̄ nūc quia
ſi nūc accipiatur vt vnū in actu tūc cōtinuat ip
ſum tēpus. et ſi accipiatur vt duo in actu tūc di
uidit ipſum tp̄s idē tñ eſt nūc quod eſt vnū in
actu et multa in potentia. Simile ē de pūcto in
linea quod acceptū vt vnū ꝯtinuat lineam ⁊ in
ꝗtum accipitur vt duo in potēa eſt pn̄cipium di
uiſionis linee et vt duo in actu diuidit lineam.
Tertia cōdicio eſt ꝙ hoc nūc ſic diuidens et cōti
nuās tp̄s ē vnū ſm rē et ſubiecto ꝗuis eſt mul
ta rōne. ¶ Deinde ponit ſcōam acceptōem ipſi⁹
nūc dicens ꝙ nūc accipitur ꝓ quolibet tpe quod
eſt ꝓpinquū pn̄ti nūc. et tūc non accipitur ꝓprie
quia nūc ꝓprie eſt indiuiſibile. ſed iſto mō accep
tū ē diuiſibile. ſignificat em̄ nūc iſto modo tēpus
ꝓpinquū pn̄ti nūc ſicut dicimus nūc venit iohā
nes. i. in preterito tēpore ꝓximo preſenti nunc.
¶ Deinde determinat de ipſis que habent reſpe
ctum ad nunc. ⁊ primo determinat de iſto tunc
et dicit ꝙ tunc ē aliquod preteritum tempus co
pulatum ad preſens nūc ſm aliquā certam di
ſtantiam. exempli gratia vt tūc deſtructa ē tro
ya ibi tūc ſignificat tēpus p̄teritum quod ē mul
tum remotum a p̄ſenti nunc. Quandoqꝫ em̄ pt̄
ſignificare tempus p̄teritū quod non ē multum
diſtans a p̄ſenti nūc ſicut ſi diceremus tunc ve
nit iohannes. Ex quo patet duplex differentia
inter tunc et nūc. Prima ē inter nūc ſm alteruꝫ
et tunc. quia nūc ſcdō modo acceptū quod ē nūc
ſm alterū ſignificat ſolū tēpus ꝓpinquū p̄ſenti
nūc. ſed tunc poteſt etiam ſignificare tempus di
ſtans a p̄ſenti nunc ſi tamen habeat certam di
ſtantiam. Secūda differentia ē quia nūc ſecūdo
modo acceptū habet ſe indiffñter ad preteritū et
futurum. ſed tūc ſignificat ſolum preteritū tem
pus.

Si vero neqꝫ tēpus.

Hic areſtotiles ex hoc mouet vnam dubitatōnē
et intendit tale argumentuꝫ de quocunqꝫ poteſt
dici tūc hoc ē finitum. ſed de quolibet tēpore ver
ſus preteritum poteſt dici tūc. ergo quodlibet tē
pus verſus p̄teritum ē finitum quod eſt contra
areſtotilem octauo phiſicorum ꝗ ponit motuꝫ et
tp̄us eſſe infinita. Maior patet ex dictis. quia
tūc dicitur aliquod tempus p̄teritum quod ha
bet diſtantiam certam ad p̄ſens nunc. ſed quod
habet certam diſtātiam non ē infinitum. ¶ De
inde oſtendit impoſſibilitatem conſequentis. et
minorē p̄ſupponit ex diffinitōne ipſius tunc et di
cit ꝙ impoſſibile eſt tempus preteritum eſſe fini
tum quia tempus non poteſt accipi ſine nūc ſed
dato quocunqꝫ nūc datur prius tempus quia de
ratōne nunc eſt ꝙ ſit finis preteriti et initium
futuri g⁰ dato quocunqꝫ tempore verſus preteri
tuꝫ dabitur prius tempus. et ſic tempus verſus
preteritum eſt infinitum. Sed iſta ratio ſoluit
quia concludit contra fidem quia non eſt verum
ꝙ omne nūc eſt principium et finis. ſed aliquod
eſt nunc quod eſt tantum principium ſcilicet fu
turi vt eſt primū nūc in quo incepit mundus et
tempus et omnia alia. et erit vnū nūc quod eſt
tantum finis preteriti ſcilicꝫ in fine mundi. Ad
principale argumentum dicitur ad maiorem ꝙ
quodlibet tempus finitum poteſt ſignificari per
tunc. et ideo ſm veritatem cum omne temp⁹ ſit
finitum quodlibet per tunc ſignificari poteſt. ſed
ſm opinionem areſto. non eſt verum ꝙ quodli
bet tempus poteſt ſignificari per tunc niſi ſit fi
nitum. ¶ Deinde determinat de alijs. et primo de
iam quid ſignificet et dicit ꝙ iam dicitur eſſe ꝓ
pinquū indiuiſibili nunc ſiue ſit in preterito ſi
ue in futuro. et ergo coincidit cum ipſo nunc ſecū
do mō accepto. Et deīn deſcribit iſtū eminū mō ꝗ

dicit q̄ modo est tempus preteritum ꝓpinquū pn̄ti nūc sicut dicimus quando venit iohannes rn̄deť mo.i.in tpe p̄terito ꝓpinquo pn̄ti nūc. Pꝫ olim significat tēpus p̄teritū sicut mō ꝫ remotū a pn̄ti nūc vt olm hꝰ fcm̄ ē. Et repēte significat tē pus indiuisibile qď est insensibile ꝓpť puitatem

Queritur

Quō dr̄it olim ⁊ quōdā. Dōm q̄ sic qꝛ olim re fert ad viuentes et quōdam ad mortuos vt iste olim fuit p̄or in tali claustro.

Mutatio autem ois.

Hic ꝯnter arestō. manifestat aliqua supius dcā vel supposita et sunt duo p̄ncipaliť. Primū ē q̄ tempus est cā corruptōnis. Scōm est q̄ ois mo tus et mutatō est in tēpore. Primū ergo probat rōne et signo. rōne sic qꝛ tempus cōiungiť motui sicut passio eius. sed motus ex sua natura habꝫ q̄ facit rē distare a sua p̄meua dispositōe. p hoc aūt q̄ res distat a sua dispositōe p̄meua dispo niť ad corruptōem. ergo tp̄s gr̄a motus ē causa corruptōnis. Vnde ex textu patꝫ q̄ illoꝝ opinio est falsa qui dicebant tp̄s esse cām generatōnis et eē sapientissimū. Cām qdē generatōnis quia generatōes fiunt in tempore. et eē sapiētissimū quia generatō sciē fit in tpe. Sed ecōtra est di cendū sicut dixit quidā pitagoricus nomie pharon qui dixit tēpus indisciplinabile qꝛ ꝓpter tē pus accidit obliuio. Contingit em̄ generatōnem fieri in tpe p accn̄s in ꝯtū. s. in tpe fit aliquis la bor. ¶ Deinde ꝓbat a signo sic q̄a nihil videť ge nerari nisi appareat aliquod agens et mouēs p generatōem. ꝫ apparet q̄ aliquid corrūpať abs qꝫ exteriori agente sicut aliq̄s qui est senex mo riť ex senio. et in illo casu apparet q̄ corruptio talis fiat ex tpe ergo tp̄s est cā corruptōnis.

His autem nobis sic

Hic ꝓbat duabꝰ rōnibus q̄ motus est in tempo re. s. quia mensurať tpe. Et stat prima rō in hoc in omni mutatōe repiť velocius et tardius que sunt ꝓprietates motus. sed velocius et tardius determinanť p tempus ergo omnis mutatō est in tpe. maior patet quia velocius et tardius sūt ꝓ prietates motus. et subiectū nō repiť sine ꝓprie tate. minor patꝫ ex diffinitōne velocioris. q̄a ve locius ē quod in equali tpe plus ptransit de spa ciū vel qď in minori tempore ptrāsit maius spa ciū vel qď in minori tpe ptransit equale spaciū.

Scōa rō stat in hoc qꝛ in omni motu repiunť p̄ us et posterius. sed prius et posterius nō sunt si ne tempe. ergo omnis motus est in tēpore. oꝫ em̄ ꝓ omni successione ponere aliquā mensurā ꝓpri am aut mensurā reꝝ successiuarū que in conti nuis est tempus.

Dignum autem con

Hic mouet aliquas dubitatōes et primo mouet duas circa existentiā tpis. quarū prima est quō se habeat tempus ad animā rōnalem. i. vtrū tē pus posset esse sine anima. Scōa est q̄are tp̄s videť esse vbiqꝫ. et primo soluit scōam dubitatio nem quia est facilior. Et dicit q̄ ideo tēpus est vbiqꝫ qꝛ tempus est numerus motus ergo vbicū qꝫ est motus ſm actum vel ſm poñam ibi etiā est tempus sed motus localis est vbiqꝫ in omibꝰ rebus corporalibus ſm actum vel ſm poñam. er go vbiqꝫ est tempus in omnibus rebus. dictū est em̄ supra q̄ quiescēcia mouenť tempore non ſm act ūꝫ sufficit q̄ moueanť ſm poñam. ¶ De p̄ ma dubitatōe primo obiicit arguens q̄ nō exn̄ te anima nō esset tēpus. et hoc sic quia si impos sibile est aliquid esse potens numerare impossibi le est aliquid esse numerabile. ⁊ si impossibile est esse numerabile impossibile est esse numerū ergo si anima non est que est potens numerare ergo nec erit tempus qď est numerꝰ. Maior patet q̄a potens numerare et numerabile habent adinui cem quēdam respectū et relatōnem. ⁊ sic remoto vno remoueť reliquū. scōa pars pꝫ quia numerꝰ nō est nisi aliquid actu numereť vel sit numera bile. Tūc soluit dubitatōnem motam et dicit sic q̄ si anima nō sit tūc tempus nō est simplr̄ aut si sit tūc est ens vtcūqꝫ id est ens imperfectum quod sic pꝫ quia de tempore nō habemꝰ nisi nūc et manifestū est q̄ nūc nō est tempus. De rōe er go tēporis est prius ⁊ posterius. sed ē manifestū q̄ prius et posterius nō sunt sine anima. ergo n̄ est tempus perfectum sine anima compante pri us ⁊ posterius.

Queritur

Vtrū tempus ſm eiꝰ eē dependeat ab aīa. ¶ Di cendum q̄ ista questio potest dupliciter intelli gi. Vno modo de anima nobili que est mouens celum et sic dependet tempus ab illa anima effe ctiue q̄a aīa nobilis sicut ē causa motus ē etiā cā tēporis iuxta regulā ꝯmētatoris octauo phi sicoꝝ dās formā dat ꝯseq̄ntia formā. cū gͦ tp̄s

consequatur motum naturaliter. ideo sicut anima nobilis est causa motus, ita est etiam causa temporis. sed ad istam intentionem non mouet aristoteles istam questionem. sed ista questio mouetur in textu an tempus dependeat ab anima nostra. secundum hoc ergo respondetur quod tempus capitur dupliciter. Uno modo secundum esse eius substantiale siue formale et secundum illud a quo sumitur species temporis et substantia sicut est nunc indiuisibile. et sic tempus est in actu a parte rei preter animam. Alio modo potest capi tempus secundum eius esse quantitatiuum. i. secundum quod habet quantitatem et partes tunc iterum potest capi dupliciter. Uno modo secundum esse quantitatiuum virtuale. et sic iterum tempus est a parte rei preter animam rationalem. quia esse quantitatiuum virtuale saluatur et continetur in esse substantiali ipsius temporis. quia ergo dictum est quod esse substantiale temporis est nunc. ideo etiam ipsum est esse quantitatiuum virtuale. Alio modo accipitur tempus secundum esse quantitatiuum actuale. et hoc iterum contingit dupliciter. Uno modo secundum simultatem partium. et sic tempus dependet ab anima rationali quia non potest in tempore accipi esse quantitatiuum actuale. scilicet prius et posterius actualiter absque anima comparante priorem partem ad posteriorem quia preteritum actualiter non est nec futurum. et ideo talis quantitas necessario dependet ab anima comparante illas partes secundum simultatem. Alio modo accipitur secundum esse quantitatiuum actuale et secundum successionem partium. et sic tempus est etiam a parte rei secundum hoc esse preter animam nostram. quia realiter partes successiue sunt preteritum presens et futurum. et quia istud esse successiuum est proprium esse temporis quod est res successiua ideo simpliciter dicendum est quod tempus est a parte rei absque anima quia ad hoc quod realiter et simpliciter existat ens successiuum sufficit quod sit successio realis in suis partibus. Istud etiam potest aliter probari sic tempus est de predicamento quantitatis ergo est forma realis preter animam rationalem quia entia rationis facta ab anima nostra non sunt in predicamento. Secundo tempus est realis passio motus alias de ipso non determinaretur in libro phisicorum. Sed omnis passio realis habet esse extra animam ergo tempus habet esse reale extra animam. Pro intellectu istius est considerandum quod cum tempus sit numerus motus eo modo quo numerus dependet a numerante tempus dependet ab anima. sola enim anima rationalis numerat. quamuis enim anima sensitiua posset cognoscere multitudinem non tamen numerat sed numerus dependet a numerante eo modo quo numerata dependent a numerante. Cuius ratio est quia numerus nihil aliud est quam multitudo ex vnitatibus aggregata. hoc autem quod est causa distinctionis et diuersitatis in aliquo est etiam in eo cum numeri. sed inueniuntur dupliciter numerata. quedam enim sunt simpliciter permanentia vt homo bos leo et huiusmodi. et numerus talium non dependet ab anima nostra quia numerata ab illa non dependent. sed ab intellectu diuino. Alia sunt numerata que sunt successiua secundum suam naturam sicut sunt illa numerata quorum vna pars pertransit et alia expectatur sicut tempus et motus. et talia numerata possunt dependere ab intellectu creato qui intellectus creatus comparat simul partem priorem et posteriorem. Ex quo patet quod cum tempus sit aliquod successiuum dependet ab anima nostra secundum simultatem prioris et posterioris. et non secundum substantiam sicut tamen numerus rerum permanentium dependet a deo. et etiam rerum successiuarum quantum ad earum substantiam. Sic est dicendum de motu quia etiam motus in sua essentia est a parte rei preter animam nostram tamen motus acceptus secundum simultatem partium non est a parte rei absque anima. et hoc est quod dictum fuit in textu quod tempus absque anima nostra est ens vtcumque. i. imperfectum quia sine anima nostra non potest accipi in tempore prius et posterius actualiter.

Arguitur Omne obiectum actionis dependet ab agente. sed numerus est obiectum anime numerantis ergo dependet ab ea. sed tempus est numerus ergo et cetera. Dicendum quod duplex est obiectum. scilicet obiectum potentie actiue. et obiectum potentie passiue. primum dependet ab agente secundum modum obiecti sicut patet in potentiis vegetatiuis vbi nutrimentum secundum quod potentia aiatum dependet ab anima vegetatiua. secundum autem non dependet ab agente vel potentia. sed potius econtra quia ibi obiectum mouet potentiam. et sic est de tempore in ordine ad animam nostram. Secundo dicendum est quod duplex est numerans quoddam est numerans creatiuum rerum sicut deus est numerans res causando eas et sic est verum quod comparatur numerus ad numerans sicut obiectum potentie actiue ad suam potentiam. Aliud est numerans non creatiuum rerum sicut est intellectus noster. et tunc non oportet numerum causari a numerante nisi secundum simultatem rerum successiuarum. quia simultas partium dependet ab anima numerante.

Arguitur Si impossibile est aliquid esse potens numerare impossibile est esse numerabile. ergo si non est numerans non est numerus. et si non est numerus non est tempus

¶ Scḋm q᷑ prima conditõnalis nõ est vera quia si ipossibile est esse aliquod potẽs numerare tũc impossibile est esse aliquoud numeratũ sed nõ numerabile· quia actus et actus ꝓportionant̃ ꝛ potẽtia et poña Scḋo potest dici q᷑ etiã ꝯñs scꝫ q᷑ nõ existe anima nõ est tp̃s est aliqualit̃ cõceden dum quia nõ exñte anima nõ est tp̃s ẜm eẽ q̃titatiuũ in simultate ptiũ et ideo nõ est numeratũ siue numerus ẜm simultatẽ ptiũ· est tñ absqꝫ anima numerus ẜm successionẽ ptiũ licꝫ nõ ẜm simultatẽ· et hoc est qḋ dicit auicẽna q᷑ prius et posterius motus sunt tp̃s materialit̃ quia subiectatur tp̃s in priori et posteriori motus· sed p̃us et posterius in motu nõ sunt absqꝫ anima·s·ẜm actũ· ergo etiã sic est iudicandũ de tpe·

Dubitabit ãt aliquis

Hic mouet vnã dubitationẽ de vnitate tempis et dicit q᷑ dubiũ videt̃ cuiꝰ vel qualis motus tp̃s sit numerus· quia si tp̃s sit passio cuiuslibet motus tũc erũt plura tpa simul· Ponit ergo falsaꝫ solutionem istius questionis· et dicit q᷑ tp̃s spectat ad quẽcũqꝫ motum sic q᷑ est passio cuiuslibꝫ motus q̃a omnis motus mensurat̃ tpe· sed istã sulutionẽ reꝓbat quia si tp̃us esset passio cuiuslibet motus tũc duo tpa equalia essent simul· q̃a duo motus equales sunt simul· Sicut ergo duo motus sunt simul· ita duo tpa quoꝝ motuũ tp̃s ẽ passio· sed impossibile ẽ duo tpa eẽ simul quia tũc aliquod ideꝫ esset vnũ numero et nõ vnũ numero qḋ implicat ꝯtradictõem ꝓbatio· quia tp̃s quod est simul ẽ vnũ numero sicut tota dies et totus ãnus· sed illa tpa que nõ sunt simul sunt vnũ spẽ sicut duo dies· si ergo duo equalia tẽpa essent simul ex hoc q᷑ sũt simul erũt vnũ numero· et ex hoc qḋ sunt duo tpa equalia erũt tantũ vnũ spẽ· ergo idem tp̃s erit vnũ numero et non vnũ numero qḋ implicat ꝯtradictõem·

Qũoniam aũtẽ loci·

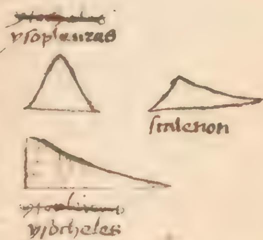
Hic ꝯñter ponit veram solutõnem et intendit finaliter q᷑ est vnũ tp̃s· et tempus non est passio cuiuslibet motus· sed motus primi mobilis qui ẽ vnus numero· et ideo p̃mo mensurat illum motum et ex ꝯñti alios motus· et ad hoc inducendũ premittit tria· Quoꝝ p̃mũ est q᷑ inter omẽs motus motus localis est p̃or et magis simplex et inter motus locales p̃mus motus est circularis q̃a est magis regularis· Scḋm est vnũqḋqꝫ mensuratur minimo sui generis· sicut numeri vnitate et tempa quodam tpe· Terciũ est q᷑ tẽpus mensurat̃ motu et ecõtra· ex q̃bus concludit qḋ intendit·s· q᷑ tp̃s est solũ passio motus primi mobilis· Quod sic ꝓbat illud qḋ est minimũ cõtinuũ certũ et regulare hoc ẽ mẽsura alioꝝ q̃ sũt minꝰ certa et magis difformia· sed motus primi mobilis est cõtinuꝰ certissimꝰ et vniformis· ergo debet ille motus gratia tpis mensurare omnes alios motus· ergo tempus est in illo p̃mo motu p̃mi mobilis q̃ est vnus· quare tempus ẽ tantum vnũ· maior patet quia de ratõne mensure est q᷑ sit minima decimo metaphisice et q᷑ sit certa· quia mẽsura determinat mensuratũ· ergo oportet q᷑ sit certior· et debet esse vniformis qꝛ difforme mensuratur ꝑ vniforme·

Vnde et videtur et tẽ·

Hic consequenter approbat istam solutõnem scꝫ q᷑ tp̃s nõ est in quolibet motu sed in motu p̃mi mobilis· et hoc dupliciter· primo ꝑ opinionem antiquoꝝ· scḋo ꝑ vsum cõiter loquentiũ· Antiq̃ enĩ dicebant q᷑ motus spẽ celestis esset tp̃us· ex quo patet ẜm eos q᷑ tpa maxime habent ordineꝫ ad motum circularem· ergo sequitur q᷑ tp̃s illiꝰ motus erit passio et nõ cuiuslibet motus· Scḋo ꝓbatur ex vsu cõmunit̃ loquentiũ· quia cõiter consueuit dici q᷑ omnia redeũt circulo quasi diceret̃ q᷑ ista tpalia que mẽsurant̃ tpe regunt̃ ẜm motum circulareꝫ p̃mi mobilis· ¶ Nũc manifestat vnũ quod prius supposuit· ibi dicit̃ auteꝫ recte· qꝛ prius dictum fuit q᷑ idem est numerus absolutꝰ sed nõ est idem numerus applicatus ad numerata sicut decem canes et decem oues habẽt vnũ numerũ sed nõ vnũ denariũ· Cuius ratõ est· q̃a illa sunt eadẽ que nõ drũt drñtijs sicut hõ et asinus sunt eadẽ in animali· qꝛ nõ drñt drñtijs in animali· sic etiam decem canes ꝛ decem oues nõ drñt in rõne numeri ẜ drñt ĩ rõne numeri applicati ad oues et canes ex quo p̃t sumi q᷑ oẽs spẽs p̃nt dici vnũ in genere q̃uis inter se drñant·

Queritur

Vtrũ tp̃s drñat ab eternitate et ab euo· ¶ Scḋm q᷑ sic· quia in hoc ꝯcordãt oẽs phi et theologi eo q᷑ diuersa mensurata req̃rũt diuersas mensuras· ẜ manifestũ est q᷑ deus substantie sepate et tẽpalia sunt diuersa mẽsurata· ergo req̃rũt diuersas mensuras· sed in assignãdo drãm est diuersitas· Quia quidã sic assignãt drñam· nã eternitas est

Mensura carentis principio et fine. euũ est men
sura habentis principiũ et carentis fine. sed tp̄s
est mensura habentis principiũ et finē. Ista aũt
dr̃ia posset admitti ex duobus. primo ex pte mē
suratoꝝ ſm q̄ nũc existunt a pte rei. quia de fcō
illa mensurant̄ tpe que hñt principiũ et finē. illa
mensurant̄ euo que hñt principiũ et nō finem. et
hoc mensuratur eternitate quod caret principio et
fine. scd̄o pt̄ admitti ista dr̃ia ex pte mensura-
tionis. quia in tpe pt̄ accipi res que habet prin-
cipiũ et finem. sed ista dr̃ia ſm se nō valz. quia
est totaliter p accidens. si em̄ ſm arestõ. mũdus
ponatur nec habuisse principiũ nec finē. tũc dif-
ferentia ista nō valet. quia mũdus mensuratur
euo et tamē non haberet principiũ nec finem. q̄
autem nũc de fcō tp̄s habet principium et finem
hoc accidit tpi. ergo ista dr̃ia est omnino acci-
dentalis. similiter si aliqd̄ euiternum fuisset ab eterno
quod nō est simpliciter impossibile. tũc iterũ hoc
euiternũ nec haberet principiũ nec finem. id̄ aliq̄
assignabãt aliqui dr̃iam talem. Eternũ est qd̄
nō habet prius et posterius. Euũ est mēsura hñ-
tis prius et posterius sine inouatõe et veťatõe
Tp̄s ē mēsurata hñtis p̄us et posteri⁹ cũ inoua
tõe et veťatõe. ſꝫ etiã ista dr̃ia nō valet q2 vide
tur implicare cõtradictõem. quia q̄cquid habet p̄
us et posterius hoc habet innouatõem q2 poste
riori adueniente p̄mũ inueterescit. et sic non po
test stare illa dr̃ia cum ab aliis. Est g° alia dif
ferentia vera ista. s. q̄ eternitas est mēsura rei
omnino pmanẽtis. Euũ est mensura rei pmanē
tis in suo esse. sed habentis successionē in opatõ
ne. Tempus autē est mensura simpliciter succes
siui tam quo ad esse q̄ quo ad opatõnem. q̄ dif-
ferētia potest sic pbari. quia ip̄m eternũ. s. deus
habet simpliciter pmanentiã. quia eius opatõ si
cut et esse est in eternitate. et p ɔñs omnia simł
intelligit et opatur. sed euiťna nō habent trans
mutatõem ſm esse sicut tpalia. substantie em̄ se
pate et corpa celestia que mēsurant̄ euo manēt
in ppetuo esse habent tñ successionē quo ad opa
tiones. quia substantie sepate nō pñt simul oĩa
intelligere sed successiue. et corpa celestia habent
successionem in motu. Est tñ cõsiderandũ q̄ iste
intellectões et affectões substantiaꝝ sepatarũ
nō mensurant̄ euo. sed tpe discreto. et ideo euum
nō est tp̄s discretũ. sed bñ admittit tp̄s discre-
tum. quia euũ respicit esse euiternoꝝ. sed temp⁹
discretũ respicit opatõem euiťnoꝝ. Et q̄ñqꝫ etiaꝫ
mensuratur opatio euiterni tpe ɔtinuo. sicut pꝫ
in p̄mo mobili. Etiam pt̄ pbari eternitatē et tē
pus distingui ex diffinitionib⁹ eoꝝ. q̄a Eternitas
est iñterminabilis vite tota simul et pfecta possessio.
Ex qua diffinitõe pꝫ q̄ tp̄s et eťnitas ex opposi-
to distinguũtur. q2 cũ tp̄s est mēsura rei ɔposite
et eternitas ē mensura rei simplicis oꝫ diffinitio
nem eťnitatis dari p negatõem duoꝝ que cõue
niũt tpi. Primũ ē prius et posterius ex pte mēsu
re. scd̄m est principiũ et finis ex pte mensuratoꝝ
Dicitur ergo in diffinitõe eťnitatis iñterminabilis
vite. q̄tũ ad negatõnē pricipij et finis. Et dicit̄
potius vite q̄ esse q2 mēsura nō respicit esse sub
stantiale mēsurati. sed esse subsistẽtiale. et hoc si
gnificat̄ p vitam. q2 in viuẽtibus eē subsistẽtia
le est eē vitale. Deinde addit̄ tota simul ad nega
tõem prioris et posterioris. Et nō debet ibi capi
totum syncathegmatice put vꝫ tñ sicut q̄libet
pars sed debet ibi capi put valet tantũ sicut in
tegrũ vel pfectũ ſm q̄ totum d̄r cui nihil deest.
Additur pfecta ad significandũ dr̃iam inť nũc
eternitatis et tpis quia licet nũc tpis sit etiam
totũ simul tñ nō est pfectũ. quia adhuc ps illius
nũc deest sibi. Additur possessio ad significandũ
imutabilitatē eternitatis. quia hoc d̄r possideri
quod pfecte et quiete habet̄.

Arguitur Diffinitõ eťnitatis dat̄ per negatõem ergo non valet.

Dicendũ q̄ dupliciter aliqua diffinitio pt̄ dari p
negatõem. Uno mõ ex impfectõe rei. sicut dicim⁹
q̄ brutũ diffinitur p irrõnale quia ille dr̃ie non
sunt nobis note. et sic nō dat̄ diffinitõ eťnitatis
p negatõnem. Alio mõ aliquid diffinit̄ p nega-
tõem ex pfectõe rei. et ex defcũ nr̃i intellect⁹ qui
nō pt̄ cognoscere talem rē sub dr̃ia affirmatiua
et sic simplicia et sepata diffiniũtur p negatõem
q2 diffiniũtur a nobis p viam remotõnis.

Arguitur Impossibile ē plures men surãs duratõnis simul eē

sed tempus eternitas et euiternitas sunt simul
ergo nō sunt diuerse mensure. Dicendũ q̄ dupli
ces sunt mensure duratõnũ. q̄dam sunt vni⁹ ge
neris sicut diuersa tpa. et illa nō pñt esse simul
sicut patet ex textu. Alie sunt mensure diuerse
ſm genus. et tales mensuras nō impedit plures
esse simul. quia ille sunt mēsure subordinate tp̄s
eñi subordinatur euo et euũ eťnitati.

Arguitur Idem est nũc eternitatis et temporis. ergo eterni-

tas ⁊ tempus nõ differũt. Antecedens ꝓbatur quia vtrũqꝫ est indiuisibile. ¶ Dõm ꝙ q̃uis in hoc cõueniant ꝙ vtrũqꝫ est indiuisibile tñ in ali quo drñt.s.ꝙ nũc etnitatis est simplicit stãs taꝫ subiecto ꝙ rõne.sed nũc tpis est fluens admin' ſm esse q̃uis ꝑmaneat idem subiecto.et hoc ẽ qđ dici solet ꝙ nũc stans cãt eternitatẽ.qđ verum est ſm nr̃m modũ cõcipiendi.et sic etiam nũc flu ens cãt tps ſm nostram cõceptõem.

Arguitur Sicut est vnũ tps ꝓpter vnitatẽ pmi mobilis ita etiam erit vna mensura omnis eẽ ꝓpter vnita tem pmi esse. ¶ Dõm ꝙ ẽ duplex mensura rerũ quedã eñ est transcẽdens et cãlis.et sic deus dici tur mensura omnĩũ reꝝ.quia ſm voluntatẽ dei omnes res durant.sua eñ cãlitate et cõseruatõ ne omnia ꝑmanent in eẽ. Alia est mensura ad equata ipsis rebus mensuratis.et tales mensu re sunt diuerse in diuersis rebus mẽsuratis. Tẽ pus autem et euũ sunt mensure spẽales que ac piuntur in rebus ꝑter mensuram cõem causaleꝫ et transcẽdentẽ. Si eñ res deant determinate mẽ surari oportet ꝙ habeãt mẽsuras ꝓportionatas et ergo oportet ꝑter mensuram cõem ponere mẽ suras speciales.

Arguitur Multa sunt eterna que nõ sunt ꝑmanẽtia in esse et opari.vt ignis etnus.beatitudo etna.ꝓpositõ nes eterne.montes eterni. ¶ Dõm ꝙ eternitas accipiẽ dupliciter. Uno mõ ꝓprie et ſm eius dif finitõem.et sic ꝯuenit soli deo qꝛ in rebus creatis nõ est opatio tota simul. Alio mõ đr aliquid et nũ ꝑticipatiue.quia habet aliquã ꝯditõem vere etnitatis.et hoc ſm diuersos gradus ꝯtingit.qꝛ primo aliquid est eternũ quia ꝑticipat hoc qđ ẽ vere eternũ.⁊ sic beatitudo etna est.quia fit p ꝑ ticipatõem dei ſm deñam.scđo mõ aliquid dicit eternũ quod habet ꝑpetuam duratõem.⁊ sic in telligentia đr parificari eternitati in libro cãꝫ. Tercio mõ aliquid đr etnũ q̃a interminabile est.⁊ sic ignis infinitus est etnus.vltimo đr aliquid et nũ rõne diuine durationis.et sic montes dicun tur eterni.

Arguitur Euũ est totum simul sicut eternũ.ergo non differt ab etnitate. ¶ Dõm ꝙ aliquid đr totum simul du pliciter. Uno mõ ſm esse tñ quia non habꝫ suc cessionem in ꝑmanẽtia eẽntie.et sic euũ est totũ simul sicut etnũ. Alio modo aliquid est totum si mul.quia nõ habet successionẽ nec i eẽndo nec in opando.et sic etnitas est tota simul et nõ euum quia in euo succedũt sibi opatõnes mutuo q̃uis nõ est successio in esse.

Queritur Utrꝫ sit vnũ euũ sicut est vnũ tempus. Et videtur ꝙ nõ quia euitna drñt spẽ.ergo etiam sunt multa eua. Añs ꝓbatur qꝛ omnes substãtie sepate drñt ab inuicem spẽ. ¶ Dõm ꝙ q̃uis habent diuersã spe ciẽ habent tñ adinuicẽ cũ distinctõe naturalẽ or dinem ſm maiorem ⁊ minorẽ simplicitatẽ ⁊ ꝑfe ctiõem.et ergo ꝑfectissimũ in eis potest eẽ mensu ra omnĩũ alioꝝ sequentiũ.et simile est de motu celi ex quo eñ motus celi est sũmus et pmus.iđ ex hoc habet in se tempus. Sed fuerũt aliqui di centes ꝙ essent tot eua quot euiterna.et argue ẽnt sic tempus ex hoc est vnũ quia est in motu pmi mobilis qui est causa aliorum motuũ.sed p mũ euũ nõ est causa aliorum euiternorũ.ergo in eo nõ est euũ subiectiue. Dicendum est ꝙ maior est falsa.quia ex hoc primus motus nõ habet in se tempus subiectiue quia est causa aliorum.sed quia est simplicissimus.et ideo sufficit ꝙ primuꝫ euũ sit simplicissimũ ad hoc ꝙ sit mensura alio rum. Est igitur euũ substantia pmi euiterni cũ relatõnibus duabus scilicet cum relatione ad et nitatem.quia est participata eternitas.et cũ re latione ad posteriora euiterna quoꝝ est mensu ra. Et si aliquod euiternũ de nouo creetur sicut nũc creantur anime ratõnales.tũc de nouo inci pit mensurari p euũ quod est in primo euiterno quia acquirit nouam relatõnem ad primũ euitẽ nũ quam relatõem prius non habuit. Unde pa tet ꝙ euũ etiam nõ potest esse in lucifero etiam si lucifer sit primũ euiternũ.quia prima rlatio ex casu suo nõ potuit in ipo manere scilicet relatio ad deũ qꝛ q̃uis naturalia nõ sint simpliciter de leta in ipsis angelis cadentibus sunt tamẽ im pedita.et ideo nõ potest pmus angelus qui ceci dit in se habere euũ.sed mansit in primo angelo stante in quo est talis duplex relatio.

¶ Explicit quartus phisicoꝝ.

Transmutatur autem

Postq̄ phs determinauit de passiomb⁹ ētis mobilis iā ɔ̄nter in hoc q̄nto determinat de diuisione principalis passionis .s. mot⁹. et q2 passiones hn̄t ordinē magis ꝓpinquū ad ip̄m subiectū q̄ ptes passionū. io ꝑus determinauit de passiomb⁹ q̄ determinat de ptib⁹ vel diuisiomb⁹ passionū. Est enī duplex diuisio mot⁹. s. in ptes subiectiuas. et illa diuisio sumit in motu penes p̄ñta. Alia ē diuisio mot⁹ in ptes integrales ſm q̄ mot⁹ diuidit in ptes q̄titatiuas. et q2 ptes ſbiectiue ſūt magis ēentiales q̄ ptes q̄titatiue. iō q̄ntus liber in q̄ determinat de diuisione mot⁹ in ptes subiectiuas p̄cedit sextū in quo determinat de diuisione motus in ptes q̄titatiuas. Hz autē q̄ntus lib tres tractat⁹. In p̄mo g° determinat de diuisione mot⁹. in scdo de vnitate mot⁹. in tcio de ɔtrarietate motuū adinuicē. Quo ad p̄mū tractatū intēdit diuisionē mot⁹ in tria p̄ñta. s. in q̄titatē q̄litatez et vbi. Et anq̄ hoc facit p̄mittit duas alias diuisiones quaꝝ p̄ma ē cōior q̄ scda. Et ē q̄ mot⁹ diuidit in motū p se p̄mo. p se scdo. et p accñs. et h⁹ ꝓbat p̄mo ex pte mobil. deīn ex pte mouentis et vltimo ex pte t̄mini ad quē. Dicit g° p̄mo q̄ dē qd mouet vel trāsmutat vel ē mobile p se p̄mo et hoc ɔtingit qñ mot⁹ hz imediatā ɔnexionē ad illud qd dr moueri. sicut totus hō dr moueri localit̄ p se p̄mo. qñ toti hoī ɔuenit talis motus et nō pti tm̄. Alio° aliq̄d ē mobile ſm ptē p se scdo. et hoc ɔtingit qñ mot⁹ nō hz imediatam cōnexionē ad illud cui mot⁹ dr inesse. vt si dicamus q̄ hō sanat q2 ocul⁹ vel torax. i. pect⁹ sanat. Tūc enī manifestū ē q̄ ille mot⁹ nō inē ꝓxime toti cui tñ dr inēē. ſ3 ꝑus inē pti et a pte totum denoiat. Tertio mō dr aliq̄d mobile p accñs. q2 sc3 mot⁹ nullā hz ɔnexionē ad illd cui dr inēē. sicut dicim⁹ q̄ musicū ābulat. q2 music⁹ nullā hz hitudinē ad motū ābulatōis. Scdo exēplificat distiguēs illos mōs ex pte mouētis nā aliq̄d dr mouere tripsr. Vno° p se. q2 mot⁹ ɔuenit sibi actiue ſm totū sicut dr edificator edificare q2 ꝓpē cōuenit edificatō edificatori. et hz imediatā ɔnexionē ad ip̄m. Alio° dr aliq̄d mouē scdo qñ s. motus actiue non ɔuenit sibi p̄mo ſ3 alteri sicut hō dr ꝑcutē si man⁹ ꝑcutiat. tūc enī ꝑcussio p̄mo cōuenit manui et nō hoī. Tertio mō dr aliq̄d mouere p accñs q2. s. illud nō hz ordinē ad motum sicut music⁹ dr edificare nā accidit edificāti q̄ sit musicus.

Quoniam āt est ali.

Hic ɔ̄nr a. vult exēplificare mēbra diuisionis ex pte t̄minoꝝ. et circa hoc p̄mittit p̄ambulariter q̄t requirūt ad motū et quō se hn̄t illa q̄ req̄runtur ad motū. Et dt q̄ q̄nq3 req̄rūtur ad motū. s. mouēs. mobile. t̄min⁹ a q̄. termin⁹ ad quē. et tp̄s in q̄ est mot⁹. Qd sic ꝓbat q2 motus ē ex quodā in qddam. q2 g° est ex quodā sic habet t̄minū a q̄. et ē in quoddā sic habet t̄minū ad quē. et q2 ē successiuus sic habet tp̄s. et q2 ē ab aliq̄ sic habet mouēs et q2 illi t̄mini sunt in aliq̄ sic habet mobile.

Alterum enī ē quod.

Hic cōpat p̄missa adinuicem. et primo q̄ mobile distinguat a duob⁹ t̄mis dicēs q̄ mobile ñ ē termin⁹ q2 mobile in motu dr moueri q2 in ipso est mot⁹ sicut in subiecto. sed termini motus nec dicitur mouere nec moueri. ergo t̄mini motus nō sunt mobile. exēpli gratia in motu calefactōis aque aqua ē mobile et dicit calefieri. t̄mini sūt frigidum et calidū. sed frigidū nō dr frigefieri nec calidum calefieri. Addit tñ aresto. q̄ nihil ꝓhibz q̄ termini motuū dicātur moueri per accidens sicut dictuz est quādo aqua calefit tūc peraccñs dicim⁹ frigidum calefit.

Magis aūt in quod.

Hic compat duos terminos adinuicem dicēs q̄

termini non hñt se eque ẽentialiter in motu q̄a
motus debz ẽentialit̃ denoiari a termino ad quẽ
et nõ a termino a quo· Cuius rõ est q2 termin⁹ a
quo abijcitur in motu et termin⁹ ad quẽ acq̄rit
sed vnũquodqz debet denominari ab eo quod est
et nõ ab eo quod nõ est·sed t̃min⁹ ad quẽ est· er
go motus debet ab eo denoiari essentialit̃· Ex q̄
sumit illa cõis autoritas q̄ motus est eiusdẽ
ẽentie cũ suo termino ad quẽ·

Arguitur

Mobile qñqz plus habet de t̃mino a quo q̄ de t̃mi
no ad quẽ sicut patet de aqua p̄mo applicata ig
ni que pl⁹ hz d̃ frigiditate q̄ calliditate g⁹· videt
q̄ mobile debet denoiari a t̃mino a quo plus q̄
a termino ad quẽ· ¶ Dicendũ primo q̄uis mobi
le plus posset denoiari a termino a quo tñ mot⁹
non debet denõiari a termino a quo·q2 de ratiõe
motus ẽ q̄ abijcit terminũ a quo· Scdõ dicit fa
cilius q̄ in casu posito adhuc nõ est motus cale
factionis anteq̄ eñi frigidum expellat est bñ dis
positio ad calefactõem·sed nõ est adhuc ibi cale
factio nisi frigidum sit expulsum·quia sicut dcm̃
est in t̃cio huius·motus significat formã fluentẽ
in motu añq̄ ergo est forma fluens in motu sic
nõ est motus· Nõ ẽ ergo motus calefactionis in
aqua añq̄ sit ibi calor·et tunc etiã habet mobile
plus de t̃mino ad quẽ q̄ de t̃mino a quo·

Arguitur

Corruptõ denominat a ter
mino a quo· quia ẽ motus
procedens ab esse ad nõ esse· ¶ Dcõm q̄ motũ de
nominari a t̃mino ad quẽ intelligit de motu ac
quisitiuo·i·de motu vbi acquirit forma· sed cor
ruptio nõ ẽ motus acquisitiu⁹ q̄a nõ acquirit eẽ
Et simile est de denoiatõne priuatõis·quia p̄ua
tio nõ habet p̄prie denoiationẽ· sed denominat
ab habitu sicut cecitas d̃r priuatio visus cuius
est priuatio·

Quidquid igitur mo·

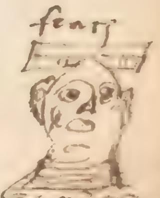
Hic soluit vnã dubitatõez que p̄t oriri ex dictis
et supponit duo·primũ quid sit motus·scdõm q̄
sp̄es qualitatis et locus et passiones nõ mouen
tur sicut dictũ est· Dubitatõ est an hm̃oi qualita
tes et passiones p̄nt dici motus cũ tñ eis nõ inẽ
Arguit p̄hus q̄ nõ·quia si albedo vel frigus vel
cõsimilis forma eẽt motus sequeretur q̄ termin⁹
motus eẽt motus quia illa sunt termini mot⁹
Determinãdo ergo veritatem dicit q̄ albedo for
tassis nõ est motus sed dealbatio· et hic d̃r for
tassis quia nõdũ p̄bauit motum non esse in suo
termino sicut patebit in sexto hui⁹·

Est autem et in illis·

Hic exemplificat ex parte terminorũ ad quos de
diuisione p̄dicta· Intendit ergo q̄ si aliquod sub
iectum albedinis sit album tũc motus terminat
in album p se primo et terminatur motus in co
lorem p se scdõ·quia album est p̄s coloris·s·subie
ctiua·et terminat ille motus in illud quod itelli
gitur p accidens·quia accidit termino motus q̄
intelligatur· Et est considerandũ q̄ nõ exempli
ficat de termino a quo et de tempe·quia illa hñt
se magis extrinsece ad motum quia terminus a
quo abijcitur·et tempus est mensura extrinseca·

Scdm̃ quid igitur·

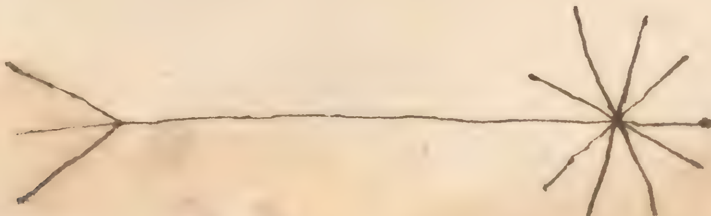
Postq̄ arest̃o·posuit vnã diuisionẽ motus siue
eorũ que transmutant· Cõseq̄nter ondit de quo mo
tu est agendũ·dicens q̄ transmutatõ p accñs ẽ
dimittenda·q2 illa mutatio repitur in omni tp̃e
in omni t̃mino et in omni subiecto·et idõ quod ẽ
p accñs est indet̃minatũ·sed qd̃ est indet̃minatũ
nõ potest cadere sub aliqua sciẽtia·q2 sciẽtia p̄ce
dit p certa principia· Cũ ergo mutatio p se ẽ ex
det̃minatis in det̃miata·q2 est ex p̄trarijs vel me
dijs·idõ de illa est vlterius det̃minãdũ· Tũc ibi ex
medijs autẽ cõsequenter ondit quod dixit·s·q̄
mutatio p se ẽ ex cõtrarijs vel ex medijs·et stat

p̄batio in hec·quia motus ẽ ẽentialiter ex cõtra
rijs in cõtrariũ·sed mediũ est quodãmõ cõtrari
um vtriqz extremorũ·ergo potest fieri motus in
mediũ tanq̄ in cõtrariũ· Mediũ eñi cõpatũ vni
extremorũ habet rõnem alterius sicut rubiũ com
patum ad albũ habet rõnem nigri et cõpatũ ad
nigrum habet rõem albi· Ex quo vlterius p̄t su
mi q̄ quodãmõ idẽ est cõtrariũ sibiipsi nõ p̄p̄cã
cõtrarietate·sed ꝑm diuersas compatõnes·sicut
nũc dictum est de rubeo qd̃ hz rõem albi et nigri·

Queritur

Vtrum motus cõuenienter
diuidatur in motum p se
et motum per accidens· ¶ Dicendum q̄ sic ⁊ ra
tio est·quia hoc dicitur alicui cõuenire p se quod
habet conexionem ad ipsum mediatam vel im
mediatam·et sic comprehendit sub se duos mo
dos· Quia dicitur aliquid vno modo p se cõueni
re alicui·quia habet immediatam cõnexionẽ ad
ipsum·et tũc sumitur p̄ p̄mo mõ·ꝑm quem cõue
nit aliquid alteri p se primo quia·s·non cõuenit

gratia alicuius poris sicut dicimus q̄ al' ɔueniis homini p se primo. q2 nō cōuenit sibi grā alicui⁹ prioris sed iest sibi ex ɔpria diffinitōe. Sed sensibile nō cōuenit homini p se pmo. q2 cōuenit homini p animal. Alio mō cōuenit alicui aliq̄d p se scḋo quia habet ad ipsum ɔnexionē. sed non immediatam. et ideo hoc ḋr tūc alteri p se ɔuenire licz fm ptem q̄ nō ɔuenit sibi cōtingenter vel p accidens. Tertiō mō ɔuenit aliq̄d alteri p accñs q2 scz nullam ɔnexionē habet ad illud, cui aliq̄d dicitur cōuenire. et tn̄ inest illi cui ḋr aliquid per se cōuenire. sicut ḋr musicus edificat. q2 musicum eē cōuenit edificatori cui p se cōuenit edificare. vn̄ patet q̄ illa ē diuisio analogi in sua analogata et est diuisio motus cōiter accepti put se extendit ad mutatōem.

Arguitur Membra illius diuisionis coincidūt ergo diuisio non est bona. Añs pbatur q2 phs octauo hui⁹ diuidit motū in motum p se et in motuz p accñs. et nō ponit motū fm ptem. Dōm q̄ dupliciter dicitur mot⁹ p accñs. Vno° quia cōuenit alicui fm ptem vel q2 nullam ɔnexionē habet ad ipsum. et sic motus p se scḋo etiam vocat p accñs q2 cōuenit alicui p alteꝝ. et sic phus octauo hui⁹ accipit motum p accñs dicens q̄ primū mobile non mouetur p accñs nec fm ptem. Alio mō capitur p accñs fm q̄ hoc solū dicitur p accñs ad q̄d alterum nullam habet cōnexionem. et sic accipit hic p accñs et tūc distinguit ɔtra p se fm ptem q̄a hoc quod cōuenit alteri p se fm ptem etiam habet ad ipsum cōnexionem.

Arguit Quicq̄d inest alicui fm ptē h⁹ nō inest sibi p se. quia p se p̄supponit de oī sed quod inē fm ptem hoc non inest oī sed solum vni pti. Dōm dupliciē primo q̄ illa ɔpositio p se presupponit de oī habet veritatez vbi inē aliquid p se pmo. Scḋo pt dici q̄ dupliciter inest aliquid omni. Vno mō fm denoiationem quia totum pt ab illo denominari sicut est de illis accñtibus q̄ determināt sibi certam ptem in subiecto. quia ab illis accidentibus pt totum denominari sicut totus homo ḋr symus ɔpter symitatem in naso. et postea quelibet ps hominis dicitur syma que includit nasum symū sicut facies dicit̄ syma caput dicitur symū. sic etiā motus qui habet cōnexionem ad ptem pt totuz denominare. Alio modo inē aliquid omni fm inherentiam. et sic manifestum est q̄ motus per se scḋo nō inest omni pti.

Arguit Nihil mouet̄ p se primo ergo diuisio mala. pbatur quia dicitur in pncipio septimi huius quicquid mouetur ab alio mouetur. Dōm q̄ ille ɔpositōnes nō sunt opposite. s. q̄ omne quod mouet̄ ab alio mouetur. et q̄ aliquid mouetur p se primo. quia per dicit circūstantiam cē formalis. et sic hoc dicitur moueri p se primo ad quod motus habet immediatam ɔnexionem fm totum sic q̄ illi toti formaliter inest motus. exemplū vt homo dicit̄ per se primo sanari qñ totus homo acquirit sanitatem fm omnes ptes. et oculus dicitur p se pmo sanari quādo totus oculus p se sanatur. sed illa prepositō a vel ab ḋt circūstantiā cē efficientis sed nihil mouet effectiue seipsum. ergo nō potest aliq̄d a se primo moueri. Et si dicat̄ animal mouet̄ p se primo. Dōm q̄ hoc nō est a se primo quia mouetur a pte sibi cōiuncta. s. anima. Vnde patet q̄ quando oculus sanatur tūc ille mot⁹ cōuenit oculo p se primo. sed nō a se primo q̄a cōuenit ei a medico

Arguitur Motus indiuisibiliū scilicz substantiarū sepataꝝ nec est fm ptem nec fm totum. ergo diuisio ē insufficiens. Dicendum q̄ phs loquitur de motibus corporalibus et phisicis. Opationes eñ intellectuales substantiarū separatarum potius dicunt opationes q̄ motus. possunt tamē nihilomin⁹ dici motus fm im ɔprie et analogice.

Quoniam aūt omis

Postq̄ aresto. dixit q̄ mutatio p accidens est abijcienda consequēter diuidit mutatōnem p se dicēs ex q̄ sic ē q̄ oīs mutatō ē de quodā i quoddam. sicut patet ex nomine mutatōnis. oportet q̄ tot sunt species mutatōnis quot modis cōtingit procedere de quodam in quoddam. sed h⁹ potest contingere quatuor modis. Vel quia proceditur ab ente in actu in ens in actu vel a termino affirmato in terminū affirmatum. et sic ē mutatio de subiecto in subiectum. vel proceditur ab ente in actu ad non ens in actu. et sic est mutatio de subiecto in non subiectum. Vel proceditur a nō ente in actu in ens in actu. et sic est mutatio de non subiecto in subiectum. Vel proceditur a non ente in actu ad non ens in actu. et sic est mutatō de non subiecto in nō subiectum. In qua diuisione ponūtur tres species mutatōnis scz de

non subiecto in subiectum. de subiecto in subiectū et de subiecto in non subiectū.

Que eni est ex non

Hic excludit unam obiectōnem quia posset aliquis dicere q sint quatuor species mutatōis cū sit etiam una de non subiecto in non subiectum sicut ponebatur in diuisione mutatōis. Respōdet q ille modus procedendi non facit speciē mutatōis. et hoc sic probat quia omnis mutatio est inter opposita vel contrarie vel cōtradictorie. sed mutatio de non subiecto in non subiectum nō est inter opposita. quia opposita non possunt verificari de eodem sed due negatōnes possunt de eodem verificari dicendo lignū ē nō homo et ē nō asinus. sequitur ergo q mutatio de nō subiecto in nō subiectum nō est species mutatōis. dicit tamen philosophus q aliquid p accidens potest mutari de nō subiecto in nō subiectum. sicut si aliquid trāsmutetur de albo in nigrum tunc p accidens mutatur de nō dulci ad nō amarum. sed quod p accidens est non facit aliquam speciem. ergo talis mutatio nō continet inter spēs mutatōis

Ex nō subiecto quod

Hic manifestat mēbra p̄dicte diuisionis. et dicit q mutatō de non subiecto in subiectum vocatur generatio et est inter cōtradictoria. est autem duplex generatō una est generatio simpliciter dicta que est ex nō ente simpliciter in ens sicut est generatio substantialis. Alia est generatio sm quid que est ex nō ente sm quid ad ens sicut generatio accidentalis.

Arguitur

Generatio nō est inter contradictoria quia cōtradictoria se habent sicut affirmatio et negatio. sed priuatiue opposita quia generatio presupponit et corruptio relinquit subiectū. ¶ Dicendū q duplex est contradictio quedam est extra genus. et p talia cōtradictoria proceditur in creatōe et annihilatōne. Alia est cōtradictō in genere siue cōtradictio sm quid. et talis cōtradictio est etiam inter priuatiue opposita. quia priuatō negat formam non simpliciter. sed in subiecto apto nato. Per hoc dicendum est q generatio est mutatio inter cōtradictoria sm quid. et illa coincidit cum priuatione.

Que vero ex subiecto

Hic manifestat aliam ptem diuisionis. et vult q mutatio de subiecto in nō subiectum vocatur corruptio et est inter cōtradictoria sicut generatio. et iterum duplex est corruptio. s. simpliciter dicta que est forme substantialis. et sm quid que ē corruptio forme accn̄talis

Si igitur quod non

Hic oñt aresto. q nulla predictarū ptiū est mot⁹ et hoc pbat primo de generatōne duabus rōnib⁹ scdo de corruptiōe una rōne. Prima rō de generatione est. illud quod generatur nō mouetur. ergo generatio nō est motus. cōseqn̄tia tenet p locum a cōiugatis. Añs pbatur quia quod non ē simpliciter in actu hoc nō mouet. sed qd generat nō est simpliciter in actu sed in potētia. ergo qd generatur simpliciter nō mouetur. Pro declaratione maioris notandū q nō ens accipit tripliciter. Uno mō dicit nō ens sm q hoc verbum est dicit cōpositiōem extremorū. et sic verū dicit ens et falsum nō ens. et sic manifestū est q nō ens n̄ mouet. Alio mō dicitur aliqd nō ens qd est i potentia ad eē simpliciter. et hoc etiā nō mouetur q nō est ens in actu. Tercio mō dicit aliquid nō ens quia h₃ potentiā ad eē sm qd sicut homo dr esse nō albus vel nō niger. et tale pt moueri q ē ens in actu. nō tn̄ mouet sm q non ens sed sm q ens in actu. Et rō est q motus est accn̄s cum sit eiusdē eēntie cū termino. sed accn̄s presupponit suū subiectū. ergo motus p̄supponit ens in actu. et sic verum est q illud qd nō est in actu nō pt moueri cū actus scds p̄supponat actū primū. sic etiā cōpositio scda q est subiecti cū accn̄te p̄supponit cōpositōem primā que ē cōpositio ptiū sbiecti

Et si omne quod mo

Hic ponit scda rō que est omne qd mouet est in loco. sed qd nō est nō est in loco. ergo qd nō est nō mouet. sed qd generat nō est ergo qd generat nō mouet. Maior ptz q motus localis ē primus motuū. et sic omne qd mouetur natū est sm locum moueri. et ergo ē in loco. Minor patet quia esse in loco presupponit eē.

Neq₃ iam corruptio.

Hic pbat una ratōne q corruptio non est mot⁹ et ē ista. Si aliqua duo sunt eadem inter se tūc quicqd est cōtrariū uni est cōtrariū alteri. sed corruptio et motus habent cōtraria diuersa. qa mo

o 4

tūi contrariatur quies et corruptōni generatio quia generatō nec est quies nec est motus·ergo nō possunt esse idem corruptio et motus·

Quoniam autē mo·

Hic concludit ex predictis q̄ tercia pars p̄dicte diuisionis·s·mutatio de subiecto in subiectum sit motus·et hoc sic quia eīm dictum est q̄ tres sunt species mutatōnis·s·de nō subiecto in subiectum de subiecto in nō subiectum·et de subiecto in subiectū·et iam p̄bauit q̄ due p̄me species non sunt motus·relinquitur ergo q̄ tcia est motus que ē de subiecto in subiectum·

Querit̄

Utrum diuisio mutatōis in tres spēs sit bñ data ¶ Dicē dum q̄ sic·p̄batur duabus rōibus s̄m q̄ duo requiruntur ad mutationem·p̄mo eīm requiritur ad mutationē alteritas s̄m p̄us et posterius·scđo requiritur subiectum mutatōnis·Ex p̄te alteritatis sumitur talis rō·quia alteritas que ē s̄m prius et posterius in mutatione vel est successiua vel instantanea·Si successiua tūc est mutatio de subiecto in subiectum·Si ī instantanea habens prius et posterius s̄m ordinem nature tunc vel terminatur ad esse siue ad subiectum·et sic est generatio·vel ad non esse·et sic est corruptio·que est mutatio de subiecto in non subiectum·Scđa ratō sumitur ex parte subiecti quia vel subiectum est ens in actu·et sic ē mutatio de subiecto in subiectum·vel est ens in potentia·et sic sunt alie due mutatōnes·Etiā potest ratō sumi ex p̄te subiecti p̄ compatōem ad terminos·qr oportet in mutatōe q̄ subiectum mutationis recipiat aliquem terminū quem prius non habuit·vel ergo talis termin⁹ est accidentalis·et sic est mutatio de subiecto in subiectum·vel est substātialis·et hoc contingit dupl̄r·quia vel terminus ad quē est affirmatus·et tunc oportet t̄minū a q̄ esse negatum·et sic est generatio·vel econtra·et sic est corruptio·

Arguit̄

Nulla est mutatio a termino negato ad terminū affirmatū nec ecōtra·quia inter priuatiue opposita solū est mutatio·sed negatio opponit̄ affirmationi ꝯtradictorie· ¶ Dicēdum q̄ duplex est negatio quedam est extra genus·i·extra subiectum·et sic negatio opponitur affirmationi cōtradictorie·Alia ē negatio in genere phisico·i·in subiecto·et talis est priuatiua·quia p̄uatio est negatio in s̄biecto apto nato·et eo mō due mutationes sunt inī terminū affirmatū et negatum·vñ patet q̄ creatō nō est mutatio naturalis·qr creatio ē inter t̄minos ꝯtradictorios simpliciter·

Arguitur

Motus ē genus ad mutationē·ergo male ponit̄ mutatio gen⁹ ad motū· ¶ Dicēdum q̄ p̄pter equocationē terminoꝝ istud ꝯtingit q̄ q̄nq̄ mutatio est genus ad motum·et q̄nq̄ econtra·Et p̄ illo est Sciendū q̄ motus capit̄ dupliciter·Uno modo p̄prie·i·s̄m impositōem·et sic dicit alteritatē successiuam de t̄mino in terminū qr ad hoc p̄prie est nomē motus impositū·et tūc p̄ oppositū mutatō etiā capitur dupliciter·Uno mō p̄prie·i·s̄m impositionem illius nois·et sic dicit alteritatē instātaneam terminoꝝ·et sic est manifestū q̄ mutatio nō est motus nec motus est mutatō·quia alteritas successiua nō est instantanea nec ecōtra·Alio mō accipitur motus generaliter et similiter mutatio s̄m q̄ motus et mutatio indr̄īter significant quācūq̄ alteritatem siue successiuam siue instantaneam·et sic motus ē gen⁹ ad mutationē p̄prie dictam et ad motū p̄prie acceptum·et sic drn̄ter accipiūtur in diuersis locis ab arestotile quia ī isto textu accipitur mutatō cōiter p̄ut est genus ad mutatōem p̄prie dictā et ad motum p̄prie acceptū·sed in postpredicamentis sumitur motus cōiter p̄ut extendit se ad mutationem p̄prie acceptam et ad motum p̄prie acceptum

Arguitur

Omnis mutatio ē ex subiecto·ergo nulla ē ex nō subiecto·Añs p̄batur primo phisicoꝝ vbi dicitur q̄ in oi trāsmutatōne oportet eē subiectū· ¶ Dicēdum q̄ subiectū capitur dupl̄r·Uno modo p̄ subiecto trāsmutatōnis s̄m q̄ illud dr̄ subiectū qđ defert formā sicut materia p̄ma dr̄ subiectū trāsmutationis accn̄talis et substātialis·et isto mō verū est q̄ oportet in oi trāsmutatione eē subiectū·et hoc p̄bat̄ primo phisicoꝝ qr vnū ꝯtrarioꝝ nō fit ex altero formalit̄·qr albedo non fit nigredo formalit̄ sed materialit̄·sicut subiectū hñs in se albedinē postea substat nigredini·Alio⁹ accipit̄ subiectū p̄ t̄mino affirmato·i·p̄ ente in actu·et sic accipit̄ hic·et sic ē aliq̄ mutatio que dr̄ de subiecto in subiectū·i·de ente in actu ad ens in actu sicut motus p̄prie dictus et aliqua est mutatio de nō subiecto in subiectum·i·de non ente in actu ad ēs in actu·

Arguitur· Subiectũ est materia ⁊ materia non est ens in actu·sed est ens in potentia · ¶ Dicendum q̃ duplex est transmutatio quedam est substantialis·et ibi verum est q̃ subiectum illius transmutationis nõ est ens in actu·et iõ hoc nomen subiectũ nõ trãssumit̃ ẜm similitudinẽ illi⁹ sbiecti Alia ẽ trãsmutatio accñtalis et illius subiectuʒ est totũ ꝯpositũ et ẽs in actu·et ad silitudinẽ illius subiecti trãssumit̃ hic subiectũ·Cuius cã ẽ q̃a ille mot⁹ siue trãsmutatio ẽ nob̃ notior·et iterũ hoc subiectũ ẽ nobis notius·ẜ trãssumptio fit sp̃ ẜm aliqđ notius·vñ pʒ q̃ subiectũ dr̃ hic ens in actu ad silitudinẽ subiecti in trãsmutationibus accidentalibus·

Arguitur Generatio ẽ ex subiecto et ente in actu·ergo illa descriptio est male posita· Antecedens probatur quia ex aere generatur ignis·vt patet secũdo de generatione et ex ligno generatur ignis qđ est ens in actu· ¶ Dõm q̃ ẽmin⁹ in generatõne scʒ a q̃ p̃t duplr̃ assignari·vno° p se·alio mõ p accñs Dõm est g° q̃ q̃uis ẽmin⁹ a quo p accñs in generatõe possit eẽ ens in actu tñ ẽmin⁹ a q̃ p se in generatõe est sp̃ ens in poñã·Qđ sic pꝫbat̃ qꝛ tñ p se p̃suppõat de oi vt dr̃ p̃° posteriorũ hoc erit ẽmin⁹ p se in generatõe ex quo fit sp̃ talis generatio·semp̃ ãt fit generatio ex non ente qđ generat̃·ẜ nõ fit sp̃ ex ente illo vel illo·vt sp̃ ignis generat̃ ex nõ igne·sed non sp̃ ignis generat̃ ex aere sic accidit generatõi ignis q̃ fiat ex aere ligno vel oleo·et g° nõ generat̃ p se ex illis sed p accidẽs quia nõ semp̃·

Arguitur Omnis mutatio ẽ de cõtrario in ꝯtrariũ·ẜ ꝯtraria sũt subiecta·g° ois mutatio ẽ de subiecto in subiectũ ꝯseq̃ntia pʒ qꝛ ꝯtraria sũt entia in actu ¶ Dõm q̃ ꝯtrarietas accipit̃ duplr̃·Vno° ꝓprie ꝓut ẽ oppositõ duarũ formarũ positiuarũ circa idẽ sbiectuʒ simul se nõ ꝑmittentiũ·et sic maior ẽ falsa ⁊ minor vera·qꝛ illo mõ accipiẽdo ꝯtrarietatẽ tũc cõtraria sũt subiecta·i·entia in actu·ẜ nõ ẽ tũc verũ q̃ ois mutatio ẽ de ꝯtrario in ꝯtrariũ·qꝛ nec generatio nec corruptio ẽ de ꝯtrario in ꝯtrariuʒ Alio° accipit̃ ꝯtrarietas cõiter ꝓut etiã se extẽdit ad ꝓuatiuã oppositionẽ·et sic est verũ q̃ ois mutatio ẽ de cõtrario in cõtrariũ·ẜ non ẽ tunc verũ q̃ oia ꝯtraria sũt subiecta·qꝛ ꝓuatio nõ est ens in actu·ẜ negatio forme in subiecto·Propterea ergo loquendo motus proprie dictus est de contrario in contrariũ et non omnis mutatio·et sic patet q̃ est fallacia equiuocationis in isto argumento·

Arguitur Sunt plures spẽs motus q̃ iste·quia ãnihilatio creatio et trãssubstãtiatio sũt motus·⁊ tñ nõ ꝯphenduntur sub p̃dicta diuisione· ¶ Dõm q̃ duplices sunt mutationes quedã sũt naturales ⁊ phisice et de talibus mutationibus loq̃tur hic arestõ·et nõ inuenit̃ aliqua mutatio talis q̃n cõprehẽdat̃ sub aliquo predictorũ mõrũ mutationis ·Alie sũt mutationes excedẽtes facultatẽ nature et naturalia agentia que etiã vocant̃ mutationes cõi nomine et nõ ꝓprie·et tales nõ oportet hic comprehẽdi sub ista diuisione et hmõdi sunt trãsmutationes predicte·quia creatio est ꝓductio toti⁹ entis ex nihilo·sed omnis actõ naturalis fit ex aliquo presupposito·ergo nõ potest dici q̃ creatio sit mutatio naturalis·Et ãnihilatõ etiã nõ fit ẜm naturalem motũ quia in mutatione naturali manet materia icorrupta·sed in ãnihilatione nihil manet ergo ipa non est trãsmutatio naturalis·De trãssubstãtiatione dicitur q̃ etiã excedit facultatem nature·quia tota substantia nõ mutatur in totam substãtiam nisi p autorem nature·agẽs eñ naturale inducit tm̃ formã in materiam et non ꝓducit totam substantiam rei·

Arguitur Creatõ est de non subiecto in subiectum et annihilatõ de subiecto in non subiectum·ergo debent hic cõprehendi· ¶ Dicendum q̃ creatio excluditur per expositionem arestotilis quam facit exponẽdo subiectum·quia exponit subiectum pro termino accepto affirmatiue et non subiectum pro ẽmio accepto negatiue in genere·sed in creatione non est terminus acceptus negatiue in genere sed ẽ pura negatio in termino a quo Similiter in annihilatione ex parte termini ad quem non est terminus acceptus negatiue in genere·sed pura negatio·Ex quo eñ arestotiles dicit q̃ in mutatione debet esse terminus acceptus affirmatiue per quod significatur q̃ in quolibet termino trãsmutationis debet aliquid esse·

Arguitur Illuminatio est motus naturalis et tamen nõ ꝯphendit̃ sub aliq̃ spẽrũ istarũ mutationũ qꝛ ẽ mutatio istãtanea·et sic ꝯphẽderet̃ sb̃ gñatõe·⁊ ẽ de

subiecto in subiectum ergo ꝯphenderet sub tercia spē mutatōis. Dōm ꝙ illūmatio ē generatō ſm q̄d et ꝓprie cōsequitur verū motū.s.localez illuminātis.et iō ex ꝯñti est mutatio.qꝛ ꝯsequit̄ veruꝫ motū localem.et iō p̄t dici ꝙ simpliciter reducit̄ illuminatio ad tertiam spēm ꝯuis ſm quid ad ꝑmam qꝛ est generatio ſm q̄d.Et iō si accipiatur illuminatio ſm se sine ordine ad motū localem quē cōsequit̄ p̄t dici ꝙ ꝓprie nō est mutatio.sed ē quedam diffusio luminis in corp⁹ illuminabile.

Arguitur

Generatio est motus vtꝫ tertio hui⁹ ergo ē de subiecto in subiectū. Dōm ꝙ motus accipit̄ dupliciter.Uno mō generalit̄ sicut accipiebat̄ in tcio huius et tūc generatio ē motus.sed tūc nō est verꝫ ꝙ q̄libet motus ē de subiecto in subiectū.Alio mō accipit̄ motus ꝓprie ꝓ exitu successiuo de forma in formā.et sic accipit̄ hic.et sic generatō non est motus nisi forsā accipiatur generatio simꝉ cum alteratione sibi ꝯiuncta.

Arguitur

Alteratio vocat̄ generatio octauo hui⁹ et ecōtra sed alteratio ē motus ꝓprie dict⁹.ergo etiā generatio. Dōm ꝙ generatio accipit̄ duplr̄. Uno mō ꝓprie ꝓ generatione simplr̄ dicta.et sic alt̄atio nō est generatio.Alio mō accipit̄ generatio cōiter ꝓut se extendit ad generationē simplr̄ et ſm quid.et sic q̄libet motus acq̄sitiu⁹ alicui⁹ forme p̄t dici generatio.et sic alt̄atio est generatio ſm q̄d.qꝛ i ea acq̄rit̄ esse accñtale. Potest tñ aliter dici ꝙ alteratio capit̄ duplr̄. Uno mō ꝓ quacūqꝫ alt̄itate.et sic etiā oīs motus p̄t vocari alteratio qꝛ in oī motu ē alteritas t̄minoꝝ.qꝛ vn⁹ termin⁹ alteri succedit.Alio mō accipit̄ alt̄atio ꝓ alteritate que ē inter qualitates tm̄.et sic alteratio est spēs motus distincta contra generatōnem.

Arguitur

Generatio ē actiōs ergo ē ex subiecto. Añs ꝓbat̄ q̄a est de p̄dicamēto actōis. Dōm ꝙ generatō accipit̄ tripliciter.Uno mō actiue.et sic significat actionē generātis de ē et p̄dicamēto actōis.⁊ sic generatio ē ex subiecto effectiue qꝛ est ex toto cōposito faciēte talē generationē.Alio mō accipit̄ passiue.et sic ē in subiecto qꝛ i toto ꝯposito. Tertio mō neutralit̄ ꝓ motu vel mutatione.et sic ē de p̄dicamēto subē reductiue.qꝛ reducit̄ ad p̄dicamētū sui t̄mini.Et isto tertō mō accipit̄ h̄ ⁊ tūc est ex non subiecto.qꝛ est ex materia ſma que nō est ens in actu sed in potētia tm̄.

Si igitur p̄dicamen

Postq̄ aūt est.posuit duas diuisiones p̄ambulates ad diuisionē p̄ncipalem motus.hic ꝯñter ponit ipsam principalē diuisionē. et deinde in fine ponit spēs immobilis.Et p̄mo ponit istam ꝯditionalem. Si p̄dicamēta sunt diuisa in decē genera reꝝ.ergo necesse est tres eē spēs motus. Ista ꝯditionalis ptꝫ qꝛ solū in trib⁹ generib⁹ sicut postea ꝓbabit̄ repit̄ motus ꝑ se.s.in q̄titate q̄litate et vbi.Et ratio isti⁹ extra textū est qꝛ sicut dictum ē motus ē de subiecto in subiectū.subiectum autē significat ens in actu qd̄ est de aliq̄ predicamēto.ergo necesse est ꝙ spēs mot⁹ distinguant̄ ſm genera p̄dicamētoꝝ.ſ; genera p̄dicamētorum sunt tria ad quē ē motus ergo tm̄ [illegible] sunt tres species motus

Sc̄dm āt substantiā

Hic declarat ꝑ singula p̄dicamēta ꝙ in alijs nō est motus q̄ in trib⁹.et p̄mo ꝓbat ꝙ in suba nō est motus tali rōne.Oīs motus ē de ꝯtrario in ꝯtrariū.sed subē nihil ē ꝯtrariū .ergo ſm subam non ē motus.maior ptꝫ ex supradictis qꝛ eadem est ꝯditio ꝯtrarioꝝ et t̄minoꝝ motus.minor ptꝫ qꝛ subiecto ꝯtrarioꝝ nihil ē ꝯtrariū.qꝛ si sic tunc esset ꝓcessus in infinitū.qꝛ de rōne ꝯtrarioꝝ ē ꝙ sint in aliquo subiecto g° si subē ē aliq̄d ꝯtrariū tūc eēt in alia suba.et illa iteꝝ i alia ⁊ sic de alijs. Itē de rōe ꝯtrarioꝝ ē ꝙ successiue in sint vni Sed hoc est ꝯtra rationē subē.

Neqꝫ est in adaliquid

Hic oñt ꝙ etiā non est motus in p̄ito adaliq̄d et hoc sic.in illo genere nō est per se motus vbi forme talis generis acquiruntur sine motu.sed forma relatiua acquiritur quandoqꝫ sine motu ergo in relatione nō est per se motus.Maior patet quia ad hoc ꝙ in aliquo genere sit motus requiritur ꝙ forme illius generis acquirant̄ per motum.sicut ad qualitatem ē motus quia q̄litates acquirūtur ꝑ motum alterationis .minor patet quia aliquid fit simile alteri ipso non mutato ſ; mutato altero extremo. vt si sortes sit niger ⁊ plato albus.⁊ si plato albus fiat niger sortes fit similis platoni sine sui mutatōne.

Neqꝫ agētis neqꝫ pa

Hic pbat vlterius q̄ in actōne et passione non
est motus·et stat rō in hoc·ad motum non ē mo
tus.ergo ad actōem et passionē nō est mot⁹ An
tecedēs pbat postea in textu·Consequētia tenet
q̄z motus actio et passio sūt idē realiter·ergo q̄c
quid sm̄ rem cōuenit vni etiam sm̄ rem cōuenit
alteri·Si ergo ad motū nō est motus ergo ad
actōem nō est motus·Qz actio passio et motus
sunt idē patet q̄z sicut dictū est in tertio hui⁹ vna
forma in numero essentiali vocat actio passio et
motus·Nam dicit motus sm̄ q̄ pcedit ab eē im
pfecto ad eē pfectum·et actio dicit eādem formā
sm̄ q̄ pcedit ab agente et passio inquātū susci
pitur in patiēs·sed manifestū est q̄ eadē forma
in numero pcedit ab agēte et suscipit in patiēs
et pcedit ab eē impfecto ad eē pfectū·sicut calor
in aqua pcedit ab igne et suscipit in aquā et pce
dit ab esse impfecto ad eē pfectum·

Primū quidē igitur

Hic pbat añs sex rōnib⁹ et pmo distinguit istā
ppositōnem·ad motū est motus·q̄z ista ppositō
pt dupliciter intelligi·Vno mō q̄ ipsi⁹ mot⁹ est
motus sicut subiecti sic·s·q̄ vn⁹ motus subiectet
in alio motu·et istud nō pt dici q̄z motus cū sit
accñs nō est de genere subiectoꝝ·illud em̄ qd̄ est
subiectum ē hoc aliquid et substātia qd̄ nō pt di
ci de motu·Alio mō pt intelligi q̄ ipsius mot⁹
est motus sicut termini sic·s·q̄ vnus mot⁹ sit ter
min⁹ alterius motus·ac si diceret q̄ generatio
est terminus alteratōnis·q̄z semp sequit alteratōnem·sed istud eē incōueniēs pbat dupl'r·Vno
mō sic q̄z de rōe motus ē q̄ sit a determinato ter
mino in determinatū terminū·s̄ si vnus motus
terminaret aliū nō eēt a determinato t̄mino in det
minatū terminū ergo nō pt dici q̄ ipsi⁹ motus ē
motus sicut termini·Maior pbat inductiue·q̄a
generatō et corruptio sunt int̄ cōtradictoria que
sunt determinati t̄mini·et motus ē inter cōtraria
que oia sunt determinata·Minor patet q̄z p t̄mi
nationē vnius motus pt indifferenter incipe q̄libet
alius motus·et iō iste pmus motus nō haberet
determinationē in suo gen̄e·exēpli grā post motū
calefactionis q̄n̄qz pt sequi mot⁹ augmētationis
sicut aqua augmētat post calefactionē·et tūc seq̄
tur motus rarefactōnis et motus localis·Si g̊
isti motus t̄minarēt motū calefactionis tūc tal'
motus nō eēt int̄ determinata·Scdō pbat idem·
Si ipsi⁹ motus eēt motus vt t̄min⁹ tūc sequeretur q̄ idē mobile moueret actu cōtrarijs motib⁹
sequela ptz q̄z cōtingit q̄ mobile post finē primi
motus moueat motu cōtrario ad pmū motū·exē
pli grā·cōtingit q̄ postq̄ aliquis ē motus ad sa
nitatē q̄ statim iterū egrotat·si ergo vn⁹ motus
terminaret aliū·sic motus egrotationis t̄mina
ret motū sanationis·et q̄z mobile semp denoīat
ab vltimo t̄mino motus·ergo mobile in pncipio
dicētur moueri ad sanitatē et ad egritudinem·

Manifestum autem·

Hic cōnter ponit scd̄a rō pncipalis·et ē si ipsius
motus eēt mot⁹ et mutatōis mutatio seq̄retur
etiā q̄ generationis eēt generatio·et si generati
onis ē generatio tūc erit pcedē in infinitū·q̄z ea
dē ratione q̄ vni⁹ generationis ē generatio eti
am alteri⁹ generationis erit generatio·q̄z qd̄ ge
nerat non est·si g̊ generatio generat g̊ genera
tio generat ab alia generatione·et sic in infinitū·
Sz istud ē inconueniēs q̄z tūc q̄libet generatio de
pēderet ab infinitis generationib⁹·Sz infinitū n̄
cōtingit ptrāsiri·g̊ non pt aliq̄ generatio fuisse
facta quod est incōueniens·

Arguit

Aresto·ponit eētnitatē mūdi·et illa posita ē pcedē in infinitum in generatōe· Dōm q̄ vnā generationē sequi
ad aliā pt intelligi dupl'r·Vno° p se sic q̄ q̄libet
generatio sit p se et necāria psupposita añ aliā
generationē·et illud h̄ ab aresto·te pbat·q̄z sic vna
gn̄atio n̄ seq̄t ad aliā·p accñs eni ē q̄ sortes ge
nēt petrū·q̄z si petr⁹ fuisset pōr sorte generasset sor
tē·Alio° vna generatio seq̄t ad aliā p accñs·et
sic posita eētnitate mūdi sp generationē precedit
generatio·s̄ non ē inconueniēs sic generationē
pcedere in infinitum·

Amplius eiusdē mo·

Tertia rō·si generatōis eēt gn̄atō tūc gn̄atiōis
eēt corruptio·cū cōtraria sint nata fieri circa idē
Sz impossibile ē q̄ generatōis sit corruptio quia
qd̄ generat nō ē·et qd̄ corrūpit ē·si g̊ generatio
corrūpit g̊ idē eēt et n̄ eēt qd̄ est cōtra pmū pnci
piū·Circa istā rōem ē cōsiderādū q̄ generatio ac
cipitur dupliciter·Vno modo put includit preui
am alterationem ante introductōē forme sb̄stā
tialis·et sic generatio comprehendit in se mo
tum·et tunc est verum quod hic dicitur q̄ quic
quid generatur non est·sed tendit ad esse·sicut
quicquid mouetur non est in termino sed tendit

ad terminum. Alio modo accipitur generatio proprie secundum quod significat instantaneam introductionem forme substantialis. et sic significat mutationem proprie dictam. et tunc est dicendum quod quicquid generatur hoc est. sicut patet sexto et octauo huius quia in instantaneis idem sunt fieri et factum esse.

Amplius oportet ma

Quarta ratio stat in hoc. Si mutationis sit mutatio vel intelligitur sicut subiecti. et tunc mutatio non habebit determinatum subiectum quia quelibet mutatio potest indifferenter aliam precedere. Vel intelligitur sicut termini. et sic mutatio non habebit determinatum terminum quia indifferenter potest quecumque mutatio sequi aliam mutationem. Sed ista sunt inconuenientia. quia mutatio habet determinatum subiectum et determinatum terminum.

Simul autem et quomodo

Hic ponitur quinta ratio et est. Si mutationis esset mutatio ergo doctrinationis esset doctrinatio. sed hoc est inconueniens quia doctrinatio non generat doctrinationem sed scientiam. multi enim habent scientiam per doctrinationem alicuius qui non habent doctrinationem quia alios docere non possunt.

Amplius si tres sic.

Hic ponitur sexta ratio et stat in hoc. si mutationis esset mutatio tunc loci mutationis esset alteratio. Item loci mutationis esset loci mutatio. sed ista sunt inconuenientia quia loci mutatio non potest alterari nec loci mutatio potest moueri secundum locum.

Omnino autem quoniam.

Hic ostendit quomodo ipsius motus est motus et mutationis mutatio. et vult quod per accidens et extrinsece mutationis est mutatio. per accidens ex parte subiecti quia vna mutatio est subiectum per accidens alterius mutationis et vna mutatio est terminus extrinsecus alterius mutationis. sicut motus calefactionis dicitur per accidens augeri vt quando aqua que calefit augmentatur.

Quoniam autem ne

Hic ex predictis concludit diuisionem motus in partes subiectiuas. dicens quod quia non est motus in substantia neque in ad aliquid neque in agere neque in pati. relinquitur ergo quod solum est in quantitate qualitate et vbi. quod sic probat quia cum motus sit de contrario in contrarium et in his tribus predicamentis est solum contrarietas ergo in his solum est motus.

Arguitur

Ista inductio est insufficiens quia sunt plura predicamenta quam substantia ad aliquid actio et passio. ergo non valet. Dicendum quod ista propositio est impliciter data secundum hoc quod alia comprehenduntur sub istis membris. videntur enim deficere tria puncta in quibus non probatur quod in eis non est motus. scilicet situs quando et habitus. sed probatio illa que posset probari quod in quando non est motus comprehenditur sub illa que probatur quod ad motum non est motus. quia quando significat esse in tempore. sed tempus est mensura motus et ad motum non est motus. ergo nec ad quando. et probatio de situ et habitu comprehenditur sub probatione de ad aliquid. quia sicut in ad aliquid non est motus ergo nec in situ et habitu quia consistunt in quadam habitudine. vnde patet quod ista probatio est implicite sufficiens.

Motus quidem igitur.

Ostendit specialiter ad ostendendum quomodo motus reperitur in tribus predictis. et primo quomodo reperiatur in qualitate. quia in qualitate reperitur motus principaliter quia ibi principaliter reperitur contrarietas in qua fundatur motus. Intendit ergo quod motus in qualitate factus vocatur alteratio. et hoc ideo quia alterum dicitur aliquid ab alio quod distat ab eo secundum qualitatem. et accipitur hic qualitas non pro qualitate substantiali quia que sic dicuntur qualitate illa dicuntur essentialiter. Sed accipitur qualitas hic secundum quod refertur ad tertiam speciem qualitatis que est passibilis qualitas.

Qui vero secundum quan

Hic ostendit de motu qui est in quantitate. et vult quod motus qui est in quantitate non est nominatus secundum vnum nomen sicut motus puncti qualitatis sed nominatur secundum species quantitatis quia vnus motus denominatur augmentatio qui est secundum magnam quantitatem. Alius vero vocatur diminutio que est secundum paruam quantitatem siue imperfectam. Deinde ibi. quod autem et secundum locum. ostendit quomodo inuenitur motus in vbi dicens quod motus secundum locum nec habet commune nomen generis sicut de puncto qualitatis nec etiam denominatur secundum species vbi. sed denominatur motus secundum aliquid extrinsecum quia a loco quod est de alio puncto quia motus in vbi dicitur motus localis Et si dicatur ille motus potest habere commune nomen scilicet latio Dicendum quod latio non est proprium nomen ad localem motum sed illa proprie dicuntur ferri secundum locum que intra se non habent potentiam vt quiescant. sicut grauia et leuia que non quiescunt nisi veniant ad propria loca.

Queritur

Que est ratio quod est vnum nomen in motu qui est in qualitate et non est vnum nomen in quantitate. et in vbi est solum vnum nomen extrinsecum Dicendum quod ista quia eodem in aliquo puncto reperitur motus que modo in eo reperitur contrarietas quia motus est de contrario in contrarium

et fundamentū motus est ꝯtrarietas· sed cōtrarietas repitur in qualitate ſm ꝓprias rōes spēꝝ ſm quas cōtinenť sub genere· et iō in pdicamētis dicit aresto· q̃ qualitati est aliq̄d ꝯtrarium· quasi diceret q̃ ꝯtrarietas ꝯuenit q̄litati in rōe sui generis· et iō ibi ē aliqd nomē cōe genericū qd ē alťatio· Sed in pn̄to q̄titatis inuenit ꝯtrarietas nō ſm q̃ spēs ꝯtinenť absolute sub genē q̄titatis· qꝛ sic q̄titas nō habet maximū nec minimū· et p ꝯn̄s nō est maxima distātia in q̄titatibus quā requirit ꝯtrarietas· ß est ibi ꝯtrarietas ſm q̃ spēs q̄titatis referūť ad spēs reꝝ naturaliū· qꝛ sic q̄titas habet maximū et minimū sicut dr̄ primo huꝰ· et iō in q̄titate assignāť duo nomina qꝛ a maximo instituiť nomē augmētatōis et a minimo nomē diminutōis· In pn̄to vbi repitur ꝯtrarietas p cōpatōem ad hoc qd est oio extrinsecum· s· ad locū qui ē de pdicamēto q̄titatis qꝛ penes maximā distantiā locoꝝ sumiť ꝯtrarietas in vbi· et ista est cā quaŕe gilbtus porritanꝰ in pdicamēto vbi dicit q̃ vbi nihil ē ꝯtrariū· ⁊ iō est vnū nomē qd dať p extrinsecū· s· p locum qd est motus localis·

Que aūt est in eadē·

Hic soluit quoddā dubiū quod pt moueri circa predicta· s· ad quam spēm debet reduci motus ſm magis et minꝰ· et dicit q̃ ad alterationē· Cuius ratō est qꝛ magis et minꝰ ꝓprie repiunť in qualitatibus· Dupliciť em̄ est motus ī ꝯtrariū· Vno mō in ꝯtrariū simplr· et sic ē motꝰ ſm magis hꝰ est in pfectū· Alio mō est motꝰ in ꝯtrariū impfectū· et sic ē motꝰ ſm minꝰ· et diciť notanť ſm magis et minꝰ· qꝛ maiꝰ et minꝰ ſm extēsionē repiuntur in quātitate et gͦ motꝰ ſm maiꝰ ē motꝰ augmētatōis· et ſm miꝰ extēsiue ē motꝰ diminutōis

Immobile autem est

Postq̄ aresto· posuit spēs motus ſm tria predicamēta· hic ꝯñt ponit mōs imobilis qꝛ oppositoꝝ ē eadē disciplina· et vult q̃ immobile diciť tribus modis· Vno mō ꝯtradictorie· et sic diciť imobile qd nullo mō habet ordinē ad motū sicut deꝰ diciť imobilis· Alioͦ diciť imobile qꝛ habet in se cōtrariam dispositōnem ad hoc q̃ moueať sicut mōs vel magnꝰ lapis diciť immobil· Tercio mō diciť immobile puatiue quod aptū natū est moueri etiā de facili et tn̄ nō moueť· ⁊ quod sic ē immobile diciť ꝓprie q̄escere· qꝛ quies cōtrariať motui puatiue· Et ideo cū priuatio est solū in subiecto apto nato· quies est solū in illo quod de facili potest moueri·

Queritur

Vtrū motus cōuenieter diuidatur ſm tria pdicamēta· Dicēdū q̃ motꝰ accipiť duplr· Vnoͦ generaliť put se extēdit etiā ad mutatōnem· et sic accipiť motꝰ p q̄cūq3 exitu de tmino in tminū siue fiat successiue siue instātanee· ⁊ sic diuidiť modo motꝰ in postpn̄tis in sex spēs· quia due sūt spēs de pn̄to sube sicut generatio et corruptio et due de pdicamēto quātitatis· s· augmētatō ⁊ diminutio· q̄ spēs sumūť vel ſm accessū vel recessū ab eodē tmino· et sic sunt generatō et corruptō vel ſm pfectā q̄titatē et impfectā· et sic ē augmētatō et diminutio· Quinta spēs ē alťatio q̄ habet vnum cōe nomē sicut dcm̄ ē· Sexta spēs motus ē motꝰ localis· Alioͦ accipiť motꝰ ꝓprie put distinguitur ꝯtra mutatōem· sic em̄ accipiť h· et sic motꝰ significat exitū successiuū de tmino in tminū· et tunc pn̄t spēs motꝰ duplr accipi· Vnoͦ ſm noia q̄bus noianť· et sic sunť q̄tuor spēs motꝰ qꝛ augmētatio diminutio alťatio et loci mutatō significant diuersos motꝰ· et sunt diuersa noia motuū· et illo mō iteꝝ n̄ distinguūť hic spēs motꝰ· Alioͦ distinguūť spēs motus ſm pn̄ta ad q̄ intrinsece tminantur· et sic sunt tm̄ tres spēs motus· s· motꝰ ad q̄titatē ad q̄litatē et vbi· et sic distinguuntur spēs motus h· et iō ista ē principalis diuisio quā aresto· h intēdit qua· s· motus diuidiť ſm tria pdicamēta tāq̄ in ptes subiectiuas· et sic i hoc loco distinguiť motꝰ ꝯtra mutatōem· et hoc ex eo qꝛ mutatio hꝫ spēale nomē ipositū et motꝰ stat p altera parte·

Arguit

Motꝰ nō est in aliq̄ pn̄to ergo male diuidiť ſm diuisionē pn̄toꝝ· Aūs pbať qꝛ quod dēt eē in pn̄to dēt eē ens in actu· ß motꝰ ē ens in potēa· Dicēdū q̃ duplr aliq̄d ē in pdicamēto· Vnoͦ ꝓprie et p se qꝛ· s· ē genus vel spēs alicuꝰ pdicamēti· et sic motꝰ nō ē in aliq̄ predicamēto· qꝛ quod sic ē in pdicamēto est ens cōpletū et pfectū· ß motꝰ est ens impfectum· Alioͦ aliq̄d est in pdicamēto ſm reductōem qꝛ· s· reduciť ad geꝰ vel spēꝫ alicꝰ pn̄ti et sic motꝰ ē in pn̄to qꝛ reduciť ad genus sui tmini ad quem· et iō ponit in eodē pdicamēto cū eo· et sic motꝰ etiā diuiditur ſm terminos vt dictū est tcio huꝰ

Arguitur

Motus habet spēs· ergo ē genus· Dicm̄ q̃ genꝰ et

spẽs capiũtur dupliciter. Uno modo ꝓprie ſm ꝙ aliquid dr̃ genus quod est totum ꝑdicabile de mł tis ſpẽbus. et ſpẽs est aliquod ens totũ et ꝑfectũ ſubiectum ipſi generi ſm ꝙ loq̃tur Porphirius de genere et ſpẽ. et ſic motus nõ est gen⁹ nec ſpẽs eius aſſignate ꝓprie ſunt ſpẽs. Alio mõ accipiun tur genus et ſpẽs cõiter ſm ꝙ aliquod generale dicit̃ gen⁹ et aliquod ſpeciale dr̃ ſpẽs ſiue tale ge nerale habeat rõnem totius ⁊ entis in actu ſiue entis in potentia. et tũc etiam motus vocat̃ ge nus. quia habet ſpecies. ſ. alteratõnem loci mu tationem ⁊c.

Arguitur Si motus est in ꝑdicamẽ to grã ſui t̃mini ergo in oĩ predicamẽto est motus. Cõseq̃ntia ꝓbatur quia motus potest terminari ad omnia ꝑdicamẽta. ¶ Dñm ꝙ dupliciter aliq̃d t̃minat motũ. Uno modo directe ꝑ ſe et immediate. et ſic ſolũ forme de tribus ꝑdicamentis t̃minãt motũ. ſ. q̃ntitatis q̃litatis ⁊ vbi. Et dr̃ h⁰ ꝓprie t̃minare motũ qđ denominat mobile in motu. exẽplum calor dicit̃ ꝑ ſe terminare calefactõem. q̃a calor denominat id quod calefit. Alio mõ aliq̃d t̃minat motum indirecte et ꝑ accñs et ex ꝯſeq̃nti. et ſic h⁰ dr̃ ter minare motum qđ ſeq̃tur terminũ q̃ immediate terminat motum vt ad calefactõnem aque ſeq̃t rarefactõ aq̃. raritas g⁰ nõ immediate terminat motum ſed ſeq̃tur motum. et iſto mõ omnia ꝑ dicamenta pñt terminare motũ. Quod patz ex emplariter primo de ſubstantia q: ſubstãtia ſeq̃ tur motum alteratõis embrionis. et relatio ſeq̃ tur motũ ad qualitatẽ ſicut qñ ſimilitudo ſeq̃t motum albefactõnis. et iterum actio et paſſio ſe quũtur motum calefactõnis. q̃a qñ aqua ẽſt cale facta tũc calefacit aliq̃d aliud poſitum in aqua Similit̃ est dicendũ de ſitu q: ſitus q̃nq3 ſeq̃tur motum localem ꝑtiũ in toto. ſimilit̃ habitus ſeq̃ tur motum localem veſtiũ circa corpus. Et ſilr̃ qñ ſeq̃tur motũ localem q̃ fit in tꝑe.

Arguitur Motus est de genere ſub ſtantie. ergo etiam ẽ in ali is ꝑdicamẽtis a tribus. Añs ꝓbatur q̃a motus est accñs. et accñs est in ſubstantia. ¶ Dñm ꝙ dupliciter aliq̃d ẽ in alio. Uno modo ſicut in ſb iecto. ⁊ ſic vtiq3 motus ẽ in ſubstantia. Alio mõ aliquid ẽ in alio ſicut in termino. et ſic motus ꝓ prie dictus nõ est in ſubstantia. q: ſubstãtia nõ terminat motũ ꝓprie dictũ intrinſece q̃uis poſ ſet ſeq̃ ſubstãtia ad motũ ꝓprie dictũ.

Arguit̃ In ſubstãtia ẽ ꝯtrarietas ergo ibi ẽ motus ꝓprie dict⁹. Añs ꝓ batur q: ꝑncipia ſubstãtiaꝝ ſũt ſubstãtie ⁊ ſũt cõtraria. ¶ Dñm ꝙ ꝑncipia ſubstãtie nõ ſũt cõ traria ꝓprie dicta. ſed ꝯtraria ꝯtrarietate cõiter accepta que ẽ int̃ priuatõem et habitum.

Arguitur Quicq̃d corrumpit̃ a ſuo ꝯtrario corrũpit̃ ſ3 ſubstã tia corrũpit̃ g⁰ a ſuo ꝯtrario corrũpit̃. ergo ẽ ibi vera cõtrarietas. ¶ Dñm ꝙ dupl̃r aliq̃d corrũ pit̃. Uno mõ ꝑ ſe et ſic qđ ſic corrũpit̃ a ſuo cõ trario corrũpitur. Et dr̃ ꝑ ſe corrũpi qđ immedi ate ab alio corrũpit̃ ſicut frigidum immediate corrũpit̃ a calido. Alio mõ corrũpit̃ aliq̃d ꝑ al terũ. q:. ſ. ipſius corruptio ſeq̃tur ad corruptionẽ alterius. et ſic non oꝫ ꝙ aliq̃d tñ corrũpit̃ a ſuo cõtrario. et ſic ſubstãtia corrũpitur. q: ſubstãtia corrũpit̃ ad corruptõem alicuius qualitatis q̃ ꝑ tinet ad eẽ corporis ipſi⁹ ſubstãtie.

Arguitur In ſubstãtia ẽ ꝑncipiũ cor ruptõnis. ergo ẽ etiam ibi corruptio ꝑ ſe. ꝯſequentia tenet q: ꝑncipiũ ẽ fru ſtra a quo nõ ſeq̃tur principiatũ. Añs ꝓbat̃ q̃a priuatio ẽ principiũ corruptõnis. ¶ Dñm ꝙ in ſubstãtia. i. in ꝑdicamẽto ſubstãtie manẽdo repi tur principiũ corruptõis aptitudinalis ſiue cor ruptibilitatis. q̃a h⁰ principiũ ẽ priuatio ſ3 nõ ẽ ibi principiũ actualis corruptionis. q: talis actu alis corruptio ẽ ex q̃litatibus. et iõ pt̃ eẽ aliqua ſubstãtia ꝑ ſe corruptibilis q̃ tñ ꝑ ſe nõ corrũpit̃ ſicut ptꝫ circa principiũ ꝑmi huius.

Arguitur Quicq̃d ẽ in effectibus h⁰ dꝫ etiã repiri in cauſis. ſ3 in accñtib⁹ repit̃ ꝯtrarietas. g⁰ etiã ĩ ſub̃a. Dñm ꝙ maior ĩtelligit̃ de illo qđ ẽ ꝑfectõis. q: ſi h⁰ re ꝑiat̃ in effectu tũc etiã dꝫ repiri in cã. ſ3 hec ꝯtra rietatẽ ẽ aliq̃d iꝑfectõis. cui ſignũ ẽ ꝙ in reb⁹ ꝑ fectis min⁹ inuenit̃ de ꝯtrarietate ſicut in ſubijs ſeꝑatis et in corꝑib⁹ celeſtib⁹. Qꝫ ãt ĩ ſubijs ⁊ in formis ſub̃alib⁹ nõ repiat̃ ꝯtrarietas pt̃ ſic ꝓba ri. q: ad hoc ꝙ aliq̃ ſũt ꝯtraria duo req̃runt̃. pri mo ꝙ ſit maxĩa diſtãtia ſm ꝯtinuũ ꝓceſſũ vni⁹ in alteꝝ et econtra. Scđa ꝯditio ꝙ tales forme ſuſcipiãt magis ⁊ min⁹. q: in tali cõtinuo exitu de vno t̃mino in aliũ oꝫ ꝙ plus capiatur de vno termino q̃ꝫ prius habebatur. ſed nullum illorum pt̃ inueniri in ſubstãtia nõ primũ quia q̃uis ſit cõtinuus ꝓceſſus a vegetatiuo in ſenſitiuũ ⁊ in tellectiuũ nõ potest tñ ecõtra naturalit̃ fieri ꝓceſſ⁹

ab intellectiuo i sensitiuū et vegetatiuū quod tñ sequitur ad cõtrarietatem. Secõm manifeste patet q2 substantie nõ suscipiũt magis ꝛ minus ꝛ sic nõ potest eẽ motus in substãtia etiam sꝫ vtrãqꝫ cõditõem dictam.

Arguitur In adaliquid est mot⁹ ergo nõ solum in tribus ꝑdicamentis. Antecedẽs ꝓbatur quia nulla forma realis potest alicui aduenire de nouo sine mutatõne. sed adaliquid potest alicui aduenire ꝛ est forma realis. ergo aduenit per motum. ¶ Dicendum q realis relatõ potest alicui aduenire ꝑ motum non sic q relatio intrinsece terminet motum. sed quia sequitur ad terminũ intrinsece acquisitum ꝑ motum. Et si dicatur aliqua relatio aduenit alicui sine omni motu. Dicendum q triplices sunt relatõnes quedã sunt relatõnes ſm dici ex parte vtriusqꝫ extremi que nõ addũt aliquam realem rem supra subiectum. sicut relatio eiusdem ad seipsum. Alia est relatõ realis ex ꝑte vnius extremi sicut est relatõ scientie ad scibile que relatõ est realis ex parte scientie et nõ ex parte scibilis. Alia est relatõ realis ex parte vtriusqꝫ extremi. sicut relatõ patris ad filium similis ad simile equalis ad equale. Tũc est dicendũ q in ꝑmis duabus relatõnibus nõ est incõueniens relatõnem alicui aduenire sine omni motu. quia ibi relatõ nõ est ens reale vel ex parte nullius extremi vel ex parte vnius tantũ. Sed in ẽcia relatõne potest aduenire alicui relatõ absqꝫ noua sui mutatõne. dũmodo in ipso preſuit fundamentum relatõnis. oportet tamen mutatõnem esse in altero extremo. exempli gratia. si plato longo tempore fuit albus tũc in ipso ẽ fũdamentum relatõnis. s. similitudinis. potest ergo in platone fieri similitudo ꝑ mutatõem sortis q̃ factus ẽ albus et prius fuit niger. Et ratõ istius est quia q̃uis in isto qui acquisiuit relatõnem sine sui mutatõne nõ est mutatõ facta nũc habet tamen fundamentum relatõnis quod fundamentum alr̃ acq̃siuit ꝑ nouã mutatõem.

Arguitur In actione ꝛ passione est contrarietas. ergo motus. ¶ Dicendum q actio et passio capiũtur dupliciter. Uno modo ſm se. et sic in actione ꝛ passione non est contrarietas nec etiam est motus. Alio modo accipiunt actio et passio ſm q fundantur in aliquibus qualitatibus. et sic in actõe ꝛ passione est motus et cõtrarietas. ꝛ ideo consueuit dici q in actione est extrinsece motus. et ꝑ modũ sequele. quia ad ꝯtrarietatẽ qualitatum sequitur etiam ꝯtrarietas actionũ quia calidi est calefactio et frigidi est frigefactio. Et sic etiã soluitur argumentũ quo posset argui q vnus motus sequitur ad aliũ motum. quia generatio sequit᷑ ad alteratõem. Dicendũ q hoc fit extrinsece ꝛ cõsecutiue et nõ intrinsece sicut ꝑus dictũ est.

Arguitur In q̃titate nõ est cõtrarietas. ergo ibi nõ est mot⁹. Añs patet in ꝑdicamẽtis. ¶ Dõm q q̃titas accipit᷑ dupl'r. Uno⁹ lop'te. i. ſm se ꝛ absolute i ꝓprio genere nõ cõꝑando eã ad aliqua corpa. ꝛ sic nõ est cõtrarietas in q̃titate quia contrarietas attendit᷑ penes maximũ ꝛ minimũ. Sed in q̃titate sic accepta nõ est maximũ nec minimũ quia et sic data quacunqꝫ q̃titate potest adhuc dari maior ꝛ mior. Alio modo accipit᷑ q̃titas ſm q cõpat᷑ ad corpa reꝝ naturaliũ et sic capit᷑ phisice ꝛ tũc in q̃titate est contrarietas ꝛ motus. et sic dicit aresto. in primo huius q entia naturalia sunt determinata ad maximũ ꝛ minimũ. ꝛ motus fit int᷑ hoc maximũ ꝛ hoc minimũ.

Arguitur In q̃titate solum est mot⁹ quia ibi solum ẽ maius et min⁹ ergo nõ in alijs ꝑdicamentis. ¶ Dõm q dupl'r dicit᷑ aliquid suscipere magis ꝛ min⁹. Uno modo extensiue. et tũc ꝓprie aliquid suscipit maius et min⁹ nominalit᷑. ꝛ sic solũ in q̃titate reperiunt᷑. Alio modo accipit᷑ magis ꝛ min⁹ intẽsiue et sic inuenit᷑ magis ꝛ min⁹ in qualitate q̃a vna qualitas est ꝑfectior alia qualitate q̃tũ ad modum essendi.

Arguitur In vbi nõ est motus. q̃a in relatõne nõ est motus. sed vbi est relatõ ergo ꝛc. ¶ Dõm q̃uis illi ꝑdicamẽto vbi cõiungat᷑ q̃dam relatio ſm dici tñ vbi non significat illã relationẽ sed quãdã entitatẽ realem in locato distinctã a loco. ꝛ illa entitas potest t᷑minare realem motum.

Arguit᷑ Motus localis ẽ de ꝑdicamẽto q̃titatis. ergo ꝯtinet᷑ sub motu qui ẽ ad ꝑdicamẽtũ quãtitatis. Añs ꝓbat᷑ quia t᷑minat᷑ ad locum q̃ est q̃titas. ¶ Dõm q q̃uis vbi denominat᷑ a loco nõ tñ t᷑minat᷑ intrinsece ad locũ. ratõ primi ẽ q2 locus ẽ notior q̃ vbi cãrũ a loco. sed ex notioribus nobis nos imponim⁹ noia. Ratio scd̃i ẽ q2 t᷑min⁹ non debet ꝑexistẽ motui sed debet acquiri per motum sed locus preexistit

motui locali ergo locus nō est termin⁹ motus localis. Sed vbi acquirit̄ p motum localez. vñ ꝯsiderādū q̄ n̄ sūt multa vbi i motu locali ſm actū q̄z alias essent multi motus locales ſm actum cū vbi in actu sit termin⁹ motus. sed solū sunt multa vbi ſm potentiam que nō sunt t̄mi motuū ſ; deserentia ad vltimū terminū. In cōtinuo autez motu locali est tantū vnū vbi vltimū terminās illum motum.

Arguitur Sunt multe circūscriptiones in vno motu locali. ergo sunt multa vbi in eodem motu locali. Dicēdum q̄uis ibi sunt multe circūscriptōnes tñ q̄a in illis nō est status iō nō fiūt vbi in actu ex ill' circūscriptōnibus. sed in potentia tantū. Vltima autē circūscriptio in qua est status facit vbi in actu et pfectum. vnde illa media vbi habēt se vt impfecta vbi deserentia ad vbi pfectū.

Arguitur Si deus moueret totum mundū localiter tūc mundus nō moueret̄ ad vbi. quia nō est aliq̄s locus extra mundū. et p ꝯn̄s nec vbi q̄ð cātur ex loco. Dōm q̄ si sic fieret tūc crearet̄ nou⁹ locus ad quem mūdus moueret̄. q̄uis nūc nō est aliq̄s locus extra mūdum posset tamen esse p diuinam potentiam.

Arguitur Augmentatō et diminutō nō sunt motus diuersarū spēꝝ. pbatur quia si fiet augmentatō ad longitudinem ⁊ diminutio a longitudine tūc t̄mini illorū motuū sunt vni⁹ spēi g° et mot⁹. Dicēdū ſm quosdam q̄ q̄titas magna et pua dupliciť pñt accipi. Vno mō ſm se ⁊ sic sunt vnius spēi sicut q̄titas triū pedum et decem pedū in longitudine. Alio mō accipiunt̄ p cōpationem ad numerum qui est in illis quātitatibus. et sic distinguūt̄ spē quia trinitas et denarius distinguuntur specifice sed illud nō videt̄ eē verū. quia tūc esset solū distinctō q̄titatis cōtinue ꝓpť q̄titatem discretā. Sed augmentatō et diminutio ꝓprie respiciunt q̄titatem cōtinuam. ergo nō distinguerēt̄ specie in ꝓprio genere q̄titatis cōtinue. Et ideo meli⁹ dicitur q̄ spēs accipitur dupliciť. Vno mō ꝓ natura specifica. et sic q̄titas magna ad quam est augmentatio et pua ad quā est diminutio non distinguūtur spē. Alio mō accipitur spēs ſm q̄ extendit se ad distinctōem ſm pfectum et imperfectum. et sic etiā augmētatō et diminutio distinguūtur spē. et sic etiam ipsaꝝ t̄mini ⁊ q̄ a t̄minis motus sic accipiat q̄nq̄ spēm patet ex eo q̄ð dictum est supra in eodem q̄ mediū cōpatum vni extremoꝝ habet rōnem alterius extremi. sed manifestū ē q̄ extrema motuū sūt ꝯtraria. g° vnū ⁊ idem quodāmō hz in se ꝯtraria. sed ꝯtraria dr̄nt spē. ergo idez est drn̄s a seipso spē. ergo mlťo magis pt̄ sumi distinctio specifica inter perfectum et imperfectum.

.8. Post hec autem dica

Postq̄ in primo tractatu posuit diuisionē mot⁹ in ptes subiectiuas h̄ ꝯñter vult determinare de vnitate motus et priusq̄ hoc faciat Premittit descriptōnes nouem terminoꝝ qui sunt simul. separatum. tangere. mediū. cōtinue moueri. cōtraria ſm locū. consequenter. habitū et cōtinuū. et hoc iō facit quia vtit̄ istis t̄minis in principio sexti vbi ꝓbat̄ q̄ ꝯtinuū nō est ex indiuisibilibus ꝯpositū cū indiuisibilia nō pñt esse ꝯiuncta i cōtinuo nec p modū cōtactus nec p modū ꝯñter se habentiū nec p modū cōtinuitatis. Sed iō q̄z arestō infra ꝓbat q̄ idem est motū esse vnū et continuū oportet ergo scire q̄d sit ꝯtinuū et quia ꝯtactum et ꝯñter presupponūtur a cōtinuo sicut ab inferiori. ideo etiā determinat de illis.

Simul quidē dicunt̄

Hic exequitur intentū diffiniendo illos t̄minos et primo diffinit simul et separatum. et ideo hoc facit quia principaliť intendit h̄ determinare de tangere. sed simul ponitur in diffinitōne tangere. g° prius determinādū est de simul. Dicūtur ergo eē simul que sunt in vno loco primo. i. ꝓprio Et p oppositū dicuntur sepata que sunt in alio et in alio loco. Et tāgere dicūtur quorum vltima sunt simul.

Arguitur Duo corpa nō pñt esse simul naturaliť ergo non sunt aliq̄ simul. Dōm q̄ duo corpa esse simul potest dupliciter intelligi. Vno mō ſm totū id ē ſm oēs dimensiones. et sic est impossibile duo corpora esse simul naturaliter. sicut ꝓbatum est prius in quarto libro de vacuo. Alio mō aliqua possunt esse simul ſm vltima. et sic quelibet partes duaꝝ q̄titatum pñt esse simul. quia duo vltima corpis. s. due supficies pñt esse simul. duo vltima supficierū sunt due linee et pñt esse simul. duo vltima lineaꝝ sunt duo puncta ⁊ pñt esse simul. ⁊ sic dicimus q̄ locus et locatū sūt siml'. quia supficies corpis locantis ⁊ locati nō drn̄t q̄ ad situ

Arguitur Duo corpa sunt simul ꝑm totum. quia simul sunt in vna domo. ¶ Dōm ꝙ duo corpa nūꝗ pn̄t dici simul ꝓprie loq̄ndo de simul sicut ꝑus diffinitū ē quia nō sunt in vno loco ꝓprio sed bn̄ sunt i vnō loco cōi. et hoc est im ꝓprie simul eē. quia si hoc sufficeret ad eē simul tūc oīa pn̄t dici simul que concludūt in celo. Ex eodem nō dicūtur aliqua simul tpe. quia tūc etiā multa pn̄t dici sil' tpe.

Arguitur Aresto. dicit ꝙ mouēs et motū sunt simul ⁊ illa sē corpa. ergo duo corpa pn̄t esse simul in vno loco ¶ Dōm ꝙ sil' capitur dupl'r. Vno mō ꝑm ꝙ significat indistantiā. et sic dicūtur illa simul q̄ nō habent aliqḋ medium. quod facit ea distare. et sic capit arest. sil' in septimo hui⁹ quo mō mouēs et motū sunt sil'. Alio mō dicūtur sil' que sunt in eodem loco ꝓprio. et sic capit hic.

Medium vero in qḋ.

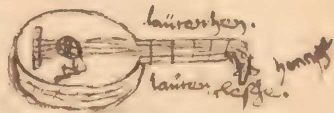
Hic diffinit mediū qḋ ponit in diffinitōe ipsi⁹ cō seq̄nter. dicēs ꝙ mediū est illud in qḋ ꝑmū aptū natū est ꝑuenire illud qḋ ꝯtinue mutat ꝑm naturā ꝙ̄ in vltimū terminū motus. et sic vbi ē mediū ibi inueniūtur tria. s. duo extrema et mediū qn̄qꝫ tn̄ inter duo extrema sunt multa media sicut inter albū et nigrū.

Arguitur Sūt multa media in que nō ꝑuenit ꝑ motum sicut mediū syllogismi ⁊ mediū i numeris ¶ Dōm ꝙ hic nō diffinit mediū generalit' acceptū. q2 sic inuenit mediū in syllogismis et numeris. sed diffinit mediū sp̄ealiter acceptū ꝓ medio phisico in motu. quia sic necesse est primo mediū attingere ꝙ̄ vltimū terminū.

Arguit Qn̄qꝫ ꝓcedit de t'mino in terminū absqꝫ medijs vtꝫ in tinctura pannoꝝ vbi ꝓcedit ab albo in nigrū ꝑ vnū mediū. s. rubeum ¶ Dōm ꝙ ista diffinitio magis intelligitur de medio in motu locali q2 ibi oportet oīa media necessario ꝑtrāsire. Etiam pt intelligi de motu alteratōnis si fiat ꝑm naturā vt in fructibus. natura em̄ ꝓcedit in cerusis de albo in viridē colorē de viridi in glaucū de glauco in rubeum de rubeo in nigrū

Continue autem mo.

Hic ꝯn̄ter ondit qḋ est cōtinue moueri q2 ponit in diffinitōne medij. Vn̄ continue moueri ē qn̄ in motu nihil aut paucissimū deficit rei non tēpis Pro intellectu hui⁹ sciendū ꝙ ad hoc ꝙ mot⁹ sit cōtinu⁹ duo requirūtur. ꝑmo ꝙ nō sit aliqua int'ruptio in tpe. i. ꝙ tp̄s sit cōtinuū. scḋo ꝙ non sit int'ruptio i magnitudine siue in spacio supra qḋ fit motus. Est tn̄ drn̄a in istis conditionib⁹ ista scꝫ quia si aliq̄d deficiat de tpe tūc omnino impedit continuitas motus. sed si motū deficiat in cōtinuitate magnitudinis supra quā fit mot⁹ nō impedit ꝯtinuitas eius. q2 ille motus sonatōnis est cōtinu⁹ vbi post ypatim. i. post cordā h̄ntem lenē sonū tangit vltima corda. et hoc est qḋ dicitur ꝙ in ꝯtinuo motu nō pt aliq̄d tpis deficē ꝙ̄uis motū pt deficere in magnitudine. sicut aliq̄s ꝑ passus ambulās ꝑ aliquā viā ꝯtinuo tpe non tangit oēs ꝑtes ꝯtinuas spacij siue magnitudinis et tn̄ d2 motus ꝯtinuus q2 nihil tpis deficit

Contraria autē scḋm

Hic diffinit cōtraria ꝑm locū. et hoc ideo q2 si inter loca nō est ꝯtrarietas sic nō est motus localis cū motus sit int' ꝯtraria. et tollit ipm quod ē cōtinue moueri. dicit ergo ꝙ ꝯtraria ꝑm locū dicūtur que plurimū. i. maxime distant ꝑm lineam rectam. quia distantia ꝑm lineā circularem. non est certa nec maxima quia potest dari maior, q2 si int' duo pūcta trahat circulus tūc ille pt sēper et semꝑ esse maior.

Arguitur Ex ista diffinitōe sequeret ꝙ solum motus elemētoꝝ haberet ꝯtrarietatē. q2 ille hꝫ maximā distantiā ꝑm lineam rectā. ¶ Dōm ꝙ illa distātia ꝑm lineā rectam nō debet intelligi de distātia simpliciter dicta. q2 tūc motus istoꝝ inferioꝝ nō haberet maximā distantiā. ꝫ debet itelligi ꝯparatiue ꝯparando motores ad mobilia.

Consequenter autē.

Hic diffinit ꝯn̄r et vult ꝙ ꝯn̄ter dicūtur qn̄ vnū est post aliud int' que nihil mediat eiusdē generis et sic ad ꝯn̄ter duo requirūtur. ꝑmo ꝙ ipm qḋ dicit' ꝯn̄ter sit post aliud. et iō vnū non est ꝯn̄ter ad duo. hoc āt ꝯtingit vel ꝑm positōez sicut vnū corpus ē post aliud. vel ꝑm spēm sicut vn⁹ numerus ē post aliū. vel ꝑm dignitatē sicut miles est post regē. vel ꝑm ꝯgnitōem sicut hō est p⁹ animal. Scḋo requirit' ꝙ inter ipm et illud qḋ dicitur ꝯn̄ter nihil mediat qḋ sit eiusdem generis. et iō due dom⁹ dicūt' hr̄e se ꝯn̄ter vbi n̄ mediat aliq̄

alia domus licet aliquid aliud mediet sicut ho-
mo vel azinus.

Queritur ut⁹ vnū sit ɔ̄ñr ad duo ·Dōm
ꝙ ñ qꝛ q̄uis scd̄a ɔditio ɔuenit
vni qꝛ inť vnū et duo nihil mediat eiusdē gene-
ris·nō tñ sibi ɔuenit pͥma·qꝛ vnū nō est p⁹ duo
et ideo duo dicūť ɔ̄ñter ad vnū et tria ad duo·

Habitum autem est·

Hic diffinit habitū quod est spēs ipsius ɔ̄ñter·di
cens ꝙ habitum est qd̄ est ɔ̄ñter cū tangit·habi
tum ergo supaddit ɔ̄ñter ɔtactū·et ideo inť habi
ta nihil debet mediaȓ neq̄ȝ eiusdē generis neq̄ȝ al
terius generis·Et ex illis ɔcludit ꝙ oē medium
est inter ɔtraria et hoc id̄·ex quo mediū semꝑ est
in motu vt dictū est·ȝ motus ē inť ɔtradictoria
vel ɔtraria·et qꝛ inť ɔtradictoria nō est medium
ergo mediū est solū inť ɔtraria·

Continuū quidē ha·

Hic manifestat aliū terminū principaliť intētū
scȝ qd̄ sit cōtinuū·et vult ꝙ ɔtinua dicūtur quo-
rū vltima sunt vnū·qd̄ pbat ex noīe cōtinuita-
tis·qꝛ ɔtinuū dr a cōtinuādo siue ab vniēdo·est
ergo cōtinuatio in his que hñt vltima vnū·Pa
tet etiā idē ex ordine cōitatis istoꝝ terminoꝝ qꝛ
sicut ɔtactū addit supra ɔ̄ñter simultatē ita con
tinuū addit supra ɔtactū vnitatē·qꝛ cōtinua sūt
quoꝝ vltima sunt vnū·id̄ ex quib⁹ nō est natuȝ
fieri vnū illa non pñt adinuicē ɔtinuari·fit eñ
diuersimode vnū ex multis·qñq̄ȝ ꝑ implantatio
nem sicut surculus inseriť arbori·qñq̄ȝ ꝓpter natu
ralem generatōem sicut ram⁹ arbori·

Et si quidem conti·

Hic ɔ̄ñter compat ista tria adinuicē·s·ɔ̄ñter con
tactum et continuū·et vult ꝙ ɔ̄ñter est pͥus via
generationis deinde ɔtactū deinde ɔtinuū·et om
ne cōtinuū est ɔtactū·et oē ɔtactū est ɔseq̄nter·ȝ
nō econtra·Addit eñ ɔtactū supra ɔ̄ñter simul-
tatē et ɔtinuū addit supra ɔtactū vnitatē·qꝛ il-
la sint cōtinua quoꝝ vltima sunt simul et vnuȝ
habent eñ se sicut supius et inferius·

Quare si ē vnitas et·

Concludit quoddā correlariū ex di⁻is·et est ꝙ si
vnitas ⁊ pūctus sunt sepata ſm esse a materia
adhuc vnitas nō erit pūctus qd̄ pbat duab⁹ rō-
nibus·quaꝝ prima est quecūq̄ȝ sunt eadē vna cō

ditiō repitur in vtrisq̄ȝ·sed alia ɔditō repitur in
pūctis·s·cōtactus·qꝛ duo pūcta pñt se tangere q̄
sunt extrema lineaꝝ·et ē alia ɔditio in vnitati-
bus·s·ɔ̄ñter qꝛ in numeris vnū ē prius alio ſm
ordinē·et id̄ inť ea nihil mediat eiusdē generis·ñ
autē tangūt se·qꝛ nō sunt extrema q̄ṫitatis cō
tinue·Scd̄a rō stat in hoc inť duo pūcta necesse
est mediaȓ aliqd̄ mediū·qꝛ linea mediat inť duo
pūcta sed inť duas vnitates ñ est necesse esse ali
quod medium·

Arguitur Dictū est pͥus ꝙ duo puncta se
tangūt·sed q̄ tangūt se nō hñt
mediū·Dōm ꝙ duo pūcta accipiūtur duplici
ter·Vno mō ſm ꝙ repiunť in vna linea·⁊ sic im
possibile ē pūcta se tangē absq̄ȝ medio·sicut patȝ
sexto hu⁹·Alio mō accipiūť duo pūcta in diuer
sis lineis put sūt termini diuersaꝝ lineaꝝ·et sic
pñt se duo pūcta tangē·exempli grā·si q̄s yma
gineť lineā cadere ꝑ aerē et aquā cōtinue·tunc
in ɔtactu aeris et aque pūctū ipsi⁹ aeris i linea
aeris tāget punctū aque in linea aque·

Vnus autem motus

Postq̄ȝ pͥmisit aliquas diffinitōes valentes sibi
in seq̄ntibus·Cōseq̄nť determinat de vnitate ⁊ di
uersitate motuū·et qꝛ ɔtrarietas ē spēs diuersi-
tatis·etiam postea deťminat de ɔtrarietate mo
tuū·Circa primū distinguit triplicē vnitatē ipsi⁹
motus·et vult ꝙ quādoq̄ȝ motus dr vn⁹ genere
quādoq̄ȝ vnus spē et quādoq̄ȝ vn⁹ numero·Ille
autem motus dicūtur vnus genere q̄ terminať
ad idem genus p̄dicamētale sicut augmētatō et
diminutio ad q̄ṫitatē·et calefactio et frigefactio
sunt vnus motus genere·quia ťminātur ad q̄li
tatem·Itē motus localis rectus et circularis sē
vnus genē·qꝛ termināť ad vnū p̄dicamētū·s·vbi·

Arguitur Corruptibile et incorrupti
bile dnt plus q̄ȝ genere·ȝ
motus circularis ē incorruptibilis·et motus re-
ctus est corruptibilis ergo ⁊c·Dōm ꝙ genus
accipitur dupliciť·Vno mō ꝓ genere phisico qd̄
est materia vel subiectū·et sic est veꝝ ꝙ corrupti
bile et incorruptibile differūt plus q̄ȝ genere q̄a
materia et ideo ē alia materia corpoꝝ celestium
et inferioꝝ·Alio mō accipiť genus ꝓ genē lo-
co siue p̄dicamētali·et sic corruptibile et icorrup
tibile sunt vni⁹ generis·quia possunt esse de vno
predicamēto·sicut corpus celeste et corpa inferio
ra sunt de predicamēto substātie·⁊ motus celi ⁊

motus locales recti ſunt de predicamento vbi.

Specie autem vnus.

Hic oſtendit q̄ motus dicūtur vnus ſpē. Et vult ꝙ illi dicūtur vnus ſpecie q̄ terminātur ad vnā ſpēm ſpecialiſſimā. ſicut motus dealbationis eſt eiuſdem ſpēi cum qualibet dealbatōne. quia albū ē ſpēs ſpēaliſſima. ē tn̄ verū qḋ ſm q̄d mot⁹ dicūt vnus ſpē q̄ ſunt ad vnā ſpēm ſubalēnā ſicut motus albeſactōis et nigreſactōis qui t̄mnantur ad colorem. nō tn̄ ſunt ſimpl̄r vnus ſpē ſicut nec ſpēs ſubalēna ē ſimpl̄r vna ſpēs.

Dubitabit autem ali

Hic mouet vnā dubitatōem circa dicta. ſ. vtrum plures motus q̄ ſunt ab eodē ad idē ſunt vnius ſpēi. et videt ꝙ ſic qꝛ ad motū vnius ſpēi requirit termin⁹ vnius ſpēi. Arguit tn̄ ꝙ nō qꝛ tūc mot⁹ rectus et motus circularis eſſent eiuſdē ſpēi. q̄a pn̄t eſſe ad vnū terminū nō ſolū vni⁹ ſpēi. ſꝫ etiā eiuſdem numeri. ſed hoc ē incōueniēs ergo nō eſt ſemꝑ vnus motus ſpē qn̄ idē mobile mutatur ab eodem ad idem.

Aut determinatum ē

Hic ſoluit dubitatōem dicēs ꝙ ſi multotiēs aliquid mutat ab eodem ad idē ſm ſpaciū eiuſdem ſpēi tūc eſt vnus motus ſpē. exēpli grā. qn̄ aliqḋ ſepe mutat ſm ſpaciū rectū ad vnū terminū tūc motus eſt eiuſdē ſpēi. ſꝫ qn̄ mutat ab eodē ad idē ſm ſpaciū alterius ſpēi. ſicut ſunt ſpaciū rectum et circulare tūc motus ſunt alterius ſpēi. Vn̄ ad hoc ꝙ motus ſit vni⁹ ſpēi tria requirūt. Primū ꝙ illoꝝ motuū t̄min⁹ ſit ſpēs ſpēaliſſima. Scḋm ꝙ ſpaciū ſit eiuſdem ſpēi. et iḋ motus ad eūdem terminū ꝑ lineam rectā et ꝑ lineā circularē ſunt diuerſaꝝ ſpēꝝ. Terciū ꝙ ſint ab eiſdē principijs et iḋ motus ignis ſurſum et motus terre ſurſuꝫ nō ſunt vni⁹ ſpēi. qꝛ q̄uis ſunt ad eūdem t̄minū etiā numero et etiā ꝑ ſpaciū eiuſdem ſpēi. nō tn̄ ſiūt ab eiſdem p̄ncipijs. qꝛ motus ignis ſurſuꝫ eſt ex p̄ncipio naturali. ſꝫ motus t̄re ſurſum eſt a p̄ncipio violento. et illā tertiā ꝯditionē areſt. cōprehendit implicite ſub p̄ma. qꝛ in oi motu termini correſ̄pōdēt p̄ncipijs. ſi g⁹ t̄mini ſūt vnius ſpēi oportet etiam p̄ncipia eſſe vni⁹ ſpēi.

Arguitur

Termin⁹ dat ſpēm motui. ſꝫ hic eſt vnus t̄minus qn̄ aliquid mouet ꝑ ſpaciū circulare et rectū. ergo motus erit vnius ſpēi. Dōm ꝙ q̄uis in alijs motib⁹ ſit ē ꝙ ſpēs ſumit a t̄mino ad quē tn̄ tn̄ in motu locali etiā circūloq̄mur ſpēm ex ſpacō ⁊ ex termino ad quē. Cuius rō eſt. qꝛ in alijs motib⁹ ſpaciū habet ſe ad motū ꝑ accñs. ſꝫ in motu locali ſpaciū habet ſe ad motū ꝑ ſe. qꝛ oꝫ illū motum fieri ſupra ſpaciū. et iō motus rectus et circularis dr̄ñt ſpē etiam ſi habeant eūdeꝫ t̄minū. Ex q̄bus vlterius elicitur ꝙ motus volatōis volutatōis ambulatōis et natatōis ſunt vnius ſpēi. ſi fiant ſm ſpaciū vnius ſpeciei. qꝛ q̄uis differant ſm p̄ncipia et organa illa tn̄ organa nō dant ſpēm motui. qꝛ alia organa requirūtur ad natatōem q̄ volatōnem. 9

Simpliciter autem.

Hic oñt quis motus dr̄ vnus numero. et vult ꝙ tria reqruntur ad hoc ꝙ motus ſit vnus numero. ſ. vnitas mobilis vnitas tēpis et vnitas forme ſm quam eſt motus. Cuius rō eſt quia motus eſt accñs. ſed omne accñs habet numerum a ſuo ſubiecto. ergo ad vnitatē motus req̄ritur vnitas mobilis. Et ſimiliter tempus interuptum etiam impedit vnitatē motus. qꝛ eſt menſura motus. Alia etiā forma facit aliam vnitatē mot⁹. Excludit etiam areſto. duos mōs vnitatis ipſi⁹ mobilis qui nō ſufficiūt ad h⁹ ꝙ motus ſit vn⁹ numero. Primus eſt vnitas mobilis ſm accñs ſicut choruſcus et album ſunt vnū numero. ſꝫ per accidēs. et ideo motus choruſci et motus albi nō ſūt vnus motus ſm numeꝝ. qꝛ motus choruſci eſt motus localis. ſed motus albi eſt nigreſactio. Scḋs modus eſt vnitas mobilis ſm gen⁹ vl ſpeciem et nō ſm numeꝝ. Req̄ritur eñ ad vnitateꝫ numeralem motus ꝙ mobile ſit vnū numero.

Socratē āt ſcḋm alte

Interponit quādam dubitatōnem vtꝝ. ſ. eſt vn⁹ motus numero qn̄ vna forma bis acquirit ſicut ſi quis bis ſanetur de optalmia. i. īfirmitate oculoꝝ. et circa hoc mouet quādam aliā dubitatōeꝫ vtꝝ vnū et idem accñs ꝯtinue ꝑſeuēt in eodē ſubiecto. et quibuſdam videt ꝙ nō ſqꝛ eraclitus opinabatur ꝙ nō eſſꝫ vna forma de mane et de veſpere in eodem ſubiecto ꝓpter ꝯtinuā mutatiōem reꝝ. Hanc āt dubitatōnem areſto. hic nō ſoluit ꝓpter duo. primo q̄a ſolutō iſtius ſpectat ad metaphiſicuꝫ qui habet determinare de vno et multo ſcḋo iō quia iſta dubitatio innititur falſo fūda

mento. s. q res sunt in continuo motu. et nihil vnq̄ quiescat. quod reprobatur octauo huius vbi aresto. ponit diuisionem circa dispositōem ētiū.

Eadem enim ratio ē.

Hic determinat veritatem circa pmā dubitatōem et vult q si motus sit vnus numero. necesse est terminū ad quē esse vnū numero. n̄ tñ hoc conuertitur. qr nō necesse ē q si termin⁹ ad quē est vn⁹ numero q etiam motus sit vn⁹ numero. sed preter hoc reqritur q ille termin⁹ vnus numero acquiratur absq interruptōe temporis. quia nisi sic cōtingeret vnū et idem multotiēs corrūpi quod est impossibile. Dz igitur p solutōe qstionis q si qs bis sanet de optalmia nō est idem motus. s; sūt duo motus. qr talis forma nō acquiritur continue in tpe sed p interruptōem. Considerādū etiā ē q ex isto textu elici pt q si res aliqua p motum producatur tūc illa res nō pt esse vna que est prius corrupta et postea genita. quia est interruptō in tpe sed si aliqua res sine motu producatur. s. p creationem tūc vna res numero pt reproduci. sicut patz in resurrectōne mortuoꝝ que fit sine motu p potentiam diuinam.

Quoniā āt cōtinuus.

Hic pbat aresto. qd prius dixit. s. q tria reqrūt ad vnitatez numeralē motus. s. vnitas mobilis tpis et forme sm quā est motus. et hoc pbat sic quia motum esse vnū est motum esse cōtinuū. qd patet ex tribus modis capiendi vnū. qr mot⁹ nō dicitur vnus indiuisibilitate nec rōe ergo continuitate. sed ad cōtinuitatē motus ista tria reqruntur. Primo requirit q forma sit vni⁹ spēi sm quā est motus. quia diuersa sm spēm nō pnt cōtinuari cū continua sunt quoꝝ vltima sunt vnū que aūt sunt diuersaꝝ spērum nō habent vltima vnū. Scdō requirit vnitas subiecti sm numerū quia diuersa subiecta pnt se bene habere cōtere. s; nō continue. Tercio requirit vnitas tpis quia si interueniat quies. impeditur vnitas mot⁹

Amplius autem dr̄.

Hic ponit duos scdarios mōs vnitatis mot⁹. et dicūtur secūdarij quia nō spectant pprie ad ipsā vnitatem motus. sed ad modū vnitatis motus quia ad pfectōem vnitatis motus. Primus est q motus dr vnus quia pfectus. sicut etiaz in aliis rebus totum et pfectum ptinent ad ratōem vnitatis. Et rō istius est quia vnū pt dupliciter accipi vel vnitas pt dupliciter attēdi. Uno modo sm q̄titatem. et sic sufficit sola continuitas ad vnitatem. Alio mō pt capi sm formā substantialem que est pfectio totius. et sic dr aliqd vnuz qr pfcm̄. et isto mō motus dr vnus qui ē ppe terminū ad quem. qr ibi motus capit suam pfectōem q̄tum ad modū essendi.

Amplius aliter pret.

Ponit scdm modū scdariū vnitatis motus. et ē q motus dr vnus quia regularis et vniformis et hoc iō quia motus regularis ē magis vn⁹ q̄ difformis et irregularis. ergo in illo motu deficit magis vnitas q̄ in motu regulari. exempli grā ille mot⁹ q fit p spaciū rectū et circulare ē mi⁹ vn⁹ q̄ ille qui fit p spaciū circulare tm̄ vel rectū tm̄. Et p intellectu illius aresto. cōit in quibus motibus inuenitur regularitas et irregularitas. et vult q in omni specie motus inuenit regularitas et irregularitas. Sūt tñ duo mōi irregularitatis sm ares. primus ē ex pte rei. i. spacij. et sic motus dr irregularis vbi spaciū est distinctū sm rectum et circulare. qr vna ps est recta et alia circularis. et tūc irregulare extenditur ad difforme. Alio mō dr motus irregularis ex pte modi motus. s. ex pte temporis. et hoc cōtingit quādo nō ē eque velox p totum tempus sicut fit i motu grauium et leuiū. qr talis motus ē velocior i fine. Ex quo pt capi drña inter regulare et vniforme sm q pprie accipiūtur. qr regulare in motu accipit ex pte tpis. et iō ille motus dr regularis qui est eque velox p totū tps. sed motus dr vniformis ex pte spacij qn spaciū est dispositū sm figuram vni⁹ speciei. et iō aliqs motus est regularis qui nō est vniformis et ecōtra. motus em̄ grauiū et leuiū est vniformis qr fit p lineam rectā tm̄. qr ex pte spacij non est defectus nec ex parte ptiū mobilis. sed nō ē regularis. quia ē velocior in fine q̄ pncipio. motus āt celi ecōtra ē regularis sed nō vniformis. quia eque velox est p totū tempus. ergo est regularis. sed tamen partes celi circa medium celi velocius mouētur q̄ partes circa polos. ergo in illo motu non est vniformitas pprie loquendo.

Unde neq; sic motus

Hic concludit ex predictis duo correlaria quorū primū est q velocitas et tarditas non sunt dif

ferentie specifice nec species motus. quod sic probat quia nulla differentia cõseq̃tur oẽm speciem alicuius generis. ꝫ sicut dictũ ẽ velocitas et tarditas ꝯsequitur omnẽ spẽm motus. ergo nõ sũt drñe motus. Secũdm correlariũ ẽ velocitas et tarditas nõ sunt idem ꝙ grauitas et leuitas. quia grauitas habet se ad vnam determinatam spẽm motus. s. ad motum deorsum et leuitas ad motum sursum. sed velocitas et tarditas respiciũt quãlibet spẽm motus indiñter.

Vnus quidem igitur

Hic ꝓbat quod prius dixit. s. ꝙ motus irregularis est minus vnus ꝙ̃ regularis. et hoc sic ꝓbat omne illud quod est minus tale est minus tale ꝑ admixtionem contrarij. sed motus irregularis est minus vnus ꝙ̃ regularis. ergo habet aliquid de multitudine. quia habet aliquid de cõtrario. ex quibus concluditur finaliter ꝙ diuersi motus ꝫm speciem non possunt cõtinuari. et sic motus cõpositus ex diuersis motibus ꝫm speciem nõ potest dici regularis.

Queritur

Utrum tria requirantur ad vnitatem numeralẽ motus. Dicendum ꝙ sic. Ratõ est quia mot⁹ est accidens. et accidens habet numerũ a suo sũbiecto. ergo primo requiritur vnitas mobilis. Secũdo motus est de numero continuorũ. et ex hoc adhuc duo requirũtur ad vnitatẽ motus. ꝑmo vnitas forme et in motu locali vnitas spacij a quo est vnitas forme motus localis. Tercio req̃ritur vnitas temporis. sicut eñ ad vnitatẽ rei mensurabilis requiritur vnitas mensure sic ad vnitatẽ motus requiritur vnitas temꝑis. Est tamen considerandum ꝙ vnitas temporis non causat vnitatem motus. sed solum a posteriori indicat vnitatem motus. vnitas autẽ mobilis est ꝓprie causa vnitatis numeralis motus.

Arguitur

Quãdocꝫ motus est vn⁹ vbi nõ est vnitas temꝑis quia duo motus ad alterutrũ possunt esse vnus in diuersis temporibus in eodem mobili in numero. Dicẽdm ꝙ q̃uis sit vnus spẽ non tamen est est vnus numero si fiat in diuersis temporibus. Deinde arguit nõ requiritur etiã vnitas termini ad quem ad vnitatem motus. ꝓbat q2 sepe fit motus ab albo in nigrum ꝑ multos medios colores qui tamen est vnus motus q̃uis fiat ꝑ multos terminos. Dicẽdm ꝙ dupliciter cõtingit ꝓcedere de extremo colore in extremũ per medios. Uno modo sic ꝙ i medijs fit status. et sic tales motus sunt diuersi spẽ. q2 hñt ẽminos specifice distinctos. Alio modo contingit ꝓcedere de extremo in extremũ sic ꝙ in medijs nullus fit status sed fit continu⁹ processus. et tũc medij colores ñ habent ratõem terminorꝫ sed mediorꝫ ipsum subiectum ad vltimũ terminũ motus deferentiũ. et sic est vnus motus numero.

Arguitur

Aresto. octauo phisicorꝫ accipit vnitatẽ motus ex vnitate mouentis. ergo male hic pretermittit illum modum. Dicẽdm ꝙ motus accipitur dupliciter. Uno modo ꝫm suam naturã absolute. et sic motus nõ habet aliquã vnitatẽ vel distinctõem ex mouente. quia sic capiendo motum mouens est sibi totaliter extrinsecum. Alio modo accipitur motus ꝫm ꝙ stat sub intentõe mouentis. i. ꝫm ꝙ habet aliquid causaẽ in mobili. et sic habet etiam vnitatem a mouente. sicut quodlibet instrumentũ habet vnitatem vel diuersitatẽ ꝑ comparatõnem ad principale mouens. et sic capitur octauo huius.

Arguitur

Si aliquod animal puta canis ꝓijciatur ab alto loco et moriatur in medio tũc est vnus motus numero. et nõ est idem mobile quia nõ est idem canis numero. Dicẽdm ꝙ argumẽtum presupponit falsum. s. ꝙ est vnus motus numero. sunt enim ibi duo motus cõsequẽter se habentes. et hoc ꝓpter diuersitatem mobilis quia canis mortu⁹ est aliud mobile ꝙ̃ canis viuus. et q̃uis tempus ẽ continuũ hoc tamẽ non sufficit ad vnitatem numeralem motus. sed requiritur ꝑemptitas mobilis. Est tamen considerandũ ꝙ quidam dicunt vnam formã substantialem manere in generato et corrupto. s. formã corporeitatis. et illo stante nõ est incõueniens dicere ꝙ sit idem motus numero. quia est idem mobile numero. sed hoc ẽ impossibile. sicut ꝓbatur primo de generatõne et secũdo de anima. quia nõ potest eadem forma manere in genito et corrupto. Etiam sic nõ fieret resolutio vsꝫ ad materiam primam. et sic nõ corrumperetur res simpliciter. sed ꝫm quid. Similiter dicendum est de virga pro media parte arida et pro media parte viridi. quia i motu talis virge nõ est motus vnus cum sint duo mobilia sed sunt duo motus qui tamen incipiũt et terminantur in eodem tempe.

Arguit Duo corpora dura nō possunt se tangere sine medio·si ergo i virga ꝑ vna pte arida et ꝑ alia viridi eēnt duo corpa tūc tangerent se ꝑ mediū quod non videt ¶ Dōm ꝙ ibi est mediū·s·humor aq̄us·quia vita cuiuscūq; animati cōsistit in quodam calido et humido·

Amplius autem de

Postꝙ determinauit de vnitate mot⁹ iaȝ intendit ꝓsequi de diuersitate motus·et quia in genere loquendo diuersitas potest sumi in motibus ex vnitate·cum tot modis dicatur vnū oppositoꝝ quot modis ⁊ reliquū ideo nō determinat de diuersitate motus in genere sed de quadā specie diuersitatis·s·de contrarietate · Et circa hoc distinguit q̄nq; modos quibus potest alicui videri ꝙ motus sunt adinuicem cōtrarij· Si g⁹ motus sunt cōtrarij adinuicem hoc ꝯtingit vno q̄nq; modoꝝ· Vel quia ꝯtrarietas attēditur penes accessum ⁊ recessum ab eodem termino sicut si diceremus ꝙ motus ab esse ꝯtrariatur motui qui est ad esse· Vel sumitur contrarietas mot⁹ penes cōtrarietatem terminoꝝ a quibus· Vel sumit̄ cōtrarietas motus penes ꝯtrarietatē terminorum ad quos·vt si diceremus ꝙ motus ad album cōtrariatur motui in nigrū· Aut accipit̄ cōtrarietas motus ꝑm cōtrarietatem termini a quo per ordinem ad t̄minū ad quem·sicut si diceremus ꝙ motus ab albo cōtrariatur motui qui est in nigrū Aut accipit̄ cōtrarietas motus ꝑm cōtrarietatem tam terminoꝝ a quibus q̄ꝫ terminoꝝ ad quos·vt si diceremus ꝙ motus ab albo in nigrū cōtrariat̄ motui qui est de nigro in album·et q̄a nō contingit alio mō motus adinuicem contraponere necesse est ꝙ vno istoꝝ modoꝝ vel plurium sumatur cōtrarietas·

Est autem qui quidē

Hic excludit duos ꝑdictoꝝ mōꝝ·s·q̄rtū et scōm et quartus fuit ꝙ cōtrarietas sumitur ꝑm ꝯtrarietatem termini a quo ꝑ habitudinē ad terminū ad quem·et ꝙ ille modus nō est ꝯueniens ꝓbatur quia idem nō est contrariū sibiipsi cū contraria debent maxime distare·sed est idem mot⁹ qui est ex contrario in cōtrariū sicut est vn⁹ motus qui est de sanitate in egritudinē·sed est differens rōne·q̄a quādo dicitur motus esse ex sanitate ē habitudo ad terminū a quo·et q̄n dicitur in egritudinem est habitudo ad t̄minū ad quem·

Neq; quiē ex contra·

Excludit scōm modum·s·ꝙ nō potest capi ꝯtrarietas motuū penes cōtrarietatem terminoꝝ a quibus· Et ad hoc ponūtur tres ratōnes·prima est illi motus qui in idem tendūt nō sunt cōtrarij·sed motus qui incipiūt a contrarijs terminis quādoq; in idem tendūt·ergo non sunt contrarij minor patet quia quādoq; est motus ab albo et a nigro et terminātur in rubeū· maior patet q̄a cōtraria maxime distant ergo nō possunt terminari in idem·

Sed magis in cōtra·

Scōa ratō nihil denominatur ab eo quod ab eo remouetur sed termini a quibus remouent̄ a motu·ergo penes tales terminos non debet motus denominari· Maior patet quia denominatio fit a forma inherente·quod autē abijcitur nō inhēt Minor patet q̄a omnis termin⁹ a quo in motu abijcitur· Tercia ratō ab eodem a quo aliq̄d recipit speciem etiam recipit cōtrarietatem·quia cōtrarietas est differentia ꝑm speciem decimo metaphisice·sed motus nō recipit speciem a termino a quo·igitur etiam nō debet capere cōtrarietatē a termino a quo·sed a t̄mino ad quem.

Reliquitur ergo qui·

Hic concludit duos modos positos in ista diuisione tāq̄ veros ex quibus cōtrarietas sumitur scȝ terciū et q̄ntum·t̄tius fuit ꝙ contrarietas sumitur ꝑm cōtrarietatē terminoꝝ ad quos· Quītus fuit ꝙ contrarietas in motu sumeretur taȝ penes contrarietatem terminorum a quibus q̄ꝫ ad quos· Et addit ꝙ isti modi sunt vnus mod⁹ subiecto·sed differūt ratōe quia quod in vno modo·s·quinto ponitur explicite·hoc in tercio ponit̄ implicite·quia contrarietas terminorū ad quos implicat cōtrarietatem t̄minoꝝ a quibus· Et qr posset quis dicē ꝙ ista ꝯclusio est incōueniēs·q̄a dimittit vnū modū accipiēdi cōtrarietateē scȝ penes accessuȝ et recessum ab eodem t̄mino· R̄ndit phs ꝙ ille modus valet ꝓ ꝯtrarietate mutationū et non motuū·

Quoniam aūt diffe·

Hic cōcludit quo mō ꝓprie accipiēda est ꝯtrarietas in motu·et intendit ꝙ ꝓprie ꝯtrarietas acci

pieda ē ſm ꝯtrarietatē vtroꝝꝗ ͭminoꝝ·et hͦ ꝓbat rōne et inductōne·Rōne ſic cōtrarietas ſumēda ē ſm ꝓpriā et ſpecificā rōem eoꝝ q̄ ſunt cōtraria·et hoc pꝫ ex diffinitōe ꝯtrarioꝝ·qꝛ contraria ſolū ſunt ſpēs ſub eadē genē repugnātes· Sꝫ ꝓpria rō ſpecifica motus ē ꝙ ſit mutatō de ſubiecto in ſubiectū·i·de ͭmino affirmato in ͭminū affirmatū·ergo etiā ad ꝯtrarietatē motus req̄rit cōtrarietas ex pte vtriuſꝗ termini·et hoc eſt vl explicite ſicut in q̄nto modo vel implicite ſicut in tercio·

Manifeſtum ē autē·

Hic ꝓbat idē inductiue et inducit tā in alteratōnibus corꝑalibus q̄ ſpūalibus q̄ etiā i motu locali·qꝛ ſanatio que ē alteratō corꝑalis cōtrariatͬ egrotatōi et ſanatio et egrotatio hn̄t oppoſitos terminos tā a quibus q̄ ad quos·Etiā in alterationibus aie qꝛ decipi ab alio ē ꝯtrariū ei qḋ ē addiſcere et decipi a ſe ipſo ē ꝯtrariū ei qḋ eſt inuenire ſciam ſciētia eī̄ duplr acq̄rit·ſ·p ꝓpriam inuentionē·et illo mō opponit ei decipi a ſeipſo· Alio mō acquirit ſcia ab alio p doctrinā · et illi opponit decipi ab alio·qꝛ qui decipit ab alio non accipit ab eo ſcientiā·ita etiā eſt in motibꝰ localibus qꝛ ſurſum opponit deorſum·et opponunt ſurſum et deorſum ex pte vtroꝝꝗ ͭminoꝝ·

Qui āt in contrariū·

Hic oñt quō inuenit ꝯtrarietas i mutatōnibꝰ in quibus nō eſt ꝓprie dicta ꝯtrarietas·et pͥmo diſtinguit duplices mutatōes·ſūt eī̄ aliq̄ accn̄tales ſicut mutatio ad albū et nigꝝ· Alie ſūt ſubſtantiales ſicut mutatōnes ad eſſe ſubale vt generatio hois et eq̄·vult gͦ ꝙ ꝯtrarietas ſumit i mutatiōibꝰ accn̄talibus penes ꝯtrarietatē ͭminoꝝ ad q̄s·Sꝫ in mutatiōibꝰ ſubalibus ſumit ꝯtrarietas penes acceſſū et receſſum ad eūdē terminū vel ab eodem ͭmino ſicut generatio opponit corruptōni·qꝛ generatio ē ad eſſe corruptio ē ab eſſe et remotio opponit acceſſiōi·

Queritur

Vtꝝ ſufficit in motibus accipe ꝯtrarietatē penes terminos ad quos· Dōm ꝙ motus pt duplr capi·Vno mō p modū motus·et ſic oꝫ ſumē ꝯtrarietatē ex vtroꝗ ͭmino qꝛ de rōne motus ē eē de ſubiecto in ſubiectū·et hoc vel explicite vel implicite·Alio mō accipit motus p modū mutatōnis et tūc ſufficit ꝯtrarietas ͭminoꝝ ad q̄s·qꝛ mutatio ſm ꝙ hmōi nō hꝫ in ſe ꝯtrarietatē terminorum·qꝛ vel eſt ex nō eē ad eē vel ab eſſe ad nō eē et hoc eſt quod dicit phs pͥmo huius ꝙ materia poteſt facere mutatōem p alterū contrariū·i·per vnū ͭminū poſitiuū ad quē accedit et a q̊ recedit

Qui autē in medium

Hic remouet vnā dubitatōem quia poſſit aliq̄s dicere ꝙ quādoꝗ motus eſt de ꝯtrario ad medium vel de medio ad extremū·ergo nō inuenitur in quolibet motu contrarietas terminoꝝ·Rn̄dit areſto·ꝙ motus qui terminantur in medio ſunt etiam quodāmō cōtrarij·quia mediū comparatū vni extremoꝝ habet rōnem alterius·quia rubeū comparatū albo habet rōnem nigri·Ex quo ſequitur ꝙ in motibus reꝑitur cōtrarietas ſm analogiam·pͥmo eī̄ et principaliter illi motus ſūt contrarij qui ſunt de contrario in cōtrariū ſicut motus ab albo i nigrū et ecōtra·Scḋo illi motꝰ ſunt ꝯtrarij qui ſunt a medijs in cōtraria q̄uis nō ſunt ex contrarijs ſicut motus de rubeo in nigrū et de rubeo in album·In tercio gradu motus ſunt contrarij qui ſunt ex contrarijs in media ſicut motus qui ſunt ex albo in rubeum et ex nigro in rubeum·In quarto gradu ſunt motus cōtrarij qui ſunt ex medijs in media ſicut motus a rubeo in blauium·

Quoniā autem mo

Poſtq̄ determinauit de cōtrarietate motuū adinuicē hic conſequent determinat de cōtrarietate motuū ad quietem·et deinde quietū ad quietem· dicit primo ꝙ nō ſolum motus motui cōtrariatur ſed etiā quieti·et hoc ꝓbat quia q̄es eſt priuatō motus·ſed priuatio eſt quodammō ꝯtrariū· ergo etiā quies quodāmō contrariat motui· Maior eſt nota·minor pꝫ qꝛ in oibus cōtrarijs ſaluatur rō priuatōis dūmō vnū cōtrarioꝝ ē pfectiꝰ alio tūc eī̄ impfectū hꝫ rōnem priuatōnis·Dicit tamen quodāmō quia pfectius motus cōtrariat motui q̄ quies quieti·

Qualis āt quali vt ei

Hic oñt q̄lis q̄es ꝯtrariat motui·ē eī̄ duplex q̄es·ſ· in ͭmino a q̊ et in ͭmino ad quē qn̄·ſ·motꝰ ē ꝯpletꝰ·Eſt gͦ iſta q̄ſtio in textu vtꝝ q̄es i aliq̊ ͭmio ꝯtrariat motui q̄ ē ad illū terminū·vel motui qui eſt ad oppoſitum terminū vt vtrum quies in albo cōtrariat albatōni que eſt motus ad

album vel denigratõi que est motus ad oppositum terminũ .s. nigrũ. Soluendo questionez dicit q quies in aliquo termino ɔtrariatur motui qui est ad oppositum terminũ sicut quies ĩ albo opponitur denigratõi cõtrarie .i. nõ albefactioni. et hoc etiam sic ꝓbatur extra textum q̃a motus est eiusdem essentie cum termino ad quẽ ubi ergo termin⁹ cõtrariatur altero termino ibi etiam motus cõtrariatur illi termino. quia ergo albedo et nigredo cõtrariãtur. sic etiam cõtrariãt quies in albo et motus ad nigrũ.

Simul aũt et adinui-

Interponit de cõtrarietate quietum adinuicem et vult q ille quietes sunt cõtrarie adinuicem q̃ ex cõtrarijs terminis sunt sicut quies in albo et quies in nigro. quia tales quietes sunt eiusdem nature cum terminis sub quibus quiescũt. sicut ergo termini cõtrariãtur sic etiam quietes.

Motui autem ei qui

Hic oñdit quod prius dixit .s. q quies in aliquo termino nõ opponitur motui ad eũdem terminũ et hoc sic ꝓbat. Illud quod est ꝑfectio et cõsumatio alicuius hoc nõ cõtrariatur sibi. Sed quies in termino ad quẽ est consũmatio et ꝑfectõ ipsi⁹ motus. ergo nõ cõtrariatur motui. Maior patz quia cõtraria nata sunt se expellere mutuo. sed ꝑfectio est cũ illo cui⁹ est ꝑfectio ergo nõ sunt cõtraria. Minor patet. qꝛ quies in termino fit simul cum motu. quia moueri ad aliquẽ terminũ ẽ in tali termino quietẽ fieri. Ex quo patz q bene dꝛ in diffinitõe nature. natura est principiũ mouẽdi et quiescendi .s. in ẽmino ad quẽ.

Arguitur

Hoc nõ est ꝑfectõ motus quod nõ manet cũ motu sed quies in ẽmino ad quẽ nõ manet cũ motu ergo nõ est ꝑfectio motus. Dicendũ q motus accipitur dupliciter. Uno mõ q̃tum ad suam essentiam. et sic quies est cõsũmatio motus. qꝛ in termino siue in quiete que est in ẽmino ad quez motus est simpliciter ꝑfectus. Alio mõ accipiẽ motus q̃tum ad modũ essendi. et tũc in ẽmino motus nõ est motus. et sic quies in ẽmino ad quem remouet motum. exempli gratia. qñ est facta calefactõ aque tũc in quiete calefactõis calor qui est essẽtialiẽ motus est simpliciẽ ꝑfectus sed modus essendi motus cessat simpliciter in termio quia calor nõ est amplius imꝑfectus que imꝑfe-

ctio spectat ad modũ motus.

Quibus aũt nõ sunt

Hic determinat de cõtrarietate quietum in mutatõibus. et primo resumit quõ sumitur in eis contrarietas. et vult q cõtrarietas sumitur in eis penes accessum et recessum ab eodem termino quo ad cõtrarietatem mutatõis ad mutatõez et immutationũ adinuicẽ. Arest. intendit hoc ꝑ cõclusione q eodem modo sicut motus cõtrariatur quieti et quies quieti ita mutatio cõtrariaẽ mutatõi ꝛ immutatõ immutatõi. quies enim nõ habet ordinem ad mutatõnem sed ad motũ et ideo oportet mutare nomẽ quietis in nomen immutationis. Est ergo sic dicendũ q mutatio que est in aliquo ẽmino contrariaẽ immutatõi que est in opposito ẽmino. Unde patet q mutatio que ẽ in esse opponitur immutatõi que est in ñ eẽ. et mutatõ que est in nõ eẽ opponitur immutatõi que est in esse Et quia posset quis dicere q nõ esse nõ potest esse ẽminus mutationis ergo nõ potest alicui contrariari. ergo dixit phs q nõ esse est quedam corruptõ et nõ annihilatõ et sic nõ est nõ esse simpliciter. sed est nõ esse habens subiectũ .i. nõ esse priuatiuũ.

Si autem hoc non.

Hic oñit quod prius supposuerat .s. q mutatõi nõ opponitur quies sed immutatõ. et hoc sic probat. quia sic sequereẽ q nõ omnis quies esset cõtraria motui quia quies que est cõtraria generatõi nõ ẽ cõtraria motui. oportz g⁰ dicẽ q mutatõi opponiẽ immutatõ. et similiẽ est dicendum de immutatõibus adinuicem.

Dubitabit autem ali

Hic ponit aresto. tria dubia q̃ postea soluit. primũ est quaẽ in genẽ motus localis solũ inueniũtur motus et q̃etes ꝓm naturã et extra naturã et nõ in alijs motib⁹ .s. in alteratõe augmentatione et diminutõe generatõe et corruptõe Q̃ aũt in illis nõ inueniũẽ ꝓbat ꝑ locũ maiori sic. Si illud qꝺ magis videẽ ineẽ nõ ineẽ nec illꝺ qꝺ mi⁹ ꝭ si eẽt aliq̃s mot⁹ extra naturã maxie eẽt corruptõ. ꝭ corruptio ẽ etiã ꝓm naturã. qꝺ sic pꝫ qꝛ senescẽ ẽ ꝓm naturã .s. maẽie et senescẽ ẽ dispositio ad corruptõem. g⁰ etiã corruptio ẽ ꝓm naturaz

Arguitur

Diciẽ scꝺo celi q oẽs descũs sẽ ɔtra naturaz g⁰ male dꝛ ꝭ

f folio 34 columna 2.

q corruptõ est sm naturam. Dicendũ q natura accipit dupliciter. Uno mõ p natura vli que intendit consistentiam et pmanentiam totius vniuersi. et tunc corruptio est omnino sm naturam. quia oportet multa corrumpi in vniuerso si debz totum vniuersum ↄsistere sicut necesse ẽ aliqua indiuidua corrũpi vt saluẽtur alia in specie. Alio mõ accipitur natura p natura pticulari et sic accipit dupliciter. Uno mõ p natura forme i. p natura que ẽ forma. et sic corruptio ẽ contra naturã. qꝛ forma sm q hmõi dat speciem. sed corruptio tollit eã. Alio mõ accipit natura p natura materie. et sic iterũ corruptio ẽ naturalis. qꝛ sicut materia hz naturalẽ habitudinẽ ad formam ita etiam ad priuatõem. Sed puatio est pncipium corruptõnis. ergo corruptõ est sm naturam.

Aut si est q violentia

Hic soluit predictam dubitatõem p interemptõnem. i. p negatõem. et vult q hoc quod supponit in questione ẽ falsum q solũ in motu locali inueniũtur naturale et violentũ. ymo etiam inueniuntur in oĩbus alijs motibus. Et hoc pbat inductiue. quia alique sunt corruptõnes naturales sicut ille que fiunt sm pncipia nature ab intrinseco. sicut qñ aliquis morit ex senectute. Alie sunt corruptões violente que fiũt pter dispositiones ipsius rei que corrũpit. sicut cũ aliqs gladio interficitur. Silr ẽ de generatõe qꝛ sunt alique generatõnes fatate. i. pcedentes sm ordinẽ cãꝝ vniuersaliũ sicut rose generant in estate. Alie sunt generatões nõ fatate. i. nõ pcedentes sm ordinem causaꝝ supioꝝ sicut qñ generãt rose in hyemẽ in stuphis. Similit est de augmẽtatõe. qꝛ aliqua ẽ augmẽtatio violenta sicut qñ semia ex humoribus multũ crescũt. et aliqui hoĩes citius veniunt ad ãnos pubertatis. i. discretõnis pter varietatem nutrimẽti. qd tps naturalit ẽ i decimo qrto ãno quo ad viros. qa tũc pñt ↄtrahere matrimoniũ. Et similiter aliq sunt alteratões violente sicut qñ aliquis sanat añ dies creticos. si eñ aliquis sanat in die cretica est sanatio naturalis si aũt nõ. est violenta. Dr autẽ dies cretica dies iudicij sup infirmitate. habet eñ qlibet ifirmitas vnã diẽ in qua vel infirmitas vincit naturaꝫ. et seqtur mors vel natura vincit infirmitatẽ. et seqtur sanitas. Si ergo aliqs añ illũ diẽ sanetur ẽ alteratõ violeta et pret naturã. Est igit dña inter has dictões cresis crasis crisis. qꝛ cresis idẽ est qd iudicium. crasis idem est q natura. crisis idem est qd auꝝ. vnde vsus. Judicium cresis natura crasis crisis auꝝ.

MARIA

Queritur

Quid sit fatũ. Rñdẽ q est explicatõ diuine prouidẽtie p cãs vniũsales medias. et dr fatũ a for faris. i. loquor. qꝛ deus p tales cãs. scdas videtur nobis loqui. sicut eñ p locutionẽ hominis pcipimus qd homo velit. ita p effectus scdarũ cãꝝ pcipimus qd deus velit. hoc ergo dr fatatuꝫ quod fit sm naturalem influentiam cãrum supioꝝ. et ideo q rose generãtur in hyeme nõ est fatatum quia est pter ordinem causaꝝ supioꝝ.

Erũt ergo corruptio.

Hic obijcit ↄtra dicta q nõ sunt alique generationes sm naturam et extra naturam. qꝛ si sic tũc sequeret q vni multa opponerentur qd ẽ incõueniens. quia corruptio est ↄtraria generatõi. Si ergo est etiam aliqua corruptõ extra naturam. ergo corruptõ erit ↄtraria corruptõni. Rñt aresto. q non est inconueniens vnũ oppoi multis sm diuersas rõnes. quia generatio et corruptio opponũtur sm rõnem generis. sed corruptio opponitur corruptõni sm rõnem speciei. sicut corruptio tristis contrariatur corruptioni dulci. et generatio tristis contrariatur generatõni dulci. Dicit autem generatio dulcis quãdo ex minus nobili generatur magis nobile. sicut quando ex aqua generatur aer. Sed generatõ tristis ẽ quãdo ex magis nobili generatur minus nobile vel potest dici q generatõ dulcis est que ẽ sm causas vniuersales. et generatio tristis est que est preter talem naturam sicut generatõ non fatata.

Omnino quidẽ igit.

Hic ponit principale quod intẽdebat ex ista dubitatione. scilicet q motus et quies nõ solum opponũtur penes terminos sicut dictum est. sed etiam sm naturale et violentum. dicit ergo q non solum generatõ contrariatur generatõni et corruptõ corruptõni penes naturale et violentum sed vniuersaliter omnes motus et quietes sunt hoc mõ contraria. quod probat exemplariter in motu locali. quia ibi est magis manifestum. quia motus ignis sursum ↄtrariat quieti ignis deorsum penes naturale et violentũ. ex quibus possumus sumere talem conclusionem q motus et

quietes pñt triplicit̄ ꝯtrariari· Uno mō penes terminos tm̄·vt motus ignis sursum et motus terre deorsum·scd̄o cōtrariāt penes naturale et violentum tm̄· sicut motus ignis sursum et motur terre sursum·tercio ꝯtrariāt penes vtrūq3·s. penes t̄minos et naturale et violentū·sicut motus ignis sursum et motus ignis deorsum·q2 ibi sunt ꝯtrarij t̄mini·s·sursum et deorsum·et vnꝰ est naturalis et alius violentus·

Habet autem dubi·

Hic mouet scd̄am dubitatōem·q2 cm̄ arest·dixit de q̄ete violenta q° opponit quieti naturali mouet dubitatōem·vtꝝ cuiuslibet q̄etis q̄ nō semꝑ fuit sit aliqua generatio·i·vtꝝ genēt quies violēta sicut generat̄ quies naturalis·Et vocat generatōem quietis hic stare·q2 stare ē ad quietē tendere sicut infra patebit·et ꝓbat duabus rōnibus ꝑtem negatiuā·quarū prima stat i hoc·Si cuiuslibet quietis que nō semꝑ fuit ē generatō·ergo etiā quietis extra naturā esset generatō ·sed hoc nō p̄t dici·q2 qn̄ ꝑ motū generat̄ quies tunc quāto mobile plus accedit ad t̄minū in quo accipitur quies tanto velocius mouetur ·ꝭ ꝯtrariū est in motu violento·q2 quāto magis accedit ad terminū in quo acipitur quies violenta tāto tardius moueẗ·sicut patet de lapide ꝓiecto sursū q̄ quanto plus recedit a manu ꝓijcientis tāto tardius mouetur·

Amplius videt̄ stare

Scd̄a rō stat in hoc generare quietē vel est motus naturalis vel fit cū motu naturali·ꝭ quies violenta nec ē motus naturalis nec fit cū motu naturali·g° nō est generatio quietis in motu violento·

habet āt dubitatōnē

Hic ponit terciā dubitatōem que ē·ex quo dcm̄ ē q̄ dū aliquid moueẗ tūc nō statim abijcit terminū a quo ꝭ aliq̄d retinet de illo·sic seq̄tur si q̄es in t̄mino a quo cōtrariat̄ motui qui ē ab isto termino in ꝯtrariū terminū·tūc sequit̄ q̄ contraria sunt simul·quia terminus a quo sil' est cū motu q̄a nō statim abijcit· Istā terciā dubitatōem primo soluit dicens q̄ nō est incōueniēs ꝯtraria esse simul ꝭm eē impfectum et ꝭm q̄d·ꝭ simpliciẗ duo ꝯtraria nō pn̄t eē sil'·in motu ergo ꝓmittentur duo ꝯtraria ꝭm eē impfectum·

Dubitabit autē vtꝝ·

Hic soluit scd̄am dubitatiōem·s·q̄ incōueniens videtur dicere q̄ nō fiat generatō quietis violēte·q2 hoc qd̄ qn̄q3 nō est et qn̄q3 est hoc videẗ generari cū generatio sit ꝓgressio a nō esse ad esse sed manifestū est q̄etem violentā qn̄q3 nō esse et postea esse·ergo videẗ fieri generatio hmōi quietis·Dz q2 hoc ꝯtrariū est ei qd̄ dictum ē·ergo est distinguēdū q̄ dupliciẗ aliq̄d generat̄· Uno mō ꝑse·i·ꝓprie et ꝑ cām effectiuā·et sic q̄es violenta nō generatur·sed q̄es naturalis generat̄ ex naturali motu q̄ efficitur ꝑ naturā et ꝑ ꝯseq̄ns eiꝰ quies·Alio mō dr̄ aliq̄d generari ꝑ cām defectiuam·et sic q̄es violenta dr̄ generari·q2 talis quies generat̄ ꝑ defectū virtutis violentātis aliqd̄ mobile·exēpli grā in ꝓiectōne lapidis sursū deficit motus·q2 deficit v̄tus ꝓijcientis·et sic seq̄tur quies lapidis sursum·

Quoniam autem est·

Hic ꝯn̄ter arestō·addit alia duo ad declarandū primā questionē·dicūt eñ quidā q̄ iste textus nō sit de mente phi·Primū est qd̄ addit vtꝝ motui naturali ignis sursum ꝯtrariatur motus ignis violentus deorsum vel motus naturalis t̄re deorsum·Et dicendū est q̄ vtroq3 mō ·quia primi motus ꝯtrariant̄ adinuicem ꝭm naturale et violentū·et ꝭm t̄minos·Sed alij duo ꝯtrariantur ꝭm t̄minos tm̄·q̄a ambo sūt naturales·Scd̄m qd̄ addit arestō·ē q̄ motus opponit̄ aliqualiter quieti nō ꝑfecte sicut motui opponit̄·et hoc iō q̄a motus opponit̄ motui ꝓprie ꝯtrarie·sed motꝰ opponit̄ quieti solum ꝓuatiue·

Queritur Utꝝ ꝯuenient̄ assignātur ꝯtrarietates motꝰ penes terminos et naturale et violentū· Dōm q̄ ꝓpria et principalis contrarietas sumenda est in motibus penes terminos·sed quedam secūdaria analoyca et minꝰ principalis cōtrarietas sumit̄ penes naturale et violentum·Primū patet quia cōtrarietas est dr̄ña ꝭm speciē decimo metaphisice·ab illo ergo aliquid habet ꝯtrarietatem ꝓprie a quo habet speciem·sed motus habet speciem ex termino·ergo ex illis etiā habet cōtrarietatem·sed naturale et violentum sunt in motu ex parte mouentis et mobilis·sed illa sunt extrinseca motui·dicitur eñ motus naturalis ꝓpter principiū naturale·

Querit̃ Utrū natale et violentū eq̃lit̃ repiant̃ in oibus motib⁹ Di cendū q̄ ibi inueniūt̃ ſ; non eq̃lit̃·q2 naturale et violentū ſimplr̃ et ꝓpe repiūt̃ in motu locali ſed ſm q̄d in alijs motib⁹ qđ ſic p3·q2 q̄uis aliq̄ ge neratio poſſet dici violenta vel ↄtra natã3 ex p te tpis ⁊ ex pte mõi fiēdi vel ex cauſis vlib⁹ q̃a eſt pter ordinē cãꝝ vlm·ſicut quãdo generãt̃ roſe in hyeme·ē tamē tal̃ generatõ natalis ex pte na ture pticularis et ex pte matie·q2 diſpoſitio ma terie naturalit̃ inducit formã q̄ ſeq̃t̃ ex tali diſ poſitõe·Sʒ in motu locali pt̃ eē violētū ſimplr̃ quãdo·ſ·aliqđ mobile hʒ motū localē ad quē mo tū ipm mobile nullã hʒ naturalē habitudinē3·et ſic talis motus ē ſimplr̃ violētus·q2 violentū ē qđ ē a pncipio extrinſeco paſſo nõ ↄferēte vim tertio ethicoꝝ·i·quãdo in matia nõ ē naturalis aptitudo ad talē formã·Ex p̃dictis p3 q̄ nulla generatio ē abſolute violēta·q2 paſſum·i·matia cõfert vim·i·hʒ naturalē aptitudinē ad formã q̄ recipit̃ in matia·Et rõ iſtius differētie ē·q2 mo tus localis nõ ē motus ad formã q̄ orit̃ ab intrin ſeco ſ; ab extriſeco·ſ·loco·et iõ pt̃ tal̃ forē ſimplr̃ ab extriſeco aduenire in q̃ ↄſiſtit rõ violēti·In alijs ãt motib⁹ forme adueniūt ab intriſeco q2 ex aptitudine matie·et iõ non pt̃ in eis ſimplr̃ in ueniri violentum·

Explicit liber Quintus phiſicoꝝ

SI autē eſt continuū·

Queritur que ſit ratio ordinis huius libri ſexti ad quintum·Dicendum q̄ iſta·quia in quinto determinatum eſt de diuiſione motus in partes ſbiectiuas·et in hoc ſexto determinatur de diuiſione mot⁹ in ptes q̄titatiuas et integra les·ſicut g° ptes ſbiectiue ſũt cõnalioẽs q̄ ptes in tegrales ita etiã diſio in ptes ſbiectias p̄cedit diui ſionē in ptes integrales·Et rõ ordis hui⁹ ad ſepti mū eſt·q2 in ſeptimo determinat̃ de motu p ↄpatõ nē ad mouēcia q̄ ſũt extriſeca motui·ptes ãt in tegrales ſũt aliq̃ mõ intrinſece motui·Poteſt aũt iſte liber diuidi i tres ptes p̄ncipales In pri ma ponũt̃ p̃ambularie q̄dã q̄ deſuiũt ad diuiſio nē mot⁹·In ſcđa ponit diuiſionē3 mot⁹·In t̃cia ponit tres opiniones antiq̄ꝝ de motu·Quo ad primã p̃mo oñt q̄ mot⁹ ē diuiſibil̃ ſicut oē ↄtinu um·et circa hoc p̃mittit q̄ nullū cõtinuū ē cõpo ſitū ex indiuiſibilib⁹·et hoc p̃mo ꝓbat de ↄtinuo in magnitudie·ſcđo in tpe·t̃cio i motu·Quo ad primū p̃mo p̃mittit q̄ſdã diffinitões poſitas in q̄nto et dt̃ q̄ ſi diffinitio ↄtinui ↄtact⁹ et ↄñter ſit bene poſita tũc verum erit q̄ nullum con tinuum componit̃ ex indiuiſibilib⁹ quaſi dicēt q̄ necē ſit ex illis diffinitõibus probare propoſi tum

Neq3 vnum ſunt vlti·

Hic ꝓbat ꝓpoſitū duab⁹ principalib⁹ rõnib⁹ quaꝝ vna ſumit̃ ex diffinitõnib⁹ eminoꝝ dictoꝝ ſcđa ſumit̃ ex diffinitõe ↄtinui poſita in t̃cio hu ius·Prima rõ ſtat in hoc ſi cõtinuū eſt cõpoſitū ex indiuiſibilibus tũc indiuiſibilia erũt vnita in cõtinuo·vel ergo habebunt ſe p modū cõtinuati onis cõtactus ſiue p modū conſeq̄nter·ſed nullū iſtoꝝ eſt dđm·ergo non poſſunt vnita eē in cõti nuo·Maior ꝓbatur a ſufficienti diuiſione·quia nõ poſſunt plures modi vnionis inueniri·Mi nor ꝓbatur p ordinem·et primo q̄ indiuiſibilia nõ poſſunt habere vnionem p cõtinuatõnem·et hoc ſic·Quecũq3 ſunt vnū p continuatõem illo rum vltima ſunt vnū·ſicut patet ex diffinitõne continui·ſed indiuiſibilia nõ habēt vltima vnū ergo non poſſunt eſſe vnita p cõtinuatõnem·mi nor ꝓbatur quia vbicunq3 eſt vltimū ibi eſt vlti mū et alterum ab vltimo·quia vltimum dicitur relatiue ad primū·Si ergo indiuiſibile habet vl timū etiam habebit primū·ergo indiuiſibile erit diuiſibile qđ eſt impoſſibile·

Amplius necesse est.

Hic pbat scdam ptem. s. q indiuisibilia nō pñt vniri p modū ɔtactus. et hoc sic pbat quia si indiuisibile tangeret indiuisibile. vel hoc fieret sm totum vel sm ptem. nō potest dici q sm ptē. qz tūc indiuisibile haberet ptem et ptem. et sic non esset indiuisibile. vel sm totum. et sic ex vnione indiuisibiliū nō fieret ɔtinuū. quia de rōne conti nui est q habeat ptem extra ptem. sicut patz ex diffinitōe eius. sed qñ totum tangeret totū tunc nō esset distātia ptiū. et sic nō fieret ɔtinuū.

Atuero neqz cōsequē.

Hic oñt terciam ptem. s. q non pñt indiuisibilia vniri in cōtinuo p modū ɔñter. et stat rō in hoc quia ɔñter dicūtur inter que nihil mediat eiusdē generis. sed inter duo pūcta assignata in vna li nea mediat aliqđ eiusdem generis. quia linea ergo nō pñt se habere cōsequenter. et similiter duo nūc nō pñt habere se ɔñter in tēpe. quia mediat tempus quod infra pbatur.

Amplius diuidet in.

Hic ponitur scđa rō principalis sumpta ex dif finitione cōtinui que est. Cōtinuum est diuisibi le in semp diuisibilia. Ex quo sic arguit. Ex quibuscūqz aliquid cōponitur in eadem resoluitur & diuiditur quia eadē sunt principia diuisionis et cōpositionis ɔ̃titatiue nō formalis. Si ergo cōtinuū cōponatur ex indiuisibilibus ergo diuidit in indiuisibilia. et sic nō diuideret in semp diuisibilia quod est ɔtra diffinitōem cōtinui.

Aliud vero genus nu.

Hic maifestat duo q̄ supra dixerat. pmū ē q inter quelibet duo pūcta est linea media. et int̄ qlibet duo nunc est tempus mediū. quod verū est si capiātur pūcta in eadem linea et nūc in eodē tēpore cōtinuo. pbatio stat in hoc quia si duo puncta sint in eadem linea tūc oportet q illa distāt sm situm si sunt duo. et hoc ideo quia nō pñt eē duo ex pte subiectoꝝ sicut qñ sunt in diuersis lineis. si ergo distant abinuicem sm sitū ergo int̄ ea aliquid mediat. vel ergo hoc mediū est diuisibile vel indiuisibile. nō potest esse indiuisibile. qz indiuisibilia nō pñt se tangere in eodē ɔtinuo sicut dictum ē. ergo hoc mediū est diuisibile quare linea est inter duo pūcta et tps it̄r duo nūc.

Si eni in indiuisibi.

Hic manifestat scōm qđ suppositum fuit q. s. q cōtinuū sit diuisibile in semp diuisibilia. et hº sic pbat quia si cōtinuū eēt diuisibile in īdiuisibilia sequeretur q duo indiuisibilia se tāgerent. q̄a si cōtinuū diuidatur in indiuisibilia. tūc oportz in diuisibilia prius esse vnita in cōtinuo. quia vnū quodqz diuiditur in ea ex quibus prius cōponebatur. Sed hoc ē impossibile q sint vnita quia nullo mō vnionis pñt esse vnita sicut pbatum ē prius.

Arguitur

Contra suppositūz vltima quarūlibet ɔ̃titatū pñt eē simul sicut supra dictuz est. sed duo pūcta sūt vltima duaꝝ lineaꝝ. ergo pñt esse simul. et sic iter ea nō est mediū. Dōm q duo pūcta pñt dupliciter capi. Vno mō ī diuersis lineis. & sic non repugnat q iter ea sit aliquod mediū. sicut patet si ymaginētur in aere & aqua due linee tūc in cōtactu aeris et aque essent duo pūcta quoꝝ vnuz est in aere et aliud in aqua. et distinguuntur ex pte subiectoꝝ quia habēt diuersa subiecta sed hñt vnū situm. Alio modo accipiūtur duo puncta in eadem linea. et sic necessariū est inter duo pūcta esse lineā mediā. et sic loq̄tur hic arest. in textu.

Arguitur

Si tangūt se duo pūcta in diuersis lineis vel totū tangit totum vel ps ptem. sed nullum istoꝝ est dicendū. Dōm q tangūt se sm totum. et incōueniens in textu illatum cōceditur. s. q nō fit cōtinuitas ex talibus indiuisibilibus. et hoc est verum quia qñ sunt pūcta in diuersis lineis tunc ex illis nulla potest fieri cōtinuitas.

Eiusdem aūt ratiōis est.

Quia pbauit prius q magnitudo nō ɔponitur ex īdiuisibilibus hic vlterius intendit pbaē q sicut dictum est de magnitudine ita etiam dicēdū est de motu et tpe sic. s. q motus non cōponitur ex momentis nec tempus ex nūc. ɔponit gº ɔpositum quod intēdit pbare. et dicit sic. Si magnitudo cōponētur ex īdiuisibilibus tūc etiam motus qui fiēt supra talem magnitudinē eēt cōpositus ex īdiuisibilibus momētis equalibus numero illis indiuisibilibus ex quibus cōponit magnitudo. et rō ē qz cz motum et spaciū ɔportionari.

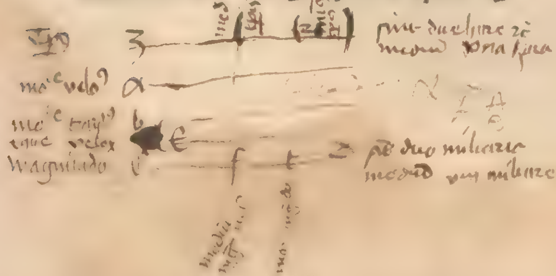
Si igitur ɔ̄sentis.

motus d e z ptes motus indiuisibiles d e z
mobile o
magnitudo a b c ptes magnitudinis indiuisibiles a b c

Premittit duo necessaria ad pbandum ppositū quoꝝ primū est ꝙ si alicui inest motus hoc mouetur. et ecōtra si aliquid mouet illi inē mot⁹ Cuius ratō est quia motus ē accñs qd̄ denominat suū subiectum. scd̄m est ꝙ necesse ē illud qd̄ mouetur nō simul moueri et motū esse. Cuius ratō est qꝛ motus ex sua natura est successiuus. ergo nō potest aliq̄d simul moueri et motū esse. quia tūc nō esset successiuus. Tunc pbat ppositum ex istis. et dicit ꝙ si magnitudo cōponatur ex indiuisibilibus ptibus vel mobile mouet sup q̄libet ptem illius magnitudinis vel supra totam magnitudinē. nō pt̄ dici primū. quia p scd̄az suppositionem aliq̄d nō mouetur simul ⁊ etiā motum ē Si ergo mouet supra quālibet ptē ergo non est motum supra quālibet ptem. et sic q̄libet pars ē diuisibilis. Sꝫ hoc est cōtra suppositum qꝛ supponebatur ꝙ magnitudo cōponeret ex indiuisibilibus. Sed si dicat moueri supra totā magnitudinē tūc sequerēt tria incōueniencia. Primū ꝙ aliquid eēt motū qd̄ nūq̄ mouebat qd̄ est cōtra primā suppositōnem. qꝛ quicq̄d est motū illi inheret motus. sequela tn̄ patet qꝛ ponitur ꝙ aliq̄d nō moueat supra ptem magnitudis cōposite ex indiuisibilibus et tn̄ esset motū supra totā magnitudinē. Scd̄m incōueniens ē ꝙ ꝯtinue quiescens moueret. pbatur qꝛ illud q̄escit qd̄ nō mouet et aptum natum est moueri. sed mobile nō mouet supra quālibet ptem magnitudinis. qꝛ quelibet ē indiuisibilis ergo q̄escit in qualibet pte magnitudinis. et tn̄ cōtinue mouet. qꝛ puenit ad terminū motus. g° ꝯtinue quiescēs mouet Terciū incōueniens est. Quia si motus ꝯponat ex momentis tūc vel illa momenta sunt motus. et sic seq̄t ꝙ motu p̄nte adhuc mobile nō dicetur moueri qd̄ est ꝯtra primā suppositōem. Si vero illa momenta non sint motus seq̄tur ꝙ motus cōponat ex nō motibus. qd̄ est incōueniens quia simile ex simili cōponitur.

Similiter autem ne.

Hic ondit ꝙ eadem rō est de tēpe sicut de motu et magnitudie. s. ꝙ tp̄s non ꝯponit ex indiuisibilibus. Et ad hoc ponit tres rōnes. Quarū prima sumpta est p eque velocia. scd̄a sumit p velocius et tardius. Tercia sumit ex equali diuisione magnitudinis et motus. Et stat prima rō in hoc eq̄ velox ptrāsit minorē magnitudinē in minori tpe et maiorem in maiori tpe. equalē in equali tēpe

ergo equalit̄ diuidūtur magnitudo et tp̄s. Sed magnitudo nō p̄t cōponi ex indiuisibilibus vt pbatum ē. ergo nec tp̄s p̄t ꝯponi ex nūc.

Quoniam autez om.

Hic intendit scd̄a rō que inferius ponitur et sumitur p velocius et tardius. et circa h° p̄mittit tres diffinitōes velocioris. Prima est velocius ē quod in equali tpe ptrāsit maius spaciū. Scd̄a qd̄ in minori tpe ptrāsit maius spaciū. Tercia est velocius est qd̄ in minori tpe ptransit equale spaciū.

Quoniam igit̄ velo.

Hic pbat primam diffinitōem velocitatis ꝙ velocius est qd̄ in equali tempe ptransit mai⁹ spaciū. Et stat ratō in hoc. quia velocius in equali tempe ptransit aliquem terminū magnitudinis a quo distabat tardius motum in equali tpe. ergo velocius in equali tempore ptransit maius.

At vero et in minori.

Hic ondit scd̄am diffinitōnem. s. ꝙ velocioris est quod in minori tempe ptransit maius spaciū Et stat rō in hoc qꝛ distantia qua distat tardius mobile a termino magnitudinis illius quam ptransit velocius est diuisibilis in duas ptes. ꝑ primā ptem mobile velocius ptransit in minori tempe q̄ tardius mobile eandem ptem spacij. ergo sequit ꝙ hoc est velocius quod in minori tempore ptransit maius spaciū.

Manifestum aūt ex.

Probat terciam diffinitōnem duabus rōnibus Prima est omne mobile ƀm se cōsideratū ptransit in maiori tempore maiorē magnitudinē. Si ergo tale mobile est velocius contingit ꝙ tardius mobile ptransit solū vnā ptem magnitudinis p illo tpe p quo velocius ptransit totam magnitudinē. Scd̄a rō stat in hoc illud quod est tardius mouetur p equalē magnitudinē in maiori tēpore. et quod est eque velox mouet p equalē magnitudinē in equali tpe. ergo velocius mouet per equalem magnitudinē in minori tpe. et istud argumentum valet ex pportōne magnitudinis ad motum.

Quoniā autem om.

Hic ex istis vult pbare ppositum p̄mittens tria

Textus·

primū est q omnis motus est in tempore· scōm est q in omni tempore possibile est aliquid moueri· terciū est q omne quod mouetur cōtingit tardius et velocius moueri· et loquitur phus in tercia suppositōne ſm cōem rōnem motus mouētiū et mobiliū· applicando ergo illam suppositionem ad determinata mobilia tūc tercia suppositio est falsa· quia si applicetur ad celum tunc est falsa cum celum nō possit velocius et tardius moueri qa motus eius est vniformis et regularis sicut pbatur scdo celi· Et ex his ponit scdam rōnem que stat in hoc· ex quo velocius ptrāsit maius spaciū in minori tempe et diuidit tempus in minus sed tardius in equali tempe ptransit minorem magnitudinē· sicut ergo magnitudo non cōponitur ex indiuisibilibus ita nec tempus potest cōponi ex indiuisibilibus·

Amplius autē et ex·

Hic ponitur ēcia rō principalis que sumitur ex pportione magnitudinis ad tēpus et stat in hoc Tempus et magnitudo equaliter diuidūtur· sed magnitudo nō cōponitur ex indiuisibilibus· ergo tempus nō cōponitur ex nūc· Maior patet quia sicut mobile in toto tempe ptransit totam magnitudinem ita in pte tempis ptransit ptē magnitudinis ergo equaliter diuidūtur magnitudo et tempus·

Et si quodcūq; infi·

Postq̄ aresto· oñdit q magnitudo motus et tēpus equaliter se habent q̄tum ad hoc quod ē cōponi ex indiuisibilibus· hic oñt q equaliter se habent ad finitum et infinitum· quia sicut in vno inuenitur finitum et infinitū ita etiam i alio· et hoc pponit dicens q si tempus est infinitū in vltimis id est ſm extensionē tūc etiam magnitudo erit sic infinita· et si tempus sit infinitū diuisiōe tūc etiam magnitudo erit sic infinita· si autem tempus sit infinitum vtroq; modo etiam sic magnitudo erit infinita·

Arguitur

Motus celi est infinitus et similiter tpus et tamē magnitudo est finita· ergo nō oportet sumere diuisionem tpis pportōnabiliter ad diuisionē magnitudinis· Rñdm q iste textus intelligitur de magnitudine recte mota· quia si magnitudo rcē mota sit infinita necesse est tempus respiciēs talem motum esse infinitum· hoc autē nō oportz de magnitudinē circulari in qua fit reiteratio ptium motus in mobili· et tūc potest motus esse infinitus et similiter tps in magnitudine finita· sicut patet octauo huius quia tūc eadem magnitudo sepe reiteratur· sed magnitudo recta non pt reiterari in motu absq; quiete mobilis·

Vnde et zenonis rō·

Ex predictis soluit rōnem zenonis qui dixit q nullus esset motus localis· et arguebat sic motus localis necessario fit supra spaciū· sed quodlibet spaciū est infinitum quia est continuū et infinitū nō contingit ptransiri· ergo nō contingit ptransiri aliquod spaciū q̄tūcūq; puū· et sic tolleretur omnis motus localis· Rñdet arest· q̄uis tale spaciū sit infinitū ſm diuisionem in ptes eiusdem pportōnis nō tamen est infinitum ſm ptes eiusdem q̄titatis et ita etiam tempus in quo ptrāsitur illud spaciū est infinitum· et ergo istud spaciū infinitum potest ptransiri tpe infinito· Ista autem solutō est solum ad hominē et nō ad rem sed vera solutō ponitur in octauo huius·

Neq; iam infinitum

Hic oñdit duabus rōnibus q nō potest tps esse infinitum si sit magnitudo finita· et stat prima in hoc· vbicūq; sunt ptes finite ibi nō pt totū eē infinitum quia totū dependet ex ptibus· sed partes tpis corrñdētes magnitudini sunt finite· ergo nō pñt constituere tempus infinitū· minor pz quia cū magnitudo sit finita aliqua ps tpis corrñdebit alicui pti magnitudinis· cum ergo ptes magnitudinis ponūtur esse finite oportet q partes tpis corrñdentes ptibus magnitudinis sint etiam finite· Tuc ibi āplius si nō· ponit scdā ratio que remouet vnā cauillatōnem q̄ posset aliquis dicere q ptes magnitudinis finite ptrāseātur tpe infinito· dicit aresto· q ad minus est dare aliquā ptem magnitudinis finite que ptranseatur tempe finito· et illa ps aliquotiens accepta facit totū· et sic tota magnitudo ptransietur tēpore finito quod fuit pbandum· Et similiter aresto· pbat q nō pt dici q tempus sit finitum et magnitudo infinita·

Manifestum igitū ex·

Hic resumit cōclusionē prius probatam circa principium· et est omne continuū est diuisibile· et pbatio illius valet sibi infra ad ostendendum q

motus diuiditur. quia si continuũ est indiuisibi-
le non oportet querere diuisionez motus. Et po
nit ad hoc duas ratões principales. Prima est
Si continuũ esset indiuisibile sequeretur ꝙ in-
diuisibile diuideretur. Sequela patet quia de ra
tõne continui est ꝙ habeat multas partes copu
latas ad aliquẽ terminũ cõem. sicut patet ex dif
finitõne eius. Sed quod habet partem et ptem
est diuisibile in illas. ergo indiuisibile erit diuisi-
bile quod implicat ɔtradictõem.

Quoniam autem in.

Hic intendit ponere scdam ratõnem ducentem
ad impossibile. in qua presupponũtur tria quorũ
primũ est ꝙ in omni tempore contingit aliquid
velocius et tardius moueri. scdm ꝙ velocius per
transit plus de spacio in equali tempore. tertiuz
est ꝙ in singulis motibus contingit esse ꝓportio
nem velocitatis ad velocitatem ſm omnes mo
dos ꝓportõnis sic ꝙ vnus motus excedit aliũ
in ꝓportõne dupla. et alius motus excedit aliũ
in ꝓportõne sexquialtera. Ex his sumitur talis
ratõ. Si esset aliqua magnitudo composita ex
tribus indiuisibilibus. et ponantur duo mobilia
supra illam magnitudinẽ sic compositam quorũ
vnũ moueatur velocius ꝙ alterum in ꝓportõne
sexquialtera tũc sequitur ꝙ medium indiuisibile
diuideretur. quod sic patet quia quãdo tardius mo
bile ptransiuit vnũ indiuisibile tũc velocius mo
bile ptransiuit vnũ indiuisibile cũ medio indiuisi
bili. Non enĩ potest dici ꝙ velocius pertransiuit
duo indiuisibilia. quia tũc velocius excederet tar
dius in ꝓportõe dupla. Sz suppositũ ẽ ꝙ velociꝰ
mobile excedat tardius in ꝓportõe sexq̃ltera.
Dicit enĩ ꝓportõ sexq̃ltera vbi aliq̃d excedit al
terum in toto et i altera parte eius. sicut tria ex
cedũt duo et sex quatuor. quia sex cõtinẽt semel
quatuor et alteram eius partem scilicz duo. Se
queretur ergo ex dictis ꝙ hoc indiuisibile eẽt di
uisibile qđ est inconueniens.

Necesse autẽ est et ip.

Postꝙ aristotiles ostẽdit ꝙ continuũ nõ est cõ
positum ex indiuisibilibus. et per cõsequẽs ẽ sem
per diuisibile. Nũc consequẽter intendit ꝓbare et
ponere diuisionem motus in ptes quãtitatiuas
que diuisio hic principaliter intenditur. Et ante
hoc premittit quedam necessaria ad ꝓpositum et
ponit vnũ capitulum de nũc temporis. et hoc io
quia infra dicetur ꝙ motus diuiditur ad diuisi
onem temporis. oportet ergo primo ostendere ꝙ
in nũc non est motus nec quies. quia si in nunc
esset motus tũc nõ diuideretur motus ad diuisi
onem temporis quia nũc est indiuisibile. Disting
uit ergo primo et dicit ꝙ nũc est duplex. aliquod
est nũc ſm se et aliquod est nũc ſm alteruz. Nũc
autem ſm se est indiuisibile tempus. sed nũc ſm
alterum est tempus ꝓpinquũ presenti nũc siue in
preterito siue in futuro.

Est enĩ aliquid vlti.

Hic probat cõsequẽter ꝙ nũc ſm se est indiuisibi
le et hoc sic. Cuiuslibet cõtinui finiti est aliq̃s ter
minus indiuisibilis. Sed est dare tempus fini-
tum in preterito et ĩ futuro ergo terminus eius
est indiuisibilis. sed terminꝰ eius ẽ nũc. ergo nũc
est indiuisibile. Maior ꝓbatur quia oportet om
nem terminũ esse indiuisibilem quia nisi esset in
diuisibilis non esset terminus. Est enĩ de ratõne
termini ꝙ omnia rei comprehendãtur infra ter
minũ. et sic terminus nõ potest esse pars rei quã
titatiua et aliq̃d rei ſm q̃titatem.

Necesse igitur ẽ et idẽ

Hic ostendit consequenter ꝙ si nũc est indiuisi-
bile tũc oportet esse idem nũc quod est finis pre
teriti et principiũ futuri. Quod sic probat quia
si non esset idem nũc sed duo nũc tunc illa habe
rent se consequenter et immediate. quod sic patz
quia inter preteritũ et futurum nõ est aliquod
mediũ ergo etiam inter illa nũc nõ est aliquod
mediũ sed duo nũc non habere mediũ est impos
sibile. et hoc patet ex duobus. primo quia prius
probatum est ꝙ infra duo nũc est tempus medi
um. Secundo si dicatur ꝙ est tempus medium
iterum non valet quia omne medium inter pre
teritum et futurum dicitur nũc. Si ergo tempꝰ
est medium inter preteritum et futurum ergo tẽ
pus nũc. sed nũc est indiuisibile. ergo etiam tem
pus est erit indiuisibile quod est contra ratõem
temporis.

Si autem diuisibile

Hic redit ad probandum quod prius dictum est
scilicet ꝙ nũc est indiuisibile. Et hoc probat tri
bus ratõibus quarum prima est. Si nũc est di

nisibile tūc diuiditur in preteritum et futuruz et tūc sequitur q̄ aliquid preteriti sit in futuro et aliquid futuri in preterito quia omne extremuz est in eo cuius est extremū. sed nunc est extremū siue terminus preteriti ergo est in preterito et ē extremū futuri quia principium futuri ergo est in futuro. Si ergo diuidatur in preteritum et futurum ergo aliquid preteriti est in futuro et aliquid futuri est in preterito. supposito tamē q̄ sit idem nūc sicut probatum est. Secūda ratō est. Si nūc est diuisibile tūc non erit nūc ſm se sed nūc ſm alterum quia hoc est tempus. Tertia ratio stat in hoc. Si nūc diuidatur in preteritum et futurum tūc ipsum nūc non erit sibi ipsi idem quia preteritum et futurum non sunt idem. ergo etiam nūc quod diuiditur in preteritum et futurum.

Quod autem nihil.

Hic ostendit quod principaliter intendit in hoc capitulo scilicet q̄ in nūc non est motus neq̄ q̄es. primo ergo probat q̄ in nunc non est motus. et hoc sic q: prius suppositum est q̄ omne quod mouetur contingit velocius et tardius moueri. sed in nūc non potest esse motus velocior et tardior. quia quod mouetur velocius citius pertransibit maius spaciuz q̄ quod mouetur tardius. Si ergo in nūc essz motus ergo esset aliquod minus tempus ipō nūc dabile q̄d est impossibile.

At vero neq̄ quiescere.

Hic ostendit de quiete tribus ratōnibus. prima est nihil quiescit nisi quod aptum natum est moueri. ex quo quies est priuatio motus. sed prius probatum est q̄ nihil aptum natum est moueri in nūc. ergo nihil aptum natum est quiescere in nūc. Secūda ratō si aliquid quiescat in nunc sequitur q̄ idem simul mouetur et quiescit. quia quando aliquid mouetur in tempore aliquo tūc etiam mouetur in qualibet parte illius temporis. cum ergo nūc est aliquid temporis quia ē terminus temporis sequitur etiam q̄ aliquid mouetur in nunc temporis. et quia iam suppōitur q̄ aliquid aptum natum est quiescere in nūc. ſz prius probatum est q̄ idem est nūc preteriti et futuri. si ergo natum est quiescere in illo nūc ergo quiescet in illo nūc et per cōsequens simul quiescit et mouetur. Tertia ratō stat in hoc illud dicitur quiescere quod habet se eodē modo nunc et prius sicut illō dicitur moueri quod aliter se habet nūc q̄ prius. ergo tam in quiete q̄ in motu est accipere nūc et prius. si ergo in nūc esset motus et quies ergo in nūc esset nūc et prius. et sic nūc esset diuisibile.

Quod mutatur aut.

Hic probat vlterius q̄ omne quod mutatur est diuisibile. et stat ratō in hoc omne quod mutatur est partim in termino a quo et partim in termino ad quem. sed quod habet partem et partez est diuisibile. ergo omne quod mutatur est diuisibile. Maior patet quia quando est aliquid in termino a quo tūc non mutatur. et quando est in termino ad quem tūc est mutatuz ergo mutatur quando est in medio inter terminū a quo et terminū ad quē.

Motus āt ē diuisibilis

Postq̄ posuit quedam preambula valentia sibi ad diuisionem motus. Hic cōsequenter ponit duos modos quibus motus diuiditur ſm partes q̄atitatiuas. Intendit ergo q̄ motus diuidit ſm partes mobilis et ſm partes tēporis. et hoc pbat p ordinem in textu.

Sit igit ipsius quiz

Hic ponit tres ratōnes q̄ motus diuiditur ad diuisionem mobilis quarum prima est ista. quia moto toto mouentur partes et motus vnius partis non est motus alterius partis. ergo motus totius diuiditur per partes mobilis sicut accñs diuiditur ad diuisionē sui subiecti. Secunda ratō. Totalis motus alicuius mobilis vel ē omnium partium simul vel est alicuius partis tm̄ vel est alicuius extrinseci. non est alicuius partis tm̄. quia pars mobilis mouetur ſm partem motus. nec alicuius extrinseci quia tūc non esset in eo quod motus denominat. motus enī denominat suū mobile et non extrinsecum. sequitur ergo primū scz q̄ totalis motus ē totalis mobilis id est omnium partium. et sic motus diuiditur ad singularū partium diuisionem. Tertia ratio est quia motus totius vel est maior motu partium vel minor vel equalis non potest dici maior quia tunc erit aliqua pars mobilis que non erit mota. quod videtur implicare scilicet q̄

mobile non moueatur· Nec potest dici minor q̄ tunc pars excederet totum·relinquitur ergo tertium q̄ motus totius sit equalis motui partiū et sic motus diuiditur ad diuisionem partium mobilis·

Aliū autē scdm tem.

Hic probat secūdum q̄ scilicet motus diuidatur fm diuisionem temporis et hoc tali ratōne· Omnis motus est in tempore et om̄e tempus est diuisibile et minor motus fit in minori tempore·ergo omnis motus diuisibilis est fm diuisionem temporis· Ratō extra textū ē quia motus ē accidens successiuū mēsurabile per tempus sed mēsuratum diuiditur ad diuisionem mensure·ergo diuiditur motus ad diuisionem tp̄is·

Quoniam autē om·

Ex quo aristotiles dixit q̄ mobile motus et tēpus simul diuidūtur addit adhuc duo alia que etiam equaliter diuidūtur scilicet ipsum moueri id est esse in motu·et illud in quo est motus id ē spatium Ex quo habemus q̄ quinq̄ sūt que eq̄liter diuidūtur scilicet motus·mobile·tempus·ipsum moueri et spatium in quo est motus· Est tamen differētia inter ista·quia aliqua ex eis sūt per se diuisibilia que habent per se quantitatem sicut mobile tempus et spatium gratia cuius cōuenit alicui diuisio quātitatiua·ß motus et moueri habent quātitatem per aliud·et ideo hoc q̄ dicitur equaliter debet intelligi fm equalitatem diuisionis in se·et non de equalitate que est in modo diuidendi·quia alium modum diuidendi habent sicut dictum est q̄uis equaliter diuidantur·

Accipitur enī tēpūs·

Probat que dicta sunt per ordinem·primo q̄·s· ad diuisionem temporis diuiditur motus· quia si aliquid mutetur per aliquod totum tempus p̄ aliquam magnitudinem tūc in parte temporis mouetur per partem magnitudinis p̄mo mouetur etiam per mediam magnitudinē in medietate temporis·

Similiter autem et·

Hic ostēdit q̄ econuerso tempus diuiditur ad diuisionem motus·quia quod per totum motū habet aliquod tempus hoc per medium motum habet medium tempus· Similiter dicendum est de moueri quia fm mediū motus est mediū moueri et fm totum motum est totum moueri· Similiter ē de eo in quo est motus·quia illud spaciū diuiditur ad diuisionem temporis· Et addit q̄ nō solum predicta se habent sic equaliter ad diuisionem sed etiam ad finitatem et infinitatem· Ordo tamen est inter ista quia finitum et infinitū prius inueniūtur in mobili·deinde in motu·et cōsequenter in aliis iam dictis

Queritur Utrum continuū sit cōpositum ex indiuisibilibus· ¶ Dicendum q̄ non·quod sufficienē probatum est in textu·

Arguitur Sicut se habent unitates ad numerum ita pūcta ad lineam·sed unitates constituūt numerum·ergo puncta possunt constituere continuū· ¶ Dicendum q̄ q̄uis unitates et pūcta in hoc conueniant q̄ unūquodq̄ est indiuisibile·differūt tamē in duobus· Primo quia quelibet unitas habet p̄ se esse·ergo quelibet unitas potest per se venire ad compositōnem·sed pūcta non habent esse per se sed solum in cōtinuo·ergo pūcta non possunt per se venire ad compositōnem continui·et sic ex punctis nihil potest componi sicut ex unitatibus· Secūda differētia quia partes numerū componentes sunt indiuisibiles quod est de ratōe unitatum·sed partes continuū constituentes non possunt esse indiuisibiles· Cuius ratō est quia in numero partes numeri habent esse sub actu proprio cum ex eis fiat quātitas discreta·i·quantitas que est cum diuisione partiū·sed partes cōtinui non habent esse sub actu p̄prio sed sub actu totius continui·oportet ergo q̄ partes in continuo habeant unionem que non potest esse inter puncta·

Arguitur Totūm componitūr ex sūis partibūs sed pūcta sūt partes linee·ergo continuū componitūr ex pūnctis· ¶ Dicendūm q̄ dūplices sūnt partes quedam sunt integrales et quantitatiue·et ex illis aliquid componitur integraliter·sicut homo cōponitur ex capite et aliis membris integraliter et sic pūcta non sunt partes linee · et hoc modo loquitur aristotiles in textu q̄ continuū non cōponatur integraliter ex indiuisibilibus· Alie s

ptes formales siue diffinitiue quales sunt in re
bus materialibus materia et forma. et sic totū
componitur ex partibus essentialibus diffiniti
uis et formalibus. et illo modo pūcta sunt ptes
linee quia pūcta sunt partes diffinitiue. et h° est
verum tam de puncto continuante inciante ꝙ
etiam terminante. quod sic patet quia punctum
continuans vnit partes. sed vnire est conditio
forme. Item terminare etiam cōuenit forme. q̄a
forma terminat potentiam materie. et sic etiā
puncta terminantia ad lineam comparātur in
ratōne forme.

Arguitur. Si continuū non compo
neretur ex indiuisibilibus
ergo indiuisibilia ponūtur frustra in continuo.
¶ Dicendum ꝙ indiuisibilia ponūtur in conti
nuo ꝙ terminent continuū. et ex hoc quia termi-
nant continuū scilicet lineam ponūtur in diffini
tōe continui scilicet linee. Et quando dicitur ꝙ
quātitas debet terminari per partem integralē
falsum est quia impossibile est ꝙ terminus con-
tinui sit pars eius. quod sic patet quia tria req̄
rūtur ad hoc ꝙ aliquid sit terminus. Primū est
ꝙ sit vltimū eius cuius est terminus. Secundū
est ꝙ extra ipsum nihil inueniat ipsius rei. Ter
tium est ꝙ omnia illius rei infra illum terminū
contineantur. Quius ergo due prime conditōnes
possint aliqualiter cōuenire parti integrali in cō
tinuo non tamen potest tercia conditō cōuenire
parti integrali quia non omnia ipsius continui
cōtinentur infra talem partem integralem.

Arguitur. Puncta possunt auferri a
linea per potentiam diui-
nam et tamē linea videtur esse terminata. et sic
non requirūtur puncta ad hoc ꝙ linea termine
tur. ¶ Dicendum ꝙ est impossibile omnia pun-
cta a linea auferri. quod sic patet quia quod est
de diffinitōe alicuius non potest ab eo separari
per quācūq̄ potentiam. quia hoc implicat cōtra
dictōnem. Sed pūctum continuans est de diffini
tōne et essentia linee sicut quilibet terminus cō-
munis est de diffinitōne illius cuius est termin⁹
cōmunis. dictum est etiam tercio huius ꝙ nō po
test esse aliquod corpus infinitū. cūm ergo linea
non est nisi in corpoē sic non potest esse linea in
finita. sed de ratōne linee finite est ꝙ termine-
tur punctis. sic etiam pūcta terminantia sunt de
ratōe linee ſm ꝙ finita est. et sic patet ꝙ nec pū

ctum continuans nec puncta terminantia pōt
a linea separi. et sic suppositum est falsum

Arguitur Tempus est aliquod conti
nuū et tamen componitur
ex indiuisibilibus q2 ex nunc q2 nihil habemus de
tempore nisi nūc. ¶ Dicendum ꝙ est duplex cō
1 stitutō quedam est integralis sicut aliquid cōpo
nitur ex partibus integralibus. et sic tempus nō
constituitur ex nūc. et sic loquitur h̄ aristotiles
2 in textu. Alia est cōstitutio essentialis sicut ali
quid constituitur ex partibus essentialibus diffi
nitiuis. et sic tempus componitur ex nūc. quia si
cut terminus cōmunis in quolibet continuo est
substantia continui ita etiam nūc in tempoē est
substantia temporis.

Queritur Utrum motus diuidat
ad diuisionem mobilis
et temporis. ¶ Dicendum ꝙ sic. Cuius ratō est
quia motus est quedam dispositō mobilis exn̄s
in mobili sicut in subiecto. sed accidens diuisibile
diuiditur ad diuisionem subiecti. ergo motus di
uiditur ad diuisionem mobilis. sicut albedo diui
ditur ad diuisionem parietis. Et quia motus ē
accidens successiuum sic etiam diuiditur ad di-
uisionem temporis. quia diuisio cuiuslibet mensu
rati attenditur ſm ordinem ad suam mensurā
quia tamen prior est habitudo accidentis ad
subiectum q̄ ad mēsuram extrinsecam. ideo mo
tus primo et principaliter diuiditur ad diuisionē
subiecti. deinde ex consequenti ad diuisionē tem
poris. et sic deriuatur ista diuisio partiū integra
lium in motu a mobili ad motuz sicut in litera
dictum est.

Arguit Non est eadem ratō rei successi
ue et permanentis. sed motus
et tempus sunt successiua. mobile autem ē de ge
nere pmanentiū ergo etc. ¶ Dicendum ꝙ ratio
potest dupliciter capi. Uno modo pro essentia si
ue existentia rei. et sic est verum ꝙ non est eadē
ratō pmanentiū et successiuorum. Alio modo ac
cipitur ratō pro ratōne diuisibilitatis. et sic po
test esse vna ratō in pmanētibus et successiuis
quia in eis potest reperiri vna ratō diuisibilita-
tis scilicet continuitas. et ideo motus tempus et
mobile habent eandem diuisionem.

Arguitur Ab eo dē aliquid habet eēn
tiam et diuisionem ſ3 mo-
tus habet essentiam a termino ad quem. et non

a tempore vel mobili. ergo debet habere diuisionem a termino. ¶ Dicendum ꝙ est duplex diuisio. quedam est essentialis ſm quaz aliquid eēntialiter distinguitur ab alio. et sic verum est ꝙ ab eodem res habet distinctōem et essentiam. qꝛ talis diuisio fit per vltimam differentiam ⁊ ab illa res etiam habet essentiam. Alia est diuisio ſm partes integrales. et sic non habet res ab eodem essentiam et diuisionem. quia sic res habet diuisionem ex partibus integralibus et non ex ptibus essentialibus.

Arguitur. Tempus est vnū et infinitum sed magnitudines sūt plures et finite. sed non equaliter diuiduntur finitum et infinitum. ergo tempus et magnitudo non equaliter diuiduntur. ¶ Dicendum ꝙ tempus potest ad duo cōparari. Vno modo ad motum primi mobilis in quo est tempus subiectiue et tunc est infinitum ſm successionem. sicut motus et magnitudo ſm successionem partium sūt etiam infinita non autem absolute. Alio modo accipitur tempus ſm ꝙ est applicatum istis inferioribus in ratōe mensure. ⁊ sic tempus est finitum. motus est finitus et magnitudines sunt finite.

Arguitur. Illa que distant predicamētaliter non possunt habere eandem ratōnem diuisionis sed motus mobile et tempus distant predicamentaliter ergo non possunt habere eandem ratōem diuisionis ¶ Dicendum ꝙ aliqua que sunt diuersorum generū et predicamentorum et diuersarum naturarum possunt habere eandem ratōnem diuisionis si in eis inueniatur vna cōmunis ratō diuisibilitatis sicut patet de liquidis. quia liquida sunt diuersarum naturarum et tamen mēsurantur vna mēsura ꝓpter humidum quod in eis reperitur. sicut etiam est in proposito de omnibus istis. in eis eīm reperit vna cōmunis ratō diuisibilitatis scilicet continuitas.

Arguitur. Videtur ꝙ motus et mobile non equaliter diuidātur. quia partes mobilis simul mouentur et partes motus sibi succedunt. ¶ Dicendum ꝙ partes mobilis accipiuntur dupliciter. Vno modo ſm ꝙ comparantur ad mobile absolute. et sic ptes mobilis simul mouentur. Alio modo comparantur partes mobilis ad aliquod determinatū signū signatum in spacō supra quod fit motus et tūc etiam partes mobilis successionem habent sicut partes motus. quia vna pars mobilis prius venit supra illud signū ꝙ alia pars. sicut patet de ligno tracto sup lapidem.

Arguitur. Non est verum quod dicit aristotiles ꝙ omne quod mouetur est partim in termino a quo et ptim a termino ad quem. quia generatō fit in instanti. et sic non habet partem et partem ¶ Dicendum ꝙ ista propositō cōuenit speciebus motus ſm ordinem prioris et posterioris. quia habet principaliter veritatem de motu locali. quia ibi aliquid ipsius mobilis recessit a termino a quo in motu. et nondum accessit ad terminū ad quem. Idem de intelligitur in motu alterationis quia ibi est etiam successio ſm intensionem forme. et vltimo intelligitur in motu generationis non quidem accipiendo generatōnem pro instantanea mutatōne. quia tūc non habet partem et partem. sed accipiendo generatōnem ſm ꝙ sibi alteratō preuia cōiungitur. sic eīm est eadez ratio successionis in alteratōne et generatōne.

Quoniam autē om.

Postꝙ determinauit de diuisione motus in partes integrales. Hic consequēter determinat de ordine partiū motus. et primo premittit aliqua ex quibus sumitur probatō et intellectus illorum q̄ infra dicentur. quorum primū est ꝙ necesse est ꝙ omne quod mutatur quando mutatum est esse in termino ad quem mutatum est. Secundum ꝙ tale mutatum sit indiuisibile. quo ad primū ponit duas ratōnes quarum prima est particularis. quia solum respicit mutatōnes ꝓprie dictas et stat in hoc. Si illud quod mutatum est non ē in termino ad quem mutatum est tūc erit medium inter contradictoria quod reprobatur quarto metaphisice. Antecedens probatur quia quādo aliquid mutatum est tūc deficit a termino a quo. quia mutari non est esse in termino a quo si ergo tūc non est in termino ad quem. tūc erit medium inter esse et non esse. Exempli gratia. Si aliquid mutatum est a non esse ad esse tunc deficit a non esse. et cum contradictoria non sint in eodem sic necessario habet esse. et sic est in termino ad quem mutatum est. quod erat probandum.

Amplius autē scdm.

Hic ponit secundam ratōnem que est vniuersalis quia respicit omnē motum et stat in hoc. Si illud quod mutatum est non sit adhuc in termino ad quem mutatum est. sed. citra illum terminū sequitur ꝙ quando mutatum est ẜm ꝙ huiusmodi adhuc mutetur. quod sic patet quia tamdiu mobile mutatur donec est in termino adquē ergo quando aliquid mutatum est et non est in termino ad quem oportet quod adhuc mutetur Ex quo concludit ꝙ illud quod factum est quādo factum est ē ens. et illud quod corruptum est. qn̄ corruptum est est nō ens.

In quo autē primo.

Hic ponit secundum scilicet ꝙ primū mutatum esse sit indiuisibile quod sic probat. Quia si aliquid mutatum est in aliquo diuisibili vl' ergo in vtraqꝫ parte illius diuisibilis mutatum est qđ est impossibile. quia oportet solum vnū terminū motus esse qui dicitur hic mutatū esse. ergo due partes non sunt mutatum esse. vel est mutatū in vna parte et non in alia sic habetur propositum quia tunc vltima est indiuisibilis quod fuit probandum.

Dicitur autē in quo.

Hic ex predictis soluit vnam questionem istam scilicet vtrum sit dare primū mutatū esse in motu. Et pro solutōe distinguit ꝙ dupliciter potest aliquid dici primū mutatum esse quia primū mutatum esse potest vno modo significare terminū motus in quo mutatio est perfecte terminata p̄mo. et sic est dare primū mutatum esse in motu quia est dare terminū motus indiuisibilem vbi motus terminatur in quo amplius non est motus. ẜ statim ante hoc fuit motus. Alio modo accipitur primū mutatū esse pro prima parte in qua primo incepit motus. et sic non est dare primū mutatum esse in motu. quia non est dař aliquam partem integralem motus quam non precedit alia pars prior. et hoc probat arestotiles ex tribus. Primo ex parte temporis. Secūdo ex parte mobilis. Tercio ex parte spacij. Ratō ex parte temporis stat in hoc. quia si posset dari p̄mū tempus in quo primo aliquid mutatum est id est in quo primo motus incepit vel hoc est in diuisibile. et tunc sequuntur duo inconuenientia. Primū est ꝙ tempus componatur ex indiuisibilibus. et sic indiuisibilia habebunt se consequenter in tēpore. Secūdum est ꝙ aliquid simul moueatur et quiescat. pbař quia in indiuisibili non potest esse motus ergo est quies. et tamen dicitur ꝙ in illo indiuisibili incipiat motus ergo ibi est motus. Si autem dicatur ꝙ illud tempus in quo incepit motus est diuisibile. tunc totum tempus non potest esse primū in quo incepit motus. quia illa pars temporis in qua dicitur primo motus incepisse habet adhuc priorem partē in qua prius motus incepit. Et simile iterum posset capi in linea in qua semper vltimū est indiuisibile et sunt duo pūcta extremalia. sed nō potest dari primū punctum cōtinuatiuū ita similiē ante p̄e mutatū esse est mutari. et sic non p̄t dari primū mutatū esse in quo. s. incipit motus. et hoc iđ ꝙ mutatū esse est ps motus q̄ est qđdaꝫ cōtinuū ẜ ps cuiuslibet ꝯtinui sp̄ ē diuisibilis. p̄t tn̄ bene dari p̄mū mutatū vltimatū qđ ē termi⁹ mot⁹. et silr̄ p̄t dari t'min⁹ a q̄ in quo nō ē mot⁹ Et g° nō sequiř si nō ē primū mutatū tūc nō incepit mot⁹ sicut nō sequit nō ē dabil' p̄ma ps linee g° linea nō hꝫ principiū q̄ linea hꝫ t'minū a quo ẜm ymagnatōem incipit linea ꝯ silr̄ in motus terminus a quo. i. post quē statim ē motus.

Sit enim primū in.

Hic ostendit idem ex parte mobilis et ex parte spacij ex parte mobilis sic. quia mobile primo p̄transit aliquem punctum spacij ẜm minorē partem q̄ ẜm maiorem. data ergo quacūqꝫ parte mobilis adhuc prior pars precedit illā. Simili ter probat idē ex parte spacij quia in pūcto spacij siue in indiuisibili non est motus. Incepit ergo motus in aliqua parte spacij quorum sit cōtinuū est dabilis prior pars. ergo non est dabile primū vbi motus incepit. LOCZ DVEEL.

Quoniam autē om.

Hic ostendit ordinem eorum que in motu inueniuntur. et primo premittit vnam distinctōnem scilicet ꝙ dupliciter aliquid dicitur mutari in aliquo tempore. Vno modo primo et p se. Alio modo ẜm alterum id est ratōne partis. Ex qua diuisione elicit talem regulam ꝙ si aliquid primo mutetur in aliquo tempoꝛe tunc etiam mutatur

in qualibet parte illius temporis. et illa regula deseruit ad probatõnem sequentium. Probat ergo illam regulam dupliciter. primo ex diffinitione eius quod est primũ. quia illud primo dicitur alicui cõuenire quod cõuenit sibi s̃m quamlibet partem. secundo probat eam ratõne et hoc sic. Quia diuidatur tempus in quo aliquid mouetur vel ergo in neutra parte mouetur et tũc etiam non mouebitur in toto quia totum est sue partes. vel in vtraqꝫ mouetur et tũc non potest primo moueri in vtraqꝫ sed primo in vna et postea in alia. et tunc iterum habetur propositum ꝙ si aliquid moueatur in toto tempoꝛe mouetur in qualibet parte. Si autem in vna moueatur et non in alia tunc non potest dici ꝙ primo mouetur in toto. quia quod quiescit in vna parte tẽporis non mouetur ꝓ toto tp̃e. sed primo ꝓ pte.

Ostenso autem hoc.

Hic ostendit tribus ratõnibus ꝙ omne moueri precedit mutatum esse scilicet ex parte mobilis ex parte temporis et ex parte spacij. Prima ratio stat in hoc. Si aliquod mobile moueatur per aliquod spacium in aliquo tempore tunc eque velox mobile mouebitur per medietatem spacij in medietate temporis igitur mobile quod ponitur moueri per aliquam magnitudinem fuit prius motum in medietate temporis per medietatem magnitudinis. sed in illa medietate est mutatũ esse ergo mutatum esse precedit moueri. Secũda ratõ tempus in quo aliquid mouetur est diuisibile s̃m aliquod nunc quod est terminus prioris et principium posterioris. In illo ergo nunc mobile est motum. et cum sit probatum ꝙ non habeant se consequenter duo nunc oportet ꝙ tẽpus precedat illud nunc. et in illo tempore aliqͦd est mutatum. ergo mutatum esse precedit moueri. Tercia ratõ est in ipo nunc non est mutari sed mutatum esse. et in tempore sunt infinita nũc s̃m potentiam. igitur quod mutatur in aliquo tempore fuit prius mutatum in ꝑori nunc temꝑis illius. THOMAS AQVINENSIS

Arguitur

Mutatum esse est terminus indiuisibilis motus ergo nõ potest talis precedere moueri. quia omne moueri est esse in motu sed terminus non potest precedere esse in motu. Dicendum est ꝙ mutatum esse accipitur dupliciter. Vno modo ꝓ mutato esse in actu. et sic mutatum esse dicitur vltimus terminus indiuisibilis motus vbi iam motus est terminatus. et sic accipiendo mutatũ esse nunꝙ̃ potest precedere ipsum moueri. sicut probat argumentum. et sic arestotiles supra accepit mutatum esse cum dixit omne quod mutatur quando mutatum est est in termino in quem mutatum est. Alio modo accipitur mutatum ẽe pro mutato esse in potentia. et sic omne illud dicitur mutatum esse in motu vbi potuit motus fuisse terminatus q̃uis iam non sit terminat⁹ et sic arestotiles bene loquitur hic ꝙ omne moueri precedit mutatum esse. i. p̃cedit aliquid vbi motus potuisset fuisse terminatus. et hoc potest sumi ex fundamento in textu quia si motus non incepit in indiuisibili. sicut prius probatum est necesse est ꝙ moueri sit in continuo tempe. Sed hoc continuũ tempus habet adhuc vnam ꝑtem ante se scilicet suam medietatem. et ibi est mutatum esse in potẽtia quod precedit totum mutari. Simile est de punctis in linea. quia i linea sunt duplicia puncta aliquod enĩ est punctum in actu in linea et illoꝛuꝫ sunt tñ duo scilicet inicians et terminãs. Sed puncta in potentia sũt infinita. Similiter de motu dicendum est quo ad mutatum esse. IHESVS XPS

Non solum autem ꝙ

Hic ostendit ꝙ econuerso ante omne mutatum esse est moueri. et ad hoc manifestandum supponit ꝙ omne quod mutatur mutatur in tempore. quod sic ostendit quia mobile nõ mouetur in termino a quo nec in termino ad quem nec est simul in termino a quo et ad quem. ergo sunt ad minus duo nunc in motu quorum vnũ est in termino a quo et alterum in termino ad quem sed inter duo nunc est tempus medium. sic necesse est ꝙ omne quod mouetur mouebitur in tempore. Tunc ponit principalem ratõnem primo ex parte temporis. secundo ex parte magnitudinis. Et stat prima ratõ in hoc quicquid mutatuꝛ est in tempore hoc prius mutabatur in medietate illius temporis. ergo ~~mutatum esse in toto tempore precedit mutari in medietate temporis.~~ et ergo ~~ante omne moueri est mutatum esse~~ et similiter probatur de magnitudine. quia si aliqͦd est mutatum supra totam magnitudinem tunc prius mutabat in parte illius magnitudinis.

ante omne mutatum ẽe est moueri

Eadem enim demon

Addit arestotiles q̄ non solum istud est verum in motu locali q̄uis ibi planius apparet. sed etiam est verum in alijs motibus scilicet in alteratione que est inter contrarias qualitates. et etiam in generatione et corruptione accipiendo illas ſm q̄ includunt previam dispositõnem et alteratõnem. et hoc sic ostendit quia in istis mutatõibus est aliquod tempus diuisibile in quo fit mutatio. dato ergo tempore diuisibili potuit dari prius tempis q̄z medietas illius tēpis.

Queritur Utrum sit dare primū et vltimū i motu. Dicendum q̄ cum primū et vltimū accipiantur in illis que habēt partes sic primū et vltimū in motu possunt attendi penes tria ſm triplices partes motus. quia vel penes partes subiectiuas vl' penes quātitatiuas vl' penes terminos. si penes partes subiectiuas tunc est simpliciter vltimū et primū in motu. quia est dabilis p̄ma species motus et vltima. vt patet octauo huius. Sed ſm partes quātitatiuas est distinguendum. quia vl' accipiuntur partes in motu ſm equalem diuisionem id est ſm partes eiusdem quantitatis. et sic est dabile primū et vltimū in motu sicut in q̄libet alio continuo. exempli gratia in ligno habēte decem pedes prima pars est primū pedale et vltima pars est vltimū pedale. Similiter in tempore prima hora diei est prima pars illius temporis et vltima hora est vltima pars illius temporis. Simile est d' motu quia motus factus in prima pede magnitudinis est prima pars mot' et factus in vltimo pede est vltima pars motus. Vel accipiuntur partes quātitatiue ſm eandē proportõem. et sic nec est dare primū nec vltimū in motu. quia sicut dictum est oportet motum esse in tempore diuisibili in spacio diuisibili et in mobili diuisibili. sicut ergo continuū diuiditur in infinitum ita data quacūq; parte versus principium vel versus finem motus dabitur prior pars versus principium vel vlterior pars versus finē. Sed ſm terminos est dare vltimū in motu. sed non primū quia datur mutatum esse in actu q̄d est terminus indiuisibilis motus et nō pars motus. Non autem datur primū ex parte termini. Cuius ratō est quia q̄uis in continuis permanētibus terminus est in actu vtrobiq; scilicet ex parte principij et finis. sicut linea habet duo puncta terminātia. hoc tamen nō oportet in continuis successiuis. quia in successiuis fit processus de potentia ad actum. et ideo actus est solum in termino ad quem id est in termino finali. et ideo ex parte finis est dabile vltimū indiuisibile in actu. ¶ Et si dicatur q̄ est etiam dare aliquid idiuisibile vbi non est motus ex parte principij sicut ex parte termini. ¶ Dicendum q̄ tale indiuisibile datum in principio non habet ordinem ad motum quia non est initiū motus. sed indiuisibile in termino ad quem est terminus motus. et hoc ideo ē q̄z motus bene terminatur in idiuisibili. sed non incipit in indiuisibili.

Arguitur Si non est dare primū et vltimū in motu tunc erit motus infinitus. ¶ Dicendum q̄ hoc quod non habet primū et vltimū nullo modo hoc est quātitatiue infinitum. sic autem non est de motu quia motus habet primū et vltimū accipiēdo in motu partes eiusdem quātitatis. et hoc sufficit ad hoc q̄ motus sit finitus. ¶ Si autem sumātur partes ſm eandem proportõnem tūnc nec dabitur primū nec vltimū. et tamen non est motus infinitus. quia q̄uis tūc motus non habeat terminos p̄prios quātitatiuos intrinsecos. terminatur tamen et incipit per terminos quātitatiuos extrinsecos. quia est aliquis vltimus termi' vbi non est talis motus tam penes inceptõem q̄ desitõnem. aliquid autem terminat ad terminos extrinsecos sicut liquores terminantur ad terminū vasis.

Arguitur. Verum est dicere q̄ mot' incipit et desinit. vel ergo incipit in mutato esse vel in mutari. Si in mutari tunc ante illud mutari non est mutatum esse. Si in mutato esse tunc ante illud non est mutari. ¶ Dicendum q̄ nec motus incipit i mutato esse nec incipit in mutari quia motus vt p̄us dictum ē nō incipit in mutato. nec etiam est ibi mutari quia mutari est esse in motu. sed esse in motu presupponit inceptõnem motus. sic inceptio motus esset ante mutari. Ex quo patet q̄ inceptio et desitio in motu non debent capi affirmatiue sed negatiue. Circa quod sciendum q̄ illorum que incipiunt quedam incipiunt per mutationem successiuam sicut mot' p̄prie dictus. q̄dā incipiūt p̄ mutatõem instātaneā sicut illa q̄

acq̄rūtur p generatōnem et corruptōem. In his ergo que incipiunt successiue datur inceptio per vltimū non esse ex parte inceptōis. exempli gratia motus incipit id est motus iam non est et statim post hoc erit. Ex parte autem desitionis datur desitio per primū non esse. quia in vltimo indiuisibili termino motus non est motus et prius fuit motus. exempli gratia motus desinit eē id est motus iam non est et prius ante hoc fuit. Alia sunt que incipiunt et desinūt in instanti et in illis mūtatūr expositō q̄tum ad inceptionem. quia inceptio datur p primū instans esse et sic affirmatie. exēpli gratia hō icipit eē debet sic expom homo iam est et immediate ante hoc nō fuit. et hoc pbatur autoritate arestotilis i octauo huius et etiam ratōne. Autoritate quia dicit octauo huius q mutatō tenet se cūm passiōne posteriori id est cum forma posteriori que acquiritur. ab illa ergo debet denominari mutatio. et ideo quando embrio corrūpitur et homo generatur tūc debet esse denominatio a posteriori passione scilicet ab homine. et ideo debet expom p primū instans esse. Ratō istius est quia quādo aliquid fit in instāti tūc pro illo instanti simul fit et factūm est. Pro cuius intellectū notādū q qñ. producitur aliquid per instantaneam mūtatōez tūc per totum tempus precedens vltimū instās est prior forma que corrūpitur vel abijcitur. et in vltimo instanti est sub forma que acquiritur. et ideo optime exponitur per primū instans esse. qz hoc vltimū instans est primū esse noue forme. qz prius per totum tempus non fuit illa forma in materia sed in materia fuit forma que abijcitur Sed ex parte desitionis est differentia. quia qñ qz desinente aliqua forma per corruptōnem seq̄tur noua forma positiua in materia. Sicut quādo homo corrūpitur generatur forma cadaueris que est forma positiua. quandoqz ad corruptionem prioris forme non sequitur forma positiua sicut quando lumen corrūpitur. q̄a tenebre non sunt noua forma. Si ergo in desitōne non seq̄tur noua forma tūc desitio exponitur affirmatiue per vltimū instans esse. exempli gratia lumē desinit esse. i. lumen iā est in aere et statim post hoc non erit. Si autem in desitione seq̄tur noua forma tūc desitio exponitur negatiue per primū non esse. Exēpli gratia sortes desinit esse id est sortes iam non est et immediate āte hoc fuit

Cuius ratō est quia in eodem instanti est generatio et corruptō quia nisi sic tūc materia staret nuda quod est impossibile. Sequela patet quia quando abijcitur aliqua forma in instanti. si ergo in alio instanti noua forma introducat manifestum est q inter duo instantia est temp⁹ medium. ergo essz aliquod tempus in quo materia nullam haberet formam. non eīn habet priorē formam quia corrupta est nec posteriorem quia nō dum introducta est. Probato ergo q in vno instanti fiat generatō et corruptio tūc patet ppositum. dictum est eīn q in illo instanti inest forma que acquiritur per generatōnem. cum ergo due forme substantiales non sunt in eodem nō potest pro eodem instanti inesse forma que abijcitur. et sic oportet desitionem dare per primū nō esse. Ex istis patet quomodo debent expom īceptōnes et desitōnes in generatōne et corruptōne quia si capiantur fm q includūt preuias alteratōes. sic debet in eis fieri expositio sicut in motibus successiuis scilicz per vltimū non esse ex parte inceptōnis et per primū non esse ex parte desitionis. Si autē capiantur pro illis instātaneis introductōnibus formarū tūc debet expositio fieri in eis per primū instans esse ex parte inceptionis. et per primū non esse ex parte desitōnis quādo seq̄tur noūa forma.

Quoniam autē om.

Postq̄ arestotiles ostenderat quomō inuenitur primū et vltimū in motu. Hic cōsequenter determinandum est de finito et infinito quomodo se habent ad motum. et primo supponit q finitum et infinitum inuenīūtur in magnitudine motu et tempore. Et circa hoc ostendit q equaliter inuenīūtur in magnitudine motu et tempore. Et supponit duo. primū est q omne quod mouetur est in tempoē. Secūdum est q in maiori tempore pertransitur maior magnitudo. Ex his suppositis probat quod intendit scilicet q non requiritur tempus infinitum ad pertranseunduz magnitudinem finitam. et hoc probat sic. Si detur mobile eque velociter motum moueri per totam magnitudinem tūc tale mobile pertransibit aliquam partem magnitudinis in tempore finito secūdo pertransibit aliam partem eiusdem quātitatis etiam in tempore finito. sed multe partes accepte in aliquo corpore finito reddunt

magnitudinem finitam. ergo sicut vnam partē ptrāsit tempore finito ita etiam ptrāsit totam magnitudinem tēpore finito. exēpli gratia. Sicut magnitudo finita habens centū partes ad quam pertranseundem non oportet esse tempus infinitum quia vna pars pertransitur tempore finito scilicet in anno· sic tota magnitudo pertransietur in centū ānis. ergo non requirit ad hoc tempus infinitum. ¶ Deinde addit arestoteles ꝙ idem sequitur si dentur mobilia non eque velociter mota .quia etsi partes temporis sunt inequales in motu· quia in vna parte mouetur velocius et in alia tardius· sunt tamen finite sm multitudinem· et sic non potest ex eis constitui tempus infinitū.

Eadem autem ratio.

Hic probat econtra si tempus est finitum etiā oportebit magnitudinem esse finitam· quia capiendo aliquam partem temporis pertransit aliqua pars magnitudinis· sed illa pars magnitudinis aliquotiens sumpta reddit totam magnitudinem. Ex hoc sic arguitur. Nullum mensuratum est infinitum. sed ista magnitudo que dicit esse infinita mensuratur per tempus finitum. ergo etiam magnitudo nō est infinita.

Demōstratis āt his.

Hic consequenter arestotiles ostendit ꝙ mobile non potest esse infinitum si tempus et magnitudo sint finita duabus ratōnibus. Et stat prima in hoc partes mobilis et temporis proportōnant quia in parte temporis pars mobilis pertransit aliquod spacium. ergo etiam habent proportōnem. et sic si vnū est finitum alterū erit finitum. Secūda rō stat in hoc si mobile infinitum pertranseat spacium finitum tūc etiam mobile finitum pertransibit spacium infinitū. quia ex quo tam mobile est quātum ꝙ etiam spacium nihil refert dicere quod illorum moueatur aut qēscat quicquid autem quiescit habetur pro spacō et qđ mouetur habebit pro mobili. ¶ Similiter arestotiles ostendit ꝙ nō potest esse mobile infinitum spacio existente finito et tempꝛē finito. Et similiter dicitur ꝙ eadem est demonstratio. si accipiatur tempus īfinitum et spacium finitum mobili existente infinito. Et sic cōcluditur ex omnibus istis ꝙ tempus motus magnitudo et mobile equaliter se habent ad finitū et infinitū.

Queritur

Vtrum eodem modo ista quatuor habeant se ad finitum et infinitum scilicet spacium tempus mobile et motus. ¶ Dicendum ꝙ sic. Et ratio est quia finitum et infinitum sunt passiones quantitatis. ex hoc sic arguitur vbicūqꝫ sunt eadem principia ibi sunt eedem passiones quia passiones oriuntur ex principijs. sed rō quātitatis in qua fundatur infinitas est vna in istis. quia deriuatur quātitas a magnitudine ad motum et ad tempus. ergo habebunt easdem passiones scilicet finitū et infinitū.

Arguitur

Potest quandoqꝫ mobile esse finitum et tamē motus et tempus sunt infinita. vt patet de motū celi. ¶ Dicendū ꝙ sentētia arestotilis intelligēda est de mobili quod mouetur motu recto et nō de mobili quod mouetur motu circulari. Cuius ratō est quia quod mouetur motu recto hoc habet semꝑ nouas partes spacij circa quas mouetur quas prius non habuit et nō reiteratur eadem pars sicut in motu circulari. et ergo in motu recto sic est ꝙ si motus sit infinitus etiam spacium erit infinitum. In motu autem circulari non accipiuntur semper noue partes que nunꝙ erant prius accepte. ergo potest talis motus esse infinitus mobili exñte finito.

Arguitur.

Aliquod mobile potest moueri per potentiam diuinam per spacium sm partes eiusdem proportōnis. et ille partes sunt infinite ergo mouebitur mobile finitum per spacium infinitum ¶ Dicendum ꝙ hoc est impossibile ꝙ moueatur aliquod mobile per partes eiusdem proportōnis in continuo que sunt in potentia. sed oportet ꝙ ps super quam mobile mouetur sit i actu. quia actu tangitur per mobile. Si ergo moueretur aliqđ mobile sm partes eiusdem proportōnis tunc ille partes essent in actu quia per eas fit motus. et non sunt in actu quia sunt partes eiusdem proportionis. et sic aliquod idem esset simul in actu et nō in actu qđ implicat.

Arguitur

Quies infinita non requirit subiectum infinitum. ergo nec motus infinitus requirit mobile et spacium infinita ¶ Dicendū ꝙ nō ē simile quia terra in infinitum quiescit. et tamen ipsa non est

infinita.quia quod quiescit per totū manet in eo
dem loco.sed quod mouetur mutat continue lo=
cum et ex illa mutatōne surgit diuisio in partes
tam mobilis q̄ temporis q̄ spacij. Cum ergo
partes hincinde debent proportōnari sic scilicet
si vnū est infinitum etiam alterum erit infinitū
ergo si partes mobilis sunt infinite oportet mo
tum esse infinitum.

Quoniā autez omne

Postq̄ arestotiles determinauit de diuisiōe mo
tus.et quomodo se equaliter habent ad finitum
et infinitum motus tempus et mobile. Hic con
sequenter determinat de his que spectant ad qui
etem.et circa hoc primo determinat de stare.scdo
de quiete. Stare autem vt hic accipitur est ten=
dere ad quietem.primo ergo probat q̄ omne qd
stat mouetur et hoc tali ratōne. Illud quod stat
aptum natum est moueri.sed non quiescit ergo
mouetur. Maior patet quia si priuatio et habi=
tus comparantur ad idem subiectum tūc necesse
est vnū illorum inesse subiecto oē ergo quod ap
tum natum est moueri vel mouetur vel quiescit
Minor patet quia stare est ad quietem tendere
et sic nōdum quiescit. Scdo probat q̄ omne qd
stat in tempore stat et hoc duabus ratōnibus.
Prima est oīne quod mouetur mouetur in tem
poē.sed omne quod stat mouetur ergo omne qd
stat in tempore stat. Secūda ratō est.in quo in
ueniuntur velocius et tardius hoc potest mensu
rari tempore quia velocius et tardius mensurā
tur tempoē.sed omne quod stat stat velocius et
tardius ergo omne quod stat in tempore stat.

In quo aūt tempore.

Hic arestotiles vult ostendere q̄ non est dare p̄
mū nec vltimū in statione nec in quiete. Et pri
mo ostendit qualiter dicatur aliquid stare in to
to tempore.et dicit q̄ hoc dicitur stare in toto
tempoē quod stat pro qualibet parte illius tem
poris quia si non staēt ſm qualibet partem tūc
staret solum ſm vnam partem.et quia stare est
etiam moueri.ideo ponitur hic eadem probatio q̄
prius data fuit de motu vbi probatum fuit q̄ si
aliquid mouetur primo in aliquo tempore tunc
mouetur in qualibet parte illius tpis

Sicut autem quod.

Hic ponit principale quod intendit scilicet q̄ nō
est dare primam partem in statōe.quicquid eñi
stat i aliquo tempore prius stetit pro medietate
illius temporis et hoc sic ostenditur. quia quod
stat in aliquo tempore stat pro qualibet parte
illius temporis.cum ergo statō non potest eē in
indiuisibili.sic statō solum datur in tempore.sed
dato tempore continuo datur prius tempus.er
go non est dare primū in statōe. Deinde ostem
dit q̄ non est accipere primuz in quiete et primo
resumit duas ratōnes prius positas quibus pro
batum fuit q̄ non est quies in indiuisibili tem=
poris quarum prima fuit.motus non est in indi
uisibili temporis ergo nec quies quia in eodem
contingit semper aliquid quiescere et moueri. se
cūda ratō hoc dicitur quiescere quod habet se eo
dem modo nūc et prius.sed in indiuisibili non ē
nūc et prius ergo oportet quietem esse in diuisibi
li quod habz nūc et prius Ex quo sic arguitur q̄
es non est in indiuisibili temporis sed in tempo
re.dato ergo illo tempore in quo est quies da=
bitur adhuc medietas illius temporis. et sic fu=
it prius quies.et ideo totum fundamentum isti
us materie stat in hoc q̄ in indiuisibili non est
quies.

Quoniam autem oē.

Hic ponit quandam consideratōnem per quam
distinguitur illud quod mouetur ab eo quod q̄
escit.et hoc ideo quia in secūda ratōe dictum est
prius q̄ quiescere est se habere eodem modo nūc
et prius. Intendit ergo q̄ quando aliquid moue
tur per se dum mouetur semper se habet per totū
tempus in alia et alia dispositōne.et sic nō est
per aliquod tempus in eadem dispositōne.sed hoc
dicitur quiescere per se quod se habet per totum
tempus in eadem dispositōne.et sic non est p ali
quod tempus in alia.

Queritur Vtrum in quiete sit da
bile primū et vltimum.

Dicendum q̄ non.et ratō est quia quies fit
semper in tempore sicut dictum est et non in in=
stanti dato ergo tali tempore dabitur prior ps
in eodem tempore. Et eadem ratō quo ad hoc ē
de stare.q̄uis eñi stare et quiescere apud nos vi
deantur esse multū ppinq̄ in significato non tñ
apud grecos a q̄bus sunt isti termini nob trāslati
nā stare est ad q̄etem tēdere.et io stare ē moueri

Sed quiescere non est moueri.

Arguitur In termino indiuisibili mo tus est quies. ergo est dabi le primū in quiete. Dicendum q in indiuisibili termino motus non est motus nec quies q̄a mo tus et quies solum habent fieri in tempore. hoc autem vltimū est indiuisibile temporis. ergo in eo non potest esse quies nec motus. Est autem quies statim post hoc indiuisibile assignatum in tempore sicut motus fuit ante hoc indiuisibile p totum tempus. et ideo datur inceptō quietis per vltimū non esse sicut inceptio motus debet. ergo sic exponi quies incipit esse id est quies iam non est sed statim post hoc erit. Ex quo patet q idez est indiuisibile quod est primū nō esse motus. et quod est vltimū non esse q̄etis.

Zeno autē deratō. Iste ē tercius tractat' sexti libri in q̄ exclu dit errores circa motum. et sunt tres errores quos excludit. primus fuit zenonis qui dixit ni hil moueri. secūdus fuit democriti qui dixit indi uisibilia moueri. tertius fuit eracliti q̄ dixit om nia moueri. Quantum ad primū ponit quatuor ratōnes quibus voluit zenon destruere motum localem. Deinde ponit vnam ratōnem ad exclu dendū motum inter contradictoria. tertio ponit vnam ratōnem ad destruendum motum circula rem. et sic in summa sunt sex ratōnes ad destru endum motum in genere. et proponit vnam ra tōnem que pertinet ad illud quod statim de mo tu et quiete dictum est. Et stat ratō in hoc nihil mouetur quando est in loco sibi equali sed om ne quod fertur localiter est in loco sibi equali in quodlibet nunc. ergo nihil mouetur. Istam ratio nem soluit aristotiles per ea que dicta sunt p̄us scilicet quando aliquid mouetur in aliquo tem pore tūc etiam mouetur pro qualibet parte illi us tēporis q̄uis non moueatur pro aliquo nūc illius temporis. et sic si aliquod mobile p aliquo nūc est in loco sibi equali non tamen in qualibz parte temporis est in loco sibi equali. quia in tē pore semper recipit aliū et alium situm. Vel po test aliter sic dici q dupliciter aliquid est in loco sibi equali. Vno modo absq; tendentia ad aliuz locum id est q non tendat vlterius ad alium lo cum. et sic est verum q quicquid est in loco sibi equali quiescit. Alio modo aliquid est in loco si bi equali tēdēs ad aliū locū. et sic illud q̄d mouet ē in loco sibi eq̄li q tendit sp ad alium locū quē acquirit per motum localem qui locus est p̄prie terminus motus licet alia loca sint deferentia ad vltimū locum et non terminantia motum.

8 **Quatuor autē sunt.** Hic ponit ordinatim quatuor ratōnes zenonis quibus videbatur destruere motum localem. Pri ma stat in hoc. Infinitum non potest pertransi ri. sed quelibet pars spacij supra quam est mot' est infinita. ergo non potest pertransiri. cum in finitum habeat infinitas ptes q̄a diuisibile est infinitum.

Secunda autem vo. Hic ponitur secūda ratō quam vocauit achillez quasi inuincibilem aut insolubilem. quia sicut achilles fm hystoriam troianam fuit inuincibi lis viribus sic ista ratō est inuincibilis fm eum quo ad solutōnem et stat in hoc. Si aliquid mo ueretur sequeretur q mobile velocissimū nunq̄ posset attingere mobile tardissimū si mobile tar dissimū incepit moueri ante mobile velocissimū quod est falsissimū et contra sensum. Probatur tamen quia si tardissimū ponatur precessisse ve locissimū in aliqua parte spacij. et hoc spaciū est infinitum quod est inter tardissimū mobile et ve locissimū sicut in priori ratōne dictum est. nunq̄ ergo poterit velocissimū mobile venire ad illum locum vbi nūc est tardissimū. Solutō ergo ista rum duarum ratōnū stat in hoc q spaciū supra quod fit motus accipitur dupliciter. Vno modo fm partes potentiales que sunt partes eiusdez p̄portōnis. et sic spacium habet infinitas partes sed sic mobile non vtitur spacio in motu. Alio modo accipitur spatium fm partes actuales. et sic spaciū habet partes finitas. et sic mobile vti tur spacio quia describit ptes actuales q̄ntitati uas in motu.

Tercia que nunc et di. Tercia ratō zenonis est semel superius dicta sci licet in p̄ncipio tertij tractatus. in qua quidem supponit q tempus componitur ex nūc ideo ex superius dictis circa eandem ratōnem soluitur. Deinde ponitur quarta rō que stat in hoc. Si est motus localis tūc sequitur q idem erit temp'

duplū et dimidium. ꝓbatur quia ponantur mobilia moueri eque velociter sic ꝙ vnū moueatur supra spacium quiescens et aliud mobile moueatur supra spacium simul motum cum mobili tūc illud mobile quod ponitur supra spacium simul motum in eodem tempore pertransit duplex spacium pro quo tempore aliud mobile positum supra spacium quiescens mouetur supra dimidium spacium. sed ad describendum duplex spaciū requiritur duplex tempus. ergo idem tempus est duplum et dimidium. est duplum quia in illo tēpore pertransitur duplex spacium ab illo mobili quod mouebatur supra spacium motum. et est dimidiū quia describitur dimidiū spaciū per aliud mobile quod mouetur supra quiescēs spaciū. Ponit autem solutōnem illius ratōnis. Et dicit ꝙ ista ratō presupponit falsum. quia non semp requiritur tempus duplex si describat̄ duplex spacium. sed hoc oportet si cetera sint paria id ē eodem modo se habeant mobilia ad spacium sic ꝙ spaciū vndiqꝫ quiescat vel vndiqꝫ moueatur. sed hoc non est hic. quia vnū spacium quiescit et aliud mouetur. et ideo vtiqꝫ verum est si duo mobilia eque velocia ponūtur moueri super spacium quiescens tūc ad describendum duplex spaciū requiritur duplex tempus.

Neqꝫ igit̄ sc̄dm muta

Ponit aliam rōnem p quam excludebat̄ motuꝫ inter ꝯtradictoria et stat in hoc. Illud quod mutatur non est in aliquo termino. quia quando ē in termino a quo nō mutatur sed mutabitur. et quando est in termino ad quem non mutatur ꝫ mutatum est. ergo solum mutatio est in medio inter terminū a quo et ad quem. sed inter cōtradictoria non est mediū ergo inter cōtradictoria non est mutatō. Respondit aresto. in textu ponendo solutōnem ad hominem. Quis nō est medium inter contradictoria quo ad totum tamen bñ quo ad partes. cōtingit eñ ꝙ inter album et non album est mediū quo ad partem. et hoc contingit quādo vna pars subiecti sit nigra et alia alba tūc hoc subiectum non ꝓprie est album nec nigrum. Solutō vera est ista ꝙ ista ꝓpositio assumpta in maiore scilicet ꝙ motus est in medio duorum terminorum est vera in motibus ꝓprie dictis scilicet successiuis. quia ibi est tempus medium sed in mutatōnibus ꝓprie dictis nō est verum quia mutatōnes fiūt in instanti.

Itē in circulo et in spera

Ponit ratōnem zenonis per quam nitebatur destruere motum circularem et est ista. Si aliqđ mouetur circulariter sequitur ꝙ idem mouetur et quiescit quod est impossibile. Sequela patet quia hoc quiescit quod non mutat locum. sed qđ mouetur circulariter non mutat locum. quia manet in eodem loco. non potest ergo dici ꝙ aliqđ moueatur sperice vel circulariter. Hanc ratōem soluit arestotiles dupliciter. primo q̄uis corpus spericum manet in eodem loco ꝫm totum. et quātum ad hoc verum est ꝙ ꝫm totum non mouetur. mutat tamen locum ꝫm partes. et ergo ꝫm partes mouetur. Scd̄o sic soluit quia quodāmodo totum procedit de loco in locum inq̄tum scilicet mutatur corpus spericum ꝫm diuersas circulatōnes quarum vna succedit alteri sic quodammodo mouetur de vna circulatōne in aliam. et sic adhuc quodāmodo mouet̄ ꝫm totū.

Ostēsis aūt dicimus

Nūc ponit secūdam opinionem erroneam de motu que fuit democriti qui dixit indiuisibilia moueri. posuit eniꝫ democritus multa corpora athomalia id est indiuisibilia que dicebantur corpora ꝫm eum. quia sunt principia corporum. et quia illa corpora vniuntur adinuicem per congregationem et diuidūtur per segregatōnem ideo necesse est ꝙ moueantur localiter. dixit enim ꝙ homo esset compositus ex athomis differētibus in positōne figura et ordine. Est ergo intentō arestotilis ꝙ indiuisibile ꝫm quātitatem sicut ē pūctus non potest moueri per se licet per accidens dicebatur notanter indiuisibile ꝫm quātitatem quia indiuisibile ratōe est per se mobile sicut homo et azinus. addebatur vlterius licet p accidēs quia indiuisibile etiam ꝫm quātitatem potest ꝑ accidens moueri ad motuꝫ illius in quo est sicut punctum mouetur per accidens ad motum linee aliquid tamen dupliciter mouetur per accidens. Vno modo sic ꝙ ipsum natum est per se moueri sicut pars integralis in toto mouetur cum toto et tamen est apta nata moueri per se. quia potest diuidi a toto. et sic mouebitur per se. Alio modo mouetur aliquid per accidens. quia nō potest per se moueri nec aptum natum est per se moueri sicut accidens vt albedo. et sic etiā est de pūcto. et hoc ꝓbat aresto. infra tribus ratōnibꝰ.

Muteťur igitur ex a.

Hic ꝓbat tribus rōnibus hoc quod prius dictum est. s. ꝙ indiuisibile ſm q̄titatem nō potest ꝑ se moueri. Prima rō stat in hoc quia vel indiuisibile esset ꝑ toto tempe in termino a quo. et sic adhuc nō mouetur. vel esset in toto tempe in termino ad quem. et sic iteꝝ motum est et non mouet vel est ꝑtim in termino a quo et ꝑtim in termino ad quē. et sic indiuisibile erit diuisibile. si ergo moueretur indiuisibile moueretur in tpe indiuisibili et sic tempus componeretur ex nūc. Scđa rō est omne mobile prius ꝑtransit magnitudinē minorem se vel equalez sibi q̄ magnitudinē maiorē se sed indiuisibile non potest ꝑtransire magnitudinem minorem se. quia tūc esset diuisibile. et sic esset dare minus indiuisibili. nec equalem quia tūc magnitudo sup quam est motus componeretur ex indiuisibilibus. Tercia ratō est omne mobile si est minus tūc in minori tempore prius ꝑtransit aliquod signū spacij quod maius mobile non ꝑtransit si ergo indiuisibile in aliquo tempore ꝑtranseat aliquod signū spacij tūc in minore minus mobile ꝑtransibit idem signū. ⁊ per cōseq̄ns erit aliquid minus indiuisibili. ¶ Ex isto textu sumitur quare non cōuenienter ponitur corpus mobile subiectum libri phisicoꝝ sicut ens mobile quia mobilitas non notorie presupponitur de corpore. quia democritus dixit indiuisibilia q̄ nō sunt corpa moueri ꝫ tamen ista indiuisibilia dixit esse entia. et ideo ſm omnes phos mobile notorie presupponitur de ente sicut in principio primi dictum est.

Mutatio autem nō.

Hic ponit terciam opinionem erroneaꝫ circa motum ipsius eracliti qui posuit omnia semper moueri sic ꝙ nihil maneret in aliquo tempore sub aliquo t̄mino motus. primo ergo ostendit ꝙ mutatio non est infinita loquendo de mutatōnibus preter motum localem. et hoc sic probat omnes mutatōnes preter motum localem sunt int̄ certos terminos. vel contradictorie oppositos sicut generatō et corruptio vel contrarie oppositos sicut augmentatio et diminutō vel alteratio. tūc arguit sic nulla mutatō habens terminos est infinita. quia terminus repugnat infinito. sed omnis mutatō sicut dictum est habet terminos. ergo nulla mutatio est infinita. Et quia ista ratō soluta videtur cōcernere alios motus a motu locali. non eī̄ videtur ꝙ omnis motus localis est inter duo cōtraria. sed solum motus localis qui est inter corpora naturalia vniuersi sicut motus grauium et leuiū. alij autem motus nō sunt inter determinatos terminos. sed determinantur ab aliquo agente ſm voluntatem aut ſm appetitum sensitiuū. sicut patet in hominibus et alijs animalibus. ergo arestotiles singulariter ꝓbat ꝙ nulla loci mutatō sit īfinita. Et hoc tali ratione. quod est impossibile factum esse est impossibile fieri. sed impossibile est factum esse ꝙ motus localis sit infinitus ergo impossibile est motum fieri infinitum. maior patet quia fieri sit ꝓpter factum esse. et ideo hoc fieri est frustra ad quod non sequitur factum esse. sed in rebus nihil sit frustra. minor patet quia īfinitum nō potest pertransiri.

Sed si sic contingit.

Hic remouet vnam cauillatiōem quia posset q̄s dicere ꝙ motus celi est infinitus. ergo motus localis potest esse infinitus. Sed dicendum ꝙ motus celi est bene infinitus ſm duratōnem temporalem. sed non est infinitus ſm speciem et terminū specificum sic scilicet ꝙ nulluꝫ habeat determinatum terminū a quo specificetur. sic eī̄ dixit eraclitus ꝙ nunq̄ mobile posset manere aliquo tempore sub vno termino essentiali motus propter continuā mutatōeꝫ. et ideo motus non haberet determinatum terminū. hoc autem reprobatum est per predicta.

Omne quod mouetur ·

Queritur que sit cõ ordinis istius libri ad sextũ. Dõm q̄ ista q̄ postq̄ arestotiles determinauit de motu ꝓm se et de ꝑtibus motus in q̄nto et in sexto nũc determinat de motu ꝑ ꝯparatõem ad motorem extrinsecũ · et q̄ ꝑtes motus siue subiectie siue q̄titatiue hñt se eẽntialius ad motũ q̄ motor extrinsecus · ideo prius determinatũ est de motibus ꝓm ꝑtes q̄ de ꝯparatõe ad motorẽ · Determinat igitur in hoc septimo de motu ꝑ ꝯparatõez ad motorẽ in cõi · In octauo ãt spẽaliter oñdit quis sit prim⁹ motor et qualis · Habet igit̃ iste liber duos tractat⁹ in pmo determinat q̄ nõ est ꝓcessus in infinitũ in mouẽtib⁹ et motis · In scdo agit̃ de cõparatione motuũ · Intendit g° ꝑ pmo tractatũ talem cõem · Omne qd mouet̃ ab alio mouet̃ · sed nõ est ꝓcedere in infinitũ in mouẽtib⁹ et in motis · ergo deueniendũ est ad aliqd primũ mouens Probat pmo maiorẽ deinde minorẽ · Maiorem ꝓbat inductiue et rõe · Inductiue sic · Omne qd mouet̃ vel mouet̃ violẽte vel naturalit̃ · Si mouet̃ violente tũc manifeste ab alio mouet̃ vtz ex diffinitõe violenti · q̄ violentũ est qd est ab extrinseco passo nõ ꝯferente vim · tcio ethicoꝝ · Mot⁹ naturalis ẽ duplex q̄ aliqũa mouentur a seipsis sicut aĩalia · alia mouent̃ ab alijs sicut g̃uia et leuia · In his ergo q̄ mouent̃ ab alijs manifestũ ẽ · In aĩalibus ãt dõm ẽ q̄ q̄uis animal non mouet̃ ab aliquo sepato ab ipso mouet̃ tñ ab aliq̄ cõiuncto sibi quod ẽ ꝑs eius.

Amplius qd a seipso

Hic ponit rõem ꝓbantẽ maiorẽ et stat in hoc · nihil qd q̄escit a motu suo ad quietẽ alt̃ius mouet̃ ꝑ se pmo · sed oẽ qd mouet̃ q̄escit a motu suo ad quietẽ alterius · i · sue ꝑtis · ergo nihil mouet̃ a se primo · Maior pz q̄ qd ꝯuenit alicui ꝑ se primo hoc nõ remouet̃ ab eo ꝑ hoc qd remouet̃ a q̄libet alio · et iõ hoc qd remouet̃ ab aliquo ex hoc q̄ remouet̃ ab alio non ꝯuenit sibi ꝑ se pmo · exempli grã · Si rõnale remoueat̃ ab hoĩe q̄ remouetur a pede hoĩs · tũc nõ ꝯueniret hoĩ ꝑ se pmo · Si g° motus remouet̃ ab aliquo q̄ remouet̃ a ꝑtibus mobilis · g° ꝯuenit ꝑtibus pmo · et hoc intẽdit a · minor ꝓbat̃ q̄ ꝑ quietẽ ꝑtis totũ nõ mouet̃ ꝑ se primo cũ mot⁹ totius depẽdeat ex motu ꝑtiũ ·

Queritur Vtz omne qd mouetur ab alio mouet̃ · Dõm q̄ sic · videt̃ tñ q̄ nõ q̄ aĩalia mouent̃ a seipsis g° nõ ab alio · Dõm q̄ aliq̄d moueri a seipso p̄t duplr̃ intelligi · Vno mõ pmo · i · grã totius sic · s · q̄ totum moueat totũ · et sic nõ p̄t dici q̄ idẽ moueat seipsuz q̄ tũc idẽ ꝓm idẽ eẽt in actu et in poñã · q̄ qd mouet ꝓm q̄ hmõi ẽ in actu et qd mouet̃ ꝓm q̄ huiusmodi ẽ in poñã · Alio° p̄t intelligi q̄ aliquid mouet̃ a seipso scdo · i · grã ꝑtis sic · s · q̄ vna res hẽat duas ꝑtes q̄z vna ẽ mouẽs et alia mota et sic aĩalia dicũt mouẽ seipsa q̄ grã forme mouent et grã mat̃ie mouent̃ · et arestotiles intendit q̄ nõ deuenit̃ ad aliqd mouens seipm totũ siue q̄ nõ sit aliq̄d mouẽs corporeũ cui ꝑ se pmo ꝯueniat motus · ꝭ mouẽti corporeo cõuenit mot⁹ grã ꝑtis · et sic nõ ꝯuenit toti ꝑ se pmo qd hic intẽdit Et si dicat̃ aresto · dt q̄nto h⁹ q̄ aliq̄d transmutat̃ ꝑ se pmo · Dõm q̄ sicut ibi dictũ est aliq̄d bene trãsmutat̃ ꝑ se pmo · ꝭ nõ a se pmo · q̄ aliqd totũ ẽ cui ꝯuenit mot⁹ formalit̃ qd ẽ moueri ꝑ se primo · ꝭ nõ ẽ aliqd totũ cui ꝯuenit mot⁹ a se primo effectiue qd significat̃ ꝑ prepositõem a ·

Arguitur · Spiritualia mouent̃ et non ab alijs g° a seipsis · Añs ꝓbat̃ quia spũalia intelligũt et intelligẽ ẽ moueri · Dõm q̄ intelligẽ siue intelligi nõ sũt motus nisi similitudinarie dicti · mot⁹ ãt realis et phisicus ẽ solũ in corporibus · q̄ corpora ꝓpe trãsmutant̃ de loco in locũ · Et si dicat̃ etiã subẽ sepate trãsmutant̃ de loco in locũ · Dõm q̄ subẽ sepate nõ sunt in loco ꝑ circũscriptõez ꝭ solũ ꝑ applicatõem virtutis · et iõ nõ describũt ꝯtinuũ spacium q̄n mouent̃ de loco in locũ sicut corpora · et sic non habent motum phisicum qui sit ꝓm continuitatẽ

spacij saltē loquendo de motu locali.

Arguitur Graue exn̄s sursum mouet se deorsum et aq̄ calida mouet se ad frigiditatē. g° aliq̄d mouet a seipso. Dōm q̄ dēq3 mot⁹ fit ab extrinseco. s. a remouēte phibēs. q2 g̃ue manet sursū p hoc qd̄ detinet sursū si g° hoc detinēs remoueat tūc remouet phibēs ab aliq̄ descēsū lapidis deorsū. Silr dōm ē de aq̄ calida. q2 illa iterū tēdit ad frigiditatē p hoc qd̄ remouetur ab igne q2 ignis phibet frigefactionē aque qn̄ āt ignis remouet tūc remouet phibens frigiditatem.

Arguitur Ratio text⁹ nō valet q2 illud qd̄ mouet grā ptis etiam mouet p se. Dōm q̄ p se accipit dupliciē. Uno mō vt distinguit ɔtra p accn̄s. et sic etiam hoc cōuenit alicui p se qd̄ ɔuenit sibi grā partis q2 p se scd̄o. Alio mō accipit p se ꝫm eius principalem significatōem. et tūc hoc dr̄ cōuenire alicui p se qd̄ ɔuenit sibi p se pmo. et aresto. accipit h̄ p se ꝫm principalem eius significatōem.

Arguitur. Ista rō pcedit ex suppositōne impossibili. q2 impossibile ē q̄ si aliq̄d mouet p se pmo q̄ ps ei⁹ quiescat. Dōm q̄ demōstratio aresto. ē cōdicōnalis. et g° talis demōstratio pt eē vera etiā si añs sit impossibile. sicut ista ē vera cōdicionalis et necessaria. Si azin⁹ volat azinus h3 pennas et silis rō attendit hic in textu. si ps mouentis seipm̄ qescat tūc totū nō mouet a se primo. et sic pt3 q̄ aresto. hic intēdit dicē q̄ motus totius dependet a motu ptiū. q2 ad quietē ptis seq̄tur quies totius in vera cōditionali. Ex isto vlt̄ius seqt̄ q̄ ista demōstratio nō est a posteriori sed a priori q2 aliq̄d moue seipm̄ ē esse cām sui motus seꝫ aliquid ē cā sui motus ex ptibus.

Arguitur Argumentū a ptibus ad totū est argumentū a posteriori. q2 talis pcessus ē p demōstratōem quia. Dōm q̄ ptes et totū pn̄t dupl̄r ɔpari. Uno° ꝫm ɔstitutōem totius. et sic ptes sunt cā totius et sic arguit a ptibus ad totū ꝫm demōstratōez ppter q̄d. q2 ptes sunt cā ɔstitutionis toti⁹. Alio mō cōpantur ptes et totū ꝫm ɔseruatōem. et sic totū est cā ptiū. q2 totū h3 rōnem forme et ps habet rōem materie. sed forma in conseruatōne est causa materie.

Si eni non sed in in.

Hic pbat minorem. s. q̄ nō est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis. et ad hoc duo supponit Primū est q̄ mouēs et motū sunt simul et simul mouent. Scdm̄ ē q̄ motus infinitorū mobilium ꝫm numerū est finitus sic. s. q̄ quodlibet mobiliū mouetur tempoē finito. Exempli grā. Si infiniti hoīes mouerent simul tūc motus cuiuslibet hominis esset finitus. et hoc ideo q2 motus ē inf determinatos terminos. Ex istis sic argut. Si esset pcessus in infinitū in mouentibus et motis tūc tēpe finito fieret motus infinitus qd̄ est impossibile. q2 motus et tp̄s debent pportionari in finitate et infinitate sicut dictū est sexto huius Sequela p3 quia si est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis tūc sunt infinita mobilia. et tn̄ ꝫm scd̄am suppositōez qd̄libet illorū mobiliū mouetur tpe finito. et sic motus infinitorū mobiliū fieret tpe finito q2 eodem tpe mouerent omnia ista mobilia sicut dicit prima suppositio. Sz posset q̄s dicere q̄ illa rō nō infert aliqd̄ incōueniens q2 nō est incōueniens q̄ fiat motus infinitorū mobiliū ꝫm multitudinē tpe finito. sed esset incōueniēs q̄ vnū mobile infinitū moueret tpe finito. Rn̄dit aresto. q̄ ista rō ɔcludit aliqd̄ pfectū impossibile supposito aliquo possibili illo. s. q̄ omnia ista corpa infinita ꝫm numerū adinuicē continuent. tunc eñ erit vnū corpus infinitū. q2 habet infinitas ptes et mouebit sicut omnia corpora prius mouebant. et sic erit verū q̄ mot⁹ vni⁹ corpis infiniti fieret tpe finito qd̄ ē impossibile.

Arguitur Non est verū q̄ omne mouens mouetur sicut dicit p̄ma suppositio. q2 anima nobilis ē mouens et tn̄ nō mouet. Dōm q̄ duplex est mouēs. aliqd̄ est incorporeū et tale mouēs mouendo nō mouetur. Aliud est mouens corporeū. et de illo loquit hic aresto. s. cū dicit q̄ est deuenire ad primū mouēs. et sic ista suppositio ē vera q̄ oē mouēs mouet. q2 mouēs corporeū mouet alterū et ipm̄ mouetur. sicut celum mouet ista inferiora et mouet ab anima nobili.

Arguitur Aresto. repbat q̄nto hui⁹ q̄ oia corpa pn̄t ɔtinuari. q2 repugnat q̄ corpa distincta spē pn̄t ɔtinuari. Dōm q̄ corpa distincta spē pn̄t dupl̄r capi. Uno mō ꝫm rōem generis. s. ꝫm rōem corporeitatis. et sic non repugnat omnia corpora adinuicem continuari. Alio modo accipiūtur corpora diuersarum spērum ꝫm speciales et specificas

ratões·et sic est veruz q̄ repugnat talia corpora adinuicem cõtinuari quia que sunt diuersarũ specierũ nõ possunt esse vnũ numero simpliciter· Et simile est quia esse alatũ non repugnat animali ẜm ratõem generis·quia ibi inuenitur alatum·repugnat tamē animali ẜm q̄ inuenitur in homine· Et si q̄ratur quare arest·sic loquitur ponendo cõditiones corpoꝝ ẜm genus· Dõm q̄ hoc maxime ↄgruit in isto libro·quia hic determinat de ente mobili in cõi et in posterioribus libris descẽdit ad corpa ꝑticularia mobilia ¶ Circa quod sciendũ q̄ in hoc libro phisicoꝝ ponũtur sex pũcta que cõueniũt corpibus phisicis acceptis ẜm rõem generis et nõ ẜm rõnem specificam Primũ ponitũr ĩ primo libro cũz dicit̃ infiniti ratõ q̄ntitati cõuenit· Scdõm ponitur in tercio cũ dicitur q̄ ↄtinuũ est diuisibile in infinitũ·⁊ q̄ infinituz est passio rei naturalis· Terciũ ponit̃ in quarto·capitulo de vacuo·vbi dicitur q̄ corpora pñt indeterminate subtiliari· Q̄uartũ ponitũr ĩ sexto vbi dicit̃ q̄ omne qđ mouet̃ contingit velocius et tardius moueri· Quintũ ponit̃ in septimo in hoc loco vbi dicit̃ q̄ corpa infinita diuersarũ specierum pñt adinuicem ↄtinuari· Sextũ ponitur in eodem libro in regulis de compatõe motuũ que pleriq̄ʒ intelligũtur loquendo de corpibus naturalibus ẜm cõem rõem generis.

Queritur Vtꝝ in mouentib⁹ et motis est pcedere in infinitũ ¶ Dõm q̄ mouentia et mota sunt duplicia q̄dam que habent adinuicez eẽntialem subordinatõem·et in illis nõ est pcessus in infinitum·nec ẜm actum nec ẜm potentiã· Alia sũt mouentia et mota que habent adinuicem actũtalem subordinatõem·et in illis est pcessus in infinitũ ẜm potentiã et nõ ẜm actũ· ¶ Circa quod sciendũ q̄ illa dicunt̃ eẽntialiter subordinari qñ primũ ē causa omniũ sequentiũ·et ergo illa mobilia dicũtur eẽntialiter subordinata vbi scdõm mobile ñ potest moueri nisi a priori mobili·et sic ista inferiora eẽntialiter subordinant̃ celo·et q̄ ĩ illis nõ est pcessus in infinitum patet per phm scdõ methaphisice q: si sic tũc nõ esset aliquis motus·q̄a qñ est pcessus in infinitũ tũc nõ est primũ ablato g⁹ primo mouẽte cessat vĩtus mouẽdi in scdõariis mouẽtibus·q: omnia scdõaria mouentia hñt virtutem mouẽdi a p̃mo· Illa ãt dicũtur accñtaliter subordinari quoꝝ vnũ mouet̃ ab alio absq̄ʒ causali dependentia quia·s·accidit mobili q̄ mouatur ab illo mouẽte·q̄a posset etiam motum fuisse ab alio mouẽte·sicut patet in incẽsionibus candelarũ·quia q̄ vna candela ē causa incensionis alterius est p accñs·quia sicut prima candela est causa incẽsionis scdẽ ita scdã potuisset sui esse causa incẽsionis prime· Dicit eñi auicẽna q̄ in his causis potest esse pcessus in infinitũ ẜm actum·⁊ ponit exemplũ q̄ nõ est incõueniens dicere q̄ infiniti martelli pcessissent martellũ mõ factum·qđ tamen nõ est verũ ẜm actum sed ẜm potentiam·quia datis quibuscũq̄ʒ martellis potest dari prior·

Arguitur· Omne bonũ est sui diffusiuũ·sed omne mobile est aliquid bonũ·ergo omne mobile debet se diffundere et mouere aliud· ¶ Dõm q̄ omne bonũ est sui diffusiuũ verũ est ẜm ordinem diuine sapientie·quia sapientia diuina imponit mensurã reb⁹ ad extra pductis·et ideo posuit vltimũ in mouendo passiue quod est materia p̃ma que tñ đr mobilis quia sic est mobilis q̄ vlterius non mouet sed recipit solum formam·vnde materia prima non est bonum in agendo sed in recipiendo·sed bonũ in agendo est diffusiuũ sui.

Arguit̃ Si est aliquod mouens primũ vel hoc est incorporeũ·et de illo tractatur in octauo hui⁹·vel est corporeũ·ẜ omne tale mouet̃·ergo male hic dicit̃ q̄ est deuenire ad primũ mouens· ¶ Dõm q̄ arest͡o· loquit̃ hic de primo mouente corporeo·et hoc patz ex prima suppositõne quã ponit in textu cũ dicit q̄ mouẽs et motum sunt simul· Et qñ dicitũr vlterius h⁹ corporeum mouet̃· Dõm q̄ hoc corporeũ mouet̃·ẜ non ab aliquo corporeo sed ab incorporeo scilicet ab anima nobili·

Arguitur In numeris est pcessus in infinitũm p augmentum ergo etiã in mouẽtibus et motis· ¶ Dicendum q̄ in numeris et figuris nõ est subordinatõ eẽntialis siue ordo cãlis·et ideo ĩ eis potest eẽ pcessus in infinitum ẜm potẽtiam·sicut etiã in mouentibus et motis eẽntialiter subordinatis· Et si dicatur vnus numerus causatur ab alio·ergo est ordo causalis· Dicendũ q̄ in numeris non est ordo essentialis causalitatis q̄uis bene integralitatis·quia vnus numerus integrat̃ ex alio

Primũ autē mouẽs

Postq̄ arestotiles ostenderat q̄ nõ est pcessus

in infinitum in mouentibus et motis. sed est deueniendū ad aliquod primū mouens corporeum. Hic pbat consequenter aliquid quod prius in secūda ꝓpositōne supposuerat. s. ꝙ mouēs et motū sunt simul. et pmo ponit intentōem suam dicēs ꝙ omne mouens effectiuū primū est simul cum moto. dicitur notanter effectiuū ꝓpter mouēs finale. quia hoc nō oportet esse simul cum moto. ꝫ potest distare a moto sicut appetibile distat ab appetente et appetibile mouet finaliter appetentem sicut vinū mouet leccatorem. Dicitur primū ꝓpter primū mouens quod nō est simul sicut in ꝓiectione lapidis. quia man⁹ ꝓijciens nō est simul cum lapide sed aer primus motus est simul cum lapide. Et quia posset aliquis arguere ꝙ impossibile est esse duo corpa simul naturalit̄ sicut patet ex quinto vbi dictum est ꝙ simul sunt que sūt in vno loco ꝓprio qꝺ nō cōtingit de corpibus. Rn̄dit actesto. ꝙ simul nō capitur hic sicut capiebatur in quinto huius et ideo diffiniēdo simul dicit. Illa sunt simul int̄ que nō est medium et sic sunt simul mouēs et motum. qꝛ inter ea nō est mediū cāle. licet aliqn̄ situale sicut in corporibus duris.

Quoniam aūt tres.

Hic pbat ꝓpositum in omni spē motus. et primo enumerat spē 3 motus. et dicit ꝙ tres sunt spēs motus. s. motus ꝫm locum motus ꝫm qualitatē vt alteratō et motus ꝫm q̄titatem vt augmentatō et diminutō. Si ergo in istis motibus mouens et motū sunt simul ergo mouēs et motum sunt simul vl'r in oībus motibus.

Arguitur

Generatō et corruptō sūt motus et nō numerantꝫ ergo insufficiēter solū dicit ꝫ de tribus motibus. Dōm ē dupliciter. Primo ꝙ generatō et corruptō non sunt mot⁹ ꝓprie dicti ꝫ mutatōes vt dictum est in quinto huius. Scōo dicēdum ē ꝙ generatō potest hic cōprehendi sub alteratōe. q̄a generatō est semp termin⁹ alteratōnis. qua ergo ratōne alterans et alteratū sunt simul etiā generans et generatū sunt simul. quia nūq̄ accipitur termin⁹ generatōnis nisi p alteratōem.

Omne igitur quod

Hic oñt ꝓpositum in motu locali et ponit talem diuisionem omne quod mouetur vel mouet̄ a seipso vel ab alio. si mouetur a seipso tūc est manifestū ē ꝙ mouēs est simul cū moto. quia tunc mouens est forma et ps rei. sed inter formam et materiam nihil mediat. Si aūt aliquid moueatur ab alio hoc cōtingit quatuor modis. s. pulsione tractione vectōne et v̄tigine. Pulsio est quādo mouens mouet aliquid a se. et diuiditur ī impulsionem et expulsionē. Impulsio est quādo pellens sequit̄ pulsū vsq; ad finē motus. Expulsio est qn̄ pellens deserit ipm pulsum et nō insequtur ipm. sicut qn̄ lapis ꝓijcitur a manu. Tractio est qn̄ aliquis mouet alterū ad se vel ad aliud velocius tamē q̄ p se moueretur. et hoc ideo dicit̄ q̄a potest etiā cum motu naturali alicuius mobilis aduenire tractio sicut si lapis descēdat deorsum et trahatur per filum. quia tūc velocius dn̄dit q̄ naturaliter dn̄deret. et loq̄tur hic phs de tractōe effectiua et nō finali sicut patebit in questione. Vertigo autem est motus cōpositus expulsu et tractu quia quod vertitur ex vna parte pellitur et ex alia parte trahitur. sicut patet in ferramēto p quod mouet̄ mola fabri. Vectō aūt est motus fundatus in his trib⁹ motibus quia aliquādo aliq̄d dicitur vehi pulsione sicut ceruisia ī vase supra carrucam a braxatore. aliquādo aliquid vehitur tractione sicut qui sedet supra carrucam et equ⁹ trahit eum cum biga. Aliqn̄ est vectō que fit vertigine sicut musca sedens supra molam fabri vehit̄ v̄tigine. Et q̄uis sint plures mot⁹ specifici tn̄ omnes possunt reduci ad istos mot⁹ sicut inspiratio reducitur ad tractionē. qꝛ inspiratō est attractō aeris ad pulmonē. Expiratō et spuitio reducūtur ad pulsionem. Kat kesis ad pulsionem et tractionem. Et est kat kesis motus factus p instrumētum textoris quod vocāt radiū. Ille eñ motus vocatur kat kesis et est nomen fictum a sono. quia talis radius per vnū trahitur et p aliū pellitur. Spathesis reducitur ad pulsionem. est eñ spathesis motus ensis vel gladij factus in dimicando. quia per talem motum pellit aliquis suū aduersarium. Iste autem sunt species motus violēti. quia in motibus naturalibus factis ab alijs est satis manifestū

Manifestum ē igitur

Hic reducit istos quatuor modos motus ad duos scilicet ad pulsionem et tractōnem. et hoc fit quia v̄tigo componitur ex pulsu et tractu et vectio fundatur in alijs tribus motibus. quia hoc vehitur quod mouetur ad motum alterius. et h⁹

contingit vel tractiõe pulsione vel vertigine·Si ergo in pulsu et tractu mouens et motum sunt simul·ergo vniuersaliter sunt simul in omnibus alijs motibus·

Hoc autẽ manifestuz

Probat arestotiles duabus ratõibus q̄ in pulsu et tractu mouens ⁊ motum sunt simul·prima est pulsus est motus quo pellens mouet pulsum a se·ergo ad minus in pulsione mouens et motum sunt simul in principio·quia nihil mouet alterum a se quod non fuit sibi cõiunctuz·Tractio est quando aliquid mouet alteruz ad se·ergo ad minus quod trahitur cõiungitur trahenti in fine·Secũda rõ sumitur ex nominibus quia ſm grecos pulsio est dyesis id est disgregatõ vel diuisio·sed tractio est synesis id est congregatõ vel vnio·Sed non potest aliquid congregaꝛe vel disgregare nisi assit huic ad quod congregatur vel disgregatur·

Proiectio autẽ quan·

Excludit obiectõnem quãdam que accidit circa pulsionem ·apparet enĩ q̄ in pulsione pellens et pulsum non sunt simul·quia lapis proiectus a manu non est simul cum manu·Respondit arestotiles q̄ in proiectõne est duplex mouens scilicet mouens primũ et remotum ·Remotum est manus·et ꝓpinquũ est aer motus a manu·Dicẽdum est ergo q̄ mouens ꝓpinquũ scilicet aer est simul cum moto scilicet lapide·

Atuero neq̄z alterati

Probat idem de alteratõe scilicet q̄ alterans et alteratum sunt simul·et hoc primo probat inductiue secũdo ratõne·Inductiue sic quia in omnibus que alterantur vltimũ alterans id est primũ et alteratum sunt simul·sicut patet de igne et aqua in calefactõne·

Quale eni alteratur·

Ponit ratõnem ad idẽ q̄ in omni alteratione alterans et alteratum sunt simul·et stat ratio in hoc omnis alteratõ est similis alteratõni que est ſm sensum·sed in alteratõne ſm sensum alterans et alteratũ sunt simul·ergo sic est in omni alteratõe·maiorem probat tripliciter·Primo quia solũ ſm qualitates sensibiles de tertia specie est alteratõ sicut probatur infra in sequenti capitulo·Secũdo quia omnia corpora tam animata q̄ inanimata q̄ naturalia alterãtur ſm istas qualitates q̄uis hoc fiat differenter·quia corpora naturalia inanimata alterantur soluz naturaliter per istas qualitates ⁊ per consequẽs alterantur alteratõne corruptiua·Sed animata alterantur p istas qualitates etiam alteratõne perfectiua et animaliter ·Exempli gratia lignũ alteratur per calorem alteratõne corruptiua·quia p calorem disponitur ad corruptionem sed homo alteratur per calorem etiaz perfectiue quia pficitur tactus per sua obiecta·Tercio sic probatur q̄a ſm illas qualitates corpora nata sũt agere siue alterari ſm quas corpora differũt·sed corpora naturalia per istas qualitates ab inuicẽ differũt·ergo etiam p illas nata sunt alterari·ergo alteratõ fit ſm qualitates sensibiles·Maior patet in primo de generatõe capitulo de actõne vbi dicitur q̄ causa actõnis est cõueniẽtia in materia et dñia in forma·

Arguitur

Contra minorem corpa naturalia differũt ab inuicem per suas differentias·ergo non differũt per qualitates sensibiles·Dicendũm q̄ corpora naturalia possũt dupliciter capi·Vno modo q̄tum ad suas naturas essentiales·et sic est verum q̄ non differũt accidentibus sed formis siue differẽtijs substantialibus·Alio modo accipiũtur corpora naturalia ſm q̄ sunt actiua et passiua ad inuicem·et sic differũt per istas qualitates·quia sic p suas qualitates agũt in seinuicez·ignis enĩ agit in aquam p calorem·et similiter dicendum est de alijs qualitatibus·et sic accipiendo corpora naturalia i eis est alteratõ mutua·et sic arestotiles hic cõueniẽter dicit q̄ corpora naturalia distinguũtur p istas qualitates·

Huic quidem igitur·

Hic probat minorem premisse ratõnis scilicet q̄ in alteratõne ſm sensum alterans et alteratuz sunt simul·et hoc p locum a minori sic·Si illud quod min⁹ videtur messe inest·et illud quod magis sed minus videtur q̄ visibile est simul cuz visu et tamen visibile est simul cum visu·ergo sic ẽ in alijs sensibilibus et multo magis·minor pz q̄ primo visibile immutat aerem sibi proximũ·et ille aer immutat proximũ aerem circa visum·et ille aer immutat visum·et sic visibile quod est in ꝓpinquo aere circa visum est simul cũ visu·

Arguitur. Arestotiles dicit in de sensu et sensato ꝙ visus immutaẜ in instāti. ergo nō primo immutatur medium. et tūc mediū immutat sensuꝫ. ¶ Dicendum ꝙ duplex est prioritas. s. temporis qn̄. s. aliquid est p̄us alio tempe. et sic visibile non immutat prius mediū ꝙ organū. sed fit simul in instanti. Alia est prioritas nature qua aliquid est ꝓus altero etiam si fiat in eodem instanti temporis. et sic visibile prius immutat mediū ꝙ organū. Cuius ratio est quia causa est ante effectum sed immutatio medij est causa imutatōnis organi. ergo immutatō medij naturaliter precedit immutatōeꝫ organi. et hoc ē qd̄ dici cōsueuit ꝙ nō est inconueniēs ꝙ i vno istāti tpis sint plura istātia nature.

Et quod augetur et.

Hic aresto. ꝓbat principale. s. ꝙ mouēs et motuꝫ sunt simul in motu augmētatōnis et diminutionis. et stat ratō in hoc quia augmentū fit ꝑ appositōnem alicuius q̄ti et decrementum ꝑ subtractōem alicuius q̄ti. sed in subtractōne et appositōe mouens et motū sunt simul. q̄a nihil subtrahitur ab alio nisi qd̄ fuerit sibi ꝯiunctū et qd̄ apponitur cōiungitur sibi. ergo in augmēto et decremento mouēs et motū sunt simul.

Queritur. Vtrū in omni motu mouens et motum sunt simul. ¶ Dicendum ꝙ sic. cuius ratō est qꝛ ꝓm arestotilē tertio huiꝰ motus est quidā effluxus a mouēte in mobile quia est actus mobilis a mouēte sed nihil p̄t effluere ab alio nisi ꝑ cōtactū eorūdeꝫ. oportet ergo ꝙ mouens et motū sint simul ꝓm cōtactum. sed est duplex cōtactus. Quidam est ꝓm q̄titateꝫ molis sicut corpa tangūt se que hn̄t q̄titatem. Alius ē ꝯtactus virtualis. et illo mō spūs tāgit corpꝰ. et sic etiam aīa nobilis dicitur tangere celum nō eni potest tangere celū ꝓm vltima quātitatis. quia non habet q̄titatem.

Arguitur. Magnes mouet et trahit ferrū. et tn̄ nō est simul cū ferro. ¶ Dicendum ꝙ in tractū ferri ad magnetem est duplex mouens. s. primū quod est magnes et tale nō est simul cū moto. aliud est mouēs proximū et est quedā virtus alteratiua que deriuatur a magnete in aerem vel aquā que sunt ꝓpe ferrum. et illa virtus alteratiua est simul cū ferro Qꝫ autē talis virtꝰ alteratiua ꝓcedit ex magnete potest tribus signis declarari. Primū qꝛ si traheret magnes sine alteratōe ferrū tūc trahērꝫ in quacūqꝫ distantia quod est falsum. Secūdm signū est quia si ferrum liniatur alleo tūc ferrū nō attrahitur a magnete quia talis virtus allei impedit virtutem alteratiuā magnetis. sed si magnes iterū purgetur cum pelle capna tūc iterꝫ trahit. Terciū signū est quia nisi magnes fricet sic ꝙ calefiat tūc nō trahit ferrū. signū ergo ē ꝙ ex tali calore acquirit virtutem alteratiuā.

Arguitur. Contristans mouet ꝯtristatum et tn̄ nō sunt simul quia cōtristans multū distat a cōtristato. ¶ Dicendū ꝙ duplex est mouēs. s. mouēs finale sicut appetibile mouet appetitū. et nō oportet hoc mouens esse siẜ cum moto. Aliud est mouēs effectiuū quod executiue mouet et hoc est simul cū moto. Et siẜr soluēdū ē de tractu q̄ ē duplex. s. finaẜ et effectiuꝰ. vnde in tractu finali nō est mouens simul cum moto quo modo appetibile trahit appetitum sed in tractu effectiuo

Arguitur. Est quidam piscis qui dicitur stupor qui facit tremē manū piscatoris in magna distantia. ergo non omne mouens et motū sunt simul. ¶ Dicēdum ꝙ in illo motu ꝓximū mouens et motū sunt simul. qꝛ ꝓximū mouens est quedā virtus alteratiua que influitur a tali pisce ad manū piscatoris. et q̄a homo nō ē capax illius influxꝰ sicut ꝓs hois. s. manus ideo tremet manꝰ solum. Simiẜr dicendum est de incātatōne mulieris sortilege qꝛ incantatrix gīn alterat aliquē ꝑ incantatōem. Et q̄uis illa nō est simul cū illo qui patitur incātatōnem tn̄ virtus demonis ad cuius inuocatōem hoc opus ꝑficitur est simul cū illo qui patitur incantatōem quia demō applicat actiua passiuis. sic ergo p̄t ꝑ virtutē corpoꝝ naturaliū facere talem effectum

Simiẜr est dicendū de muliere mēstruosa inficiēte speculū qꝛ oculi talis mulieris nō inficiūt speculū ꝓxime. sed aer alteratus ab oculo mulieris procedens circa speculū inficit ipm speculū.

Arguitur. Supiora corpa mouēt inferiora et tn̄ nō sunt simul cū inferioribus. ¶ Dicendum ꝙ licet supiora nō sunt simul cū inferioribus ꝓm q̄titatē molis. i. magnitudinis sunt tn̄ simul ꝓm q̄titatē virtutis. quia lumē astroꝝ et planetarū quo celum agit est cōiunctū istis inferioribus. Et ꝙ corpa celestia media nō alterant alteratōe corruptiua hoc nō cōtingit ex ꝑte celi sed ex ꝑte corpoꝝ que nō sūt re

ceptibilia taliū impressionū· Si vlteri⁹ arguitur de expimento auicēne qui dixit quēdam prostratum eē de camelo p visum mulieris. Dōm q visio mulieris fuit cā p accñs casus viri et nō p se·et iō nō ē ppe dōm q visio mulieris mouebat viꝝ sed forsā ymaginatō ppa viri eū impediuit·

Arguit Augens nō est simul cū aucto ergo mouens nō est simul cum moto· Añs pbatur qꝛ totū corpus augmētat et tñ alimentū solum additur vni pti·s·stomacho· Dōm q alimentū accipit dupliciē · Uno mō in principio qñ cōiungit animali·et sic nō vocat pprie alimentū quia sic nō alit et tūc verum est q alimentū nō ꝯiungit cuilibet pti aliti quia cōiungit solum stomacho· Alio mō sumit alimentū ſm q est in fine decoctiōis·et sic alimentū ē cōiunctū cuilibet pti aliti et hoc est pprie alimentū Illa eñ materia que ē prepata p vltimā digestiōnē vnit cuilibet pti corpis virtute aie nutritiue

Quoniam autē que

Postq̄ in pñti capitulo pbauit q moues ꝛ motū sunt simł in singulis motibus· Hic pbat vnū qđ supposuit pbando q alterans et alteratū sēsił h⁹·s·q ois altatō fit ſm q̄litates sensibiles· pmo g° ponit intētōnez suā et dicit q ex seq̄ntibus ꝯsiderandū erit q illa que alterant alterāt ſm q̄litates sensibiles·et p ꝯñs seq̄t q solū illis ꝯpetit alterari q̄ p se patiunt ab hmōi q̄litatib⁹

Aliorum enim maxi·

Hic pbat ppositum et dicit q si in aliis qualitatibus p̄terq̄ in qualitatibus sensibilibus tcie spēi sit alteratio hoc maxime erit int qualitates prime spēi vel quarte·sed in istis non est alteratio·ergo solū ē in tercia spē qualitatis·maiorē pbat quia oēs forme que acquirūtur p motum vł p alteratōnem de nouo aduenīūt·qꝛ aduenīūt de nouo per motū·qualitates āt de pma ꝛ qrta spē aduenīūt de nouo·sicut pꝫ de scia q̄ ad pmā ꝛ de figura quo ad quartā·et sic possꝫ apparere q ad illas qualitates esset alteratō·et ideo hoc infra depbat· Sed non pt hoc appare in qualitatibus scōe spēi·qꝛ qualitates de scōa spē ñ aduenīūt de nouo·sed cū natura accipiūtur et cū natura remouent· sicut patet de risibili et similibus qualitatib⁹·minor pbat qꝛ qualitates de pma spē sequūtur motū et de quarta acquirūtur p motum ꝯsecutiue·sicut sanitas ꝯsequit motū ſm qualitates pmas quia si aliq̄s est infirmus ex frigida causa si moueatur ad calorē sequit sanitas· Silr etiam figure de quarta spē ꝯsequūtur alteratōnes vł motus locales·

Alteratio āt non est·

Hic pbat quod prius dixerat s·q in prima et q̄rta spēbus nō est alteratio·et probat de quarta spē duab⁹ ratōnibus· Prima stat in hoc q̄ñcunqꝫ aliqua forma est que acquirit p alteratōem tunc sbiectū illius forme potest p̄dicari de tali forma in principali et in abstracto·exempli gratia nos dicimus calidum est es·ꝛ hoc non potest fieri in formis quarte speciei quia nō dicimus archā esse lignū sed denominatiue archaꝫ eē ligneam·ergo ad formas quarte speciei non est alteratō· Maior fundatur in cōmuni modo loquendi quia cōmunis modus loquēdi habet originem ex naturali conceptu et naturalis conceptus hꝫ originē ex reb⁹·iō pt bonū argumētū sumi ex cōi mō loq̄ndi

Queritur Quare in formis quarte spēi subiectū nō predicat de formis in abstracto sicut i aliis formis de tcia spē· Dōm q hoc est iō qꝛ tales forme de q̄rta spē hñt magnā ppinq̄tatē ad formas subales in tm q antiq̄ dicebāt illas formas eē formas substātiales·sicut g° subiectū forme subalis nō p̄dicat de forma subali in abstracto sicut nō dicim⁹ hō est tra·sed hō est treus ita etiā subiectū istarū formaꝝ nō predicat nisi in ꝯcreto et denoiatiue dicendo archa ē lignea et coclear ē argenteū

Arguit Ille sunt forme subales q̄b⁹ res ab inuicē distinguūtur·ſꝫ penes istas formas de q̄rta spē distiguim⁹ res ab inuicē ꝛ iudicā⁹ res eē diuſaꝝ nataꝝ penes illas igit

Dōm q dupliciē res ab inuicē distiguūt· Uno° p naturā rei·et sic distinguūt p formas sbales et drñas ppas· Alio° res distinguūt ab inuicē q̄ ad nos·ꝛ sic distinguim⁹ res p accñā qꝛ nos qnqꝫ ñ ꝯgnoscim⁹ drñas reꝝ· Et si q̄rat tūc q̄re res pl⁹ distinguūt p ista accñā q̄ p alia· Dōm q iō q̄a figura ē ppū signū spēi·ꝛ iō vidē⁹ q illa q̄ distinguūt figuris distinguūt spē·nō āt alia accñā sūt signa spēꝝ·ꝛ iō possum⁹ ꝯuemētius p ea circum loqui specificā differentiā rei·

Amplius et aliter in

Hic ponit scōam ratōnem et est ista ſm illas qualitates aliqua res non alterat ſm quas res

ficitur sed aliqua res pficit p qualitates quarte speciei. ergo p illas non fit alteratio. Maior patet quia alteratio sm se remouet a substantia rei. q̄a p alterationem res dicitur fieri altera. Minor patet quia p figuram aliquid accipit complementū sue speciei. aliquid em̄ dicitur pfecte habere spēm quod habet pfectam figuram speciei. sicut pfectus ē equus qui habet pfectam figuram equi.

Neq3 enim in habiti.

Hic 9sequenter ostendit q in prima spē non fit alteratio. et primo probat hoc quātum ad habitus corporales qui sunt sanitas egritudo et pulchritudo. Secūdo in habitibus anime. Quo ad primū intendit talem rationem. Illud non acquirit p motum siue alterationem cuius ratio consistit in ordine ad alterum. Sed ratio habituū corporaliū consistit in ordine ad alterum. ergo nō acq̄ritur p motum. Maior patet quia prius pbatū est q ad relationem nō est motus. Minor patet quia qualitates corporales sunt quedam virtutes vel malicie. sed virtutes vel malicie 9sistūt in ordine ad alterum. quod patet ex diffinitione virtutis. Quia virtus ē dispositio in natura ad optimū. i. virtus est quedam pfecta disponens ad optimū quod est finis vel operatio. sic virtus hab3 ordinem ad operationem et p 9sequens eius esse consistit in relatione. Deinde pbat exemplariter de sanitate quia sanitas dicitur sm cōmensurationem corū que sunt intra sc3 humorū et ad cōtinens sc3 extrinsecū.

Arguitur. Sanitas et egritudo nō sunt virtutes. quia p virtutes laudamur vel vituperamur secūdo ethicorum. Dicendum q virtus capitur dupliciter. Uno modo pprie sm q est habitus originaliter depēdens ex voluntate. et sic virtutes morales dicūtur solum virtutes. et sic est verū q ex illis virtutibus laudamur et vituperamur. Alio modo accipitur virtus cōiter prout omne illud dicitur virtus quod disponit ad bene vel male operandu3. et sic sanitas est virtus quia disponit hominem ad bene operandu3 et egritudo est malicia. quia disponit ad male operandū.

Neq3 itaq3 circa ani.

Hic pbat idem de habitibus anime. s. q habitus anime sc3 virtutes et scientie nō acquirūtur per alterationem. et hoc primo ostendit de virtutib9 et vicijs que spectant ad ptem appetitiuā que dicūtur virtutes morales. Deinde ostendit idem de virtutibus spectantibus ad ptem intellectiuam. primū sic pbat. quandocū q3 aliquid perficitur vel simpliciter corrūpitur hoc non alteratur. sed per virtutes morales aliquid simpliciter pficitur sc3 ipsa potentia et p vicia ipsa potentia corrūpitur ergo ad illas formas non est alteratio. Maior ē nota ex predictis. Minor patet quia cū appetit9 nihil aliud sit q̄ inclinatio in bonū sic pficitur talis inclinatio p virtutem que etiam inclinat ad bonū et corrūpitur tal' inclinatio p viciū quod inclinat ipsam potentiam ad malum. exempli gratia voluntas ē inclinatio in bonū vniūsale et iusticia que est habitus volūtatis etiam inclinat ipsam potentiam ad bonū quia ad iuste operandū. sed iniusticia corrūpit talem inclinationem. q̄a inclinat ad malum. s. ad operationem iniustam.

Arguitur. Appetitus est potentia intellectual' anime. et sic est incorruptibil' ergo ñ corrūpitur p viciū. Dicendum q appetitus capitur dupliciter. Uno modo sm se et absolute in sua essentia. et sic non corrūpit p viciū quia manet essentia appetitus. Alio mō accipitur appetitus sm finem vel operationem. et sic appetitus corrūpitur p viciū quia nō manet illa inclinatio ad bonū q̄ fuit i appetitu añ viciū

Sit quide3 igitur cū.

Hic implicite remouet vnā cauillationem. qr posset aliqs dicē q qr virtutes et vicia de nouo acq̄rūt g9 videt q acq̄rant p alterationem. Ait q virtutes et vicia nō acquirūt p alterationem ß bñ sequūtur alterationem. et hoc pbat dupl'r. Primo qr virtutes aut sūt q̄dā impassibilitates sm stoycos. i. remotiones oim passionū ab aia. vel sunt q̄dā moderationes passionū aie sm pypoteticos. ß ñ 9tingit passiones remoueri vel moderari nisi p alterationem. g9 virtutes et vicia 9sequūt aliquā alterationem in passionib9. exēpli grā māsuetudo ē q̄dā virt9 circa irā dicebāt g9 stoyci q hñs virtutē māsuetudinis ãplius nō tenēt passionē ire nec ira3 ß remouēt ira a māsueto simpl'r. ß arest. dicit q māsuetus adhuc t3 irā ß nō h3 imoderatā iram

Querit. Que illa3 opinionu3 est vera. Dicendum q scda. s. aresto. sicut patet in exēplo pdicto. qr māsuet9 adhuc pt cum mansuetudine aliquam iram seruare pmo nisi seruaret irā non esset mansuetus sed mollis siue

mulicbris debet ergo mansuetus quandoqꝫ irasci sed ſm debitas circũstantias scilicet sicut oportꝫ et quando oportet·

Et moralē virtutem

Hic probat idem secũdo et stat ratō in hoc·omnis virtus moralis habet quandam secum delectatōnem et omnis malicia moralis habet secuꝫ quãdam tristiciam·Sed delectatō et tristicia fiunt cum alteratōne·ergo virtus moralis etiam habet alteratōnem cõiunctam· Maior patet q̃a nullus habꝫ virtutem nisi delectet in operibus virtuosis·sicut dicitur secũdo ethicorum ꝙ delectatō in opere est signũ virtutis·Minor patet quia in delectatōne alteratur pars sensitiua et cor dilatatur et ex illa dilatatōne cordis fit etiam delectatō in parte sensitiua·et dicitur notanter ꝙ virtutes morales faciũt delectatōem in sensu·et hoc ꝓpter virtutes intellectuales·quia virtutes intellectuales non habent contrariũ in intellectu sicut virtutes sensitiue in sensu·sicut ꝓbatur late decimo ethicorum·

At uero neqꝫ in intel·

Hic ꝓbat ꝙ nõ est alteratō in prima specie qualitatis quãtum ad partem intellectualem·et primo facit hoc in generali·secũdo in speciali· In generali sic quia ad illud nõ est alteratō quod dicitur adaliquid sed scientia dicitur adaliquid ergo ad scientiam non est alteratō· Maior probatur quia ad relatōnem non est motus · Minor patet quia scientia dicitur relatiue ad scibile·ꝓbatur quia de nullo genere preterꝙ̃ de genere relatōnis potest aliquid aduenire subiecto suo sine mutatōne sui·sed scientia aduenit intellectui absqꝫ mutatōne sui sed per mutatōnem sensus vel fantasie ergo scientia spectat ad genus relatōnis·Ex hoc enĩ aduenit scientia intellectui q̃a aliter disponũtur fantasmata apud sensum·q̃a ex fãtasmatibus aliter dispositis elicitur alia scientia·et ideo docentes alios instruũt eos per multa exempla·quia illa exempla ordinant debite in eis fantasmata·

Acquiritur

Quandoqꝫ fit mutatio ad scientiam ex cõtrario errore·ergo ad minꝰ tũc scientia acquiritur per alteratōnem·quia tũc remouetur vna forma scilicꝫ error ab intellectu et alia forma acquiritur scilꝫ scientia· ¶ Dicendum ꝙ aresto·hic loq̃tur de scientia ſm ꝙ per se acq̃ritur·quia sic acquiritur per dispositōnem fantasmatũ apud sensum·Cõtingit tamē quãdoqꝫ ꝑ accidens ꝙ in intellectu fit error contrarius scientie·et sic scientia generatur ex opposito errore ꝑ accidens

Neqꝫ igitur alicuius·

Hic ostendit idem in speciali·et primo ostẽdit ꝙ consideratō ſm scientiam non fit ſm aliquaꝫ alteratōnem·Secũdo ꝙ etiam acceptō scientie nõ fit per alteratōnem·primũ sic patet·ꝑ quamlibet alteratōnem aliquid ꝓducitur·sed ꝑ consideratīonem scientie nihil producitur ·ergo consideratio scientie non fit per alteratōnem· maior patꝫ quia alteratō est quidam motus·sed omnis motus producit aliquē terminũ aliaꝫ non esset motus·minor probatur quia in consideratōne ꝓsupponitur aliquid productum quod est sciẽtia que scientia est principium illius consideratōnis·patet ergo ꝙ consideratō non fit ꝑ alteratōnem·

Que aũt ex principio

Hic ostendit ꝙ generatō scientie non fit per alteratōem·et hoc tali ratōne quicq̃d aduenit alicui ꝑ solam quietatōnem corporaliũ motuũ et ꝑ residentiam passionũ sensibiliũ hoc non aduenit alicui ꝑ motum siue ꝑ alteratōnem·sed sciẽtia que est cognitō speculatiua et prudentia que est ratō practica aduenĩũt anime ꝑ quietatōem corporaliũ motuũ·ergo non aduenĩũt per alteratōnem·Maior probatur quia omnis alteratō est in aliquo per motum et per inquietatōem corporis et passionũ sensibiliũ·Minor probatur quia eo modo acquiritur scientia quo modo est vsus ſm scientiam·quia scientia per vsum conseruatur et etiam per vsum siue actum acquiritur·sed non potest aliquis vti scientia si habundent in eo passiones sicut patet in iratis· Nec etiam si in eis habũdent corporales motus sicut i ebrijs quia vsus siue iudiciũ impeditur per tales passiones·ergo etiam sic est in acquisitōne scientie·Ex quo concludit arestotiles ꝙ anima sedẽdo et quiescendo fit prudens·Ex quo infert vlterius correlatiũ ꝙ pueri non sunt dispositi ad studiũ siue ad acquirendum scientiam·quia in ipsis habũdant multi humores corporales perturbãtes cerebrum·et ꝓpter multitudinem humoruꝫ circa sensus interiores impedit vsus sensuũ interiorũ sine quibꝰ nõ ꝑt esse acceptō scientie·

Arguitur In isto textu est superfluitas. quia quies et residentia sunt idem. quia quod quiescit hoc residet. ¶ Dicẽdum q̃ ille ꝑticule referũtur ad diuersa quia quies refertur ad turbatõnem corporalis mot⁹ et sic in senibus aduenientе statu etatis est quies. quia amplius nõ est motus humorũ ẜm augmentatõnem corpalem. Sed resistẽtia refertur ad passiones ꝑtis sensitiue que dicũtur residere quãdo nõ sunt in suis opatõnibus. Nec omnino verum est q̃ idem sunt residere et quiescere. quia quiescere dicit omnẽ absentiam motus. Sed residentia dicit quietẽ que est in aliquo prius moto sicut aqua dicitur habere residentiam quãdo separatur purũ ab impuro. sic etiam in homine dicũtur passiones residere quãdo subdũtur domi nio siue imperio ratõnis. et quia p virtutes morales passiones ꝑfecte subdũtur dominio ratõnis. Jdõ addit sanctus thomas q̃ exercitiũ virtutum moraliũ multũ valet ad acquisitõnem sciẽtie. quia p tales virtutes refrenantur passionũ motus quibus impeditur acquisitõ scientie sicut dictum est. Ex istis patet q̃ quãdo arestoteles dicit anima sedendo fit prudẽs nõ est intelligendum de sessione corporali. sed de sessione que est ẜm remotõem motuũ corporaliũ et passionuꝫ partis sensitiue.

Arguitur Si scientia est in nobis. et fit in nobis per solam quietationẽ. ergo scientia est in nobis p concreatõnẽ sicut dixit plato ¶ Dicẽdum q̃ dupliciter potest intelligi scientiã nobis aduenire p quietatõem Uno modo sic q̃ nullus motus fiat in acquirente scientiã. et hoc est falsm̃ qꝛ ad mi⁹ fit mutatio in sensibus iterioribus et ista fuit opinio platonis. Alio modo potest intelligi q̃ scientia aduenit p quietatõeꝫ quia scilicet i intellectu non fit aliquis motus sed in sensu et hoc verum est. illa em̃ alteratõ que est in fantasmatib⁹ nõ est ꝓprie in subiecto scientie quod est intellect⁹.

Queritur Utrum solum in tcia specie qualitatis fit alteratio. ¶ Dicendum q̃ sic. Arguitur q̃ nõ quia acquisitõ qualitatis de nouo fit p alteratõnem. ẜ qualitates de prima specie acquirũtur de nouo ergo acquirũtur p alteratõnem. Dicendum q̃ alteratõ accipitur dupliciter. Uno modo pro quacũqꝫ acquisitõne qualitatis de nouo. et sic etiam in prima specie qualitatis est alteratõ. quia in illa specie et in quarta quãdoqꝫ acquirũtur de nouo qualitates. Alio modo accipitur alteratõ ꝓprie et sic duo requirũtur ad alteratõem. Primũ est q̃ talis forma tminet intrinsece alteratõnem id est q̃ talis forma immediate acquiratur p alteratõnem et nõ consequatur alteratõnem. Secũdo requirit q̃ talis forma sit talis q̃ ẜm eam res dicatur altera. et ideo requiritur q̃ sit forma que oritur ex natura subiecti. sed nulla conditio nũ cõueniт formis de prima et quarta speciebus. Primo quia tales forme nõ immediate acquirũtur p alteratõem. sed sequũtur alteratõnem sicut etiam in tcia specie qualitatis. Exemplũ patet de sanitate scientia et virtute. quia sanitas consequtur ad alteratõnem quatuor qualitatũ. Scientia consequitur alteratõnem fantasmatum. et virtus consequitur alterationẽ passionũ. Deficit etiam secũda conditio qualitatibus prime et quarte specierum. quia ẜm illas qualitates res non dicitur ꝓprie altera. quia nõ oriũtur ex principijs subiecti. ẜ adueniũt ab extrinseco. sicut patet de scientia et figura artificiali. et sic soluuntur faciliter argumẽta. Primo quãdo dicitur secũdo de anima q̃ scientia acquiritur p alteratõnẽ a didasculo. Dicẽduꝫ q̃ ibi accipit alteratio p mo modo et ñ secũdo modo. Secũdo soluitur argumẽtũ quod sic posset argui edificatõ est mot⁹ et terminatur ad quartam spẽm quia termina ad domũ. Dicendum q̃ domus que est forma de quarta specie nõ intrinsece terminat illum motũ sed conseqtur motum localem lignorũ et lapidũ vel potest dici q̃ argumentũ loqtur de motu cõiter accepto.

Dubitabit vtiqꝫ ali

Postq̃ in pmo tractatu huius septimi libri dixit q̃ nõ est ꝓcedẽ in infinitũ in mouẽtib⁹ et motis sed est deuenire ad aliquod primum hic consequenter in scdo et vltimo tractatu ponit ꝯparationes motuũ adinuicẽ. Et hoc ideo qꝛ ea q̃ sũt vnius ordis sunt adinuicẽ ꝯpabilia. qꝛ ergo dictum est de ordine mouentiũ et mobiliũ ponit que sũt adinuicem comparabilia. Mouet igitur primo istam dubitatõnem vtrũ scilicet omnis motus sit cuilibet motui comparabilis vel nõ. Arguit q̃ non quia si omni motui est omnis motus cõparabilis tunc sequeretur q̃ motus rectus esset cõparabilis motui circulari. et iterꝫ motus alteratõis et local'. Sed istud ẽ incõueniẽs q⁹ illõ

ex quo sequitur·minor ꝓbatur ꝑmo ᵭ alteratōe et motu locali·quia si alteratio et loci mutatio sūt adinuicē ꝯparabiles tūc passibilꝭ q̄litas erit eq̄lis q̄titati·sequela pꝫ q̄a loci mutatō fit ſm q̄ātitatem spacij·et alteratō fit ſm passibilem qualitatem quod est falsum·quod sic patet quia quod nō habet q̄ātitatem nō potest alteri esse equale sed passibilis qualitas non habet quantitatem ergo nō potest esse equalis q̄titati·

In circulo autem et

Hic ꝓsequitur dubitationē de motu circulari et recto·et primo obijcit ꝙ pn̄t adinuicē compari·⁊ hoc sic motus localis sursum et deorsū pn̄t cōparari·ergo etiam motus rectus et circularis·Consequētia patet a simili qꝛ oēs sunt motus locales Anteq̄ꝫ hoc argumētū soluat excludit vnā cauillatōem·qꝛ aliquis posset cōcedere ꝙ motus circularis esset vel velocior vel tardior motu recto ſꝫ nō equalis·Rn̄dit aresto·ꝙ hoc nō potest dici qꝛ vbicūqꝫ velocius mouet aliquid altero vel tardius ibi etiam potest secū equalit̄ moueri· Pro solutōne aūt dubitatōnis quo ad motum rectum ⁊ circularem aresto·vult ꝙ illi motus ·s·circularis et rectus nō sunt cōpabiles in velocitate·q̄a sic linea recta et linea circularis que est ꝑfectissima eēnt compabiles·Ad argumentū autem predictum ē dicendū ꝙ nō est simile qꝛ motus sursum et deorsum fiūt ꝑ spaciū vnꝰ spēi·et ideo habent velocitatē vel tarditatem vnꝰ spēi·sed motus circularis et rectus nō habent spaciū vnius spēi·et ideo etiam nō habent velocitatē vnꝰ spēi et sic nō pn̄t adinuicem compari

Sed quecūqꝫ n̄ equi

Hic soluit dubitatōem et ꝑmo dicit generaliter que req̄rūtur ad compatōnem·scđo applicat illa ad singulos motus·Circa primū tria ponit que requirūt ad hꝰ ꝙ aliqua sint cōpabilia ·Primū ꝙ illud in quo fit compatio sit vniuocū · et ideo ista est bona cōpatio homo est albior equo·quia licet homo ⁊ equus sint diuersarum spēꝝ tn̄ albedo in qua cōpantur inē eis vniuoce·et ex hoc pꝫ ꝙ ista compatio nō valet stilus ē acutior vino quia illud in quo compantur ·s·acutū est equiuocum·dicitur eñ acutū in stilo quia pungit tactū Et dicitur acutū in voce qꝛ pungit auditum·et acutum in vino quia pūgit gustū·patet ergo ſm primā conditōnem ꝙ illud in quo aliqua cōpantur debet esse vniuocum·

Aut primū quidem·

Hic obijcit ꝯtra istam conditōem ꝯpationis predictā·et hoc sic quia aliqua cōueniūt in nō equoco in quo tn̄ nō sunt adinuicem cōpabilia sicut aqua et aer non compantur in multitudine·et tamen multitudo non dicitur equiuoce de eis Et si dicatur ꝙ multū est eq̄uocū ꝓpter suā cōitatem·addit aresto·ꝙ si nō poterint ꝯparari in multo tn̄ bū in duplo quod nō dicitur eq̄uoce de eis in quo tn̄ nō ꝯparātur·quia non est aer duplū ad aquā nec ecōtra·Rn̄dit aresto·ad obiectōnem istam dicens ꝙ multum et duplū sunt eq̄uoca·quod ꝓbatur de multo quia multū dicitur tantū et sive equale et adhuc plus mō nō ē vna ratō equalitatis in aere et in aqua·quia nō est eadem rō q̄ātitatis·quod verū est de q̄ātitate phisice capta quia naturalit̄ aer excedit aquam in duplo·sicut patet scđo de generatōe·Et similiter dicendū est de duplo·

Quoniam propter·

Hic confirmat obiectōnem prius motam·et hoc sic·Si aliqua q̄ cōueniūt in n̄ eq̄uoco sunt cōparabilia et aliqua nō tūc manet maior q̄stio q̄re quedam eorū sunt ꝯparabilia et alia nō ·et illaꝝ questionē soluendo ponit scđam cōditionē requisitam ad ꝯparatōem·Et est ista ꝙ ad hoc ꝙ aliqua compentur adinuicem requirit̄ ꝙ illud in q̄o comparant̄ habeat idem coe subiectum in ꝯparabilibus·exempli grā albedo in equo et albedo in homine habent idem ꝓximū subiectū·s·superficiem ideo sunt ꝯparabilia i albedine·sed vox et aqua nō pn̄t ꝯparari in magnitudine qꝛ ꝓximū subiectū magnitudinis aq̄ est suba et ꝓximū sbiectuꝫ magnitudinis vocis est sonus·quia magnitudo vocis ꝓxime fundat̄ in magnitudine soni· proximum

Aut manifestum est·

Hic ostendit ꝙ neqꝫ hoc sufficit·et hoc duabus ratōnibus·prima quia si sic tunc omnia possent dici comparabilia que habent aliquod comune subiectum sed hoc est falsum quia etiam multa equiuoce dicta habēt vnū subiectum·Secūda ratio est·si aliqua duo habeant vnū proximū subiectum etiam sequitur ꝙ habent eandem speciem quia subiectum et species debent correspondere cū quodlibet non suscipiat q̄lslibet· proximum

Si ergo non solum.

Hic cõcludit terciam cõditõnem que requirit̃ ad cõpatõem q̃ conditio includit duas p̄cedentes et est ista q̄ illud in quo est cõpatio debet eē sp̄es sp̄ealissima. et ideo in genere nõ potest esse cõpatio. q̄uis nõ oportet q̄ res compate sint vnius sp̄ei sicut in p̄ma cõditiõe dictũ est. Q̄z ãt ista includit duas alias sic patet q̄z omnis sp̄es sp̄ecialissima est vniuoca. et habet etiã vnũ subiectum p̄rimũ sic etia cõditio cõprehẽdit duas p̄mas

Hic et circa motum.

Hic applicat iam dicta ad cõpatõnem motuũ. et primo facit hoc in cõi. scdo in speciali. Quo ad p̄mũ intendit q̄ illa q̃ requirũt̃ ad compatõez in generali etiam requirũtur ad cõpatõem motuũ Ex quo cõcludit q̄ motus diuersoꝝ predicamentoꝝ nõ sunt compabiles in velocitate. q̄z velocitas nõ est vniꝰ sp̄ei in eis. Similiter motꝰ vniꝰ generis nõ sunt cõpabiles si habent velocitates diuersarũ sp̄eꝝ. et ideo motus rectꝰ et circularis q̄uis sunt vnius generis nõ tñ cõpabiles sunt in velocitate. quia nõ est in eis velocitas vnius sp̄ei. quia si sic sequeretur q̄ linea recta et circularis possent dici equales. nõ eñ cõueniũt in vna sp̄e velocitatis sicut dictum est. et q̄uis in motu recto et circulari sit idẽ tempus mẽsurans. et sic videtur q̄ sit eadem velocitas nõ tñ est p̄ꝛeptitas spacij. manifestũ est aũt q̄ velocitas nõ sumitur tñ ex p̄te t̄pis sed etiã ex p̄te spacij. et sic patet q̄ in eis velocitas nõ est vniꝰ sp̄ei. et sic ñ p̄nt compari in velocitate

Aliquando autez in.

Hic excludit quoddã q̄ videtur requiri ad cõpatõem motuũ localiũ. quia alicui posset apparere q̄ motus locales diuersificarent̃ s̄m instrumẽta p̄ que fit motus. dicit aresto. q̄ motus facti p̄ diuersa instrumẽta sunt vniꝰ sp̄ei si spaciũ sit vniꝰ sp̄ei. exempli grã ambulatio fit p̄ pedes volatio fit p̄ alas. si autem volatio natatõ et ambulatio fiant s̄m lineam rectã tũc sunt vnius sp̄ei. si autẽ volatio fiat p̄ lineam rectã et ambulatõ p̄ lineam circularem sunt diuersaꝝ sp̄eꝝ p̄pter diuersitatem spacij. Ex quibus p̄dictis concludit aristotiles vnam conclusionem q̄ non potest esse comparatõ in genere. sed bene in specie specialissima.

Et signat ratio hoc.

Hic elicit aresto. vnũ correlariũ de genere hoc scꝫ q̄ genus nõ est aliquod vnũ. s. phisice sed in genere latẽt mlta q̄ potest dupliciẽ expon̄i. Vno mõ sic. in genere latent multa. i. multe sp̄es significant̃ p̄ genus phisice captũ. Alio mõ sic in genere latẽt multa. i. p̄pter similitudinẽ ad vnitatem generis loyci latent multoꝝ equocationes quia nos credimꝰ q̄ ea que sunt equoca sũt vnũ genere. sunt eñ q̄dam equocatõnes multũ apparentes in q̄bus equocata multũ distant sicut equocatio canis. sunt autem alie equocationes vbi equocata sunt multum sibi p̄pinqua sicut rector significat rectorem scolariũ et rcõrẽ nauis.

Quando ergo alte.

Quia supra dixerat q̄ illi motus sunt compabiles qui cõueniũt in aliquo sp̄efico inq̃t aresto cõseq̃nter quõ accipiatur dr̃ia sp̄efica in rebus et vult q̄ nõ accipit̃ talis dr̃ia ex diuersitate sb̄iectoꝝ sed ex diuersitate diffinitõis ẽntialis. et ex hoc contingit q̄ aliqua sunt eadem subiecto q̃ tñ abinuicẽ sp̄e drñt. sicut album et dulce cõueniunt in lacte quod est vnũ subiectum

De alteratione autẽ.

Hic agit de compatõe motuũ in speciali. et p̄mo de compatione alterationũ. scdo de compatione generationũ. Et postea in sequenti capitulo ponit cõpationes spectãtes ad motũ localẽ. Et nõ facit mẽtõem de compatione augmenti et decrementi. quia eadem est rõ in his et in loci mutatione cũ augmentatio et diminutõ fiant cum q̃dam motu locali. Quo ad motũ alteratõnis intendit q̄ tres sunt conditões requisite ad eq̃litatem in motu alteratõnis. Prima est q̄ sit eadem forma in sp̄e ad quã terminant̃ due alterationes. Scd̃a q̄ illa forma similiẽ insit. et iõ nõ fit cõpatio in calore aque tepide et calore ignis quia calor nõ equaliẽ inest. Tercia q̄ subiectum sit equale. et ideo nõ compantur s̄m equalitatez calefactio minime aque et magne aq̄. Est tamẽ verum q̄ illa tercia condicio potius spectat ad equalitatem q̄ ad equalem velocitatem. s̄ p̄me due conditõnes spectant ad equalem velocitatẽ In motu aũt locali requirunt̃ duo. Primũ q̄ sit p̄ꝛomptitas spacij s̄m speciez duoꝝ motuũ. quia alias non essꝫ equalis velocitas. Scd̃o req̃rit̃

q̄ termini sint vnius spēi·In motu aūt generatō
nis reqritur et sufficit promptitas forme ẞm spe
ciem que acquirit p generatōem·Ad hoc tn̄ q̄ ge
neratōnes sint eque veloces requirit q̄ fiant in
equali tp̄e quia aliqua citius generāt et aliqua
tardius·verū est tamen q̄ plato adiunxit vnā
cōditōem·s·q̄ forma ẞm quā est generatō nō in=
sit ẞm magis et min⁹·qr aliqui dicebāt formas
substātiales suscipe magis et minus·Sed dicit
aresto·q̄ non est necesse illam pticulam addere
qr nō suscipiūt magis et minus forme subales·

Querit᷑ Utr̄ omnes motus sint ad in
uicem compabiles·¶Dōm q̄
motus pn̄t adinuicē duplr̄ compari·Uno modo
generaliter·i·ẞm genus sic q̄ fiat distributio p
generibus singulorū·i·p vniūsali·et sic mot⁹ om
nes nō sunt adinuicē compabiles qr ad compa
tōem requirit vnitas specifica illius in quo fit cō
patio·Sed illa que sunt diuersarū spērum siue
diuersorū generū nō cōueniūt in aliquo vniuoco
ẞm spēm·Alio mō potest esse distributio p sin=
gulis generū reddēdo singula singul̄ sic q̄ sit sen
sus q̄ in qualibet spē motus pn̄t motus ad inui
cem cōpari et ista locutō est magis ppria·qr hoc
signū omnis magis distribuit p indiuiduis q̄ p
generibus vl̄ spēbus·et sic est verū q̄ omnes mo
tus sunt adinuicem cōpabiles·quia in vnaqua
q̄ spē motus saluari pn̄t tres cōditōnes que req̄
rūtur et sufficiūt ad compatōnem.

Arguitur Nō requirit vniuocatō ad
cōpationem·quia de⁹ 7 cre
atura compant·attn̄ in nullo vniuoce cōueniūt
¶Dōm q̄ duplex est compatio quedā est pprie
dicta et in tali requirūtur iste tres cōditiones·7
sic nō compantur deus et creatura in aliq̄·Alia
est compatio impprie dicta quā aliqui vocāt ab
usiuā quia est extra vsum vere compationis·et
sic pn̄t deus et creatura adinuicem compari·Est
tamē ibi considerandū q̄ aliq̄d est cōe ad alterū
tripliciter·Uno mō simplr̄ equoce et quod sic est
cōe in illo nō potest aliquo mō esse cōpatio·Alio
mō aliquid est cōe ad duo vniuoce et in illo po=
test esse ppria compatio·Tercio mō aliq̄d est cōe
analogice et in illo est quodāmodo compatio li=
cet nō simplr̄·inq̄tum eni analogata habēt ordi
nem ad vnū sic accedūt ad vniuocatōem·et ido
cū deus et creatura habeant pfectiones ẞm ana
logiam quia illa que sunt pfecta in deo sunt im
pfecta in creaturis·ideo pn̄t adinuicem compari
deus et creatura magis pprie q̄ vinū et stilus
in acuto·

Arguitur Uidetur q̄ n̄ requirat vni
tas pximi subiecti·quia su
piora et inferiora compantur adinuicē attn̄ nō
cōueniūt in vno subiecto·Prima ps patet quia
ista est bona compatio celum est lucidius aere·
Secūda ps patet quia nō habent materiā eiusdē
spēi·¶Dōm q̄uis celū et ista inferiora nō habe
ant vnū subiectū primū·quia materia p̄ma ē al
terius spēi in supioribus et inferioribus habent
tn̄ vnū subiectū proximū quod est supficies·quia
lumen ē immediate in supficie celi sicut etiam in
supficie aeris et postea in aere·

Arguitur Non requiritur ēcia condi
tō·s·q̄ sint eiusdem speciei
specialissime·quia dicit gil·por·q̄ animal est ani
mātius planta·¶Dōm q̄ genus accipitur du
pliciter·Uno mō ẞm absolutam rōnem generis
et sic nō fit in genere compatio·Alio mō accipi
tur genus ẞm q̄ intelligitur eē in vna suarū spē=
rum·et sic in genere p̄t esse compatio·

Arguitur Genus est vniuocū etiā
in ratōe generis·ergo p̄t
fieri compatio in genere·¶Dōm q̄ q̄uis gen⁹
logice sit aliq̄d vniuocum nō tn̄ est vniuocū phi
sice·quod sic pz quia logicus ē artifex rōnis·7 idō
in logica sufficit vnitas rōnis ad vniuocatōnem
Cum ergo genus siue cōceptus generis sit vn⁹
p acceptōnem intellectus·ideo illa vnitas est lo
gica et nō phisica quā vnitatem rōnis phisic⁹ nō
attendit·et ideo dicit phisicus q̄ p̄ma vnitas ē
in spē specialissima que non diuiditur per plures
drīas formales·et sic est realiter formalit̄ vnū·
Et si dicatur etiam spēs specialissima diuiditur
in aliqua inferiora·ergo etiam non erit vnitas
spēi specialissime nisi rōnis sicut nec vnitas gene
ris·Dōm q̄ duplex est diuisio quedam est mate
rialis·et tali diuisione diuiditur spēs specialissi=
ma·Alia est diuisio formalis et tali nō diuidit̄
spēs specialissima·Cū ergo spēs specialissima nō
diuidatur diuisiōe formali sic manet vnitas re
alis formal̄ in spē specialissima sicut vnitas ma
terialis vel numeralis est in indiuiduo·Sed cū
genus diuidatur formalit̄ sic nō tenet in se ali=
quam vnitatē realē·Et hoc est quod dicit theo
mixtius q̄ genus est quidam cōceptus sine ypo
stasi reali ex tenui similitudine singularū colle
ctus·Et si dicatur phisicus etiam considerat de

generibus cū ens mobile sit genus de quo determinat phisicus. Pōm ꝙ phisicus tractat de passionibus generis nō ꝓm intentōem siue vnitatem generis. sed ꝓm ꝙ iuenit in suis spēbus. Sꝫ logicus tractat de passionib⁹ generis ꝓm ꝙ hmōdi cū ei sic ꝯueniāt passiones intētōnales de quib⁹ phisicus omnino nihil cōsiderare habet zeplim

Arguit

Motus inferioꝝ corporū et superioꝝ non sunt cōpabiles. attn̄ habent in se istas cōditiones. Pōm ꝙ q̄uis inferiora et supiora corpa pn̄t adinuicem comparari in aliqua forma sicut in luie nō tamen pn̄t adinuicem compari in motu locali q̄tum ad velocitatem motus localis. quia omnes iste cōditiones deficiūt. Primo em̄ nō est vniuocatō in primo genere. quia alius est motus circularis et rectus. Scd̄o quia nō habent idē subiectū primuꝫ quia magnitudo circularis ē alia a magnitudine recta. subiectum āt motus circularis est magnitudo circularis et subiectū motus recti ē magnitudo recta. Tertio nō hn̄t eandē rōem velocitatis motus rectus et circularis. qꝛ nō solū accipitur velocitas et tarditas ex pte tpis sed etiam ex pte spacij qꝛ in diffinitiōe velocioris etiaꝫ ponit spaciū sicut ꝓbatur sexto huius. Sed manifestū est ꝙ spaciū rectum et circulare differunt spē. et ergo velocitas in motu recto differt specifice a velocitate in motu circulari.

Quoniam autē mo.

Postq̄ posuit ea que requirūtur ad cōparatōnem in genere et postea que requirūtur ad ꝯparatōem motuū specialit̄ hic iam intēdit ponē aliquas regulas ꝯparationū. et primo ōn̄t ꝓm que oportet cōpari motus locales adinuicē. Et dicit ꝙ hmōdi sunt quatuor. s. mouens mobile spaciū et tps. qꝛ omne mouēs localiter alteꝝ mouet ipm ꝑ aliqḋ spaciū in aliquo tempore.

Hic igitur a quod ē.

Hic ponit regulas de comparatōe motuū. et pmo ponit duas regulas ꝓm diuisionē mobilis. scd̄o ponit vnā ꝓm diuisionē mobilis et mouentis simul. Prima regula stat in hoc si aliqua potētia moueat aliquod mobile ꝑ aliqḋ spaciū i aliquo tempe tūc eadem vel equalis potentia mouebit medietatem illius mobilis in equali tpe per duplex spaciū. Scd̄a regula. Si aliqua potentia moueat aliquod mobile ꝑ aliquod spaciū in aliquo tempe tūc equalis potētia mouebit medietatem mobilis in medietate tpis ꝑ idem spaciū Ratō istaꝝ regularū est quia eadem est ꝓportio totius spacij ad totam potentiā et medij spacij ad mediam potentiam. si ergo diuidatur mobile tūc duplicatur spaciū ꝓm primā regulam vel mediatur tp̄s ꝓm scd̄am regulam. Tercia regula ē Si aliqua potētia moueat aliquod mobile per aliquod spaciū in aliquo tempe tūc media potētia mouebit medietatē mobilis ꝑ idem spaciuꝫ in equali tempe. Et ratō huius regule est sumēda sicut in prioribus.

Etsi est ipsum hmo.

Hic ponit duas regulas negatiuas q̄ excludūt quasdam cōpatōes. Prima ē si aliqua potentia moueat aliquod mobile ꝑ aliqḋ spaciū in aliq̄ tpe tūc equalis potētia nō mouebit duplex mobile ꝑ mediū spaciū in equali tpe. Scd̄a regula est. Si aliqua potētia moueat aliquod mobile ꝑ aliquod spaciū in aliquo tpe non oportet ꝙ media potentia moueat idē mobile ꝑ mediū spaciū in duplici tpe. Rō regularuꝫ est quia potētia mouens forsā nō poterit hoc duplex mobile mouere Contingit em̄ ꝙ potentia mouēs sit determinata ad prius mobile. et ideo nō oportꝫ ꝙ moueat duplū mobile. Et ex eodem pꝫ ꝙ media potētia nō poterit mouere mobile prius motū. qꝛ tota potētia fuit determinata solū ad hoc mobile. Et ex istis sumitur talis regula ꝙ nūq̄ valet cōparatio motus qn̄ mobile excedit actiuitatē mouentis sꝫ qn̄ mouens excedit tūc pn̄t fieri cōparationes.

Propter quod zeno.

Ex p̄dictis regulis soluit quādaꝫ rōem zenonis qui voluit ꝙ sicut totus modius granoꝝ milij cadens supra terrā faceret sonū ita etiā quodlibet granū cadens de modio faceret sonū. sed dicit aresto. ꝙ hoc nō oportet ex regulis iaꝫ dictis qꝛ stat ꝙ vnū granū milij nō posset diuidere aerem sicut totus modius. Cū ergo sonus ex motu violento aeris fiat non fit sonus ꝑ vnū granū sicut ꝑ modium.

Si vero duo et vtrū.

Hic ponit sextam regulā que sumit̄ ꝓm aggregatōem mouentiū et ē ista. Si aliq̄ potētie mouentes diuisim accepte moueāt aliqua mobilia per aliqḋ spaciū in aliquo tempe tūc eedem potentie

cōiunctim sumpte mouebūt eadē mobilia cōiunctim sūpta p idem spaciū in eodem tpe ·Ratio ē quia hinc inde est ꝓportio mouentis et mobilis·

Sicut igitur in alte·

Hic ponit compatiōem in alijs motibus dicens primo ſm que attendūtur compatōnes eorum et vult q̄ in augmentatōne sunt augens·i· qd̄ auget·tempus et q̄titas ſm quam augens auget et auctum·i·quod augetur· Similiter in alteratione sunt alterans alteratuꝫ tempus et passio ſm quā fit alteratio·et vult q̄ ſm ista debent sumi regule in augmentatōne et alteratōne·et hoc similiter sicut dictum ē de motu locali·quia si aliqua potentia auget vel alterat in aliquo tempore tūc equalis potentia mouebit medium vel augebit vel alterabit duplū in duplo tempoē et mediū in medio tempe· Si autem potentie excedantur a mobili tūc non fit compatio vt dictuꝫ est·

Arguitur Contra primam regulam Non oportet q̄ si aliquod mouens moueat vnam nauim p vnam leucam in vna hora q̄ tūc moueat mediam nauim per duas leucas in eadem hora·quia forte media nauis nō posset moueri quia submergeret· ¶ Dōm q̄ ad hoc q̄ iste regule valeant requirūtur tria· Primū ē q̄ sub virtute motiua ꝯprehēdat omne illud quod actiue potest cōcurrere ad motum sicut sunt raritas et densitas medij·et etiaꝫ q̄ nō fiat fatigatio in mouente·et p mobile intelligit omne illud quod quocūqꝫ modo potest passiue cōcurrere ad motum·quia ergo dispositio mobilis concurrit ad motum·ideo compatio assumpta in argumento non valet· Secunda conditō est q̄ iste regule solum valēt ſm cōmunē ratōem mouentiū et mobiliū quia si fiat descensus ad certa mobilia et mouentia tūc non habēt veritatē Tercia conditō est q̄ iste regule intelligūtur de motu agentiū naturaliū·quia agentia voluntaria non agūt ſm vltimū posse sicut agentia naturalia·et ideo agentia voluntaria p̄nt mouere totum vel ptes ſm electōnem

¶ Explicit Septimus liber phisicoꝝ·

Utrum aūt factus est·

Postq̄ in septimo determinatū est q̄ ē deuenire ad vnū primū mouens· In hoc octauo inquirit q̄lis sit primus motus et quale sit p̄mū mouens diuiditur ergo iste liber in quatuor tractatus p̄ncipales· In p̄mo mouet vna q̄stio vtrū sit aliq̄s motus in cōi sempitern⁹· In scdō tractatu ponitur vna diuisio circa dispositionē entiū·Et ponitur istius diuisionis vltimū membꝝ p veritate· In t̄cio āt ondit quis sit p̄mus motus·et ponit cōditiones ipsius·s·q̄ sit sempitern⁹ prim⁹et perpetuus· In quarto agitur de p̄mo mouēte et intendit q̄ primū mouens est incorporeū et nullaꝫ penitus habēs q̄titatē· Quo ad primū mouetur ista questio vtrū motus aliq̄n incepit esse ita q̄ nūq̄ prius fuit·et q̄nqꝫ sic deficiat q̄ post hoc nūq̄ erit·vel motus semp fuit et semper erit·Et si tūc motus ē vita mūdi tūc mūd⁹ viuit vita immortali·qꝛ semp hꝫ motū ergo semp habet vitā·

Queritur Utrū sit verū q̄ motus sit vita mūdi ¶ Dōm q̄ ista locutō p̄t dupl̄r intelligi· Uno mō ſm locutōem effectiuaꝫ ita q̄ sit sensus q̄ motus facit vitā in mūdo·et sic ꝓpositio ē vera de motu celi·qꝛ motus celi est cā vite oim istoꝝ inferioꝝ·et illā expositōem videt intēdere arest·in textu·qꝛ dicit q̄ motus est sicut vita oibus subsistētib⁹i·inferiorib⁹ mobilib⁹ Alio mō p̄t intelligi locutio formalit̄ sic q̄ formalit̄ mot⁹ sit vita mūdi·et sic iteꝝ p̄t dupl̄r itelligi· Uno mō sic q̄ sit locutō silitudinaria·et sic iteꝝ verū est·qꝛ sensus ē q̄ sicut vita fluit ab ipsis viuētibus ita motus ab ipsis mobilib⁹ sicut

d. f. 1. x. q. 18. ar. 1. ad 1.

ꝓprietates coꝝ. Vel intelligit formalit̃ ſm ꝓprie tatē. et ſic ꝓpoſitio ē vera ſm antiq̃s quoꝝ q̃dã dicebãt deum eē vitam et animã mũdi. et ſic mo tus flueret a deo qui eſſet anima mũdi ſicut nũc opatõēs in animatis fluũt ab ipſis aĩatis. Sꝫ ſm veritatē iſta locutio ē falſa qꝛ mot⁹ qui ē in corpibus naturalibus nõ fluit in ipſis ab aĩa ſꝫ a natura que in eis eſt. quia qñ lapis mouetur nõ habet in ſe animã ſm quã mouetur.

Eſſe quidem igitur.

Hic rñdit tacite queſtioni qꝛ aliq̃s queret poſſet an motus ſit. Rñdit areſto. ꝙ hec non fuit du bitatũ apud antiq̃s. qꝛ oĩs antiqui naturales dicebant mũdũ eſſe genitũ. ſed generatio nõ po tuit eſſe abſq; motu. et ſic ipm̃ motũ eſſe preſup ponitur in ſcientia naturali.

Sed aliquãti quidem

Hic arguit ad vtrãq; ꝑtem q̃ſtionis ꝑ opinões antiquoꝝ. et primo ponit opiniones coꝝ qui dice bant motũ ſemꝑ eſſe. Scdõ ponit opiniones ꝑ ꝑte cõtraria. Quo ad primũ dicit ꝙ quidaꝫ q̃ri .i. famoſi poſuerũt ĩfinitos mũdos ſicut democri tus et alij qui dicũt motũ ſemꝑ eſſe. Et hoc ideo quia qñq; ꝑ ſegregatõem corpoꝝ athomaliũ cor rũperet vnus mundus in vna ꝑte toti⁹ vniuerſi et generaret nou⁹ mundus in alio loco vniuerſi ꝑ cõgregatõem corpoꝝ athomaliũ. et cũ talis ge neratio et corruptio mũdoꝝ non fiat ſine motu neceſſe eſt dicere ꝙ motus ſemꝑ eſt. Iſta ãt opi nio differt ab opinione areſt. quã infra ponit qꝛ Areſto. ponit vnũ mũdũ in quo dicit motũ ꝑ petuari. ſed democritus dicit motum ꝑpetuari in multis mũdis.

Quicũque ãt vnum.

Hic ponit opiniones ad ꝑtem contrariã et dicit ꝙ aliq̃ ponebãt ſolũ vnũ mũdũ et illũ nõ pone bant ſempiternũ ſic etiã neceſſe habuerũt dicere ꝙ motus nõ eſſet ſempitn⁹. Et de iſta opinione ponit a. duos phos. ſ. anaxagorã et empedoclem Empedocles dixit ꝙ ꝑ inimiciciã mũd⁹ generaret̃ qui prius ꝑ amiciciã corruptus eẽt. Et ſic tpe amicicie elementoꝝ nõ ē aliq̃s motus. ſic motus qñq; nõ eſt. Anaxagoras ãt dixit ꝙ mundus in cepat de nouo et motus ꝑ hec ꝙ aliq̃s intellect⁹ q̃ eſſet extra chaos cõfuſum ſegregaret ꝑtes vni uerſi extra chaos. et ſic qñq; oĩa quieſcũt in chaos cõfuſo. et ſic motus nõ ſemꝑ fiat. Ex iſtis ꝑꝫ differẽtia inter opinionẽ empedoclis et anaxagore ꝙ uis in hoc cõueniãt ꝙ motus incepit poſuit tamẽ empedocles multos mũdos ſibi inuicẽ ſuccedẽtes ſic. ſ. ꝙ qñq; vnus mũdus generaret̃. et iterũ cor rũperetur et itez ẽtio generaret̃. Sꝫ anaxagoras poſuit tm̃ vnũ mũdũ quẽ dixit incepiſſe ꝑ intelle ctum ſegregantẽ ſic ꝙ nõ poſſet fieri plures mũ di nec vnq̃ fuiſſe.

Queritur

Vtꝝ opinio anaxagore ſit aliquo mõ eẽ vera. Dicẽ dum eſt ꝙ int̃ oẽs phos anaxagoras maxĩe con cordat fidei catholice de inceptõne mũdi qꝛ dixit ꝙ oẽs res q̃ꝫ cõtinerent in vno chaos cõfuſo et ꝑ vnũ intellectũ qui hrẽt altiorem naturã q̃ res contente in chaos ipſe res a chaos ſegregarent hoc ãt ſm veritatẽ ꝑ ſimilitudinẽ intelligit̃ ſic ꝙ ꝑ chaos itelligit̃ ipm̃ nihil et ꝑ intellectũ altiorẽ intelligit̃ intellectus diuinus. Hic enĩ intellect⁹ diuinus res ſegregauit ex chaos. i. ex nihilo. hoc autẽ nõ pt̃ dici ꝙ res p̃exiſterẽt ĩ chaos indiſtin cte qꝛ tũc oĩa entia mũdi p̃exiſterent ſm ſubſtã tiam an̄ cõſtitutõem mũdi qđ eſt alienũ a fide ſi cut tm̃ dixit ipſe anaxagoras.

Cõſiderãdum igitur

Hic oñt neceſſitatez de inuẽdi hanc queſtionez et dicit ꝙ ſcire veritatẽ q̃ſtionis illi⁹ nõ ē ſolũ ne ceſſariũ ad abſolutã cõſideratõnem de rebus na turalib⁹ ſꝫ multũ vꝫ ad ſciam de p̃mo p̃ncipio qꝛ ſi motus fuit ſempitnus facile elicit̃ ꝙ etiã mo tor p̃mus ē ſempitnus. vtit̃ enĩ areſt. in hoc octa uo ꝑpetuitate motus ad ꝓbandum perpetuitatẽ primi motoris.

Querit̃

Vtꝝ areſto. moueat iſtã q̃ſtionẽ de p̃mo motu ſimplr̃ ſiue de motu in cõi. Dicẽdũ ꝙ iſtã queſtionẽ mouet de motu in cõi et nõ de p̃mo motu. qđ ex trib⁹ ꝓbat. Primo ex verbis textus mouẽdo enĩ q̃ſtionẽ mo uet eã ſic vtꝝ motus aliqñ incepit eẽ ita ꝙ p̃us nihil fuit motũ q̃ q̃ſtio dat̃ expſſe đ motu ĩ gene re. Scdõ ex rõnib⁹ q̃s ponit areſt. qꝛ in nulla il laꝝ rõnũ aliq̃d ponit qđ ſpectat ad p̃mũ motuꝫ ſicut infra patebit. loq̃tur g° de motu in cõi. Ter tio qꝛ inferi⁹ in ſcdõ tractatu ꝓbabit ꝙ eſt vn⁹ prim⁹ motus ſempitn⁹. Si g⁹ hoc prius ꝓbatuꝫ eſſet tũc fruſtra ꝓbaret idem de nouo.

Incipiamus autẽ ex.

Postq̃ posuit opiniones antiq̃r de sempiternita
te mot⁹. Hic ↄ̃trar ponit ꝓpriã opinionẽ · et oñt
motũ esse sempiternũ. Ad hoc ponens duas rões
Prima sumit ex pte mouentiũ et mobiliũ. Scd̃a
sumit ex pte tpis. Prima stat i hoc supposito ꝙ
ad motũ requirũtur mouens et mobile tũc sic ar
guit. Si mot⁹ incepit aut g° incepit p hoc ꝙ mo
uens et mobile inceperũt. vel p hoc incepit ꝙ mo
uẽs et mobile semp fuerũt et in eis de nouo ince
pit mot⁹. Nõ pt dici p̄mũ q̄r tũc seq̃ret ꝙ añ pri
mũ motũ poneret aliq̃s prior mot⁹ qd̃ ẽ contra
rõem p̄mi motus. q̄r mouẽs ⁊ mobile nõ incipiũt
nisi p motũ cũ oĩs ꝓductio fiat p motũ. Scd̃m
etiã nõ pt dici q̄r si mouens et mobile semp fue
rũt tũc erit ad min⁹ aliqua cã q̄re mot⁹ nũc ince
pit et nõ prius Illã ergo cãm oꝫ p̄mo remouẽ vt
fiat motus imobiliu⁹. sed remotio illius cẽ non
pt esse sine motu. et sic adhuc añ p̄mã mutatõeꝫ
prior ponitur mutatio·

Alia quidem eni mo·

Hic remouet vnã tacitã q̃stionẽ q̄r posset aliq̃s
dicere ꝙ ↄtingit aliq̃d q̃nq3 q̃escere et q̃nq3 moue
ri absq3 hoc ꝙ p̄existat cã q̇etis q̃ remouet. et
hoc videt maxime cẽ in agẽte p intellectũ. q̄r vide
tur in illo agẽte ꝙ hoc agẽs posset incipe de no
uo mouẽ mobile absq3 hoc ꝙ mutet. Intendit g°
aresto. ꝫ ꝓbat ꝙ in nullo agẽte nec naturali nec
intellectuali aliq̃d agẽs pt de nouo agẽ nisi mu
tet. Sũt em̃ duplicia agẽtia s̄m aresto. q̃dã mo
uent singularit. i. ad vnũ tm̃ sicut agentia natu
ralia. Alia mouẽt s̄m ↄtrarios mot⁹ vt agẽtia
p intellectũ. In agẽtibus ãt naturalib⁹ si debeãt
de nouo agẽ oꝫ ꝙ in illis mutet situs. Ignis em̃
nõ agit in aquã de nouo nisi applicet aque. et sic
motũ calefactõis p̄cedit motus localis ipsi⁹ mo
uẽtis. s. calefaciẽtis. Sꝫ agẽtia p intellectũ agũt
ad opposita oportet g° ꝙ anq̃ tale agẽs possit
agere ꝙ deliberet de vno opposito q̃ deliberatio ñ
fit nisi p aliquã mutatõem. et sic nõ pt agens p
intellectũ de nouo agere nisi mutetur.

Adhuc autem prius·

Hic ponit aliã rõem q̃ sumit ex pte tpis ad pro
bãdũ ꝙ motus ẽ sempiternus et p̄mittit duo. Pri
mũ est ꝙ p̄us et posterius nõ p̄nt cẽ nisi sit tp̄s
Scd̃m ẽ ꝙ tp̄s nõ pt esse nisi sit mot⁹. Et rõ p̄
mi suppositi ẽ q̄r tp̄s nihil aliud ẽ nisi p̄us et pos
terius motus numerata. etiã p̄us et posterius
ponũtur in diffinitõe tpis. Rõ scd̃i suppositi est
q̄r tp̄s est ꝓpria passio mot⁹ ꝫ subiectũ nõ ẽ sine
passione. Istis suppositis sic arguit. Si tp̄s est p
petuũ necesse ẽ motũ esse ꝑpetuũ. Sed tp̄s ẽ ꝑpe
tuũ g° motus ẽ ꝑpetu⁹. Cõseq̃ntia tꝫ a tota cõdi
tionali cũ positõe antecedẽtis ad positõem ↄ̃ntis
Añs ꝓbat dupli. s. autoritate et rõe. Autorita
te oim p̄hoꝝ q̄r oẽs antiqui ponebãt mũdũ cẽ in
genitũ excepto platone q̃ solus genuit mũduꝫ. i.
dixit solus mũdum cẽ genitũ. Rõne sic q̄r si tp̄s
incepit tũc incepit in ipso nũc. sed nõ pt incipere
in ipso nũc. ergo tp̄s non incepit. minor ꝓbat q̄r
dato quocũq3 nũc semp dabit prius nũc. Quod sic
ꝓbatur quia de rõne nũc est ꝙ sit finis preteriti
et initiũ futuri. dato ergo quocunq3 nũc habebit
aliquod prius quod est finis preteriti. Et p hoc
idem ꝓbatur ꝙ nõ deficiat mũdus quia nũc est
initiũ futuri dato ergo finali nũc adhuc dabitur
posteri⁹ nũc quod est initiũ futuri. Similes ra
tiones adducit aresto. ꝙ motus est semp futur⁹
quia alias post vltimũ motum esset posteri
or motus·

Queritur

Quomõ debent solui iste rationes cum concludant
contra fidem. ¶ Dicendũ ꝙ prima sic soluitur q̄r
in ea supponitur aliquod falsum hoc. s. ꝙ quicq̃d
incepit hoc incepit p motum. sed hoc est falsuꝫ q̄r
totus mũdus et principales ptes mundi incepe
rũt de nouo nõ autem p motum sed p creatõem
et ideo motus incepit p hoc ꝙ mouentia et mo
bilia inceperũt. sed non est verum ꝙ oportet illa
mouentia et mobilia incipe p motum. Ex quo
patet ꝙ ista ratõ ꝓcedit contra ratõem anaxa
gore et aliorũ antiquorũ qui credebant mũdũ in
cepisse p naturalem motum et hoc nõ est contra
fidẽ. Secũda ratõ sic soluitur quia cõcedit ꝙ mũ
dus incepit in nũc. et quãdo tũc arguitur de rati
one nũc est ꝙ sit finis preteriti et initiũ futuri.
Dicendum ꝙ est triplex nũc in tempore sicut tri
plex pũctum in linea scilicet nũc initians nũc cõ
tinuans et nũc terminans. Dicẽdum ergo est ꝙ
de ratõne nũc continuantis est ꝙ sit finis pre
teriti et initiũ futuri. Sed hoc nõ est verum de
nũc initiante et terminante quia nũc initians ẽ
solum principiũ futuri. et nũc terminãs est solũ
finis preteriti. Dicendum est ergo ꝙ mũdus in
cepit in nũc initiante quod non habet ante se tẽ
pus. Est tamen considerãdum ꝙ si mũdus esset
perpetuus et tempus perpetuũ tũc omne nũc eẽt

continuans quia non esset dare primũ nũc. ſ; ſm veritatem est dare primũ nũc quod nõ habet aliquod aliud nũc aut tempus ante se.

Arguitur

Si esset primũ nũc tũc ante hoc nihil esset. sed ante dicit tempus. ergo ante primũ nunc est tempus. Dicendum q ante accipitur dupliciter. Uno modo affirmatiue. et sic significat tempus sicut dicimus iohãnes venit ante petrum id est in tẽpore ante petrum. et sic primũ nũc non diffinitur p ante. Alio modo accipitur ante negatiue ſm q negat tempus. et sic ponitur ante in diffinitione primi nũc quod nũc est initium totius temporis. Similiter dicitur de extra quo ad locum quia extra accipitur dupliciter Uno modo negatiue. et sic accipitur in primo de celo vbi dicitur q extra celum nihil est. Alio modo accipitur affirmatiue. et sic significat locum vt cum dicitur iohannes est extra domũ id ē in loco extra domũ.

Sed non aliquando.

Postq̄ posuit arestotiles ratões ad suam propriam opinionem consequẽter reprobat illos philosophos qui contrariũ ponebant. et dicit q ponere q motus aliquãdo fit et aliquando non. sicut aliqui philosophi posuerũt hoc assimilatur figmento. et hoc ideo quia hoc videtur esse fictum ad quod nulla ratõ adducitur. Sed isti philosophi dicebant istam opinionem absq; rõe.

Arguitur

Ex hoc sequeretur q articuli fidei essent figmenta. q̄a non habent aliquam ratõnem. Dicendum q q̄uis illa que fide tenemus non pbantur ratõe naturali tamen veritas illorum innititur autoritati diuine que autoritas maior est qualib; ratõne naturali etiam demonstratiua. quia ratio humana pter debilitatẽ sui luminis potest multipliciter deficere non autem ratõ diuina. quia deus nec fallere nec falli potest. Item illa que fide tenentur miraculis innitũtur et solum operibus illis que solus deus facere potest. et ideo manifeste patet q illa sunt reuelata a deo quia opera diuina dant testimoniũ illis que fide tenẽtur.

Similiter autem et.

Obijcit contra ratõem empedoclis et anaxagore qui dicebant tñ q̄uis non fuit vera et efficax rõ. Dicebãt eñ motũ q̄nq; eẽ et q̄nq; ñ eẽ eo q sic natũ est esse. sed hoc dicere nõ sufficit q pbandũ est quare sic natum est esse. quia illa que fiunt a natura habent causas. et ideo nõ potuit ista ratio esse quare quandoq; motus est et quandoq; non est.

Atuero nihil inordi.

Hic ꝓpat opinionẽ anaxagore ad opinionẽ empedoclis. et vult q cõuenientius opinatur et vtebatur ratõne predicta empedocles q̄ anaxagoras. quia anaxagoras dixit q postq̄ res in infinito tempore quieuerũt in chaos confuso tũc inceperũt iterum moueri per infinitum tempus. ſ; empedocles dixit q vniuersum in aliqua parte temporis corrumperetur et in aliqua alia parte temporis generaretur. et sic dixit res aliquo tempore finito quiescere et aliquo tẽpore finito moueri. Cum ergo finiti et infiniti nulla est ꝓportio sic opinio anaxagoẽ omnino est innaturalis. Quia que in natura sunt ordinata sunt. infinitum autẽ non habet ordinem ad finitum. et ideo empedocles qui posuit motum fieri tempore finito et quietem tempore finito cõuenientius dixit

Sed habet dicẽtem.

Hic ostendit q nec etiam empedocles ꝯueniẽter vsus est ista ratõne. quia ipe non posuit causã quare in aliqua parte temporis res quieuerũt et quare in aliqua parte temporis inceperũt moueri. quia non assignauit causam quaẽ in vna parte temporis generaretur lis et in alia parte tẽporis amicicia. et sic est ibi petitio principij. quia in istis inferioribus non fiunt motus et quietes ſm equalia tẽpora. et tamen si hoc fieret in istis inferioribus adhuc tamen non appareret q sic eẽt in toto vniuerso.

Omnino aũt ex cõti.

Hic excludit philosophus quãdam falsam respõsionem istorum ãtiquorũ. quia posset aliquis dicere q illud quod semper est non habet causam et ergo democritus dixit q motus semper est. et sic non esset danda causa sempiternitatis mot' Respõdit philosophus q in hoc non bene estimabant scilicet q sempiterna non habent causam. Quod sic probatur quia conclusio demõstratõis est sempiterne veritatis. et tamen habet causã quia premisse sunt causa cõclusionis. vt patet exemplariter ista eñ conclusio triangulus h; tres angulos equales duobus rectis est perpetue ve

ritatis·et tamē habet causam·s·principia que demonstrant passionē inesse subiecto. Ex ista cōclusiōe phi potest patere q̄ q̄uis arestotiles posuit mūdum eternū tamen dixit deum esse cām mundi· Similiter ponit augustinus exemplum ad pbandum q̄ perpetuū potest habere causam hoc scʒ si pes ab eterno stetisset in puluere tūc vestigiū pedis esset effectus eternus·et tamē vestigiū haberet causaʒ·s·pedem·quia pes esset cā efficiens illius vestigij sicut nūc deus est causa efficiens mundi·

Arguitur·

Perpetuū nihil habet ante se·ergo mūdus existēs perpetuus non habet ante se deum· Dicendūʒ q̄ aliquid habet causam ante se dupliciter· Uno modo s̄m tempus et sic perpetuū non habet aliquid ante se· Alio modo s̄m naturam·et sic perpetuū potest habere aliquid ante se·quia si deus ab eterno fecisset mūdum adhuc fuisset ante mūdum naturaliter· Similiter etiam est de homine et risibili quia homo et risibile sunt simul tempe tamen naturaliter homo est ante risibile·q2 omnis causa naturaliter est ante suū effectum·sed non semp tempore.

Cōtrarium auteʒ in·

Hic arestotiles ponit tres ratōnes in contrariū pbantes q̄ motus non semp fuit·sed q̄ incepit Prima ratō est nulla mutatō terminata est perpetua·quia perpetuū est quod caret termino· sed omnis mutatio est terminata quia est de quodā in quoddam inter determinatos terminos·ergo nulla mutatō est perpetua· Et quia minor nō videtur esse vera de motu circulari·ideo pbat specialiter de motu circulari sic· Nihil mouetur ad illud ad quod ptingere non potest·sed impossibile est aliquid motū esse in infinitum quia si eēt motum tūc haberet terminū motus·sed infinitū caret termino· ergo impossibile est aliquid moueri in infinitum· Secūda ratō eadem est ratō de toto vniuerso et de pticulari mobili·quia totum et pars debent pporcionari.sed de pticulari mobili videmus q̄ quādoq̄ mouetur et quādoq̄ non·ergo etiam sic erit de toto vniuerso· Tercia ratio· Sicut est in microcosmo·i·in minori mundo ita erit in macrocosmo·i·maiori mundo· Sed in microcosmo scʒ in homine sic est q̄ in eo incepit motus sic q̄ prius non fuit·sicut patet in vigilia p9 somnū·g° sic erit in macrocosmo·i·maiori mūdo·

Queritur·

Quare homo dicitur microcosmus· Dicendum q̄ ad similitudinem maioris mūdi· Et illa similitudo attenditur quo ad corpus quo ad animam et quo ad motum· Quo ad corpus quia sicut in toto vniuerso sunt quatuor elementa·s·ignis aer ꝛc·ex quibus est constitutum vniuersum·sic etiam homo componitur ex quatuor elementis et q̄uis quintum corpus simplex·s·celum nō intret compositionē hominis s̄m substantiam tamē s̄m virtuteʒ Quo ad animam dicit ph's tertio de anima q̄ anima est quodāmodo omnia·quia quo ad sensū est sensibilia quo ad intellectuʒ est intelligibilia quod est verū non s̄m naturam sed s̄m similitudinem et pperationeʒ· Tertiō quo ad corpales motus·quia sicut in celo est duplex motus vnus ab oriēte in occidens qui motus capit secum s̄m naturam inferiores speras· Alius est motus ab occidente in oriens cōtra motus pmi mobilis· Sic etiam dicendum est de homine quia in homine est duplex motus scilicet ratōis et sensualitatis et vnus contrariatur alteri·quia motus sensualitatis contrariatur motui ratōnis·et mot9 ratōnis est ab oriente in occidens id est ex virtutibus s̄ motus sensualitatis est ab occidēte id est a vicijs·

Horum auteʒ primū

Hic soluit istas ratōes p ordinem dicens q̄ est duplex motus quidam est inter vera cōtraria et talis non potest esse infinitus quia contraria de se sunt finita et determinata· Alius est mot9 qui non est inter vera contraria sed ab eodeʒ ad idē sicut motus circularis·et talis potest esse infinitus p reiteratōnem· Et si dicatur nihil mouetur ad impossibile·sed impossibile est motum infinitum esse factum· Dicendum q̄ dupliciter dicitur motus localis īfinitus· Uno modo ex parte spacij quia·s·habet spaciū infinitum· et sic est veruʒ q̄ nō potest motus infinitus esse complet9· Alio modo dicitur motus infinitus s̄m durationem qui tamen fit in mobili finito et spacio finito·et talis motus est infinitus s̄m successionē sed nō s̄m simultatem · Sic etiam est de motu celi qui s̄m phm est infinitus· Ad scd̄am ratōnem dicendum q̄ nō est simile de toto vniuerso et de pticulari mobili quia totum vniuersum nō potest habere aliquod mouens extrinsecum a quo incipiat de nouo moueri·s̄ quodlibet pticulare mobile po

beſt habere mouēs de nouo ſibi cōiunctum a quo
de nouo moueatur. Ad terciā ratōnem dicēdum
q etiam in microcoſmo non incipit motus loca
lis de nouo niſi precedat aliquis alius motus. qꝛ
animalia mouentur localiter ab appetitu vt di
citur tertō de anima. Sed appetitus mouetur a
cōtinente exteriori. ſ. ab aere vel a celo et quan
doqꝫ ab intrinſeco. ſ. ex fantaſia cōiuncta. Et il
la eſt cauſa quare in animalibus poſt ſomnū ac
cidit vigilia quia poſtq̄ cibus ē decoctus tūc ani
malia naturaliter expgiſcūtur et ſuccedit vigi
lia. ſed manifeſtum eſt q digeſtio cibi precedit
motum localem animalis.

Arguitur

Appetitus nō poteſt mo
ueri p celum quia appeti
tus intellectiuus ē immaterialis et motus celi ē
materialis. ſed materiale nō agit in immāiale
Dicendum q appetitus ſenſitiu9 p ſe mouet
a celo quia eſt materialis. ſed appetitus itellecti
uus ſolum p accidens mouetur a celo inq̄tuꝫ ſcꝫ
cōiungitur organis ſenſitiuus. et ſic vult phs q
in animalibus nō eſt primus motus. ſed motus
in animalibus refert ad motum celi.

Queritur

Utrum mundus ſm veri
tatem ſit perpetuus. Di
cendum q nō. Cuius ratō eſt quia quod incepit
nō eſt perpetuū. ſed mūdus incepit ergo non eſt
perpetuus. Maior patet qꝛ ppetuū ſemp eſt. ſed
quod incepit nō ſemp fuit. ergo. Minor ptꝫ p au
toritatem fidei que eſt fundata in infallibili rōe
diuina. Et ideo q̄uis rōne pbari non poteſt effi
caciter mūdum eſſe creatum in principio tempo
ris. et hoc pter duo. Primo quia tūc nō eſſꝫ cre
ditum. ſcdō qꝛ mūdus eſt factus p voluntatem
diuinā que nō poteſt habere rōnem nobis notā
Tamen pbari poteſt efficaciter q nō eſt impoſ
ſibile mūdum incepiſſe. et hoc ſic pbatur. mundū
eſſe nō eſt necē. ergo mūdum non eſſe eſt poſſibi
le. cōſeq̄ntia pbatur p equipollentiā modalium
quia nō necē et poſſibile nō. eq̄pollēt quia ſūt de
eodentuli. Antecedēs pbatur q mūdum eſſe non
eſt neceſſe quia neceſſitas in aliquo poteſt dupli
citer accipi. Uno mō ſm abſolutam neceſſitatꝫ
que ſumitur ſm principia intrinſeca que ſūt ma
teria et forma. Alia ē neceſſitas accepta ſm ne
ceſſitatem cōditionatam que ſumit ſm p̄ncipia
extrinſeca que ſūt agēs et finis. Sed nullo mō
iſtoꝝ moꝝ mūdū eē ē neceſſe. nō neceſſitate abſo
luta q̄a q̄uis materia mūdi nō habeat natura
lem ordinem ad corruptōem ſicut materia inferi
orum qꝛ ei nō eſt cōiuncta p̄uatio habet tñ ordi
nem ad nō eſſe ex pte cōſeruātis. qꝛ mūdus a li
bera voluntate diuina dependet. et ideo deus po
teſt nō conſeruare mūdum. et ſic in nihilū tendet
Et ſic patet q nulla res creata habet neceſſita
tem eēndi abſolutam. ß ſolus deus cuius eēntia
eſt eſſe. Similiter nec ē neceſſitas ex pte cē agē
tis quia cauſa pducens mūdum eſt agens volū
tariū et nō naturale. et ideo libere pducit mūdū
et nō coacte nec naturali neceſſitate. vñ patet q
deus ſeipſum vult neceſſario et alia contingent
Similiter nō eſt neceſſitas ex pte finis q̄a tunc
aliquid eſt neceſſariū ex pte finis quādo ſine il
lo finis eē aut bene eē nō poteſt. Finis autē reꝝ
creatarū eſt bonitas diuina. ſed illa optime po
teſt eſſe abſqꝫ creatis p̄mo nihil pfectōis accreſ
cit ei pter creaturas. Nullam ergo neceſſitatꝫ
habet mūdus ad eē. et p cōſeq̄ns poteſt non eſſe
Ex quo ptꝫ q q̄uis phs efficaciter pbet mun
dum non incepiſſe p naturalem motum vt aliq̄
antiqui volebant quia ſic ante primū motū eēt
alius motus. In nullo tamē cōtradicit illa pba
tio fidei quia ſimpliciter non pbat eternitatem
mūdi et motus vt circa textū dictum eſt in ſolu
tione rationū. Unde phus vtitur illa ppetuitate
mūdi ad pbandum ppetuitatꝫ pmi motoris nō
tāq̄ p̄ncipio oñſiuo ß tāq̄ p̄ncipio pſuaſiuo. In
ducit eñ hanc opinionē ex opinionibus aliorum
phorum. et ex hoc ſi m poteſt quare vocat phus
iſtam poſitōnem mūdum eſſe perpetuū in topi
cis pleuma neutrum quia ſunt ratōnes eque
fortes ad vtramqꝫ partem quod nullo modo ve
rum eſſet ſi vna pars eſſet demonſtratiue pro
bata.

Arguitur

Niſi mundus eſſet perpe
tuus et etiam mot9 tunc
proceſſus philoſophi eſſet falſus in iſto octauo li
bro. probatur quia ex perpetuitate mūdi et mot9
probat perpetuitatem primi motoris. Dicēduꝫ
q nihil prohibet ex falſis verum concludere. ſicut
patet ſcdō prioꝝ. Et ideo ex falſa opinione de p
petuitate mundi pbat multas veritates que ta
men poſſunt euidentius probari et oſtendi poſi
ta iceptōe mūdi. Poteſt eñ pbari quinqꝫ rati
onibus poſita inceptione mundi q adhuc ē vnū
primū mobile et q prim9 motor eſt perpetu9. Pri
ma ratō ſtat in hoc. Omne quod mouet ab alio
mouetur et non eſt procedere in infinitum. quia

tūc nullus esset motus ergo deuenietur ad vnū immobilem motorem primū. Secūda ratō quia in rebus creatis inueniutur aliqua contingentia quia quedam res create possunt quandoqꝫ eē et quandoqꝫ non esse. inueniūtur etiam aliqua que non possunt quandoqꝫ non esse et illa sunt necessaria. Tunc sic arguitur. Necessarium creatuz reducitur ad aliquod primū necessarium sicut etiam contingens. sed in creatis inueniūtur quedā necessaria. ergo est vnū primū necessariū a quo alia habent istam necessitatem. Tercia ratio qꝛ videmus in rebus creatis aliquid esse magis perfectum et aliquid minus perfectum. sed magis pfectum et minus perfectum reducuntur ad aliqđ perfectissimū. sed perfectissimū est necessarium ergo inuenitur aliquod primū simpliciter necessarium in rebus. Quarta ratō quia videmus qꝫ vniuersum gubernatur ab aliquo intellectu. quia videmus res tendere in suos fines absqꝫ cognitione finis. sicut lapis mouetur deorsum et aranea facit telam. ergo oportet qꝫ talia dirigantur ab aliquo quod omnes fines cognoscit. sed intellectus cognoscens est incorruptibilis. ergo deueniēdum est ad vnuz primū incorruptibile. Quinta ratō. In rebus est aliquod productum ergo hoc ē productum ab alio cum nihil efficiat seipsuz. sed non est processus in infinitum. quia tunc nihil esset causatum. ergo deuenitur ad vnū primū efficiens perpetuū. Ex quibus patet qꝫ posita inceptione mundi adhuc deuenitur ad vnū primum et perpetuū motorem qui a nullo productus est sed omnia produxit.

Arguitur. Motus est vita mūdi sed vita intelligentiarum est immortalis. ergo aliquis motus est perpetuus et immortalis. Dicendum quāuis vita intelligentiarum sit immortalis sic qꝫ non potest corrumpi per potentiam intrinsecam. qꝛ in formis illis non est materia. sunt tamen tales forme annihilabiles. et sic non sunt simpliciter perpetue. sicut enim tales forme ex nihilo pducuntur ita etiam naturaliter in nihilum decidere possunt nisi conseruētur a prima causa omnium rerum.

Arguitur. Impossibile est deum de nouo mūdum producere ergo non est mundus de nouo productus. Antecedens probatur quia quicquid de nouo pducit mutatur vel per se vel per accñs. sed deus est immutabilis ergo non potest mūdum de nouo pducē et sic mūdꝰ erit ppetuꝰ ƀm veritatē vt pbant rōes phi in textu. Dicendum qꝫ est duplex agens. Aliquod est naturale quod agit per formam naturalem sicut ignis aqua. et sic verum est qꝫ nullum agens aliquid producit absqꝫ sui mutatione. Aliud est agens intellectuale quod agit per formam conceptam in mente et hoc est duplex. Aliquod est agens intellectuale perpetuū et eternum. et hoc potest aliquid de nouo facere absqꝫ omni mutatōne sui. quia potest ab eterno aliquid concipere quod velit producere aliquem effectum in aliquo determinato tempore tali vel tali. et sic est dicendum de deo quātum ad creatōnem mundi quia deus ab eterno concepit qꝫ velit producere mundum in hoc tempore in quo produxit. Aliud est agens intellectuale non eternum sed creatum a deo. et hoc potest producere nouum effectum absqꝫ mutatōne sui quam nunc habet cum producit effectum. sed non potest producere aliquem effectuz absqꝫ omni mutatione. quia non est eternum. ergo non potest habere conceptum eternum. sed in tempore incepit concipere. et per consequens mutatum est. Ex quo soluitur istud sophisma deus voluit producere mundum ab eterno. quia hoc complexum ab eterno potest ad duo referri. Vno modo refertur ad illud verbum voluit. et sic sophisma est verum quia deus ab eterno voluit producere mundum in tempore. Vel hoc complexū determinat hoc verbum producere. et sic est falsum quia deus non voluit producere ab eterno mundum quia voluit producere mundum in tempore id ē in principio temporis.

Arguitur. Posita sufficienti causa iam in actu ponitur effectus. sed deus est sufficiens causa. et est ab eterno. ergo mundus fuit ab eterno. Dicendum qꝫ duplex est agens scilicet agens per naturam et posito tali agente sequitur effectus nisi aliquid impediat talem causam. Aliud est agens per intellectum et voluntatem. et tunc maior est falsa. quia non oportet posito tali agente ponere effectum quia hoc agens non agit sicut potest sed sicut vult. et ideo potest sibi determinare tēpus agendi. sicut domificator nō semp domificat quādo potest sed quando vult. Et hoc pertinet ad pfectōnem cause qꝫ nō solum determinet sibi effectum sed etiam determinat sibi tempus

quādo velit opus et effectum pducere·

Arguitur Actio dei est eēna·ergo habebit aliquē effectū eternū et tal' effectus ē mundus ergo mundus fuit ab eterno· ¶ Dicendum q̄ actio dei potest dupliciē capi· Uno modo ex pte principalis significatōis bm q̄ est in deo agente·et sic actio dei est eēna· Alio modo accipitur actio dei ex parte connotati quod est res pducta·et sic actio dei est temporalis·et sic multa dicūtur de deo temporaliter ex hoc quia aliqua acquirūt ad deum nouam relatōnem vel habitudinem·sicut deus dicitur de nouo domin⁹ non q̄ in ipo aliquid noui factum est sed quia res create in quibus est seruitus acceperant nouam relatōnem ad deum·etiam actō dei est temporalis non q̄ in deo est aliquid tempale sed aliquid tempale extra deum habet a deo de nouo realem dependentiam·

Arguitur Agens p voluntatem nō retardat pducere suū effectum nisi pter mutatōem·quia·s·exspectat oportunitas·quādoq̄ pter agens vt in bell ɔ bellum retardatur pter aduentum populi·quādoq̄ etiam contingit ex defectu artis·quia artifex nō facit artificiatum nisi sit sufficienter instructus et sic incipit agere·tercio pter impedientia vt nauta exspectat bonam auram·quarto ex pte temporis sicut rusticus seminat i tempe apto· quinto modo ex parte finis·sed nullo modo istoꝝ modoꝝ potest deus impediri ergo mūdus fuit ab eterno· ¶ Dicendum q̄ est duplex agens p volūtatem· Quoddam est quod agit in tempe p motū et ex materia·et hoc agens habet necesse expectare oportunitatē temporis·quia quādoq̄ potest materia disponi ad formam intentam et quandoq̄ non· Aliud est agens vniuersale quod agit supra tempus pducens simul materiā et formā et hoc agens nō habet expectare oportunitatē ꝛ dispositōnes materie·quia simul pducendo materiā aptat eā ad formā·et ideo quādo vult tūc pducit et tale agens est de⁹ ¶ Et si queratur quare deus distulit pducere mūdum· Dicendū q̄ pter duo· Primo vt manifestaretur sua bonitas quia ex hoc accipitur q̄ deus libere pduxit mūdum ꝛ nō ex naturali necessitate· Scdo manifestat ei⁹ sufficientia quia non indiguit creaturis a principio·sed fuit in se sibi sufficiens·

Arguitur Illud quod de nouo incepit eē possibile fuit eē anteq̄ incepit·sed possibile significat materiam·ergo pfuit materia an pductōem rei·et p cōseqns fuit tota res anteq̄ incepit eē ¶ Dōm q̄ potentia accipit duplr· Uno mō ex pte agētis bm q̄ significat potētiā actiuā agētis·et sic dicim⁹ q̄ potētia pcessit mundū· qr potētia diuina q̄ est potētia pducēs mūdū illa pfuit an pductōem mūdi sed ista potētia nō significat materiā sed potentiā agentis· Alio mō accipit potētia put tenet se ex pte rei pducte·ꝛ sic potentia accipit duplr Uno mō p potētia phisica·i·potētia reali quarū quedam est actiua sicut ē potētia de scda spē qualitatis·quedā est passiua sicut ē potētia materie·et tūc pt esse verū q̄ potētia significat materiā et tūc maior ē falsa·s·quicqd de nouo incepit eē est in potētia vt fiat· Alio mō capit potētia ex pte nō repugnātie terminoꝝ bm q̄ hoc dicim⁹ possibile vbi pdicatū non repugnat subiecto et sic dicim' mūdum eē anteq̄ fuit ē possibile·sicut nūc antixpm eē est possibile·ꝛ sic ista potentia nō ponit aliquā rem a pte rei sed solū habitudinē rerū et nō repugnantiam ad eē·

Arguitur Relatio realis nō aduenit alicui nisi p mūtatōem alteri⁹ extremi·s; si mūdus ē creat⁹ g° mūdo aduenit aliq̄ relatio vel g° talis mutatio tenet se ex pte mūdi vel dei· Nō ex pte mūdi qr mūd⁹ nō est·nec ex pte dei qr deus ē oio immutabilis ergo etc· ¶ Dōm q̄ duplices sunt relatōes quedā sūt reales ex pte vtriusq̄ extremi·et tales relatōes aduenīūt solū ex mutatōe vtriusq̄ extremi sicut paternitas ꝛ filiatio ꝛ tal' relatio nō ē creatio qr creatio ē tm̄ real' ex pte creature· Alia ē relatō que est solū realis ex pte vni⁹ extremi et illa aduenit p mutatōem vni° extremi ¶ Et qn̄ arguitur mūdus nō ē mutat⁹·qr q̄ nō ē nō mutat· Dōm q̄ qūuis nō pprie mutet mūdus p creatōem mutatōne phisica et pprie dicta·sufficit tn̄ q̄ ē mutatio cōiter dicta bm q̄ pductio toti⁹ entis vocat mutatio vt dictum ē in pmo huius·

Arguit Impossibile ē tps incipe g° mūd⁹ et mot⁹ sūt ppetui· Ans pbat qr si incipet tps tūc incipet in nūc·s; an̄ qdlibet nūc est aliud pus nūc·g° dato quocūq̄ tpe dat prius tempus·et sic tempus non incepit· ¶ Dicendum q̄ est triplex nūc scilicet nūc initians continuās et terminās· Tūc dicendum est q̄ de ratōne nūc cōtinuantis est q̄ sit finis preteriti ꝛ initiū futuri· Sed de ratione nunc initiantis est q̄ sit

principium tπ̄· de ratōne autem nūc terminan tis eſt ꝙ ſit finis tπ̄· Per hoc ergo dicendum ē ꝙ tempus incepit in nūc initiante quod non habuit prius tempus ante ſe·et ſic etiam mundus deſinit eſſe in nunc terminante quod non habet poſt ſe nūc· Eſt tamen conſiderandum ꝙ hoc nūc in quo incepit mūdus nō poteſt eſſe nūc temporis tπ̄ quia etiam nō temporalia ſcilicet eui terna ſunt ſimul in illo nūc creata·et ideo oportet dicere ꝙ hoc nūc includit ſimul nūc euiternitatis et temporis ꝓprie dicti· Ex quo etiaꝫ patet quomodo debet iſta ꝓpoſitio exponi mūdus eſt creatus in tempore quia ſic id ē in principio temporis extendendo tempus ad euū ſicut dictum eſt·

Arguitur Mundus habet virtutem durandi duratōne infinita·ergo mūdus non eſt productus· ¶ Dicēdum ꝙ mūdum habere virtutem durandi duratione infinita intelligitur dupliciter· Uno modo ſimpliciter quia hꝫ virtutem durandi ſimpliciter·i· ante et poſt et tale ſimpliciter eſt ꝑpetuū·ſed illaꝫ virtutem durandi non habet mūdus· Alio modo aliquid habet duratōnem infinitam a parte poſt·et ſic mūdus habet virtutē durandi duratione infinita quia nō habet materiam coniunctaꝫ priuatōni ſicut alia corruptibilia·et quia talem virtutem recepit a deo a ꝑte poſt·ideo poteſt illa duratō remoueri a mūdo per voluntatem dei·et ſic poteſt mundus annihilari ſicut ex nihilo eſt factus·

Arguitur Omnis mutatō ē ex aliquo ſubiecto ſed creatio eſt mutatō·ergo eſt ex aliqua materia·et materia nō eſt ſine forma·ſi ergo mūdus habeat materiam anteꝙ̄ eſt tūc etiam habet formam·et ſic eſt anteꝙ̄ creatus eſt· ¶ Dicendum ꝙ mutatio accipitur dupliciter· Uno modo ꝓprie ſm ꝙ illud dicitur mutari quod accepit eſſe poſt nō eſſe in aliquo ſubiecto·et ſic creatō nullo modo eſt mutatio· Alio modo accipitur mutatō generaliter ſm ꝙ quelibet acceptō eſſe poſt nō eſſe eſt mutatio·et ſic non eſt verum ꝙ omnis mutatō eſt ex ſubiecto·vnde patet ꝙ in hoc argumēto eſt fallacia equiuocatōnis quia cuꝫ dicitur omnis mutatio eſt ex ſubiecto ibi capitur mutatō ꝓprie· ſed cum dicitur creatio eſt mutatio ibi capitur improprie et cōmuniter·

Arguitur Areſtotiles dicit in primo phiſicorum ꝙ omne quod fit ex aliquo fit ſcilicet ex ſubiecto ꝑ ſe·ſed ſubiectum eſt materia· ¶ Dicendum ꝙ illa ꝓpoſitio eſt vera de mutatōne naturali ·ſed aliud eſt de mutatōe ſupnaturali in tali enī mutatōne totius nature non oportet ſubiectū preſupponi ꝙ̄a fit ꝓductō totius ex nihilo· Dicit tn̄ auerroys ꝙ dicētes mūdum incepiſſe ex nihilo ſūt decepti ex duobus·primo quia vulgus nō reputat niſi ea que viſu apprehēdit·et ideo cū materia ſit inuiſibilis vulgus dicit mūdū ex materia factū ex nihilo fieri· Secūdo quia credit ꝙ ſi mūdus fieret ex materia hoc fieret ex debilitate agentis ·et ſic crederetur ꝙ eſſet aliqua debilitas in deo qd̄ eſt falſū· Sed iſte obiectōes nō valent·qꝛ oportet emanatōnem totius rei fieri ab agēte vniūſali qꝛ effectus et cauſa debent ꝓportionari g° oportet ꝙ ꝑmū agēs ꝓducat totā rē nihil ꝑſupponēdo· Secūda obiectio etiā nō valet qꝛ licet ex materia agere nō arguat potētiā debilē aut diminutā·qꝛ etiam deus faciēdo miracula facit aliq̄d ex materia·ſ ꝓducē aliq̄d naturalič ex materia arguit potentiam ꝑticularē·qꝛ ergo deus ē agens vniūſale ꝑmū·ergo debet ꝓducē totum ēs ex nihilo illi preſuppoſito·

Queritur Utrum mundum fuiſſe ab eterno ſit impoſſibile· ¶ Dicendum ꝙ dupliciter aliquid dicitur impoſſibile · Uno modo ex conditione quia ſcilicet ipſum eſt impoſſibile poſita conditione quadam·et ſic mundum fuiſſe ab eterno eſt impoſſibile·propter duas ſuppoſitiones· Prima quia ab eterna ſapientia eſt diffinitum et preordinatum mūdum ſic incipere in tempore·et illa diffinitōne preſuppoſita tūc impoſſibile eſſet mundū ab eterno fuiſſe· Secūda eſt quia impoſſibile eſt preterita non fuiſſe·et ideo ſuppoſito ꝙ mūdus nūc de facto incepit in tempe impoſſibile eſt mūdum ab eterno fuiſſe· Alio modo aliquid dicitur impoſſibile abſolute vbi·ſ·ꝑdicatū repugnat ſubiecto vt homo eſt aſin⁹·et ſic non eſt impoſſibile mūdum ab eterno fuiſſe·quod ſic patet quia nō repugnat ex parte dei quia deus ab eterno potuit ſic ꝓducere mūdum cum ſit ſemper vna potentia dei·nec etiam ex parte mundi quia duratio mundi non oritur ex parte mūdi abſolute·ſ oritur ex deo·et ideo ſi deus mundo dediſſet duratōnem eternam mundus fuiſſet ab eterno· Unde patet ꝙ demōſtratiue nō ꝑt ſciri mūdum eē creatū in tpe ꝓpter duo· Primo qꝛ volūtas dei

demōstrari non pt ex quo depēdet duratō mūdi.
Secūdo q demonstrans abstrahit ab hic et nūc
sed mūdus est aliquod singulare. ergo mūdum in
cepisse non potest demōstrari.

Arguitur Omne pductum habet pn
cipiū. sed mundus est pdu
ctus ergo habet principiū. Tūc sic nullū habens
principiū est eternū. sed mūdus habet principium
quia est pductus. ergo non est eternus. ¶ Dōm
q duplex est principiū. s. effectiuū et durationis
tūc dicendū est q posito q mūdus sit etern⁹ ad
huc habet principiū effectiuū. s. deum sed nō habe
ret principiū duratōis quia nō esset aliqua du
ratō ante mūdum. Ad formā autem argumen
ti dicendū est q nihil habens principiū est etnū
quia si principium capiatur p principio effectiuo.
tūc maior est falsa et minor vera. si vero p prin
cipio duratōis tūc maior est vera et minor fal
sa. et sic ē ibi fallacia eq̄uocatōis. Et simile est
de sole et lumie et de pede et vestigio quia si sol
fuisset ab eterno tūc lumen solis nō haberet prin
cipium duratōis quia simul fuisset cum sole ta
men adhuc haberet principiū causalitatis. s. solē

Similiter est dicendum de vestigio pedis. Circa
quod est cōsiderandum q est duplex agens quod
dam quod agit p motum successiuū. et tale neces
sario precedit suū effectum in tempore. quia opor
tet esse motum mediū inter effectum et agēs. exē
pli gratia. Si domificator fuisset ab eterno nō
tamen potuisset domus fuisse ab eterno. q̄a do
mificator primo cōponit ligna anteq̄ constituat
domū. Sed causa siue agens instantaneum po
test simul pducere suū effectum. vt dictum est de
lumine solis et sole. et talis causa est deus. et iō
potuit mundum ab eterno pduxisse.

Arguitur Nihil quod factum est per
creatōnem est eternū. sed
mūdus est factus p creatōnem ergo nō est eter
nus. Maior pbatur quia in creatōe eē sequitur
post nō esse. ergo res que creatur prius est sb nō
esse et postea sub esse. ¶ Dicendum q nō eē pre
cedere esse potest intelligi dupliciter. Vno modo

sm tempus. et sic maior est falsa quia nō oportz
in illo quod creatur nō esse precedere esse sm tem
pus potest em̄ causa agens instantanee simul p
ducere suū effectum. Alio modo aliquid precedit
alterum sm naturam. et sic in illo quod creatur
nō esse precedit eē. Cuius ratō est quia quod cre
atur prius intelligitur nō creatum anteq̄ creet
et sic nō esse precedit esse. Et hoc nō esse non sun
datur in aliquo ipsius creature sed in potentia
creantis quia si potentia creantis capiatur ab
solute tūc prius intelligitur res nō esse q̄ esse. et
ideo ista ppositō mundus est ex nihilo expomt
negatiue q̄a ante mūdum nō pcessit aliqd.

Arguitur Si mundus esset etern⁹
tūc aliquid esset simile deo
duratōne ¶ Dicendum q eternitas capitur du
pliciter. Vno modo pprie sm q est interminabilis
vite tota simul et pfecta possessio. et sic nihil cre
atum potest esse eternū. quia omne creatum ha
bet successionē in suo esse vel ad minus sm ope
ratōnem. quia nullius creature operatō potest
esse simul. Alio modo aliquid dicitur eternū par
ticipatiue inquātum scilicet semper durat q̄uis
etiam successiuam habeat operatōnem. et sic po
tuit mundus fuisse ab eterno. et ergo si mund⁹
fuisset ab eterno fuisset deo adequatus in dura
tione. et tamen non haberet perfectam ratōnem
eternitatis sed solum participatōnem eternita
tis.

Arguitur Illud est impossibile quo
posito sequitur impossi
bile. sed posita eternitate mundi sequuntur mul
ta inconuenientia ergo mūdum fuisse ab eterno ē
impossibile. minor probatur quia tunc non esset
deuētum ad hunc diem. quia infiniti dies preces
sissent hunc diem. modo infinitum non est ptrā
sibile. ¶ Dicendum q iste dies capitur dupliciē.
Vno modo vt est determinatus terminus tem
poris. et sic non fuisset deuentum ad hunc diem
posita eternitate mūdi. Alio modo capitur iste
dies vt est pars infiniti temporis. et sic etiaz po
sita eternitate mundi fuisset deuentum ad hunc
diem quia oportet tempus sibi inuicem succedere
et ideo deuenietur ad aliquam certam partē tem
poris.

Arguitur Si mundus esset eter
nus tunc non esset deue
nire ad primū generans. et tūc nulla esset gene
ratio quod est impossibile. ¶ Dicendum q non
est inconueniens q procedatur in infinitū in agē
tibus per accidens. sic autem est in causis gene
ratōis. sed aliter est in causis subordinatis. vt
dictum est in septimo huius.

Arguitur. Etiam sequeretur q
actu essent infinite ani
me ratōnales. sed nō est infinitū in actu. g° nō ē

possibile mūdum fuisse ab eterno. Dōm primo q si essent infinite anime adhuc nō esset infinitum materiale qđ impugnat aristo. rtō huius. Scđo potest dici ɓm platonem q fieret trāsportatio animarum post certū tempus. qr plato dixit q post triginta sex milia ānorum anime separate iterū intrarēt corpa. et sic nō crearent noue aie sed antiq reditent ad corpa prius habita. Sed tercō potest dici ɓm auerroy q oīm eēt vna anima quia vnus intellect⁹ eēt oīm hominū. Quarto dicitur q non oportet adhuc q si mūdus sit ētnus q anime rōnales sint infinite qr vt habetur in pmo celi mūdus ꝯstituit ex quatuor elemētis et quinta essentia mē quas ptes essentiales mūdi nō enumerātur anime. et sic ē possibile mūdum fuisse ab eterno q tn̄ aie nō fuissēt ab ētno.

Arguit Nos experimur regiones eē mutatas in tpe. ergo mūdus incepit qr sicut est in ptibus vniuersi sic etiā erit in toto. Dōm q q̄uis mūdus potest mutari ɓm tēpus sic q ptes inhabitabiles fiāt habitabiles et ecōtra tn̄ ille ptes nō arguūt mutatōem totius vniuersi. qr qđ in vna pte corrūpit hoc i alia pte generat et ecōtra. et simile est in ptibus animaliū qr ptes materiales animalis ꝯtinue generant et corrūpūtur vt patet pmo de generatōne sed ptes formales nō mutantur.

Querit Vtrū mūdus pt pduci p actionem agētis natural. Dōm q nō. Cuius rō est duplex. Prima agēs naturale pducit aliqđ p motum naturalem. ʒ mundus nō potest pduci p motū naturalē ergo ⁊c. Maior ē manifesta et minor pbatur qr in illo qđ pducitur p motū naturalem psupponit materia q̄ est subiectū talis motus. ʒ mūdus nō pt habere aliquā materiam añ sui pductōnem qr materia nō est sine forma. ergo si presupponeret materia sic mūdus esset anteq pducētur. Scđa rō sumitur ex pte virtutis pductiue qr nihil potest pducere seipm sed omne agens naturale spectat ad istum mundū sicut ps eius. si ergo agens naturale pduceret mūdū tūc pduceret seipm. Ex quo patet q mūdus est solum pducibilis p creatōem qr in creatōne pducitur tota substātia simul q̄r materia simul cum forma.

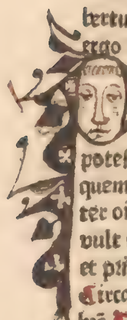
Arguit Effectus finitus pt pduci a cā finita. ʒ mundus est effectus finitus ergo potest pduci a cā finita. Sed causa finita est creata et naturalis ergo potest pduci ab aliqua causa naturali. Dōm q dupliciter pducitur finitus effectus. Vno mō p naturalem mutatōem que est ex materia psupposita. et sic est verum q effectus finitus pducitur a cā finita sicut homo qui est effectus finitus pducitur ab homine qui est cā finita. Alio mō pducitur effectus finitus modo supnaturali. s. sine materia psupposita sicut p creatiōem. et sic effectus finitus necessario pducitur a causa infinita vel a virtute infinita.

Arguitur Partes vniuersi mouētur ab aliquo naturali agēte siue mouente. ergo etiam totum vniuersū. Dicendū negando ꝯseqntiam quia non est simile. cuius ratō est quia vna ps vniuersi potest preexistere alteri pti. et sic potest naturalit aliam ptem mouere sicut nūc de facto celum mouet ista inferiora sicut etiam pexistit ipis. Sed toti vniuerso nihil pexistere potest in rerum natura.

Arguitur Virtus corporum celestiū potest agere in animam ratōnalem. ergo multo magis in omnia alia corpora ergo potest pducere mūdum. Añs pbatur quia affectiones anime ratōnalis mutant penes mutatōnem corporū celestiū. Dōm q dupliciter aliquid agit in alterum. Vno modo directe qn̄. s. ipm patiens recipit in se formam agentis. et sic celum nō potest agere in animā ratōnalem quia qualitates p quas agit celum in ista inferiora sunt corpales vt calidū frigidū que non possunt recipi in animā ratōnalem. Alio mō aliqđ agit in alterum indirecte quia. s. agens agit in alterum cui reliquū cōiungitur. et sic celū potest agere in animā quia agit in sensus iteriores quibus anima cōiungitur.

Querit Vtrum aresto. posset dici hereticus in hoc q posuit mūdum esse ab ētno. Et videt q sic qr dixit cōtra fidē. Dōm q nullo mō ex ista positōne pt dici hereticus. et hoc pter tres cās. Prima qr dixit verū ɓm sanctū thomam intēdebat enī dicere q mūdus nō incepit p naturalē motū. qđ est verū sic enī pcedunt sue ratōnes. Scđa cā est quia ante fidē datam null⁹ fuit obligatus ad seruandū fidem ʒ tpe aresto. lex fidei nōdum fuit data p xpm. nec lex vetus in qua habetur articulus de creatōne mundi obligabat gentiles sed solum israhelitas q̄bus promulgata fuit. Tercia quia pertinatia facit heresim. sed arestotiles non fuit pertinax in ista.

opinione quod probat ex primo topicorum ubi dicit quod mundum fuisse ab eterno est probleuma neutrum. Albertus tamen dicit eum errasse. et dicit quod homo fuit ergo errare potuit sicut alius homo.

Principium autem cum

Iste est secundus tractatus huius octaui libri in quo potestque aristoteles ostenderat quod est deueniendum ad aliquem primum motorem et primum motum. Hic consequenter ostendit conditiones primi motoris et primi motus vult ergo ostendere quod primus motus est sempiternus et primum mouens est immobile perpetuum et unum. Circa hoc primo ponit unam diuisionem quintimembrem. Deinde excludit quatuor priora membra approbando quintum membrum. Est ergo ista diuisio circa dispositionem entium. quia vel omnia entia sic se habent in uniuerso quod omnia quiescunt. et sic est primum membrum. Vel sic se habent quod omnia mouentur quod est secundum membrum. Vel sic se habent quod quedam semper mouentur et quedam semper quiescunt. Et hoc potest tripliciter intelligi. Uno modo quod illa que mouentur semper mouentur. et illa que quiescunt semper quiescunt sic quod non est aliqua res que quandoque moueatur et quandoque quiescat et hoc est tercium membrum. Vel aliqua quandoque mouentur et quandoque quiescunt sic quod omnia que quiescunt apta nata sunt moueri et omnia que mouentur apta nata sunt quiescere sic scilicet quod non est aliquod in uniuerso quod semper mouetur et hoc est quartum. Vel quinto modo aliqua mouentur et aliqua quiescunt sic tamen quod aliqua semper mouentur et nunquam quiescunt. et aliqua sunt immobilia et nunquam mouentur. et aliqua sunt que quandoque mouentur et quandoque quiescunt. et istud ultimum membrum dicit veram dispositionem entium quia aliquod in uniuerso est quod semper mouetur sicut celum secundum aristotelem. et aliquod est in uniuerso quod est immobile sicut anima nobilis que mouet celum. aliqua sunt in uniuerso que quandoque mouentur et quandoque quiescunt sicut elementa et mixta. Et dicit notanter quod in uniuerso est aliquod quod est immobile. et non dicitur quod est aliquod quod semper quiescit quia primus motor non proprie quiescit quamuis sit immobilis quia non est aptus natus moueri secundum ergo istud quintum membrum hoc est verum quod propositum est. scilicet quod est aliquis motus sempiternus. et quod est aliquod mouens immobile

Queritur Utrum sit idem querere quot sunt dispositiones entium et que sit diuisio circa dispositionem entium. Dicendum quod non quia solum ultimum membrum est dispositio entium. sed omnia quinque membra sunt diuisio circa dispositionem entium. Et si queratur quot sunt dispositiones entium. Dicendum quod una que ponitur in quinto membro. Et si queratur quot sunt membra circa dispositiones entium. Dicendum quod sunt quinque ut patuit

Omnia igitur quiescere

Hic excludit aristoteles quatuor membra per ordinem et primo primum. et vult quod ad philosophum naturalem non spectat disputare contra istud primum membrum propter tria. Primo quia non est disputandum contra illum qui indiget sensu sed dicens omnia quiescere indiget sensu. ergo contra eum non est disputandum. Maior patet primo topicorum ubi dicit aristoteles quod non est disputandum contra positiones de quibus dubitans indiget sensu vel pena. quia qui indiget sensu id est qui negat aliquod quod est manifestum ad sensum illi ostendendum est ad sensum illud quod ipse negat Minor probatur quia aliqua moueri ad sensum est manifestum.

Arguitur Contingit quandoque contradicere illi quod apparet ad sensum. sicut solem esse bipedalis quantitatis quod tamen est falsum. Dicendum quod sensus capitur dupliciter. Uno modo secundum quod est debite proportionatus ad suum sensibile. et sic non contingit contradicere sensui quia tunc sensus vere iudicat de suo sensibili. Alio modo accipitur sensus secundum quod est multum distans a suo sensibili. et sic propter distantiam non semper vere iudicat de suo sensibili. et tunc contingit contradicere sensui. sic autem est de iudicio quantitatis solis cuius quantitatem per sensum iudicamus bipedalis figure

Et de toto aliquo.

Hic ponit secundam rationem quia qui concedit istud membrum non solum destruit scientiam naturalem. sed omnem scientiam. quia qui dicit omnia quiescere negat motum. sed omnis scientia fit per aliquem motum quia per demonstrationem que est ad minus motus rationis. Item qui negat motum tollit omne ens. cum ergo omnis scientia sit de ente. ergo negans motum negat omnem scientiam.

Queritur Utrum qui tollit motum tollit omne ens. Dicendum quod ens capitur dupliciter. Uno modo pro ente mobili sicut hic accipitur in subiecto istius scientie. et tunc manifestum est

q qui tollit motū tollit oīe ens .s. mobile. Alio mō capitur ens cōiter et tūc est distinguendū de motu q2 vl accipitur motus cōiter fm q omnis actio dicitur motus et sic est verū q q̄ tollit omnem motū .i. actionē etiam tollit omne ens. q̄a nō est aliq̄d ens sine opatōne cum opatio sit finis. Alio mō accipitur motus specialiter p motu phisico. Et sic potest aliq̄d tolli dupl'r. Uno mō quo ad nostrā cognitōnem et sic iter est verū q qui tollit motū tollit omne ens quia omne ens cognoscitur a nobis p motū. Alio mō pt intelligi simpliciter et absolute et sic est falsum q2 sunt multa entia immobilia. Tertia rō stat in hoc Nulla scientia disputat ɔtra illas positōes que negāt principia scientie sed q̄ dicit omnia q̄escere negat p̄ncipiū huius scientie quia in scientia naturali p̄supponit p pricipio q aliqua mouēt.

Fere autē omnia dice

Hic ɔñter excludit scdm membrū qd ponebat ab eraclito q̄ dixit omnia semp moueri. Et deinde dicit quō suam positōem sustinuit. positio autē sic reprobatur quia ɔtra negātes p̄ncipia nō est disputandum. sed dicēs omnia moueri negat p̄ncipia scientie naturalis q̄a supponitur in scientia naturali q natura est principiū motus et quietis. Dicit tñ aresto. q ista scda opinio minꝰ repugnat scientie naturali q̄ pma quia q̄es est puatio motus et p̄uatō est minus manifesta q̄ habitus et sic prima opinio repugnat manifestius scientie naturali q̄ scda.

Et dicunt quidem.

Consequenter ondit quō istam opinionē ponebāt antiq̄ .s. eraclitus et dicit q mos eorum fuit q̄a dicebant hoc latere sensum .s. q omnia semp mouerētur et ideo q̄uis fm sensum appareat nobis q aliqua q̄escant tamē adhuc illa fm veritatē mouentur. sed dicit aresto. q nō difficile ē obijcere cōtra eos q̄a non specificabant de quali motu esset intelligendū. Sed est manifestum de q̄busdam motibus q nō semp fiūt sicut sunt motus grauiū et leuiū.

Neq3 enim augeri

Hic ponit rōnes cōtra predictam opinionē. et primo quo ad motū augmenti. scdo quo ad motum alteratōnis. tertio quo ad motū localē. Quo ad primū eraclitus posuit q augmentū esset cōtinuum. dicebat enī q si aliq̄d augēr in aliquo tēpe q etiā augeretur p qualibet pte illius. et tñ nō sentiret augmentū qd fieret in modica pte tempis sed aresto. vult q non oz q si fiat augmentū in aliquo tpe q tūc fiat p qualibet pte illius tpis et hoc pbat p tria signa. Primū ē de guttis cauātibus lapidē q2 pme gutte nō cauāt lapidē sed disponūt ad cauatōnem. sed vltima gutta cauat lapidē hñs in se virtutē primarū guttarū. Scdm est de motu nauis q2 q̄nq3 duo pñt trahere nauē sed vnꝰ nō pt eam trahere s3 solū disponē ad tractōem et q̄n alius venit tūc sil' trahūt nauē. Tertiū est de plantis nascētibus in lapidibꝰ q2 plante gemite mē lapides diuidūt lapidem ab inuicē sed non diuidit lapis in pncipio s3 in fine ergo etiā ɔtingit aliq̄d dispom ad augmentum et postea augeri.

Similiter āt ē in al-

Hic pbat q nō est semp alteratio cōtinua tribꝰ rōnibus. Prima stat in hoc in illo nō est ɔtinua alteratio qd simul totū alterar. sed ɔtingit siml' aliq̄d subiectum alterari sicut contingit aquā sil' cōgelari. ergo nō continue cōgelar sic q semp fiat illa congelatio. ALLELVIA SINGEN MIR

Arguit

Omnis motus ē successiuꝰ ergo nō potest aliq̄d simul alterari. Scdm q ista ɔpositio cōtingit aliq̄d siml' alterari pt dupl'r intelligi. Uno mō sic q talis alteratio nō fiat fm aliquā successionē et sic nō ē textus intelligēdꝰ q2 aq̄ nō pt cōgelari in instāti. Alio mō dicit aliq̄d simul moueri p ɔpatōem ad motū localē q2 motus localis pcedit fm partes spacij et sic primo est fm vnam ptem spacij deīn fm aliā et sic pt aq̄ sil' ɔgelari sic q ñ pmo vna ps et deīn alia successiue ɔgelet et ideo tal' alteratio fm aresto. dicitur velox. Scda ratio stat in hoc quia omnis motus reqrit determinatum terminū. sed habito tmino cessat motꝰ. ergo nō potest aliq̄d ɔtinue alterari. Maior patz q2 oīs motus est de cōtrario in cōtrariū. sed ɔtraria sunt determinata g° oportet motū eē inter determinata. Minor pz p arestotilem pmo de generatōne q̄ dicit q habitibus .i. formis existētibus in materia cessat oīs motus. Tertia rō sumitur ex quodā expimēto q2 videmꝰ in rebus q multa sūt que nō ɔtinue mouētur sicut lapis nō fit cōtinue durior vel mollior p temporis longitudinē. ergo non fit cōtinua alteratio.

Sed quod ferrat mi

Hic cõsequenter reprbat istam opinionem quãtuz ad motum localem duab⁹ ratõnibus quarũ prima stat in hoc. qz aliqui sunt motus locales ita manifesti q̄ latere nõ pñt q̃n q̃nqz cessent. sicut sunt motus violenti sicut motus lapidis sursuz. Etiã motus naturales grauiũ et leuiũ non pñt negari quin aliq̃n fiant et aliq̃n cessent. et sic expresse apparet q̄ in illis motib⁹ sit terminus quo habito amplius nõ fit motus. ¶ Scđa rõ stat in hoc. Omne corpus naturale extrã in proprio loco quiescit. sed manifestũ est q̄ quedã corpa sunt in proprijs locis. ergo ibi quiescũt. Maior pz quia talia naturalia remouẽt a proprijs locis p violẽtiã ergo in ipsis locis naturalit quiescũt.

Atuero neqz alia qui.

Reprobatis duobus mẽbris premisse diuisionis cõsequenter aresto. reprbat tertiũ mẽbrũ qđ fuit q̄ quedam semp quiescũt et aliqua semper mouent ita q̄ nõ sint aliqua que q̃nqz mouant et q̃nqz quiescãt. et hoc primo reprbat ex hoc q̄ ista opinio repugnat sensui. et sic nõ est cõtra eos disputandũ qui dicũt cõtra sensum. Est enĩ manifestum ad sensum q̄ quedã q̃nqz mouẽtur et q̃nqz quiescũt. sicut patet manifeste de grauibus et leuibus. Scđo reprbat idẽ ex hoc q̄ repugnat his que sũt manifesta in natura. Repugnat enĩ motibus naturalibus. primo enĩ videm⁹ de motu augmenti q̄ ea que augent nõ semp augebant q̄a si sic tũc daret aliquod infinitũ sm actũ nec eẽt certus termin⁹ augmẽti in rebus. cui⁹ oppositum dicitur in scđo de anima habent enĩ res naturales determinatũ terminũ sm q̄titatẽ vltra quẽ nõ pringũt. Scđo tolleret omnis motus violentus sicut motus lapidis sursum p violentiã qđ est falsum qz cõtra sensum. Añs pbatur quia si illud quod quiescit semp q̄escit. ergo qđ q̄escit sm naturam nõ potest moueri contra naturã. et sic nõ potest moueri violente. Tertio excluderet generatio et corruptio qz si quiescẽs nõ poterit moueri. ergo illud quod quiescit sub nõ esse sicut incorrupto nõ potest generari qz tũc moueret. nec illud quod q̄escit sub esse sicut ipm generatũ poterit corrũpi. Quarto tolleret oĩs motus vniuersaliter. et hoc ideo qz in omni motu ẽ quedã generatio et corruptõ vel simpliciẽ vel sm quid sicut dicitur in primo de generatõne.

Omnia autem velle

Consequẽter inq̄rit de duobus vltimis membris et primo determinat ad quã positõem spectat istđ quartũ mẽbrũ. scđo recolligit aliqua preposita tertio oñdit q̄d sit dđm. Quo ad primũ vult q̄ istud quartũ membrũ. s. q̄ omnia q̃nqz quiescãt et q̃nqz mouent ptinet ad rõnes que ṗdicte sunt in disputatõe de sempiternitate motus. videtur enĩ ista opinio ṗcipue eẽ empedoclis q̄ dixit q̄ in tẽpore amicicie omnia q̄escunt et nihil moueret. et iterum in tempe litis omnia mouerẽtur et nihil quiesceret.

Si quidẽ igitur opio

Consequẽter resumit diuisionem supra positã et hoc ṗcise eodẽ mõ sicut pri⁹ posita ẽ. et vlterius resumit reprbatõnem pmi mẽbri diuisionis quo ponebatur q̄ omnia q̄escerẽt. et vult q̄ ista opinio repugnat sibiipsi. q̄a si sm veritatem ita esset q̄ omnia q̄escerent adhuc nõ tolleret oĩs motus. quia adhuc erit opinio de hoc et fantasia q̄ oĩa quiescũt sed fantasia est motus factus a sensu sm actum vt dicitur scđo de anima. Deinde secũdo reprbat et dicit de scđa opinione et tcia q̄ ille positiões manifeste cõtradicũt sensui. et ideo nõ indigent aliqua manifesta reprbatõe.

Reliquũ vero cõside

Hic consequẽter aresto. oñt ẽ iũ quõ. s. est pcedendum in quarto mẽbro predicte diuisionis. et vult aresto. q̄ illud membrũ est reprbandũ ex hoc q̄ approbant due cõtrarie pticule ad pticulas contrarias in tali mẽbro. Cõtinet enĩ quartũ membrũ in se duo. primũ est q̄ omnia apta nata sũt moueri. scđm est q̄ omnia apta nata sunt q̄escere pbat ergo aresto. q̄ est deueniendũ ad aliquod immobile. et p hoc reprbatur prima ps illius mẽbri q̄ omnia apta nata sũt moueri. Scđo probat aresto. q̄ aliq̄s motus est sempitern⁹. et per hoc reprbatur scđa ps quarti membri. s. q̄ õmia apta nata sunt quiescere.

Mouentium quidez.

Hic aresto. oñdit q̄ ẽ deueniendũ ad aliqđ mouens immobile. et circa hoc intẽdit p multa capitula talem rõem. Omne qđ mouetur necesse est ab alio moueri. sed nõ est pcedere in infinitũ in mouentib⁹ et motis ergo ẽ deueniendũ ad aliqđ

quod mouet seipsum vel quod est omnino immo
bile.primo ergo aresto.declarat maiorem et illaz
declarat inductiue.et pmo pmittit tres diuisio
nes mouentiũ et mobiliũ vt ex illis posset decla
rare maiorẽ.Prima diuisio ẽ mouentiũ et mobi
liũ quedam mouẽt et mouẽtur p se et quedam p
accidens.et accipit hic p accidens sm q cõprehẽ=
dit sub se motũ sm ptem.Scda diuisio est eorũ
que mouẽtur p se quedam mouent a seipsis sicut
animalia.quedaz ab alio sicut inanimata.Ter
tia diuisio est illoz que mouẽtur tam a seipsis
q̃ ab alijs.alia mouentur sm naturam.alia ex
tra naturam.i.violente.

Quecũqz enim ipsa.

Hic manifestat vltimã diuisionem triplr.primo
in his que mouentur a seipsis sicut in animali=
bus.et hoc dupliciter.s.sm totum et sm ptes.pt
enĩ totũ animal violente moueri.et potest totũ
animal naturaliter moueri.qñ enĩ animal mo=
uetur sursum tũc totũ animal mouetur violente
et qñ totũ animal mouetur deorsum tũc totum
mouetur naturalr.Scdo manifestat hoc in pti
bus.quia in ptibuz animaliũ aliqs est mot⁹ vio
lentus et aliquis naturalis.qñ enĩ ps animalis
mouet sicut a natura eius instituta ẽ tũc mouetur
naturaliter.sicut qñ homo curuat crura versus
ante et brachia versus retro.si aũt fieret curua
tura opposita tũc esset motuz violentus sm ptẽ
Tertio manifestat hoc in his q̃ mouẽtur ab alio
quia ignis mouet naturaliter sursum et violen
te deorsum

Arguitur Motũs animalis sursũm
est naturalis.ergo male di=
citũr q sit violentũs.Añs patet q̃a est natura
le q aia mouet ad omnẽ dfiam positõnis Di
cendũ q motus animalis capit duplr.Vno mõ
p compatõem ad totũ animal.et sic etiã motus
sursum ẽ naturalis.q2 talis mot⁹ naturaliter fit
ab anima q̃ mouet corp⁹ ad omnẽ dfiam positõ
nis.Alio mõ compatur mot⁹ animalis ad corp⁹
animalis tñ.et sit mot⁹ sursum ẽ cõtra naturã
animalis.q2 est cõtra naturam corpis ipsi⁹ ani=
malis.mouetur enĩ corpus animalis naturalr
sm naturam elimenti pdominãtis.sed hoc elemẽ
tum est tra ergo naturalr mouet deorsum

Et maxime moueri.

Hic aresto.manifestat ipsam maiorẽ pmisse rõ=
nis.s.q omne qd mouet ab alio mouet.Et pmo
dicit in q̃bus hoc est manifestũ.et dicit q mani
festũ est hoc in illis q̃ mouent p violẽtiam.sicut
patet tercio ethicoz ex diffinitõe violenti.Quia
violentũ est qd mouetur ab extrinseco passo nõ
conferente vim.

Maxime autem dubi

Hic arest.ondit in quib⁹ est dubiũ q illud quod
mouet ab alio mouet.Et vult q in grauibus ⁊
leuib⁹ dubiũ est.quia grauia et leuia mouent se
ipsa ⁊ tñ mouent naturalr.quia vt videtur nõ
apparet a quo extrinsece mouãt.Pro deductiõ
ne istius Aresto.pbat q̃tuor rõnibus q grauia
et leuia nõ mouẽt seipsa quaz.Prima stat in h⁰
mouere seipz ptinet ad rõem vite.s grauia ⁊ le
uia nõ sunt viuentia g⁰ ⁊c Maior ptz quia sm
arestotilem in pmo et tercio de anima viua dif
ferũt a nõ viuẽtib⁹.q2 viua mouẽt seipsa.Scda
rõ stat in hec quecũqz mouent seipsa pñt facẽ se
stare et quiescere.s grauia ⁊ leuia nõ pñt se face
re stare ⁊ quiescere q2 solum quiescũt in termino
motus g⁰ ⁊c.Maior patet q2 animalia p appe=
titũ faciũt se mouere et etiã staẽ.Tertia rõ stat
in hoc illud qd mouet seipm non habet determina
tum motũ.et hoc ideo q2 illud determinat sibi mo=
tũ ex fantasia et appetitu.s grauia et leuia hñt
determinatũ motũ q2 grauia mouent deorsum ⁊
leuia sursum ergo nõ mouẽt seipsa.Quarta rõ
stat in hoc nullũ pfectũ continuũ mouet seipm.s
grauia et leuia sũt pfecte cõtinua ergo ⁊c.Ma=
ior patet q2 qd mouet seipm diuidit in mouẽs ⁊
motũ.et sic nõ est pfecte continuũ.

Arguitur Animal ẽ pfecte ɔtinuũ.g⁰
male dicebat oppositum in
vltima rõe.Dõm q aliqd dicit ɔtinuũ duplr
Vno mõ formalr q2 ptes eius copulant ad ali
quẽ terminũ cõem.et sic animal ẽ pfecte cõtinuũ.
Alio mõ aliquid dicitur cõtinuũ formaliter et fi
naliter simul.dicit enĩ aliquid finaliter cõtinuũ
in ordine ad motũ.et sic animal nõ est pfecte cõ
tinuũ.tũc enĩ dicitur pfecte continuũ qñ vna pte
mota totum mouetur sicut patet in ligno.sm q
dicit arest. metaphisice.Cõtinuũ ẽ cu
ius motus est vn⁹.et sic animal nõ ẽ pfecte cõti
nuũ quia potest vna ps moueri alia nõ mota

Sed accidit hoc lem.

Quia aresto.supra dixit q grauia et leuia non

mouentur a seipsis. hic vult ostēdere a quib⁹ moueantur et pmo premittit q̃ duplr̄ aliquid mouetur ab alio. Uno modo p violentiā et hoc nō potest dici de grauibus et leuib⁹ q̄z grauia et leuia hn̄t naturales inclinatōnes ad illos mot⁹ q̄ eis cōueniūt qd̄ est cōtra naturam violēti. sequitur ergo q̃ moueātur naturalit̄. et si sic sequit̄ q̃ mouentur ab alio qd̄ est tale in actu qualia sūt ipa in potētia. ¶ Et p intellectu isti⁹ distinguit aresto. duplicem modū potentie. et vult q̃ uno⁹ aliquid ē in potētia ad actū primū sicut hic q̄ de nouo addiscit est in potētia ad actum primū q̄z ad formā que ē scientia. Alio mō aliq̄d est in potentia ad actū scd̄m sicut qui h̄z habitū scientie et nondum cōsiderat p illuz habitum. Reducit āt aliq̄d de pma potētia ad actū ab aliquo extrinseco sicut aliq̄s acquirit habitū scientie a doctore. sed de secūda potentia reducit̄ ad actū a seipso nisi aliq̄d impediat. Simile est h̄ dcm̄ de graui et leui q̄z aliq̄d est in potentia graue qd̄ nondū habet formā g̃uitatis. ⁊ h̄c ducatur ad actū grauis p extrinsecū quod est generās. Sed habens formā grauitatis ē in potentia ad actū secūdū quem actum habet a se et non p aliqd̄ extrinsecum. sicut lapis habēs in se formā grauitatis p̄t moueri deorsum ex sua natura absq̄z hoc q̃ recipiat aliq̄d nature ab extrinseco. Ex quo aresto. soluit quādam dubitatōem qua q̄ri potest quar̄ grauia et leuia moueātur in ꝓpria loca. et dicit q̃ eadem est causa nature grauiū ⁊ leuiū ⁊ motus. q̄z graue sua natura inclinatur ad locum deorsum. et ideo querere quare graue mouetur deorsum ē querē quare graue est graue.

Potentia autez leue.

Ex premissis ondit phs quid moueat grauia et leuia. et vult q̃ grauia ⁊ leuia p se mouentur a generante. ⁊ p accidens a remouēte ꝓhibens. primū sic patet omne quod est in potētia mouetur ab illo quod est tale s̄m actum sicut cōbustibile mouetur a cōbustiuo q̄z cōbustibile est potentia calidū et cōbustiuū ē actu calidū. s̄ generās g̃ue vel leue est actu tale. ergo potentia graue vel leue mouetur ab illo quod est tale in actu. Et addit cōmētator q̃ dās formā dat ꝯntia formā. et sic sicut generans dat formā grauitatis etiam dat motum qui cōsequitur immediate et inseparabiliter talem formam. Scd̄m sic ꝓbatur quia remouens ꝓhibens non cāt motū p se. q̄z nō facit inclinatōnem in mobili. sed solūm remouet illud quod impedit actualem motum. Exempli gratia si lapis sit positus supra colūnā tūc si aliquis remoueat colūnam lapis mouetur deorsum. sed ille remouens non dat aliquam inclinatōnem in lapide qua moueatur deorsum sed remouet soluz illud quod impediebat motum descensus lapidis et hoc est p accidens. Cōcludit ergo cōclusionem principaliter intētā illā. s. omne quod mouet̄ ab alio mouetur vel cōiunctim vt in animalibus vl̄ ab extrinseco motore sicut in motu violento ⁊ in motu grauiū et leuiū.

Queritur Utrū grauia et leuia moueantur ab alijs. s. a generantibus. ¶ Dicendum q̃ sic et videtur q̃ non quia grauia et leuia mouentur a locis naturalibus. quia dicit̄ quarto huius q̃ loc⁹ attrahit locatum. Iterum mouentur a grauitate et leuitate. Iterū etiam mouētur natura mobilis. vt p̄z scd̄o huius ergo nō mouentur tm̄ a generantib⁹. Dicendum q̃ nō est incōueniens eūdem effectuz ꝓcedere a diuersis causis s̄m diuersa genera cāᵣ ūm. et iterū potest vnus effectus ꝓcedere a diuersis causis in vno genere cē. Per hoc ergo dcm̄ ē q̃ motus in grauib⁹ et leuibus potest reduci ad quatuor principia s̄m quatuor genera causarum primo em̄ mouētur a grauitate et leuitate in genere cē formalis nō q̃ grauitas sit forma informans motum. sed est forma simul efficiens ipm̄ motum sicut in scd̄o hui⁹ dictū est. ⁊ ideo motus grauiū et leuiū nō habet ꝓprie cām formalem. h̄z tn̄ motus ꝓprie cāːlitatem in alijs generib⁹ causaꝝ. Primo in genē cē finalis q̄z sic motus grauium et leuiū fit a loco naturali. q̄z talis loc⁹ trahit finalit̄ locatum et conseruatiue. vt in quarto hui⁹ dictum est. Scd̄o mō principiū motus accipitur in genē cause materialis. ⁊ sic ipm̄ mobile grā principioꝝ ē principiū motus. q̄z habet se passiue ⁊ receptiue ad motū. ⁊ iō dictū fuit in scd̄o huius q̃ natura in grauib⁹ ⁊ leuib⁹ ē principiuz passiuū et n̄ actiuū. Sz in genē cē efficiētis ipm̄ generās est cā effectiua p se motus. ⁊ remouens ꝓhibens est cā p accidens. Circa primū est sciēdū q̃ qn̄cūq̄z aliqua cā efficiēs facit aliquē effectum cui effectui aliq̄d aliud naturalit̄ cōiungit̄ tunc talis cā etiā dicit̄ esse cā illius vltimi effect⁹ sicut de⁹ creans animā rōnalem ad quā naturalit̄ et inseparabilit̄ sequūtur potētie aīe etiā dr̄ cā potentiaꝝ aīe. cū ergo motus inseparabiliter seq̄tur ad

graue genitū. igitur dr̄ generans cā illius mot⁹ hoc autē nō cōtingit in animalib⁹. q2 ad al' genitū non statim seq̄tur motus ipius sed hoc animal incipit moueri ex fantasia et appetitu. ¶ Qz ūt generans p se moueat. sic patz q2 illa dicitur cā p se q̄ habet suā similitudinē in effectu. cū ergo generans et genitū sint similia. sic patet q̄ generās est cā efficiens p se. Sed q2 remouēs phibēs nō dat aliquā formā effectui. ideo solū mouet p accidens. Etiam in eodē genē cē potest dari cā mot⁹ grauiū et leuiū f̄m diuersas cās sicut in genē cē efficientis. primū efficiēs grauiū et leuiū ē de⁹ deinde virtus celestis et post hoc primū generans et vltimo forma ipsi⁹ geniti q̄ dicitur grauitas. Dicitur tn̄ graue potius moueri a generante q̄ ab alijs causis. q2 actō debet potius attribui vniuoco agenti q̄ equiuoco. cū ergo de⁹ et corpora celestia sint mouentia equiuoca ideo non debet eis attribui actio.

Arguitur Ista ppositio omne qd̄ mouetur ab alio mouet pbata est in septimo huius. ergo male hic resumitur ¶ Dicendū q̄ alit̄ ibi pbatur q̄ hic q2 ibi pbat̄ in generali. hic āt pbat̄ applicando eā ad diuersas spēs motus et ad diuersa mobilia. s. tam ad mobilia q̄ mouentur violente q̄ ad alia q̄ mouētur p se vt patuit circa textum.

Arguitur Nihil mouet̄ a nō ente. s3 generans qn̄qz nō est. et ergo nō potest mouē genitū. ¶ Dōm q̄ q̄uis generans nō manet in genito f̄m substantiā tn̄ generans semp manet manēte genito f̄m virtutē q2 virtus generantis saluat̄ in genito. et hoc in forma substantiali ipsius geniti. q2 ex forma substātiali aduenit sibi quedaz virtus subeffectiua ad motū. Et simile ē de virtute formatiua in generatōe animalis q̄uis eñ animal post q̄ semē decisum est moriat̄ nihilomin⁹ fit generatō animalis. q2 virtus animalis conseruat̄ in virtute seminali que est decisa ab animali.

Arguitur Mouēs et motū debēt eē sil' s3 generās qn̄qz multū distat a genito. ergo nō mouet genitū. ¶ Dōm q̄ q̄uis qn̄qz distant f̄m substātias localit̄ non tn̄ distant f̄m virtutē. q2 virtus generātis semp manet cōiuncta genito vt iā dictū est.

Arguitur Motus naturalis ē ab intrinseco. sed generās est extrinsecū genito. ergo nō p̄t dici moueri naturalit̄ a generante. ¶ Dōm q̄ motus grauiū et leuiū nō est naturalis f̄m gen⁹ cē efficiētis. q2 sic ē ab extrinseco est tn̄ naturalis in genē cause materialis. et hoc sufficit q2 materia etiā est natura vt dictum est in scd̄o hui⁹. et ideo dr̄ talis mot⁹ passiue naturalis et nō actiue.

Hoc autē dupliciter.

Postq̄ phs declarauit maiorē principalis cōnis sc3 q̄ omne qd̄ mouet̄ ab alio mouet̄. hic cōsequenter declarat minorē. s. q̄ non est pcessus in infinitū in mouentibus et motis. sed est deueniendū ad aliqd̄ primū qd̄ est mouēs seipm̄. Deinde addit q̄ q̄ si sic deueniatur ad aliqd̄ tale mouēs q̄ tunc etiam deueniet̄ ad aliqd̄ qd̄ est simplr̄ immobile primo ergo oñdit q̄ nō omne qd̄ mouet ab alio mouet̄ in infinitū. Scd̄o q̄ nō omne mouēs moueat̄ ibi adhuc āt. Circa primū duo presupponit primū est diuisio mouentiū. s. q̄ aliqd̄ mouet virtute ppria sicut mouēs primū qd̄ qn̄qz p̄t mouere p multa media. et qn̄qz p vnū tm̄. Scd̄m ē cōpatio mouentiū. s. q̄ primū mouens mouet magis q̄ scd̄m. et hoc probat dupl'r. Primo quia primū mouens mouet scd̄m et nō ecōtra. Scd̄o q2 scd̄m nō potest mouere sine pmo. et rō istoz est q2 in mouentibus subordinatis scd̄m mouēs habet esse et mouere a primo mouēte. sicut patet de causis vniuersalib⁹ q2 anima nobilis habet eē a deo et celū habet causalitatem ab aīa nobili.

Si ergo omne quod

Hic oñdit principale ppositū. et hoc duabus rōnibus prima. Si esset pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis tūc omnino nullus esset mot⁹ qd̄ est cōtra sensum. Aīs pbatur q2 sicut dixit scd̄a suppositio scd̄m mouens nō mouet nisi ppē primū mouens. sed in infinito nō est primū. ergo si est pcessus in infinitū nō erit primū mouēs et p cōsequens null⁹ erit motus

Amplius autem et.

Scd̄a rō stat in hoc si est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis tūc oē mouēs erit instrumētale. q2 de rōe mouētis instrumētalis ē q̄ non mouet nisi moueat̄ a pncipali mouēte. sed solum primū mouēs nō h3 virtutē mouēdi ab alio. s3 a seipso. ablato ergo pmo mouēte oē mouēs h3 motum ab alio. et hoc ē instrumētale. et q2 instrumētū nō mouet nisi vtute pncipalis agētis. si ergo

non est primũ quod mouet illa instrumenta nullus erit motus.

Iuxta aũt hec dicta.

Hic cõseq̃nter phs ꝓbat ꝙ nõ omne mouẽs mouetur. et iõ aliqui hic faciũt scdaꝫ principalẽ ratiõnẽ. qꝛ si esset ꝓcessus in infinitũ in mouẽtibꝰ et motis tũc omne mouẽs moueret si nõ est primũ sed solũ primũ mouens ẽ qd nõ mouet. sed hoc ẽ impossibile. qꝛ si omne mouẽs moueret vel moueret ꝑ se vel ꝑ accñs. Nõ ꝑ accñs qd ꝓbat tribus rõnibus. Prima ẽ. Si omne mouens moueret ꝑ accñs tũc ꝯtingeret q̃nq̃ꝫ nõ esse motũ. sed hoc est prius reꝓbatũ qꝛ ꝓbatũ est ꝙ motus ẽ sempiternus. Sequela pꝫ qꝛ qd ꝑ accñs est p̃t nõ esse cũ nõ sit necessariũ. Si ergo oẽ mouẽs moueret ꝑ accñs tũc p̃t nõ moueri sed mouẽs nõ mouet nisi moueat. ergo ꝯtingit hoc mouẽs nõ mouere. et sic tollit omnis motus. Et ẽ hic notandũ ꝙ aristo. hic loq̃tur ẜm opinionẽ antiquoꝝ q̃ dicebant ꝙ solũ illud mouet qd remouetur qd est verũ de mouentibꝰ corporeis sicut celũ mouet ista inferiora ꝑ suũ motũ. Antiq̃ eñi nõ nouerũt immaterialia.

Et rationabiliter ac.

Hic ponit scdam rõem q̃ stat in hoc in ꝑ accñs cõbinatis si vnũ inueniatur sine alio tunc aliud potest inueniri sine ipso sicut homo et albedo. ẜ mouens mobile et instrumentũ sunt ꝑ accñs cõbinata. ergo sicut inuenit q̃nq̃ꝫ mobile sine mouẽte. sicut patet de terra que ẽ mobilis sic ꝙ tñ nõ mouet ita ecõtra inuenit aliqd mouẽs quod nõ est mobile. et sic erit aliqd mouẽs immobile qd ꝑ accidens non mouetur.

Vnde et anaxagoras

Tercio ꝓbat idem testimonio anaxagore qui ponebat intellectũ impassibilẽ et immixtuꝫ vt ipse moueret omnia alia exñtia in chaos cõfuso. cum ergo iste intellectus ẜm anaxagorã est immobil sic ad minꝰ est aliqd immobile quod non mouetur per accidens.

At vero si non scdm.

Hic ꝓbat duabus rõnibus ꝙ nõ omne mouens mouetur ꝑ se. Et stat p̃ma ĩ hoc. Si mouẽs mouetur ꝑ se vel hoc esset eadẽ spẽ motus qua mouet. sed hoc est incõueniens qꝛ tũc ꝑicĩẽs ꝑiceret et docens doceret. Vel hoc fieret ẜm aliã speciem motus. s. ꝙ mouens moueret vna spẽ motꝰ et moueret alia spẽ et tũc qꝛ spẽs motus nõ sunt infinite oportet q̃nq̃ꝫ deuenire ad illã spẽ motꝰ qua mouẽs mouebit. et sic seq̃tur idem incõueniens quod prius.

Amplius ãt magis.

Hic ponit scdam rõem que stat in hoc. Si oĩe mouẽs ꝑ se mouet. ergo idẽ erit in actu et in potentia. qꝛ vnũquodq̃ꝫ est in actu ẜm ꝙ mouet et in potẽtia ẜm ꝙ mouetur. Si ergo idem mouet et mouet ergo idem ẽ in actu et in potẽtia. Vult ergo phs ex omnibꝰ istis ꝙ si nõ est ꝓcessus ĩ infinitũ in mouẽtibus et motis ergo deueniet ad aliqd quod mouet a se primo et nõ ab alio.

Queritur Vtrum sit deuenire ad aliqd mouẽs seipm. ¶ Dõm ꝙ sic quia nõ est ꝓcedere in infinitum in mouẽtibꝰ et motis sicut in textu est dictum. ergo oportet deuenire ad aliquod qd nõ mouetur ab alio.

Arguitur In septimo dictum est ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur. ergo nihil mouetur a seipõ. ¶ Dicendũ ꝙ aliq̃d moueri a seipõ potest dupliciter intelligi. Vno mõ a se p̃mo. i. ẜm se totum. et hꝰ est impossibile. quia sic idem eẽt in actu et in potẽtia respectu eiusdẽ. Alio mõ potest intelligi ꝙ aliquid moueat seipm ẜm ptem. et sic animal dicitur mouere seipm quia anima mouet corpꝰ. et sic est in ꝓposito. quia illud mouẽs seipm de quo aristo. hic loq̃tur est ipm celum quod dicit animatum ꝑ assistentiam anime nobilis. et celum mouet seipm grã aĩe et mouet grã corpis celestis.

Arguitur Celũ solũ mouet ergo male dr ꝙ mouet seipsum. ꝯñtia tenet qꝛ qd solũ mouet nõ mouet. ¶ Dõm ꝙ celũ capit dupl̃r. Vno mõ absolute et ẜm se. et sic celũ nõ mouet seipm sed solũ mouet ab aĩa nobili. Scdo mõ accipit celũ cũ inclusione aĩe nobilis. et sic hoc totũ ẽ mouẽs seipm. Sile ẽ de corpore aĩalis qd nõ mouet seipm si capiat ꝑ se. i. ẜm exclusionẽ aĩe. ẜ mouet seipsũ si includat anima.

Arguitur Ex istis seq̃ret ꝙ celũ eẽt animatũ. ꝓbat qꝛ ꝓpriũ est animatoꝝ ꝙ moueant a seipsis. et hoc nõ ꝯuenit inaĩatis qꝛ lapis nõ mouet a seipso. ¶ Dõm ꝙ dupl̃r aliquid mouet seipsum. Vno mõ sic ꝙ ps mouens inest toti ꝑ formalẽ inherentiã. et sic aĩa aĩalis

[illegible]

mouet animal. Alio modo aliquid mouet seipsum ubi mouens nō inest p formalem inherenti am. sed p assistentiā et virtutē. et sic anima nobilis mouet celum et celū mouet seipsum gratia anime nobilis. Et hoc est quod alij sic dicūt q dupliciter aliquid est animatum. Uno mō p informatōnem quia. s. habet animā que dat corpi eē specificum. et sic celū nō est animatum. Alio° aliquod est animatū p assistentiā siue p intimatiōem virtutis mouentis. et sic celum dicit animatū quia anima nobilis mouet ipm celum influendo suā virtutē in oriente in quo residet anima nobilis. Et sic loquitur arest. de animatōne celi. quod patet ex multis passibus phi. dicit enī phs in duodecimo metaphisice q celum mouet a primo motore sicut appetitiuū a suo appetibili. ergo sequit q celum est appetens et de° est appetibile eius. sed appetitus non est sine cognitōe. ergo oportet ponere animā cognoscentem in celo. Item scdo celi phs dicit expsse celum eē animatū. ex hoc probans q celum habet in se sex dr̄ias positionū quod solum accidit animatis. et hoc idem pbat plato et etiam doctores xpiani videnē consentire. Quod tamen celū nō sit animatū p informatōem pt pbari autoritate et rōe autoritate damascemi dicētis consūdanē cū patre eorū dyabolo qui dicunt celum animatū. Ratōe sic pbatur q omnis anima vtitur corpe ppter bonū anime. sicut anima rōnalis piungitur corpori vt acqrat scientias et virtutes p corpus. et h° ideo qz deteriora sūt gratia melior mō corp° ē deterius anima. Sz ista vnio nō potest eē ppter bonū anime ipsius celi. quod sic pbatur qz in anima corpis celestis sunt due ōpationes. s. intelligere et mouere. sed ppter nullam earū oportet animā eē vnitam corpi p informatōem. non ppter mouere qz anima alligata corpi p informatōem min° mouet q̄ anima cōiuncta p assistentiā. et hoc ideo qz anima cōiuncta corpori p informatōem fatigatur ad motū corporis. et ideo anima que nō est cōiuncta corpi p informatōnem potest plus mouere. Nec etiam ppter itelligere quia talis anima nō sumit cognitōnem a sensibus sicut anima ratōnalis. Et h° ideo quia impossibile est tale corpus habere in se sensum quia tūc esset corruptibile. Si autem debeat recipe scientiam p corpus oportet q corpus habeat sensum quod impossibile est in celo. Relinquitur g° q ppter nullā vtilitatem anima potest vniri celo informatiue. et ergo nō vnitur sibi p informatōnem sed solum p assistentiam.

Dicit enim beatus ieronimus in quadam epistola sic Qui dicunt celum esse animatum anathema sit

Arguitur Moueri sm ptem est commune omnibus animalib° ergo non est ppriū celo. cōsequentia tenet qz quod est ppriū vni non potest pluribus cōuenire. Dicendum q aliquid mouere sm ptem intelligitur dupliciter. Uno modo generaliter sm q illa ps mouens insit toti p informatōem vel assistit ei et sic moueri sm partem ē cōe animalibus et celo qiua pars mouens sp informat partē motā vel assistit ei. Alio modo aliquid mouetur sm ptem sic q mouens assistit mobili tm̄. et sic moueri sm partem est ppriū celo. quia anima nobilis non informat celum sed assistit sibi.

Arguitur Primū mouens est simpliciter immobile. ergo male dicitur q primū mouens moueat seipsum. Dicendum q duplex est mouens primū. Aliquod ē quod est simpliciter primū et extra genus. et hoc est simpliciter immobile. sicut de° qui omnia mouet absq hoc q moueatur. Aliud est primum mouens in genere quod ē anima nobilis mouēs celum. et hoc mouēs potest dupliciter capi. Uno modo cū inclusione celi. et sic est primū mouēs seipsum. Alio modo accipitur hoc mouens sm se. et sic etiam est omnino immobile et de hoc mouēte dicetur postea in textu q ē mouēs immobile.

Queritur Utrum anima celi poti° moueat celū vel anima animalis potius moueat animal. Dicendum q potioritas motus potest ex duobus attendi Uno modo penes inherentiam ipsius mouentis et sic anima animalis potius mouet animal. qa anima animalis inheret animali. sed anima celi non inheret celo p informatōem. Alio modo attenditur potōritas penes illa que requiruntur ad motū. et tūc anima celi potius mouet celū q̄ anima animalis mouet animal. quia motus animalis est ex appetitu quem appetitū mouet appetibile. vt patē tercō de anima. Sed anima celi mouet ppter sūmū appetibile quod est ipse deus. sed aīa animalis mouet al ppter singulare appetibile

Non ergo necesse est.

Hic cōsequenter ondit q si deueniatur ad aliquod mouens seipsum sicut dictū est tūc adhuc deueniretur ad aliquod mouēs omnino immobile. quia pars mouentis seipm est omnino immobilis. exempli gratia sicut nūc dictū est q celum cū aīa

mobili est mouens seipm̄. iam arest°. vult ꝓbare ꝙ vna ps mouentis seipm̄ est imobilis. s. anima nobilis. Circa hoc primo ꝓbat ꝙ totum mouens seipm̄ nō mouet seipm̄ ꝓm totum. et hoc duabus ratōnibus. Prima est Si totū moueret et totū moueretur tūc idem moueret eo motu quo moueretur quia vna ps mouet ⁊ illa ps mouetur. ergo idē mouet et mouetur. Secūda ratō quia tūc idem erit in actu et in potentia respectu eiusdem quia mouēs ꝓm ꝙ huiusmodi ē in actu et motū ꝓm ꝙ hmōdi est in potentia sed idē esse in actu et in potētia respectu eiusdem implicat contradictōem quia quod est in actu habet formam ꝓm quam est in actu et quod est in potentia non habet formā ꝓm quā ē in potentia. AVE

Quod aūt non con.

Hic arest. excludit illos motus quibus possit aliquis opinari ꝙ ps mouens etiam moueretur. hꝰ enī potest dupliciter cōcipi. Uno mō ꝙ ps mota moueret ptem mouentē et ecōtra reciproce. sicut si diceremꝰ ꝙ anima nobilis moueret celū. et celū iterum moueret animā nobilem. vel sic ꝙ illa ps mouēs moueret seipā. Istos errores excludit. primo primū quatuor ratōnibus. Prima stat in hꝰ quia si sic tūc nō esset primū mouens. quia illud dicit primū mouēs quod est ꝓpinquius primo immobili simpliciter. Sed si quelibet ps istius mouentis esset eque ꝓpinqua primo immobili. sic nō esset aliquod istoꝝ primū mouens. Secūda ratō si ps mouēs moueatur hoc fit p accns sicut nūc cōtingit in animalibus vbi anima p accns mouetur sed quod p accidens ē contingit nō esse. ergo contingeret illā non mouere. ⁊ tūc erit ad minus aliqn̄ immobilis. Tercia ratio ē. Si mouēs iterū moueatur ab alia pte mota tūc nūq̄ nullꝰ erit motus. quia cū illa ps nō mouet nisi moueatur ⁊ contingit ipam nō moueri. ergo etiā quandoq̄ non mouet. Quarta rō stat in hoc. Si idē moueret et moueretur ꝓm eūdem motū tūc idem esset in actu et in potentia qđ est impossibile

Atuero neq̄ primo.

Hic ōndit aliā ptem. s. ꝙ ps mouentis immobilꝭ nō mouet seipā. et hoc duabus rationibus. Prima stat in hoc q̄a si anima nobilis moueret seipsā tūc sepata a toto etiā moueret seipsā qꝛ q̄cquid cōuenit alicui naturalit̄ hoc ꝯuenit sibi semp. sed hoc est impossibile. qꝛ tūc totū nō esset ꝓmū mouens seipm̄ sed vna ps. qđ est ꝯtra predicta. Secūda ratō est nullū totū pt mouere seipm̄ nisi gratia ptis sicut ꝓbatū est. sed ps sepata a toto est quoddā totū. ergo non potest mouere seipsam. sed oportet illā ptem etiā diuidere in ptem mouentē ⁊ motam. ⁊ sic ps illius ptis ad minꝰ esset immobilis vel erit ꝓcessus in infinitū.

Quoniam autē mo.

Hic ōndit quō se hn̄t ptes mouētis seipm̄ adinuicem. et primo ōndit ꝙ sūt tm̄ due. scd̄o quō ad inuicem cōbinantur. Quo ad primū dicit ꝙ tm̄ due sunt ptes mouentis seipm̄ s. ps mouēs tm̄ que ē immobilis et ps mota tm̄ que nō est ex necessitate mouens aliqđ aliud. quia si sic tūc illa ps esset mouens seipsam. MARIA

Arguitur Celum est mouēs ista inferiora ⁊ est motum ab anima nobili. ergo ps mota est vlterius mouēs. Dōm ꝙ aliquā ptem celi nō mouere intelligitur dupliciter. Uno mō quia non mouet alia ab eo sepata. et sic est falsum. Alio modo quia non mouet aliam ptem sibi cōiunctam. et sic est verū quia ista inferiora q̄uis moueantur a celo tamē celū nō est pars istoꝝ inferioꝝ sicut anima nobilis est pars celi capiendo celū cū inclusione anime nobilis. GRACIA PLENA

Contacta autem.

Hic ostendit phs quomō adinuicem cōiungātur et vult ꝙ nō possunt cōiungi p continuatōnem quia tunc vno moto etiam moueretur alterum quia continuū est cuiꝰ motus est vnus. sed habēt se adinuicem p contactū. et hoc si ambe ptes habeant magnitudinem tūc est cōtactus q̄titatis et si vnū habeat q̄titatē alterum nō tūc est contactus ꝓm virtutē et nō ꝓm q̄titatē. DOMI

Dubitatione aūt ha.

Hic cōsequēter phs ponit circa predicta vnā dubitatōnem. Ex quo enī dictum est ꝙ mouens seipsum diuiditur in ptem mouentē et motā. queritur si auferatur aliqua pars p diuisionē a parte mouente vtrum residua pars posset mouere Rn̄dit arestotiles ꝙ nō. quia si pars mouēs diuideretur tūc nō seruaret eandē virtutem nec eādem naturam quā prius habuit. q̄a potentia naturalis sequitur naturam sed subtracta aliqua parte mouentis nō manet natura ergo nec vir-

tus·q̃uis em̄ virtus mouentis mathematice est diuisibilis in infinitū nō tn̄ phisice· NYS TE

Manifestum igit̄ ex·

Hic infert conclusionem principaliter intentam scꝫ ꝙ necesse est ponere aliquod mouens omnino immobile siue hoc sit pars mouentis seipsum siue aliquid aliud· CVM BENEDIG

Quoniam at oportꝫ·

Hic philosophus postq̄ꝫ inquisiuit ꝙ est deuenīēdum ad vnū primū mouens·cōsequenter inquirit conditōnes eius ⁊ ponit hic principaliter duas in hoc textu scilicꝫ ꝙ primū mouens est perpetuū ⁊ ꝙ est vnū·⁊ primo resumit quedaꝫ que dicta sunt·⁊ primo dicit q̃uis non omne mouens immobile sit perpetuū·quia anime animaliū sūt mouentia immobilia·quia per se non mouentur et tamen non sunt perpetua mouentia quia mouentur per accidēs ad motum corporum· Hoc ergo mouens quod non mouetur per accidens erit omnino perpetuū sicut anima nobilis· TA TV

Manifestum est hoc

Hic intendit ꝓbare quod dixit scilicet ꝙ primuꝫ mouens est perpetuū excludens primo vnam ratōnem que nō valet ad ꝓbandum illud·⁊ ē ista quicquid nō generatur nec corrumpitur est perpetuū·sed primū mouens nō generatur nec corrūpitur ergo est ꝑpetuū·Dicit philosophus ꝙ ista ratō ꝑm formam nō valet eo ꝙ multa sunt nō perpetua que tamen nec generantur nec corrumpūtur sicut est punctum vel albedo·quia quod ꝓprie mouetur hoc est corpus·sed punctum nō est corpus nec albedo·ergo nec generātur nec corrūpūtur·Unde oportet addere in ratōe qđ nec per se nec per accidens generatur nec corrūpitur hoc est perpetuū· IN MVLIERIBVS

Manifestum enim ē·

Hic ponit veram ratōnem ad ꝓbandum ꝓpositum·⁊ est ista motus ꝑ quem aliqua sunt ⁊ aliqua nō sunt est ꝑpetuus·sed effectus perpetuus nō potest esse nisi a causa ꝑpetua·ergo etiā oportet ꝓmuꝫ mouens esse ꝑpetuū·cōsequentia tenet quia effectus non est diuturnior sua causa ·Maior patet quia generatōnes ⁊ corruptōnes rerū ꝑpetuantur posita perpetuitate mūdi quā phs prius ꝓbauit· Et nō potest dici ꝙ multa mouētia cōsequenter se habentia sint causa talis motus infiniti·quia tūc idem esset causa sui ipsius ex quo em̄ ista mouentia succedunt sibi sic sunt mobilia ⁊ ista succedētia mobilia sunt causa omnis motus·ergo causarent illū motū in se ipsis ⁊ ideo his positis tunc adhuc oporteret ponere vnam aliaꝫ causā que esset causa illoꝝ mobiliū·

Si quidez igit̄ perpe

Hic cōsequenter ostendit scđm̄dam cōditōnem scilicet ꝙ hoc mouens ꝑpetuū est vnū⁊ hoc ꝓbat duabus ratōnibus·quarū prima est ista· In his que fiunt ꝑm naturam semꝑ accipiendum est illud quod est nobilius ⁊ melius·quia natura semper facit aliquid ꝑm ꝙ melius est· sed melius ē vnū esse ꝑpetuū mouens q̄ꝫ multa·ergo natura ordinauit vnū perpetuū mouens ⁊ non multa ·minor patet quia peccatū est fieri per plura qđ potest fieri per pauciora· Sed vnū perpetuū sufficit ad omnem motum igitur ⁊c· ET BE

Manifestū nē igitur·

Hic ponit aliam ratōnem que est ista motus q̃ fit a diuersis mouentibus nō est vnus · sed motus qui fit a primo mouente est vnus·ergo non fit a pluribus mouentibus · Maior patet quia quando vnū mouens corrumpitur ⁊ aliud generatur·tūc oportet interuenire quietem inter corruptōnem primi mouentis et generatōnem secūdi mouentis ⁊ pro illo tempore non erit motus quia non est mouēs· Minor est manifesta quia motus celi est vnus quia circularis· NEDIC

Ex quibus est scire·

Hic ex predictis infert vnam aliam conditōem que est ista ꝙ primū mouens nec est mobile per se nec per accidens· Et stat ratō in hoc quicquid mouet motu sempiterno hoc nec mouetur per se nec per accidens·sed primū mouens mouet motu sempiterno·ergo nec mouetur per se nec per accidens·ꝓbatur quia quod per se mouetur vel ꝑ accidens hoc fatigatur·sicut patet de animab⁹ animaliū· Sed quod fatigatur necesse est quādoq; deficere a mouēdo quia ꝑ fatigatōem virtus diminuitur·si ergo mūdus debet manere ī vno statu vel in vna dispositōe oꝫ ꝙ primū mouens sit oīno īmobile sic ꝙ nec ꝑ se nec ꝑ accñs moueat dispositio enim inferiorum mobiliū dependet ex motu celi·et ergo si motus celi non maneret in

bna dispositõe etiam oporteret mutatõem fieri in istis inferioribus. et sic non maneret vniuersum in eodem statu

Non est autem scdm

Hic excludit obiectõem p quã aliquis potest arguere q motores orbium et planetarum ad minus mouentur p accidens. et si sic tũc nõ mouentur motu sempiterno quod est falsum. quia primũ mouens simpliciter. mouens celum hoc mouet motu raptus omnes inferiores speras cum animabus nobilibus. ergo ad minus oportet inferiores animas nobiles moueri cum suis orbibus. Soluit philosophus hanc obiectõnem sic. dupliciter aliquid mouetur p accidẽs. Uno modo fm se quia scilicet mouetur p accidens ad motum illius quod mouet vel quod ab eo mouetur. et sic anima nobilis nõ mouetur p accidens fm se. qr non mouetur p accidens ad motum illius corporis qd talis anima mouet sicut anima hominis mouetur p accidẽs ad motum hominis. et sic anima nobilis nũq̃ mouetur p accidẽs quia nõ mouetur cũ corpore quod mouet. Alio modo aliquid mouetur p accidens ratõne alterius scilicet ratõne superioris motus. et sic etiam anime mouẽtes inferiores speras mouentur p accidens. quia omnes spere simul mouentur. ideo etiaz motores talium simul mouentur. p hoc ergo est dicendũ q hoc non potest mouere motu perpetuo quod mouet per accidens fm se. sed hoc potest mouere motu perpetuo quod p accidens mouetur ratõne alterius superioris.

Atuero si aliquid est.

Hic cõsequenter philosophus reprobat secundam particulam quarti membri predicte diuisionis scilicet q omnia nata sunt quiescere. scilicet probando q est aliquis motus sempiternus. et hoc probat duabus ratõnibus quarũ prima stat in hoc. Primũ mouens est penitus immobile ergo mouet motu perpetuo. Antecedens pbatũ est. consequẽtia tenet quia posita causa in eadem dispositõne semp ponitur et effectus. sed primũ mouẽs cũ sit immobile et infatigabile habet semp eandẽ dispositionẽ ad mouendum. ergo mouet motu sempiterno. Secũda ratõ stat in hoc generationes et corruptõnes inferiorum sunt perpetue. ergo oportet primũ motũ esse perpetuũ. Cõsequẽtia tenet quia perpetuus effectus semp habet causã perpetuam. cũ effectus nõ sit dignior causa. sz motus celi est causa generatõnis et corruptõnis inferiorũ. ergo nõ potest esse motus generationis et corruptõnis pperuus nisi mot9 celi sit ppetu9.

Arguitur

Philosophus vtitur hic demonstratõne circulari. qa pri9 pbauit q primus motor est ppetuus ex motu iam pbat motũ esse ppetuũ ex motore. ¶ Dicendum q hic nõ est circulatõ quia in circulatione est pcessus ab eodem ad idem. sed sic nõ est hic quia prius pbauit primũ motorem esse perpetuũ ex sempiternitate motus in cõmuni. sed hic probat primũ motum esse sempiternũ ex perpetuitate motoris. et sic nõ est hic circulatõ. vel dicendũ q prima demonstratõ est demonstratio quia sed ista est demonstratio ppter quid.

Manifestum igitur.

Hic concludit principalem conclusionem totius secũdi tractatus scilicet q vltimũ membrum viz quintũ fuit verum quia est aliquod mouens immobile. et est aliquis motus ppetuus et aliqua quãdoq3 mouentur et qñq3 quiescũt.

Queritur

Utrũ preter primũ mouẽs seipsuz sit deuenire ad aliquod primũ mouens omnino immobile. ¶ Dicẽduz q sic. Cuius ratõ est quia si est aliquod mouens seipsum tũc ad minus pars illius mouentis seipsum est immobilis nõ tamen similiter sicut in animalibus vbi pars mouens etiam per accidens mouetur. sed ista pars mouentis seipsum scilicet celi nec mouetur p se nec p accidens quia cõiungitur celo nõ p informatõnem sed per assistentiam. Ex quo patet q in hoc pcessu phi cõcluditur sub disiunctõne scz q oportet ponere aliquod mouens omnino immobile. vel opz aliqd esse immobile quod est pars mouentis seipm. Et ex hoc textu nõ pbatur efficaciter q est aliquod mouens seperatum extra genus omnino immobile sed hoc efficaciter pbatur in duodecimo metaphisice. et ideo illa rõ ibi posita ab aristotile supplet istam ratõnem hic positam. vbi sic dicit q mouens primũ mouet se p appetitum. ergo oportet ponere aliquod alti9 appetibile quod ẽ omnino immobile. et idõ preter primũ mouens est aliquod mouens extra genus omnino immobile. qr semper appetibile est prius mouens q̃ appetens vt patet tercõ de anima. Appetit em̃ mouens immobile in genẽ qd ẽ aĩa nobilis assilari pmo im

mobili extra genus in causalitate quod est deus et ideo mouet celum per quod causat ista inferiora. Unde sequitur quod anima nobilis adhuc mouetur ab aliquo appetibili quod est deus.

Arguitur Nō oportet ponere mouēs omnino immobile quia primū mouēs seipm sufficit ad saluandū omnē motum. Dicendū quod primū mouens seipm accipit dupliciter. Uno mō sm se sm quod non habet ordinem ad primū immobile. et sic nō mouet quia ablata prima causa aufferūtur omnes posteriores vt dictum ē supra. Alio mō accipit primū mouēs seipsum sm quod subijcitur influxui pmi immobilis et sic est verum quod mouet omnia alia posteriora et sic patet quod tale mouens seipm nullo mō mouet subtracto primo mouēte quia primū mouēs seipsum mouet propter aliquod appetibile quod ē primū mouens simpliciter.

Arguit Anima nobilis intelligit se. ergo mouet se et similiter posset argui de primo mouente. s. deo. Dōm quod mot' accipitur dupliciter. Uno modo proprie pro motu phisico sm quod corpa mouent. vt dicitur sexto huius. et sic intellectus nō mouetur quia nō est corpus. et sic intelligere nō est moueri. Alio mō accipitur mot' generaliter put se extendit ad quācūqz opatōnem. et sic intelligere est moueri. sed pmo modo accipitur hic motus.

Arguit Primū mouens extra gen' applicat suam virtutē celo in mouendo ipm sicut anima nobilis. Sed anima nobilis in mouendo celum videtur moueri p accñs ad motum celi ergo et deus. Dōm quod nec anima nobilis nec primū mouēs immobile extra genus mouetur p accidens. Est tamen ista differentia in istis mouētibus. quia mouēs immobile extra genus nō est in circūferentia pmi mobilis. s. diffinitie sicut anima nobilis quia primū mouēs immobile extra genus est infinitum et vbiqz. et quāuis anima nobilis applicet suam virtutem solum ad vnam ptem celi tamen quia illa ps est continuata alijs ptibus sic ad motionem illius ptis sequitur motio omniū ptium. et sic influxus anime nobilis semp fit in vna parte celi. s. in oriente. Est ergo illa influentia semp in vna parte sm situm sed nō sm subiectum. quia anima nobilis semp est in oriente. et sic est in vno situ tamē influit in aliam et aliam ptem sibi precise suppositam que partes sibi succedūt ad sitū orientis.

Queritur Utrum sit vnū oriens in toto vniuerso vel sūt plura orientia. Dicendum quod oriēs accipitur dupliciter. Uno modo formaliter ex pte situs quem habet anima nobilis. et tūc est tm̄ vnū oriens quia ille situs anime nobilis nō variatur sed manet in oriente. Alio modo accipitur oriens materialiter ex parte ptiū celi que sunt in tali situ. et sic est aliud et aliud oriens quia ptes sibi inuicem succedentes non sunt eedem.

Arguit. Arestotiles in sua pbatione presuppomit falsum. quia presuppomit perpetuitatem motus quod est falsum. Dicendum quod non impedit quod quandoqz ex falso inferatur veruz. iuxta illud ex falso verum ex ῾cetero nil nisi verum. hoc tamen verum potest multis alijs modis probari sicut prius tactū est.

Arguit Phisicus nō habet determinare de primo motoē sed metaphisicus. Dicēdum quod quāuis sint idem primus motor extra genus et prima causa sm rem tamen differūt sm formalem ratōnem considerandi. qr primus motor refertur ad motum. et ideo de ipso sm quod huiusmodi phisicus tractat qui tractat de ente mobili. Sed de prima causa sm quod huiusmodi tractat metaphisicus qui determinat de ente et de causis entis. Unde patet quod metaphisicus tractat de primo motore sub ratōne prime cause et non sub ratōne primi motoris.

At uero aliud facie

Postq̄ philosophus in priori tractatu probauit quod est aliquod primū mouens immobile perpetuum et vnū et quod primus motus est ppetuus nūc in hoc tertio tractatu et in sequenti vult determinare quis sit primus motus. et hoc in isto tractatu et quale sit primū mouens in sequenti tractatu. primo ergo pponit intentum. secundo exequitur ppositum. Dicens primo quod oportet considerare vtrum sit aliquis motus quem cōtingit esse infinitum et continuū. et quia talis motus est sempiternus tanq̄ a mouente immobili factus ideo est necessario primus quia ante sempiternum nihil est.

Tribus autem existē

Hic exequitur ppositum et primo pbat quod mot' localis sit primus. scdo pbat q̄s mot' localis sit prim'. primū g° pbat trib' rōib' pmo p ꝓceratōe

motuū. Secūdo per distinctionem prioris et po sterioris. Tercio ex ordine mouentiū et mobiliū Circa primū ponit duas rōnes. prima stat ī hoc. probatum est prius q aliqs motus est sempiternus ergo est aliqs motus primus. Sed talis mot⁹ nō potest eē augmētatio qr augmētatio psupponit alteratōem cū oporteat prius alimentū alterari anq̄ ziungat alito alteratio āt psupponit motū localem qr si alterans semp fuisset eque ppinquū alterato tūc semp fuisset facta alteratio. si ergo fiat alteratio de nouo oz q de nouo ziungatur alteratū alteranti. hoc āt fit p motū localez ergo ille motus est primus.

Amplius omniū pas

Hic ponit scdam rōnem q̄ stat in hoc oīs alterati ; fit p motū localē. ergo mot⁹ localis ē prior alteratōe. cōsequentia pbat qr alteratio fit ſm qualitates sensibiles ſ ſm opinionē antiq̄r principia omniū qualitatū sūt raritas et dēsitas. Sz raritas ⁊ densitas fiūt p motū localē. qr in rarefactōe ē motus ad maiorē locū in zdensatiōe est motus ad minorē locū. sicut qd augetur accipit maiorē locum q̄ illud quod diminuitur.

Arguitur

Prius dictū ē de vacuo q rarefactio ⁊ zdēsatio fiūt sine motu. s. locali ergo male dr hic q fiunt cum motu locali. Dōm q rarefactio et cōdensatio accipiūtur dupl'r. Uno mō put fiūt in corpibus actu preexistētibus sicut farina condensat aquā et sic semp fiūt per motum localem. qr oportet farinā localit' moueri ad locum aq̄. ⁊ sic loq̄tur hic phs qr loq̄tur sicut antiq̄ q̄ dicebāt q dēsitas fieret p cōgregatōem corpor̄ et raritas per segregatōem corpor̄. Alio mō accipiūtur rarefactō ⁊ cōdensatio ſm q absolute se tenēt ex pte materie et sic pñt fieri p solū motū alteratōis vtz in aq̄ calefacta q̄ fit rara p solam alteratōem.

Amplius et hoc cōsi

Hic pbat idez. s. q motus localis ē prim⁹. distinguēs modos prioris ⁊ posterioris. ⁊ vult q aliqd dr prius aliō tripl'r q̄tū nūc sufficit. Uno mō illd est prius quo nō existēte nō erūt alia ſ illud sine aliis. i. a q̄ nō zuertit subsistēdi zñia. et sic aīal ē prius hoīe. Scdō mō aliqd dr prius tpe qr tunc illud dr prius qd est remotius a pñti nūc. Tercio modo aliquid dicitur prius ſm substantiam siue in perfectōne sicut actus est prior potentia et pfectum est prius impfecto.

Quare quoniā mo

Hic pbat q motus localis ē prior ſm oēs istos mōs priores. et primo ſm primū modū. ⁊ hoc sic Illud est prius primo mō a quo nō zuertitur subsistendi zñia. Sed sic est dē motu locali. qr bene seq̄tur si alteratō est tunc motus local' est. ⁊ iterum. si augmentatio est motus localis est. sed nō ecōtra si motus localis est alteratō est qr lapis potest moueri localit' absq; hoc q alteretur vel augmentetur.

Adhuc etiā tempore.

Hic pbat q motus localis fit prior aliis motib⁹ tempe et hoc sic. Omne ppetuū est prius tpe nō ppetuo. sed motus localis est ppetuus et pcipue motus celi. ergo est prior tpe aliis motibus. Maior patet quia ppetuū habet in se omne tps. ergo est prius quocūq; non perpetuo. Minor patet qr motus localis circularis potest etiam cōtinuari in magnitudine finita sicut in sexto dictū est et nullus alius motus.

Sed in vno quidem

Hic cōseq̄nter excludit quādam obiectōnem que est. motus local' videtur esse posterior in tempoē sicut patet in animalib⁹ que primo generant deinde augmentantur ⁊ tercio alterātur in humoribus et vltimo mouent localiter. Rñdit phs q qñ motus localis et motus generatōnis in vno subiecto concurrūt tūc motus generatōis ⁊ alii motus precedūt motum localem. vt dictum ē in animalibus. Sed quādo in diuersis separatim reperiuntur tunc motus localis est prior aliis motibus. sicut patet in celo in quo non concurrit generatio quia est factum p creatōnem. et sic in illo motus localis precedit omnes alios motus quia ille motus est causa omniū aliorum motuum.

Omnino āt videtur.

Hic probat tercium scilicet q motus localis est prior omnibus aliis perfectōne. et hoc duab⁹ principalibus ratōnibus quarum prima habet in se virtualiter duas. prima illud quod est posterius generatione est prius pfectōe. ſ motus localis ē posterior generatōe g' est por pfectōe. maior ptz qr in naturali generatōe fit pcessus ab impfecto

ad pfectum·minor patet qr genita prius generātur anteq̄ localiter moueantur·sicut dictum est de animalib⁹ animal eñi solū incipit motū localem postq̄ pfectum ē· Secūdo sic illud est pfectius quod repitur in pfectioribus·ß motus localis repitur in pfectioribus·ergo ille motus est pfectior· Maior patet qr pfectio ꝛ pfectibile debent ꝓportionari vbi est ergo altius pfectibile ibi est altior pfectio· Minor ptz qr solum motus localis repitur in animalib⁹ pfectis·qr animalia impfecta sunt immobilia·

Arguitur Prima intelligentia est prior generatōne ꝛ tamē non est impfectissima sed pfectissima ¶ Dōm q̄ prima intelligentia est bene prior creatōne sed nō generatōe·qr non generatur sed creatur· In ill' ergo que acq̄rūtur p generatōem verū est q̄ illa q̄ sūt priora generatōne sunt impfectiora

Et quia nequaquā·

Hic tangitur scōa rō principalis que stat in hoc ille motus est pfectior qui minus remouet a mobili·sed motus local' est hmōdi ergo ꝛc· Maior patet qr remotio forme significat impfectōnem· Minor patet qr motus local' solum remouet vbi· sed vbi nō ptinet ad substantiam rei·et ideo per motū localem nihil abijcitur quod spectat ad substantiam mobil'·p diminutōnem autem remouetur q̄titas que oritur ex natura rei qr ex materia·p alteratōnem remouetur qualitas que etiā oritur ex natura rei qr ex forma·sed p motuz localem nihil abijcitur qđ est ex natura rei

Maxime āc manifes·

Hic ꝓbat tertio q̄ motus local' est prior·s·ex pte mouentiū et mobiliū·et stat ratō in hoc·ordo motuū sumitur ex ordine mobiliū·qr prima subiecta habent prima accidentia·sed mobile qđ mouetur motū locali solum scz celum est primū inter mobilia·ergo etiam motus local' est prim⁹.

Querit Utrum motus local' sit prim⁹ motuū· ¶ Dicēdum q̄ sic·Cuius rō ē qr omnes alij motus ad minus presupponunt vnū motum localem scz celi q̄a sine tali motu nō est aliquis alius motus possibilis·

Arguitur Generatō est prior motu locali· ¶ Dicendū q̄ motus local' et generatōis possunt dupliciter comparari· Uno modo ad illud in quo simul inueniūtur·et sic motus generatōis est prior tempoꝛe·ß tamen motus local' est pfectione prior qr est vltimus generatōne·et ratō illius est qr oportet rez prius generari anteq̄ moueatur localiter· Alio modo compantur in diuersis ꝛ in vniuersali·et sic motus localis est simpliciter p̄mus·vnde absolute dicendum est q̄ motus localis est prior oībus alijs motibus·q̄a alij motus presupponunt motum localem ipsius celi·cum ergo causa sit prior effectu sic mot⁹ localis est simpliciter prior oībus alijs motibus· Et causa illius est qr celum est ingenerabile·et ideo in ipso non possunt ꝯcurrere generatio ꝛ motus localis·

Arguit Motus generatōis est pfectior motu locali cuius tñ oppositum dictū est·ꝓbatur qr motus habet suam pfectōem a termino suo ad quem· sed t̄min⁹ generationis est pfectior scz forma substātialis q̄ t̄minus motus localis q̄ est vbi· ¶ Dicendum q̄ est duplex pfectio motus·quedam est pfectō intrinseca ꝛ illa sumitur p compatōnem ad terminos qui sunt eiusdem eēntie cū motibus·ꝛ sic mot⁹ generatōnis est pfectior motu locali ꝛ istā pfectōem attēdit lopcus·et iō in postp̄dicamētis mot⁹ generatōnis poniť añ motū localē·Alia ē pfectio in motu extrinseca q̄ sumiť p ꝯpatōez ad mouēs et mobile ꝛ istam pfectōem attēdit phisicus·ꝛ sic motus localis est pfectior qr est pfectioris mouētis scz anime nobilis que est infatigabilis·et etiā hꝫ pfectius mobile qđ est celū qr est incorruptibile·

Arguitur Posteriora via generationis nō sunt pfectora·ergo ꝓbatō est inualida·Añs ꝓbatur quia senectus est posterior via generatōnis·et tñ nō ē pfectior ¶ Dōm est dupliciť·primo q̄ senectus nō ē vltimū in generatōne sed potius vltimū in corruptione· Cuius ratō est quia ẜm arestotilem in fine de generatōne·in rebus generabilibus equale est tempus generatōnis ꝛ corruptionis est ergo in animalibus vnū t̄pus generatōnis ꝛ vltimū illius est pfectissimū·et hoc tempus fortassis est in tricesimo q̄nto anno iuxta psalmistā q̄ dicit q̄ numer⁹ annorū ipsoꝝ in ipis septuaginta·si autem in potētatib⁹ id est in bōnis complexiombus octuaginta·et sic hoc tempus est in tricesimo q̄nto aut q̄dragesimo āno·et tp̄s seq̄ns ē tp̄s corruptōis qr tūc al' declinat a pfectiōe nate vsq̄ ad finem· Senectus ergo aduenit in fine circa tempus corruptionis· Secundo dicendum

q̄ sicut dicitur decimo metaphisice q̄ duplex est pfectio. Una est pfectio in bonis. alia est pfectio in malis sicut aliq̄s dicitur pfect⁹ fur vel latro tūc est dicendū q̄ q̄uis senect⁹ non est aliq̄d pfectum in bono est tñ aliq̄d pfectū in malo.

Arguitur Generatio inferiorū est finis celi. Sed finis ē pfectior his que sūt ad finē. ergo motus istoꝝ inferiorum est pfectior q̄ motus celi. ¶ Dōm q̄ est duplex finis mot⁹ celi. Unus ē finis pximus qui ē notus apud phōs et ē generatio istoꝝ inferiorū et talem finē nō oportet eē pfectiorem illis q̄ sūt ad finem. Alius est finis vltim⁹ ꝛ est assimilatō ad deū siue ꝯpletio numeri electoꝝ et talem finē nō nouerūt phī. et ille finis est melior his q̄ sūt ad finem. et ex illo fine vltimo potest sumi ratio quare quandoq̄ motus celi definet esse. s. q̄n erit numerus electorū completus

Arguitur In isto libro phisicoꝝ determinat de motu in cōi. ergo male descēdit ad vnū specialem motū scꝫ localē. ¶ Dōm q̄ est duplex spēs alicui⁹. Una ē que virtualiter includit totū gen⁹. et tūc sciētia tractās de genere potest descēdere ad talem spēm. et talis spēs est motus localis inter spēs mot⁹. q2 motus et motus localis sunt eiusdem cōitatis. q2 omne qđ nō potest moueri localiter nō potest alio motu moueri. Alia est spēs que nō includit virtualiter totū gen⁹ sicut est mot⁹ generatōnis q2 nō omne qđ mouetur generatur. et a tali non licet descēdere in scientia tractante de genere ad spēs Hic etiā aristo. dīxit duodecimo metaphisice ad determinandū de substantia q̄ est principal spēs entis quodāmodo virtualiter in se continēs accidens. sic etiā in libro de generatōe descēdit phs ad generatōnem elementoꝝ q̄uis tñ vniuersaliē determinet de generatōe in illo libro.

Queritur Quis motus inē motus locales sit prior. ¶ Dōm q̄ motus localis circularis. s. celi. pbatur quia ille motus localis est pꝛor qui est regulatioꝛ ꝛ perfectior. et quo alij motus regulantur et q̄ est v.i⁹ ꝛ pfectus. sed motus circularis est solum regularis. et ipso alij mot⁹ mensurātur et est vn⁹ et ꝑpetuus sicut patet in textu. ergo ille est prioꝛ aliis motibus.

Arguitur Ordo motuū attenditur ſm ordinem magnitudinū vt patꝫ ꝑmo celi. sed linea recta ē prioꝛ linea circulari. ergo motus rect⁹ est prioꝛ motu circulari. minoꝛ patet quia linea recta est simplex et linea circularis est composita ex cōcauo et ꝯuexo quia habet ordinē ad centrū circa quod sumit cōcauitas eius. ¶ Dicendum q̄ linea circularis accipitur dupl̄r. Uno modo ſm se et absolute et sic nō est cōposita ex ꝯcauo ꝛ cōuexo. quia linea circularis est simplex vt patet primo celi. Alio mō accipitur linea circularis p compatōnem ad centrum. et tūc in ipsa assignantur ꝯcauū et ꝯuexū quia illa ps que respicit centrū est concaua ꝛ q̄ respicit supmam ptem est cōuexa. sed nō accipiuntur cōcauū et ꝯuexum in linea circulari nisi quo ad nos. i. signū cuius hoc qđ ē ꝯcauū pt etiam fieri ꝯuexū linea em̄ p vnā recuruatōem habet concauū et p oppositam habet cōuexū vt patet de vꝫa flexibili.

Arguitur Totum est prius partib⁹ sed motus rectus fit ſm totum et motus circularis ſm partes. quia celū nō mouetur totaliter sed ſm partes. sed ista inferioꝛa que mouētur recte mouentur ſm totum ergo motus rectus est ante motum circularem ¶ Dicendum q̄ non est simile de toto et de parte et de motu totius et ptis. quia q̄uis totū sit ante ptes via pfectōnis tamen motus toti⁹ nō est ante motum qui fit ſm ptes. quia mot⁹ ſm ptes se habet vt actus in ordine ad motum qui fit ſm totum. et hoc ideo est quia quāto aliquid minus habet de mutabilitate tanto min⁹ habet de potentia et plus de actu. cum ergo motus ſm partes habet min⁹ de mutabilitate ergo habet plus de actu. et sic ex illa ratōne motus qui est ſm partes precedit motum rectum qui est ſm totum.

Q̄ quidē igitur mo.

Postq̄ ostendit q̄ motus localis est prim⁹ motus. Hic consequenter vult ostendere quis sit ille primus motus localis. et quia necesse est illū motum esse perpetuū et continuū ostendit quis motus possit esse continuus. et tunc ostendit q̄ nulla mutatō potest esse perpetua nisi circularis ibi. Q̄ꝫ autem cōtingit. Primo igitur preponit q̄ hic intendit scilicet q̄ nullus motus potest eē continu⁹ perpetuus et perfectus preter motum localem. et hoc sic probat. Nullus motus inter contraria potest esse perpetuus. Sed omnis mot⁹ preter motum localem est inter contraria. ergo

nullus motus preter localem potest esse ppetu⁹
cõsequentia tenet in celarent·Maior pbatur qꝛ
qñ motus est inter contraria tũc est semp quies
sub altero cõtrarioꝝ ex quo cõtraria adinuicem
cõtinuari nõ possunt·sicut dicitur q̃nto hui⁹·exẽ
pli gratia qñ aliquid mouetur de nigro in albuꝫ
tūc est quies in albo·qꝛ nõ possunt adinuicẽ con
tinuari motus albefactõis et nigrefactõis·Mi
nor patet quia omnis motus preter motum loca
lem habet terminũ ad quem cõtrariũ termino a
quo·sed motus localis precipue circularis pt eẽ
ab eodem ad idem·ergo ille potest semp ꝯtinuari

Similiter autẽ et in·

Hic ondit ꝙ idem est in mutatõibus quod di
ctum est in motibus·s·ꝙ oportet etiam mediã
re quietẽ inter duas cõtrarias mutatões·quia
inter duas cõtrarias generatões eiusdem spẽie
cti necesse est interuenire tpus mediũ in quo res
corrũpatur·et circa hoc excludũtur tres obiectio
nes·prima est ꝙ termini generatõis non sũt cõ
trarij cũ cõtraria sint termini positiui·sed vnus
termin⁹ generatõis est nõ ens·s·terminus a q̃
vult ergo aresto·ꝙ q̃uis termini non sint ꝯrie
contrarij·sufficit tñ ꝙ sint pnatiue opposit·Se
cũda obiectio est quia ratõ principalis predicta
nõ videtur cõcernere mutatõem·qꝛ illud qḋ non
mouetur nõ quiescit cũ solum quies oppõnat mo
tui sed qḋ mutatur non mouetur·Rñdit phs ꝙ
q̃uis cessatio a mutatõe nõ vocetur quies voca
tur tñ inmutatio·et hoc sufficit·Tercia obiectio
est·Si motus inter cõtraria essent ꝯtrarij tunc
motus cõtrariaretur motui et etiã motus cõtra
riaretur quieti··et sic vni eẽnt multa contraria·
Rñdit ꝙ motus opponitur motui simplr·i·ꝯtra
rie sed motus opponitur quieti quodãmodo con
trarie scilicet priuatiue //

Amplius in generati

Hic ondit quõ impossibile est ꝙ due opposite mu
tatões sibi inuicem succedant nisi mediet temp⁹
quod sic pbatur qꝛ si illud quod generatur stati
corrũperetur·tunc generatio esset frustra·quia res
generatur vt sit· si igitur res statiꝫ genita corrũ
peretur·sic talis res frustra esset genita·sed ĩpos
sibile ẽ aliq̃d esse frustra in reꝝ natura· quia de⁹
et natura nihil faciũt frustra·

Qm autem contingit

Hic ꝯsequenter aresto·ondit ꝙ nulla loci muta
tio pt esse continua aut ppetua nisi circularis·et
hoc pbat pmo demonstratiue·Scdõ lo pce ibi·rõ
nabiliter autẽ·Primo pbat ꝓpositũ· scdõ soluit
tres dubitatões ibi vnde et dubitabit·Circa pri
mũ ergo dicit ꝙ si aliq̃s motus sit ppetuus·s·lo
calis·Uel ille motus ẽ circularis vel rectus vel
cõpositus ex vtrisqꝫ·si ergo motus circularis et
rectus nõ sint ppetui vel cõtinui·ergo nec cõposi
tus ex his·ideo dicit phs ꝙ motus cõpositus est
relinquẽdus·restat ergo solũ pbare ꝙ motus re
ctus nõ est ppetu⁹·et hoc pbat sic·qꝛ si sic tũc fie
ret p magnitudinẽ finitam vel infinitã·non sup
magnitudinẽ infinitã·quia talis magnitudo nõ
est vt patet tcio huius·si ergo ẽ sup magnitudi
nem finitam tũc nõ potest esse motus ppetu⁹ ni
si p reflexionẽ·sed motus reflexõis nõ est vn⁹
cum priori motu·ergo nõ est aliq̃s motus rectus
ppetu⁹·minoreꝫ pbat duabus ratõibus·s·ꝙ mo
tus reflexiõis nõ est vnus cũ motu directo·qua
rũ prima stat in hoc· Illa que drñt ſm spẽm non
faciũt aliquod vnũ continuũ·sed motus reflexi
onis differt a motu principali scꝫ recto ſm spẽm
ergo nõ est vnus cũ principali motu·Maior p
batur quia vnitas specifica est vnitas nature·s
que drñt natura simpliciter drñt·Minor pbatur
quia motus rectus et reflexus habent terminos
specifice distinctos ergo sunt specifice distincti·si
cut patet de motu sursum et deorsum p eãdẽ line
am·Et iterum illi motus sũt cõtrarij·ergo drñt
specifice·et qꝛ hoc posset aliq̃s negare·s·ꝙ illi mo
tus sũt cõtrarij·ideo pbat hoc aresto·sic·quecũqꝫ
mutuo se impediũt habent cõtrarietatẽ adinuicẽ
sed motus rectus et reflexus se mutuo impediũt
si fiant p idem spaciũ·ergo nõ possunt esse vnus
motus sed contrarij motus·

Qm ãt necesse est sta·

Hic ponit scdam rõnem et stat in hoc impossibi
le est aliquod mobile in eodem instanti accedere
ad aliquem terminũ ⁊ recedere ab eodem·sed per
motum directum mobile accedit ad aliquem ter
minũ a quo recedit p motum reflexũ·ergo nõ fi
unt in vno instanti sed in diuersis·Sed int duo
instantia semp est dare tempus mediũ·vt patet
sexto huius·ergo mediat quies inter primũ mo
tum et secũdum·sed vbi est quies media ibi non
est vnus motus ergo non est vnus motus dire
ctus et reflexus·Maior principalis ratõnis pa

ter quia alias duo contradictoria essent simul ve
ra·q̃a quod accedit ad aliquem terminū nōdum
est nec fuit ī illo termino·Et quod recedit ab ali
quo termino hoc est vel fuit in eo·et hoc est quod
dicit phs in textu q̄ qñ mobile vtitur vno pun
cto signato in spacio vt duobus in actu tunc ne
nesse est interuenire quietem·sic aūt fit quando
vnū pūctum est termin⁹ motus directi·et idē pū
ctum est pincipiū motus reflexi

Vnde et ad dubitatio

Hic soluit philosoph⁹ tres dubitatōes·prima est
ista ponantur duo spacia equalia.et signent pū
cta in medio cuiuslibet spacij·et sint duo mobilia
eque velocia quorū vnū adueniat medio vni⁹ spa
cij et continuo moueatur ad finem quādo alterū
recedit a medio illius spacij tūc queritur quod il
lorū citius pertingeret terminū spacij· Et est dicē
dum q̄ simul veniūt ad terminū·et ratō est q̄a
scdm mobile quod aduenit ad mediū spacij duz
alterum recedit a medio spacij non vtitē medio
ſm actum sed solum ſm potentiam·et ideo si il
lud scdm mobile veniens ad mediū iterū accede
ret ad principiū spacij a quo exiuit tūc tardius
veniret ad principiū illius spacij q̄ alterum ad
finem eiusdem quia tūc vtitur scdm mobile vno
pūcto in spacio vt duobus in actu·

Atuero non olim di·

Hic consequēter ponit secūdam dubitatōem que
fuit ipsi⁹ zenonis qui sic arguebat omne qd mo
uetur localiter prius pertransit mediū anteq̄ p
uenit ad terminū·sed in medio sūt infinite par
tes spacij·ergo nūq̄ contingit spaciū ptransiri
et sic nūq̄ potest mobile puenīe ad terminū mo
tus·Circa istam dubitatōnem phs resumit solu
tōem prius positam in sexto vbi dictum fuit q̄
omne spaciū in motu locali est infinitum ſm p
tes·et ideo ptransitur temporē infinito·quia tale
tempus etiam habet partes infinitas quia ē cō
tinuū sicut spaciū·Sed dicit phs q̄ ista solutio
est solum ad hominē et obuiat interroganti·sed
non satisfacit de dubitatōne.

S; verum dicendum

Hic ponit veram solutōnem et vult q̄ q̄uis in
spacio continuo sint infinita media in potentia
non tamen in actu·sed ipsuz mobile non vtitur
illis pūctis in cōtinuo existentibus nisi ſm ptes
actuales et ille sunt finite· Hic etiam dicēdum
est q̄ non oportet omnia pūcta signari in spacō
ſm actum· sed quedam signātur in actu sicut
in motu reflexionis·quedam ſm potentiā sicut
quando nō est motus reflexionis sed vnus con
tinuus motus·

Manifestū autem est

Hic ponit terciam dubitatōnem que sic incipit
quia eñ dictum est q̄ est idem punctum ſm po
tentiā in omni motu quod est finis preteriti et
initiū futuri·Similiter potest dici de tempore q̄
est idem nūc qd est principiū futuri et finis prete
riti·cum ergo generatio fiat in aliquo instāti·et
in eodem instanti fit corruptio·sequitur q̄ aliq̄d
simul est et nō est·Rñdit aristotiles q̄ q̄uis sit
idem nūc in substantia differt tamen ratōne·q2
aliter comparatur hoc nūc ad illud qd corrumpit
et ad illud qd generatur·quia hoc nūc se tenz cū
posteriori passione·i·illud nunc tenet se cum illo
quod generatur·Exempli gratia si in instanti se
men corrūpatur et homo generetur tūc debet fie
ri denominatio ſm vltimā formā scz formam hu
manam que generatur et nō ſm formā seminis
quod semen corrumpitur·Est ergo ppositō sic ex
ponenda homo generatur·i·homo iam ē et ime
diate ante hoc non fuit·

Si autem quod erat·

Hic infert correlariū ex pdictis·s·q̄ tps nō diuidi
tur in indiuisibilia tpa·q2 si ponerēt tpa indiui
sibilia tūc in eodem tpe aliq̄d fieret et factū esset
sed hoc ē falsuz q2 res fit p toto tpe et p vltimo
illius tpis est facta·sicut nūc patuit in expositio
ne inceptōnis in mutatōnibus que mutatōnes
exponūtur p primū instans esse·exēpli grā hō ge
neratur·i·homo iam est et ante hoc p totū temp⁹
non fuit sed fuit semen·

12 Rationabiliter autē·

Hic ostendit idez quod dictū ē rationibus cōibus et
logicis·s·q̄ motus reflexus nō est continu⁹ et di
cūtur ratōnes logice·q2 pcedūt ex q̄busdam ppri
etatibus cōtrariorū·in hoc eñ oēs fundant q̄ cō
traria nō possunt esse in eodem·primo ergo ar
guit de motu locali·secundo de alijs·Circa pmū
ponit duas ratōes·quarū prima stat in hoc·Si
motus localis reflexus esset vnus cū motu dire
cto tūc sequeretur q̄ idē simul moueret cōtrarijs

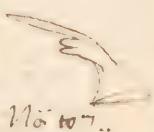
motibus quia moueretur simul motu recto et re
flexo qui sunt contrarij. quia sunt ex contrarijs
terminis. Qz aũt simul moueretur illis motib⁹
patet quia omne mobile mouet illo motu cui⁹ ter
minũ continue acquirit. si ergo quod mouet mo
tu directo cõtinue acq̃rit terminũ motus reflexi
qui est vnus motus. ergo mouetur simul contra
rijs motibus. Secũdo sequeret q̃ aliq̃d mouet ab
illo termino in quo nũq̃ fuit quod est impossibi
le. sequela patz quia sm dicta illud qd mouetur
motu directo etiam mouetur motu reflexo quia
sũt cõtinui motus vt supponitur ab aduersario
Sed motus reflexus est termin⁹ motus directi. si
in illo termino nũq̃ fuit mobile motus directi. et
tamen dicitur ab illo moueri cũ ꝯtinue moueat
sm aduersarium a termino a quo motus reflexi
ergo mobile mouetur ab illo in quo nũq̃ fuit.

Amplius autem et.

Hic pbat idẽ de alijs motibus et ponit tres ra
tiones. prima est. ꝯtraria nõ possunt vni inesse. sed
motus directus et reflexus sunt cõtrarij ergo nõ
possũt vni inesse. Secũda ratio si motus directus et
reflexus sint vn⁹ motus. ergo aliquid simul ge
neratur et corrũpitur. quia generatio est a nõ ee
ad ee. corruptio vero ab ee ad non ee. ergo mot⁹
corruptiõis se habet opposito modo ad motum
generatiõis. Tertia ratio ad vnitatem mot⁹ nõ
sufficit vnitas temporis. sed etiaz requirit vnitas
spẽi terminorũ. sed illi termini nõ sunt vnius spẽi
in motu directo et reflexo. ergo nõ sũt vn⁹ mot⁹

Queritur Utrum necesse sit omne mobile in pũcto reflexionis q̃
escere. Dicendum q̃ sic. Cuius ratio est q̃a re
flexio est reditus ab illo puncto ad quod primo
fuit accessus p eandem viam et sm eundem situ
Sed inter accessum et recessum oportz interueni
re quietez. quia sunt motus sm spẽm differentes qui
adinuicem cõtinuari nõ possunt. et dictum est in
diffinitiõe reflexionis notanter p eandem viaz
quia in motu circulari fit reditus ad eũdem pun
ctum sed non p eandem viam. sed p semicirculũ
et ergo nõ est reflexio. et ideo non potest motus
pfecte circularis fieri p eandem viam quia tunc
esset motus reflexionis

Arguitur faba piecta in occursuz lapidis molaris cadentis re
flectitur sine quiete. Uel oporteret dicere q̃ talis
faba sustentaret lapidem molarem. quod est im
possibile. Dicendũ est dupliciter. Primo q̃ du
plex est reflexio alicuius corporis. quedam est p
se quando scz corpus habet reflexionẽ gratia sui
ipsius et nõ gratia alterius sicut lapis piectus
sursum reflectitur gratia sui et nõ gratia alteri⁹
corporis aduenientis. et in tali reflexione necesse
est interuenire quietem. Alia est reflexio que fit
pter aliquod aliud mobile quod facit alterum
redire motu reflexionis. et sic pcedit argumẽtũ
quia faba piecta in occursum lapidis descendit
pter lapidem cadentem in tali ergo reflexionis
motu non est necesse interuenire quietem. nec ta
men ille motus est vnus quia est duorũ mobiliũ
quia primus motus est corporis piecti. et secũd⁹
motus est lapidis cadentis transferentis secum
mobile piectum. Secũdo potest dici q̃ in casu po
sito etiam interuenit quies nec oportet ex hoc fa
bam sustentare molarem. quia anteq̃ tãgit mo
larez faba quiescit. et hoc ideo quia in descẽsu mo
laris multus aer colligitur et spissatur circa lapi
dem descendentem. et in illo aere spissato quiescit
faba. De sagitta etiam piecta versus lapidez ca
dentem potest dici q̃ quiescit. et hoc patet quia fa
cit effectum realem cauãdo lapidem. si est sagit
ta acuta. Dicetur tamen in hoc differentia esse q̃ fa
ba quiescit anteq̃ tangit lapidez molarem quia
non potest pter magnũ impetum circa aerẽ per
tingere ad molarem. Sed sagitta emissa ab ar
cu quiescit postq̃ tangit molarem si sit acuta. et
hoc ideo quia mouetur ab arcu cum magna vio
lentia. Sed si sit lata tũc etiam quiescit sicut fa
ba anteq̃ puenit ad lapidem cadentem pter ae
rem collectum

Arguitur Pila piecta ad parietem resilit p motum reflexio
nis et tñ non quiescit. quia quies eius nõ pcipit
Dicendum q̃ primo quiescit in pariete et ad argu
mentũ dicendũ q̃ nõ oportet omne tps esse per
ceptibile a nobis. et hoc manifeste ptz p Gil. por.
qui diuidit tps in simplex et compositũ. dicẽs q̃
tempus simplex est imperceptibile a nobis. Q̃ tñ
pila aliquo tpe quiescit pbat buridan⁹ quia facit
effectũ realem. q2 si pila sit maculata tũc etiam
maculat parietem ad quem piicitur.

Arguitur Lapis piectus sursum nõ videtur quiescere ãte reditum. q̃a
nõ est cã quietis lapidis sic piecti sursum. Di
cendũ q̃ primo est aliqua cã. et qñ arguitur vel er
go illa causa est piiciens vel natura piecti. non

ꝓijciens ·quia ꝓijciens mouet sursum·nec natu ra ꝓiecti quia illa mouet deorsum·Dicendum ꝙ neqꝫ ꝓ ijciens est cā quietis nec natura ꝓiecti·sed adeq̄ tio virtutū·s·ipsius ꝓijcientis ⁊ nature proiecti Unde graue ꝓiectum sursum habet se in triplici dispositiōe·primo ſm ꝙ dn̄atur virtus ꝓiectiua supra naturam ꝓiecti·et sic in eo est motus sur sum·Scd̄o qn̄ cessat illa virtus ꝓijciētis supra naturam ꝓiecti·nec tamen ꝓiectum ꝑfecte acce pit cōditiōem sue ꝓprie nature·⁊ sic est q̄es lapi dis sursum·qꝛ nec excedit virtus ꝓijcientis lapi dem nec adhuc lapis accepit cōditionem sue na ture ꝓprie·et sic nec est motus deorsum nec sursū Tercio qn̄ natura lapidis vincit virtutem ꝓij cientis·⁊ sic est motus deorsum ſm naturā lapi dis·Ex istis ergo patet ꝙ adequatio virtutum scꝫ ipsius ꝓijcientis et ꝓiecti est cā quietis sursū

Arguit Si musca ascenderet lanceā re uersam tūc videtur ꝙ sit refle xio motus sine quiete·patet qꝛ musca ascēdit lā ceam et anteq̄ veniat ad finē reflectitur in mo tu ꝓpter motum lancee·Dicendum ꝙ talis nō est motus reflexionis·qꝛ ad motum reflexionis req̄ ritur ꝙ fiat reditus ꝑ idē spaciū a quo fuit exi tus·sed musca nō reuertitur ꝑ idem spaciū ꝑmo ascendit aliam ꝑtem spacij·et ideo etiam nō est vnus motus·qꝛ q̄uis musca semꝑ dicat ascende re ·hoc tn̄ nō fit ſm eūdem situm qꝛ spaciū·s·lan cea est mutatum ad oppositū situm quia lancea est reuersa·

Cui autem ē in circu·

Postq̄ phs ōndit ꝙ nullus mot⁹ preter motuꝫ localē circularē ꝑt eē ꝯtinuus·Hic ōnt ꝑmo ꝙ ille motus circularis potest eē cōtinuus ⁊ ꝑpetuus scd̄o ꝙ est primus·primū primo ꝓbat ꝑ rōnes ꝓprias·scd̄o ꝑ rōnes logicas·Circa primū po nit duas rōnes quarū prima est·Illud est pos sibile ad quod nullū sequitur impossibile· Sed si ponat motus circularis ꝯtinuus et ꝑpetuus nul lum sequit impossibile·ꝓbatur qꝛ motus circula ris qui est ex aliq̄ termino nō contrariat motui qui est ad illū terminū sicut in motu recto·et hoc ideo ē qꝛ in motu circulari fit ꝓcessus ab vno ter mino ad eūdem terminū ꝑ aliam viam·ſꝫ in mo tu recto nō potest fieri regressus a termino a q̄ fuit exitus nisi ꝑ eandem viā·et ergo ibi est con trarietas·et ideo nō potest esse motus cōtinuus Scd̄a rō stat in hoc qꝛ motus qui sunt cōtra rij nō possunt ꝑpetue continuari·qꝛ cōtraria nō cōtinuantur cū dn̄ant spē·sed motus recti sunt cōtrarij nō autem circulares qui sūt ab eodē ad idem·ergo solū motus circularis ꝑt esse ꝯtinuus et perpetuus.

Manifestum igiẗ ex·

Hic ōndit ex eadem rōne ꝙ in nullo alio genere motus ꝑt esse motus ꝯtinuus·qꝛ in omnib⁹ alijs preter motum circularē oportet esse ꝓcessuꝫ de cō trario in contrariū si debeant motus ꝑpetuari et in tali ꝓcessu oportet inuenire quietem vt ꝑ us ꝓbatum ē·Ex quo cōcludit ꝙ antiqui natu raliter loq̄ntes male dixerūt oīa mobilia sem ꝑ moueri·qꝛ dixerūt ꝙ omnia semꝑ generantur et corrūpūtur et ꝙ omnia semꝑ alterant· sed h⁹ est simpliciter falsum vt ꝓbatū est·qꝛ nō contin git aliquem motū esse sempiternū et ꝑpetuū pre ter motum circularem·

Qꝛ autem motus cir

Hic ꝓbat aliam ꝑticulam·s·ꝙ motus circularis sit ꝑm⁹·Cuius prima rō stat in hoc quia oīs mo tus vel est circularis rect⁹ vel ꝯpositus ex vtrisqꝫ sed manifestū est ꝙ motus circularis est ꝑor cō posito·qꝛ simplex ē pri⁹ ꝯposito·Qꝛ āt circularis sit prior recto·sic ꝓbat qꝛ omne ꝑfectum est ꝑus imꝑfecto·sed motus circularis ē ꝑfectus motus aūt rectus imꝑfectus·ergo motus circularis ē ꝑ or recto·minor patet qꝛ hoc est ꝑfectum cui non potest fieri additio· sed circulo nō ꝑt fieri addi tio ergo nec motui circulari·sed linee recte ꝑt fi eri additio etiam manente linea·

Amplius prius est·

Hic manifestat scd̄am rōem et stat in hoc ꝑpetu um est prius nō perpetuo·qꝛ ꝑpetuū includit om ne tp̄s sed motus circularis ꝑt esse ꝑpetuus et nullus alius motus ergo ⁊c·minor ptꝫ qꝛ supra lineam rectā nō potest eē motus ꝑpetu⁹ nisi sit li nea infinita que nō reperitur·

Rationabiliter autē·

Hic ꝓbat vtrāqꝫ ꝑticulam ꝑ rōes logicales ꝙ motus circularis sit cōtinuus et prim⁹· et po nit tres rōes quarū prima principalit ꝓbat de cō tinuitate·alie vero de ꝑmitate · Prima rō stat in hoc ille motus est semꝑ cōtinu⁹ qui nūq̄ ē in principio vel in fine·qꝛ continuitas impeditur ex

termino cum in termino motus nō sit motus· ꝗ motus circularis nunq̄ est in principio vel in fine· minor pbatur qꝛ nō est maior rō quare vnū pūctum signatum in circulo sit principiū q̄ alterum· et sic quodlibet pūctum signatū in circulo pt indifferēter eē principiū ꝛ finis motus· cū ōia pūcta circūferentie equaliter distēt a centro· Et ex hoc elicit arist· ꝙ celum quodāmodo mouet̄ semp et quodāmodo semp quiescit· qꝛ quiescit ſm totum et mouet̄ ſm ptes· et ergo ponitur ista autoritas in textu· Celū quiescit totū et mouetur omne capiendo totū cathegrāmatice·

Arguitur ꝙ in motu circulari est principiū ꝛ finis· ergo male dicit hic ꝙ nec habet principiū nec finem· Añs probatur qꝛ oriens est principiū motus celi· et occidens est eius finis· ¶ Dōm ꝙ motus circularis potest capi dupliciter· Uno mō ſm se· et sic ī motu circulari nec est principiū nec mediū nec finis quia qlibet punctum in magnitudine circulari potest indifferēter eē pncipiū vel finis· cū omnes ptes simul moueant̄· Alio mō accipit̄ ſm ordinē ad influentiam ipsi mouentis· s· anime nobilis· et sic in celo est principiū motus· et hoc ideo quia anima nobilis est diffinitiue in loco· qꝛ determinat se ad vnū certum locum in quē influit· In illo ergo loco in quo est anima nobilis diffinitiue ibi ē principiū motus· ꝛ in pte opposita est terminus motus· in linea āt recta sumit̄ principiū et finis etiā ſm ordinē ad lineam· et hoc non fit in linea circulari·

Accidit autem conuer

Hic ponit scdām rōem que pbat motum circularem eē primū· et stat in hoc quicqd ē mensura aliorum hoc est principiū vl primū· sed motus circularis est omniū motuū mensura· quare est primus· Maior patet qꝛ ista se habēt cōuersim esse mensuram et eē primū· quia semp primū in vno quoqꝫ genere est mēsura omniū alioꝝ decimo metaphisice· Minor patet quarto hu9 vbi dicit̄ ꝙ mot9 circularis celi ē mēsura oīm alioꝝ motuū·

Amplius aūt regula

Hic cōseqnter ponit terciā rōnem· et stat in hoc ille motus est primus inter alios motus qui solum est regularis· sed solus motus circularis est regularis int̄ alios motus· ergo ē prim9· Maior patet quia motus regularis est magis prius q̄ irregularis· vt patet quinto huius· Sed vnū ē prius multitudine sicut simplex composito· Minor oñdit̄· s· ꝙ omnis alius motus preter circularem est irregularis· Est eñ triplex motus· Aliquis est naturalis· aliqs est animalis· et aliqs est violentus· motus autē naturalis est in principio tardior et in fine velocior sicut mot9 lapidis deorsū· Sed motus violētus est in principio velocior et in fine tardior· quia in principio est fortis impssio ipsius mouentis· Sed mot9 animalis est velocior in medio· quia anteq̄ mēbra animalis aptentur ad motum motus est tardus et postq̄ membra sūt fatigata tūc iterum ē tardus· et sic in medio ē motus velocior in ipsis animalibus· Cum ergo ille motus sit irregularis q̄ nō est eque velox p totū tempus· patet ꝙ oñes isti motus sunt irregulares·

Quod autē scdm lo

Hic pbat ꝙ motus localis est primus oīm motuū p opiniones antiquorū· et pmo p opinionem empedoclis qui posuit principia rerū eē litem et amiciciā· et p litem dixit res ab inuicem segregari et p amicitiam congregari· cū ergo segregatio et cōgregatio sint motus locales· patet ꝙ mot9 localis est prim9 motuū· Secūdo oñdit idem per opinionē anaxagore qui posuit vnū intellectum segregantem res a chaos cōfuso· et sic segregatō est prim9 motuū et est motus localis· Tercio oñdit idem p opinionem democriti qui dixit omnia moueri p naturam vacui· Sed motus qui fit p vacuū aut est loci mutatio aut similis loci mutatōi· Quarto oñdit idem p opiniones ponentiū vnū principium materiale· qꝛ tales dicebant generatōem fieri p condensatōem et rarefactionē· sed cōdensatio et rarefactio sunt motus locales· Quinto oñdit idem p opinionē platonis ponentis principiū motus esse animā nobilem· et anima principaliter mouet localiter· Sexto ostēdit idem p ea que cōiter et vulgariter dicūtur· qꝛ apud vulgares hoc solū dicitur moueri quod mouetur localiter· quia nō dicūt aquam moueri quādo calefit· sed quando mouetur de loco in locum

Queritur Utrum solum motus localis circularis sit cōtinuus et perpetu9· ¶ Dicendum ꝙ ille pticule scilicet esse continuū et esse perpetuū possūnt dupliciter capi· Uno modo cōiunctim· et sic solum cōueniūt motui locali circulari· quia motum esse continuū et

perpetuū est vnū et eūdem motū localem durātē p infinitum tempus. sed hoc solum est verum in motu locali circulari. quia motus localis rectus non est vnus numero p infinitum tempus. quia oportet mobile in pūcto reflexionis quiescere. Secūdo potest intelligi diuisim. s. an aliquis mot' sit cōtinuus vel an etiam aliquis motus sit perpetuus. et sic etiam iste pticule cōueniūt multis alijs motibus. quia multi alij motus sunt continui preter motum localem sicut motus alterationis vel etiā motus rectus. et etiam est aliquis motus ppetuus sicut motus generatōnis et corruptōnis supposita ppetuitate mūdi q̄uis ergo in generatōnibus inueniatur ppetuitas non tñ inuenitur cōtinuitas. ¶ Circa quod sciendū q aliq̄ duo simul cōiuncta repugnant alicui que tamē diuisim sumpta possūt illi cōuenire. exempli gratia esse numerū imparē vtrobiqz primū hec totum cōuenit soli ternario. sed ille pticule separate abinuicem cōueniūt multis alijs. quia esse numerū imparē cōuenit multis a ternario. et etiam esse vtrobiqz primū cōuenit alijs quia binario. Sic etiam dictum est nūc q eē simul continuū et ppetuū cōuenit soli motui circulari q̄uis eē cōtinuū p se cōuenit alijs sicut etiā esse perpetuū per se cōuenit alijs.

Arguitur Generatōnes et corruptiones sunt perpetue. ergo aliquis motus est perpetuus qui nō est circularis. ¶ Dicendum q q̄uis in motu generatōnis inueniatur ppetuitas supposita eternitate mūdi non tamē inuenitur ibi continuitas simpliciter. quia in continuitate requiritur vnitas mobilis et cōtinuitas temporis circa eūdem motū. sed nō est vnius generatio sed pluriū nec est vnius corruptō. sed ē vn' motus etiā numero circularis in celo vt postea patebit.

Arguitur Motus augmentatōnis ē infinitus et est continuus quia sm arestotilem in scdo de anima ignis apposito conbustibili crescit in infinitum. ergo ē aliquis motus ppetuus preter motum localē. ¶ Dicendum dupliciter. primo q nō est dabile infinitum cōbustibile. et ideo ignis non potest crescere in infinitum. celum enī cum sit incorruptibile est incōbustibile. et ideo solū quatuor elemēta et mixta sūt ignibilia q̄ cū essent cōbusta adhuc nō esset ignis infinitus. verum tamen est q elemēta non sūt ignibilia supposita virtute regitiua vniuersi. quia illo posito vniuersum corrumpi nō potest. Scdo dicendum q dato q ignis augeretur in infinitum adhuc nō esset vnus ignis sed esset nou' ignis p appositōnem nouorum cōbustibiliū. et sic nō esset vnus motus pter defectū mobilis.

Arguitur Omnis motus est finitus sexto huius. ergo mot' localis circularis nō est infinitus vt hic dr. ¶ Dicendum q omnē motum esse finitum potest intelligi tripliciter. Uno mō ex pte subiecti qr scz ē in subiecto finito. et sic omnis motus est finitus quia sicut pbatur tercio huius nō est aliqua magnitudo infinita. Scdo mō potest intelligi motum esse finitum ex pte termini quia. s. habet terminū finitū. i. determinate essentie et spēi. et sic iterū omnis motus est finitus. quia omnis motus terminatur ad aliquod predicamentū. Sed sola entia finite essentie sunt in predicamento. Tercio mō motus dicitur finitus ex parte duratōnis. quia scz durat p finitum tps. et sic motus celi dicitur infinitus et nō finitus quia durat sm perpetuū tempus non habens principium nec finē intrinsecum. et illo modo loquitur arestotiles hic.

Arguitur Videtur q iste motus circularis non sit perpetuus pbatur qr motus habens terminū non est infinitus. sed motus circularis habet terminū ergo etc. ¶ Dicendū q terminus accipitur dupliciter. Uno modo p termino specificante. et sic omnis mot' habet terminū quia ē in aliquo predicamento. et in aliqua specie predicamenti. et illo modo terminus motus circularis est vbi sicut cuiuslibet alterius motus localis Alio mō accipit terminus pro termino duratōis. et sic mot' circularis nō hz terminū quia durat p infinitum tempus. et sic nō est terminus duratōnis ipsius motus circularis sm sententiam arestotilis.

Arguitur Si motus circularis esset vnus et perpetuus hoc eēt per reiteratōnem motus. Sed reiteratio impedit vnitatem motus. ergo non erit motus vnus numero. ¶ Dicendum q duplex est reiteratio quedam est que fit ī motu locali recto. et illa tollit vnitatem motus. quia necesse ē mobile in puncto reflexionis quiescere. sed illi motus non sunt vnus inter quos interuenit quies quia nō est cōtinuitas temporis. Alia est reiteratio que fit in motu circulari et talis non tollit vnitatē motus quia non oportet in tali reiteratōne in

teruenire quietem·quia q̄uis sit reditus ad lo̅ca quo fuit exitus hoc tamen non est p eandem viam sed p aliam·s·p aliū semicirculum·Sed re iteratio in motu recto semp fit p eandem viam·

Arguitur Prima circulatio differt a secunda numero sicut vnus dies differt ab alia·ergo nō est vnus motus·¶ Dicendū q motus celi accipitur dupliciē Uno modo sm suam totalitatem·et sic est vn' motus numero ad modū quo lignū vel aliquod continuū dicitur vnū·Alio modo accipitur motus celi sm diuersas et ptiales reuolutōnes celi·et sic ille ptes differūt ab inuicem numero potentiali sed nō actuali·quia abinuicem non habent distinctōnem actualem·Simile est d̄ vno ligno decem pedum·quia hoc vnū lignū q̄uis sit vnū sm actum tamē ptes eius distinguūtur ab inuicem numero potentiali·et sic possumus vere dicere q prim' pes ligni nō sit vltimus q̄uis tamen ille ptes ab inuicem non sint actualiter distincte·Similiter dicitur de ptibus motus celi q sit vn' mot' numero·et tū vna ps mot' nō ē alia pars·et eo modo quo motus celi est vn' sic etiam tempus est vnū·

Si autem necesse ē·

Iste est quartus tractat' et vltimus hui' octaui libri phisicoꝝ in quo postq̄ determinauit phs q motus est ppetuus q̄tum ad primū tractatum·et q est deuenire ad primū mouens immobile quod est ppetuū et vnū·et q est mot' sempiternus q̄tum ad scōm tractatum·et q ē vn' prim' motus·s·localis circularis qui est cōtinu' et ppetuus q̄tum ad terciū·Hic consequēter determinat quale sit primū mouens et premittit suā intentōnem dicens q primū mouens est indiuisibile nullam habens magnitudinem·et ideo est aliter primū mouens indiuisibile et punctum·qr pūctum est de genere diuisibiliū non autem pmū mouens·

Horum autem vnū

Hic exequitur ppositum et primo premittit quedam necessaria ad oñdendum ppositum·scdo oñdit ppositum ibi·determinatis autem·Circa primū vult ostendere primū motorem esse infinituz scdo oñdit primū motorem esse vnū ibi·de his āt Circa primū adhuc tria pmittit·primū est q ad motum infinitum requiritur potentia infinita·scōm est q in magnitudine finita nō potest esse potētia infinita·terciū est q in magnitudine infinita non potest esse potentia finita·Primū sic pbat quia si mouens finitū moueret in tempoē infinito sequeretur q idem mouens moueret tpe finito ⁊ infinito quod est impossibile·quia implicat contradictōnem·quia quod mouet tempore finito illius motūs habet finez et quod mouet tēpore infinito illius motus nō habet finem·ergo motus vnus haberet finem et non haberet finez quod est incōueniens·Antecedens pbatur quia si sit mouens finitum tūc tpe finito ps mouētis mouebit ptem mobilis si auferatur·sed multe ptes mouentis finiti reddūt totū mouens finitū cum ergo ptes virtutis mouentis pportionētur tempori·sequitur etiam q tempus sit finitum·s ponebatur infinitum·ergo erit tempus finitum simul et infinitum·

Q autem omnino·

Hic pbat scōm·s·q in magnitudine finita non ē potentia infinita et premittit duas suppositōes Prima·est q maior potētia pficit equalem effectum in minori tempore q̄ minor potentia·Secūda suppositio q omne quod mouetur in tempore mouetur·Ex istis sic arguitur·Si in magnitudine finita sit potētia infinita aut ergo illa potentia infinita mouebit in nō tempore·et hoc est contra scdam suppositōem·vel mouebit in tēpore·et sic finita virtus et infinita mouebūt in equali tempore quia ad virtutem finitam potest tm̄ addi q adequetur virtuti infinite·exempli grā si virtus infinita moueat in vna hora vnū mobile et virtus finita in centuz horis tūc si addatur centuplex virtus virtuti finite tūc etiam mouebit in vna hora sicut virtus infinita·et hoc est contra primam suppositōnem·

Non ergo a finito·

Hic pbat terciū·s·q in magnitudine infinita nō est potentia finita·et hoc duabus rationibus pmittendo tamen aliquid quo videri possit alicui q in magnitudine infinita esset potentia finita Quia videm' quādoqz q minor ignis habet maiorem virtutem q̄ multus aer·et sic magnitudines et virtutes siue pōtentie non pportionātur Rñdit phs q q̄uis in magnitudine aeris sit minor virtus tamen in infinita magnitudine oportet esse maiorem potētiam q̄ in aliqua quacūqz

alia finita magnitudine. q̄a finiti et infiniti nul
la est ꝓportio. et ideo licet ignis excedat aerē in
virtute si sumātur in eadē q̄titate tn̄ nullo mō
p̄t infinit⁹ aer eē minoris v̄tutis q̄ finit⁹ ignis.

Hic igitur in quo est

Hic ponit ad ꝓpositū duas rōnes. s. q̄ in ma-
gnitudine infinita non potest esse potentia fini
ta. prima est quia si sic tunc virt⁹ finita alicuius
corporis possit esse equalis virtuti corporis infi-
niti. sed hoc est impossibile ergo illud ex quo seq̄
tur. minor patet q̄a virtus oritur ex natura rei
sicut ergo corpus finitum et infinitum non pn̄t
habere vnam naturam ita nec vnam virtutem
Sequela patet quia si in corpore infinito ē vir
tus finita tūc virtus finita alicuius corpis fini
ti aliquotiens sumpta potest adequari virtuti
corporis infiniti Exempli gratia si sit corpus in
finitum habens virtutem in centum et sit corp⁹
finitum habēs virtutē in vno tm̄ si tūc ad corp⁹
finitū addanē ptes nonagitanouē tūc erit v̄tus
equalis in corpore finito et infinito. et si di-
cat vbi tūc accipiūtur tales ptes que sunt addē
de finito corpori. dicendum q̄ debent diuidi a cor
pore infinito ex quo enī hoc corpus est infinituz
sic potest quodcūq̄ corpus abstrahi et adhuc ma
nebit infinitum. Ex quo vlterius sequitur si cor
pus finitum et infinitum possunt habere eādem
q̄titatem vel virtutem q̄ etiam finituz corpus
possit habere maiorem virtutem q̄ corpus infini
tum. quia sicut addebatur corpori finito vt adeq̄
retur corpori infinito in virtute ita potest etiaz
plus addi.

Est autem hoc demō

Hic ponitur scd̄a ratio que est eadem cum priori
in virtute inferendi. sed differt in hoc q̄ prima
concludebat de potentia finita existente in ma-
gnitudine infinita alterius generis. sed ista con
cludit de potentia finita existente in magnitudi
ne eiusdem generis. Ex istis potest nūc elici prin
cipale ꝓpositum. s. q̄ virtus p̄mi mouentis ē in-
finita quia mouet tp̄e infinito. et s̄m nūc ꝓbata
mouens finitum nō potest mouere tp̄e infinito
sic requiritur q̄ mouens tp̄e infinito sit infinite
virtutis. quale est mouens celum s̄m intētōnem
Arestotilis vt infra latius patebit.

Queritur

Vtrū primus motor sit in
finite virtutis. Dicēdū
q̄ sic. et hoc debet intelligi de infinitate formali
et nō materiali de quibus in primo et tercio hu-
ius dictuz est. Q̄ autem primus motor sit infini
tus infinitate formali hoc ꝓbatur sic. illud ē infi
nitum formaliter quod nullo mō potest esse con
tractum. quia cōtractum impedit infinitatē. sed
primū mouens nullo mō est contractum. ergo ē
infinitum formaliter. minor ꝓbatur q̄ dupliciter
aliquid terminatur. Vno modo p̄ esse q̄d recipit
in essentia determinate speciei. et illo mō omnis
creatura est terminata cōtracta et finita. q̄ om
nis creatura habet esse etiam determinate speciei.
q̄ est in p̄dicamento. et sic substantie sepate sūt
etiam finite. Alio modo aliquid terminatur per
materiam sicut forme rerū materialiū terminātur
ad indiuiduale esse p̄ materiam. et tali termina
tōne non est omnis creatura terminata. Sz so-
lum creatura que habet formam in materia. et
ideo substantie sepate dicūtur infinite ex pte il
lius terminatōnis. et sic possunt dici infinite s̄m
quid. s. p̄ compatōem ad materialia. Per hoc er
go dicēdum est q̄ duplex est primus motor. s. ex
tra genus et est ipē deus. Alius est prim⁹ motor
in genere et est ipsa anima nobilis. Si ergo lo
quimur de primo motore extra genus et simplici
ter tūc primus motor simpliciter est infinite vir
tutis. quia nullā habet terminatōem vel contra
ctōnem vt dictūm est. et ideo tam s̄m esse ē infi-
nitus q̄ s̄m posse quod cōsequitur esse q̄ etiam
s̄m opari quod sequitur ad vtrūq̄. Si autē loq̄
mur de p̄mo motore in genere tūc ille est infini
tus s̄m q̄d. q̄ ille nō est cōtractus ad materiaz
Item ille motor est infinite virtutis nō simpliciter
q̄ nō est infinite essentie sed in ordine ad opati
onem. et sic d̄r extēsiue infinitus sed nō intēsiue
q̄ p̄ ꝯpatōnem ad opus. s. ad motū sempiternū
q̄ potest sempit̄no motu mouē q̄ ē mouēs infa
tigabile. Ex q̄bus patet solutio si queratur vtrū
ph̄s hic loquatur de p̄mo motore extra gen⁹ vel in
genere. d̄m q̄ p̄t de vtroq̄ intelligi. q̄ p̄m⁹ mo
tor extra genus ē infinitus simpl̄r et infinite v̄
tutis. et p̄mus motor in genere ē infinit⁹ s̄m q̄d
scz s̄m q̄ mouet p̄ infinitum tempus.

Arguit

Omnis virtus infinita habebit
effectum infinitū. sed nō est ali
quis effectus infinitus. ergo nulla erit virt⁹ infi
nita. Dicēdum q̄ duplex ē virtus quedā est vir
tus agentis p̄ naturā. et sic ē verū q̄ si virtus es
set infinita q̄ tūc haberet effectum infinitum. Et

ratio est quia hoc ageret ſm extremū sui posse. Alia est virtus agentis intellectualis et volūtarij·et tūc nō oportet q̄ si virtus talis agētis sit infinita q̄ ipm agens agat effectū infinitum·qr tale agens nō agit ſm extremū sue virtutis·ſ ſm moderatōem sue sapientie et ideo nō agit q̄tum potest sed q̄tum vult·

Arguitur ratio aresto·p̄supponit falsum p quam pbat q̄ mouens finitum nō potest mouere tēpe infinito pbatur qr supponit ptem celi posse auferri de toto·sed hoc ē impossibile qr celū est incorruptibile Rndet pmo q̄ illa demōstratio ē ꝯditionalis et in cōditōnali demōstratōe nihil impedit añs fore impossibile·sicut ista est bona demonstratō si azinus volat azinus habet pēnas et tñ añs ē impossibile. Potest tñ aliter et melius dici q̄ est duplex abstractio ptiū a toto·vna est q̄ fit p realē diuisionē·et sic est verū q̄ non pñt a celo ptes abstrahi qr vbi ē tal' abstractio ptiū ibi ē corruptibilitas· Alia ē abstractō q̄ fit p ymaginatōem vl diuisionē intellectus·et talis abstractō non diuidit corpus realit·et iō ipsa p̄t fieri in corpe incorruptibili· Sufficit ergo q̄ in celo p ymaginationem abstrahantur ptes·

Arguitur virtus finita mouet in tēpore infinito·ergo pbatio aresto·est inualida·pbatur qr anima nobilis q̄ est finita mouet celū in tpe infinito·qr motus celi est infinitus· ¶ Dōm duplr pmo q̄ virt' anime nobilis est infinita ſm quid sicut pus dictū est· Primū em̄ mouens simplr habet virtutē simpliciter infinitam· Sed primū mouēs in genere habet virtutem infinitam ſm quid·qr in ordine ad motū infinitū ¶ Scdo dōm est q̄ dupliciē accipit infinitas in motu· Uno mō ſm ptes mobilis sic q̄ ille motus diceret infinitus qui eēt infiniti mobilis·et sic est manifestū q̄ talis mot' infinitus fieret a virtute infinita simplr·qr alias mouens nō excederet virtutem mobilis· Alio modo dicit motus infinitus ex pte tempis sicut motus celi nūc est infinitus·et tūc in motu sunt duo cōsideranda·s·infinitas motus·et illa est a motore infinito· et determinata velocitas motus et illa est a motore finito·et ſm hoc dr̄ q̄ anima nobilis mouens celum est bene cā motus celi ſm eius determinatam velocitatem sed nō est cā motus celi ſm eius infinitatē·et sic adhuc infinitas motus dependet a motore infinito· Potest etiā breuiter dici q̄ motus infinitus ſm duratōnem potest fieri a virtute infinita ſm extēsionē siue a virtute infatigabili etiam si talis virtus non sit intēsiue infinita sicut virtus dei·

Arguitur a virtute finita potest pcedere eē infinitū·ergo etiam motus infinitus· Consequentia tenet a simili· ¶ Dōm q̄ non est simile de ppetuitate eēndi et de ppetuitate motus qr ppetuitas essendi respicit creatorem qui dat vnicuiqȝ rei terminū eēndi et ergo quibusdam dat ppetuitatem eēndi et aliquibus dat esse tpale· Sed motus oritur ex virtute mobilis et mouentis·et iō motus respicit cām ꝓpinquā· Sufficit ergo in ppetuitate eēndi voluntas primi creantis· Sed ad ppetuitatem motus requiritur etiam infinitas mouētis·verū tamen est q̄ si sit aliqua virtus infatigabilis illa potest mouere motū infinito q̄uis sit finite essentie·sicut patet de anima nobili·

De his autem que fe

Postq̄ phs ostendit primū motorem esse infinite virtutis·hic cōsequenter ostendit vnitatem pmi motoris· Et circa hoc vnū p̄supponit·s·q̄ vnitas motus depēdet ex vnitate mouentis· Et occasione illius querit quomodo piecta moueatur Et primo ostendit q̄ nō mouent seipsa·qr non sunt animata,nec etiam videnē moueri a pijciente·quia mouēs effectiue debet eē simul cum moto sicut dicebatur septimo huius·nō ergo videtur a quo moueantur piecta postq̄ sunt separata a proijciente·

Si autem simul mo

Hic ponit solutōnem questionis mote·et primo excludit opinionem platonis que fuit q̄ pijciēs pijciendo moueret aerem primū·et ille aer vlterius moueret piectum vsqȝ ad finem absqȝ motu aeris consequenter se habentis·sed hāc opinionem phs excludit·et vult q̄ ille aer prim' motus a pijciēte si esset cā motus piecti tūc piectū moueretur in aere primo tm̄ et nō cōsequenē·qđ apparet manifeste falsuȝ· Et ideo ponit phs vnā aliam solutōnem que ē·q̄ pijciens mouet aerem primū circa se· et ille aer mouet aliū aerem·et sic vlterius donec cessat virtus pijcientis in aere et illa virtute deficiēte deficit motus· Et simile est de circulationibus aque·quia vna pte mota illa ps mouet aliam ptem·et vlterius illa ps

mota mouet aliam donec cessat virtus p̄mi mouentis. sic etiam est in aere q̄uis nō ita manifeste apparet ad sensum.

Quoniā autē in his

Hic aresto. cōcludit ex istis q̄ intendebat scʒ q̄ motus piectorū nō est vnus quia sit a diuersis mouētibus cōsequenē se habentibus. Et ex hº cōcluditur q̄ si non esset vnus primus motor tunc nō esset vnus primus motus. ⁊ ideo p oppositū si primus motus est vnus sicut verum ē. ergo necesse est tm̄ eē vnū primū motorem. et sic primus motor est vnus quod fuit principale ꝓpositū.

Queritur Quare aresto mouet hic istam questioneʒ de motu piectorum. ¶ Dicendū q̄ illa questio est hic incidentalis. quia phs intendit hic ꝓbare q̄ vnitas motus deficit ꝓpter diuersitatē mouentiū. et hoc ꝓbat ex motu piectoꝝ qui ideo nō est vnus. si ergo est vnus motus p̄mi motoris tūc cōcludit q̄ necesse est esse vnū primū motorem. alias nō eēt vnus motus.

Arguitur Motus celi etiam depēdet ex diuersis mouentibus si ergo motus nō est vnus ꝓpter diuersitatem mouentiū. ergo nec motus celi erit vnus ꝓpter eandem causaʒ. ¶ Dōm q̄ aliquis motus potest dupliciter dependere ex diuersis mouentibus. Vno modo ꝑm subordinatōnem mouentiū sic. s. q̄ mouentia sint subordinata. ⁊ sic vnus motꝰ potest dependere ex diuersis mouentibus. Et rō illius ē quia tūc scōm mouens mouet virtute p̄mi mouentis. Alio modo dependet motus ex diuersis mouentibus nō subordinatis. et tūc ex diuersitate mouentiū impeditur vnitas motus. et sic ē de motu piectoꝝ. quia omnino accn̄tale est q̄ vna ps aeris plus mouet aliam q̄ alia ps priorem sic autem non est in causis essentialiter subordinatis quia semp vniuersalior causa mouet eēntialiter pticularem et non econtra. sic q̄ pticulares cause moueant vniuersalem.

Queritur. Vtꝝ piecta moueantur a pluribus consequenter se habentibus ¶ Dōm ꝑm arestotilem q̄ sic. Et ratio illius est quia quāto aliqua virtus est fortior tanto distantius se diffundit in opatione. sic tamen q̄ primū mouens semp sit simul cum proximo moto. cum ergo virtus piectiua sit quedam virtus. ergo diffundit se primo in primum mobile quod est aer primus. et ille aer mouet alium aerem primū ⁊ etiam piectum. ille autē aer primus vlterius mouet remotiorem aerē. et hoc fit donec cesset virtus piicientis. quia tūc etiaʒ cessat motus. et sic primū mouens est semp simul cuʒ moto. quia ille aer qui est immediate circa piectum est primū mouens vt ꝓbatum est de circulatōnibus ipsiꝰ aque in quibus vna ps aq̄ mouet aliam. Ex quibus patet q̄ in motu proiectorum est tria assignare. Vnū quod est motum tm̄. s. piectum. Scōm quod est motuʒ et mouēs simul sicut est aer medius q̄ talis aer mouetur a virtute piicientis. et mouet vlterius ipsum proiectum. Tertiū est mouens tm̄ vt̄ piiciens. Ex q̄bus patet rn̄sio ad quesitum. quia eīn̄ sic est q̄ vna ps aeris mouet aliam donec cessat virtus piicientis. sic patet q̄ piecta moueantur a pluribus mouentibus cōsequenter se habentibus. q̄ a ptibus aeris habentibus se cōseq̄nter.

Queritur. Cuius nature sit virtus piectiua. ¶ Dōm q̄ in mouente est naturalis potentia que orit̄ ex principiis subiecti sed in aere moto ista virtus non est in aliquo predicamēto. quia nō potest esse in aere moto actualiter. quia tūc in aere moto eēt actualis potētia motiua. et sic semp aer moueret piectum absq̄ extrinseco mouēte sicut nūc facit piiciēs. oportet ergo dicere q̄ ista v̄tus sit in aē moto potentialit̄ et v̄tualit̄. et illa virtus saluat̄ in motu locali aeris qui motus ē de p̄dicamento vbi. Vn̄ dici p̄t q̄ v̄tus piectiua ī aere accipitur dupl̄r. Vno mō quo ad eius fundamentū. et sic ē de p̄dicamēto vbi q̄ ē motus localis aeris. Alio mō quo ad actū et tūc nō est in aliquo p̄dicamē to. q̄ nō est ens reale actuale sed solū virtuale.

Arguit̄ Si n̄ ē actū virtꝰ piectiua ī aere moto tūc aer nō vlterius proiiceret piectum. ¶ Dōm negando ꝯseq̄ntiā quia sufficit ad hoc q̄ moueat q̄ etiā moueat̄ a piiciente. et in illo motu saluat̄ vlterius virtꝰ mouēdi ꝑm virtutē ⁊ non ꝑm actū. Et hoc p̄t ꝓbari p duo similia. Primū est de motu locali q̄ baculo moto et vlterius mouēte lapidem. q̄uis moueat lapidem nō tn̄ p̄t dici q̄ baculus habeat in se potentiā mouendi ꝑm actū q̄ tūc baculus p se mouēt lapidē. q̄ ois potentia p̄nte obiecto opat̄. et ideo baculus solū habet in se virtutē mouēdi ꝑm potentiā. Scōm simile ē de motu alteratōnis de aqua calefacta. q̄ aqua calefacta vlterius cale-

facit nō tñ pt̄ dici q̄ aqua habeat in se potētiam
calefaciendi ignis ſm actū·q2 illa est naturalis
potētia ignis est·ergo in aqua calefacta potētia
calefaciendi ſm virtutem et nō ſm actū que vir
tus calefaciendi fundatur in calore recepto in
aqua·

Arguitur· Illud qḋ impedit motum
nō iuuat motū·ſ3 mediu3
impedit motū·ergo nō iuuat motū· minor pt3 in
quarto huius capitulo de vacuo·¶ Dōm q̄ me
diū·ſ·aer accipitur dupliciter· Vno mō ſm se ·et
sic nō iuuat motum sed potius impedit motum
Alio mō accipit̄ mediū ſm q̄ ī se recipit aliquā
virtutē mouēdi·et sic iuuat motū· Et simile ē de
alteratōe q2 aqua de se impedit calefactōnem cū
sit ſm se frigida tñ aqua calefacta iuuat ad ca
lefactōem quia calefacit carnes in olla·

Arguitur Proiecta mouent̄ ab impe
tu impſſo·ergo nō mouent̄
a pluribus mouētibus cōseq̄nter se habentibus·
Aīs ꝓbat̄ q2 nisi sic nō posset saluari quō tam
vehementer nauis moueret̄ ꝯtra fluuiū et sagit
ta a balista·¶ Dōm q̄ ꝓpter ista argum̄ta ali
q̄ dicebāt q̄ necesse esset ꝓiecta moueri ab aliq̄
forma sibi impſſa a ꝓiiciente·exempli grā lapis
ꝓiectus a manu reciperet in se vnā formā sibi im
pressam a ꝓiiciēte p quam vlterius moueret̄ ad
ipm locum·et sic nō fieret ab aere moto qḋ ē cō
tra arestotilē·Et etiā est positio incōueniens q̄
ꝓiecta moueant̄ a forma sibi impſſa q2 si sic mo
uerent̄ tūc nō esset assignare cām cessatōnis ta
lis motus nisi occurrente aliquo obstaculo ex q̄
em̄ illa forma ē in ꝓiecto·sic ea rōe semp mouē
tur a tali forma·non em̄ appareret vn̄ posset ta
lis forma corrūpi·¶ Dōm est ergo q̄ ista mobi
lia de quibus dictum est mouent̄ p formam im
pressam a mouente nō in ꝓiectum sed in aerem
mediū·et illa impressio facilime pt̄ fieri in aere
quia est faciliter mobilis·et ideo qñ nauis velo
citer mouetur cōtra fluuiū tūc est fortis impſſio
facta in aqua circa nauim ⁊ in aere·idō illa aq̄
et aer mouent̄ nauim etiam absq3 tractōne· In
signū cui9 aqua habet tumorem añ nauim·⁊ idō
apparet q̄ aqua mota fuit ⁊ q̄ aer motus fuit
quia si quis poneret vnā plumam circa nauim
etiam deberet moueri quod est signū q̄ aer ille
mot9 fuit circa nauī Et sile ē dōm de arcu et ba
lista·quia talis impressio citius recipitur in aere
cum q̄ in nauim vel in lapidem.

Si quidem mouetur·

Hic ostendit q̄ ab vno motore possit motus
semp esse continuus ⁊ ꝑpetuus·⁊ hoc sic quicq̄d
mouet absq3 sui mutatōne ⁊ infatigabiliter hoc
potest mouere motu ꝑpetuō·sed sic est de primo
motore·ergo motus eius est cōtinuus et ꝑpetu9
Maior ꝓbatur quia nō est maior rō quare poti
us vno tpe moueret q̄ alio cum nō fatigetur·se
cus est in motore fatigabili·q2 motor fatigabil̄
nō potest debite mouere post fatigatōnem sicut
ante fatigatōnem·⁊ ideo nō potest mouere mo
tu perpetuo·

Et regularis hic mo·

Hic ōndit q̄ a motore immobili ē motus regula
ris·quod sic ꝓbatur quia ille motus ē regularis
qui est eque velox p totū tp̄s·sed motus celi est
eque velox p totum tp̄s·quia motor eius mouet
motu infatigabili·⁊ idō nō mouet velocius vno
tempe q̄ alio·hoc autem contingit qñ mouens
est fatigabile·quia postq̄ fatigatum est mouet
tardius q̄ añ fatigatōnem·⁊ ideo sit motus ir
regularis sicut nūc de facto motus animaliū est
irregularis quia est in fine tardior·

Necesse aūt est in me·

Quia sepe dictum est de primo motore q̄·ſ·ē vir
tutis infinite et infatigabilis causās cōtinuum
motū·hic cōsequēter ōndit vbi sit ille prim9 mo
tor dicens q̄ principiū motus cōtinui vel est in
centro vl̄ in circūferentia·Cuius rō est quia ṗn
cipiū circuli sumit̄ p compatōem centri ad circū
ferentiam vel per compatōnem circumferentie
ad centrum·sed primū mouens non est in cētro
ergo erit in circūferentia·Antecedens illius ꝯse
quētie ꝓbatur quia cū mouens sit principiū ipsi
us motus·ergo vbi mouens est ꝓpinq̄us mobili
ibi velocius mobile mouetur· Ex quo sic arguit̄
In illa parte est mouēs vbi motus ē velocior·q2
velocitas motus causat̄ ex virtute mouētis·sed
in circūferentia motus ē velocior·ergo in circūfe
rētia ē motor ⁊ nō in cētro·

Arguitur Motus celi est velocior
circa centr̄ q̄ in circum
ferētia ergo ⁊c̄·ꝓbatur q2 luna que ē ꝓpinquior
cētro mouetur velocius q̄ aliq̄s aliorum plane
tarum·¶ Dicēdum q̄ in celo est duplex motus
scilicet diurnus ·qui dicitur diurnus quasi acci

piens suam cõpletionem in vno die·s·naturali id est in vigintiquatuor horis·et tali motu mouentur omnes celi·sicut etiam ignis ꝛ superior ꝑs aeris·et de tali motu manifestũ est ꝙ ẽ velocior in circũferentia q̃ in centro·ꝛ hoc sic patet quia velocius dicitur qḋ in equali tp̃e ꝑtransit maiꝰ spaciũ·qꝛ ergo circa circũferentiã sũt maiora corpora·et tñ in equali tp̃e oẽs spere superiores describũt suos orbes cum alijs corporibus inferioribꝰ sic manifestum est ꝙ velocius mouentur·Alius est motus in celo qui dicitur motus planetarũ in zodyaco et tũc oppositũẽ· qꝛ sic quanto corpꝰ magis appropinquat centro tanto velocius mouet et hoc patet exemplariter qꝛ luna que est infimꝰ planetaꝝ ꝛ maxime versus centꝝ cõplet suũ motum in vno mẽse·venus mercurius et sol ꝑ vnũ annũ·mars vero qui est supra illos planetas ꝑ duos ãnus·et iupit̃ qui ẽ supra martẽ ꝑ duodeciꝫ et saturnus qui maxime distat a centro cõplet suum cursũ in trigita ãnis·et firmamentũ cõplet suũ cursum cõtra motum diurnũ in 36000·annis·Aaresto·autem hic loquitur de primo motu scilicet diurno·

Arguit̃ Primũ mouens nõ est in circũferentia ꝓmi mobilis quia non est corpus·sed qḋ nõ est corpus nõ est in loco vt patet quarto huius·¶ Dicẽdũ ꝙ tripliciter aliq̃d est in loco sicut in quarto huius dictum ẽ·s·circũscriptiue quo modo corporalia sunt in loco·qꝛ illa circũscribũtur loco·Alio modo aliq̃d ẽ in loco diffinitiue qꝛ·s·diffinit seu determinat se ꝑ suã operatiõem ad aliquem specialem locũ·et sic substantie sepate sunt in loco·Tercio mõ aliq̃d est in loco repletiue qꝛ·s·replet omnẽ locũ sicut ipse deus·Per hoc ergo dicendũ est ꝙ primũ mouens in genere quod est anima nobilis nõ est in loco circũscriptiue sed diffinitiue qꝛ ad mouendũ celum determinat se ad locum·et ideo est in loco circa celum et non in alio·quia substantia sepata ẽ ibi vbi opatur practice·Potest tñ textus iste intelligi de primo motore extra genus qui motor primus q̃uis non sit in circũferentia ꝓmi mobilis determinate sic ꝙ detẽminetur siue diffinietur ad illum locum est tñ circa illum locum ꝑ efficientiam motus·quia ibi efficit motũ circularem et nõ alibi·et sic dicimꝰ similiter ꝙ deus ẽ in celo q̃uis sit vbiq; qꝛ est in celo ꝑ glorificatiõem beatoꝝ·

Habet ãt dubitatio·

Hic mouet circa predicta vnam dubitatiõem que est ista vtꝝ aliquod mouens motũ posset causare motum vere continuũ absq; aliqua interruptione·Et videt phs ꝙ nõ·qualitercũq; etiam moueat·ꝛ ratio est qꝛ mouens qḋ mouetur non habꝫ eandem dispositiõem in seipso ad mouendum·et quia ex defectu mouentis dependet defectus motus necesse est motum q̃nq; deficere·Et ista ẽ cã quare anima animalis nõ potest semꝑ mouere animal qꝛ aĩa animalis mouet ꝑ accñs cũ aĩali

Determinatis autẽ·

Hic cõcludit principale intẽtum quod intẽdebat ꝑ totum tractatum·s·ꝙ impossibile est ꝓmũ mouens habere aliquã magnitudinem·et hoc sic probat quia si haberet magnitudinem vel illa esset finita vel infinita·nõ infinita quia illa reꝓbatur tercio huius·Nec finita qꝛ in magnitudine finita nõ potest esse potẽtia infinita sicut ꝓus ꝓbatũ ẽ Sed primũ mouẽs habet potentiã infinitam·qꝛ mouet motu infinito qꝛ per tempus infinitum·et motus infinitus nõ potest fieri nisi a virtute infinita sicut prius ꝓbatum est·primũ ergo mouẽs est indiuisibile non solum sicut pũctum quod est infra genus magnitudinis quia est de predicamento q̃titatis reductiue·Sed sicut omnino nullaꝫ habens magnitudinem·

Queritur Vtꝝ primus motor sit indiuisibil' et incorporeus·¶ Dicendũ ꝙ sic·quod ꝓbatur tribus ratiõnibus·Prima ẽ omne corpus ẽ mobile sexto huius·Sed ꝓmũ mouens taꝫ in genere qḋ est anima nobilis q̃ extra genus qḋ est deus ẽ immobile·ergo primũ mouẽs nõ est corporeũ·Secũda rõ est oĩe corpus est cõpositũ ex mãia et forma·qꝛ ex mãia aliquid hꝫ qḋ est corpꝰ·sic em̃ est subiectũ trine dimẽsionis·Sed ꝓmũ mouẽs nõ hꝫ materiã·qꝛ ꝓmus motor extra genꝰ ẽ purus actꝰ et ꝓmꝰ motor in genẽ ẽ sic actꝰ qꝛ nõ hꝫ materiã tãq̃ ꝑtem sue eẽntie q̃uis hẽat potẽciaꝫ·Tercia rõ stat in hꝰ primũ mouẽs ẽ nobilissimũ ens·gꝰ ẽ incorporeum ꝓbat qꝛ omne corpus aut ẽ viuũ aut nõ viuũ·et manifestũ ẽ ꝙ corpꝰ viuũ est nobilius non viuo gꝰ si primũ mouẽs ẽ corpus gꝰ hꝫ corpꝰ viuũ·s; in corpe viuo ẽ aliq̃d nobilius corpe·s·aĩa q̃ corpus viuit·cũ ergo ꝓmũ mouẽs sit nobilissimũ·sic non erit cõiunctũ corpi·et sic est incorporeum·

Arguitur Nullum incorporeũ est in loco·Sed primũ mouẽs ẽ

in loco·quia in circūferentia primi mobilis·ergo videtur ꝙ primū mouens sit corporeū· ¶ Dōm ꝙ dupl'r aliquid est ī loco·Uno mō circūscriptiue et sic ꝓcedit argumentū qꝛ sic nec primū mouēs extra genus nec in genere est in circūferentia ꝓmi mobilis·Alio mō aliquid est in loco nō circūscriptiue·Et sic distinguendū est de ꝓmo motore Quia vel intelligitur de primo motore proximo et sic est dōm ꝙ talis motor est in circūferentia diffinitiue·Alio mō potest intelligi de ꝓmo motore simpl'r et extra genus·et sic etiam prim⁹ motor est in circūferentia ꝓmi mobilis· nō determinatiue quia nō determinatur ad illum locū sed per efficientiam motus·Est tñ verum ꝙ magis ꝓpe intelligitur talis ꝓpositio de ꝓmo motore in genere·s·de anima nobili ꝙ̄ de ꝓmo motore extra genus qui est deus·Deinde considerandū ē ꝙ potest aliquo mō concedi ꝙ principiū motus circularis sit in centro nō quidē effectiue quia centrū nō efficit motum sed formaliter quia de rōe motus circularis est ꝙ fiat circa centrū immobile·ꝛ quicq̄d est de diffinitōne alicuius hoc est principium formale eius·

Arguitur Deo attribuūtur dimensiones q̄titatiue vt hic dextra tua dñe fecit virtutē·magnus dñs et laudabilis nimis· ¶ Dōm ꝙ ꝑtes corpales et dimensiones q̄titatiue pñt capi dupliciter·Uno mō proprie·et sic nō attribuūtur deo aliq̄ mō quia deus non dicitur magnus ꝓprie·s·ꝑ q̄titatem molis sed similitudinarie ꝓpter suam infinitā virtutē· Alio modo attribuitur aliquid deo metaphorice et similitudinarie ꝓpter aliquā ꝓprietatē que inuenitur simul in deo et in creaturis analogice tñ·et sic dicim⁹ deū habere oculos ꝓpter cognitionem·et etiam deus dicitur habere dexterā ꝓpter eius fortitudinem et sic de alijs·et sic hō quādoq; dicitur leo quia est fortis et virilis et q̄n; asinus quia est rudis·et sic de alijs ꝓprietatibus Et sic patꝫ ꝙ arestotiles cōcludit suū librū de primo motore qui est omniū primū principiū quod sit benedictum in secula seculoꝝ Amen.

Copulata ꝑdiligenti studio correcta circa octo libros phisicoꝝ Arestotilis Lāberti de Monte artiū ac sacre theologie ꝓfessoris iuxta doctrinam excellentissimi doctoris sancti Thome de Aquino ordinis ꝑdicatoꝝ hic feliciter finem habent·

Tabula.

Incipit directorium

in octo libros phisicoꝝ Arestotilis ad breuiter inueniendum titulos questionū iuxta numerū folioꝝ ānotatos.

Questiōes prohemia.

Prohemiū textus. vi

Primus liber. ix.

Scdus phico. xxxv.

Tercius phisico. lvij.

Quartus phi. lxxiij.

¶ Explicit tabula.

